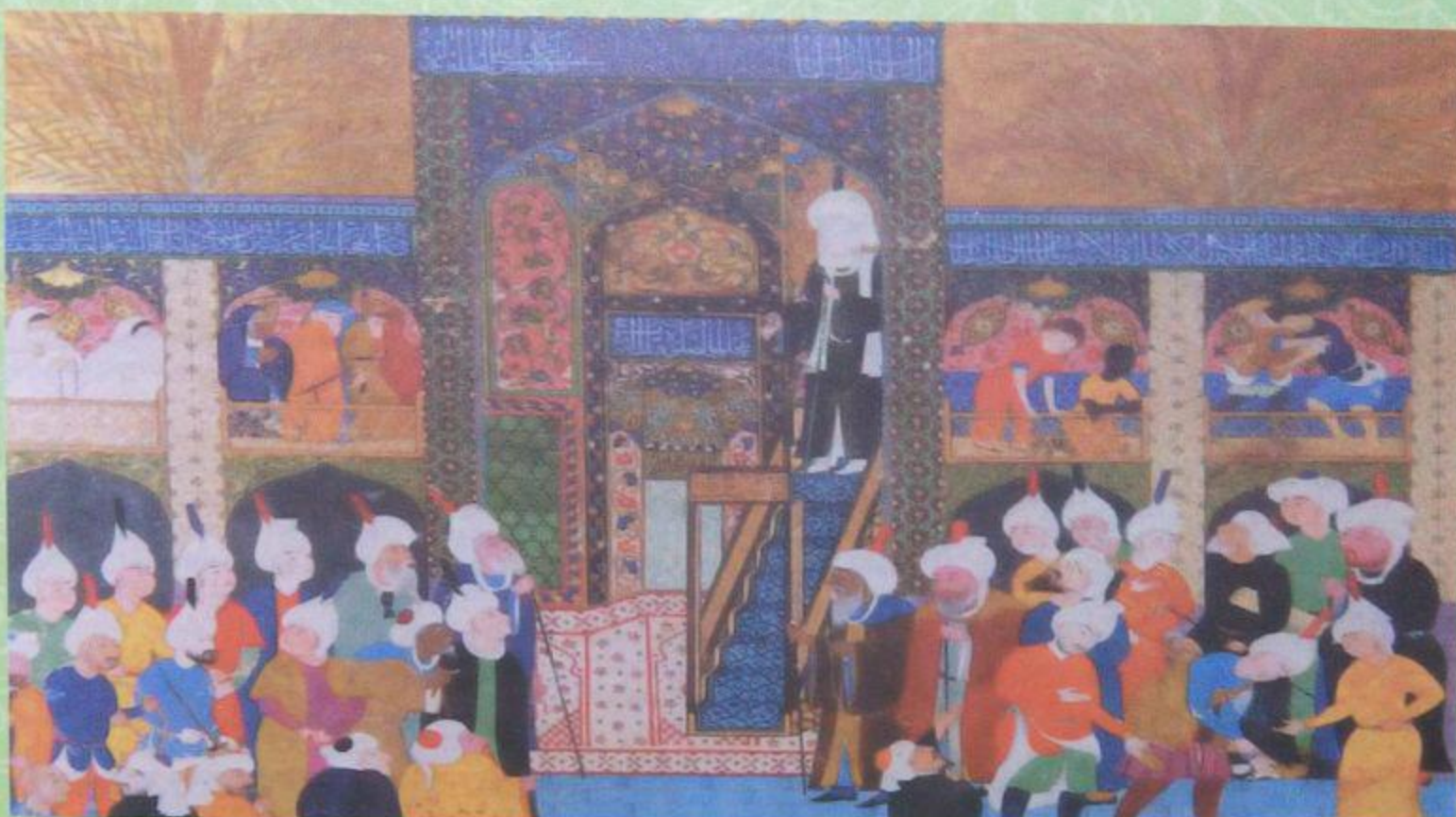




فرست توضیفی نسخه های خطی فارسی

انستیتو دستنویس های شرقی سنت پترزبورگ

تألیف : جمعی از مستشرقان روسی

ترجمه : جمعی از محققان ایرانی

با نظارت محسن حیدرینیا، علی صدرايي خويي، حسين متقي

زیر نظر

2016/1/23

کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجلی (ره)

رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در روسیه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

صفحه سفید

فهرست توصیفی نسخه‌های خطی و تاجیکی

انستیتو دستنویس‌های شرقی فرهنگستان علوم روسیه

سن پترزبورگ

مؤلفان

ان. دی میکلوخو ماکلای / اس. ای. بایوفسکی / ان. ان. تومانوویچ / ز. ان. واروژیکینا / خ. ان. نیازوف / او. اف. اکیموشکین

مترجمان

سمیرا اسماعیلی، معصومه اختیاری، مژده دهقان خلیلی، فاطمه نظری، مهدی نصیری، محسن معظمی

زیر نظر: رایزنی فرهنگی ایران در روسیه

با نظارت

محسن حیدرنیا، علی صدراپی خویی، حسین متقی

فهرست توصیفی نسخه‌های خطی و تاجیکی

ان. دی میکلوخو ماکلای / اس. ای. بایوفسکی / ان. ان. تومانیچ / ز. ان. واروژیکینا / خ. ان. نیازوف / او. اف. اکیموشکین

با نظارت: محسن حیدرنیا، علی صدراپی خویی، حسین متقی

مترجمان: سمیرا اسماعیلی، معصومه اختیاری، مژده دهقان خلیلی، فاطمه نظری، مهدی نصیری، محسن معظمی

صفحه آرا: علی اکبری

به روح بلند بزرگ‌مردی از تبار اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام، مرجع جامع
الاطراف، فقیه، اصولی، رجال‌ی، ادیب، نسّابه، مرجع تقلید شیعیان، بزرگ
فرهنگبان میراث مکتوب اسلامی، شخصیت بی‌بدیل، مؤسس بزرگ‌ترین
کتابخانه و گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی که در جهان چون نگینی
می‌درخشد، حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی تغمّده الله بغفرانه.

۶ □ توصیف نسخه‌های خطی فارسی انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ

ص ۶

صفحه سفید

سراغاز

کتاب حاضر ترجمه مجلدات نه گانه فهرست نسخه‌های خطی انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ روسیه است. این فهرست‌ها در دوره اتحاد جماهیر شوروی سالهای ۱۹۵۵ - ۱۹۹۱ م، برای معرفی برخی از نسخ خطی فارسی آن کتابخانه به روسی و به صورت موضوعی نگاشته شده، بدین ترتیب:

جلد اول (کتب جغرافیایی، مسکو ۱۹۵۵ م)، جلد دوم (تراجم و شرح احوال، مسکو ۱۹۶۱ م)، جلد سوم (کتب تواریخ، مسکو ۱۹۷۵ م)، هر سه تألیف ن. د. میکلوخا ماکلایا، جلد چهارم (فرهنگ نامه‌های تفسیری فارسی، مسکو ۱۹۶۲ م)، جلد پنجم (فرهنگ نامه‌های دو زبانه، مسکو ۱۹۶۸ م)، هر دو تألیف س. ای. بایفسکی، جلد ششم (داستانها و حکایات مشهور، ۱۹۸۱ م) تألیف آ. ان. تومانوویچ، جلد هفتم (دواوین شعری و آثار ادبی، مسکو، ۱۹۸۰ م) تألیف ز. ان واروژیکینا، جلد هشتم (دواوین شعری و آثار ادبی، مسکو ۱۹۷۹ م) تألیف خ. ن. نیازواف، جلد نهم تألیف نشده، جلد دهم (منتخبات و مجموعه‌های ادبی، مسکو ۱۹۹۳ م) تألیف ا. اکیموشکین.

ترجمه مجلدات از سوی رایزن جمهوری اسلامی ایران در مسکو جناب آقای ابوذری ابراهیمی ترکمان، با نظارت آقای محسن حیدرنیا، توسط گروهی از مترجمین صورت گرفته، بدین ترتیب:

جلد اول مژده دهقان خلیلی و مهدی نصیری، جلد دوم محسن معظمی و سمیرا اسماعیلی، جلد سوم فاطمه نظری و سمیرا اسماعیلی، جلد چهارم سمیرا اسماعیلی، جلد پنجم مژده دهقان خلیلی و مهدی نصیری، جلد ششم مژده دهقان خلیلی، مهدی نصیری و سمیرا اسماعیلی، جلد هفتم معصومه اختیاری، جلد هشتم معصومه اختیاری و مهدی نصیری، جلد نهم سمیرا اسماعیلی و مژده دهقان خلیلی.

بعد از ترجمه نیز تمامی مجلدات توسط آقایان علی صدرایی خویی و حسین متقی نظارت و بازنگری و با عنایت و مساعدت استاد والامقام حجت الاسلام و المسلمین آقا سید محمود مرعشی تولیت محترم کتابخانه بزرگ آیت الله مرعشی، از سوی آن کتابخانه به چاپ رسید.

در اصل روسی، این نه مجلد چند شماره مسلسل استفاده شده:

جلد ۱ تا ۳، دارای یک شماره مسلسل از ۱ تا ۵۰۹؛ جلد ۴ و ۵ دارای یک شماره مسلسل از ۱ تا ۱۴۵، بقیه مجلدات نیز هر کدام دارای یک شماره مسلسل (جلد ۶ از ۱ تا ۵۹، جلد ۷ از ۱ تا ۱۲۱، جلد ۸ از ۱ تا ۱۳۵، جلد ۱۰ از ۱ تا ۵۸) می‌باشند.

در ترجمه تمامی مجلدات یک شماره مسلسل (که از ۱ شروع و به ۱۰۲۷ ختم می‌شود و نشان می‌دهد که در این نه مجلد، ۱۰۲۷ نسخه معرفی شده) دارند که در آغاز معرفی هر نسخه ذکر گردیده و پس از آن شماره مسلسل اصلی هر جلد ذکر شده است. شایان ذکر است چون شماره مسلسل اصل و ترجمه، در جلد ۱ تا ۳ برابر بوده (از ۱ تا ۵۰۹)، لذا برای این مجلدات یک شماره مسلسل ذکر شده است.

۸ □ توصیف نسخه‌های خطی فارسی انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ

ص ۸ سفید

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه رایزنی جمهوری اسلامی ایران در روسیه
۱۳	مقدمه دکتر پاپوا رئیس کتابخانه انتستيو شرق شناسی سن پترزبورگ
۱۵	مقدمه دکتر محسن حیدرنیا
۱۹	مقدمه علی صدرایی خویی و حسین متقی
۲۲	تقدیر و سپاس

جلد اول: (کتب جغرافیایی و مسالک و ممالک) (ش ۱ – ۹۱)

۲۵	مقدمه مؤلف
۲۹	توصیف نسخه‌های جلد اول

جلد دوم: (زندگی نامه‌ها) (ش ۹۲ – ۲۰۷)

۶۵	مقدمه مؤلف
۶۷	توصیف نسخه‌های جلد دوم
۶۷	بخش اول: زندگی نامه شاعران
۸۱	بخش دوم: زندگی نامه وزیران
۸۴	بخش سوم: خاطرات
۸۷	بخش چهارم: زندگی نامه فیلسوفان و دانشمندان
۸۹	بخش پنجم: زندگی نامه درویش و حکیمان

جلد سوم: (کتب تاریخی) (ش ۲۰۸ – ۵۰۹)

۱۲۵	مقدمه مؤلف
۱۲۷	توصیف نسخه‌های جلد سوم
۱۲۹	بخش اول: کتب تاریخ عمومی
۱۷۴	بخش دوم: تاریخ ایران
۱۹۶	بخش سوم: تاریخ آسیای مرکزی
۲۲۶	بخش چهارم: تاریخ آسیای مرکزی و میانه
۲۲۸	بخش پنجم: تاریخ افغانستان
۲۳۰	بخش ششم: تاریخ هندوستان
۲۴۲	بخش هفتم: تاریخ کردها

۲۴۴	بخش هشتم: تاریخ کشورهای عربی
۲۴۷	بخش نهم: تاریخ ترکیه
۲۴۹	بخش دهم: تاریخ داغستان
۲۵۱	بخش یازدهم: تاریخ تاتار و باشقیر

جلد چهارم: (فرهنگ‌نامه‌های فارسی به فارسی) (ش ۵۱۰ – ۵۶۴)

۲۵۵	مقدمه مؤلف
۲۵۷	فهرست حروف اختصاری مصادر
۲۵۹	توصیف نسخه‌های جلد چهارم

جلد پنجم: (فرهنگ‌های دو زبانه) (ش ۵۶۵ – ۶۵۴)

۳۰۱	مقدمه مؤلف
۳۰۳	توصیف نسخه‌های جلد پنجم

جلد ششم: (داستانها و فولکلور) (ش ۶۵۵ – ۷۱۳)

۳۴۷	مقدمه مؤلف (جلد ششم)
۳۵۱	نمایه نسخ خطی معرفی شده در جلد ششم
۳۵۳	توصیف نسخه‌های جلد ششم

جلد هفتم: (آثار ادبی و دواوین شعری تا قبل از هجوم مغول) (ش ۷۱۴ – ۸۳۴)

۳۹۵	مقدمه مؤلف (جلد هفتم)
۳۹۹	نمایه نسخ خطی معرفی شده جلد هفتم
۴۰۱	توصیف نسخه‌های جلد هفتم

جلد هشتم: (آثار ادبی فارسی از قرن ۱۱ تا اوایل قرن ۱۳ میلادی) (ش ۸۳۵ – ۹۶۹)

۴۵۳	مقدمه مؤلف (جلد هشتم)
۴۵۶	نمایه نویسندگان جلد هشتم به ترتیب تاریخی و شماره مسلسل
۴۵۶	نمایه تألیفات و شماره‌های نسخ مربوط به هر کدام
۴۵۹	توصیف نسخه‌های جلد هشتم

جلد دهم: (مجموعه‌های ادبی و جنگ‌ها) (ش ۹۷۰ – ۱۰۲۷)

۵۱۵	مقدمه مؤلف (جلد دهم)
۵۱۹	توصیف نسخه‌های جلد دهم
۵۶۵	نمایه‌ها

مقدمه رایزنی جمهوری اسلامی ایران در روسیه

به نام خداوند جان آفرین

حکیم سخن در زبان آفرین

اسناد و نسخ خطی که در بردارنده گوشه‌هایی نامکشوف از گذشته فرهنگی، علمی و ادبی هر قوم و ملتی است و با عبور از گردنه‌های پرحادثه رویدادهای گوناگون، به همت و عشق علاقمندان حفظ و حراست از میراث مکتوب فرهنگی، در موزه‌ها، آرشیوها و دیگر مکان‌های امن و محفوظ نگهداری شده‌اند، آئینه تمام‌نمایی از موارث و مفاخر فرهنگ، ادب و دانش مردمان اعصار پیشین‌اند و به سان منابعی ماندگار، پژوهشگران علاقمند در عرصه‌های متعدد علمی و تاریخی را از آگاهی‌ها و معارف سرشار خود سیراب می‌سازند.

اگر بپذیریم که زبان فاخر فارسی، به سبب آثار ارجمند و ماندگاری که به تاریخ فرهنگ و تمدن بشری اهدا کرده است، زبان علم و حکمت و ادب است، شناسایی، نگهداری، فهرست‌نویسی و فراهم آوردن زمینه‌های بهره‌برداری شایسته از نسخ خطی این زبان، خدمتی بزرگ به فرهنگ، دانش و تمدن بشری است.

ترجمه منقح و مبتنی بر اصول و استانداردهای فهرست‌نویسی مجموعه نسخ خطی انستیتو نسخ خطی سن‌پترزبورگ که مدیون و مرهون نظارت عالمانه و راهنمایی‌های مشفقانه پژوهشگران ارجمند آقایان علی صدرایی خویی و حسین متقی و تلاش‌های دلسوزانه دکتر محسن حیدرنیا است، بی‌تردید تا سال‌های سال چنان‌گویی پربها و بی‌بدیل، زینت بخش کتابخانه‌های مراکز تحقیقاتی و موسسات پژوهشی ایران و هر کجا که به ایران و فرهنگ و ادب و تاریخ آن اشتغال دارد خواهد بود.

آن‌چه در این مجموعه به همت بنیاد بین‌المللی ایران‌شناسی مسکو و کتابخانه حضرت آیت‌الله العظمی نجفی مرعشی و با حمایت رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در مسکو فراهم آمده است از مصادیق خدمات ماندگاری است که تا سالیان سال تأمین‌کننده آبشخور پژوهش و تفحص علاقمندان فرهنگ، تاریخ و تمدن ایران عزیز خواهد بود.

وظیفه خود می‌دانم مراتب سپاس و قدرشناسی خود را از سرکار خانم عاطفه نوری رییس محترم کتابخانه مرکزی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، جناب آقای دکتر محسن حیدرنیا که بار سنگین اجرای این پروژه را تا پایان بر دوش کشید، استاد ودوست ارجمندم جناب آقای علی صدرایی خویی که بی‌شک بدون همکاری و همراهی عالمانه ایشان این بار به منزل نمی‌رسید و همکار فاضل و ارجمندشان جناب آقای حسین متقی که با تلاش و پشتکاری ستودنی، در تمامی مراحل همراه مان بود و نیز برادر عزیزم جناب سید حسین طباطبایی وابسته محترم فرهنگی سفارت ج.ا.ایران و همچنین سرکار خانم پاپوا رییس بخش نسخه‌های خطی انستیتو نسخ خطی سن‌پترزبورگ و نیز مترجمان محترم سرکار خانم سمیرا اسماعیلی، آقای مهدی نصیری، سرکار خانم مژده دهقان خلیلی، آقای محسن معظمی، سرکار خانم فاطمه نظری و خانم معصومه اختیاری ابراز داشته، برای همه این عزیزان دوام توفیق به فرهنگ و تمدن فاخر ایران و اسلام آرزو نمایم.

ابوذر ابراهیمی ترکمان

رایزن فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در روسیه

صفحه سفید

مقدمه دکتر پایوا رئیس کتابخانه انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ

انستیتوی نسخه‌های خطی شرقی سن پترزبورگ وابسته به آکادمی علوم روسیه از مهمترین و بلکه بزرگترین مراکز نگهداری نسخ خطی شرق از جمله نسخه‌های فارسی و عربی و ترکی به شماراست. این انستیتو که در سال ۱۸۱۸ به عنوان موزه آسیایی تاسیس شده با هدف جمع آوری و تحقیق میراث مکتوب شرقی، در حال حاضر نگهدارنده یکی از پر قیمتترین و با ارزشترین مجموعه‌های خطی جهانی است که شامل بیش از ۱۱۵۰۰۰ نسخه خطی به ۶۵ زبان شرقی زنده و مرده می‌باشد. در این میان وجود قریب به چهار هزار نسخه خطی فارسی از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردار است. در طی پنجاه سال اخیر ایرانشناسان و نسخه نگاران روس در این انستیتو، سعی بلیغی مبذول داشته‌اند تا با تهیه فهرس توصیفی دقیق و علمی به معرفی این نسخه‌ها بپردازند. مایه مباحثات است که امروز، حاصل این تلاش‌های نیم قرن اخیر دانشمندان نسخه شناس روس از میکلوخا میکلاوی (۱۹۱۵ - ۱۹۷۵) گرفته تا اولگ آکیموشکین (۱۹۲۹ - ۲۰۱۰)، در قالب نه جلد فهرس توصیفی نسخه‌های تاجیکی - فارسی انستیتوی شرقشناسی آکادمی علوم، به زبان روسی در اختیار ماست. مجموعه‌ای که قریب به هزار نسخه ارزشمند فارسی را در موضوعات؛ جغرافیا، تراجم، تاریخ، فرهنگ نامه، دواوین شعری و مجموعه‌های ادبی در برمی گیرد.

از حدود دو سال و نیم پیش (نوامبر ۲۰۱۰ میلادی) که رئیس محترم بنیاد ایرانشناسی مسکو دکتر محسن حیدرنیا، طی ملاقات با اینجانب در سن پترزبورگ، موضوع ترجمه این کاتالوگ نه جلدی را مطرح کردند، بنده و همکاران با کمال علاقه و میل این پیشنهاد را پذیرفته و از همان موقع به انجام این کار مهم امید بسته و بنده نه جلد کاتالوگ روسی را به این منظور در اختیار ایشان قرار دادم.

در تابستان ۲۰۱۲ میلادی همکاری و تعامل بسیار مفیدی با دو کارشناس محترم نسخ خطی استادان؛ علی صدرایی‌نیا و حسین متقی که از متخصصین نسخه‌های خطی هستند با حمایت رایزن محترم فرهنگی جمهوری اسلامی جناب آقای دکتر ابوذر ابراهیمی به سن پترزبورگ سفر کردند، انجام دادیم و این متخصصان نیز موفق شدند در آن فرصت کوتاه برخی از نسخه‌ها را مورد ملاحظه و بررسی قرار دهند. اینک بسیار خرسندم که با همت و حمایت رایزنی محترم فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در فدراسیون روسیه، بنیاد بین المللی ایرانشناسی مسکو و کتابخانه مرکزی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی و بویژه با تلاش گروه مترجمان و ناظران و ویراستاران، فرایند پرزحمت ترجمه و آماده سازی این اثر عظیم به فارسی انجام پذیرفته و به چاپی منقح آراسته خواهد شد. بی تردید ترجمه و چاپ این اثر می‌تواند راهنمای بسیار خوبی برای دانشمندان و نسخه پژوهان ایرانی و فارسی زبان باشد تا بتوانند به عنوان و کیفیت نسخ خطی فارسی موجود در انستیتوی نسخ شرقی سن پترزبورگ پی ببرند و باب تعامل و همکاری‌های بیشتر در آینده نیز هموار گردد.

دکتر ایرینا پایوا

رئیس انستیتوی نسخه‌های خطی شرق سن پترزبورگ

مارس ۲۰۱۳ شهر سن پترزبورگ

صفحه سفید

مقدمه دکتر محسن حیدرنیا

فهرست مخطوطات فارسی - تاجیکی انستیتوی شرقشناسی آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی، یک فهرست توصیفی روسی است که توسط چند نسخه شناس و ایرانشناس معروف در یک پروسه طولانی در نیمه دوم قرن بیستم تهیه و به تدریج چاپ شده است. این مجموعه بیش از هزار نسخه را در بر می گیرد. اگر چه برخی عناوین تک نسخه اند، اما غالباً هر عنوان از چند نسخه بر خوردار است که در برخی موارد گاه تا ۱۵ نسخه هم می رسد.

جلدهای یک تا سه که توسط استاد ن.د. میکلوخا ماکالایا بررسی و به صورت توصیفی فهرست شده اند، دقیقاً، ۵۰۹ نسخه خطی و ۱۹۰ عنوان را در بر می گیرد، که از این میان ۳۱ عنوان به مسالک و ممالکها و ۵۹ عنوان به تذکره ها و تراجم احوال و ۱۰۰ عنوان به تواریخ عمومی و دودمانی و محلی اختصاص یافته است. این سه جلد در سالهای ۱۹۵۵ و ۱۹۶۱ و ۱۹۷۵ میلادی در مسکو به چاپ رسیده اند. استاد میکلوخا، فهرست نگار جلد های اول تا سوم به همراه ویراستاران مسوول جلد اول؛ و.ی. بلیایف و د.ای. تیخانف، فی الواقع از بنیانگذاران این طرح عظیم بوده و شیوه کارشان مبنای کار فهرست نویسان جلد های دیگر بعدی قرار گرفته است. در این خصوص مقدمه جامعی که بر جلد نخست آمده است به خوبی روش کار ایشان را در توصیف نسخ باز می نماید. که عمدتاً برای توصیف هر نسخه بر ۲۹ آیتم که مشعر است بر توصیفات کتابشناسی و نسخه شناسی تاکید داشته اند. نام های؛ «ای.آ. اوربلی» و «و.ی. بلیایف» به عنوان ویراستاران مسوول جلد دوم و «او.اف. اکیموشکین»، به عنوان ویراستار مسوول جلد سوم، آمده است. این ویراستاران وظیفه نظارت و مسوولیت کلی را بر عهده داشته اند.

جلدهای چهارم و پنجم توسط استاد، اس.ای. بایفسکی فهرست شده که به فرهنگ ها و معاجم و کتب لغت اختصاص یافته و در سالهای ۱۹۶۲ و ۱۹۶۸ میلادی در مسکو به چاپ رسیده اند. دبیر مسئول این دو جلد آن. بالیدیرف بوده و همو است که مسوولیت ویراستاری جلد های ششم و هفتم را نیز بر عهده داشته است. جلد ششم توسط، آن. تومانوویچ در سال ۱۹۸۱ چاپ شده و به مجموعه های خطی که در بردارنده حکایات مشهور بوده اند، اختصاص یافته است.

جلدهای هفتم و هشتم به دواوین و آثار ادبی برجسته اعم از نثر و نظم تعلق دارد که به ترتیب توسط، ز.ان. واروژیکینا و خ.ان. نیازوف، در سالهای ۱۹۸۰ و ۱۹۷۹ در مسکو چاپ شده اند.

جلد دهم نیز در سال ۱۹۹۳ توسط اکیموشکین فهرست شده است که حاوی حدود ۱۵۰ نسخه از مجموعه های شعری و منتخبات ادبی است. ویراستار مسوول این جلد، ولگینا بوده است.

تقدیم و تاخر سنوات چاپ با شماره جلد ها همخوانی کامل ندارد. زیرا برخی از استادان که مشغول جلد های متقدم بوده اند، زودتر کار خود را تمام کرده اند و یا شاید هم حجم کارشان کمتر بوده است. چنانکه جلد نهم هنوز هم نشر نیافته، در حالیکه جلد دهم چاپ شده است. به هر روی کار تهیه و چاپ این مجلدات نه گانه موجود در یک پروسه زمانی چهل ساله انجام گرفته است به نحوی که در سال ۱۹۵۵ اولین جلد توسط میکلوخا میکالای و در سال ۱۹۹۳ میلادی دهمین جلد توسط اکیموشکین به چاپ می رسد. هر چند هنوز جای جلد نهم این مجموعه خالی است.

انگیزه ترجمه این فهرست ارزشمند توصیفی نه جلدی از سال ۲۰۱۱ میلادی و طی سفر اینجانب به سن پترزبورگ ایجاد شد که توفیق داشتم با سرکار خانم دکتر ایراینا فتودورونا پاپوا رئیس انستیتوی مخطوطات شرقی آکادمی علوم روسیه (I.O.M) - (R.A.S) ملاقات و در باره نسخ خطی فارسی گفت وگویی داشته باشم. استاد پاپوا البته متخصص تاریخ و چین شناس است، اما به فرهنگ و تمدن ایران عشق می‌ورزد. این اشتیاق ایشان موجب شد تا باب همکاری بسیار امیدوار کننده‌ای آغاز گردد. در جریان گفتگو با ایشان از برنامه بنیاد بین‌المللی ایرانشناسی در خصوص معرفی مخطوطات فارسی روسیه و بویژه سن پترزبورگ به جامعه علمی ایران، سخن گفتم و پیشنهاد دادم که در بادی امر فهرست موجود از فهرست توصیفی نسخ فارسی از زبان روسی به زبان فارسی ترجمه گردد. این پیشنهاد مورد قبول قرار گرفت و ایشان با وجود آنکه یک نسخه بیشتر از این فهرست قدیمی نداشتند، این مجموعه را به رسم امانت به من داد تا پس از استفاده بازگردانم. از همان سال موضوع ترجمه این فهرست ارزشمند را به جد پیگیری نمودم و مخصوصاً با تاکید راین محترم فرهنگی ایران ج.ا.ا در روسیه دکتر ابوذر ابراهیمی که از سوی سازمان فرهنگ و ارتباطات از ترجمه و چاپ این مجموعه حمایت می‌کردند بر آن شدم که با وجود اشتغال به دیگر امورات بنیاد ایرانشناسی، کار این مجموعه را با سرعت بیشتری پیش ببریم. ابتدا تصمیم گرفته شد که به جهت حجم بالای کار به یک ترجمه تلخیص گونه‌ای بسنده شود. در این مرحله با همکاری دانشجویان ایرانی دوره دکتری زبان روسی کار را شروع کردیم. ابتدا خلاصه‌ای از جلد‌های اول و پنجم و ششم و هفتم و هشتم و دهم مشترکاً توسط خانم دهقان خلیلی و مهدی نصیری ترجمه شد. لیکن اطلاعات بدست داده شده در باره هر نسخه به غایت کوتاه و در بسیاری از موارد هم اطلاعات مهمی از ترجمه فوت شده بودند. که البته چون بنا بر تلخیص بود جز این هم انتظاری نمی‌رفت. در این مرحله با هماهنگی‌هایی که از سوی راین فرهنگی و بنیاد ایرانشناسی با دو تن از استادان ارجمند کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی قم‌آقایان علی صدرائی خویی و حسین متقی انجام گرفت، و پس از ارسال نمونه‌ای از ترجمه‌های تلخیصی، تاکید این عزیزان بر این بود که تا جای ممکن اطلاعات بیشتری از متن فهرست روسی ترجمه شود. همزمان ترجمه جلد دوم به محسن معظمی و جلد سوم به فاطمه نظری و جلد چهارم به سمیرا اسماعیلی واگذار شد. در ادامه روند کار در تابستان ۱۳۹۱ توفیق داشتیم در جلسه‌ای مشترک که با حضور استادان صدرائی خویی و متقی و به اتفاق یکی از مترجمان خانم سمیرا اسماعیلی در بنیاد ایرانشناسی مسکو تشکیل شد، بار دیگر به بررسی دقیق تری از روند کار ترجمه بپردازیم. زیرا از یکسو به هر حال امکان ترجمه کامل نبود و از طرفی می‌بایست به گونه‌ای عمل کنیم که جنبه توصیفی فهرست روسی در ترجمه هم محفوظ بماند. سرانجام توافق شد که حتماً در توصیف هر نسخه به آیتم‌های بیشتری اعم از؛ جنبه‌های کتابشناسی و مختصات نسخه شناسی، توجه شود. بنابراین ۲۴ محور تعیین شد، که ناظر بود بر همان ۲۹ محوری که خود فهرست نگاران روس هم در مقدمه جلد نخست بر آن اساس کار تنظیم و توصیف فهرست را سامان داده بودند. از آنجا که خانم اسماعیلی هم در این جلسه بودند و هم چند جلسه توجیهی دیگر در بنیاد با اینجانب داشت، مقرر شد که ایشان کار ترجمه جلد چهارم را بر این اساس جدید انجام دهد که فی الواقع می‌بایست در مورد هر نسخه بر اساس یک فرمت ثابت مشتمل بر ۲۴ عنوان کار ترجمه را جلو ببرند. تا با همین روند و الگو همه جلد‌های دیگر نیز بازبینی و تکمیل شوند و بر این اساس تنظیم شوند. این ۲۴ آیتم عبارتند از:

شماره مسلسل؛

شماره نسخه؛

نام اثر؛

توضیح نام اثر؛

پدیدآورنده؛

تاریخ تألیف اثر؛

مکان تألیف: نیامده است؛

شرح اجمالی محتوای اثر؛

آغاز نسخه؛

پایان نسخه؛

کمال یا نقصان نسخه؛

تاریخ کتابت؛

مکان کتاب؛

نام کاتب؛

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای؛

سابقه نسخه؛

اندازه صفحه؛

؛ تعداد؛

؛ تعداد؛

؛ اندازه متن؛

نوع کاغذ؛

نوع جوهر؛

نوع خط؛

نوع جلد.

تاکید اینجانب بر اینکه این ۲۴ مورد به صورت شماره بندی شده و ستونی پشت سر هم بیایند به جهت اطمینان از کار ترجمه بود. شاید اگر بنا بر ترجمه کامل این فهرست نه جلدی بود، نیازی به این کار نبود، ولی تجربه ما ترجمه‌های به شدت تلخیص شده اول نشان داد، که اگر آیتم‌های مورد نظر را تعیین نمی شدند، ترجمه دچار مشکل می‌شد. البته یک حسن دیگر این روش این است که در مواردی که در فهرست نگاری روسی یکی از موارد ۲۴ گانه فوق موجود نباشد، به وضوح روشن می‌شود تا خواننده گمان نبرد که در ترجمه مورد غفلت واقع شده است.

به هر روی بار دیگر به جلسات توجیهی برای مترجمان، کار بازترجمه با این سبک و سیاق جدید آغاز شد. از همین رو آقای نصیری جلد اول، آقای معظمی جلد دوم، خانم نظری جلد سوم، خانم اسماعیلی جلد چهارم و خانم دهقان خلیلی جلد پنجم را با این الگو باز ترجمه کردند و طبعاً در این شکل جدید اطلاعات بسیاری بر ترجمه‌های قبلی افزوده شد. از طرف دیگر همزمان اینجانب شروع به ویراستاری علمی ترجمه‌ها کردم. زیرا از آنجا که تخصص مترجمان محترم در رشته ادبیات و تاریخ نبود ناگزیر باید در یک ویراستاری جدی تمامی اعلام اشخاص و امکنه و اسامی کتب و امثال آن اصلاح شوند. اینک بسیار خرسندم که اولین مجلد این مجموعه (شامل جلد‌های اول و دوم و سوم) پس از زحمات بسیار آماده چاپ می‌شود و بسیار خرسندم که استادان محترم صدرایی خویی و متقی نیز با مشورت و نظارت خود بر هر چه منقح تر شدن این ترجمه افزودند. جلد‌های دیگر نیز به همین شکل در حال بازنگری و ویراستاری می‌باشد که امیدوارم هر چه سریعتر آماده شوند.

اینکه تصمیم گرفته شد کل این مجموعه در دو مجلد چاپ شود به این دلیل است که اولاً ما مانند فهرست نگاران روس مانعی برای چاپ جمعی جلد‌ها نداریم، زیرا کار آنها در یک پروسه چهار ساله انجام شده و ناگزیر بوده‌اند هر جلد که زودتر آماده می‌شده را طبع کنند. بنابراین نیازی نیست که ما هم در نه جلد چاپ کنیم. حتی ما می‌توانستیم در صورت داشتن فرصت، به قول استاد حسین متقی همه را در یک جلد قطور رحلی چاپ کنیم. اما به هر تقدیر فکر می‌کنم اینکه در دو مجلد باشد هم مطلوب است، زیرا مجلد اول ترجمه مشتمل می‌شود بر جلد‌های اول تا سوم فهرست روسی که هر سه جلد توسط میکلوخایا ماکلای و در موضوعات شبیه به هم تهیه شده‌اند. یعنی به ترتیب در موضوعات سفرنامه‌ها و تراجم و تواریخ می‌باشند. مجلد دوم ترجمه هم مشتمل میشود بر جلد‌های چهارم و پنجم (توسط بایفسکی) و جلد ششم (توسط تومانوویچ) و

جلد هفتم (توسط واروژیکینا) و جلد هشتم (نیازوف) و جلد دهم (توسط اکیموشکین) که در همه در موضوع ادبیات شامل: فرهنگ‌ها و معاجم و دواوین و آثار و حکایات ادبی می‌باشند. وانگهی از نظر حجم هم مجلد اول شامل ۵۰۹ نسخه و مجلد دوم هم تقریباً همین اندازه می‌شود و بدینسان کل این مجموعه نه جلدی به منطقی استوار و درست در دو مجلد طبع شده و به نام‌های انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ و کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی و رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در روسیه و بنیاد بین‌المللی ایران‌شناسی مسکو منتشر می‌شود.

استفاده جامعه علمی ما از این مجموعه می‌تواند التیام بخش همه رنجهایی باشد که همه عزیزانی باشد که به نوعی در این کار سترگ سهمی داشته‌اند بویژه دانشمندان و فهرست‌نویسان روس که کار اصلی را آنان در طی سالیان سال مرارت و سختی انجام داده‌اند و اکنون همه آن بزرگان از این دنیا رفته‌اند و ما برای همه آنان مغفرت الهی و آرامش ابدی خواستاریم.

دکتر محسن حیدرنیا

مسکو زمستان ۱۳۹۱

مقدمه علی صدراپی خویی و حسین متقی

با حمد و ثنای حضرت باری و درود و سلام بر رسول گرامی و اهل بیت طاهرینش.

انستیتو نسخه‌های خطی شرقی (IOM) وابسته به فرهنگستان علوم فدراسیون روسیه (RAS) در سن‌پترزبورگ، از جمله مراکز مهم شرقشناسی جهان است که بیش از صد و پنجاه سال قدمت دارد. هسته اصلی تشکیل این انستیتو به سال ۱۷۲۴م، ایام سلطنت و دستور پتر کبیر برمی‌گردد، که در آن سال با ادغام کتابخانه کونستکامرا و کتابخانه آکادمی علوم روسیه صورت گرفت. پس از گذشت ده‌ها سال، در سال ۱۸۱۸م موزه آثار شرقی در شهر پتروگراد تأسیس گردید؛ نهادی که در آن مقطع، در اروپا، از نخستین‌های مراکز شرق‌شناسی محسوب می‌گردید. در آن مقطع، به جهت مقابله با فرهنگ ملل شرقی، همزمان با دیگر کشورهای غربی، ضرورت دانستن زبان، آداب، فرهنگ و رسوم کشورهای همسایه شرقی، در روسیه نیز احساس گردید. پیرو تأسیس این نهاد خاورشناسی، اساتید مطرحی نیز از آلمان (پروس) دعوت گردید. در این ایام، منابع اولیه پژوهشگران این نهاد را تعدادی نسخ خطی شرقی و همچنین آثار، قطعات و اشیای تاریخی و فرهنگی تشکیل می‌دادند، که از برخی جاها برای نخستین بار به روسیه آورده شده بود. البته به سفارش دولت وقت روسیه، در این راستا، سفرا، دیپلمات‌ها و تجار روسی، جملگی وظیفه جمع‌آوری و انتقال این نوع آثار را از کشورها و مناطق شرقی، به روسیه، داشتند.

در سال ۱۸۱۸م آکادمی علوم روسیه تصمیم به خرید مجموعه‌ای مشتمل بر ۷۰۰ نسخه خطی اسلامی از کنسول فرانسه در طرابلس و حلب در شامات گرفت. پس از خرید و انتقال این مجموعه ارزشمند، در سال ۱۸۱۹م، یک بخش جدید در فرهنگستان علوم روسیه با نام موزه آسیایی (AM) - که بعدها به موسسه مطالعات شرقی (IOS) تبدیل شد - تأسیس و افتتاح گردید و نخستین رئیس موزه آسیایی نیز فردی به نام آقای فرن انتخاب گردید؛ وی در مدت ۲۲ سال ریاست خود، توانست زمینه‌های مطالعات شرقی، بخصوص در زمینه خاورمیانه، زبان عربی، زبان فارسی را تأسیس یا گسترش دهد. جانشین وی در موزه آسیایی، دانشمند شهر، آقای دورن بود که بیش از ۲۰ سال در تقویت موضوعات مربوط به خاورشناسی تلاش نمود. نباید از نظر دور داشت که این سال‌ها (۱۲۴۳هـ) یادآور پایان دومین دوره از جنگ‌های خانمان‌سوز ایران و روسیه بود که در پی آن نسخه‌های خطی نفیس بقعه شیخ صفی در اردبیل، به سن‌پترزبورگ انتقال یافت و آقای دورن، همان کسی است که آنها را در سال ۱۸۵۲م به زبان فرانسوی به خوبی فهرست نموده و منتشر ساخت. در آن مقطع تاریخی، موزه آسیایی، به جز مجموعه‌های دستنویس مغولی، ترکی، تبتی و چینی، مجموعه‌ای نفیس نیز در موضوع فلسفه به دست آورد که مطالعات شرقی را وارد مرحله جدیدی ساخت.

در سال ۱۸۵۵میلادی دانشکده زبان‌های شرقی در دانشگاه‌ایالتی سن‌پترزبورگ افتتاح شد. این موزه همواره به عنوان یک نهاد تخصصی برای نیازهای دانشمندان روسی و خارجی خدمت می‌کرد. در سال ۱۸۷۶م این موزه نقش فعالی در سومین کنگره بین‌المللی شرق‌شناسان در سن‌پترزبورگ داشت. در سال ۱۹۱۷م، این موزه مهمترین و بزرگترین مجموعه تخصصی جهان در عرصه نسخ خطی و نخستین‌های کتب چاپ شده در شرق و در حقیقت گنجینه بزرگ فرهنگی ملل شرق در سواحل رودخانه نوا محسوب می‌گردید. پس از انقلاب کمونیستی روسیه، از ۱۹۲۰م، همچنان این نهاد تنها مرکز مطالعات شرقی در

فرهنگستان علوم شناخته می‌شد. در سال ۱۹۳۰م، انستیتوی خاورشناسی آکادمی علوم اتحاد شوروی بنا گذاشته شد. همزمان با جنگ جهانی دوم و محاصره لنینگراد توسط آلمان‌ها در سال ۱۹۴۳م مؤسسه بسیاری از محققان خود را از دست داد؛ در پی این جنگ خانمان‌سوز، روس‌ها بیش از ۲۷ میلیون کشته دادند و کسانی از محققان هم مجبور به ترک لنینگراد و مهاجرت به مسکو شدند. در سال ۱۹۵۰م انستیتو رسماً از لنینگراد به مسکو انتقال داده شد و در لنینگراد فقط شعبه‌ای از آن به نام شعبه دست‌نویس‌های شرقی، باقی ماند؛ اما بعد از گذشت دو سال، بر پایه شعبه دست‌نویس‌های شرقی، مجدداً انستیتوی خاورشناسی، با عنوان «انستیتوی خاورشناسی شعبه لنینگراد» تأسیس گردید که تابع انستیتو خاورشناسی مسکو بود. از سال ۱۹۶۰ تا ۱۹۶۸م این انستیتو به عنوان «انستیتوی ملل آسیایی» نامیده می‌شد و برخی فهرست‌ها و مطالعات نیز تحت همین عنوان منتشر گردیده است. در ۲۹ اکتبر ۱۹۷۰، هیأت رئیسه آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) تصمیم گرفت، حوزه فعالیت‌ها در زمینه مطالعات شرق‌شناسی شعبه اصلی مسکو و شعبه فرعی لنینگراد را از هم مستقل و تعریف نماید؛ بر این پایه، مطالعات اساسی شرق‌شناسی، همچون بررسی تاریخ کهن شرق در قرون وسطی، ادبیات کلاسیک فرهنگ‌های شرقی، مذاهب، فلسفه و قانون، در مسکو (IOS) متمرکز گردید و عمدتاً قلمرو بررسی متون کهن و نسخ خطی شرقی نیز به شعبه سن‌پترزبورگ واگذار شد و در حقیقت می‌توان گفت انستیتو از این تاریخ به بعد، رسماً مستقل از مؤسسه خاورشناسی مسکو، گردید. پس از آن، شاخه‌های پژوهشی متعددی از جمله مطالعات کردی و ترکی نیز در شعبه سن‌پترزبورگ تأسیس گردید و کاتالوگ‌های چندی برای نسخ خطی عربی، فارسی و ترکی از سوی دانشمندانی همچون آکیموشکین، خالدوف و دیمیترووا به تدریج نگارش و منتشر گردید. در این مرکز، همچنین تحقیقات بنیادی چندی روی جنبه‌های مختلف شرق باستان، شامل چین‌شناسی، مطالعات ژاپنی و کره‌ای و نیز مطالعات سغدی، صورت گرفت. در این مدت آثار متعددی تألیف گردید؛ آثار کهن چندی، همچون تاریخ مغولان راز، بخشی از تاریخ رشیدالدین فضل‌الله، به زبان اصلی خود تصحیح گردیده و به چاپ رسید و چندین اثر شرقی نیز به روسی ترجمه و منتشر گردید. در طول دهه ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۰م دستاوردهای علمی بزرگی نصیب انستیتو گردید؛ در این مدت از جمله، سه جلد از تاریخ خلافت، به چاپ رسید که جایزه وزارت امور خارجه فدراسیون روسیه را در سال ۲۰۰۱م در پی داشت. همچنین کتاب چهار جلدی اسلام در قلمرو امپراتوری سابق روسیه که از سوی اسلام‌شناس برجسته روس، پروفسور پروزرروف، تهیه شد و نیز فهرست نسخه‌های خطی عربی مسیحی آماده گردید. در ۱۹ ژوئن ۲۰۰۷ هیأت رئیسه آکادمی علوم روسیه دستور سازمان دهی مجدد شعبه سن‌پترزبورگ را صادر نمود و از این تاریخ، همزمان با استقلال کامل و رسمی از مسکو، نام این نهاد از «انستیتو مطالعات شرقی» به «انستیتو نسخ خطی شرقی» تغییر یافت.

کتابخانه انستیتو

این مؤسسه افزون بر دارا بودن ۱۳۰ هزار نسخه خطی شرقی در ۶۵ زبان، نیز دارای کتابخانه‌ای تخصصی، شامل ۸۰۰ هزار جلد کتاب در شاخه‌های مختلف مطالعات شرقی و نیز دارای هزاران سند تاریخی است. این انستیتو به آموزش میراث ادبی و فرهنگی ایران توجه زیادی نشان می‌دهد. در حال حاضر (۲۰۱۲) در شعبه خاورمیانه آن، ۱۱ کارمند ایران‌شناس و افغانستان‌شناس به تحقیقات علمی مشغولند. ۴ کارمند علمی دیگر در کنار آن شعبه زبان، تاریخ و ادبیات کردی آموزش می‌دهند. چهار ایران‌شناس، شامل آقایان دکتر لیفشیتس، دکتر پیریخانیان، دکتر داندامایوف و دکتر چوناکووا در شعبه خاور باستان کار می‌کنند. گرچه موضوعات و رشته‌های پژوهشی دانشمندان آن انستیتو خیلی دامن‌دار و گسترده هستند، ولی بررسی و تحقیق دست‌نویس‌های فارسی و تاجیکی همچنان مورد توجه ویژه ایران‌شناسان آن انستیتو قرار دارد. آرشیو دست‌نویس‌های پژوهشگاه نزدیک به پنج هزار دست‌نویس فارسی است. تهیه برخی فهرست دست‌نویس‌ها توسط گروه محققان، زنده‌یاد دکتر آکیموشکین، دکتر کوشیف، دکتر میکلوخا ماکلای، دکتر صلاح الدینوف، دکتر تومانوویچ، دکتر نیازوف انجام گرفته و خانم دکتر شینگلووا، تهیه فهرست کتاب‌های چاپ سنگی را عهده دار است. لینیا اسمیرنوا در زمینه متون تاریخی، آکیموشکین در زمینه متن‌شناسی مینیاتوری، اولگا اسمیرنوا و لیوشیتس در زمینه کشف رمزهای اسناد به زبان‌های سغدی، پارتی و باختری، راگوز و پرخانیان

و چوناکووا در زمینه متن‌های فارسی میانه، داندامایف در عرصه مسائل تاریخ ایران باستان، کولسینکوف و پوگالوف و نزریه در زمینه مسائل قرون وسطی، و اورانسکی در عرصه تاریخ زبان‌های ایرانی، تحقیقات مختلفی انجام داده‌اند. گفتنی است که اکنون ده سال است ریاست انستیتو بر عهده خانم دکتر ایرینا پاپوا است.

نسخه‌های خطی انستیتو

بر اساس آماري که زنده‌یاد اولگ آکیموشکین در سال ۱۹۹۲م منتشر ساخته است با چشم‌پوشی از آمارهای مربوط به نسخ خطی غیراسلامی، انستیتو دستنویس‌های شرقی، دارای ۹۸۷۴ نسخه اسلامی، مشتمل بر ۵۱۸۴ نسخه عربی، ۳۰۵۸ نسخه فارسی، ۱۵۰۰ نسخه ترکی، ۲۸ نسخه پشتو، ۱۴ نسخه مالیزی، ۱۴ نسخه کردی و ۳ نسخه اردو) است؛ اما با توجه به روند خرید، اهدا یا انتقال برخی نسخه‌ها به این مرکز علمی، در سال‌های اخیر، این آمارها تا حدودی دست‌خوش تغییر شده‌اند، برای نمونه، به اذعان خود مسؤولان انستیتو، تعداد نسخ خطی فارسی موجود در این انستیتو، بیش از پنج هزار نسخه، گزارش گردیده است که به نظر می‌رسد، در این مؤسسه، نزدیک به پانزده هزار نسخه خطی اسلامی، متمرکز شده باشد. بین سال‌های ۱۹۵۵ تا ۱۹۹۰م، برای ثلث نسخه‌های خطی فارسی (حدود ۱۰۰۰ نسخه)، ۱۰ جلد فهرست به زبان روسی (بدون جلد ۹) از سوی دانشمندان و ایران‌شناسان روسی تهیه شده است. عنوان مشترک این اثر فهرست نسخ خطی فارسی و تاجیکی موجود در انستیتوی شرق‌شناسی (نسخ خطی) آکادمی علوم روسیه است که بین سال‌های ۱۹۵۵ تا ۱۹۹۳م به اهتمام فهرست‌نگاران برجسته انستیتو نسخ خطی شرقی با نام‌های: ان. دی میکلوخو ماکلای (جلدهای ۱ - ۳)، اس. ای. بایوفسکی (جلدهای ۴ - ۵)، ان. ان. تومانوویچ (جلد ۶)، ز. ان. واروژیکینیا (جلد ۷)، خ. ان. نیازوف (جلد ۸) و زنده‌یاد اولگ آکیموشکین (جلد ۱۰)، به ترتیب در موضوعات تاریخ، جغرافیا، تذکرها (جلدهای ۱ - ۳)، فرهنگ‌های فارسی (جلد ۴)، فرهنگ‌های دو زبانه (جلد ۵)، فولکلور، داستان‌ها و حکایات (جلد ۶)، دیوان‌های شعر (جلد ۷)، ادبیات منظوم و مثنوی فارسی (جلد ۸) و جنگ‌ها و آلبوم (جلد ۱۰) نگارش یافته است. گفتنی است جلد نهم فهرست نسخه‌های خطی فارسی، هنوز تألیف نشده است. عناوین اصلی فهرست‌های نسخ خطی فارسی و تاجیکی مؤسسه، نیز به زبان روسی چنین است:

1. Миклухо – Маклай Н. Д.: Описание таджикских и персидских рукописей Института востоковедения. Выпуск 1. Ответственные редакторы В.И.Беляев, Д.И.Тихонов. М. Л.: Издательство Академии Наук СССР, 1955 .
2. Миклухо – Маклай Н. Д.: Описание таджикских и персидских рукописей Института народов Азии. Выпуск 2. Биографические сочинения. Ответственные редакторы И.А.Орбели, В.И.Беляев. М.: ИВЛ, 1961.
3. Миклухо – Маклай Н. Д.: Описание таджикских и персидских рукописей Института востоковедения. Выпуск 3. Исторические сочинения. Ответственные редакторы О.Ф.Акимовский. М.: «Наука» ГРВЛ, 1975 .
4. Баевский С. И.: Описание персидских и таджикских рукописей Института народов Азии. Выпуск 4. Персидские толковые словари (фарханги). М.: ИВЛ, 1962
5. Баевский С. И.: Описание персидских и таджикских рукописей Института народов Азии. Выпуск 5. Двухязычные словари. [Ответственный редактор А.Н.Болдырев] М.: ГРВЛ, 1968 .
6. Туманович Н. Н.: Описание персидских и таджикских рукописей Института востоковедения АН СССР. Выпуск 6. Фольклор (Занимательные рассказы и повести). Ответственный редактор Ч.А.Байбурди. М.: «Наука» ГРВЛ, 1981 .

7. Ворожейкина З. Н.: Описание персидских и таджикских рукописей Института востоковедения. Выпуск 7. Персоязычная художественная литература (X – начало XIII в.). Ответственный редактор А.Н.Болдырев. М.: «Наука» ГРВЛ, 1980 .
8. Х. Н. Ниязов Описание персидских и таджикских рукописей института востоковедения, Выпуск 8. М., Наука, 1979.
9. Акимускин О. Ф.: Описание таджикских и персидских рукописей Института востоковедения РАН. Выпуск 10. Поэтические сборники, альбомы. М., Наука, 1993.

مجلد حاضر

کتاب حاضر ترجمه جلد اول تا هشتم و جلد دهم فهرست نسخه‌های خطی فارسی انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ است – جلد نهم تألیف نشده است – در این نه جلد ۱۰۲۷ نسخه خطی معرفی شده است.

اصل فهرستها به زبان روسی نگاشته شده، و به پیشنهاد رایزنی جمهوری اسلامی ایران توسط چند مترجم به فارسی ترجمه شده است. با توجه به اینکه نسخه‌های خطی فهرست شده به زبان فارسی بوده و فهرست به زبان روسی نوشته شده و پس از آن از روسی به فارسی برگردانده شده، طبیعی است که اشکالاتی در اصطلاحات و مسائل کتابشناسی، هم در اصل و ترجمه پیش بیاید.

به همین دلیل به پیشنهاد رایزن جمهوری اسلامی ایران در روسیه دانشمند گرانمایه دکتر ابوذر ابراهیمی زید عزه العالی، اینجانبان ترجمه فارسی فهرستها را ملاحظه و اشکالاتی که از سوی فهرست نویسان روسی یا مترجمان رخ داده بود برطرف گردید. اطلاعات اضافی که از برخی نسخه‌ها – نسخه‌های جلد چهارم که این نسخه‌ها در سن پترزبورگ ملاحظه و یادداشت‌هایی از آنها تهیه شده بود – در ذیل هر نسخه با عنوان «افزودگی‌های ناظران ترجمه» ذکر شده است.

تقدیر و سپاس

در انجام این اقدام فرهنگی ابتدا باید از رایزن فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در مسکو جناب آقای دکتر ابوذر ابراهیمی تشکر نمود که همت بلند ایشان و علاقه زاید الوصفشان به کارهای فرهنگی بنای این کار را نهاده است و استاد والامقام حجت الاسلام والمسلمین آقا سید محمود مرعشی نجفی که با حکایت‌های بی دریغ‌شان در اثنای تحقیق موجب به ثمر رسیدن و انتشار این اثر را فراهم نمودند و پس از آن از آقای حیدرنیا مدیر خانه فرهنگ جمهوری اسلامی ایران در مسکو که زمینه ساز این کار بوده و خود در مراحل مختلف کار همراه و همکار نویسندگان بوده‌اند. همچنین مترجمان محترم که با دقت و حوصله ترجمه روسی را انجام داده و پیشنهادات اصلاحی را در اسرع وقت و با کمال دقت انجام داده‌اند. در روسیه باید از خانم پاپوا رئیس کتابخانه انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ تقدیر و تشکر نماییم که همه گونه همکاری را در هنگام مراجعه به نسخه‌ها داشته‌اند. همچنین از شرق‌شناس والامقام پرفسور پرزروف که مهمان نوازی گرم ایشان در انستیتو سختی و دشواری کارها را آسان نمود همچنین خبرنگار رادیو فارسی مسکو خانم سوبلوآوا که همراهی‌های ایشان در هنگام مراجعه به مراکز علمی و فرهنگی در مسکو، بسیار مفید و سودمند بود و در نهایت از جوان پرتلاش جناب آقای علی اکبری که نهایت دقت را در تنظیم و صفحه‌پردازی این اثر اعمال نمودند، کمال سپاس و تشکر را داریم.

وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

حسین متقی - علی صدراایی خویی

قم

مرداد ۱۳۹۲ ش / رمضان ۱۴۳۴ ق / ۲۰۱۳ م

توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی

آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (اس.اس.اس.ار)

انستیتوی شرق شناسی

جلد اول

(کتاب جغرافیایی و مسالک و ممالک)

تالیف: ن.د. میکلوخا ماکلایا

انتشارات آکادمی علوم شوروی، مسکو، لنینگراد، سال ۱۹۵۵ میلادی

مترجم: مهدی نصیری

زیر نظر: رایزنی فرهنگی ایران در روسیه

با نظارت: محسن حیدر نیا، علی صدراپی خویی، حسین متقی

□۲۴ توصیف نسخه‌های خطی فارسی انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ

صفحه سفید

مقدمه مؤلف

انستیتوی شرق‌شناسی آکادمی علوم شوروی، مجموعه غنی‌ای از نسخ خطی شرقی را در اختیار دارد، که در این میان، مجموعه مخطوطات فارسی و تاجیکی به لحاظ تعداد آثار و اهمیت علمی آن‌ها از جایگاه بس شایسته‌ای برخوردار است.

این مجموعه برای بررسی تاریخ و فرهنگ کشورهای خاورمیانه و خاور نزدیک، و همچنین برای تحقیق در گذشته بسیاری از ملت‌های وطن ما (منظور شوروی سابق) و بیش از همه قفقاز و آسیای مرکزی دارای ارزش فوق‌العاده‌ای است. اما فقدان فهرستی جامع از نسخ خطی فارسی و تاجیکی انستیتوی شرق‌شناسی آکادمی علوم شوروی، امکان بدست آوردن تصویر کاملی از این مجموعه، و تعیین واقعی همه ارزش علمی آن را سلب کرده و همواره متخصصان را به هنگام کاربرد وسیع این نسخ دچار مشکل جدی می‌کرده است.

از همین رو انستیتوی شرق‌شناسی شروع به ترتیب دادن فهرستی جامع برای مخطوطات فارسی و تاجیکی کرده است. هدف بزرگ این فهرست توصیف علمی کامل این نسخ است، تا اهمیت علمی هر نسخه را نشان دهد و این مجموعه را در اختیار گروه بیشتری از متخصصان قرار دهد. طبعاً بررسی نسخ و آماده سازی فهرست کامل همه مجموعه نسخ خطی فارسی و تاجیکی زمان بسیاری را می‌طلبد اما از سویی نمی‌توان به نیاز میرم دانشمندان به این مجموعه بی‌توجه بود. به همین دلیل تصمیم گرفته شد، زمانی که کار بر روی هریکس فهرست به پایان می‌رسد، بدون انتظار برای بخش‌های دیگر، هر بخش به صورت چاپ‌های مجزایی منتشر شود. با این تمهید طبعاً هر جلد اگرچه جزئی از تمام آن مجموعه است، اما می‌تواند سریع‌تر پاسخگوی تقاضای متخصصان باشد.

بر اساس این تصمیم، در حال حاضر اولین چاپ فهرست نسخ خطی فارسی و تاجیکی موسسه شرق‌شناسی فرهنگستان علوم شوروی آماده است. این چاپ مختص توصیف نسخه‌های خطی آثار جغرافیایی و سفرنامه‌ها است. در این چاپ نسخه‌های خطی آثاری که شامل اطلاعات ارزشمند درباره توپوگرافی و داستان‌هایی درباره سفرها نیز وجود دارند.

روش توصیف نسخه‌ها در این جلد مطابق با اصول کلی در نظر گرفته شده برای گردآوری فهرست کل نسخ خطی فارسی و تاجیکی انستیتوی شرق‌شناسی آکادمی علوم شوروی و بر اساس یک طرح کلی انجام شده است، که در بخش نسخ خطی شرقی این انستیتو به عنوان موازینی برای توصیف نسخ خطی ملحوظ شده‌اند. بر اساس این طرح، توصیف هر نسخه خطی باید شامل همه مهمترین اطلاعات مربوط به آن باشد. منظور از این اطلاعات، سه مورد کلی زیر است:

- ۱) اطلاعات درباره نویسنده و محتوای نسخه خطی.
 - ۲) اطلاعات درباره تاریخ نسخه خطی.
 - ۳) اطلاعات درباره خطوط هر نسخه و وضعیت کنونی آن.
- به جهت سهولت بهره‌گیری از این فهرست، موارد کلی سه گانه فوق به شکل تفصیلی در محورهای زیر مطرح شده:
۱. شماره ترتیبی نسخه خطی.
 ۲. کد نسخه خطی (و درون پرانتز، کد قدیمی آن).
 ۳. نام اثر (با رسم الخط عربی).
 ۴. ترجمه نام اثر به زبان روسی.
 ۵. دیگر نام‌های اثر، مانند نام‌های مورد استفاده در مدرسه یا در گفتار روزمره مردم و ترجمه آن به زبان روسی. اگر اثر ترجمه شده است، نام اصلی اثر ذکر شده است.
 ۶. نام کامل و لقب نویسنده، زمان و مکان تولد و فوت آن. در صورت مشهور نبودن و یا کم شهرت بودن نویسنده، اطلاعات مهم درباره زندگی‌نامه او نیز آورده می‌شوند، که این اطلاعات از اثر او و یا از دیگر منابع بدست آمده‌اند.
 ۷. تاریخ نوشتن اثر.

۸. اگر اثر ترجمه شده باشد، نام کامل و لقب مترجم، زمان و محل زندگی او و تاریخ ترجمه نیز ذکر شده است.
 ۹. ویژگی مختصری از اثر، در صورت مشهور نبودن و یا کم شهرت بودن آن، به صورت فشرده، اما تا حد ممکن کامل محتوای این اثر شرح داده می‌شود و ارزیابی کلی اهمیت کل اثر و یا بخش‌های مهمتر آن نیز ذکر شده و علاوه بر این، به منابع اثر و طرح آن نیز اشاره، و در برخی موارد به منظور تشریح کامل محتوای اثر، لیست فصل‌ها و بخش‌های مهمتر اثر هم آورده می‌شود. در انتها، متن آغاز نسخه نیز می‌آید.
 ۱۰. ویژگی این نسخه خطی (یک نسخه از) اثر: تفاوت آن (از لحاظ طرح و محتوا) از نسخه دیگر با انتشاری دیگر یا از نسخه‌های دیگر همان نسخه خطی که در فهرستها و یا دیگر کارها توصیف شده‌اند.
 ۱۱. تاریخ دقیق رونویسی نسخه خطی، محل رونویسی، دست خط، کپی دست خط نویسنده یا مقایسه دست خط نسخه اصلی با نسخه برگردان آن (یا در مقایسه با نسخه‌های خطی مشهور دیگر).
 ۱۲. نام کامل و لقب شخصی که این نسخه را رونویسی کرده است. اگر نسخه شامل اطلاعات زمان و مکان رونویسی نیست، به این اطلاعات بر اساس ویژگی‌های باستانی این نسخه به صورت تقریبی اشاره می‌شود (زمان به صورت معمول در محدوده یک یا یک و نیم قرن آورده شده است).
 ۱۳. یادداشت‌های اضافه شده به نسخه‌های خطی؛ اگر در این یادداشت‌ها، اطلاعات جالبی وجود داشته باشد، به این اطلاعات اشاره شده و در غیر این صورت فقط از وجود یادداشت‌هایی در نسخه خطی نام برده می‌شود.
 ۱۴. چاپ‌های نسخه خطی.
 ۱۵. نام صاحب نسخه خطی و نام مجموعه‌ایی که نسخه خطی پیش از وارد شدن به موسسه شرق‌شناسی فرهنگستان علوم شوروی قرار داشته است.
 ۱۶. سال به دست آوردن نسخه خطی توسط موسسه شرق‌شناسی فرهنگستان علوم شوروی.
 ۱۷. شماره نسخه در زمان قرارداد آن در ترکیب مجموعه سابق پیش از ورود به موسسه شرق‌شناسی فرهنگستان علوم شوروی.
 ۱۸. زمان به دست آوردن نسخه خطی.
 ۱۹. ابعاد نسخه خطی.
 ۲۰. تعداد برگه‌ها در نسخه خطی.
 ۲۱. طرز صفحه‌بندی شرقی.
 ۲۲. تعداد خط‌ها در هر صفحه نسخه خطی.
 ۲۳. ابعاد متن.
 ۲۴. کاغذ نسخه خطی.
 ۲۵. جوهر.
 ۲۶. خط.
 ۲۷. تصاویر (مینیاتورها) و تزیینات.
 ۲۸. صحافی.
 ۲۹. نقص و عیب نسخه خطی.
- پایان توصیف هر نسخه خطی، فهرست منابع آورده می‌شود. این فهرست منابع شامل اطلاعات زیر می‌شود:
۱. در صورت امکان، همه اطلاعات زندگی نامه مربوط به نسخه خطی مورد بررسی، برای مثال: یادداشت‌های اولیه مربوط به چاپ یا توصیف نسخه خطی در فهرست منابع اطلاعات درباره چاپ، ترجمه (کامل، یا جزئی از آن) اثر نسخه خطی.

۲. اطلاعات درباره چاپ و ترجمه این اثر (جدا از نسخ خطی مورد بررسی). اگر چندین اثر وجود دارد، به مهمترین آن‌ها اشاره می‌شود. اما اگر این چاپ‌ها و ترجمه‌های نسخه خطی در کشور ما انجام شده باشند، نه تنها به نوع کامل آن‌ها بلکه به چاپ‌ها و ترجمه‌های بخشی از این اثرها نیز اشاره می‌شوند.

اطلاعات کتاب‌شناسی دیگر نسخه‌های خطی این اثر که در فهرستهای کشور ما و در فهرستهای کشورهای دیگر وجود دارند، بدین ترتیب اطلاعات کتاب‌شناسی نسخه‌های خطی که در کشور ما وجود دارند، در صورت امکان کامل‌تر آورده می‌شوند. یعنی نام همه نسخه‌های خطی که در فهرست منابع ثبت شده‌اند، ذکر می‌شود. اطلاعات کتاب‌شناسی نسخه‌های خطی خارج از کشور فقط محدود به مهمترین فهرستهای برجسته‌ترین مخازن نسخه‌های خطی می‌شوند، برای مثال: اشاره به فهرست پرچ (هر دو فهرست)، ریو، فلوگل، اته (هر دو فهرست)، بلوشه و ایوانوف (هر دو فهرست). اگر نسخه‌های خطی اثر مورد بررسی در هیچ یک از این فهرستها نیامده است، به فهرستهای دیگر مخازن نسخه‌های خطی اشاره می‌شود که در آن‌ها در مورد این نسخه‌ها آمده باشد. در فهرست منابع در ابتدا اطلاعاتی درباره نسخه‌های خطی داخل کشور و سپس درباره نسخه‌های خطی خارج از کشور آورده می‌شود. در هر دو مورد اطلاعاتی درباره ترتیب تاریخی (یعنی سال‌های چاپ فهرستها) وجود دارند.

۳. اطلاعات تکمیلی مربوط به اثر و نویسنده آن. در این بخش از فهرست منابع، ثبت اثر مورد بررسی توسط مهمترین کتاب شرقی تفسیر و تشریح کتب یعنی اثر معروف حاج خلیفه ذکر می‌شود. علاوه بر این، در این بخش، از آن فهرست منابعی نام برده می‌شود که از آن اطلاعاتی درباره نویسنده و اثر گرفته شده است و این اطلاعات در دیگر فهرستها و کتاب‌های راهنما وجود ندارند. چنین فهرست منابعی، امکان بدست آوردن تصور کامل درباره اهمیت علمی نسخه‌های مورد بررسی و کاربرد آن‌ها را در علم به وجود می‌آورد. علاوه بر این، این فهرست منابع دارای حداقل اطلاعات لازم کتاب‌شناسی درباره این اثر و نویسنده آن است.

برای بیان اسامی خاص، نام آثار و برخی اصطلاحات، ما روش انتقال حرف به حرف پذیرفته شده توسط آکادمیسیین ای. یو. کراچکوفسکی و پروفیسور آ. آ. راماسکوویچ را در نظر گرفته‌ایم، که اطلاعات مربوط به این سیستم را می‌توان در کتاب «مجموعه شرقی»، جلد اول (کتابخانه ملی به نام ام. ای. سالتیکوف - شدرین، لنینگراد، سال ۱۹۲۶، صفحه ۱۲۴ - ۱۲۳). و در اثر ان. و. یوشانوف با نام «دستور زبان عربی رسمی» زیر نظر ای. یو. کراچکوفسکی و با پیش گفتار وی (لنینگراد، سال ۱۹۲۶) بدست آورد. که ذیلاً به همراه صامت‌ها و مصوتها نقل می‌شوند:

صامت‌ها

Ф	ف	P	ر	ء	و
K	ق	З	ز	б	ب
K	ک	Ж	ژ	П	پ
Г	گ	C	س	c	ث
Л	ل	Ш	ش	C	ث
M	م	C	ص	Дж	ج
H	ن	З	ض	Ч	چ
B	و	T	ط	X	ح
X	ه	з	ظ	X	خ
Й	ی	‘	ع	Д	د
		г	غ	З	ذ

مصوت‌ها

ا	آ	او	ا
ای	ای	ای	ای
او	او	او	او

کسره «-»

۱. بین مضاف و مضاف الیه، پس از کلمه اول پس از یک تیره به صورت «и» نوشته می‌شود، برای مثال: شهر ناو

и нав - Шахр

۲. در کلماتی که به مصوت ختم می‌شوند، این کسره «и» نوشته نمی‌شود.

۳. حرف تعریف «ال» از کلمه بعد توسط یک تیره جدا می‌شود، برای مثال: (القند) ал - канд

۴. همزه در شروع کلمه قرار داده نمی‌شود، و فقط در وسط و آخر کلمه نشان داده می‌شوند، برای مثال: (علما) улама، (عجائب) аджаиб

۵. حرف تعریف متصل عربی از کلمه قبل و بعد از آن توسط تیره جدا می‌شود، برای مثال: (فی البیان) фй - л - байан

۶. در مواردی که حرف «ل» در حرف تعریف عربی ادغام می‌شود، در انتقال حرف به حرف آن نشان داده می‌شود، مثال: (هارون الرشید) ар харун - ашид

۷. کلمات عربی با ساکن در انتها به صورت حرف به حرف منتقل می‌شوند یعنی علامت فتحه، کسره یا ضمه در آخر کلمات قرار داده نمی‌شود، مثال: (کتاب) ал - китаб

۸. «ه» در آخر کلمات مونث قرار داده نمی‌شود، (به استثنای موارد ساختاری ثابت)، مثال: (رساله) рисала نزهه القلوب кулуб - нузхат ал

۹. حروف «е»، «о»، «ю»، «я»، «ы» فقط در کلمات غیر عربی و فارسی به کار برده می‌شوند.

برای انتخاب نسخ خطی ما از موارد زیر استفاده کرده‌ایم:

۱. منابع مختص مجموعه نسخه‌های خطی موسسه شرق‌شناسی فرهنگستان علوم شوروی همچون؛ فهرست مشهور روسلو و نیز فهرست مخطوطاتی که وارد موزه سابق آسیای فرهنگستان علوم شده و به صورت منظم توسط ک. گ. زالمان چاپ می‌شده‌اند (در صورت امکان، به هنگام توصیف هر نسخه به صورت جداگانه اطلاعات کامل درباره این منابع در بخش کتاب شناسی جا داده می‌شوند).

۲. استفاده از دیگر نامواره‌ها برای انتخاب نسخه‌های خطی:

الف) لیست نسخه‌های خطی فارسی، عربی، ترکی چاپ نشده و ناتمام موزه سابق آسیایی زالمان، این لیست گرچه کاملاً ناتمام است اما کمک بسیاری بخصوص در مرحله اول کار به ما کرده است.

ب) اطلاعات زالمان برای توصیف نسخ خطی فارسی، عربی و ترکی موزه سابق آسیایی.

ج) استفاده از برگه‌دان‌های نسخ خطی فارسی و تاجیک موسسه شرق‌شناسی فرهنگستان علوم شوروی که این برگه‌دان‌ها توسط همکاران زیادی از موزه آسیایی و سپس موسسه شرق‌شناسی فرهنگستان علوم شوروی ترتیب داده شده‌اند.

بی‌شک این توصیف‌ها، یک سری کاستی‌ها نیز دارند. خوانندگان با پیشنهادهای خود در بر طرف کردن آن‌ها در چاپ‌های بعدی یاری می‌رسانند و سبب هر چه بهتر شدن این توصیف‌ها می‌شوند.

توصیف نسخه‌های جلد اول

(۱)

شماره نسخه: C 610 (603c)

نام کتاب: ترجمه مسالک و ممالک.

توضیح نام اثر: ترجمه کتاب راه‌ها و کشورها.

پدیدآورنده: نویسنده، ابواسحاق ابراهیم بن محمد فارسی استخری، جغرافی دان معروف قرن دهم است. مترجم ابوالمحاسن محمد بن سعد بن محمد نخجوانی با شهرت ابن ساوجی، جغرافی دان مشهور قرن دهم و اهل فارس بوده است، که در نسخه این موضوع ذکر نشده است. تاریخ تألیف اثر: زمان تألیف این اثر به شکل نهایی حدود سال ۳۴۰ قمری (۹۵۱ - ۹۵۲ ق) بوده است. مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر (به جز بخش ابتدایی) بدون شک ترجمه قدیمی، کتاب استخری است که با اصل عربی آن مطابقت دارد. در برخی موارد، این نسخه واجد تفاوت‌های جالب و افزوده‌های تکمیلی نسبت به متن عربی است. این نسخه فارسی (البته کمی مفصل‌تر) به همان ورژن نسخه دست نویس اثر فارسی استخری مربوط است که و. آوزلی ترجمه انگلیسی خود را بر اساس آن. آغاز نسخه شبیه همان است که در نسخه‌های ونیزی (فلوگل)، نسخه‌های بادلیان و «ایندیا آفیس» (که توسط اِته توصیف شده‌اند)، و نسخه پاریس (بلوشه)، توصیف شده‌اند.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: ۱۳ ربیع الثانی ۱۱۶۴ قمری (۱۲ مارس ۱۷۵۱ میلادی) در زمان حاکمیت احمد شاه پادشاه دُرّانی (سالهای ۱۱۸۷ - ۱۱۶۰ قمری/ سالهای ۱۷۷۳ - ۱۷۴۷ میلادی) می‌باشد؛ تاریخ کتابت فهرست ۸ محرم ۱۱۶۵ / ۲۸ نوامبر ۱۷۵۱ آمده است.

مکان کتابت: هندوستان شمال غربی یا افغانستان.

نام کاتب: گل محمد پیشاوری.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ک. کاظم بک در سال ۱۸۴۲ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۶×۱۵.۶؛ تعداد برگ: ۱۱؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۳.۳×۱۰.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین و بخش عمده‌ای از اسامی جغرافیایی با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، و قسمت شیرازه بندی از جنس چرم است.

(۲)

شماره نسخه: B 797 (603cc)

نام کتاب: همان (ترجمه المسالک و ممالک).

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و نا تمام است.

تاریخ کتابت: اوایل قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: شاید در ترکیه انجام شده است.

نام کاتب: نامشخص است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ک. بُوده در سال ۱۸۴۲ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۴.۶؛ تعداد برگ: ۱۵۲؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۵.۴×۹.

(۴)

شماره نسخه: B 1148 - 2

نام کتاب: قنديه.

توضیح نام اثر: نام کامل این اثر، «کتاب القند فی تاریخ سمرقند» است.

پدیدآورنده: این اثر دارای تاریخ طولانی و پیچیده‌ای است. در قرن دوازدهم عالم فقیهی از آسیای میانه به نام ابو حفص نجم الدین عمر بن محمد نسفی سمرقندی (تاریخ وفات سال ۵۳۷ قمری / ۱۱۴۳ - ۱۱۴۲ میلادی) اثری را درباره سمرقند به زبان عربی نوشت. اثر گویی ادامه اثر دیگری بود، که آن نیز به زبان عربی بوده و در منابع با عناوین زیر از آن نام برده شده است: «الاکمال فی معرفت الرجال سمرقند» و «تاریخ سمرقند» که نویسنده آن ابوسعید (یا سعد) عبدالرحمان بن محمد ادیسی بود. هر دوی این آثار باقی نماندند، اما شاگرد نسفی یعنی ابوالفضل محمد بن عبدالجلیل بن عبدالملک بن علی بن حیدر سمرقندی، از اثر وی گزیده‌هایی را اقتباس کرد.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر بسیار مشهور در آسیای میانه درباره سمرقند دارای اطلاعات با ارزش بسیاری درباره جغرافیای تاریخی سمرقند، و همچنین توضیحاتی درباره تاریخ این شهر است، که اساساً مربوط به دوران حاکمیت عربها در آنجا است.

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۵ قمری (۱۸۴۹ - ۱۸۴۸).

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط بخش آموزشی وزارت امور خارجه به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۲.۵؛ **تعداد برگ:** ۱۲۲؛ **تعداد سطر:** ۱۳؛

اندازه متن: ۱۴×۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق درشت.

نوع جلد: جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوا و قسمت شیرازه بندی چرمی است.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با قلم سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ ریز.

نوع جلد: از نوع صحافی شرقی، و چرمی.

(۳)

شماره نسخه: C 612 - 3 (605a)

نام کتاب: حدود العالم من المشرق الى المغرب.

توضیح نام اثر: مرزهای جهان از مشرق تا مغرب.

پدیدآورنده: نامشخص است، وی اثر پیش رو را برای ابوالحارث محمد بن احمد (قرن دهم) نوشت.

تاریخ تألیف اثر: نگارش «حدود العالم من المشرق الى المغرب» در سال ۳۷۲ قمری (۹۸۳ - ۹۸۲ میلادی) آغاز شده بوده است.

مکان تألیف: این اثر ظاهراً در جوزجان در بخش شمالی افغانستان کنونی به نگارش درآمده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر جغرافیایی مشهور شامل توصیف جغرافیایی دنیا در سطح کشورها از شرق تا غرب است، و از چین آغاز و به سودان خاتمه یافته است.

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: سال ۶۵۶ قمری (۱۲۵۸ میلادی).

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: ابوالمؤید عبدالقیوم بن حسین بن علی فارسی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در گوشه سمت راست بالای برگه مقابل، بقایایی از صفحه بندی وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. گ. تومانسکی در سال ۱۸۹۳ میلادی از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۸.۵×۱۸؛ **تعداد برگ:** ۱۱۷؛ **تعداد سطر:** ۲۳؛

اندازه متن: ۲۰×۱۳.

نوع کاغذ: از نوع کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عنوان فصلها و اسامی خاص یعنی بخش زیادی از کتاب با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته است.

نوع خط: خط نسخ و ثلث ریز خاص.

نوع جلد: از نوع صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، نو، مقوایی، و قسمت شیرازه بندی چرمی است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین و برخی از کلمات با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق درشت مرتب و خوانا.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۷)

شماره نسخه: B 4464 – 1

نام کتاب: همان (قندیه).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه رونوشت چاپ اول است، و متن آن نزدیک به ترجمه و. ال. ویاتکین است. و در آن تقسیم بندی به بخشها وجود ندارد.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۷ (۱۸۶۱ – ۱۸۶۰ میلادی).
مکان کتابت: تاشکند.
نام کاتب: توره خواجه بن آفاق خواجه.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه توسط یونسوف در سال ۱۹۴۴ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۱×۱۳؛ تعداد برگ: ۱۵۵؛ تعداد سطر: ۱۱؛ اندازه متن: ۱۵.۵×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین در برخی برگه‌ها با جوهر قرمز نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۸)

شماره نسخه: B 673 – 3 (bb574 ag)

نام کتاب: همان (قندیه).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه رونوشت چاپ اول است، و متن نسبت به متن ترجمه و. ال. ویاتکین خلاصه شده است، و متن در بخش دوم بسیار با متن نسخه B 1148 – 2 تفاوت دارد.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۸۱ قمری (۱۸۶۵ – ۱۸۶۴ میلادی).
مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

(۵)

شماره نسخه: B. 677 – 1 (aa 574 ag)

نام کتاب: همان (قندیه).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص می‌باشد: شروع آن (حدود یک برگ) و و نیمه دوم بخش آخر حذف شده‌اند، و جافتاده گی‌هایی در متن وجود دارد.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۵ قمری (۱۸۴۹ – ۱۸۴۸ میلادی).
مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ال. کون در سال ۱۸۹۰ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۱×۱۳؛ تعداد برگ: ۵۵؛ تعداد سطر: ۹؛ اندازه متن: ۱۵×۸.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق درشت و دارای ظاهر نا زیبا.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۶)

شماره نسخه: C 451 – 1 (cb 574 ag)

نام کتاب: همان (قندیه).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کمی نسبت به متن ترجمه شده و. ال. ویاتکین خلاصه شده است، و ترتیب معمول متن از بین رفته است: قدیمی ترین بخش (همانند دیگر نسخه‌ها) در ابتدا قرار ندارد، بلکه در قسمت مخصوص توصیف مزارها و داستانهای افراد «مقدس» جا گرفته است.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۶ قمری (۱۸۶۰ – ۱۸۵۹ میلادی).
مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ال. کون در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۶×۱۵؛ تعداد برگ: ۸۲؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۸×۹.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

۳۲ □ توصیف نسخه‌های خطی فارسی انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ال. کون ۱۸۹۰ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۱.۶×۱۳.۲؛ تعداد برگ: ۶۵؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۱۷×۹.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).
نوع جوهر: متن با جوهر سیاه، و عناوین و برخی جمله‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق درشت.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی و قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۹)

شماره نسخه: C 455 (a574 ag)

نام کتاب: همان (قندیه).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه رونوشت چاپ اول است، و متن آن نزدیک به متن ترجمه و. ال. ویاتکین است.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۹۹ قمری (۱۸۸۲ - ۱۸۸۱ میلادی).
مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ک. گ. زالمان در سال ۱۸۹۷ میلادی (از آسیای میانه به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است).

اندازه صفحه: ۲۶×۱۶؛ تعداد برگ: ۱۰۳؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۱۷.۵×۹.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق درشت و نامرتب.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۱۰)

شماره نسخه: C 452 (abb 574 ag)

نام کتاب: همان (قندیه).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه رونوشت چاپ اول است، و متن آن نزدیک به متن ترجمه و. ال. ویاتکین، اما ناقص‌تر است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط پ. ای. لرخ در سال ۱۸۵۹ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۵×۱۱؛ تعداد برگ: ۴۲؛ تعداد سطر: ۱۶؛
اندازه متن: ۱۸×۱۰.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق درشت.

نوع جلد: بدون صحافی است.

(۱۱)

شماره نسخه: C 1853

نام کتاب: همان (قندیه).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: شروع نسخه ظاهراً (۱ - ۲ برگ) از بین رفته و احتمالاً (به هنگام صحافی) با برگه‌های جدیدی عوض شده است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۵×۱۴؛ تعداد برگ: ۱۳۱؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۱۸×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین و برخی از کلمات با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق درشت.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۱۲)

شماره نسخه: D 129 (259b)

نام کتاب: عجائب المخلوقات و غرائب الموجودات.

توضیح نام اثر: مخلوقات عجیب و موجودات نادر.
پدیدآورنده: نجیب همدانی. در نسخه به نام نویسنده اشاره‌ای نشده است. ولی فهرست نویسان روس معتقدند نام

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، و روی آن پارچه‌ای از جنس نسخی تولید همان کتابت کشیده شده است که پوشیده و کاملاً پاره شده است.

(۱۳)

شماره نسخه: A 453

نام کتاب: همان (عجایب المخلوقات و غرایب الموجودات).

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه نسبت به نسخه قبل یعنی D 129 بیشتر مربوط به چاپ دیگری است.

تاریخ کتابت: ظاهراً اواخر قرن هفدهم.

مکان کتابت: هندوستان است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه ۳۵ - ۳۶ یادداشتی به زبان فرانسه مربوط به تاریخ ۲۸ سپتامبر سال ۱۸۷۲ وجود دارد، با اشاره به اینکه نسخه اصلی به عنوان هدیه از سوی اف. اُستین - سارکن دریافت شده است. در برگه 01a یادداشتی با مداد به زبان روسی با اشاره به برگه‌هایی از نسخه وجود دارد که شامل اطلاعاتی درباره روسیه باستان و برخی دیگر کشورها است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط اف. اُستین - سارکن در سال ۱۸۷۲ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شد.

اندازه صفحه: ۱۷.۲×۱۱؛ **تعداد برگ:** ۳۵۲؛ **تعداد سطر:** ۱۷؛ **اندازه متن:** ۱۰.۵×۶.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ ریز است.

نوع جلد: صحافی اروپایی (مقوایی)، با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۱۴)

شماره نسخه: C 612 (a) 1

نام کتاب: جهان نامه.

توضیح نام اثر: کتابی است در باره جغرافیای جهانی.

پدیدآورنده: محمد بن نجیب بکران است، که این اثر را خوارزمشاه علا الدین محمد بن تیکش (۶۱۷ - ۵۹۶ قمری/ ۱۲۲۰ - ۱۲۰۰ میلادی) تقدیم کرده بود.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

نویسنده نجیب همدانی است که در عصر طغرل سلجوقی از همدان به بغداد رفته و مجموعه‌ای را در باره حکومت طغرل جمع آوری کرده است. ظاهراً کتاب او در ذیل کتاب عجایب الدنيا استنساخ شده بود. پیشتر فکر می‌کردند که چنانکه حاجی خلیفه هم گفته، نویسنده اش محمد بن محمد سلمانی توسی بوده است، ولی تحقیقات اخیر نشان از این دارد که نویسنده اش نجیب همدانی است.

تاریخ تألیف اثر: در قرن سیزدهم میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر:

آغاز نسخه: سپاس آن خدای را که عالم بیافرید و بنی آدم را برگزید و گفت.

پایان نسخه: از دست و پای و خرطوم که از حقیری ظاهر نمی شود بدان ارزانی داشته فتبارک الله احسن الخالقین اللهم اغفر لمن فراد و لمن نظر لمن قال امین رب العالمین بکرم و الهی اجمعین الطیبین و الطاهرین (عین نوشتاری است که در متن فهرست آمده است برخی از اشتباهات ناشی از سختی خوانش نسخه‌ها و برخی ناشی از سهو در تایپ بوده است. به هر حال بنابر رویه ما در این مجموعه به جهت رعایت امانت دقیقاً به همان شکل که در فهرست نسخ آمده، ثبت شده است. ویراستار)

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم می‌باشد.

مکان کتابت: در شهر کوچا، و ترکستان شرقی انجام شده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه‌های اول و آخر و در حاشیه‌ها یادداشت و علامت متفاوت وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط اس. اف. آلدنبرگ در سال ۱۹۱۰ از ترکستان به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شد.

اندازه صفحه: ۳۱.۵×۲۱؛ **تعداد برگ:** ۲۳۲؛ **تعداد سطر:** ۱۷؛ **اندازه متن:** ۲۴×۱۲.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین یعنی بخش زیادی از نسخه با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: متن کتاب با خط نستعلیق درشت است، و عناوین با خط نسخ نوشته است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، بررسی کوتاه جغرافیایی جهان است، که احتمالاً پیش‌گفتار یا توضیحی‌ای برای نقشه جهان بوده یا باید بوده باشد. این اثر با استفاده کامل از تألیفات دیگر نوشته شده است، اما مشتمل است بر پاره‌ای اطلاعات ارزشمند درباره جغرافیای تاریخی برخی از کشورها (و از جمله آسیای میانه)، و همچنین مطالب جالبی درباره برخی طوایف (به خصوص ترک‌ها). این نسخه از پیش‌گفتار پدیدآورنده و ۲۰ فصل نه چندان بزرگ تشکیل شده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: ۲۸ رمضان ۶۶۳ قمری (۱۵ ژوئیه ۱۲۶۵ میلادی).

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: مسعود بن محمد بن مسعود کرمانی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در کنار نام کاتب، یادداشتی به زبان عربی وجود دارد. در گوشه سمت راست بالای برگه مقابل، آثاری از صفحه بندی شرقی قدیمی باقی مانده است. در حاشیه‌ها یادداشت‌هایی وجود دارد که اطلاعات جدیدی را به متن افزوده است و آنها با دست خطی متفاوت از متن «جهان‌نامه» نوشته شده‌اند.

اندازه صفحه: نیامده است؛ تعداد برگ: ۲۷؛ تعداد سطر: ۲۳؛ اندازه متن: ۲۰.۵×۱۳.۲.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با حروف درشت تری نسبت به بقیه متن و با جوهرهای سیاه و قرمز نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ است.

نوع جلد: نیامده است.

(۱۵)

شماره نسخه: A 253 - 2 (603 bcc)

نام کتاب: عجائب الدنيا.

توضیح نام اثر: شگفتی‌های جهان.

پدیدآورنده: نام مشخص است، وی در مرز قرنهای دوازدهم - سیزدهم میلادی زندگی می‌کرده است.

تاریخ تألیف اثر: این اثر پس از سال ۶۱۷ قمری (۱۲۲۰ میلادی) ظاهراً در دهه ۲۰ قرن سیزدهم نگارش درآمده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر در بخش اول، مجموعه‌ای از داستانهای نه چندان بزرگ درباره «عجائب» یعنی حیوانات، پرندگان، ماهی‌ها، گیاهان و... پدیده‌ها و موجودات غیرطبیعی، همچنین درباره برخی بناها (معبد، مسجدها و غیره)، اقوام و امم مختلف (و از جمله روسها) و بالاخره درباره برخی وقایع تاریخی مربوط به دوره حیات پدیدآورنده است. بخش دوم که به صورت قسمت تکمیلی و یا ضمیمه بخش اول است، شامل توصیف کوتاه جغرافیایی دنیا است. کشورها و شهرها به ترتیب حروف الفبایی اسامی آنها قرار گرفته‌اند و توجه اصلی به کشورها و شهرهای جهان اسلام، معطوف شده است.

آغاز نسخه: نجا نهد از میان درخت بیرون نتوانند آمدن و هر چند که کردند راه بیرون آمدن نباشد چون متاع را با به جا نهند یا بهای آن راه یابند و بیرون آیند و این عجیب است ابوالحسن بن عبدالله بن احمد بن طاهر گوید شنیده ام که....

پایان نسخه: و ولایت بسیار و آب روان و باغهای و میوه‌های بسیار و لطیف پیوسته از حکما و علما خالی نباشد.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است، و ابتدای بخش اول و احتمالاً پیش‌گفتار نویسنده که قبلاً وجود داشته است، از بین رفته‌اند. انتهای بخش دوم موجود نیست، یعنی توصیف جغرافیایی کشورها و شهرهای دنیا در قسمت توصیف توصیف شهر همدان قطع شده است. نام بسیاری از شهرها و کشورها جا افتاده‌اند، اما برای آنها در متن جایی وجود دارد.

تاریخ کتابت: شاید نیمه دوم قرن هفدهم.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: یادداشت نه چندان بزرگی با محتوای جغرافیایی زیر عنوان «مساحت دنیا» وجود دارد که با کلمات زیر آغاز می‌شود: «تاج الدین منجم چنین می‌گوید»؛ که این یادداشت با دست خطی متفاوت از بقیه اثر نوشته شده است و ارتباطی با آن ندارد. در حاشیه‌های برگه ۸۶۶ یادداشتی مربوط به سال ۱۲۳۹ قمری (۱۸۲۴ - ۱۸۲۳ میلادی) است که در چاپهای بزرگتر این نسخه با تاریخ ۲۲ ربیع الثانی ۱۲۳۹ قمری (۲۷ دسامبر ۱۸۲۳ میلادی) آمده است، و در آن درباره پایان کتابی که ظاهراً مذهبی (شیعی) بوده است، سخن به میان آمده، و این یادداشت ارتباطی با اثر توصیف شده ندارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ن. و. خانی‌کوف در سال ۱۸۶۰ میلادی از ایران (شهر اصفهان) به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ر.فرن در سال ۱۸۴۲ میلادی از ایران به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۶×۱۵.۵؛ تعداد برگ: ۳۲۵؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۶×۹.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز، متن کتاب دارای حاشیه ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی می‌باشد.

(۱۷)

شماره نسخه: C 596 (597)

نام کتاب: همان (عجائب المخلوقات و غرائب الموجودات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه نیز مانند نسخه C 597 به همان چاپ برمی‌گردد. در مقاله یک عناوین برخی از فصلها و بخشها و شماره گذاری آنها اشتباه هستند.

تاریخ کتابت: اوایل قرن نوزدهم.

مکان کتابت: اطراف قفقاز.

نام کاتب: عبدالرحیم ولد ملا امام قلی بادکوبه ای.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ا. ایوالد در سال ۱۸۲۷ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۳۰.۵×۲۱.۳؛ تعداد برگ: ۱۳۹؛ تعداد سطر: ۲۰؛ اندازه متن: ۲۳×۱۳.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق نه چندان درشت مرتب و خوانا.

نوع جلد: بدون صحافی می‌باشد.

(۱۸)

شماره نسخه: B 1008 – 1 (842 h)

نام کتاب: همان (عجائب المخلوقات و غرائب الموجودات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل تکرار مختصری از برخی قسمتهای اثر زکریا قزوینی یعنی «عجائب المخلوقات و غرائب الموجودات» است. که این قسمت‌ها نه بر اساس اصل

اندازه صفحه: ۱۹×۱۲.۲؛ تعداد برگ: ۲۲۹؛ تعداد سطر: ۱۴؛ اندازه متن: ۱۴×۷.۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، و روی آن چرم صافی کشیده شده است.

(۱۶)

شماره نسخه: C 597 (597a)

نام کتاب: عجائب المخلوقات و غرائب الموجودات.

توضیح نام اثر: عنوان عامیانه این اثر «عجائب المخلوقات» است.

پدیدآورنده: «زکریا ابن محمد ابن محمود قزوینی». وی در سال ۶۰۰ قمری/ ۱۲۰۴ - ۱۲۰۳ میلادی در قزوین به دنیا آمد و در سال ۶۸۲ قمری/ ۸۴ - ۱۲۸۳ میلادی در گذشت. او از جمله بزرگترین دانشمندان و جغرافی دانان قرن سیزدهم میلادی محسوب می‌گردد.

تاریخ تألیف اثر: «عجائب المخلوقات» دارای دو تألیف می‌باشد: تاریخ تألیف اول در سال ۶۶۱ قمری/ ۱۲۶۳ - ۱۲۶۲ میلادی و دیگر تاریخ تألیف، سال ۶۷۴ قمری/ ۱۲۷۶ - ۱۲۷۵ میلادی است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: مقاله اول این اثر شامل شرح کیهان، دنیای آسمان و مقاله دوم شامل شرح دنیای حیوانات و گیاهان می‌باشد، بخشی از این کتاب نیز به تشریح جغرافیای زمین در ۷ اقلیم می‌پردازد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی، ترجمه ای کامل و بسیار قدیمی از بخش اول می‌باشد (پس از قرن پانزدهم میلادی)، همچنین این نسخه با نسخه تصحیحی ایران‌شناس بزرگ «ریو» مطابقت دارد. نام مترجم در این اثر نیامده است، اما در مقدمه آن، این کتاب به «عزالدین شاهپور ابن عثمان» تقدیم شده است. فهرست این اثر برخلاف اصل عربی آن پیش از ۴ مقاله آمده است، اما فهرست این نسخه ناقص می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: در صفحه ۱ یادداشتی از «خ.فرن» به تاریخ ۱۸۴۲ میلادی آمده است.

عربی اثر قزوینی، بلکه بر اساس یکی از ترجمه‌های آن انجام شده است.

تاریخ کتابت: پس از سال ۱۸۲۷ میلادی و پیش از سال ۱۲۵۱ قمری (۱۸۳۶ - ۱۸۳۵ میلادی).

مکان کتابت: آسیای میانه، احتمالاً شهر خوقند.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ب. و. میلر به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۲؛ تعداد برگ: ۱۰۲؛ تعداد سطر: ۱۶؛ اندازه متن: ۱۳.۳×۶.۶.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، روسی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین آن با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز مرتب و خوانا است.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، و قسمت شیرازه بندی چرمی، کناره‌های داخلی و بیرونی صحافی با میناتورهایی به سبک هندی تزئین و با لاک جلا خورده‌اند.

(۱۹)

شماره نسخه: C 604 (603 bbc)

نام کتاب: نزه القلوب.

توضیح نام اثر: طراوت و خرمی دلها.

پدیدآورنده: حمد الله بن ابوبکر بن احمد بن نصر مستوفی قزوینی می‌باشد. وی حدود سال ۶۸۰ قمری (۱۲۸۲ - ۱۲۸۱ میلادی) به دنیا آمد و در سال ۷۵۰ قمری (۱۳۵۰ - ۱۳۴۹ میلادی) دار فانی را وداع گفت. او تاریخ دان و جغرافی دان مشهور، اهل قزوین و از خانواده یک کارمند بوده و خود وی نیز دبیر برجسته اداره امور مالی فرمانروایان سلسله هولاکوخانیان (ایلخانیان) در ایران (۷۵۰ - ۶۵۴ قمری / ۱۳۴۹ - ۱۲۵۶ میلادی) بود.

تاریخ تألیف اثر: «نزه القلوب» حدود سال ۷۴۰ قمری (۱۳۴۰ - ۱۳۳۹ میلادی) به نگارش در آمده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر جغرافیایی و زمین‌شناسی شامل اطلاعات ارزشمند اصلی درباره جغرافیای تاریخی برخی کشورها و به خصوص وضعیت اقتصادی و راه‌های تجاری ایران، آذربایجان، عراق عربی و آسیای صغیر (روم) در نیمه اول قرن چهاردهم میلادی است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: پس از قرن پانزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ال. کون در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۰×۲۶.۵؛ تعداد برگ: ۲۳۱؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۱۵×۲۲.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین، و اسامی جغرافیایی آن با جوهر قرمز (شنگرف) و اسامی فصلهای اصلی اثر با جوهر طلایی نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق خاص گرد است.

نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی، و بسیار قدیمی است.

(۲۰)

شماره نسخه: B 793 (603bba bis)

نام کتاب: همان (نزه القلوب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کاملاً ناقص است. در بخش جغرافیایی اثر، فصل مربوط به راهها به طور کامل جا افتاده است؛ بسیاری از فصلها تا حد زیادی خلاصه شده‌اند، یعنی در آنها توصیف برخی شهرها و مناطق وجود ندارد، توصیف برخی دیگر از آنها اغلب بسیار ناقص هستند. تاریخ کتابت: ۲۲ ربیع الاول ۹۶۲ قمری (۱۵ فوریه ۱۵۵۵ میلادی).

مکان کتابت: ایران است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌های برگ ۱۳۶۶ یادداشتی درباره زمین لرزه‌ای در تبریز در ۲۸ جمادی الثانی ۱۱۳۳ (۲۸ مارس ۱۷۲۱ میلادی) وجود دارد. در برگ تکمیلی ۰۱ یادداشتی با مضامین متنوع وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ب. کوئوریچ در سال ۱۸۶۶ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۱۷.۵×۲۴.۵؛ تعداد برگ: ۱۸۴؛ تعداد سطر: ۲۳؛ اندازه متن: ۱۲×۱۷.۵. نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین آن با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

تاریخ کتابت: ۱ ذی الحجه ۱۰۳۴ قمری (۴ سپتامبر ۱۶۲۵ میلادی).

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ابن حبیب الله قوام الدین شیرازی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه 1a یادداشت‌هایی از صاحب نسخه میرزا محمد مقیم منجم و ۵ مهر با شکلها و اندازه‌های متفاوت وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی از تغلیس به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۰.۵×۱۹.۳؛ تعداد برگ: ۱۹۶؛ تعداد سطر: ۲۴؛ اندازه متن: ۲۰×۱۱.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین (البته نه در همه جا) آن با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز و مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی، و پوشیده شده با چرم قرمز است.

(۲۳)

شماره نسخه: C 601 (603bb)

نام کتاب: همان (نزه القلوب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه دارای جا افتاده گی‌هایی در متن است.

تاریخ کتابت: شعبان ۱۰۷۶ قمری (می - ژوئن ۱۶۶۰ میلادی).

مکان کتابت: آذربایجان.

نام کاتب: محمد صادق مولانا نادر علی تبریزی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه های 2226, 2276, 274a یادداشت‌هایی که تکمیل کننده و توضیح دهنده برخی قسمت‌های اثر می‌باشند، وجود دارند. همچنین در حاشیه‌ها، نشانه‌هایی از ب. دورن دیده می‌شود.

سابقه نسخه: این نسخه توسط وزارت امور مالی در سال ۱۸۴۷ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۹×۱۸؛ تعداد برگ: ۳۱۴؛ تعداد سطر: ۱۸؛

اندازه متن: ۲۰.۵×۱۱.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین آن با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت مرتب و خوانا است.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی و پوشیده شده با چرم صاف است.

(۲۱)

شماره نسخه: 1 - C 784

نام کتاب: همان (نزه القلوب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه دارای جا افتاده گی‌هایی است. برای مثال قسمت مربوط به عراق ایران (عجم)، توصیف برخی شهرهای کوچک وجود ندارد، و در فصل مربوط به آذربایجان نیز به همین ترتیب است.

تاریخ کتابت: شاید در قرن شانزدهم به انجام رسیده است. مکان کتابت: احتمالاً در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: یادداشت‌هایی وجود دارد که شامل فهرستی از بخشهای دنیا، برخی کشورها، استانها، شهرهای دنیا و دیگر جای‌ها است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط بخش آموزشی وزارت امور خارجه به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۳×۱۷؛ تعداد برگ: ۲۷۲؛ تعداد سطر: ۲۰؛ اندازه متن: ۱۷×۱۱.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین آن با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق است.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی و پوشیده شده با چرم صاف است.

(۲۲)

شماره نسخه: C 602 (603bba)

نام کتاب: همان (نزه القلوب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است، برخی فصلها جا افتاده‌اند، برای مثال، فصل مربوط به کشورها و شهرهای واقع شده در جنوب ایران جا افتاده است، توصیف برخی شهرها و محله‌ها مثلاً، ساوج بولاغ در عراق ایران و کرسا نیامده است. توصیف بسیاری از شهرها و محله‌ها همچون اصفهان نیز بسیار خلاصه شده‌اند.

نوع خط: خط نستعلیق درشت و مرتب و خوانا.
نوع جلد: صحافی شرقی، قدیمی، که روی آن چرم صافی کشیده شده است.

(۲۴)

شماره نسخه: B 794 (603bbc bis)

نام کتاب: همان (نزهه القلوب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه نا تمام است و در فصل مربوط به استان فارس، در توصیف شیراز نا تمام مانده است. چنانکه در متن جا افتاده گی‌هایی وجود دارد. در بسیاری از برگ‌ها در متن، جا افتاده گی‌های زیاد وجود دارد که برای جدول‌ها و طرح‌هایی در نظر گرفته شده بوده که به انجام نرسیده‌اند. در برگ‌های 172a - 179a در همه جا اسامی فصل‌ها و شهرها و استانهای توصیف شده نیامده است، اما برای آنها جایی در متن وجود دارد.

تاریخ کتابت: شاید در قرن هجدهم.

مکان کتابت: ایران یا آذربایجان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگ‌های ۱۷۹b و ۱۷۸b مهر مربع شکل نه چندان بزرگی با مطلبی نوشته شده به زبان عربی، نام صاحب و تاریخ آن به صورت زیر وجود دارد: «ولادیمیر الکساندروویچ براون. ۱۲۷۲ قمری» (۱۸۵۶ - ۱۸۵۵ میلادی).

سابقه نسخه: این نسخه توسط ای. آ. بارتولومی در سال ۱۸۶۳ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۳×۱۸؛ تعداد برگ: ۱۷۹؛ تعداد سطر: ۲۰؛ اندازه متن: ۱۷×۱۲.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین آن با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت.

نوع جلد: صحافی شرقی که با چرم تیره رنگ و صافی پوشیده شده است.

(۲۵)

شماره نسخه: C 600 (603b)

نام کتاب: همان (نزهه القلوب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه در برخی قسمت‌ها در متن دارای جا افتاده گی‌هایی است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۲ قمری (۱۸۲۷ - ۱۸۲۶ میلادی).
مکان کتابت: در آذربایجان یا ایران.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگ‌های 179a, 180a سه مهر با شکل و اندازه‌های متفاوت (که یکی از آنها مربوط به تاریخ ۱۲۴۱ قمری / ۱۸۲۶ - ۱۸۲۵ میلادی است)، به همراه نام صاحب قبلی نسخه، یعنی روشنفکر آذربایجانی مشهور نیمه اول قرن نوزدهم آ. باکیخانوف (باقی خانوف) وجود دارد. در برگ 179a فهرستی از آثار متفاوتی که اغلب به زبان فارسی بوده‌اند، و ظاهراً به یکی از صاحبان قبلی نسخه خطی (شاید به آ. بوکیخانوف) تعلق دارد، آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ر. فرن در سال ۱۸۴۲ میلادی از ایران به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۹.۴×۲۰؛ تعداد برگ: ۱۷۹؛ تعداد سطر: ۲۴؛ اندازه متن: ۲۱.۶×۱۳.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین آن با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت و مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی، پوشیده شده با چرم قرمز دارای نقش‌های برجسته است.

(۲۶)

شماره نسخه: C 623 (603bbb)

نام کتاب: همان (نزهه القلوب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی در مقایسه با نسخه فوق به شماره C604 دارای اطلاعات منحصر به فردی می‌باشد، به عنوان مثال ارقام مالیات در آغاز شرح هر استان آمده است. این نسخه دارای ۸ جدول و نمودار جغرافیایی و کیهان‌شناسی (در صفحات ۲۶، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۰۱، ۳۰۲) است. پاره‌هایی از فصل مربوط به «گیلان» حذف شده است. همچنین عنوان بسیاری از شهرها و مناطق ذکر نشده، اما در متن کتاب جای خالی برای آنها در نظر گرفته شده است. در صفحه ۲۶، نیز قسمتی برای جای یک نمودار خالی مانده است.

تاریخ کتابت: پس از سال ۱۲۷۴ قمری / ۱۸۵۸ - ۱۸۵۷ میلادی.

مکان کتابت: خراسان.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌های برگه‌های یادداشت‌هایی وجود دارد که ارتباطی با مضمون اثر ندارند و در برگه ۱۴، اثر مهر نه چندان بزرگی دیده می‌شود که بر روی آن عنوان ناخوانایی به چشم می‌خورد و در برگه ۵۴، مهر نه چندان بزرگی به شکل بادام به همراه یک عنوان و تاریخ ذیل دیده می‌شود: «امام رضا (ع) ۱۱۲۴ قمری» (۱۷۱۲).
سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: نیامده است؛ تعداد برگ: ۸۶؛ تعداد سطر: ۱۴؛
اندازه متن: ۱۲.۶×۵.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین آن با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق ریز مرتب و خوانا.
نوع جلد: نیامده است.

(۲۸)

شماره نسخه: C 1351 – 6 (Nov. 716)

نام کتاب: احوالات مکه معظمه.

توضیح نام اثر: نیامده است.
پدیدآورنده: خواجه محمد بن محمود حافظی بخاری و یا محمد پارسا است. وی حدود سال ۷۴۹ قمری (۱۳۴۹ - ۱۳۴۸ میلادی) در بخارا به دنیا آمد و در روز ۲۴ ذی الحجه ۸۲۲ قمری (۱۳ ژانویه ۱۴۲۰ میلادی) در مدینه دار فانی را وداع گفت. او کارگزار مشهور سیاسی و فرهنگی آسیای میانه بود.
تاریخ تألیف اثر: نیامده است.
مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، توصیف کوتاهی از مکانهای زیارتی مسلمانان (مساجد، زیارتگاه‌ها و غیره) است که به شکل پرسش و پاسخهایی گردآوری شده و شامل اطلاعاتی جالبی درباره برخی بناهای یادبود مکه، اورشلیم، دمشق، بغداد و کوفه است.

آغاز نسخه: الحمد لله رب العالمین... اما بعد بدان که جماعتی از اهل علم و فضل که بدین دیار شریفه می‌رسند.
پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.
تاریخ کتابت: ماه صفر ۹۸۴ قمری (آوریل - می ۱۵۷۶ میلادی).
مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: ابراهیم بن شیخ محمود سیگنانی (در فهرست روسی همینطور آمده است. نامی غریب است. برای رفع ابهام

نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در پایان نسخه در صفحه ۳۱۸، یادداشت بلندی در خصوص خاتمه این اثر با توصیف کشورهای غربی و با شرح کشور یونان آمده است. در صفحه ۲ مهر مستطیلی به نام صاحب پیشین نسخه چاپ شده است.
سابقه نسخه: این نسخه توسط پ.ای. لرخ در سال ۱۸۵۸ میلادی از آسیای مرکزی (بخارا) به انستیتوی شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۰.۶×۱۸.۸؛ تعداد برگ: ۳۱۸؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۰.۵×۲۰.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق مرتب، متن کتاب دارای حاشیه ای رنگی و طلایی می‌باشد.
نوع جلد: صحافی شرقی، با روکش چرمی قرمز می‌باشد.

(۲۷)

شماره نسخه: A 253 – 1 (603bbc)

نام کتاب: صورالاقالیم سبعة.

توضیح نام اثر: به معنی اشکال اقلیم‌های هفت گانه. نام این اثر در پیش گفتار آن تنها به صورت «رساله» آمده است.
پدیدآورنده: دقیقاً مشخص نیست.
تاریخ تألیف اثر: حدود سال ۷۴۸ قمری (۱۳۴۹ - ۱۳۴۸ میلادی) این اثر به نگارش در آمده است.
مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل موارد زیر است: در بخش اول: اطلاعات کلی درباره زمین، ابعاد و طول و عرض آن و غیره، و در بخش دوم: توصیف پیوسته‌ای از کشورها و شهرهای دنیا بر اساس ۷ نوع آب و هوا، که بیشترین توجه در این بخش به انواع عجایب و بسیاری اطلاعات تاریخی معطوف شده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل متن کامل اثر است، و ظاهراً، تفاوت اساسی‌ای با دیگر نسخه‌های توصیف شده این اثر توسط ما ندارد.

تاریخ کتابت: ظاهراً قرن شانزدهم.
مکان کتابت: ایران است.
نام کاتب: نیامده است.

(۳۰)

شماره نسخه: C 1253 (Nov. 495)

نام کتاب: مرآت.

توضیح نام اثر: دیگر عناوین این اثر: «عجائب الغرائب»، «عجائب المخلوقات» و «عجائب الدنيا» هستند.

پدیدآورنده: ابو علی (یا فقط علی) جلال الدین همزه بن علی ملک (یا ابن ملک) بن حسن توسی مروزی اسفراینی با لقب شیخ آذوری (یا آذری) است. او در سال ۷۸۴ قمری (۱۳۸۳ - ۱۳۸۲ میلادی) یا ۷۸۴ قمری (۱۳۸۵ - ۱۳۸۴ میلادی) در مرو متولد و در سال ۸۶۶ قمری (۱۴۶۲ - ۱۴۶۱ میلادی) در اسفراین یا اسفرز (خراسان) بدرود حیات گفت. وی شاعر مشهوری بوده که منظومه‌های بزرگ تاریخی و آثاری از آن دست، از خود به جای گذاشته است.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر منظوم (مثنوی)، تکمیل یک اثر برجسته قرن سیزدهم میلادی از زکریا قزوینی با نام «عجائب المخلوقات و غرائب الموجودات» به همراه مطالب تکمیلی از دیگر منابع است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه تنها شامل بخش دوم اثر آذوری است.

تاریخ کتابت: شاید در قرن هفدهم.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه‌های 1a, 1736 مهر مربعی شکلی به همراه یک عنوان و تاریخ آمده است: «محمد یونس بن محمد عظیم جان امین، ۱۲۴۸ قمری» (۱۸۳۳ - ۱۸۳۲ میلادی). و در برگه 1736 مهر نه چندان بزرگی به شکل بادام بدون تاریخ، و به همراه یک عنوان رمزآمیز ناخوانا قرار دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط مجموعه بخارایی در سال ۱۹۱۵ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۳×۱۳؛ تعداد برگ: ۱۷۳؛ تعداد سطر: ۱۷؛

اندازه متن: ۱۷×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین آن با جوهر قرمز نوشته شده است.

باید به اصل نسخه خطی مراجعه شود. احتمال سمنانی است. ویراستار)

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌های برگه 106، یادداشت‌هایی آمده که تکمیل‌کننده متن و دارای اطلاعاتی درباره مسافت بین مکه و برخی شهرها و درباره ابعاد مسجدی در مکه است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط مجموعه بخارایی در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۸×۱۶.۷؛ تعداد برگ: ۴؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۲۳×۱۳.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی به رنگ قهوه‌ای.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و برخی کلمات و جمله‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق نه چندان درشت.

نوع جلد: بدون صحافی.

(۲۹)

شماره نسخه: C 2210 - 3

نام کتاب: (احوالات مکه معظمه) همان.

توضیح نام اثر: در این نسخه، این اثر توسط کاتب «رساله» در اوصاف کعبه خوانده شده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه دارای محتوای متنی همانند نسخه C 1351 - 6 است. ولی کامل نیست. چنانکه متن آن در قسمت توصیف دمشق توصیف ناتمام مانده است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط هیأت باستان‌شناسی آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۳۴ میلادی وارد جمهوری خودمختار سوسیالیستی شوروی تاتارستان شده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۵×۱۵؛ تعداد برگ: ۳؛ تعداد سطر: ۲۴؛ اندازه متن: ۲۰.۵×۱۲.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نسعلیق ریز.

نوع جلد: بدون صحافی.

(۳۲)

شماره نسخه: A 223 (ccb574ag)

نام کتاب: کتاب ملا زاده.

توضیح نام اثر: نام دیگر این اثر، «تاریخ ملازاده» است. پدیدآورنده: احمد بن محمود با لقب معین الفقرا است، که در برخی دیگر از نسخه‌ها دو لقب دیگر زیر برای این پدیدآورنده ذکر شده است: بخاری زاده و ملا زاده. تاریخ تألیف اثر: نیامده است. مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل توصیف مزارات علما، دانشمندان و کارگزاران سیاسی‌ای است که در بخارا و اطراف آن به خاک سپرده شده‌اند. این اثر، منبع با ارزشی برای مطالعه جغرافیای تاریخی و به خصوص تاریخ بخارا (در دوره قرنهای سیزدهم تا پانزدهم) به شماراست. آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه دارای ویراستاری معمولی یعنی مشابه چاپ سنگی است. تاریخ کتابت: ماه جمادی سال ۹۷۳ قمری (ژانویه ۱۵۶۶ - دسامبر ۱۵۶۵ میلادی).

مکان کتابت: آسیای میانه شاید در خراسان است. نام کاتب: نیامده است. اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها، یادداشت‌هایی آمده که تکمیل‌کننده متن هستند. سابقه نسخه: این نسخه توسط پ. ای. لرخ در سال ۱۷۵۹ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۱۷.۵×۱۱.۵؛ تعداد برگ: ۴۱؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۲×۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی. نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نسخ نه چندان درشت. نوع جلد: صحافی شرقی، و چرمی است.

(۳۳)

شماره نسخه: B 675 – 1 (b574ag)

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه دارای ویراستاری معمولی است. (فهرست نویسندگان چندین مورد از نسخ را به همین ترتیب

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت نا مرتب. نوع جلد: بدون صحافی.

(۳۱)

شماره نسخه: A 672 (Nov. 56)

نام کتاب: مسالک و الممالک.

توضیح نام اثر: نام اثر در نسخه خطی ذکر نشده است. پدیدآورنده: ابو الحسن سعید علی جرجانی. وی ظاهراً در سال ۸۸۱ قمری (۱۴۷۷ - ۱۴۷۶ میلادی) دارفانی را وداع گفت. تاریخ تألیف اثر: پس از سال ۸۵۰ قمری (۱۴۴۷ - ۱۴۴۶ میلادی).

مکان تألیف: نیامده است. شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر جغرافیایی، که دارای محتوای بسیار متنوعی است. با استفاده از آثار دیگران به تألیف در آمده است. خود نویسنده چنین می‌گوید؛ که آن را بر اساس آثار پیشینیان و تنها در تکمیل آنها نوشته است. این اثر مشتمل بر پیش‌گفتار و چندین فصل شماره‌گذاری نشده است، که در نسخه مربوط به ما، ۲۵ فصل وجود دارد. آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شبیه به نسخه توصیف شده توسط ریو است. تاریخ کتابت: ۲۴ شعبان ۱۰۱۰ قمری (۱۸ فوریه ۱۶۰۲ میلادی).

مکان کتابت: شاید در ایران کتابت انجام شده است. نام کاتب: یار محمد بن کمال الدین است. اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه مهر مربعی شکل نه چندان بزرگی از صاحب نسخه یعنی «محمد سعید» قرار دارد. در برگه‌های تکمیلی که بعدها در آخر این نسخه آمده‌اند، دو تصویر با جوهر سیاه از پیرمردهایی در حال قلیان کشیدن، وجود دارد. سابقه نسخه: این نسخه توسط ال. اف. بوگدانوف در سال ۱۹۱۳ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۱۸.۲×۱۰.۲؛ تعداد برگ: ۱۲۲؛ تعداد سطر: ۱۲؛ اندازه متن: ۱۳×۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، در دو نوع قهوه‌ای و مایل به صورتی است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین و بخشی از اسامی جغرافیایی با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق ریز مرتب و خوانا. نوع جلد: صحافی شرقی، و از جنس چرم نرم است.

اندازه صفحه: ۲۴.۵×۱۸.۵؛ تعداد برگ: ۲۸؛ تعداد سطر: ۲۱؛
اندازه متن: ۱۹×۱۲.۵.

نوع کاغذ: نیامده است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ پر رنگ نه چندان درشت.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و دارای قسمت شیرازه بندی است (یک قسمت صحافی پاره شده است.

(۳۵)

شماره نسخه: 2 (db574ag) – B 671

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

توضیح نام اثر: نیامده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده و فقط آمده است که نسخه‌ای معمولی است.

تاریخ کتابت: ۴ صفر ۱۲۲۵ قمری (۱۲ مارس ۱۸۱۰ میلادی).

مکان کتابت: نسف (استان قرشی)

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه 506 سه مهر: یکی مربعی شکل، و دو مهر دیگر به صورت دایره به همراه عنوانی رمزی و ناخوانا وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ال. کون در سال ۱۸۹۰ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۳×۱۴؛ تعداد برگ: ۱۰؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۱۸×۸.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۳۶)

شماره نسخه: 1 – B 1148

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده و فقط آمده است که نسخه‌ای معمولی است.

نوشته‌اند که: دارای ویراستاری معمولی است، که البته لفظ ویراستاری هر چند با تعبیر متن روسی (آبیچنی ریداکتسیا) منطبق است. ولی چنین می‌نماید که به عنوان «نوشتار یا حتی نسخه معمولی» ترجمه شود بهتر است، زیرا تعبیر «ویراستاری معمولی» در این معنی چندان مقبول نیست. در این موارد معمولاً توصیف نسخه‌ها هم بسیار موجز و کوتاه و گاه در سه یا چهار سطر آمده است. شاید مراد فهرست نگاران این بوده که نسخه به لحاظ کلی نسخه معمولی و فاقد نفاست است و یا مانند دیگر نسخه‌های معمول قبلی است. بنابراین در مواردی که تعبیر ویراستاری معمولی به کار رفته به این نکته توجه شود. ویراستار تاریخ کتابت: ۱۲ شوال ۱۰۰۸ قمری (۲۷ آوریل ۱۶۰۰ میلادی).

مکان کتابت: آسیای میانه یا خراسان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۸۷۴ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۱؛ تعداد برگ: ۴۰؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۱۵×۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ ریز.

نوع جلد: صحافی شرقی، از جنس چرم صاف است.

(۳۴)

شماره نسخه: 3 (ba574ag) – C 453

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

توضیح نام اثر: این اثر توسط کاتب «رساله در فضائل البخارا» نامیده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده و فقط آمده است که نسخه‌ای معمولی است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه یا خراسان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ال. کون در سال ۱۸۹۰ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده و فقط آمده است که نسخه‌ای معمولی است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۳۱ قمری (۱۸۱۶ - ۱۸۱۵ میلادی). مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۸.۸×۱۱؛ تعداد برگ: ۴۵؛ تعداد سطر: ۱۵؛

اندازه متن: ۱۴×۶.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت پر رنگ.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۳۹)

شماره نسخه: B 3339 - 2

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده و فقط آمده است که نسخه‌ای معمولی است.

تاریخ کتابت: اوایل قرن نوزدهم.

مکان کتابت: در اطراف ولگا (شاید در قازان).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها یادداشتهای بسیاری است، که برخی از آنها جا افتاده گی‌های درون متن را کامل می‌کنند و برخی دیگر اطلاعات جدیدی را به متن می‌افزایند.

سابقه نسخه: این نسخه توسط هیأت باستان شناسی آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۳۴ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲×۱۷.۵؛ تعداد برگ: ۲۵؛ تعداد سطر: ۱۸؛

اندازه متن: ۱۷×۱۱.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی) رنگی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درست و نا مرتب.

نوع جلد: بدون صحافی.

تاریخ کتابت: ۱۲۲۵ قمری (۱۸۱۰ میلادی).

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط بخش آموزشی وزارت امور خارجی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۲.۵؛ تعداد برگ: ۴۳؛ تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه متن: ۱۴×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته، و عناوین با جوهر سیاه و خط مشخص شده‌اند.

نوع خط: خط نستعلیق پررنگ نه چندان درشت.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۳۷)

شماره نسخه: C 1922 - 1 (bbb574ag)

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای به این موضوع نشده ولی در ابتدا تأکید شده که نسخه‌ای معمولی است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۲۹ قمری (۱۸۱۴ - ۱۸۱۳ میلادی). مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: عبدالقادر بن میر محمد ناصر بخاری است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. و. رادلوف در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴.۵×۱۳.۵؛ تعداد برگ: ۲۹؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۶×۷.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۳۸)

شماره نسخه: A 941 - 1

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

(۴۰)

شماره نسخه: 2 - B 3322

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده و فقط آمده است که نسخه‌ای معمولی است.
تاریخ کتاب: ۱۵ رمضان ۱۲۳۷ قمری (۶ ژوئن ۱۸۲۲ میلادی).

مکان کتاب: اطراف ولگا بوده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها یادداشتهای بسیاری آمده است. که تکمیل‌کننده متن هستند.
سابقه نسخه: این نسخه توسط هیئت باستانشناسی آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۳۴ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۱.۵×۱۶.۵؛ تعداد برگ: ۲۸؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۴.۵×۸.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت.
نوع جلد: بدون صحافی.

(۴۱)

شماره نسخه: 1 (bc574ag) - C 450

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده و فقط آمده است که نسخه‌ای معمولی است. متن «کتاب ملا زاده» در 356 به پایان می‌رسد.

تاریخ کتاب: ۱۲۴۲ قمری (۱۸۳۰ - ۱۸۲۹ میلادی).

مکان کتاب: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: پس از به پایان رسیدن متن «کتاب ملا زاده»، یادداشتی درباره خواجه عیبدالله احرار (تاریخ وفات ۸۹۵ قمری / ۱۴۸۹ میلادی) در ارتباط با متن آمده، که در برگه 366 به پایان می‌رسد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ال. کون در سال ۱۸۹۰ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵×۱۷؛ تعداد برگ: ۴۱؛ تعداد سطر: ۱۵؛

اندازه متن: ۱۶×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۴۲)

شماره نسخه: 4 (Nov. 1372) - C 1650

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده و فقط آمده است که نسخه‌ای معمولی است.
تاریخ کتاب: ربیع الثانی ۱۲۶۲ قمری (مارس - آوریل ۱۸۴۶ میلادی).

مکان کتاب: آسیای میانه.

نام کاتب: ملا عبدالرحمان.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه توسط مجموعه بخارایی در سال ۱۹۱۵ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۵×۱۵؛ تعداد برگ: ۴۱؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۶×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۴۳)

شماره نسخه: 2 (cb574ag) - C 451

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده و فقط آمده است که نسخه‌ای معمولی است.
تاریخ کتاب: سال ۱۲۷۶ قمری (۱۸۶۰ - ۱۸۵۹ میلادی).
مکان کتاب: آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: نسخه توسط آ. ال. کون در سال ۱۸۹۰ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۶×۱۶؛ تعداد برگ: ۵۳؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۸×۹.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق درشت پر رنگ.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۴۴)

شماره نسخه: B 676 (b574ag bis)

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده و فقط آمده است که نسخه‌ای معمولی است.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۸۹ قمری (۱۸۷۳ - ۱۸۷۲ میلادی).
مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها با مداد تاریخ‌هایی نوشته شده‌اند، که در متن دیده می‌شوند.
سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۸۷۴ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۱×۱۳؛ تعداد برگ: ۴۷؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۵×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی است.

(۴۷)

شماره نسخه: A 1055

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: نسخه توسط آ. ال. کون در سال ۱۸۹۰ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۶×۱۶؛ تعداد برگ: ۵۳؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۸×۹.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق درشت پر رنگ.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۴۴)

شماره نسخه: 2 - B 2411

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده و فقط آمده است که نسخه‌ای معمولی است.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۷ قمری (۱۸۶۱ - ۱۸۶۰ میلادی).
مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: نیامده است.
اندازه صفحه: ۱۲×۱۵.۵؛ تعداد برگ: ۵۱؛ تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه متن: ۱۶.۵×۹.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق پر رنگ.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۴۵)

شماره نسخه: 2 (bb574ag) - B 673

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده و فقط آمده است که نسخه‌ای معمولی است. در متن، در مقایسه با چاپ سنگی، خلاصه‌هایی انجام شده است.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۸۱ قمری (۱۸۶۵ - ۱۸۶۴ میلادی).

(۴۹)

شماره نسخه: B 672 (aabb574ag)

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: برخی بخشهای این اثر دوباره تکرار شده‌اند.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ب. و. میلر به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۳.۵؛ **تعداد برگ:** ۹۰؛ **تعداد سطر:** ۱۱؛
اندازه متن: ۱۷×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق در اندازه‌های درشت و متوسط.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۵۰)

شماره نسخه: B 2020 (Nov. 570)

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده و فقط آمده است که نسخه‌ای معمولی است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط مجموعه بخارایی در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۲.۵؛ **تعداد برگ:** ۵۲؛ **تعداد سطر:** ۱۳؛
اندازه متن: ۱۶×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده و فقط آمده است که نسخه‌ای معمولی است.

تاریخ کتابت: نیمه دوم رمضان ۱۲۹۰ قمری (اکتبر تا نوامبر ۱۸۷۳ میلادی).

مکان کتابت: شهر بخارا نام برده شده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط اس. گ. وحیدوف در سال ۱۹۳۴ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸.۵×۱۲.۵؛ **تعداد برگ:** ۳۳؛ **تعداد سطر:** ۱۷؛
اندازه متن: ۱۵×۷.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت پر رنگ.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۴۸)

شماره نسخه: B 2307 – 1 (Nov. 1461)

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل نیست و ابتدای آن از قلم افتاده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۹۱ قمری (۱۸۷۵ - ۱۸۷۴ میلادی).

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: از بین رفته است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آکادمی فرهنگ مادی در سال ۱۹۲۴ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۳؛ **تعداد برگ:** ۵۷؛ **تعداد سطر:** ۱۲؛
اندازه متن: ۱۵×۹.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نا مرتب.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت پر رنگ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۵۳)

شماره نسخه: A 254 – 1 (604)

نام کتاب: عجائب البلدان.

توضیح نام اثر: این عنوان در این نسخه و در تمام دیگر نسخه‌های مشهور این اثر ذکر نشده است. در اثر مربوط به قرن شانزدهم از سلطان محمد بن درویش محمد المفتی بلخی، این اثر «مجمع الغرائب» نامیده است. همین عنوان، و عنوان دیگر یعنی «عجائب الاقلم» را اِته نیز به کار برده است، که وی آنها را نه از متن بلکه از یادداشت‌های نسخه‌های خطی برداشته است. روسو این اثر را (ظاهراً به صورت قراردادی) «ذکر الاقالم و البلاد» نامیده است.

پدیدآورنده: نظام الدین عبد العلی بن محمد بن حسین بیرجندی (که در این نسخه و دیگر نسخه‌های خطی این اثر نام وی ذکر شده است). ستاره شناس مشهور اواخر قرن پانزدهم - اوایل قرن شانزدهم (وی پس از سال ۹۳۰ قمری/ ۱۵۲۴ - ۱۵۲۳ میلادی دار فانی را وداع گفت)، وی ادامه دهنده سنت نصیرالدین محمد طوسی بوده، و در خراسان، ظاهراً در زندگی می‌کرده است.

تاریخ تألیف اثر: ریو تاریخ به نگارش در آمدن این اثر را مربوط به ۹۰۸ قمری (۱۵۰۳ - ۱۵۰۲ میلادی) یا ۹۰۹ قمری (۱۵۰۴ - ۱۵۰۳ میلادی) می‌داند، در حالی که دوره وزارت حبیب الله ساوجی در هرات (شخصی که پدید آورنده، اثر خود را به وی تقدیم کرده بود) با سالهای ۹۳۲ - ۹۲۷ قمری (۱۵۲۵ - ۱۵۲۰ میلادی) مصادف بوده است. پس امکان دارد که ریو در این باره اشتباه کرده باشد.

مکان تألیف: این اثر طبق تصور ریو در هرات به نگارش در آمده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل اطلاعاتی درباره زمین شناسی و جغرافیا است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه نا تمام است و شامل بخشهای زیر از این اثر می‌باشد. پیش گفتار پدید آورنده،

نوع خط: خط نستعلیق پر رنگ.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۵۱)

شماره نسخه: C 1677 – 1 (Nov. 1450)

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده است ولی تأکید شده که نسخه معمولی است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط کمیساریای ملی امور خارجی در سال ۱۹۲۳ میلادی به انستیتوی شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۵×۱۴.۵؛ تعداد برگ: ۵۱؛ تعداد سطر: ۱۳؛

اندازه متن: ۱۷×۹.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق به همراه عناصری از نستعلیق شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۵۲)

شماره نسخه: A 1223 – 3

نام کتاب: همان (کتاب ملا زاده).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: اشاره‌ای نشده است ولی تأکید شده که نسخه معمولی است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم.

مکان کتابت: اطراف ولگا بوده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۵×۱۶؛ تعداد برگ: ۲۴؛ تعداد سطر: ۱۷؛

اندازه متن: ۱۴.۵×۹.۵.

مقدمه، جغرافیای فیزیکی و ریاضی، مقاله اول، سطح زمین و تعریف آب و هواها، سطح بخش قابل سکونت دنیا (ربع مسکون)، تقسیم بخش قابل سکونت دنیا به اقالیم مختلف، توصیف جغرافیایی جهان، و قسمتی (شروع) مقاله دوم، آثار علوی و سیاره‌ها.

تاریخ کتابت: قرن شانزدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکیه شرقی یا عراق عربی بوده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه‌های 1a, 01a تعداد زیادی یادداشت وجود دارد و در برگه 64a ابجد کامل آمده است؛ در برگه 1a مهر نه چندان بزرگ بادامی شکل قرار دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ال. روسو در سال ۱۸۱۹ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶.۲×۹.۲؛ تعداد برگ: ۶۲؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱×۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی، از جنس چرم نرم دارای نقش برجسته.

(۵۴)

شماره نسخه: B 839 – 2 (642a)

نام کتاب: تحفه عین الحیات.

توضیح نام اثر: عنوان این اثر در نسخه خطی توصیف شده توسط آته آمده است. در نسخه ما، عنوان اثر ذکر نشده است.

پدیدآورنده: نا مشخص است. طبق گفته آته این اثر شاید که سلطان محمود خان تقدیم شده باشد.

تاریخ تألیف اثر: ظاهراً سال ۹۶۸ قمری (۱۵۶۱ – ۱۵۶۰ میلادی) است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: اثری است جغرافیایی و کیهان‌شناسی در دو بخش. بخش اول شامل؛ آثار علوی و سیارات، و بخش دوم شامل؛ توصیف زمین بر اساس اقالیم سبعه و فهرست مهمترین کشورها، شهرها، دریاها، رودخانه‌ها، دریاچه‌ها و کوه‌های دنیا.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه، ویراستاری تا حدودی خلاصه شده این اثر در مقایسه با نسخ خطی توصیف شده توسط آته است. در این نسخه، پیش‌گفتار خلاصه شده و شروع آن همانند نسخه توصیف شده توسط آته می‌باشد.

تاریخ کتابت: اواخر قرن هفدهم - اوایل قرن هجدهم.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط اف. اف. پاسپلوف در سال ۱۹۱۰ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۰.۵×۱۴؛ تعداد برگ: ۶۶؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۷×۸.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: بخش اول این نسخه با خط نستعلیق، و بخش دوم آن با خط نسخ نه چندان درشتی نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی شرقی، و چرمی است.

(۵۵)

شماره نسخه: C 609 (603bdb)

نام کتاب: مجمع الغرائب.

توضیح نام اثر: مجمع نوادر.

پدیدآورنده: سلطان محمد بن درویش محمد المفتی بلخی متولد و ساکن بلخ بوده است.

تاریخ تألیف اثر: نویسنده اثرش را اولین بار در تاریخ حدود سال ۹۷۷ قمری (۱۵۷۰ – ۱۵۶۹ میلادی)، به پیرمحمد خان اول تقدیم می‌دارد. بعدها همان اثر را پس از سال ۹۸۳ قمری (۱۵۷۶ – ۱۵۷۵ میلادی) به عبدالله خان دوم تقدیم می‌کند.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر جغرافیایی و زمین‌شناسی (تا پیش از قرن نوزدهم) در آسیای میانه بسیار رواج داشت، و شامل بسیاری اطلاعات تاریخی و دیگر مضامین نیز می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل موارد زیر است: پیش‌گفتار اولین نسخه تألیف، برخی فصلهایی که مربوط به نسخه دوم هستند، به طور کلی در این نسخه ۱۷ فصل وجود دارد.

تاریخ کتابت: پس از اوایل قرن نوزدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه 1a تکه‌هایی از
شعرهایی نوشته شده است، در برگه 54a یک مهر نه چندان
بزرگ بادامی شکل قرار دارد.
سابقه نسخه: این نسخه توسط ان. اف. پتروفسکی از
ترکستان شرقی در سال ۱۹۰۹ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی
سن پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۵×۱۴.۵؛ تعداد برگ: ۱۱۹؛ تعداد سطر: ۱۷؛
اندازه متن: ۱۷.۵×۸.۵.

(۵۷)

شماره نسخه: B 2419

نام کتاب: همان (مجمع الغرائب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: در ویراستاری (کتابت) دوم (که اثر
به عبدالله خان بن اسکندر خان یعنی عبدالله خان دوم تقدیم
شده است) نسخه دارای پیشگفتار می‌باشد. در فهرست از پانزده
فصل و یک خاتمه نام برده شده است. ترتیب و محتوای
فصلها، در برخی موارد مطابق با ترتیب و عنوان فصلها که در
فهرست آمده است، نمی‌باشد.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۴ قمری (۱۸۲۹ - ۱۸۲۸ میلادی).
مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها با همان
دست خط مربوط به این نسخه، یادداشت‌هایی آمده که تصحیح و
تکمیل کننده متن، ظاهراً، بر اساس نسخه بهتری است.
سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۳؛ تعداد برگ: ۲۲۱؛ تعداد سطر: ۱۳؛
اندازه متن: ۱۳.۵×۶.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر
قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق ریز پر رنگ.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با
قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۵۸)

شماره نسخه: C 607 – 1 (603bd)

نام کتاب: همان (مجمع الغرائب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: در این نسخه، پیش گفتار بسیار
خلاصه شده است؛ بخش اول آن به همراه قسمت تقدیمی
حذف شده، و تنها بخشی که مربوط به نویسنده است، و
فهرست باقی مانده‌اند.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۶ قمری (۱۸۴۱ - ۱۸۴۰ میلادی)
می‌باشد.

(۵۶)

شماره نسخه: C 1918 – 1

نام کتاب: همان (مجمع الغرائب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: در این نسخه، پیش گفتار بسیار
خلاصه شده و از آن تنها فهرست باقی مانده است. به طور کلی
در این نسخه ۱۶ فصل و نتیجه گیری وجود دارد. تا پیش از
فصل یازدهم (و خود آن) ترتیب و محتوای فصلها همانند
نسخه C 609 است، اما در بقیه بخشها با آن تفاوت دارد.
تاریخ کتابت: اوایل قرن نوزدهم: پس از سال ۱۲۳۳ قمری
(۱۸۱۸ - ۱۸۱۷ م).
مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه توسط بخش آموزشی وزارت امور
خارج در سال ۱۹۱۷ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی
سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴.۵×۱۴؛ تعداد برگ: ۱۳۱؛ تعداد سطر: ۱۷؛
اندازه متن: ۱۹×۱۰.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر
قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط پ. ای. لرخ در سال ۱۸۵۹

به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵×۱۴٫۳؛ تعداد برگ: ۱۱۰؛ تعداد سطر: ۱۹؛

اندازه متن: ۱۹×۹٫۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق درشت نامرتب.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۵۹)

شماره نسخه: B 795 (603bdd)

نام کتاب: همان (مجمع الغرائب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: در این نسخه موارد زیر از قلم افتاده اند: پیش گفتار (به جای آن تنها چندین جمله وجود دارد که در آنها نام پدید آورنده و عنوان اثر نیست)، فصل اول و دوم و نیمه دوم فصل سوم (تا حرف «ص»)، بقیه فصلها تا فصل یازدهم (و خود آن) به لحاظ ترتیب و محتوا با فصلهای ۱۱ - ۴ نسخه C 609 مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم - اوایل قرن نوزدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه دو مهر به همراه

افسانه‌ای ناخوانا وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ال. کون در سال ۱۸۹۰

میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲×۱۲٫۷؛ تعداد برگ: ۱۰۳؛ تعداد سطر: ۱۷؛

اندازه متن: ۱۷×۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی از جنس چرم قهوه‌ای رنگ دارای

نقش برجسته است.

(۶۰)

شماره نسخه: C 6608 (603bda)

نام کتاب: همان (مجمع الغرائب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه دارای پیش گفتار ویراستاری اول است؛ پیش گفتار بسیار خلاصه شده، و از آن تنها بخش مربوط به تقدیمی اثر به پیر محمد خان و پدید آورنده، و همچنین فهرست باقی مانده است.

تاریخ کتابت: ظاهراً اوایل قرن نوزدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: ملا ترسون خواجه بن معروف خواجه است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه 1276 قسمتی از اثر تحت عنوان «عجائب الاخبار» آمده که با دست خط دیگری نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط د. ام. گرامنیتسکی در سال

۱۸۹۷ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵٫۵×۱۵٫۵؛ تعداد برگ: ۱۲۷؛ تعداد سطر:

۱۱؛ اندازه متن: ۱۷×۹٫۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق درشت نامرتب.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۶۱)

شماره نسخه: B 1007 - 3 (842g)

نام کتاب: همان (مجمع الغرائب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه دارای پیش گفتار ویراستاری اول با تقدیمی اثر به پیر محمدخان است، که در این نسخه، «پیر محمد بهادر سلطان» نامیده شده است. در فهرست، نام ۱۸ فصل و خاتمه آمده است.

تاریخ کتابت: تاریخ نتایج بخش اول این نسخه تا برگه ۸۴ (و خود آن) از اواخر قرن هجدهم تا اوایل قرن نوزدهم؛ و تاریخ کتابت بخش دوم که جای خالی را در این نسخه پر می‌کند، پس از سال ۱۲۴۲ قمری (۱۸۲۷ - ۱۸۲۶ میلادی) می‌باشد.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت پر رنگ نامرتب.

نوع جلد: بدون صحافی

سابقه نسخه: این نسخه توسط ب. و. میلر به انستیتوی

شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

(۶۳)

شماره نسخه: C 2340 - 2

نام کتاب: همان (مجمع الغرائب).

اندازه صفحه: ۲۵.۲×۱۴.۵؛ تعداد برگ: ۱۳۹؛ تعداد سطر:

۱۵؛ اندازه متن: ۱۸.۵×۸.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای) از دو نوع

متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق درشت نامرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی، و کاملاً کهنه است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه دارای پیش‌گفتار

ویراستاری اول دارای تقدیمی اثر به پیر محمدخان است. در

فهرست آن نام ۱۵ فصل و نتیجه‌گیری آمده، در حالی که در

این نسخه تنها ۱۵ فصل وجود دارد، و خاتمه از قلم افتاده

است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۳ قمری (۱۸۵۷ - ۱۸۵۶ میلادی).

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط بکچتئیف در سال ۱۹۳۶ به

انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۶×۱۵.۵؛ تعداد برگ: ۱۹۶؛ تعداد سطر: ۲۱؛

اندازه متن: ۱۷.۵×۸.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر

قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز پر رنگ.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با

قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۶۴)

شماره نسخه: B 785 - 2 (598a)

نام کتاب: همان (مجمع الغرائب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل ۱۵ فصل است؛ این

نسخه ناقص است: در آن پیش‌گفتار و آغاز فصل اول و

همچنین فصلهای ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۴ (مطابق با شماره گذاری

نسخه C609) از قلم افتاده است.

تاریخ کتابت: نیمه اول قرن نوزدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

(۶۲)

شماره نسخه: C 1577 (1225)

نام کتاب: همان (مجمع الغرائب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است، و شامل تنها

۱۱ فصل اول است که به لحاظ ترتیب و محتوا با فصلهای ۱۱

- ۱ نسخه C 609 مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: پیش از ربیع الاول ۱۲۶۴ قمری (فوریه

- مارس ۱۸۴۸ میلادی) می‌باشد.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌های برگه a۱۷

یادداشت بزرگی شامل تعریف مفهوم «اقلیم» و ویژگی

جغرافیایی کوتاهی از هندوستان، چین، ترکستان، ماوراء النهر،

آسیای صغیر (روم) و بلخ بر اساس اطلاعات فرهنگ مشهور

«کشف الّغات» عبدالرحیم بهاری آمده است. این یادداشت

مربوط به تاریخ ربیع الاول ۱۲۴۶ قمری (فوریه - مارس ۱۸۴۸

میلادی) است. در حاشیه‌های برگه a۹ چهار رباعی، و در

حاشیه‌های برگه a۳۸ غزلی وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط مجموعه بخارایی در سال

۱۹۱۵ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۵×۱۵.۷؛ تعداد برگ: ۷۲؛ تعداد سطر: ۱۷؛

اندازه متن: ۱۹×۹.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای) از دو نوع

متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر

قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. ویلیامینوف - زرنوف در سال ۱۸۶۵ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۳.۵×۱۴.۷؛ تعداد برگ: ۱۲۵؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۶.۵×۹. نوع کاغذ: کاغذ شرقی. نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت مرتب و خوانا. نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی، پوشیده شده با مخمل قرمز است.

(۶۵)

شماره نسخه: C 1858 - 6

نام کتاب: همان (مجمع الغرائب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه دارای پیش گفتار ویراستاری اول است، در فهرست نام ۱۵ فصل و خاتمه ذکر شده است؛ در این نسخه ۱۵ فصل وجود دارد، اما نتیجه گیری جا افتاده است. ترتیب و محتوای فصلها در برخی موارد با آنچه در فهرست ذکر شده مطابقت ندارد. این نسخه ناقص است. فصلهای ۱۱ و ۱۴ جا افتاده‌اند و جا افتاده گیهایی نیز در متن وجود دارد. تاریخ کتابت: نیمه اول قرن نوزدهم. مکان کتابت: آسیای میانه. نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۹۱۹ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۵×۱۵؛ تعداد برگ: ۱۳۸؛ تعداد سطر: ۱۴؛ اندازه متن: ۱۸×۱۰.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق درشت نا مرتب. نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۶۶)

شماره نسخه: C 1415 - 4 (Nov. 871)

نام کتاب: همان (مجمع الغرائب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است. فصلهای ۱۱ و ۱۴ از قلم افتاده و پیش گفتار و برخی فصلها نیز خلاصه شده‌اند. در فهرست نام ۱۵ فصل و خاتمه وجود دارد، در حالی که در نسخه ۱۴ فصل است و خاتمه هم ندارد. تاریخ کتابت: ۳ صفر ۱۳۰۶ قمری (۱۰ اکتبر ۱۸۸۸ میلادی).

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط مجموعه بخارایی در سال ۱۹۱۵ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۶×۱۴.۵؛ تعداد برگ: ۱۰۹؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۷×۸.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق درشت پر رنگ مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۶۷)

شماره نسخه: B 2225 - 3

نام کتاب: همان (مجمع الغرائب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل برخی از فصلها و قسمتهایی از فصلها است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم بوده است.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط مجموعه بخارایی در سال ۱۹۱۵ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۰.۸×۱۳.۴؛ تعداد برگ: ۶۲؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۳×۱۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۶۹)

شماره نسخه: C 1795

نام کتاب: همان (هفت اقلیم).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و معمولی است.

تاریخ کتابت: ۵ صفر ۱۱۵۰ (۵ ژوئن ۱۷۳۷ میلادی).

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: ندارد

سابقه نسخه: توسط پاسخین به کتابخانه وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۲×۱۴.۵؛ تعداد برگ: ۶۲۶؛ تعداد سطر:

۱۷؛ اندازه متن: ۲۰×۹.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای میانه‌ای).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر

قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نیمه شکسته و در متن قلاب بندی با خطوط

رنگی شده است.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با

قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۷۰)

شماره نسخه: C 605 (603bc)

نام کتاب: همان (هفت اقلیم).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد، اقلیم اول از

صفحه ۳، اقلیم دوم از صفحه ۱۴، اقلیم سوم از صفحه ۴۱، اقلیم

چهارم از صفحه ۱۹۷، اقلیم پنجم از صفحه ۴۷۷، اقلیم ششم از

صفحه ۵۰۹ و اقلیم هفتم از صفحه ۵۳۰ آغاز می‌گردد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۷ قمری / ۱۸۳۲ - ۱۸۳۱ میلادی.

مکان کتابت: شهر سبز (شهری در ازبکستان معاصر).

نام کاتب: محمد لطیف ابن محمد شریف کاشی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه: طبق یادداشت آخر این

نسخه خطی، این نسخه به دستور «محمد بیگ مراد داد خان بن

محمد نیاز» رونویسی شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط کتابخانه وزارت امور مالی

در سال ۱۸۴۵ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد

شده است.

(۶۸)

شماره نسخه: C 606 (603bc bis)

نام کتاب: هفت اقلیم.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: امین احمد رازی، ادیب مشهور قرن ۱۶

میلادی که در اطراف ری (منطقه تهران کنونی) متولد شده است.

تاریخ تألیف اثر: این اثر در طول ۶ سال گرد آوری شد، و

در سال ۱۰۰۲ قمری (۱۵۹۴ - ۱۵۹۳ میلادی) به نگارش در

آوردن آن به اتمام رسید.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر به شکل دایره المعارف

جغرافیایی و بیوگرافی است، که شامل توصیف کشورها و

شهرهای دنیا بر اساس هفت اقلیم است. توصیف جغرافیایی هر

کشور و شهر به همراه اطلاعات بیوگرافیکی درباره اشخاصی

برجسته از این مکانها، و اغلب شعرا، دانشمندان، متألهان و

کارگزاران سیاسی می‌باشد. جایگاه اصلی در این اثر به

جغرافیای ایران، آسیای میانه، هند و کشورهای عربی و

بیوگرافی اشخاص مشهور این کشورها معطوف شده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است.

تاریخ کتابت: ۷ شعبان ۱۱۳۳ قمری (۵ ژوئن ۱۷۲۱ میلادی)

در سومین سال حاکمیت محمد شاه یعنی بزرگ ناصرالدین محمد

۱۱۶۱ - ۱۱۳۱ قمری / ۱۷۴۸ - ۱۷۱۹ میلادی).

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: شیخ خواجه محمد بن اسرائیل ساکن کول

جلالی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه‌های a10 - 610

یادداشت‌هایی آمده است که تکمیل کننده متن با اطلاعاتی جدید

از دیگر آثار، برای مثال، از «مجمع الغرائب» می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ال. کون در سال ۱۸۹۰ به

انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۹.۸×۲۰.۸؛ تعداد برگ: ۱۶۵؛ تعداد سطر:

۲۱؛ اندازه متن: ۲۲×۱۳.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی در انواع متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر

قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت با عناصری از

خط نستعلیق شکسته.

اندازه صفحه: ۳۰×۲۰.۴؛ تعداد برگ: ۵۳۴؛ تعداد سطر: ۱۹؛
اندازه متن: ۲۰.۵×۱۲.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز، متن کتاب دارای حاشیه ای رنگی و طلائی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، آسیای مرکزی، مقوایی با روکش چرمی می‌باشد.

(۷۱)

شماره نسخه: D 11 (227a)

نام کتاب: زینه المجالس.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: مجد الدین محمد الحسینی با لقب ادبی مجدی، در ایران حاکمیت شاه عباس اول (۱۰۳۸ - ۹۹۵ قمری / ۱۶۲۹ - ۱۵۸۷ میلادی) زندگی می‌کرده، و ظاهراً اهل کاشان بوده است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۰۴ قمری (۱۶۲۹ - ۱۵۸۷ میلادی) می‌باشد.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، مجموعه مشهوری از داستانها و لطیفه‌هایی است که شامل مطالب بسیاری با محتوای تاریخی، بیوگرافی، فرهنگی - معیشتی و غیره است. این مجموعه همچنین دارای بخشهایی است که اساساً به تاریخ و جغرافیا اختصاص یافته‌اند.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است. قسمتهای ۹ و ۱۰ از بخش نهم و شروع برخی از بخشهای دیگر جا افتاده‌اند.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم - اوایل قرن نوزدهم.

مکان کتابت: شاید در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: برگه‌های ۲۳۲ - ۲۳۰ که بعدها ایجاد شده‌اند، شامل یادداشتهایی (ظاهراً از یکی از صاحبان این نسخه) به همراه تاریخ فوت برخی اشخاص می‌باشد. یادداشتها با خط نه چندان درشت، نا مرتب و از نوع نستعلیق شکسته هستند. بین برگه‌های ۲۳۱ - ۲۳۰ جای خالی وجود دارد. مهرهای صاحبان قبلی که یکی از آنها بادامی شکل است در برگه‌های a, 1346, 2296۱، و دیگری مربعی شکل و

نه چندان بزرگ در برگه 4a۱۵ وجود دارند.

سابقه نسخه: این نسخه توسط مجموعه بخارایی در سال ۱۹۱۴ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۸.۲×۱۹؛ تعداد برگ: ۲۳۲؛ تعداد سطر: ۲۵؛
اندازه متن: ۲۳.۴×۱۳.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی با نقش برجسته طلائی است.

(۷۲)

شماره نسخه: C 453 - 2 (ba574ag)

نام کتاب: عجائب الطبقات.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: محمد طاهر بن ابوالقاسم که این اثر خود را به حاکم عالی دولت ازبکستان از سلسله جانی‌ها (اشترخانی‌ها، ویراستار) یعنی ندر محمد خان (۱۰۵۵ - ۱۰۵۱ قمری / ۱۶۴۵ - ۱۶۴۲ میلادی) تقدیم کرد.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر جغرافیایی و زمین‌شناسی که از شهرت زیادی برخوردار نیست شامل بخشهای بزرگی است که به تاریخ پیامبران، ستاره‌شناسی و دیگر مسائل اختصاص یافته‌اند. بیشتر بخشهای آن از آثار دیگران گرفته شده است. این اثر شامل پیش‌گفتار و ۷ بخش است، که برخی از آنها به فصلهایی نیز تقسیم شده‌اند.

آغاز نسخه: غایت سعادت ابدی و نهایت کرامت سرمدی حمد کریمی ست...

پایان نسخه: و امید از جهان فانی منقطع گردانند و یقین اعیان بوجود آخرت ازدیاد پذیرد و الله اعلم.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم می‌باشد.

مکان کتابت: آسیای میانه می‌باشد.

نام کاتب: محمد شریف بن ملا حسن خواجه بخاری است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه a۵۸ طرحهای نه چندان بزرگی در متن است و در برگه‌های a, 596, 616۵۹ برای این گونه طرحها جایی در متن قرار داده شده است.

مکان کتابت: شاید در آسیای میانه بوده است.
نام کاتب: (بخش اول نام کاتب از بین رفته است) بن عبدالرحیم شهرسبزی است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه توسط و. و. ویلیامینوف - زرنوف در سال ۱۸۶۳ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۷.۳×۱۹.۵؛ تعداد برگ: ۱۸۶؛ تعداد سطر: ۱۷ - ۱۶؛ اندازه متن: ۱۳×۱۵.۵
نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (شاید روسی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین و برخی کلمات در برگه‌های ۱۲ - ۱ جوهر قرمز، و در برگه‌های ۱۸۱ - ۱۳ با جوهر آبی نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق خاص خشن.
نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۷۵)

شماره نسخه: B 796 (603bc)

نام کتاب: همان (عجائب الطبقات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص، و شامل تنها سه بخش اصلی اثر است که به همان ترتیب نسخه‌های قرار گرفته‌اند. متن در داستان مربوط به ابو علی بن سینا که ظاهراً در ارتباط با توصیف بخارا بوده است، نا تمام می‌ماند.
تاریخ کتابت: قرن نوزدهم.
مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ال. کون در سال ۱۸۹۰ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۵.۶×۲۵.۶؛ تعداد برگ: ۱۷۷؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۸.۵×۱۷.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین برخی فصلها، و ارجاعات از قرآن با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق در اندازه‌های متفاوت.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، و دارای نقش برجسته طلایی، و قسمت شیرازه بندی چرمی است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ال. کون در سال ۱۸۹۰ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۸×۲۴.۳؛ تعداد برگ: ۱۵۵؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۲.۵×۱۸.۵.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نسخ نه چندان درشت.
نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی است.

(۷۳)

شماره نسخه: C 598 (598c) - 1

نام کتاب: همان (عجائب الطبقات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: در این نسخه تنها بخشهایی اول و آخر اثر به همان ترتیبی هستند که در نسخه C 453 - ۲ است.
تاریخ کتابت: شعبان ۱۲۷۴ قمری (مارس - آوریل ۱۸۵۸ میلادی).

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۹۰۰ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۵×۲۶؛ تعداد برگ: ۲۵۱؛ تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه متن: ۸×۱۵ (در برگه‌های a۷ - ۵۱۰۴) و ۹×۱۷.۵ (در برگه‌های a۱۰۵ - 4a۲۶).
نوع کاغذ: کاغذ شرقی در انواع متفاوت.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۷۴)

شماره نسخه: B 786 (598b)

نام کتاب: همان (عجائب الطبقات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: در این نسخه، ترتیب بخشهای اثر همانند نسخه C 598 - ۱ است.
تاریخ کتابت: قرن نوزدهم می‌باشد.

(۷۶)

شماره نسخه: C 611 (604a)

نام کتاب: تحفة العالم.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: عبداللطیف بن ابوطالب بن نورالدین بن نعمت الله حسینی موسوی شوشتری است. وی در ۹ ذی الحجه ۱۱۷۲ قمری (۱۵ آگوست سال ۱۷۵۵ میلادی) در شهر شوشتر متولد شده، در ۱۲۲۰ قمری (۱۸۰۶ - ۱۸۰۵ میلادی) یا در ۱۲۲۱ قمری (۱۸۰۷ - ۱۸۰۶ میلادی) در حیدرآباد بدرود حیات گفته است. وی از سادات مشهور نوری و یکی از خاندانهای مشهور و تاثیرگذار شهر شوشتر بود.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۲۱۶ قمری (۱۸۰۲ - ۱۸۰۱ میلادی).

مکان تألیف: این اثر را پدید آورنده در هند نوشت و آن را به خویشاوند خود میرعالم یعنی وزیر اول حیدر آباد تقدیم کرد.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر دارای مضمون جغرافیایی، تاریخی و بیوگرافی شخصی است، در بخش اول شامل توصیف گسترده شهر شوشتر و تاریخ خانواده پدید آورنده است، و در بخش دوم، داستانهای درباره زندگی پدیدآورنده و سفر وی به غرب ایران، عراق عرب و هندوستان به همراه توصیفی از این کشورها و برخی اطلاعات درباره تاریخ آنها وجود دارد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل متن کامل اثر با ویراستاری معمولی است. اما کامل نیست: در آن آخر داستان درباره وهابیت از قلم افتاده است.

تاریخ کتابت: پس از سال ۱۲۵۴ قمری (۱۸۳۹ - ۱۸۳۸ میلادی).

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه a۱ مهر نه

چندان بزرگ بادامی شکلی وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ال. اف. بوگدانوف در سال ۱۹۱۳ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۸×۱۵.۵؛ تعداد برگ: ۲۷۳؛ تعداد سطر: ۱۸؛

اندازه متن: ۱۹×۱۰.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی در دو نوع متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر

قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی اروپایی، چرمی است.

(۷۷)

شماره نسخه: B 804 (604c)

نام کتاب: مختصر در باب چگونگی دولت فرانسه و ملت و

پایتخت ایشان که شهر فریز (پاریس) است.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: شاید داوود بن زادور از نسل ملک شاه، از اولاد شاپور، و دارای ملیت ارمنی است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۲۳۴ قمری (۱۸۱۹ - ۱۸۱۸ میلادی).

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: در اثر در بخش اول شامل اطلاعات کلی کوتاهی درباره فرانسه با مضمونهای متفاوتی، و از جمله اطلاعاتی درباره سیستم حاکمیت موجود در فرانسه، آموزش مردمی و نظامی و غیره است؛ و در بخش دوم توصیفی از پاریس و بناهای تاریخی دیدنی آن آمده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: پیش از ۱۱ آوریل ۱۸۲۶ قمری.

مکان کتابت: ظاهراً شهر تبریز.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه پدید آورنده است، بر اساس یادداشت نوشته شده به زبان ارمنی مربوط به تاریخ ۱۱ آوریل ۱۸۲۶ و امضا شده توسط پدید آورنده می‌توان به آن پی برد که در این یادداشت چنین آمده است که این نسخه توسط داوید خان ملک شاه نظریان شاپوریانتس به دوستش یعنی منشی هیأت روسی در تبریز، ظاهراً تریگوبوف هدیه داده شده است. در زیر این یادداشت، مهر کاملاً بزرگی به شکل مربع به همراه نام پدید آورنده و تاریخ «۱۸۲۵» قرار دارد.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۸۵۷ میلادی از تبریز به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۵×۱۴.۵؛ تعداد برگ: ۳۳؛ تعداد سطر: ۱۵؛

اندازه متن: ۱۵×۹.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین و برخی

پاراگرافها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق با برخی ویژگیهای خاص.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، و پوشیده شده با چرم دارای نقش برجسته است.

(۷۹)

شماره نسخه: D 132 (609ca)

نام کتاب: (ریاض السیاحه) همان.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص، و تنها شامل آغاز اثر یعنی پیش درآمد، مقدمه و دو فصل از بخش اول است؛ متن این نسخه در قسمت توصیف هرات (یعنی در فصل اول قسمت دوم) نا تمام مانده است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم.

مکان کتابت: آذربایجان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۳۳.۳×۲۰؛ تعداد برگ: ۱۳۱؛ تعداد سطر: ۲۳؛ اندازه متن: ۲۶.۳×۱۶.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق با برخی ویژگیهای خاص.

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی است.

(۸۰)

شماره نسخه: C 486 (576b)

نام کتاب: رساله.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: سید محمد بن احمد حسن بغدادی است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۲۳۷ قمری (۱۸۲۲ میلادی).

مکان تألیف: عراق عرب (شاید بغداد) است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر به توصیف عراق عرب، کردستان و برخی نواحی ایران غربی اختصاص یافته و حاوی بسیاری اطلاعات جالب درباره وضعیت این کشورها در دوران مؤلف و بناهای یادبود قدیمی آنها است. در این اثر توجه بسیاری به توصیف راههای ارتباط دهنده بین مهمترین مراکز اداری و اقتصادی عراق عرب، کردستان و غرب ایران معطوف

نوع خط: خط نستعلیق به همراه عناصری از نستعلیق شکسته است.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۷۸)

شماره نسخه: D 131 (609c)

نام کتاب: ریاض السیاحه.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: ابن اسکندر زین العباد بن شیروانی نعمت اللهی است. وی ۱۵ شعبان ۱۱۹۴ قمری (۱۷ اگوست ۱۷۸۰ میلادی) در شماخی به دنیا آمد. او از خانواده یک عالم متأله (شیعه) بود.

تاریخ تألیف اثر: بخش اول این اثر در سال ۱۲۳۷ قمری (۱۸۲۲ - ۱۸۲۱ میلادی) به نگارش در آمد و تمام اثر در ۲۷ ذی الحجه ۱۲۴۲ قمری (۲۳ ژوئیه ۱۸۲۷) به اتمام رسید. مکان تألیف: بخش اول اثر در قمشه (در استان اصفهان) نوشته شد.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر جغرافیایی شامل توصیف کشورهای خاور نزدیک و میانه (ایران، آسیای میانه، ترکیه، سوریه، مصر، هند و غیره) و برخی اطلاعات درباره دیگر کشورها (همچون روسیه، اتریش، چین، نپال و غیره) است. علاوه بر اطلاعات جغرافیایی، در این اثر، جایگاه خاصی به تراجم احوال اشخاص برجسته مختلف (حاکمان، دانشمندان، شاعران و...) داده شده است.

آغاز نسخه: ریاض حمد و ثنا و حدایق سپاس بی‌متنا.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: اسامی برخی فصلها در متن از قلم افتاده است.

تاریخ کتابت: ۱۲ شوال ۱۲۵۸ قمری (۱۵ نوامبر ۱۸۴۲ میلادی).

مکان کتابت: شهر باکو.

نام کاتب: محمد تقی بن محمد قاسم.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. باکیخانوف (عباس قلی) به انستیتوی شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۲.۳×۲۱؛ تعداد برگ: ۲۱۶؛ تعداد سطر: ۲۲؛ اندازه متن: ۲۴×۱۴.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی).

شده است. این اثر از پیش گفتار پدیدآورنده و ۱۰ باب تشکیل شده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۳۷ قمری (۱۸۲۲ میلادی).

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: پاورقی، یادداشت بزرگی وجود دارد که شامل اطلاعات تکمیلی برای اثر است. در حاشیه‌ها یادداشت‌هایی دیده می‌شود که با اطلاعات جدیدی تکمیل کننده متن اثر هستند، و یادداشت‌هایی نیز با مداد به زبان انگلیسی به چشم می‌خورد.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۸۵۰ میلادی (شاید ۱۸۵۶ میلادی) به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵×۱۹.۵؛ تعداد برگ: ۴۰؛ تعداد سطر: ۱۴ - ۱۳؛ اندازه متن: ۱۸×۱۳.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق (و یادداشت در برگه‌های به خط نستعلیق شکسته می‌باشد).

نوع جلد: بدون صحافی.

(۸۱)

شماره نسخه: B 803 (609d)

نام کتاب: کشف الغرائب.

توضیح نام اثر: یافتن پدیده‌های ناشناخته.

پدیدآورنده: باکیخانوف عباس قلی با لقب ادبی قدسی (۱۸۴۷ - ۱۷۹۴ میلادی) است، که در این نسخه عباس - قلی قدسی بن میرزا محمد خان سنایی باکوئی تاریخ دان مشهور آذربایجانی نامیده شده است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۲۴۶ قمری (۱۸۳۱ - ۱۸۳۰ میلادی).

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر تاریخی - جغرافیایی در ارتباط با آمریکا است و شامل موارد زیر است: فصل اول: داستان مفصلی درباره کشف آمریکا توسط کریستوف کلمب. فصل دوم: توصیف جغرافیایی آمریکای شمالی و جنوبی در سطح کشورها و مهمترین استانهای آن. فصل سوم: توصیف

جزیره‌های واقع در نزدیکی آمریکا از سوی اقیانوسهای آرام و آتلانتیک.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: پیش از سال ۱۸۳۳ میلادی.

مکان کتابت: اطراف قفقاز.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها یادداشت‌هایی آمده که تکمیل کننده جا افتادگی‌های متن هستند. و در برگه‌های تکمیلی، یادداشت‌های بسیاری به زبانهای روسی و فارسی دیده می‌شود.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. باکیخانوف (عباس - قلی) در سال ۱۸۵۲ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱.۴×۱۵.۶؛ تعداد برگ: ۵۳؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۴×۹.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت خشن.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه‌ای)، مقوایی، و با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۸۲)

شماره نسخه: B 2307 (Nov. 1461) 2

نام کتاب: ثمریه.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: ابو طاهر ابن قاضی ابو سعید سمرقندی.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۲۵۱ قمری / ۱۸۳۶ - ۱۸۳۵ میلادی.

مکان تألیف: سمرقند.

شرح اجمالی محتوای اثر: تألیف ارزشمندی در خصوص تاریخ و جغرافیای شهر سمرقند و اطراف این شهر می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل تر از نسخه خطی تصحیحی «ول. ویاتکین» است. بخش‌های ۱۰ و ۱۱ و خاتمه موجود نمی‌باشد و بخش ۹ نیز کمی خلاصه شده است. این نسخه از نسخه شماره ۸۴ فهرست موجود رونویسی شده است.

(۸۴)

شماره نسخه: B 2418

نام کتاب: همان (ثمریه).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کپی (نه کاملاً دقیقی) از نسخه است.

تاریخ کتابت: رجب ۱۳۱۳ قمری (دسامبر ۱۸۹۵ - ژانویه ۱۸۹۵ میلادی).

مکان کتابت: شهر سمرقند.

نام کاتب: ابو سعید مخزوم سمرقندی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه توسط ان. ای. ویلوفسکی از سمرقند به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱.۳×۱۳.۵؛ تعداد برگ: ۸۰؛ تعداد سطر: ۹؛
اندازه متن: ۱۴×۷.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: بدون صحافی.

(۸۵)

شماره نسخه: B 1010 - 2 (842c)

نام کتاب: رساله المبارکه تبیین احوال مکه معظمه و مدینه

منوره و مسجد اقصی.

توضیح نام اثر: ک. گ. زالمان به صورت قراردادی، این اثر را «سفر نامه حج» می‌نامد.

پدیدآورنده: حاجی عبدالرحمان سمرقندی است، که بر اساس مسیر توصیف شده در اثر و برخی اشخاص نامبرده شده در آن، پدیدآورنده این اثر بدون شک اهل آسیای میانه بوده است.

تاریخ تألیف اثر: پس از سال ۱۲۶۴ قمری (۱۸۴۷ میلادی) و پیش از سال ۱۲۷۷ قمری (۱۸۶۱ - ۱۸۶۰ میلادی) بوده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، یک سفرنامه است که ظاهراً برای راهنمایی مسلمانانی که از آسیای میانه برای به جای آوردن حج به مکه و مدینه می‌رفته‌اند. این اثر بدون شک به

تاریخ کتابت: محرم سال ۱۲۹۲ قمری / فوریه و مارس ۱۸۷۵ میلادی.

مکان کتابت: سمرقند (مدرسه شیبنانی خان).

نام کاتب: ملا قاضی ابن ملا عبد الرشید.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آکادمی فرهنگ روسیه در سال ۱۹۲۴ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شد.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۲.۵؛ تعداد برگ: ۳۸ برگ (شامل صفحات ۵۸ - ۹۶ مجموعه دیگری می‌باشد)؛ تعداد سطر: ۱۷ - ۱۶؛ اندازه متن: ۱۵.۳×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق درشت.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با روکش چرمی می‌باشد.

(۸۳)

شماره نسخه: B 678 (a574ag2)

نام کتاب: همان (ثمریه).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شبیه به نسخه قبلی است.
تاریخ کتابت: ۱۹ جمادی الاول ۱۳۱۲ قمری (۱۹ نوامبر ۱۸۹۴ میلادی).

مکان کتابت: مدرسه شیردار (شهر سمرقند).

نام کاتب: شاید ملا عبیدالله بن محمد طاهر قرائت‌گین است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ک. گ. زالمان در سال ۱۸۹۷ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲×۱۷.۸؛ تعداد برگ: ۴۰؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۱۸×۱۲.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق در اندازه‌های متوسطه.

نوع جلد: بدون صحافی.

طور کلی بر اساس مشاهدات شخصی پدیدآورنده نوشته شده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم می‌باشد.

مکان کتابت: آسیای میانه یا ترکستان شرقی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ان. اف. پتروفسکی در سال

۱۹۰۹ میلادی از ترکستان شرقی به انستیتوی شرق‌شناسی

سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۵×۱۲.۸؛ تعداد برگ: ۲۲؛ تعداد سطر: ۱۳؛

اندازه متن: ۱۴×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی رنگی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، و با قسمت شیرازه

بندی چرمی.

(۸۶)

شماره نسخه: B 2494

نام کتاب: خانه‌وار (و) انفاس مملکت استرآباد با جمیع

معلقات.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: نا مشخص است، اما ظاهراً کارمند ایرانی از

منطقه استرآباد بوده است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۲۷۶ قمری (۱۸۶۰ - ۱۸۵۹

میلادی) یا سال میمون بر اساس دوره جانوری ۱۲ ساله ترکی

است.

مکان تألیف: به احتمال زیاد، شهر استرآباد.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، مجموعه‌ای از اطلاعات

آماري در شهر استرآباد و اطراف آن است و شامل موارد زیر

می‌باشد: اطلاعات درباره تعداد خانوارها، و ساکنین با اشاره به

تعداد مردان و زنان متاهل و مجرد، و دختران و پسران در

منطقه استرآباد؛ اطلاعاتی درباره تعداد روستاها و قریه‌ها در این

منطقه؛ اطلاعاتی درباره تعداد مدارس، مساجد، حمامها، مغازها،

و کاروانسراها در آنجا.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: در این نسخه، پیش گفتار و نتیجه

گیری و به طور کلی ذکر دلیل نگارش این اثر وجود ندارد و

اطلاعات آماری در آن بدون هیچ گونه تبصره و یا توضیحاتی

آمده است.

تاریخ کتابت: شاید سال ۱۲۷۶ قمری (۱۸۶۰ - ۱۸۵۹

میلادی).

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: به احتمال زیاد به دست خود پدیدآورنده کتابت

شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط اف. آ. باکولین از وزارت

امور خارجی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده

است.

اندازه صفحه: ۲۲.۳×۱۷.۳؛ تعداد برگ: ۲۰؛ تعداد سطر: ۲۱؛

اندازه متن: ۱۸×۱۲.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق شکسته و مطالب آمار و رقمی

موجود در متن به شکل خاصی به نام سیاق آمده‌اند.

نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی، و روی آن با چیت رنگی

پوشیده شده است.

(۸۷)

شماره نسخه: C 1885

نام کتاب: کتاب استرآباد و مازندران و گیلان و سمنان و

دامغان و غیره

توضیح نام اثر: این عنوان بر روی صحافی ذکر شده است؛

ظاهراً این عنوان توسط آکادمیسین ب. دورن داده شده است.

پدیدآورنده: مشخص نیست؛ ظاهراً ایرانی یعنی ساکن

مناطق اطراف دریای خزر ایران بوده است.

تاریخ تألیف اثر: به نگارش در آوردن این اثر ۲۹ رمضان

۱۲۷۶ (۲۱ آوریل ۱۸۶۰ میلادی) آغاز شده، و ۲۰ ذو القعدة

۱۲۷۷ قمری (۳۱ می ۱۸۶۱ میلادی) به اتمام رسیده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر جغرافیایی درباره مناطق

اطراف دریای خزر ایران با اطلاعاتی با مضامین اقتصادی،

نژادشناسی و تاریخی است و شامل توصیف مفصلی درباره

شهرها و نواحی واقع در مسیر تهران - سمنان - دامغان -

شاهرود - استرآباد - مازندران - گیلان (تا شهر استر در مرز

روسیه) می‌باشد.

«ضمیمه» ای است که به دستور آ. ال. کون پس از بازگشت لشکر اسکندریه به سمرقند، ظاهراً توسط خود پدید آورنده «سفرنامه» یعنی میرزا عبدالرحمان گرد آوری شده بود. تاریخ کتابت: نیامده است. مکان کتابت: نیامده است. نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در بسیاری از برگه‌ها زیر جمله‌ها و برخی کلمات ظاهراً توسط آ. ال. کون با مداد آبی و مشکی خط کشیده شده است. و همچنین توسط وی اصلاحاتی را نیز وارد متن کرده، که در حاشیه‌ها آمده‌اند. سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ال. کون در سال ۱۸۹۰ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۳۳.۸×۲۰.۸؛ تعداد برگ: ۳۹۸؛ تعداد سطر: ۲۹؛ اندازه متن: ۲۶.۵×۱۶.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی). نوع جوهر: متن تاجیکی کتاب، و متن روسی (عناوین، تاریخها در «سفرنامه»، و توضیحات مربوط به «ضمیمه» «پیش گفتار») با جوهر سیاه نوشته شده است. نوع خط: متن تاجیکی با خط نستعلیق درشت مرتب و خوانا نوشته شده است. نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی، با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۸۹)

شماره نسخه: D 134 (609h)

نام کتاب: (سفرنامه لشکرکشی اسکندر از ۲۵ آوریل تا لغایت ۲۷ ژوئن سال ۱۸۷۰ میلادی به گویش تاجیکی سمرقندی) همان.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه به لحاظ محتوا و ترکیب آن کاملاً مشابه نسخه D 133 است. تاریخ کتابت: نیامده است. مکان کتابت: نیامده است. نام کاتب: نیامده است. اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است. سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ال. کون در سال ۱۸۹۰ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۳۳.۸×۲۰.۸؛ تعداد برگ: ۳۲۲؛ تعداد سطر: ۹ سطر (متن تاجیکی)، ۲۹ سطر (متن روسی)؛ اندازه متن: ۲۶×۱۶.۵ (متن تاجیکی). نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است. تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۷ قمری (۱۸۶۱ - ۱۸۶۰ میلادی). مکان کتابت: نیامده است. نام کاتب: ظاهراً به دست خود پدیدآورنده به کتابت درآمده است. اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه آخر، یادداشتی با اشاره به اینکه این اثر به دستور ب. دورن نوشته شده، آمده است. در حاشیه‌ها، برگه‌های تکمیلی و قسمتهای داخلی صحافی یادداشتها و اصطلاحات بسیاری متعلق به ب. دورن وجود دارد. در بسیاری از برگه‌های متن با مداد قرمز و آبی زیر مطالب خط کشیده شده است. سابقه نسخه: این نسخه در دفترچه عمومی آثار اروپایی قرار دارد.

اندازه صفحه: ۲۲.۲×۱۷.۷؛ تعداد برگ: ۰۲ + ۱۰۲؛ تعداد سطر: ۱۲؛ اندازه متن: ۲۰×۱۲.۵. نوع کاغذ: کاغذ اروپایی. نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده، و عناوین و اسامی جغرافیایی زیر آنها خط کشیده شده است. نوع خط: خط نستعلیق درشت نامرتب. نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی.

(۸۸)

شماره نسخه: D 133 (609g)

نام کتاب: سفرنامه لشکرکشی اسکندرکول از ۲۵ آوریل تا لغایت ۲۷ ژوئن سال ۱۸۷۰ میلادی به گویش تاجیکی سمرقندی

توضیح نام اثر: نیامده است. پدیدآورنده: میرزا ملا عبدالرحمان پسر محمد لطیف مستجیر، تاجیک و ساکن سمرقند، که مترجم و شرق شناس مشهور بوده است. تاریخ تألیف اثر: زمان به اتمام رسیده این «سفرنامه» ۱۴ ربیع الثانی ۱۲۷۸ قمری (۱۴ ژوئیه ۱۸۷۰ میلادی) می‌باشد. مکان تألیف: نیامده است. شرح اجمالی محتوای اثر: این «سفرنامه» شامل توصیف مفصلی از محلها و قریه‌های واقع در راه لشکرکشی اسکندریه است. آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه، کپی‌ای از «سفرنامه» و

نوع جوهر: متن تاجیکی کتاب، و متن روسی (شامل: عناوین، تاریخها در سفرنامه، و توضیحات مربوط به ضمیمه و پیش گفتار) با جوهر سیاه نوشته شده است.
نوع خط: متن تاجیکی با خط نستعلیق درشت مرتب و خوانا نوشته شده است.
نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی، با قسمت شیرازه بندی چرمی است.

(۹۰)

شماره نسخه: B 806 (609k)

نام کتاب: روزنامه ویستفکه مسکاب (روزنامه نمایشگاه مسکو).

توضیح نام اثر: ک.گ. زالمان این نام را برای این نسخه برگزیده است.
پدیدآورنده: دقیقا مشخص نیست. وی ساکن آسیای میانه و ظاهرا تاجیک بوه است. نام وی در این نسخه اسکندر توره آمده است.

تاریخ تألیف اثر: شاید در سال ۱۸۷۲ میلادی بوده است.
مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل توصیف مفصلی از اولین نمایشگاه پلی تکنیک در روسیه، سازماندهی شده در مسکو در سال ۱۸۷۲ به مناسبت ۲۰۰ سالگی از زمان تولد پتر کبیر و به همت و ابتکار انجمن دوستان علوم طبیعی است.
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: ظاهرا در سال ۱۸۷۲ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: به دست خود نویسنده به کتابت درآمده است، و ظاهرا نسخه منحصر به فردی می‌باشد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: بالای نام اسکندر توره، در متن به دست خط ک. گ. زالمان یادداشت «الکسان. کون» در برگه ۱۶ آمده است. در حاشیه‌ها مطالب توضیحی و تکمیلی بسیاری توسط خود پدیدآورنده اثر وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ا. ک. گارتیه در سال ۱۹۰۲ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۲.۲×۱۷.۳؛ تعداد برگ: ۷۶ برگ (و

برگه‌های ۷۶ و ۷۵ خالی هستند)؛ تعداد سطر: ۶؛ اندازه متن: ۱۴×۹.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق در اندازه‌های متوسط.

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی، و ساده است.

(۹۱)

شماره نسخه: D 130 (605)

نام کتاب: جغرافیای مملکت کرمان.

توضیح نام اثر: عنوان نوشته شده بر روی جلد با حروف لاتین جای این عنوان را گرفته است.

پدیدآورنده: نا مشخص است. وی ساکن کرمان بوده، و ظاهرا به طبقه کارمند یا روحانی منطقه کرمان تعلق داشته است.
تاریخ تألیف اثر: این اثر با ویراستاری حاضر پس از سال ۱۳۲۳ قمری (۱۹۰۶ - ۱۹۰۵ میلادی) به نگارش درآمده است.
مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل بررسی جغرافیایی و گاه‌تاریخی کرمان، و وضعیت آن از اواخر قرن نوزدهم تا اوایل قرن بیستم است؛ و برخی مطالب جالب درباره این منطقه با مضمون اقتصادی و اجتماعی وجود دارد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است. تاریخ و مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. آ. آدموف در سال ۱۹۱۱ میلادی از ایران به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۴.۵×۲۲؛ تعداد برگ: ۴۰؛ تعداد سطر: ۱۸؛ اندازه متن: ۲۸.۵×۱۵.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت با عناصری از نستعلیق شکسته.

نوع جلد: صحافی اروپایی (روسی)، و چلواری است.

توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی

آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (اس.اس.اس.ار)

انستیتوی شرق شناسی

جلد دوم

(زندگی نامه ها)

تالیف: ن.د. میکلوخا ماکلایا

انتشارات ادبیات شرق، مسکو، سال ۱۹۶۱ میلادی

مترجم: سمیرا اسماعیلی و محسن معظمی

زیر نظر: رایزنی فرهنگی ایران در روسیه

با نظارت: محسن حیدر نیا، علی صدراپی خویی، حسین متقی

مقدمه مؤلف

این اثر جلد دوم از مجموعه بزرگ کاتالوگ‌های نسخ خطی موجود در انستیتو ملل آسیا وابسته به آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) می باشد. بخش اول توصیف نسخه‌های خطی فارسی و تاجیکی موسسه ملل آسیا در سال ۱۹۵۵ میلادی در مسکو چاپ گردید.^۱ جلد دوم این مجموعه شامل شرح حال زندگی بزرگان ادبی و تاریخی می باشد و بنا بر محتوی و ویژگی‌های موضوعی به پنج قسمت: ۱ - زندگینامه شاعران ۲ - زندگینامه وزیران ۳ - خاطرات ۴ - زندگینامه فیلسوفان و دانشمندان ۵ - زندگینامه درویشان و حکیمان، تقسیم گردیده است.

در برخی موارد، تعدادی از کتب خطی که در زمره کتب شرح حال قرار ندارند، اما دارای اطلاعات بسیار مفیدی از شرح حال بزرگان هستند به این مجموعه افزوده گردیده است. به عنوان نمونه در مجموعه نسخ خطی فلسفی - مذهبی «سلم السموات» کتابی بسیار ارزشمند و کمیاب با بخش‌های مفیدی در خصوص زندگی شاعران و دانشمندان می باشد و به جهت دارا بودن این اطلاعات ارزشمند به این مجموعه افزوده گردیده است.

نویسنده در تدوین شرح نسخ خطی جلد دوم، طرح و اصول اساسی مشروح در جلد اول «توصیف نسخ خطی» را رعایت نموده است، این اصول و قوانین در مقدمه چاپ اول «توصیف نسخه‌های خطی فارسی و تاجیکی» بطور جامع بیان گردیده است.

در هنگام انتخاب نسخ خطی و در زمان بررسی توصیفی آنها علاوه بر موارد مشروح در مقدمه چاپ اول، از اصول اساسی فهرست‌الفبایی نسخ خطی فارسی و تاجیکی «انستیتو ملل آسیا» وابسته به آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) نیز استفاده گردیده است. این اصول در واقع جهت بایگانی نسخ خطی موجود در این انستیتو تدوین گردیده است.

۱. ان. د. میکلوخا ماکلایا، فهرست توصیفی نسخ خطی فارسی و تاجیکی انستیتو شرق شناسی ام. ل. ۱۹۵۵ میلادی.

توصیف نسخه‌های جلد دوم

بخش اول: زندگی‌نامه شاعران

(۹۲)

شماره نسخه: A 484

نام کتاب: تذکره الشعرا.

توضیح نام اثر: این اثر با عناوین دیگر «تذکره دولتشاهی» و «زندگینامه دولتشاهی» نیز شناخته شده است. **پدید آورنده:** دولتشاه بن علاءالدوله بختی شاه قاضی سمرقندی (تاریخ وفات: سال ۸۹۶ قمری / ۱۴۹۰ - ۱۴۹۱ میلادی یا به روایتی دیگر سال ۹۰۰ قمری / ۱۴۹۴ - ۱۴۹۵ میلادی). **تاریخ تألیف اثر:** سال ۸۹۲ قمری / ۱۴۸۶ - ۱۴۸۷ میلادی. بنا به روایت دیگری تاریخ پایان نگارش این کتاب ۲۸ شوال سال ۸۹۲ قمری / ۱۸ اکتبر ۱۴۸۶ میلادی است. **مکان تألیف:** نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این کتاب، اثر ارزشمندی در خصوص شرح زندگی و آثار شاعران فارسی و تاجیکی از قرن پنجم تا پانزدهم میلادی به همراه نمونه‌هایی از آثار و اشعار آنها است. «تذکره الشعرا» شامل یک پیش‌گفتار در خصوص شرح زندگانی شعرای بزرگ عرب، ۷ فصل (طبقه) و بخش پایانی «خاتمه» می‌باشد. این هفت فصل مهمترین بخش زندگینامه نویسی این اثر را تشکیل می‌دهند. در بخش پایانی توضیحاتی درخصوص برخی شاعران معاصر فارس، تاجیک و ازبک در نیمه دوم قرن ۱۵ میلادی آمده است.

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی با نسخه تصحیحی «تذکره الشعراء» توسط ادوارد براون (شرق شناس بزرگ) مطابقت بسیار دارد و شامل تمامی فصل‌ها می‌باشد. **تاریخ کتابت:** ماه ذی القعدة سال ۹۷۱ قمری / ماه‌های ژوئن - جولای ۱۵۶۴ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: روح الله بن مسعود الحسین اقبالی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه کتاب یادداشت‌های به زبان فرانسه آمده است. بنا بر اطلاعات بدست آمده از این این یادداشتها نسخه حاضر توسط نوه فتحعلی شاه قاجار به جهانگیر میرزا اهداء شده است. در سال ۱۸۲۸ میلادی این نسخه در شهر اردبیل توسط مترجم وزارت امور خارجه به کتابخانه ژنرال سوختلن اهداء گردیده و سپس به کتابخانه بخش علمی وزارت امور خارجه (روسیه) منتقل شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط کتابخانه بخش علمی وزارت امور خارجه (روسیه) به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۱.۵ × ۱۷.۵؛ **تعداد برگ:** ۲۶۸؛ **تعداد سطر:** ۱۵؛ **اندازه متن:** ۸ × ۱۲.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها اکثراً با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط باریک و دقیق نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی و از چرم نقش برجسته با طلا.

(۹۳)

شماره نسخه: B 117

نام کتاب: همان (تذکره الشعرا).

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی فاقد مقدمه است و متن نسخه در بعضی از موارد در مقایسه با نسخه خطی تصحیحی «ادوارد براون» مختصرتر آمده است. نسخه شامل ۷ فصل و بخش پایانی «خاتمه» است. در این نسخه عنوان بخش «خاتمه» به اشتباه «فصل ۸» نوشته شده است.

تاریخ کتابت: ماه محرم ۱۰۱۵ قمری / ماه‌های آوریل - می ۱۶۴۱ میلادی.

مکان کتابت: ظاهراً در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات ۲۲ و ۲۳

مهر بادامی شکل به تاریخ ۱۲۴۱ قمری / ۱۸۲۵ - ۱۸۲۶ میلادی آمده است. صفحه اول نسخه آسیب بسیار دیده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ل. م. باگدانف در سال ۱۹۱۳ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹.۲×۱۱؛ تعداد برگ: ۲۵۹؛ تعداد سطر: ۱۲؛

اندازه متن: ۱۲×۶.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بسیاری از اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق باریک.

نوع جلد: صحافی شرقی با جلد چرمی قرمز.

(۹۴)

شماره نسخه: B 115 (174 ab)

نام کتاب: همان (تذکره الشعرا).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: پیش گفتار و مقدمه این نسخه خطی از «تذکره الشعرا» در مقایسه با نسخه خطی تصحیحی «ادوارد براون» بسیار مختصرتر آمده است. این نسخه شامل مقدمه، ۷ فصل و بخش «خاتمه» می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی. در صفحه ۱۱۱، آخرین یادداشت کتاب به تاریخ ۱۲۱۰ قمری/ ۱۷۹۶ - ۱۷۹۵ میلادی آمده است.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه برخی صفحات مهر کوچک بادامی شکلی به نام صاحب نسخه آمده است.

۱۶ - سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ. گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۳.۵×۱۹.۵؛ تعداد برگ: ۲۶۲؛ تعداد سطر:

۱۴؛ اندازه متن: ۱۶×۱۲.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصول و

بسیاری از اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط ریز نستعلیق. متن کتاب دارای قابی با طرح‌های گل دار می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی با پوشش لاک می‌باشد، آخرین صفحه این نسخه مفقود گردیده است.

(۹۵)

شماره نسخه: A 1021

نام کتاب: همان (تذکره الشعرا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل نمی‌باشد. بخش «مقدمه»، صفحات پایانی بخش ۱ و ۲ نیامده است.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: ظاهراً ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۲.۵×۱۸؛ تعداد برگ: ۶۲؛ تعداد سطر: ۳۵ -

۲۹ (صفحه ۵۰ - ۶۲ دارای ۳۲ سطر)؛ اندازه متن: ۱۰×۱۶.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها و برخی از اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط ریز نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با رویه چرمی قرمز.

(۹۶)

شماره نسخه: abc - 1 (174 - B 116)

نام کتاب: همان (تذکره الشعرا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه خطی با نسخه تصحیحی ادوارد براون مطابقت بسیار دارد. این نسخه دارای «مقدمه»، ۷ بخش و «خاتمه» می‌باشد. در این نسخه توضیحات آغازین فصل ۱ و ۷ نیامده است.

تاریخ کتابت: به احتمال زیاد قرن ۱۸ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه خطی بازسازی و ترمیم شده است.

آغاز و پایان نسخه نیامده است و تنها دارای فصول ۲، ۳، ۴، ۵، ۶ می‌باشد. تنها چندین برگ از فصل اول آمده است.

تاریخ کتابت: احتمالاً قرن ۱۸ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان می‌باشد.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه در ضمن مجموعه نسخ خطی بخارا، در سال ۱۹۱۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۱۱.۸؛ تعداد برگ: ۱۳۸؛ تعداد سطر:

مختلف؛ اندازه متن: ۱۱×۷.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی معاصر اروپایی.

(۹۹)

شماره نسخه: C 43 (174abd)

نام کتاب: همان (تذکره الشعرا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه در مقایسه با نسخه تصحیحی ادوارد براون مختصرتر است و دارای «مقدمه»، «فصل»، «موخره» می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۹ قمری / ۱۸۴۳ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: صفحات ۵۰ و ۲۳۴ خالی از نوشته است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و.و. رالدوف در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵.۲×۲۶.۶؛ تعداد برگ: ۲۴۳ (صفحات کتاب با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر:

۱۵؛ اندازه متن: ۱۰.۵×۱۸.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها و بسیاری اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ک.پ. کافمان در سال ۱۸۷۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۳؛ تعداد برگ: ۲۵۷؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۸.۵×۱۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها و اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط باریک نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با عطف چرمی می‌باشد. آخرین صفحه این نسخه خطی مفقود گردیده است.

(۹۷)

شماره نسخه: C 44 (17abda)

نام کتاب: همان (تذکره الشعرا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه خطی با نسخه تصحیحی توسط ادوارد براون مطابقت بسیار دارد. این نسخه خطی دارای یک «مقدمه»، «۷ بخش» و یک «خاتمه» می‌باشد.

تاریخ کتابت: به احتمال زیاد قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ن.ف. پتروفسکی در سال ۱۹۰۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳.۵×۲۴؛ تعداد برگ: ۲۲۲؛ تعداد سطر: ۲۲؛ اندازه متن: ۹.۵×۱۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها و بسیاری از اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط باریک نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرمی قرمز.

(۹۸)

شماره نسخه: A 692

نام کتاب: همان (تذکره الشعرا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد،

(۱۰۰)

شماره نسخه: C42 (174abb)

نام کتاب: همان (تذکره الشعراء)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه در مقایسه با نسخه تصحیحی ادوارد براون مختصرتر می‌باشد. دارای «مقدمه»، «۷ فصل»، «موخره» می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۱ قمری / ۱۸۴۵ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: توضیحات ابتدایی فصل ۵ حذف شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ک.پ. کافمان در سال ۱۸۷۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۷.۵×۱۶.۶؛ تعداد برگ: ۲۵۲؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۸×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی) با درجه کیفیت‌های متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی.

(۱۰۱)

شماره نسخه: 2 (174abc – B 116)

نام کتاب: تحفه سامی.

توضیح نام اثر: نام دیگر این اثر «تذکره سامی» و یا «زندگینامه سامی» است.

پدید آورنده: سام میرزا، پسر شاه اسماعیل صفوی (۹۳۰ – ۹۰۷ قمری / ۱۵۲۴ – ۱۵۰۲ میلادی). سام میرزا در شهر مراغه به دنیا آمده است. بنا به روایتی تاریخی وی در سال ۹۷۴ قمری / ۱۵۶۶ – ۱۵۶۷ میلادی در قلعه قهقهه (آذربایجان کنونی) به زندان افتاده است. بنا به روایت دیگری سام میرزا در سال ۹۸۴ قمری / ۱۵۷۶ – ۱۵۷۷ میلادی کشته شده است.

تاریخ تألیف اثر: در حدود سال ۹۵۷ قمری / ۱۵۵۰ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: مجموعه گرانمایی شامل شرح حال بزرگان و نیز نمونه‌هایی از آثار شعری شاعران تاجیک و فارسی زبان، شاعران اواخر قرن ۱۵ میلادی و نیمه اول قرن ۱۶ میلادی می‌باشد. «تحفه سامی» با کتابهای ارزشمندی چون «تذکره الشعراء» دولتشاهی و نیز آثار مشهور عبدالرحمن جامی و امیر علیشیرنویسی هم تراز است. در این کتاب شرح حال شاعران بسته به اصالت، طبقه و موقعیت سیاسی اجتماعی به ۷ گروه (صحیفه) تقسیم شده است. گروه اول: شاعران دربار، گروه دوم: شاعران سید و علما، گروه سوم: شاعران ماموران اداری، گروه چهارم: شاعران فنودال، گروه پنجم: شاعران معلم، گروه ششم: شاعران ترک، گروه هفتم: شاعران عامی می‌باشد. در این اثر فصل دوم خود به دو بخش تقسیم گردیده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل نمی‌باشد، فصل ۷ و پایان فصل ۶ بطور کامل نیامده است. همچنین متن شرح حال شاعر «مولانا حیرانی» کامل نیست. پس از صفحه ۲۶۷ یک صفحه وجود ندارد. پس از صفحه ۳۰۷ تقریباً ۴ صفحه وجود ندارد. متن صفحات ۲۶۷ و ۳۲۳ و ۳۲۴ تا اندازه‌ای آسیب دیده است.

تاریخ کتابت: به احتمال زیاد قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: ظاهراً آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: متن کتاب دارای حاشیه‌های توضیحی می‌باشد، مقاله‌ای در این نسخه با دست خط دیگری نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ک.پ. کافمان در سال ۱۸۷۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۳×۱۵؛ تعداد برگ: ۷۰؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۶×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق باریک.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرم.

(۱۰۲)

شماره نسخه: B118 (174abca)

نام کتاب: همان (تحفه سامی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

/ ۱۵۵۲ - ۱۵۵۳ میلادی بوده باشد.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل شرح حال فرمانروایان شاعر می‌باشد، و زندگی‌نامه‌ها از بهرام گورآغاز و به زندگی فرمانروایان قرن ۱۶ میلادی از کشورهای مختلف خاورمیانه، آسیای مرکزی ختم می‌شود. باب ۶ شامل فعالیت‌های ادبی «امیران» می‌باشد و در این باب بخشی به زندگی امیر علیشیر نوایی و آثار وی می‌پردازد (صفحات ۲۸ - ۲۹). این اثر شامل اشعار فارسی زمان سلطان محمود غزنوی نیز می‌باشد. این کتاب در مجموع شامل «مقدمه»، «۷ باب» و «موخره» است. **آغاز نسخه:** نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل نیست و برخی از صفحات آن مفقود گردیده است.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه از مجموعه نسخ خطی بخارا در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ، منتقل شده است.

اندازه صفحه: ۲۳×۱۴ ؛ **تعداد برگ:** ۳۶؛ **تعداد سطر:** ۱۵؛ **اندازه متن:** ۱۷×۸ .

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط باریک و دقیق نستعلیق؛ متن این نسخه دارای قابی با تزئیناتی با طرح گل.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی.

(۱۰۴)

شماره نسخه: (B 2493 و B4020)

نام کتاب: مذكر الاحباب.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: سید بهاء الدین حسن نثاری بخارائی (سید خواجه حسن بخارائی نثاری).

تاریخ تألیف اثر: سال ۹۷۴ قمری/ ۱۵۶۷ - ۱۵۶۶ میلادی. نویسنده این اثر را به اسکندر خان شیبانی (سال ۹۶۸ - ۹۹۱ قمری / ۱۵۶۰ - ۱۵۸۳ میلادی) تقدیم نموده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد، شامل فصل‌های ۲، ۳، ۴ بطور کامل، بخش یک بدون آغاز، بخش ۵ بدون پایان می‌باشد. از فصل ۲ نیز تنها بخش دوم آن آمده است که این فصل با داستانی درباره «تیمورالدین سلطان حسین بایقرا» (۸۷۳ - ۹۱۱ قمری / ۱۴۶۹ - ۱۵۰۶ میلادی) آغاز می‌گردد. فصل ۵ نیز با داستانی درباره شاعر هلالی (متوفی سال ۹۳۹ قمری / ۱۵۳۲ - ۱۵۳۳ میلادی) ناتمام باقی مانده است.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۹۱۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱.۷×۱۴ ؛ **تعداد برگ:** ۷۷؛ **تعداد سطر:** ۱۵؛ **اندازه متن:** ۱۴×۹ .

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، بسیاری از اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، با رویه چرم صاف.

(۱۰۳)

شماره نسخه: 1573 C - 2

نام کتاب: روضه السلاطین.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: فخر ابن محمد امیری هروی و یا به عبارتی دیگر فخر السلطان محمد بن امیری، شاعر معروف ساکن ایران و هندوستان. وی از شاعران مدیحه سرای شاه طهماسب اول (۹۳۰ - ۹۸۴ قمری / ۱۵۲۴ - ۱۵۷۶ میلادی) بوده است. فخر ابن محمد امیری هروی، دارای تألیفات بسیاری است. وی همچنین مترجم کتاب «مجالس النفائس» علیشیر نوایی به زبان فارسی است.

تاریخ تألیف اثر: با در نظر گرفتن شرح «داستان فخری درباره شاه طهماسب اول» در این کتاب، و با اشاره به مبارزه ۳۰ ساله ایشان با دشمنان (صفحه ۱۹۶) و نظر به اینکه شاه طهماسب اول در سال ۹۳۰ قمری / ۱۵۲۴ میلادی به تخت پادشاهی رسید، زمان کتابت این اثر باید در سالهای ۹۶۰ قمری

مکان تألیف: به احتمال زیاد شهر بخارا.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل شرح زندگی شاعران و نمونه‌های اشعار ایشان است. «مذکر الاحباب» با تذکره زندگی شاعرانی آغاز می‌گردد که در اثر «مجالس النفائس» امیرعلیشیرنویسی نیامده است. این اثر با شرح حال زندگی شاعران معاصر نویسنده (سال ۹۷۴ قمری / ۱۵۶۶ - ۱۵۶۷ میلادی) آغاز می‌گردد. در این اثر بیش از هر چیز به شرح زندگی شاعران آسیای مرکزی و بویژه شهر بخارا پرداخته می‌شود. «مذکر الاحباب» شامل «مقدمه»، «دو فصل»، «موخره» می‌باشد. موخره شامل شرح زندگی اجداد و خاندان نویسنده می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل دو دفتر می‌باشد، این اثر تقریباً کامل می‌باشد. اما بخشی از مقدمه، صفحات نخست باب اول، صفحات پایانی موخره از بین رفته است.

تاریخ کتابت: اواخر قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: به احتمال زیاد بخارا.

نام کاتب: شرق شناس بزرگ انگلیسی سر ادوارد دنیسن راس است که در زمان خود این کتاب را به «موزه آسیا» هدیه نموده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در پایان دفتر اول در صفحه ۱۵ ۱۶۰ یادداشت‌هایی با قلم و مداد با دست خط شخصی اروپائی و گاه ترجمه‌هایی به زبان انگلیسی نوشته شده است. **سابقه نسخه:** نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۲.۶×۱۷.۵؛ **تعداد برگ:** دفتر اول: ۱۶۱؛ دفتر دوم: ۱۶۰؛ **تعداد سطر:** ۱۲؛ **اندازه متن:** ۲۰.۵×۱۰.۵. **نوع کاغذ:** کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: از صفحه ۱ - ۳۲: خط نستعلیق ریز نه چندان دقیق، مابقی صفحات: خط باریک، دقیق و زیبای نستعلیق.

نوع جلد: هر دو دفتر دارای یک صحافی شرقی، مقوایی با عطف چرمی می‌باشد. بر روی جلد این نسخه، عنوان کتاب به اشتباه به زبان عربی «تذکره بخارا» نوشته شده است.

(۱۰۵)

شماره نسخه: (A 684 (Nov. 174)

نام کتاب: سَلَمُ السَّمَوَاتِ^۱.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: ابوالقاسم [بن ابی‌حامد] کازرونی. این نویسنده ایرانی در دربار شاه عباس اول (۹۹۶ - ۱۰۳۸ قمری / ۱۵۸۷ - ۱۶۲۹ میلادی) اعتبار و نفوذ بسیاری داشته است. نویسنده در ابتدای این کتاب نام خود را نیاورده است، اما طبق شرحیات وی از خود، در فحوای این کتاب و انطباق این اطلاعات با شرح حال، محل تولد و زندگی ابوالقاسم کازرونی، نویسنده خود ایشان می‌باشد. ابوالقاسم کازرونی در سال ۹۶۶ قمری / ۱۵۵۸ - ۱۵۵۹ میلادی متولد گشته است. وی در صفحه ۷۲ - ۷۳ این کتاب شعری درباره شاه عباس اول نوشته است. **تاریخ تألیف اثر:** در حدود سال ۱۰۱۴ قمری / ۱۶۰۵ - ۱۶۰۶ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این کتاب، اثری فلسفی مذهبی در خصوص شرح حال دراویش، روحانیون، شاعران، دانشمندان و ... می‌باشد. این کتاب مرجع مفیدی در خصوص شرایط اجتماعی - فرهنگی مردم ایران در نیمه دوم قرن ۱۶ تا اوایل قرن ۱۷ میلادی است. این اثر شامل مقدمه (دیباچه) و ۷ فصل (مرقوم).

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخ: این نسخه خطی کامل نیست. تنها شامل نیمی از شرح حال‌ها یعنی فصول ۷، ۶، ۵، ۴ می‌باشد. بخش ۴ شامل به اصطلاح به دو جمله تقسیم شده است که «جمله اول» به شرح حال بزرگان پیش از محمد (ص) و «جمله دوم» به شرح حال بزرگان پس از محمد (ص) اختصاص داشته است. اما در بخش چهارم این نسخه خطی تنها «جمله دوم» موجود است. همین جمله دوم شرح احوال ۱۶ نفر از بزرگان کلام و فلسفه را در بر می‌گیرد که از ابوحماد غزالی شروع و به جلال الدین دوانی ختم می‌شود. البته در کاتالوگ نام هر ۱۶ نفر آمده است.

بخش پنجم به سه قسم تقسیم شده است که در قسم اول شرح احوال ۴۵ شاعر مشهور فارسی زبان و در قسم دوم شرح احوال ۱۰۷ شاعر دیگر و در قسم سوم ترجمه احوال ۸۴ شاعر دیگر آمده است^۲.

بخش ششم به ده کتاب تقسیم شده است که مباحث فقهی و احکام را در بر می‌گیرد.

بخش هفتم هم در سه فصل به مباحث اعتقادی و فلسفی

۲. در کاتالوگ روسی نام همه این شعران آمده است، لیکن به جهت رعایت اختصار از ذکر نام همه آنان اجتناب آنان که موجب تطویل می‌گردید، اجتناب شد (ویراستار).

۱. این اثر با تصحیح مرحوم شیخ عبدالله نورانی، در سال ۱۳۸۶، از سوی مرکز پژوهشی میراث مکتوب در تهران منتشر شده است (ویراستار).

می‌پردازد.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۰ و ۷۶

مه‌ری به نام صاحب این کتاب آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و.آ.ایوانف در سال ۱۹۱۴

میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۹×۱۶.۵؛ تعداد برگ: ۱۷۵؛ تعداد سطر: ۱۵؛

اندازه متن: ۵.۵×۱۲.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، با درجه کیفیت متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها،

بخش‌ها و پاراگراف‌ها اکثراً با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته

شده است.

نوع خط: نسخ ریز.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با

عطف چرمی می‌باشد. تعدادی از صفحات کتاب رطوبت بسیار

دیده است.

(۱۰۶)

شماره نسخه: B 112 (b 174)

نام کتاب: کلمات الشعراء.

توضیح نام اثر: نام دیگر این اثر «تذکره سرخوش»

(زندگینامه سرخوش).

پدیدآورنده: محمد افضل فرزند محمد زاهد متخلص به

«سرخوش». وی در سال ۱۰۵۰ قمری / ۱۶۴۰ - ۱۶۴۱ میلادی

در کشمیر به دنیا آمد و در محرم سال ۱۱۲۶ قمری / ژانویه -

فوریه ۱۷۱۴ میلادی وفات نمود.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۹۳ قمری/ ۱۶۸۲ میلادی می‌باشد،

نویسنده بعدها در سال ۱۱۰۸ قمری/ ۱۶۹۷ میلادی کتاب خود

را مورد تصحیح و بازبینی قرار داده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: مجموعه‌ای شامل شرح حال

شاعرانی قرن ۱۷ میلادی ساکن هندوستان و همچنین نمونه‌هایی

از اشعار ایشان می‌باشد. ترتیب فصول این کتاب بر اساس

حروف الفبایی و تخلص شاعران آمده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بسیار ناقص.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۵ قمری/ ۱۸۴۰ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی می‌باشد.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰

میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲.۶×۱۹.۵؛ تعداد برگ: ۷۶؛ تعداد سطر: ۱۳؛

اندازه متن: ۵.۵×۱۴.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی اسامی با جوهر

قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی با چرم براق قرمز رنگ.

(۱۰۷)

شماره نسخه: C 825

نام کتاب: مرآت الخیال.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: شیرخان ابن علی امجد خان لودی. وی در

قرن ۱۷ میلادی در هندوستان می‌زیسته است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۶۹۱ - ۱۶۹۰ میلادی/ ۱۱۰۲ قمری.

مکان تألیف: هندوستان.

شرح اجمالی محتوای اثر: مجموعه‌ای شامل شرح زندگی

شاعران تاجیکی و فارسی از قرن ۱۰ لغایت ۱۷ میلادی و

همچنین شامل نمونه‌هایی از اشعار ایشان است. این کتاب

همچنین شامل؛ چندین رساله از مؤلف در باب مسائل هندسی،

پزشکی، جغرافیایی و ... می‌باشد. این کتاب مرجع ارزشمندی

جهت بررسی تاریخ ادبیات قرن ۱۷ میلادی محسوب می‌گردد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی با نسخه خطی

«مرآت خیال» تصحیصی توسط ریو (شرق شناس بزرگ) بسیار

مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: به احتمال زیاد قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: بر روی صفحه ۱ دو مهر

به تاریخ (۱۷۱۶ - ۱۷۱۵ میلادی/ ۱۱۲۸ قمری) و (۱۷۶۵ -

۱۷۶۴ میلادی / ۱۱۷۸ قمری) آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه از بخش علمی وزارت امور خارجه

(روسیه) به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳×۲۳.۵؛ تعداد برگ: ۲۶۹؛ تعداد سطر: ۱۷؛

اندازه متن: ۱۹.۵×۹.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی با چرم نقش برجسته است. بسیاری از صفحات نسخه آسیب دیده است.

(۱۰۸)

شماره نسخه: C 45 (174 abc)

نام کتاب: همان (مرآت الخیال)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی با نسخه قبلی به شماره C 825 شباهت بسیار دارد. در این نسخه یادداشت‌ها و مقالات نویسنده درباره پزشکی، جغرافیا و نجوم نیامده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۸۴۵ میلادی/۱۲۶۱ قمری.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه شعری از ابوطالب کلیمی، غزلیاتی از فریدالدین عطار، فخرالدین عراقی و چندین شعر دیگر بدون ذکر نام شاعر آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ک.گ. زالمان در سال ۱۸۹۷ میلادی از آسیای مرکزی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴.۷×۲۵.۲؛ تعداد برگ: ۳۲۰؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۵.۵×۶.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط باریک نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی.

(۱۰۹)

شماره نسخه: 4 - D 710

نام کتاب: مذکر الاصحاب.

توضیح نام اثر: «مذکر الاصحاب» با نام «تذکره ملیحا» نیز معروف است.

پدید آورنده: محمد بدیع ابن محمد شریف سمرقندی

متخلص به «ملیحا». وی در سال ۱۰۵۳ قمری / ۱۶۴۳ - ۱۶۴۴ میلادی در شهر سمرقند به دنیا آمد.

تاریخ تألیف اثر: نگارش این اثر در سال ۱۰۹۳ قمری / ۱۶۸۲ آغاز (این تاریخ در ابتدای مقدمه و همچنین در صفحه ۲۹۲ ذکر گردیده است) و در تاریخ ۱۰ جمادی الثانی، سال ۱۱۱۲ قمری / ۲۳ نوامبر ۱۷۰۰ میلادی به پایان رسید (این تاریخ پیش از بخش «موخره»، در صفحات ۳۹۵، ۳۱۸، ۳۶۵ نگاشته شده است. به اعتقاد آشاهنشایف نگارش این اثر در سال ۱۱۰۳ قمری / ۱۶۹۲ میلادی اتمام یافته است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این کتاب اثر بزرگی درباره زندگینامه شاعران آسیای مرکزی و شاعران فارسی قرن ۱۷ میلادی به همراه نمونه‌هایی از اشعار ایشان است. شرح زندگی نامه‌ها در این نسخه بر اساس حروف الفبا و تخلص شاعران آمده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد، از نظر تعداد فصل‌ها (۲۶ باب) و ترتیب آنها شباهت بسیار با نسخه اصلی تصحیحی آشاهنشایف دارد. در پایان این نسخه بخش تکمیلی شامل اشعار «ملیحا» و دیگر شاعران آمده است. این نسخه بنابر سفارش عبدالله بن اعظم محمد رونویسی شده است.

تاریخ کتابت: ۱۸۴۷ - ۱۸۴۶ میلادی/۱۲۶۳ قمری می‌باشد. این نسخه در ظاهر از روی نسخه دیگری به تاریخ ۱۱۶۳ قمری / ۱۷۴۹ - ۱۷۵۰ میلادی بازنویسی گردیده است.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۲۸۵ مهری بادامی شکل به نام صاحب این نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۹۴۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۳.۵×۲۰؛ تعداد برگ: ۱۱۳؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۲۰.۵×۱۲.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی) به تاریخ ۱۷۸۶ میلادی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط دقیق نستعلیق؛ متن نسخه در کادری رنگی قرار دارد.

نوع جلد: نوع صحافی شرقی، مقوایی با عطف چرمی.

(۱۱۰)

شماره نسخه: B 2133

نام کتاب: همان (مذکر الاصحاب).

تاریخ تألیف اثر: همان، اما زمان تألیف بخش ضمیمه (صفحه ۱۰۲ - ۱۱۹) این کتاب به احتمال زیاد پس از سال ۱۱۰۴ قمری / ۱۶۹۲ - ۱۶۹۳ میلادی است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص می‌باشد و شامل بخشی از «مذکر الاصحاب» تنها شامل پیش‌گفتار مؤلف (بدون آغاز)، فصل اول با شرح حال شاعر «زاهد افکاری» (بدون پایان) است.

بخش بعدی این مجموعه از صفحه ۱۰۲ - ۱۱۹ بخشی از کتاب دیگری به قلم ملیحا است که از نظر محتوا و فرم به کتاب «مذکر الاصحاب» شباهت بسیار دارد. تا به امروز نام این اثر و ارتباط آن با کتاب «مذکر الاصحاب» برای ادیبان روشن نشده است. بخش ضمیمه با داستانی درباره معاصران جنید عبد العزیز خان (۱۰۵۵ - ۱۰۹۱ قمری / ۱۶۴۵ - ۱۶۸۰ میلادی) آغاز می‌گردد. این بخش شامل شرح حال شاعران سمرقند و روایات متفاوتی از دیگران می‌باشد. بخش ضمیمه به طور کامل نیامده است.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: با توجه به یادداشتها، اصلاحات و مسائل خط‌شناسی، کاتب هر دو بخش یکی می‌باشد.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۱.۵×۱۹؛ تعداد برگ: ۲۴؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۳.۵×۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط باریک نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، معاصر با عطف چرمی می‌باشد. برخی صفحات نسخه آسیب بسیار دیده است.

(۱۱۱)

شماره نسخه: B 113 (174)

نام کتاب: آتشکده.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: نویسنده این اثر، شاعر پارسی لطفعلی ابن آقاخان بیگدلی شاملو اصفهان، متخلص به «آذر» می‌باشد. وی در ۲۰ ربیع الثانی سال ۱۱۳۴ قمری / فوریه ۱۷۲۲ میلادی در اصفهان به دنیا آمد. تاریخ وفات وی مشخص نیست، اما به روایت نویسنده «انجمن خاقان»، آذر در سال ۱۱۹۵ قمری / ۱۷۸۰ - ۱۷۸۱ میلادی در شهر قم وفات نموده است. تاریخ تألیف اثر: به احتمال زیاد پس از سال ۱۱۹۳ قمری / ۱۷۷۹ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این کتاب شامل مجموعه گرانمایی شامل شرح حال شاعران فارسی و تاجیکی قرن ۱۰ تا دهه ۷۰ قرن ۱۸ میلادی است. این شاعران مقیم ایران، آسیای مرکزی و هندوستان بوده‌اند. این کتاب مرجع ارزشمندی جهت بررسی تاریخ و ادبیات پارسی در قرن ۱۸ - ۱۷ میلادی است. «آتشکده» شامل دو بخش است: بخش اول شامل ۵ فصل و بخش دوم شامل ۲ فصل می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه تقریباً کامل و شامل بخش اول: شاعران درباره، شاعران ایرانی، شاعران توران، شاعران آسیای مرکزی، شاعران شبه قاره هند می‌باشد. بخش دوم شامل: شاعران ایرانی و کشورهای همسایه، شرح حال نویسنده و آثار وی است. در این نسخه از «آتشکده» یک صفحه پس از صفحه ۱۳۲ وجود ندارد. همچنین یک صفحه پس از صفحات ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳ نیز از بین رفته است.

تاریخ کتابت: ۱۴ محرم ۱۲۱۲ قمری / ۱۰ ژوئن ۱۷۹۷ میلادی.

مکان کتابت: شهر اصفهان.

نام کاتب: میرزا حسین پسر میرزا ملاء مرحوم.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌های این نسخه یادداشتهایی از روسو (شرق شناس بزرگ) در صفحات ۷۶، ۸۵، ۱۲۰، ۱۶۹، ۱۸۹ آمده است. در صفحه ۱ مهری به نام صاحب قبلی این نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ.ل. روسو به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۳×۱۵.۵؛ تعداد برگ: ۲۶۵؛ تعداد سطر: ۲۳؛
اندازه متن: ۱۸×۱۱.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط شکسته باریک.

نوع جلد: صحافی شرقی، با چرم قرمز رنگ می‌باشد.
بسیاری صفحات آسیب بسیار دیده است.

(۱۱۲)

شماره نسخه: C1669 (Nov 1432)

نام کتاب: همان (آتشکده).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بسیار کامل می‌باشد و
شامل هر دو بخش و تمامی فصول.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۲۸ قمری / ۱۸۱۳ میلادی.

مکان کتابت: شهر ترشیز در خراسان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: پس از صفحه ۱۴۵،
تعداد ۱۷ صفحه (شامل شرح حال شاعران بلخ، خوارزم و
ماوراءالنهر) مفقود گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط کاردار اتحاد جماهیر
شوروی (سابق) در ایران در سال ۱۹۲۶ میلادی به انستیتو
شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۶.۵×۱۵.۲؛ تعداد برگ: ۱۶۷؛ تعداد سطر:
۲۱؛ اندازه متن: ۱۱×۲۰.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط باریک و دقیق نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با چرم
با کیفیتی پایین.

(۱۱۳)

شماره نسخه: D213

نام کتاب: همان (آتشکده)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و شامل بخش اول
و دوم است.

تاریخ کتابت: ۱۲ محرم سال ۱۲۳۰ قمری / ۲۶ دسامبر
۱۸۱۴ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط بخش علمی وزارت امور
خارج روسیه به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده
است.

اندازه صفحه: ۲۹.۵×۲۰؛ تعداد برگ: ۲۶۶؛ تعداد سطر: ۲۲؛
اندازه متن: ۲۲×۱۳.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها غالباً
با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط باریک نستعلیق و گاه شکسته. متن کتاب در
کادری رنگی قرار دارد.

نوع جلد: صحافی شرقی با چرم قرمزی باشد.

(۱۱۴)

شماره نسخه: D411

نام کتاب: همان (آتشکده)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و شامل هر
دو بخش «آتشکده» است.

تاریخ کتابت: ۷ رجب ۱۲۳۹ قمری / ۹ مارس ۱۸۲۴
میلادی.

مکان کتابت: ایران، شهر شیراز.

نام کاتب: محمد رضا شیرازی پسر مرحوم محمد هادی
خان شیرازی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه خطی مورد
ترمیم و بازسازی قرار گرفته است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و.آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۴
میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۰×۲۰؛ تعداد برگ: ۲۸۲؛ تعداد سطر: ۲۱؛
اندازه متن: ۲۳×۱۳.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نه چندان دقیق نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، با چرم صاف.

شعری ایشان می‌باشد. این کتاب مرجع گرانقدری جهت بررسی تاریخ ادبیات فارسی در قرن ۱۸ و آغاز قرن ۱۹ میلادی می‌باشد. «انجمن خاقان» شامل مقدمه، ۴ فصل (انجمن) و بخش پایانی تشکیل شده است.

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بسیار کامل می‌باشد و با نسخه تصحیحی توسط ریو (شرق شناس بزرگ) مطابقت دارد. در آغاز هر فصل فهرستی شامل شاعران آن فصل آمده است.
تاریخ کتابت: نیمه اول قرن ۱۹ میلادی.
مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: در سال ۱۹۲۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۲.۵ × ۳۳؛ **تعداد برگ:** ۱۶۲؛ **تعداد سطر:** ۱۷؛
اندازه متن: ۲۵.۵ × ۱۵.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها و بسیاری از اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی زیبا، مقوایی با عطف چرمی.

(۱۱۷)

شماره نسخه: B698

نام کتاب: گلشن محمود.

توضیح نام اثر: نیامده است.
پدید آورنده: محمود میرزا قاجار. وی متولد ماه صفر ۱۲۱۴ قمری / ۲۰ ژویه ۱۷۹۹ میلادی است. محمود میرزا قاجار در سال ۱۸۹۲ یا ۱۸۹۳ میلادی در تبریز فوت نمود، وی شاعر و مورخ بزرگ و پانزدهمین پسر فتحعلی شاه قاجار بوده است.
تاریخ تألیف اثر: سال ۱۲۳۵ قمری / ۱۸۱۹ - ۱۸۲۰ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.
شرح اجمالی محتوای اثر: مجموعه در خصوص زندگی نامه‌های کوتاهی از ۴۸ فرزند خاندان فتحعلی شاه قاجار و همچنین شرح حال تعدادی از شاهزاده‌ها به همراه نمونه‌ای از اشعار آنها می‌باشد.

(۱۱۵)

شماره نسخه: C 41 (174a)

نام کتاب: همان (آتشکده).

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بسیار کامل می‌باشد و شامل هر دو بخش «آتشکده» است. تنها بخشی از «موخره» نویسنده از بین رفته است.
تاریخ کتابت: اواخر قرن ۱۸ و ابتدای قرن ۱۹ میلادی.
مکان کتابت: شاید در ایران.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۸ × ۱۹؛ **تعداد برگ:** ۲۴۹؛ **تعداد سطر:** ۲۱؛
اندازه متن: ۲۱.۵ × ۱۲.۵.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط باریک شکسته. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی است.
نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی، مقوایی با رنگ براق سبز تیره.

(۱۱۶)

شماره نسخه: D 369 (Nov.148b)

نام کتاب: انجمن خاقان.

توضیح نام اثر: نیامده است.
پدید آورنده: محمد فاضل گروسی متخلص به «راوی» شاعر ایرانی می‌باشد. وی در ۱۴ ذی حجه سال ۱۱۹۳ قمری / ۳۰ اکتبر ۱۷۸۴ میلادی به دنیا آمد و در سال ۱۲۵۲ قمری / ۱۸۳۶ - ۱۸۳۷ میلادی وفات نمود. محمد فاضل گروسی در دربار فتحعلی شاه قاجار دارای منزلت بوده و این اثر را به وی تقدیم نموده است.
تاریخ تألیف اثر: در سال ۱۸۱۹ - ۱۸۱۸ میلادی / ۱۲۳۴ قمری به فتحعلی شاه قاجار هدیه داده شده است. بنابر سخن نویسنده در آن زمان فتحعلی شاه ۵۰ سال داشته است.
مکان تألیف: نیامده است.
شرح اجمالی محتوای اثر: مجموعه‌ای شامل شرح حال شاعران در ایرانی در زمان فتحعلی شاه قاجار و نمونه‌های

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی بسیار کامل و با نسخه خطی تصحیحی توسط ریو (شرق شناس بزرگ) مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: سالهای ۴۰ - ۵۰ قرن ۱۹ میلادی.

مکان کتابت: ایران می‌باشد.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱، دست نوشته بلندی به خط ن. و. خانیکف به زبان فرانسه شامل شرح کوتاهی از زندگی محمد میرزا و آثار وی می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ن. و. خانیکف در سال ۱۸۵۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۵؛ تعداد برگ: ۴۸؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۸×۱۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها اکثراً با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط باریک و دقیق نستعلیق؛ متن کتاب دارای حاشیه‌های رنگی.

نوع جلد: صحافی شرقی با چرم قرمز.

(۱۱۸)

شماره نسخه: B 114 (174 a)

نام کتاب: زندگی نامه قآنی

پدید آورنده: نویسنده کتاب حاضر تا همین اواخر خود قآنی محسوب می‌گردید. ما دانشمند بزرگ اهل چک «و. کویچکوا» با مطالعه نامه‌های دیپلمات روسیه در ایران به تاریخ ۱۸۸۵ میلادی نویسنده این اثر را پسر خاقانی (نام دقیق وی مشخص نیست) و یکی از شاگردان وی «عباس» (فردی اهل شیراز) معرفی کرد.

تاریخ تألیف اثر: ظاهراً سال ۱۸۵۴ میلادی. (ب. دورن شرق شناس بزرگ با دست خط خود در صفحه اول این کتاب تاریخ ۱۸۶۲ میلادی را یادداشت نموده است).

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل شرح زندگی شاعر بزرگ پارسی در قرن نوزدهم میلادی حبیب الله قآنی، پسر میرزا محمد علی می‌باشد. وی در ۲۹ شعبان سال ۱۲۲۳ قمری / ۲ اکتبر ۱۸۰۳ میلادی به دنیا آمد و در تاریخ ۴ شعبان ۱۲۷۰ قمری / ماه می سال ۱۸۵۴ در تهران وفات نمود. این کتاب

شامل دو بخش می‌باشد. بخش اول به نقل از خود قآنی و شامل شرح حال زندگی وی تا سال ۱۲۷۰ قمری می‌باشد، بخش اول توسط پسر وی نوشته شده است. بخش دوم کتاب شامل بخش پیوست درباره زندگی قآنی، تاریخ مرگ و بخش کوتاهی از آثار وی می‌باشد. بخش دوم توسط شاگرد وی نوشته شده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و شامل هر دو بخش است.

تاریخ کتابت: پیش از سال ۱۸۶۲ میلادی و پس از سال ۱۸۵۴ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: حاشیه کتاب دارای یادداشت‌هایی می‌باشد. دو بخش کتاب به هم دوخته نشده‌اند.

سابقه نسخه: این نسخه توسط فرومانی برون در سال ۱۸۶۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۶؛ تعداد برگ: ۱۰؛ تعداد سطر: ۱۰ - ۹؛ اندازه متن: ۱۰×۱۴.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط باریک نستعلیق.

نوع جلد: بدون صحافی.

(۱۱۹)

شماره نسخه: C 49 (174b)

نام کتاب: تحفه الاحباب فی تذکره الاصحاب.

توضیح نام اثر: این کتاب بیشتر به نام «تذکره قاری رحمه الله» و یا «زندگی نامه قاری رحمه الله» مشهور است.

پدید آورنده: نویسنده قاری رحمه الله بن عاشور محمد البخاری و به عبارتی دیگر ابن محمد عاشور رحمه الله البخاری متخلص به «واضح» می‌باشد. شاعر بزرگ تاجیکستان که در سال ۱۲۳۳ قمری / ۱۸۱۷ - ۱۸۱۸ میلادی در شهر بخارا به دنیا آمد و به روایتی در سال ۱۳۱۳ قمری / ۱۸۹۳ میلادی در همان شهر وفات نمود.

تاریخ تألیف اثر: به احتمال زیاد تاریخ نگارش این کتاب در سال ۱۲۷۹ قمری / ۱۸۶۲ - ۱۸۶۳ میلادی و به روایتی دیگر سال ۱۲۸۰ قمری / ۱۸۶۳ - ۱۸۶۴ میلادی است.

مکان تألیف: نیامده است.
شرح اجمالی محتوای اثر: این کتاب مجموعه زندگینامه شاعران تاجیک آسیای مرکزی در قرن ۱۹ میلادی و نیز نمونه‌هایی از اشعار آنها می‌باشد، همچنین حاوی اطلاعاتی درباره شاعران پارسی قرن ۱۹ میلادی نیز می‌باشد.
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی بسیار کامل است.
تاریخ کتابت: ماه شعبان ۱۳۱۳ قمری / فوریه ۱۸۹۶ میلادی.
مکان کتابت: آسیای مرکزی.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشت‌های شعری آمده است که با موضوعات شعری نسخه دارای ارتباط نمی‌باشد. در صفحه ۱۳۸ مهر مربع شکل کوچکی به نام «میرزا عبدالحافظ» آمده است.
سابقه نسخه: نیامده است.
اندازه صفحه: ۲۶.۵×۱۵.۵؛ تعداد برگ: ۱۷+۱۳۸؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۶.۵×۸.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط باریک و دقیق نستعلیق؛ متن صفحات ۹۶ - ۲۶ در کادر رنگی قرار دارند.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی.

(۱۲۱)

شماره نسخه: B 1862 (Nov.149)

نام کتاب: تذکره شعرای قایانات.

توضیح نام اثر: نیامده است.
پدید آورنده: زین الدین محمد حسین بیرجندی (نیمه دوم قرن ۱۹ و آغاز قرن ۲۰ میلادی). وی در شهر بیرجند در خراسان به دنیا آمده است. این نسخه خطی مرجع ارزشمندی جهت مطالعه زندگی شاعران قرن ۱۹ پارسی می‌باشد، تنها عیب این مجموعه خودداری نویسنده از ذکر تاریخ وقایع است.
تاریخ تألیف اثر: قرن ۱۹ میلادی.
مکان تألیف: نیامده است.
شرح اجمالی محتوای اثر: این کتاب شامل زندگی‌نامه ۳۲ شاعر از شهر قائن به همراه نمونه‌هایی از اشعار آنها می‌باشد.
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد و در پایان آن فهرست موضوعی آمده است.
تاریخ کتابت: ۱۵ ذی الحجه ۱۳۳۰ قمری / ۲۶ نوامبر ۱۹۱۲ میلادی.
مکان کتابت: قائن.
نام کاتب: فردی با نام موسی (؟) می‌باشد.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه از «مجموعه نسخ خطی بخارا» در سال ۱۹۱۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۱.۷×۱۲.۵؛ تعداد برگ: ۵۳؛ تعداد سطر: ۲۰؛ اندازه متن: ۱۴.۵×۸.۵.
نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

(۱۲۰)

شماره نسخه: C ۱۹۱۴

نام کتاب: همان (تحفه الاحباب فی تذکره الاصحاب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی با نسخه خطی ذکر شده در بالا بسیار مطابقت دارد.
تاریخ کتابت: سال ۱۳۲۴ قمری / ۱۹۰۷ - ۱۹۰۶ میلادی است.
مکان کتابت: آسیای مرکزی.
نام کاتب: محمد صفا.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۵۵ مهر مربعی شکل کوچک به نام صاحب قبلی نسخه یعنی ملا عبدالوکیل آمده است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و نام شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط باریک و دقیق نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با عطف چرمی می‌باشد.

(۱۲۲)

شماره نسخه: C 1642

نام کتاب: فضایل نشان.

توضیح نام اثر: به عقیده ا.ا.سیمینوف نام دیگر این کتاب «افضل التذکار فی ذکر الشعراء و الاشعار» می‌باشد.

پدید آورنده: افضل پیر مست بن محمد اشرف الصدیقی الهروی شاعر تاجیکی است. وی در سال ۱۳۳۴ قمری / ۱۹۱۶ میلادی وفات نمود.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۳۲۲ قمری / ۱۹۰۴ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این کتاب شامل زندگینامه شاعران تاجیک و آسیای مرکزی در اواخر قرن ۱۹ و آغاز قرن ۲۰ میلادی و نمونه‌هایی از اشعار آنها می‌باشد. در این کتاب بیش از هر چیز توجه زیادی به شاعران بخارا شده است. این مجموع به عنوان یک منبع مهم جهت بررسی ادبیات آسیای مرکزی بالاخص بخارا در دوره قرون ۱۹ - ۲۰ میلادی محسوب می‌گردد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است.

تاریخ کتابت: سال ۱۳۲۶ قمری / ۱۹۰۸ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه از طریق «مجموعه نسخ خطی بخارا» در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ

وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷ × ۲۲.۵؛ تعداد برگ: ۱۳۵؛ تعداد سطر:

۱۵؛ اندازه متن: ۱۲.۵ × ۱۷.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها با

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط درشت نه چندان زیبا نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف

چرمی.

(۱۲۳)

شماره نسخه: C 1943 - 3

نام کتاب: فضایل نشان.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و شامل بخشی از مجموعه ذکر شده قبلی می‌باشد. در مقایسه با نسخه قبل تعداد ۱۰ شرح حال بیشتر از شاعران تاجیک می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۳۲۶ قمری / ۱۹۰۸ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۴.۵ × ۲۵.۵؛ تعداد برگ: ۱۹۱؛ تعداد سطر:

۱۵؛ اندازه متن: ۱۰ × ۱۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی اسامی خاص

با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف

چرمی.

بخش دوم: زندگی نامه وزیران

تاریخ کتابت: رمضان ۱۲۴۵ قمری / ماه های فوریه - مارس ۱۸۳۰ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۳.۸ x ۱۴؛ تعداد برگ: ۱۱۵ (صفحه ۲۷a

خالی می باشد)

؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۷ x ۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق؛ متن کتاب دارای حاشیه ای با خطوط رنگی.

نوع جلد: صحافی شرقی با جلد چرمی.

(۱۲۵)

شماره نسخه: B 657 (571bb)

نام کتاب: دستور الوزراء.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: مورخ مشهور غیاث الدین بن همام الدین

معروف به «خواند میر». وی در سال (۸۷۹ قمری / ۱۴۷۵ -

۱۴۷۴ میلادی) در هرات به دنیا آمد و در سال (۹۴۱ قمری /

۱۵۳۵ - ۱۵۳۴ میلادی) وفات نمود.

تاریخ تألیف اثر: سال (۹۱۵ قمری / ۱۵۱۰ -

۱۵۰۹ میلادی).

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شرحی درباره زندگینامه

وزرای حکومت های مسلمانان از قرن هفتم لغایت قرن پانزدهم

میلادی می باشد. در بخش مقدمه این کتاب شرح حالی از دو

وزیر بزرگ آصف (وزیر حضرت سلیمان) و بزرگمهر (وزیر

(۱۲۴)

شماره نسخه: C 1852

نام کتاب: اخبار برمکیان.

توضیح نام اثر: عنوان دیگر این کتاب «تاریخ برمکی» است. کتاب «اخبار برمکیان» ترجمه ای از زبان عربی به فارسی می باشد.

پدید آورنده: مترجم در مقدمه خود، نویسنده اصلی این کتاب به زبان عربی را «ابو قاسم محمد طائف» معرفی می نماید، اما در انتهای نسخه از ابو محمد عبيدالله ابن محمد ابراری به عنوان نویسنده کتاب نام می برد. در حال حاضر اینکه چرا مترجم نام دو شخص را به عنوان نویسنده آورده است بر ما مشخص نیست، به احتمال زیاد ایشان ترجمه خود را از تلفیق دو کتاب تاریخی درباره برمکیان انجام داده است. از سوی دیگر به عقیده برخی مورخان، مترجم این کتاب را بر اساس چندین اثر تاریخی درباره برمکیان تألیف و ترجمه نموده است و تنها نام دو مؤلف اصلی آن را ذکر نموده است.

مترجم «اخبار برمکیان» به زبان فارسی، مورخ بزرگ قرن چهاردهم میلادی در هندوستان زین الدین بارانی می است. وی این نسخه را به فیروز شاه (۷۹۰ - ۷۵۲ قمری / ۱۳۸۸ - ۱۳۵۱ میلادی) تقدیم نموده است.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است، اما تاریخ ترجمه این اثر به زبان فارسی (۷۵۵ قمری / ۱۳۵۵ میلادی).

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شرحی درباره تاریخ خاندان بزرگ برمکیان می باشد که مشهورترین وزیران عباسی از میان آنها برخاستند، طبق مستندات تاریخی هارون الرشید بسیاری از افراد خاندان برمکی را از بین برد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل است.

خسرو انوشیروان ساسانی) آمده است. این اثر به غیر از بخش پایانی اش، در هر فصل به شرح زندگی وزراء یک سلسله می‌پردازد.

کتاب علاوه بر بخش مقدمه، به ۱۳ فصل: ۱) وزراء امویان، ۲) وزراء عباسیان، ۳) وزراء سامانیان، ۴) وزراء دیلمیان، ۵) وزراء غزنویان، ۷) وزراء سلجوقیان، ۸) وزراء خوارزمشاهیان ۹) وزراء سلغریان، ۱۰) وزراء ابو اسحاق اینجو، ۱۱) وزراء مظفریان، ۱۲) وزراء چنگیزیان، ۱۳) وزراء تیموریان، تقسیم بندی شده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد. این اثر برخلاف نسخه دیگر «دستور الوزراء» متعلق به ریو، پس از پایان فصل آخر و زندگی نامه وزیر مجد الدین محمد ابن غیاث الدین، شامل ضمیمه‌ای از شرح حال دیگر وزیران تیموری چون قوام الدین نظام الملکاء خوافی، عماد الاسلام، افضل الدین محمد کرمانی است.

تاریخ کتابت: ۴ ذی الحجه سال ۹۹۷ قمری (۱۵ آوریل ۱۵۸۹ میلادی).

مکان کتابت: شهر ابرقو (ایران).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن. و. خانیکیف در سال ۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱.۲ × ۱۲.۳؛ تعداد برگ: ۲۵۱؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۵ × ۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصول با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط زیبا و دقیق نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی با جلد چرمی سیاه.

(۱۲۶)

شماره نسخه: B 658 (571c)

نام کتاب: همان (دستور الوزراء).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و مشابه نسخه B 657 است، این نسخه شامل وزیران سلسله تیموریان نیز می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی. در صفحه اول آن مهری به تاریخ (۱۰۲۳ قمری / ۱۶۱۵ - ۱۶۱۴ میلادی) چاپ شده است. در صفحه ۲۵۴ چند مهر حک گردیده و دست نوشته‌ای به تاریخ (۱۱۴۰ قمری / ۱۷۲۸ - ۱۷۲۷ میلادی) و همچنین تاریخ دیگر (۲۳ ربیع الاول ۱۲۰۷ قمری / ۱۰ نوامبر ۱۷۹۲ میلادی) نگاشته شده است.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ب. میلر به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۵ × ۱۳.۴؛ تعداد برگ: ۲۵۴ (صفحات کتاب با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۱۶؛ اندازه متن: ۱۴ × ۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها اکثراً با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است، نوع خط: خط باریک و دقیق نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی می‌باشد. تمامی صفحات آسیب بسیار دیده است، شماره گذاری صفحات نسخه نیز هنگام ترمیم از بین رفته است.

(۱۲۷)

شماره نسخه: D 348 (NOV.112I) - 1

نام کتاب: همان (دستور الوزراء).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی در مقایسه با نسخه شماره B 657 مختصر تر می‌باشد، به عنوان نمونه در فصل آخر با عنوان «وزراء تیموریان»، زندگی نامه وزیر «مجد الدین محمد ابن غیاث الدین» و «افضل الدین محمد کرمانی» و همچنین شرح حال «قوام الدین نظام الملکاء خوافی»، «عماد الاسلام» در این نسخه یافت نمی‌شود.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشت‌های تکمیلی نوشته شده است. در صفحه ۵۱ یادداشتی درباره سعداله خان، وزیر شاه جهان نوشته شده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی از طریق «مجموعه نسخ خطی بخارا» در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

تاریخ دقیقتر ۱ ذی القعدة سال ۱۲۷۱ هجری معادل ۱۶ ژانویه سال ۱۸۵۵ نوشته شده است. از سوی دیگر آ.پ.برژ در نسخه خود تاریخ تألیف این کتاب را ۱۸۵۴ میلادی ذکر نموده است و به احتمال زیاد آ.پ.برژ اشتباه نموده است. مکان تألیف: ایران می‌باشد.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل شرح حال ۹ شخصیت بزرگ زمان حکومت ناصر الدین شاه قاجار در سالهای (۱۲۷۱ - ۱۲۶۴ قمری / ۱۸۵۵ - ۱۸۴۸ میلادی) می‌پردازد. اسامی این بزرگان به ترتیب:

(۱) میرزا تقی خان فراهانی، ملقب به صدر اعظم بزرگ می‌باشد که در تاریخ ۱۶ ربیع الاول سال ۱۲۶۸ قمری / ۱۰ ژانویه ۱۸۵۲ میلادی در کاشان به قتل رسید.

(۲) میرزا آقا خان، صدراعظم، متولد شهر نور در مازندران.

(۳) عزیز خان سردار کل.

(۴) محمد ناصرخان وزیر امور تشریفات.

(۵) میرزا سعید خان، وزیر امور خارجه.

(۶) میرزا محمد خان سردار سپاه حاکم.

(۷) محمد رحیم خان، رئیس امور زندان.

(۸) حسین علی خان معیر الممالک وزیر خزانه.

(۹) حاج علی خان، حاجب الدول.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل نمی باشد، مقاله آخر آن درباره شرح سیستم اداری حکومتی ایران مفقود گردیده و یا در این نسخه نوشته نشده است. نویسنده در این اثر پس از شرح حال وزیران در مقاله‌ای به شرح مختصری از امور اداری ایران در اواسط قرن نوزدهم میلادی می‌پردازد. این مقاله فاقد مقدمه است.

تاریخ کتابت: سال (۱۲۷۱ قمری / ۱۸۵۵ میلادی).

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.پ.برژ در سال ۱۸۶۳ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲ × ۱۳؛ تعداد برگ: ۱۳+۲؛ تعداد سطر:

۱۴؛ اندازه متن: ۱۵ × ۸.

نوع کاغذ: کاغذ اروپائی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها و نام اشخاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق شکسته.

نوع جلد: بدون صحافی.

اندازه صفحه: ۲۹.۸ × ۱۶.۷؛ تعداد برگ: ۱۳۲ (صفحات کتاب با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر: نیامده است؛ اندازه متن: ۲۳.۵ × ۱۱.

نوع کاغذ: کاغذ اروپائی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصل‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است (در برخی صفحات جای خالی برای عنوان آمده است).

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی با پارچه قرمز می‌باشد. برخی صفحات رطوبت دیده است.

(۱۲۸)

شماره نسخه: C 415 (571a)

نام کتاب: همان (دستور الوزراء).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و مشابه نسخه B 657 می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۵ قمری / ۱۸۳۰ - ۱۸۲۹ میلادی در زمان حکومت امیر حیدر.

مکان کتابت: شهر بخارا.

نام کاتب: عبدالرحمان ابن میرزا پادشاه.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۵ × ۱۵.۸؛ تعداد برگ: ۴۲۲؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۷ × ۸.۳.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی) با درجات کیفیت متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصل‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق درشت اما دقیقو متن کتاب دارای حاشیه‌ای با خطوط رنگی است.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرم.

(۱۲۹)

شماره نسخه: B 686 (547aghi)

نام کتاب: شرح احوال بعضی از وزرا و بزرگان دولت علیه ایران.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: نامشخص.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۲۷۱ قمری / ۱۸۵۵ میلادی. اما

بخش سوم: خاطرات

(۱۳۰)

شماره نسخه: C 401 – 1 (568ba)

نام کتاب: بدایع الوقایع.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: زین الدین محمد ابن عبد الجلیل واصفی می باشد. وی در برخی از فصلهای کتاب، خود را با القاب «اثر الدین کمال» و «کمال الدین» معرفی می نماید. زین الدین محمد در سال ۸۹۰ قمری / ۱۴۸۵ میلادی در شهر هرات به دنیا آمد و در سال ۹۵۸ قمری / ۱۵۵۱ میلادی یا به نقلی دیگر در سال ۹۷۴ قمری / ۱۵۶۷ میلادی در تاشکند وفات نمود. وی همچنین در محرم سال ۹۱۸ قمری / آوریل ۱۵۱۲ هرات را ترک و به آسیای مرکزی نقل مکان نمود.

تاریخ تألیف اثر: نگارش این اثر از اوایل سال ۹۲۳ قمری / ۱۵۱۷ میلادی آغاز و تا پایان سال ۹۴۵ قمری / ۱۵۳۸ میلادی ادامه داشت.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل شرح زندگی نویسنده کتاب در خراسان و آسیای مرکزی از سالهای ۹۰ قرن پانزدهم تا سالهای ۳۰ قرن شانزدهم میلادی می باشد. این کتاب همچنین شامل بسیاری از اشعار واصفی و خاطرات وی از ملاقاتهایش با بزرگان زمان خود است. این اثر مرجع معتبری برای مطالعه تاریخ و وضعیت اجتماعی مردم در قرن پانزدهم و شانزدهم میلادی در آسیا است.

این کتاب به چندین گفتار تقسیم می شود که هر یک از این گفتارها نیز عنوان خاص خود را دارند و به بخش های کوچکتر داستان یا حکایات تقسیم گردیده اند.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی همانند نسخه خطی موجود در تاشکند شامل ۴۱ گفتار و یک مؤخره می باشد، اما برخی از صفحات آن از بین رفته است.

تاریخ کتابت: در حاشیه صفحه ۳۱۲ این نسخه تاریخ ناخوانا ذکر گردیده است که به احتمال زیاد سال ۱۰۴۳ قمری / ۱۶۳۴ – ۱۶۳۳ میلادی یا ۱۱۴۳ قمری / ۱۷۳۱ – ۱۷۳۰ میلادی می باشد، اما تاریخ اول کتابت معتبرتر می باشد.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: صفحات ۹ – ۹۰ و صفحات ۳۱۳ در یک زمان، صفحات ۹۱ – ۲۲۳ و ۲۲۴ – ۳۱۳ در بازه زمان دیگری، صفحات ۳۱۴ – ۳۲۳ در بازه زمانی دیگر نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کن در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۴ × ۱۲؛ تعداد برگ: ۳۲۳ (صفحات کتاب با اعداد شرقی شماره گذاری شده است، بدون دقت)؛ تعداد سطر: ۱۷ – ۱۹؛ اندازه متن: ۱۸ – ۱۹ × ۷ – ۸.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با درجات کیفیت متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصل ها و بخشها (به غیر از بخش ۸ و ۲۳) با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: چندین دستخط متفاوت از نستعلیق؛

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، چرمی می باشد. صفحات پایانی فصل چهاردهم از بین رفته است.

(۱۳۱)

شماره نسخه: B 652 (568c)

نام کتاب: همان (بدایع الوقایع)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل نمی باشد و از ۴۱ گفتار تنها شامل گفتارهای ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳.

اندازه صفحه: ۲۳.۳ × ۱۱.۵؛ تعداد برگ: ^۱ نیامده است؛
تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۷ × ۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصل‌ها و بخش‌ها (به غیر از فصل ۲۱) با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با عطف چرمی می‌باشد. متن برخی صفحات بسیار آسیب دیده است و به جای آنها صفحات ترمیمی قرار گرفته است.

(۱۳۳)

شماره نسخه: B 649 (568a)

نام کتاب: همان (بدایع الوقایع).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل نمی‌باشد و با نسخه شماره B 652 شباهت بسیار دارد. این نسخه از میان ۴۱ گفتار تنها شامل گفتارهای ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳ می‌باشد، در این نسخه همچنین بخش مؤخره وجود ندارد. تاریخ کتابت: رجب ۱۲۰۲ قمری / آوریل - می ۱۷۸۸ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: حاج محمد ابن ملا نیاز محمد اورمیتانی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۶ مهری به نام یکی از صاحبان پیشین کتاب آمده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک.پ. کافمانف در سال ۱۸۷۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۸ × ۱۲؛ تعداد برگ: ۲۱۶؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۱۴.۵ × ۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه؛ عناوین فصل‌ها، بخش‌ها و برخی عبارات با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی می‌باشد. برخی صفحات رطوبت دیده است.

۱. این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است.

۳۱، ۳۲ می‌باشد، گفتارهای ۳۳، ۳۹ در حاشیه این نسخه نوشته شده است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی. در پایان این نسخه تاریخ ۱۲۹۵ قمری / ۱۸۷۸ میلادی با دست خط دیگری نوشته شده است.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه صفحات ۱ و ۳۳۵ مهر کوچک مربعی به نام «محمد ابن رحیم محمد خدایار الدین» به تاریخ (۱۲۳۵ قمری / ۱۸۲۰ - ۱۸۱۹) چاپ شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ول.ویاتکین در سال ۱۹۰۱ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۳.۳ × ۱۱.۵؛ تعداد برگ: ۳۳۵؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۴.۵ × ۶.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصل‌ها و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با عطف چرمی می‌باشد. برخی صفحات نسخه رطوبت دیده است.

(۱۳۲)

شماره نسخه: B 653 (568ca)

نام کتاب: همان (بدایع الوقایع).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی شامل ۴۱ گفتار و بخش مؤخره می‌باشد. برخی از کلمات و جملات در این نسخه در مقایسه با نسخه شماره C 401 - ۱ از قلم افتاده است، همچنین بخش مؤخره نسخه مختصرتر می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در پایان نسخه تاریخ ۱۲۸۱ قمری / ۱۸۶۵ - ۱۸۶۴ میلادی آمده است که تاریخ کتابت صفحات الحاقی به متن این نسخه می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۱۴ میلادی از شهر خوقند ازبکستان به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

(۱۳۴)

شماره نسخه: C 402 (568d)

نام کتاب: تاریخ رضائی.

توضیح نام اثر: این نسخه بدون نام می‌باشد و عنوان آن از صفحه الحاقی به جلد توسط صاحب آن تعیین شده است.
پدید آورنده: محمد رضا ابن محمد کاظم. وی در ۳۰ شهریور ۱۱۶۴ قمری / ۲۳ سپتامبر ۱۸۱۵ میلادی در شهر هرات در خانواده‌ای مرفه و زمین دار به دنیا آمد و در سال ۱۲۳۰ قمری / ۱۸۱۵ میلادی وفات نمود. پدر وی محمد کاظم در دربار بسیاری از حاکمان خراسان چون نادرشاه، علی شاه، شاهرخ، احمد شاه درانی خدمت نموده و در آخرین سالهای عمرش به عنوان وزیر زمینداری منصوب گردیده بود. محمدرضا از شش سالگی تحت آموزش قرار گرفت و در سن ۱۶ سالگی به عنوان وکیل راهی استان غوریان شد، وی پس از مرگ پدر جایگاه و منصب وزارت او را در اختیار گرفت. اما خیلی زود در سال ۱۲۰۷ قمری / ۱۷۹۳ - ۱۷۹۲ میلادی در نتیجه اختلافات به وجود آمده پس از مرگ تیمورشاه بر سر اراضی هرات، وی مقام خود را از دست داد، پس از ایشان دزدی و غارت گری در آن منطقه شیوع پیدا کرد.
تاریخ تألیف اثر: به نقل از خود نویسنده، وی این کتاب را در سن ۵۶ سالگی در سال ۱۲۲۰ قمری / ۱۸۰۶ - ۱۸۰۵ میلادی به رشته تحریر درآورده است و در ۹ رمضان ۱۲۲۲ قمری / ۱۱ نوامبر ۱۸۰۷ میلادی به پایان رسانیده است.
مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل بیوگرافی خانوادگی نویسنده می‌باشد. این کتاب با داستان کوتاهی درباره کوچ جد خانوادگی نویسنده سراج الدین علی از مکه به خراسان و پسر وی جلال الدین ارشد آغاز می‌گردد. این کتاب با شرح کاملی از زندگی خود نویسنده به پایان می‌رسد. بخش اول شرح حال‌ها بر اساس نامه‌های خانوادگی آنها و بخش دوم از زندگی نامه و مشاهدات خود مؤلف به نگارش درآمده است. در بخش اول شکایت نامه‌های اعضای خانوادگی نویسنده به دستگاه‌های قضائی حکومتی و آثار ادبی این خاندان، از منابع مورد استفاده نویسنده بوده است. نامه‌های مذکور در این نسخه مرجع مناسبی جهت تحقیق بر روی مسائل زمین داری خراسان از قرن شانزدهم تا هجدهم میلادی است.
آغاز نسخه: شریفترین کلماتی که متکلمان فصاحت نشان بتکلم آن دهان کشایند.
پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: در این نسخه صفحات ۴۳ - ۳ شامل بیوگرافی نیاکان، صفحات ۶۲ - ۴۴ شامل بیوگرافی پدر، صفحات ۱۱۱ - ۶۳ بیوگرافی خود نویسنده است، اما به ظاهر این فهرست کامل نمی باشد.
تاریخ کتابت: تاریخ کتابت این نسخه با تاریخ تألیف کتاب یکسان است.

مکان کتابت: خراسان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه بسیاری از صفحات یادداشت‌هایی از خواهر زاده مؤلف آمده است که در یکی از آنها تاریخ مرگ مؤلف و خانواده وی ذکر گردیده است.
سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۰ × ۳۰؛ تعداد برگ: ۱۱۱+۸؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۲۳ - ۲۴ × ۱۳ - ۱۳.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با عطف چرمی.

بخش چهارم: زندگی‌نامه فیلسوفان و دانشمندان

(۱۳۵)

شماره نسخه: B 689 – (574aghi) 1

نام کتاب: ترجمه تاریخ حکماء

توضیح نام اثر: این اثر ترجمه‌ای از زبان عربی به فارسی می‌باشد و نام عنوان اصلی آن به زبان عربی «نزهه الارواح و روضه الافراح» است.

پدید آورنده: شمس الدین محمد شهرزوری الاشراق می‌باشد. وی در قرن سیزدهم میلادی می‌زیست و صاحب چندین اثر فلسفی معنوی دیگر است. مترجم این اثر به زبان فارسی مقصود علی تبریزی است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۱۱ قمری / ۱۶۰۳ - ۱۶۰۲ میلادی به دستور شاهزاده سلیم به یاد جهانگیرشاه می‌باشد. مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل دو بخش درباره شرح زندگی اجتماعی و ادبی فلاسفه و دانشمندان می‌باشد. در بخش اول به بررسی اطلاعاتی درباره دانشمندان و فلاسفه باستانی من جمله «آدم» می‌پردازد، اما نکته قابل توجه این بخش، داستانهایی درباره دانشمندان فلسفه و علم در یونان باستان همچون؛ افلاطون و ارسطو می‌باشد. بخش اول با داستانی درباره جالینوس خاتمه می‌یابد. بخش دوم در واقع قسمت تکمیلی بخش اول است و شامل اطلاعاتی درباره دانشمندان قرون وسطا همچون؛ ابوریحان بیرونی، ابوعلی سینا و دیگران است. بخش دوم با داستانی درباره حنین ابن اسحاق از بغداد در قرن نهم میلادی آغاز می‌گردد و با داستانی درباره یحیی ابن حشیش سهروردی متوفی سال ۵۸۶ قمری / ۱۱۹۰ میلادی به پایان می‌رسد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و با نسخه خطی و.آ.ایوانف مطابقت دارد. فهرست کامل این اثر توسط ک.گ.زالمان به آن الحاق گردیده است.

تاریخ کتابت: ۲۹ ربیع الاول ۱۰۶۶ قمری / ۲۷ ژانویه ۱۶۵۶ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: به صفحات ۱۸۴ - ۱۸۲ این نسخه خطی، بخشی از «ظفرنامه» درباره بزرگمهر، وزیردربار انوشیروان شاه ساسانی، الحاق گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ای.لرخ در سال ۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲.۵ × ۱۳.۵؛ تعداد برگ: ۲۴۴؛ تعداد سطر: ۱۳ - ۱۴؛ اندازه متن: ۱۶.۵ × ۷.۵. نوع کاغذ: کاغذ شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق. نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی.

(۱۳۶)

شماره نسخه: B 689 – (574aghi) 2

نام کتاب: خلاصة الحیاة.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: احمد ابن نصرالله تتوی (در سال ۹۹۶ قمری / ۱۵ ژانویه ۱۵۸۸ میلادی به علت تغییر مذهب از سنی به شیعه کشته می‌شود). وی یکی از بزرگترین نویسندگان کتاب تقدیمی به اکبرشاه بزرگ به نام «تاریخ الفی» می‌باشد. نویسنده خلاصة الحیاة را برای عبدالفتاح ابن عبد الرضان پزشک مشهور دربار اکبر شاه نوشته است.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

(۱۳۷)

شماره نسخه: A 425 (574aghi)

نام کتاب: همان (خلاصة الحیاة).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این اثر با نسخه شماره B 689 - ۲ مطابقت دارد و شامل مقدمه‌ای مشتمل بر ۵ قسمت و بخش اول می‌باشد که مانند نسخه قبلی با داستانی درباره فیثاغورس و سقراط به پایان می‌رسد. برگ نخست صفحه اول مقدمه در این نسخه خطی از بین رفته است.

تاریخ کتاب: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتاب: افغانستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ. گراف در سال ۱۸۰۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷.۵ × ۱۱؛ تعداد برگ: ۱۵۷؛ تعداد سطر: ۱۵؛

اندازه متن: ۱۲ × ۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق؛ متن کتاب دارای حاشیه‌ای با خطوط رنگی.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرمی.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شرحی در خصوص علم فلسفه از زمان باستان تا دوره اسلام در قرون وسطی می‌باشد و شامل داستان‌هایی درباره نمایندگان مکاتب فلسفی در این ادوار است. کتاب «شمس الدین محمد شهرزوری» مرجعی برای این اثر بوده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی شامل مقدمه (فاتحه)، ۵ بخش (فتح)، ۲ قسمت (مقصد) و مؤخره می‌باشد. بخش اول شامل شرح فلاسفه دوران باستان و بخش دوم از فلاسفه مسلمان قرون وسطا است، احتمالاً بخش دوم و مؤخره به طور کامل تألیف نشده است.

تاریخ کتاب: نیامده است. مکان کتاب: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ. ای. لرخ در سال ۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲.۵ × ۱۳.۵؛ تعداد برگ: ۱۹۳؛ تعداد سطر:

۱۴؛ اندازه متن: ۱۶ × ۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی و چرمی.

بخش پنجم: زندگی‌نامه درویش و حکیمان

(۱۳۸)

شماره نسخه: A 1533 (Ван V, 21)

نام کتاب: مقامات شیخ احمد جام.

توضیح نام اثر: عنوان این اثر در این نسخه خطی وجود ندارد و این نام را آ.آ. روماسکویچ برای اولین بار در زمان ثبت آن به این کتاب اختصاص داده است. در کتاب «خلاصه المقامات» تنها نام «مقامات» بر این اثر گذاشته شده است.

پدید آورنده: محمد بن یعقوب غزنوی متولد شهر غزنین می‌باشد. او دانشمند حقوق (فقه) بود که به نقل از شاگردانش دارای نفوذ زیادی در کشورش بوده است. وی در مقدمه «مقامات شیخ احمد جام» از تصمیم خود و شاگردانش مبنی بر سفر دسته جمعی از غزنین به حجاز می‌نویسد. آنها در میان راه به شهر بوزجان (شهر تربت جام در خراسان) می‌رسند و در آنجا با شیخ و شاعر بزرگ طریقت صوفیه احمد جامی آشنا می‌گردند. بدین ترتیب وی از ادامه سفر خود صرف نظر می‌کند و در شهر بوزجان اقامت می‌نماید و از شاگردان احمد جامی می‌شود. این اطلاعات از زندگی محمد غزنوی بر اساس مقدمه کتاب خود وی و تکرار آنها در کتاب «خلاصه المقامات» به دست آمده است. دو هدف نویسنده از نگارش این کتاب ۱ - جلب توجه یهودیان، مسیحیان، مرتدان، بی‌دینان به معجزه محمد و پیروان وی ۲ - بیان معجزات احمد جامی، برای مسلمانان و توجه مرتدان و بی‌دینان به آنها بوده است. بدین ترتیب محمد غزنوی، معجزات احمد جامی را در زمان حیات وی یادداشت می‌نماید.

تاریخ تألیف اثر: زمان دقیق تألیف این اثر مشخص نیست و به احتمال زیاد پس از مرگ احمد جامی پس از سال ۵۳۶ قمری/ ۱۱۴۲ میلادی است. در صفحه‌ای از این کتاب نیز تاریخ نگارش آن را ۱۲ سال پس از مرگ احمد جامی نوشته‌اند. بدین ترتیب سال تألیف «مقامات شیخ احمد جام» سال ۵۴۸ قمری/ ۱۱۵۴ - ۱۱۵۳ میلادی می‌باشد.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شرح ارزشمندی درباره شیخ بزرگ صوفیه احمد جامی (ابو ناصر ابن عبدالحسن نامقی جامی) ملقب به «ژنده پیل»، «شیخ الاسلام» می‌باشد. وی در سال ۴۴۱ قمری (۱۰۵۰ - ۱۰۴۹ میلادی) به دنیا آمد و در سال ۵۳۶ قمری (۱۱۴۲ میلادی) در بوزجان وفات نمود.

اصلی‌ترین مرجع «مقامات شیخ احمد جام» داستانها و آثار خود احمد جامی، مشاهدات شخصی مؤلف و روایات خویشان و شاگردان شیخ می‌باشد. این کتاب منبعی ارزنده برای شناخت، دیدگاه‌ها، اعتقادات و جایگاه اجتماعی احمد جامی در زمان خود او است. وی با مشاهیر بزرگی از خراسان چون سنجر سلجوقی در ارتباط بوده است. در این کتاب اطلاعات ارزشمندی درباره جامعه خراسان در قرن یازدهم و دوازدهم میلادی گردآوری شده است.

این کتاب خود نیز به عنوان مرجع ارزشمند کتاب «خلاصات المقامات» بوده است.

آغاز نسخه: «الحمد لله رب العالمین... ملک خواجه امام فقیه عالم متقی سدید الدین محمد بن یعقوب الغزنوی گوید رحمت اله علیه که من نیت سفر حجاز کردم».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بسیار قدیمی می‌باشد و برخی از مقالات محمد الغزنوی تصحیح شده است. مقاله محمد غزنوی از صفحه ۱۶ - ۱۴۵ می‌باشد و با حمد و ستایش پروردگار و محمد آغاز گردیده است.

در صفحات ۱۴۵ - ۱۵۰ بخشی از مقاله‌ای به قلم «شیخ الدین اسماعیل» کوچکترین پسر از میان ۱۳ پسر دیگر احمد جامی آمده است. این یادداشت با عنوان «حکایت» نوشته شده است و با جمله نسبتاً بلندی به زبان عربی آغاز گردیده است: «خط مولانا و سیدنا الصدر الامام ... ابی الموبد اسماعیل...» و شامل اطلاعات ارزشمندی درباره احمد جامی و ۱۴ پسر باقی مانده از وی پس از مرگش است.

ابو سعید میهنی است. این نسخه به پادشاه غورستان (شهری در افغانستان) غیاث‌الدین محمد ابن سام (۱۲۰۳ - ۱۱۶۲ میلادی / ۵۹۹ - ۵۵۸ قمری) تقدیم گردیده است.

تاریخ تألیف اثر: زمان دقیق تألیف این اثر مشخص نیست، مورخ بزرگ و.آ. ژوکوفسکی بر اساس روایات متعدد تاریخی این کتاب من جمله روایاتی درباره سلطان سنجر سلجوقی (متوفی در ۵۵۲ قمری / ۱۱۵۷ میلادی) زمان نگارش این کتاب را پیش از تاریخ (۵۵۳ قمری / ۱۱۵۸ میلادی) یا ۵۹۹ قمری / ۱۲۰۳ میلادی می‌داند و بر تاریخ دوم تأکید بیشتری دارد. همچنین روایات دیگری تاریخ نگارش این اثر را سال ۵۷۴ قمری / ۱۱۷۹ - ۱۱۷۸ میلادی و یا سال ۵۸۰ قمری / ۱۱۸۵ - ۱۱۸۴ میلادی بر می‌شمارند.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شرح زندگانی عرفای بزرگ صوفیه در قرن دهم و یازدهم میلادی، همچنین شاعر رباعیات، ابو سعید فضل‌اله ابن ابو الخیر میهنی است. وی در روستای میهن در مرزهای ترکمنستان و خراسان در اول محرم ۳۵۷ قمری / ۷ دسامبر ۹۶۷ میلادی به دنیا آمد و در ۴ شعبان ۴۴۰ قمری / ۱۳ ژانویه ۱۰۴۹ میلادی در همانجا وفات نمود.

این اثر از جمله نخستین کتابهای ادبی به زبان فارسی و از اهمیت تاریخی زیادی برخوردار است. زیرا شامل اطلاعات ارزشمندی درباره نحوه زندگی صوفیان در قرن دهم و یازدهم می‌باشد. «اسرار التوحید فی مقامات الشیخ ابو سعید» خود به عنوان مرجعی برای دیگر آثار مهم فارسی در خصوص صوفیان، از نویسندگان بزرگی چون فریدالدین عطار و عبدالرحمن جامی است. این کتاب دربردارنده اطلاعات گرانقدری درباره شرایط خراسان در قرن دهم و یازدهم میلادی، نحوه زندگی ساکنان آنجا، جغرافیای آن منطقه و سلسله سلجوقیان در اختیار ما قرار می‌دهد.

این اثر بر اساس مکتوبات و روایات شفاهی در خصوص زندگی ابو سعید نگارش شده است که مهمترین آنها روایات مکتوب پسرعموی وی می‌باشد. و.آ. ژوکوفسکی برای اولین بار این روایات را با نام «زندگی و کلام بزرگمرد ابو سعید میهنی» منتشر نمود، که این اثر در حال حاضر در موزه بریتانیا نگهداری می‌شود.

نویسنده در این اثر اصل امانت در بیان حقیقت را بسیار رعایت نموده است و بنا به گفته خود از ذکر برخی داستانها درباره زندگی ابوسعید ابو الخیر خودداری نموده است، زیرا نسبت به حقیقی بودن آنها تردید داشته است.

همچنین از صفحه ۱۵۰ به بعد نیز مقاله دیگری به این کتاب الحاق شده است. این کتاب شامل داستانهایی درباره «حوادث اعجاز برانگیز» مرتبط با احمد جامی پس از مرگ وی است. این داستان‌ها با عنوان «دیگر» از یکدیگر جدا شده‌اند. عبارت ابتدای این مقاله: «فصل دیگر به این کتاب الحاق می‌شود از کرامتهای که بعد از وفات شیخ الاسلام... ظاهر شده است و می‌شود». نویسنده و زمان تألیف این مقاله ذکر نگردیده است. در این اثر نام قطب‌الدین محمد بن شمس‌الدین مطهر، نوه احمد جامی چندین بار آمده است. به عقیده و.آ. ایوانف، قطب‌الدین محمد در سال ۵۷۷ قمری / ۱۱۸۱ میلادی به دنیا آمده و در سال ۶۶۷ قمری / ۱۲۶۹ میلادی وفات نموده است. در نتیجه احتمالاً این بخش الحاقی تا پیش از سالهای ۵۰ قرن سیزدهم به نگارش درآمده است.

تاریخ کتابت: قرن پانزدهم میلادی.

مکان کتابت: خراسان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه خطی با دست خط‌های متفاوتی نگاشته شده است، اما طبق نظر خط‌شناسان این دو بخش الحاقی مذکور نیز همزمان با متن محمد الغزنوی مکتوب شده‌اند و این سه مقاله بر روی هم در قالب یک مجموعه می‌باشند.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه نسخ خطی وایسک در سال ۱۹۱۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۱۳؛ **تعداد برگ:** ۱۶۶؛ **تعداد سطر:** ۱۲ یا ۱۵؛ **اندازه متن:** ۱۲ - ۱۴×۹ - ۹.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است، **نوع خط:** خط نستعلیق به سبکهای متفاوت، گاه شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی. این نسخه خطی مورد ترمیم قرار گرفته است. برخی از صفحات آن به خصوص صفحه ۱۶۶ رطوبت دیده است.

(۱۳۹)

شماره نسخه: C 1925

نام کتاب: اسرار التوحید فی مقامات الشیخ ابو سعید

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: محمد بن المنور بن ابی سعید ابن ابو طاهر ابن ابی سعید بن ابوالخیر میهنی، نوه بزرگ شیخ بزرگ صوفیه

زندگی شیوخ دوران گذشته و ۲۵ - ۲۰ باب با عنوان «تکمیلی» درباره زندگی شیوخ صوفی دوران معاصر عطار است. هر باب شامل شرح زندگی یکی از بزرگان صوفیه می‌باشد. برخی نسخ بخش «تکمیلی» را از متن اصلی کتاب جدا می‌پندارند. اما با گذشت سالها مشخص گردید، بیشتر متن شرح حال بزرگان صوفی در بخش «تکمیلی» برگرفته از «اسرار الابرار و اخبار الاخیار» اثر نویسنده قرن سیزدهم میلادی احمد بن محمد ابن حسین بن احمد طوسی می‌باشد. بدین ترتیب در این نسخه تنها ۷۰ باب «تذکره الاولیاء» از عطار نیشابوری است. **آغاز نسخه:** نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی بسیار قدیمی و شامل ۷۵ باب می‌باشد، بابهای ۷۵ - ۱ آن با نسخه چاپی نیکلسن مطابقت دارد. سه باب آخر آن یعنی ۷۵ - ۷۳ شامل شرح حال شیخ ابراهیم خواص، ابو الحسن خرقانی، ابوسعید ابوالخیر می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۶ رمضان ۸۸۹ قمری / ۱۱ جولای ۱۴۹۵ میلادی.

مکان کتابت: استان هرات.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: بر روی بسیاری از صفحات این نسخه مهری به نام «وقف سبحان قلی خان» با تاریخ ۱۲۶۰ قمری / ۱۸۴۴ میلادی چاپ شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی از طریق «مجموعه نسخ خطی بخارا» در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۳×۳۳.۷؛ **تعداد برگ:** ۲۷۷ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی نام گذاری شده است)؛ **تعداد سطر:** ۲۱؛ **اندازه متن:** ۱۹ × ۲۶.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ.

نوع جلد: بدون صحافی.

(۱۴۱)

شماره نسخه: C 1537

نام کتاب: همان (تذکره الاولیاء).

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه در ابتدا شامل ۷۲ باب بوده است، اما تنها ۷۱ باب آن باقی مانده است و باب آخر آن

«اسرار التوحید فی مقامات الشیخ ابو سعید» شامل مقدمه و سه باب می‌باشد. هر باب نیز به سه فصل تقسیم می‌گردد. اما به نقل از و.آ.ژوکوفسکی کاتبان اغلب رعایت فصل بندی را در نگارش این کتاب رعایت ننموده‌اند. ساختار اصلی این کتاب شامل مقدمه نویسنده، باب اول - دوران اولیه زندگی ابوسعید، باب دوم - دوران میانسالی زندگی ابو سعید، باب سوم - دوران پایانی زندگی ابوسعید است.

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بسیار قدیمی می‌باشد و با نسخه اصلی منتشر شده توسط و.آ.ژوکوفسکی بسیار مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: روز اول ماه ذی الحجه سال ۸۴۹ قمری / ۲۸ فوریه سال ۱۴۴۶ میلادی.

مکان کتابت: خراسان یا آسیای مرکزی.

نام کاتب: عبدالله بن صوفی علی سوردی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشت‌هایی تکمیلی نوشته شده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۶؛ **تعداد برگ:** ۲۱۲؛ **تعداد سطر:** ۱۷؛ **اندازه متن:** ۱۸.۵ × ۹.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است، **نوع خط:** خط نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرمی می‌باشد، صحافی کتاب بسیار آسیب دیده است، پس از صفحه ۱۸۳ بسیاری از صفحات از بین رفته است.

(۱۴۰)

شماره نسخه: D 330 (Nov.577)

نام کتاب: تذکره الاولیاء.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: فرید الدین محمد ابن ابراهیم عطار، شاعر مشهور صوفی است. وی در سال ۵۱۳ قمری / ۱۱۲۰ - ۱۱۱۹ میلادی در خاقان یا به روایتی دیگر شادیانه در نزدیکی نیشابور به دنیا آمد و در سال ۶۲۷ قمری / ۱۲۳۰ - ۱۲۲۹ میلادی و به روایت دیگری در سال ۶۳۲ قمری / ۱۲۳۴ میلادی وفات نمود.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل ۹۷ شرح حال نامه مشایخ صوفیه می‌باشد، که در این میان ۷۲ - ۷۰ باب درباره

در شرح حال «حسین ابن منصور حلاج» مفقود گردیده است. این نسخه پس از باب ۳۱ با نسخه اصلی کمی تفاوت دارد. باب معزی رازی نیز به دو قسمت تقسیم گردیده است، ترتیب تقسیم باب‌ها در متن با ترتیب فهرست باب‌ها در ابتدای نسخه متفاوت می‌باشد.

تاریخ کتابت: پس از قرن پانزدهم میلادی.

مکان کتابت: به احتمال زیاد خراسان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی از طریق «مجموعه نسخ خطی بخارا» در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۳.۵؛ تعداد برگ: ۲+۱۱۹ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی نام گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۲۳؛ اندازه متن: ۱۹×۱۱.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصل‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی. صحافی نسخه بسیار آسیب دیده است. باب حسین ابن منصور حلاج و ابومحمد جریری، از بین رفته است.

(۱۴۲)

شماره نسخه: B 705 (b 581)

نام کتاب: همان (تذکره الاولیاء).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل ۹۳ باب بوده است، اما باب شرح حال ابو حافظ، شفیع احمد خانبال، فتح موصل مفقود گردیده است. ترتیب باب‌ها پس از شرح حال محمد ابن علی الحکیم ترمذی با نسخه اصلی مطابقت ندارد. باب‌های تکمیلی از متن اصلی جدا نمی‌باشد و پس از متن اصلی نیامده است، به عنوان مثال باب اصلی حسین بن منصور حلاج به عنوان آخرین بابها پیش از باب تکمیلی «[امام] محمد باقر [علیه السلام]» قرار گرفته است. برخی از باب‌ها نیز به اختصار نوشته شده است، به عنوان نمونه باب «شهید بلخی» تنها شامل صفحه اول می‌باشد و باب بعدی آن عنوان ندارد. باب «ابو اسحاق شهریار کازرونی» و برخی دیگر از باب‌ها نیز ناقص می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۰۰۳ قمری / ۱۵۹۵ - ۱۵۹۴ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه کپی از نسخه‌ای به تاریخ ۵ ربیع الاول سال ۹۷۲ قمری / ۱۲ اکتبر ۱۵۶۴ میلادی می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ف.آ.باکولین در سال ۱۸۷۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶.۸×۲۲.۱؛ تعداد برگ: ۲۴۰ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی نام گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۸×۱۲.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و اکثر عناوین فصول با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است، نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی؛ بسیاری صفحات از رطوبت آسیب دیده است.

(۱۴۳)

شماره نسخه: C 2037

نام کتاب: همان (تذکره الاولیاء).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی در ابتدا شامل ۷۳ باب بوده است که ۷۲ باب آن حفظ شده است و باب ۷۳ با عنوان «[امام] محمد باقر [علیه السلام]» مفقود گردیده است. ساختار باب‌ها با نسخه اصلی مطابقت دارد و تنها پس از باب ۴۷ با عنوان «ابو عثمان خیر» ترتیب بابها تفاوت پیدا می‌کند.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی از طریق «مجموعه آثار باستانی آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) و جمهوری خود مختار تاتارستان» در سال ۱۹۳۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۴؛ تعداد برگ: ۲+۲۳۵ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی نام گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۹×۱۲.

(۱۴۵)

شماره نسخه: C 1863

نام کتاب: همان (تذکره الاولیاء).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل نیست و تنها بخشی از باب شرح حال «بایزید بسطامی» تا باب شرح حال «ابو علی جرجانی» را شامل می‌گردد. این نسخه شامل ۵۱ باب می‌باشد. در فهرست ابتدای کتاب باب «ابو بکر کتانی ختانی» به عنوان آخرین باب آمده است در حالیکه در متن تنها عنوان و یک خط از این باب نگارش شده است. در پی همین فصل هم زندگینامه امام جعفر صادق [علیه السلام] آمده است. تمامی این بابها از بخش اصلی این کتاب و تنها باب «ابو حسن خرقانی» از بخش تکمیلی می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۲×۲۴.۵؛ تعداد برگ: ۱۲۵؛ تعداد سطر: ۲۰؛
اندازه متن: ۸.۵×۲۰.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نازک و گاه شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرمی اعلاء؛
بسیاری از صفحات رطوبت دیده است.

(۱۴۶)

شماره نسخه: B 730 (589c)

نام کتاب: همان (تذکره الاولیاء).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی شامل ۶۵ باب از بخش اصلی و یک باب «شرح حال [امام] محمد باقر [علیه السلام]» از بخش تکمیلی این مجموعه می‌باشد. پس از باب «ابو حسن پوشنچی» ترتیب باب‌ها با نسخه اصلی متفاوت پیدا می‌کند. فهرست متن کتاب با فهرست ابتدای آن مطابقت ندارد.
تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.
مکان کتابت: آسیای مرکزی (ترکستان شرقی) می‌باشد. در صفحه ۱۶ - بخشی از داستان شیخ صوفیه ابوبافر شبلی به دست خط دیگری نوشته شده است.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق؛ متن کتاب دارای حاشیه‌ای با خطوط رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی؛ پس از صفحه ۲۳۴ قسمتهای زیادی از متن از بین رفته است.

(۱۴۴)

شماره نسخه: B 3954

نام کتاب: همان (تذکره الاولیاء)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی شامل ۹۶ باب می‌باشد و بخش اصلی آن بابهای ۷۲ - ۱ از بابهای تکمیلی جدا نشده است. ساختار باب‌ها پس از باب ۵۸ با عنوان «شرح حال محمد ابن علی الحکیم ترمذی» با نسخه اصلی متفاوت است. بخش تکمیلی از باب ۹۶ - ۷۳ با «ابو الحسن خرقانی» آغاز می‌گردد و با باب «ابو سعید ابی‌الخیر» به پایان می‌رسد. باب «شرح حال [امام] محمد باقر [علیه السلام]» در متن وجود ندارد. باب «ابو سعید ابی‌الخیر» تفاوت بسیاری با نسخ پیشین دارد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱ و ۳۹۹ مهر مدوری به تاریخ ۱۰۹۹ قمری / ۱۶۸۸ - ۱۶۸۷ میلادی چاپ شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط یوسپوف به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴.۷×۲۴.۵؛ تعداد برگ: ۳۹۹ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی نام گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۲۵؛
اندازه متن: ۹.۵×۱۹.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق زیبا. متن کتاب دارای حاشیه‌ای با خطوط رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با رویه چرمی؛ بسیاری از صفحات نسخه آسیب و یا رطوبت دیده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.ف.پتروفسکی در سال ۱۹۰۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۲×۱۲.۵؛ تعداد برگ: ۳۶۴+۹؛ تعداد سطر: ۱۱؛ اندازه متن: ۸×۱۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق و گاه شکسته؛ متن کتاب دارای حاشیه‌ای با خطوط رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با رویه چرمی نازک.

(۱۴۷)

شماره نسخه: B 3963

نام کتاب: همان (تذکره الاولیاء).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و دارای ۹۷ باب می‌باشد، بخش اصلی این اثر از بخش تکمیلی آن جدا نمی‌باشد. ترتیب باب‌ها پس از باب ۵۸ (شرح حال محمد بن علی الحکیم ترمذی) با نسخه اصلی تفاوت دارد. همچنین ترتیب باب‌های تکمیلی نیز با نسخه متعلق به «اداره هندوستان» متفاوت می‌باشد. باب شرح حال «ابو سعید ابی‌خیر» بسیار کامل تر از نسخه‌های دیگر است.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه اسامی اماکن جغرافیایی، اشخاص، اصطلاحات خاص آمده است، این اطلاعات از روی نسخه «نفحات الانس» عبدالرحمن جامی، فرهنگ «موید الفضلاء» محمد بن لاد نوشته شده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط یوسپوف به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲.۵×۱۷.۵؛ تعداد برگ: ۵۶۱؛ تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه متن: ۱۵.۵×۱۰.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق و گاه شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با رویه چرمی؛ بسیاری از صفحات از جمله صفحه اول مقدمه از بین رفته است.

(۱۴۸)

شماره نسخه: B 706 (fa 581)

نام کتاب: همان (تذکره الاولیاء).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: بر اساس فهرست ابتدای این اثر این نسخه شامل ۷۲ باب بوده است که ۶۳ باب آن (در واقع ۶۲ باب زیرا یک باب دو بار تکرار شده است) حفظ گردیده است. فهرست این نسخه خطی پس از باب ۵۴ با عنوان «شرح حال محمد بن فاضل» با نسخه خطی تصحیحی نیکلسون تفاوت دارد. باب «محمد بن فاضل» تنها شامل عنوان و چند سطر می‌باشد. باب «محمد خفیف» دو بار تکرار شده است. بخش‌های پایانی و ۹ باب این نسخه مفقود گردیده است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ای.لرخ در سال ۱۸۵۸ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۱۹.۵×۱۲؛ تعداد برگ: ۳۲۶؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۳.۵×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی و اصطلاحات خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ. متن کتاب دارای حاشیه‌ای با خطوط رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با رویه چرمی؛ صحافی نسخه بسیار آسیب و بسیاری از صفحات نسخه نیز رطوبت دیده است.

(۱۴۹)

شماره نسخه: B 4484

نام کتاب: همان (تذکره الاولیاء).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل ۹۴ باب است (در

در شهر بلخ به دنیا آمده و ملقب به «شیخ الاسلام» بوده است. مؤلف در این اثر گاه خود را با نام «صفی الدین» معرفی می‌نماید. وی از سال ۵۸۲ قمری / ۱۱۸۷ - ۱۱۸۶ میلادی شروع به جهانگردی می‌نماید و از شهرهای بخارا، جوزجان، منطقه باشقیر و آمودریا، ترمذ و غرب ایران دیدن می‌کند، ابوبکر عبدالله فردی بسیار دانا و حکیم بوده است.

مترجم: نام مترجم در نسخه موجود در پاریس وجود ندارد، اما در این نسخه مترجم «عبداله ابن محمد ابن قاسم الحسین» یا «محمد ابن محمد ابن حسین» نام دارد. این ترجمه در شهر بلخ انجام شده است و به شخص بزرگی چون «فخر المولاء الدین ابو باقر ابن عثمان ابو فرید» تقدیم گردیده است (در این نسخه به اشتباه نام وی ابو وزیر نوشته شده است).

تاریخ تألیف اثر: تاریخ ترجمه این اثر ۱ ذوالقعدة سال ۶۷۶ قمری / ۱۶ مارس ۱۲۷۹ میلادی می‌باشد.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این کتاب، اثر بسیار ارزشمند و کمیابی درباره شهر و استان بلخ است که شامل شرح حال بزرگان و عرفای صوفیه از زمان ورود اسلام به این سرزمین تا پایان قرن دوازدهم میلادی است. این اثر همچنین شامل بخشی تاریخی درباره شهر بلخ و سیستم مالی آن می‌باشد. این نسخه خطی با اطلاعات بسیار ارزنده خود، منبع ارزشمند تاریخی تا پیش از دوره مغولها محسوب می‌گردد.

این اثر تألیفی می‌باشد و نویسنده در بخش مقدمه نام منابع و مراجع مورد استفاده خود را ذکر نموده است. از جمله این منابع «کتاب الطبقات»، «کتاب العلماء»، «طبقات»، «کتاب البهجات»، «کتاب تاریخ بلخ» می‌باشد.

نویسنده همچنین عنوان تمامی منابع کتاب خود را ذکر ننموده است. این اثر شامل مقدمه مترجم، مقدمه مؤلف، سه فصل می‌باشد.

آغاز نسخه (متن مترجم): «حمد و سپاس و ستایش مر خالق سزد که».

آغاز نسخه (متن نویسنده): «مفتاح الکتاب همی گوید شیخ الاسلام ابو بکر عبد الله بن محمد بن داود واعظ که این کتاب را بر سه فصل ترتیب کرده شد».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی با دیگر نسخه موجود در پاریس تحت عنوان «فضل البلخ» صرف نظر از اندک تفاوتی مطابقت دارد، این تفاوت‌ها در ابتدا و انتهای بخش اول مشهود می‌باشد، همچنین در بخش سوم شرح حال برخی بزرگان صوفیه شهر بلخ نیامده است.

واقع ۹۳ باب زیرا یک باب آن دو بار تکرار شده است). ترتیب این نسخه پس از باب ۴۸ (شرح حال ابن جلاء) با نسخه تصحیحی نیکلسون تفاوت دارد. بابهای اصلی نیز از بخش بابهای تکمیلی جدا می‌باشد و بخش مؤخره‌ای برای بخش اصلی نیامده است. آخرین باب شامل شرح حال «ابو علی دقاق» می‌باشد.

بخش اصلی شامل ۷۲ باب است و با نسخه تصحیحی نیکلسون تفاوت دارد. از جمله: ۲ باب ۴۹ و ۵۰ از بخش اصلی متفاوت می‌باشند، همچنین دو باب دیگر ۸۱ و ۸۷ موجود در بخش تکمیلی در واقع جزء بخش اصلی‌اند. بخش تکمیلی شامل ۲۲ باب می‌باشد و ۳ باب از نسخه تصحیحی نیکلسون کمتر دارد، یکی از این باب‌ها در بخش اصلی نوشته شده است و دو باب دیگر به نگارش درنیامده‌اند.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۱.۵×۲۴.۵؛ **تعداد برگ:** ۳۳۲ (صفحات کتاب با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ **تعداد سطر:** ۲۱؛ **اندازه متن:** ۸.۴×۱۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی، اصطلاحات خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ؛ متن کتاب دارای حاشیه‌ای با خطوط رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با رویه چرمی؛ صفحه اول نسخه شامل فهرست کتاب و همچنین صفحات پایانی آخرین فصل از بین رفته است.

(۱۵۰)

شماره نسخه: C 453 – (ba 574ag) 3

نام کتاب: فضائل بلخ.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: ابوبکر عبدالله بن عمر ابن داود واعظ صفی الدین بلخی. اما در این کتاب نام وی به صورت «ابوبکر عبدالله ابن عمر بن محمد ابن داود واعظ» نوشته گردیده است. تنها از مقدمه کتاب می‌توان اطلاعات اندکی درباره نویسنده آن دست یافت و منبع دیگری در این زمینه وجود ندارد. ابوبکر عبدالله

ساختار این نسخه خطی «فضائل بلخ» شامل مقدمه مترجم، مقدمه مؤلف، بخش یک - روایات و افسانه‌هایی درباره پیدایش شهر بلخ، تصرف بلخ توسط اعراب، بلخ در دوره حکومت اسلام، توسعه و پیشرفت بلخ و نیز بخش دوم - خیابان‌های بلخ، خصوصیات اخلاقی ساکنین بلخ، شرایط مساعد آب و هوای طبیعی بلخ، مزیت‌های منطقه تجاری بلخ و نیز بخش سوم - شرح حال ۷۰ نفر از بزرگان و عرفای بلخ می‌باشد و در این نسخه نام ۴ تن از آنها از قلم افتاده است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: محمد شریف ابن ملا حسن حاج بخارا.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کن در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۲۴.۳؛ تعداد برگ: ۱۰۶؛ تعداد سطر: ۲۱؛

اندازه متن: ۱۲.۵×۱۸.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ درشت.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی می‌باشد.

(۱۵۱)

شماره نسخه: C 453 – 1 (ba 574ag)

نام کتاب: همان (فضائل بلخ)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص می‌باشد و جزئی از مجموعه «فضائل البلخ» محسوب می‌گردد که با دست خط دیگری نوشته شده است. برخی از نشانه‌های خط‌شناسی (لغزهای یکسان قلم، جوهرهای سرخ) حاکی از این امر هستند که این نسخه خطی با نسخه شماره C 453 – ۳ شباهت بسیار دارند. با این وجود این نسخه خطی صحیح‌تر از نسخه شماره C 453 – ۳ می‌باشد. به عنوان مثال مترجم در این نسخه خطی برای لغات قدیمی فارسی از واژه «زبان فارسی دری» استفاده نموده است، حال آنکه در نسخه شماره C 453 – ۳ تنها از واژه «زبان فارسی» استفاده شده است. در این خصوص دو نظر وجود دارد یا این دو نسخه هر دو جزئی از یک مجموعه محسوب می‌گشته‌اند، یا نسخه شماره C 453 – ۳

کپی از این نسخه می‌باشد.

این نسخه خطی شامل مقدمه مترجم، مقدمه مؤلف، بخش اول، بخش دوم و بخش سوم می‌باشد. بخش ۳ کامل نیست و تا قسمت ۱۵ یعنی شرح حال «شیخ ابو محمد سیما ابن جمیل ثقفی» آمده است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه توضیحاتی درباره حذفیات متن آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کن در سال ۱۸۹۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۲۴.۳؛ تعداد برگ: ۴۴؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۲.۵×۱۸.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی.

(۱۵۲)

شماره نسخه: D 456

نام کتاب: روح الجنان فی سیره الشیخ روزبهان.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: «عبداللطیف ابن صدرالملک والدین ابو محمد روزبهان الثانی ابن فخر الملک و الدین ابوالعباس احمد بن ابو محمد روزبهان ابن ابی نصر بقلی» است. از نام وی چنین بر می‌آید که ایشان یعنی عبداللطیف نوه شیخ شهیر صوفی فارس «ابو محمد روزبهان ابن ابی نصر بقلی» می‌باشد. وی در سال ۵۲۲ قمری / ۱۱۲۸ میلادی در شهر فسا به دنیا آمد و در سال ۶۰۶ قمری / ۱۲۰۹ میلادی در شیراز وفات نمود. نویسنده این کتاب را به حاکم وقت «نصرت الدین و الدین سلطان السلاطین الاسلام و المسلمین احمد اعظم اتابک» تقدیم نموده است.

تاریخ تألیف اثر: پایان محرم سال ۷۰۵ قمری / ماه ژوئن - آگوست ۱۳۰۵ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شرح دوره‌ای از زندگی مؤلف و خاطرات وی از «ابو محمد روزبهان ابن ابی نصر بقلی»

(۱۵۳)

شماره نسخه: D 4464 - 2

نام کتاب: رساله حضرت قطب الاقطاب.

توضیح نام اثر: این عنوان پیش از مقدمه کتاب نگاشته شده است، اما این اثر بیشتر با عنوان «مقامات شیخ نور الدین بصیر» نیز نامیده می‌شود.

پدید آورنده: «ابوالحسن ابن حاج صفی الدین»، وی از سوی مادری نوه «شیخ النظام الدین بصیری» بوده است. طبق مقدمه این کتاب «شیخ نظام» نیز از نوادگان شیخ مشهور سمرقند، نورالدین بصیری بوده است و این اثر به شرح زندگانی «شیخ سمرقند نورالدین بصیری» می‌پردازد. در نسخه «کندی» درباره اصل و نسب نظام الدین از نورالدین بصیری بسیار آمده است، اما در نسخه «کندی» در تاشکند این لقب به اشتباه به صورت «بصری» ذکر گردیده است.

تاریخ تألیف اثر: در دیوان «خاقانی» همچنین شیخ نظام الدین را هم عصر تیمور (۸۰۷ - ۷۷۱ قمری/ ۱۴۰۴ - ۱۳۷۱ میلادی) دانسته‌اند که در نتیجه تاریخ کتابت این اثر می‌بایست در قرن پانزدهم میلادی باشد.
مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر به شرح زندگانی شیخ بزرگ سمرقند «نورالدین بصیری» (تاریخ وفات ذو القعدة سال ۶۴۶ قمری/ فوریه - مارس ۱۲۴۹ میلادی) می‌پردازد. لقب وی همچنین «قطب چهاردهم»، «قطب الاقطاب» بوده است. این نسخه شامل مجموعه‌ای از روایات درباره بصیری و زندگی پرماجرایی وی می‌باشد. این کتاب بر اساس روایات مکتوب خانواده و همچنین حکایات شفاهی از وی به نگارش درآمده است. همچنین بخش بزرگی از این اثر بعدها در قرن شانزدهم میلادی به مجموعه «خاندی» افزوده گردید. البته در بعضی از نسخ نیز این دو اثر به صورت جداگانه از هم محسوب می‌گردد.

آغاز نسخه: «الحمد لله رب العالمین و عاقبه المتقین و الصلوه و السلام».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد و جزئی از مجموعه‌ای شامل این اثر و «کندی» می‌باشد.

تاریخ کتابت: شوال ۱۲۷۷ قمری / آوریل - می ۱۸۵۱ میلادی.

مکان کتابت: تاشکند.

نام کاتب: توره خواجه ابن آفاق خواجه.

می‌باشد. و.آ.یوانف نیز کتابی درباره نوه ابو محمد روزبهان ابن ابی نصر بقلی دارد. اما این دو نسخه با هم تفاوت‌هایی دارند. به عقیده صاحب نظران این دو نسخه متنی ویرایش شده از یک اثر می‌باشد. از کتاب خطی حاضر تنها یک نسخه وجود دارد. آثار تألیفی پدر و پدربزرگ مؤلف به عنوان منبعی برای تنظیم این کتاب بوده‌اند و نام هر ۴۰ مرجع مورد استفاده نویسنده در این کتاب آمده است.

علاوه بر این روایات پدر مؤلف و مشاهدات شخصی وی نیز مرجع دیگری برای تنظیم این کتاب بوده‌اند.

این اثر شامل مقدمه، ۴ باب، مؤخره می‌باشد.

آغاز نسخه: «الحمد لله الذی اجلس علی ... اما بعد بر ارباب عقل و نقل و اصحاب جل و عقد مخفی نیست».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: فهرست این نسخه خطی شامل مقدمه، بخش اول - مکان تولد ابو محمد روزبهان ابن ابی نصر بقلی، شرایط زندگی وی، استادان وی و راه‌های وصول وی به مرحله حقیقت. بخش دوم - ذکر روایات در خصوص اعجازات و توانایی‌های ابو محمد روزبهان ابن ابی نصر بقلی، بخش سوم - تألیفات ابو محمد روزبهان ابن ابی نصر بقلی، بخش ۴ - فرزندان ابو محمد روزبهان ابن ابی نصر بقلی و همچنین اطلاعاتی درباره زندگی پدر وی، و در آخر شامل مؤخره می‌باشد.

تاریخ کتابت: پیش از قرن پانزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط س.گ. وحیدف در سال ۱۹۴۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۰.۵×۲۲.۵؛ تعداد برگ: ۲۸۵+۲؛ تعداد سطر: ۱۰؛ اندازه متن: ۲۱×۱۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه؛ عناوین، برخی اسامی و اصطلاحات خاص با جوهر قرمز (شن‌گرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ درشت؛ متن کتاب دارای حاشیه‌ای با خطوط رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی اروپائی معاصر؛ پایان مؤخره نسخه از بین رفته است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط یونسف در سال ۱۹۴۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۳؛ تعداد برگ: ۵۰ (صفحات ۱۵۵ تا ۲۰۵ از مجموعه اصلی)؛ تعداد سطر: ۱۱؛ اندازه متن: ۸×۱۵.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف

چرمی.

(۱۵۴)

شماره نسخه: C 1562 (Nov.1199)

نام کتاب: مقامات امیر کلال.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: شیخ الدین. وی از سمت مادری نوه «امیر حمزه»، پسر امیر کلال محسوب می‌گردد.

تاریخ تألیف اثر: در قرن پانزدهم میلادی پیش از سال ۸۴۰ قمری / ۱۴۳۷ - ۱۴۳۶ میلادی است.

۷ - مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل شرح زندگی عارف بزرگ نقشبندی «امیر کلال بخاری» ملقب به «امیر کلال» و فرزند وی «امیر حمزه» می‌باشد. امیر کلال اصالتاً متولد شهر بخارا است و در تاریخ جمادی الاول سال ۷۷۲ / نوامبر - دسامبر ۱۳۷۰ میلادی وفات نمود. این کتاب شامل روایات و حکایات درباره زندگی و دانش این بزرگان است و بر اساس روایات مکتوب، حکایات شفاهی و شواهد خود نویسنده به نگارش درآمده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۶ قمری / ۱۸۳۱ - ۱۸۳۰ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی از طریق «مجموعه نسخ خطی بخارا» در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴×۱۴.۵؛ تعداد برگ: ۸۶ (صفحات کتاب

با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۱۱ الی

۱۲؛ اندازه متن: ۸×۱۹.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی اسامی و اصطلاحات خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است،

نوع خط: خط نستعلیق (از صفحه ۱ - ۱۶ خط درشت و از صفحه ۱۷ - ۸۴ خط باریک).

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی.

(۱۵۵)

شماره نسخه: C 1412 (Nov.867)

نام کتاب: همان (مقامات امیر کلال).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد و با نسخه شماره C 1562 مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: پس از سال ۱۲۷۶ قمری / ۱۸۶۰ - ۱۸۵۹ میلادی در قرن نوزدهم.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی از طریق «مجموعه نسخ خطی بخارا» در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵×۱۴؛ تعداد برگ: ۷۷؛ تعداد سطر: ۱۳ الی ۱۹؛ اندازه متن: ۸.۵×۱۹.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی.

(۱۵۶)

شماره نسخه: C 1928 (Nov.197)

نام کتاب: خلاصه المقامات.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: شهاب الدین ابن مکرم. نام نویسنده در این نسخه ذکر نگردیده است و از کتاب درویش علی بوزجانی جامی «مناقب اولاد شیخ احمد جام نامقی» اقتباس گردیده

نیست و تعداد بسیار کمی از آن در حال حاضر موجود می‌باشد. این اثر با شرح زندگی بزرگان و عارفان صوفی هرات از زمان حضور اسلام در این منطقه آغاز می‌گردد و با زندگی‌نامه عارفان عصر مؤلف به پایان می‌رسد. این کتاب مرجع ارزشمندی جهت مطالعه فرهنگ و تاریخ باستانی شهر هرات است.

«مقصد الاقبال السلطانیه و مرصد الامال الخاقانیه» از یک پیشگفتار، مقدمه، ۳ باب و مؤخره تشکیل شده است. بخش مقدمه شامل گفتارهایی درباره اهمیت اماکن مقدس عبادی می‌شود.

باب اول شامل شرح زندگانی بزرگان هرات از زمان ورود اسلام به این سرزمین تا مرگ تیمور است.

باب دوم شامل شرح بزرگانی می‌باشد که در هرات و توابع آن وفات نموده‌اند و در کتابهای پیشین سخنی از آنها نوشته نشده است.

باب سوم شامل شرح بزرگانی می‌باشد که پس از مرگ تیمور در هرات به خاک سپرده شده‌اند.

آغاز نسخه: «الحمد لله الذی جعل زیاده مرآة الاولیا».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد و فهرست ابتدای آن کامل و با متن کتاب مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: قرن شانزدهم.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.و. خانیکف در سال ۱۸۵۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۱۲؛ تعداد برگ: ۶۰؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۴×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی با رویه چرمی (تنها جلد زیرین سالم مانده است)، برخی از صفحات نسخه رطوبت دیده است.

(۱۵۸)

شماره نسخه: C 1416 (Nov. 872)

نام کتاب: نفحات الانس من حضرات القدس.

پدید آورنده: نور الدین عبد الرحمن جامی. وی در ۲۳ شعبان ۸۱۷ قمری / ۷ نوامبر ۱۴۱۴ میلادی در شهر جام در

است. در این کتاب همچنین آمده است که شهاب الدین مکرم از نوادگان شیخ و شاعر بزرگ صوفیه احمد جامی است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۸۴۰ قمری / ۱۴۳۷ - ۱۴۳۶ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه خطی بسیار کمیاب و ارزشمند به شرح زندگی و احوالات عارف بزرگ «شیخ احمد جام» می‌پردازد. این اثر بخشی از یک مجموعه دیگر بوده است که متأسفانه دیگر بخشهای آن به دست ما نرسیده است. از جمله منابع اصلی آن، اثر معروف قرن دوازدهم از محمد بن یعقوب غزنوی است. «خلاصه المقامات» شامل ۱۰ باب و یک فصل می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل نمی‌باشد و صفحات نخستین و پایانی آن از بین رفته است و شامل بابهای ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ می‌شود.

تاریخ کتابت: قرن شانزدهم - هفدهم میلادی.

مکان کتابت: خراسان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی از طریق «مجموعه نسخ خطی بخارا» در سال ۱۹۱۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴.۵×۱۷.۵؛ تعداد برگ: ۱۳؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۶ - ۱۷×۱۲ - ۱۳.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: بدون صحافی.

(۱۵۷)

شماره نسخه: A 226 (574agm) 1

نام کتاب: مقصد الاقبال السلطانیه و مرصد الامال الخاقانیه.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: عبدالله ابن عبد الرحمان الحسین ملقب به «اصیل الواعظ» می‌باشد که اثر خود را به تیمور ابوسعید (۸۷۳ - ۸۵۵ قمری / ۱۴۶۹ - ۱۴۵۲ میلادی) تقدیم نموده است.

تاریخ تألیف اثر: پس از سال ۸۶۴ قمری / ۱۴۶۰ - ۱۴۵۹ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه خطی چندان مشهور

نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی کهن؛ صفحه اول مقدمه این کتاب از بین رفته و بسیاری دیگر از صفحات رطوبت دیده است.

(۱۵۹)

شماره نسخه: B 2423

نام کتاب: همان (نفحات الانس من حضرات القدس).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل اما قدیمی است. در ابتدای این نسخه فهرست کاملی از موضوع کتاب آورده شده است.

تاریخ کتابت: سال ۹۵۰ قمری / ۱۵۴۴ - ۱۵۴۳ میلادی.

مکان کتابت: شهر هرات.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشت‌های بسیاری آمده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۱.۳×۲۰.۵؛ تعداد برگ: ۲۹۱ (این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۷×۱۴.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با رنگ طلائی نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ زیبا.

نوع جلد: صحافی شرقی. بسیاری از صفحات این نسخه رطوبت دیده است.

(۱۶۰)

شماره نسخه: B 703 (580)

نام کتاب: همان (نفحات الانس من حضرات القدس).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل اما قدیمی می‌باشد، برخی از بخش‌های آن در مقایسه با نسخه اصلی مختصر تر است.

تاریخ کتابت: سال ۹۵۵ قمری / ۱۵۵۸ - ۱۵۵۷ میلادی.

مکان کتابت: خراسان.

نام کاتب: میر محمد ابن خواجه محمد سمرقندی می‌باشد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱ و ۲۹۵

مهری به نام صاحب پیشین کتاب آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژل. روسو در سال ۱۸۱۹

میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

استان هرات متولد یافت و در تاریخ ۱۸ محرم ۸۹۸ قمری / ۹ نوامبر ۱۴۹۲ میلادی از دنیا رفت.^۱

تاریخ تألیف اثر: نگارش این اثر از سال ۸۸۱ قمری / ۱۴۷۷

- ۱۴۷۶ میلادی آغاز و در سال ۸۸۳ قمری / ۱۴۷۹ - ۱۴۷۸ میلادی به پایان رسید.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر نمونه ارزشمندی از زندگی بزرگان مکتب صوفیه و نمایندگان این مکتب (بیش از ۶۰۰ نفر) از قرن سیزدهم تا قرن پانزدهم میلادی می‌باشد. این کتاب شامل: ۱) تشریح اصول صوفیه ۲) شرح حال عرفای صوفی از ابو هاشم تا میر سید قاسم تبریزی ۳) ملاحظاتی در باب نمایندگان صوفیه در شعر از سنایی تا حافظ ۴) نمایندگان زن صوفیه و ۵) بخش مؤخره، است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه از جمله قدیمی ترین نسخ موجود از «نفحات الانس» است.

تاریخ کتابت: اواسط ماه جمادی الثانی ۸۹۷ قمری / آوریل ۱۴۹۱ میلادی.

مکان کتابت: خانقاه جدیدی (هرات).

نام کاتب: ابو وجوب وجیه باخرزی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشت‌های بسیاری آمده است، در صفحه ۲۳۹ و ۲۴۰ بعدها به این نسخه اضافه گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «مجموعه نسخ خطی بخارا» در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵.۶×۲۴.۸؛ تعداد برگ: ۱+۲۷۸ (این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۷×۱۱.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین غالباً با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق زیبا.

۱. در دوره اسلامی جغرافی نویسان خراسان را به چهارربع تقسیم میکردند؛ ربع بلخ، ربع هرات، ربع نیشابور و ربع مرو که اکنون بخشهایی از ربع هرات و بلخ در افغانستان و مرو در ترکمنستان و بخشهایی از مرو و هرات و به همراه ربع نیشابور استان خراسان ایران را تشکیل می دهند. خراسان ایران در سالهای اخیر به خراسان رضوی و خراسان شمالی و خراسان جنوبی تقسیم شده اند. از این رو در آن موقع تربت جام جزئی از ربع هرات بوده است (ویراستار).

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد. در ابتدای این اثر فهرست کاملی از موضوعات متن اصلی آمده است.
تاریخ کتابت: ۱۵ ذو الحجه سال ۱۰۰۸ قمری / ۲۸ ژوئن ۱۶۰۰ میلادی.

مکان کتابت: افغانستان یا هندوستان شمالی.
نام کاتب: خواجه ابن مولانا یارمحمد غزنوی.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱b مهری با نام صاحب قدیمی این کتاب آمده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک.ف. کافمان در سال ۱۸۷۴ میلادی از آسیای مرکزی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵.۸×۲۴.۳؛ **تعداد برگ:** ۳۱۵ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ **تعداد سطر:** ۱۹؛ **اندازه متن:** ۸×۱۶.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق زیبا و ریز. متن کتاب دارای حاشیه‌ای با خطوط رنگی.
نوع جلد: صحافی شرقی با چرم قرمز رنگ، صفحه ۵ شامل فهرست از بین رفته است.

(۱۶۳)

شماره نسخه: C 506 (579)

نام کتاب: همان (نفحات الانس من حضرات القدس).
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است.
تاریخ کتابت: اواخر قرن شانزدهم تا اوایل قرن هفدهم میلادی.
مکان کتابت: خراسان.
نام کاتب: عبد الکريم ابن حاجی میعان؟^۲
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: یادداشتهای بسیاری در حاشیه این نسخه نوشته شده است، به صفحات ۱۷، ۳۱، ۶۸، ۱۲۰ و ۱۴۱، بعدها برگه‌هایی کوچکتر از متن اصلی با موضوع صوفی الحاق شده است.
سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۵.۶×۲۴.۳؛ **تعداد برگ:** ۲۹۶ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ **تعداد سطر:** ۲۵؛ **اندازه متن:** ۹×۱۶.

اندازه صفحه: ۱۲.۶×۲۲.۵؛ **تعداد برگ:** ۲۹۵ (این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ **تعداد سطر:** ۲۱؛ **اندازه متن:** ۷×۱۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با درجات کیفی متفاوت.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین غالباً با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق زیبا؛ متن کتاب دارای حاشیه‌ای با خطوط رنگی.
نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی کهن.

(۱۶۱)

شماره نسخه: B 704 (580aa)

نام کتاب: همان (نفحات الانس من حضرات القدس).
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است.
تاریخ کتابت: سال ۹۹۸ قمری / ۱۵۹۰ - ۱۵۸۹ میلادی.
مکان کتابت: ترکیه؟
نام کاتب: درویش عشقی ورداری؟^۱
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات نخست این نسخه یادداشتی از صاحب قدیمی این کتاب ابراهیم افندی است، که این نسخه را پیش از خود متعلق به خاندان کریمه می‌داند.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.ر. روزی در سال ۱۹۰۸ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۱.۸×۲۲.۱؛ **تعداد برگ:** ۳۶۹؛ **تعداد سطر:** ۲۳؛ **اندازه متن:** ۷×۱۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با درجات کیفی متفاوت.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق «ترکی».
نوع جلد: صحافی اروپائی معاصر.

(۱۶۲)

شماره نسخه: C 507 (580a)

نام کتاب: همان (نفحات الانس من حضرات القدس).
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

۱. تردید در مورد مکان کتابت و نام کاتب از فهرست نویسان روس است (ویراستار).
۲. تردید از فهرست نویسان روس است (ویراستار).

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

تاریخ کتابت: ۱۶ شوال ۱۲۴۵ قمری / ۱۲ آوریل ۱۸۳۰ میلادی.
مکان کتابت: بخارا.
نام کاتب: میر سعید احمد ابن میر عاشور.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشت‌های تکمیلی بسیاری آمده است. در صفحات ۱۴۹، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۸۹ یادداشت‌های حاشیه‌ای درباره دیگر عرفای صوفیه آمده است.

(۱۶۴)

شماره نسخه: D 96 (580bb)

نام کتاب: همان (نفحات الانس من حضرات القدس).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد. در ابتدای این اثر فهرست کاملی از موضوعات متن اصلی آمده است.
تاریخ کتابت: اوایل قرن نوزدهم میلادی (در صفحه ۲۵۲ این نسخه به زبان عربی تاریخ ۱۲۳۹ قمری / ۱۸۲۴ - ۱۸۲۳ میلادی نوشته شده است).

مکان کتابت: نامشخص.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: صفحات الحاقی در انتهای این کتاب بخشی ناکامل از مقاله‌ای درباره یک صوفی می‌باشد. در برخی از صفحات نیز یادداشت‌هایی درباره منازل و راههای منطقه کرد (ترکیه) تا مکه و از دمشق (شام) تا مکه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط فرایک در سال ۱۹۰۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۸.۲×۲۷.۸؛ تعداد برگ: ۲۵۳ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۲۶؛ اندازه متن: ۱۳×۲۱.

نوع کاغذ: کاغذ اروپائی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی اروپائی، مقوایی با عطف چرمی.

(۱۶۵)

شماره نسخه: C 1788

نام کتاب: همان (نفحات الانس من حضرات القدس).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پاسخین به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۷.۵×۲۵.۲؛ تعداد برگ: ۳۲۲ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۷×۱۱.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی) با دو کیفیت متفاوت.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، اما عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز و دقیق.

نوع جلد: بدون صحافی می‌باشد. برخی صفحات این نسخه رطوبت دیده است.

(۱۶۶)

شماره نسخه: A 299 (580a)

نام کتاب: همان (نفحات الانس من حضرات القدس).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است. در ابتدای این اثر فهرست کاملی از موضوعات متن اصلی آمده است.
تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.
مکان کتابت: پاولژ^۱ (؟).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: به این نسخه خطی برگه‌های کوچک بسیاری شامل توضیحات تکمیلی اضافه گردیده است. به صفحه ۲۳۶ و ۲۳۷ برگه‌ای به شرح یکی از بزرگان صوفی الحاق گردیده است.

اندازه صفحه: ۱۱.۸×۱۷.۲؛ تعداد برگ: ۲۷۵+۲۵ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۱۳ - ۲۵؛ اندازه متن: ۱۵.۵×۹.

۱. نام منطقه‌ای مسلمان نشین در بلغارستان امروزی است (ویراستار).

(۱۶۸)

شماره نسخه: B 1211

نام کتاب: همان (نفحات الانس من حضرات القدس).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل نیست و شامل بخشی از «نفحات الانس» شامل بخش اول و بخش دوم می‌باشد.
تاریخ کتابت: قرن هفدهم و هجدهم میلادی.
مکان کتابت: نامشخص است.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط وزارت امور خارجه اتحاد جماهیر شوروی (سابق) به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۸×۱۰.۵؛ تعداد برگ: ۷۴؛ تعداد سطر: ۱۹ الی ۲۵؛ اندازه متن: ۱۲.۵×۶.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق.
نوع جلد: بدون صحافی؛ پایان این نسخه از بین رفته و برخی صفحات رطوبت دیده است. بسیاری از صفحات این نسخه آسیب دیده است.

(۱۶۹)

شماره نسخه: B 669 (ab 574)

نام کتاب: مجالس العشاق.

پدید آورنده: نویسنده این اثر ناشناخته می‌باشد، گاه نویسنده این کتاب را «سلطان حسین بایقرا» پادشاه تیموری می‌دانند. اما سلطان بابر (۱۵۳۰ - ۱۵۲۶ میلادی/ ۹۳۷ - ۹۳۲ قمری) در خاطرات خویش نام نویسنده «مجالس العشاق» را کمال الدین حسین گازرگاهی می‌نویسد. مؤلف این اثر را به سلطان حسین بایقرا تقدیم کرده است. اما «سلطان بابر» نظر منفی و ناخوشایند خود نسبت به این اثر و مؤلف آن کمال الدین حسین گازرگاهی را بیان میدارد. در کتاب «هفت اقلیم» امین احمد رازی درباره کمال الدین حسین گازرگاهی چنین آمده است که وی متولد شهر طبرس در خراسان بوده، سپس به آذربایجان و هرات رفته و در دربار سلطان حسین بایقرا محبوبیتی پیدا کرد. وی نویسنده کتاب «مجالس العشاق» است و در سال ۹۳۰ / ۱۵۲۴ میلادی از دنیا رفت.

نوع کاغذ: کاغذ اروپائی (روسی)

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، اما عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نسخ ویژه.
نوع جلد: صحافی شرقی (چرمی).

(۱۶۷)

شماره نسخه: A 299 (580a)

نام کتاب: همان (نفحات الانس من حضرات القدس).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل نمی‌باشد و شامل قسمتهایی از بخش دوم (شرح حال نمایندگان صوفیه) و بخش چهارم (نمایندگان زن صوفیه) می‌باشد. این بخش‌ها از صفحات ۱۲۶ - ۸۴ شامل ۲۸ شرح حال و همچنین از ۱۶۸ - ۱۶۳ شامل ۱۸ شرح حال می‌باشد.
تاریخ کتابت: قرن شانزدهم میلادی.
مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در این نسخه همچنین بخش‌هایی از کتاب‌های دیگر صوفی آمده است: ۱) بخشی از کتاب «ترجمه تاریخ هرات». ۲) روایاتی درباره امام هفتم و هشتم شیعه [امام موسی کاظم و امام رضا علیهما السلام] اضافه گردیده است.

در بین بخش‌های اول و دوم «نفحات الانس» چندین متن دیگر من جمله بخشی از «رشحات عین الحیات» شامل شرح حال ۴ شیخ صوفی و بخشی از «تکمله» آمده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن. و. خانیکف در سال ۱۸۵۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۱۲؛ تعداد برگ: ۱۰۲؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۴×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و بسیاری از اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نسخ.
نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی می‌باشد (تنها جلد زیرین آن باقی مانده است). پایان این نسخه از بین رفته و برخی صفحات رطوبت دیده است. این نسخه خطی ترمیم و بازسازی شده است.

تاریخ تألیف اثر: از سال ۹۰۸ قمری / ۱۵۰۳ - ۱۵۰۲ میلادی تا سال ۹۰۹ قمری / ۱۵۰۴ - ۱۵۰۳ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شرح حال بزرگان و عالمان صوفی است و از یک مقدمه و ۷۷ باب (در برخی نسخ ۷۶ - ۷۵ باب) تشکیل شده است. زندگی هر یک از بزرگان صوفی در قالب یک باب آمده است. قسمت اول این کتاب از مجلس ۱ تا ۵۵، شرح زندگی علمای صوفی از [امام] جعفر صادق [علیه السلام] تا عبدالرحمن جامی است. قسمت دوم این کتاب از مجلس ۵۶ تا ۷۷ شامل شرح حال سلیمان در انجیل تا سلطان حسین بایقرا است. این اثر مرجع ارزشمندی جهت مطالعه ادبیات مورد نظر طبقات بالای جامعه آسیای مرکزی و ایران در قرن ۱۶ - ۱۵ میلادی است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه از نظر تعداد بابها و متن آن با نسخه موجود «دفتر هند» مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک.ف.کلر در سال ۱۸۶۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹.۱×۱۲.۴؛ تعداد برگ: ۲۲۴+۴ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه متن: ۱۲×۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، اما عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) و گاه آبی نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز.

نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی می‌باشد. صفحات پایانی نسخه از بین رفته است.

(۱۷۰)

شماره نسخه: A 230 (a 581)

نام کتاب: رشحات عین الحیات.

پدید آورنده: علی ابن حسین الواعظ الکاشفی ملقب به صفی.

۱. در این مورد و موارد مشابه درج (صلی الله) و (علیه السلام) در جلوی نام پیامبر و امامان شیعه، در متن کاتالوگ روسها نیست و افزودگی‌ها از ماست (ویراستار).

وی در ۲۱ جمادی الاول سال ۸۷۶ قمری / ۱۲ فوریه ۱۴۶۳ میلادی به دنیا آمد و در سال ۹۳۹ قمری / ۱۵۳۳ - ۱۵۳۲ میلادی وفات نمود. وی از شاگردان و پیروان نقشبندیه خواجه عبيدالله احرار در آسیای مرکزی در قرن پانزدهم میلادی بوده است.

تاریخ تألیف اثر: نگارش این اثر در سال ۸۹۳ قمری / ۱۴۸۸ میلادی آغاز و ۱۶ سال بعد در سال ۹۰۹ قمری / ۱۵۰۴ - ۱۵۰۳ میلادی به اتمام رسیده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر ارزشمند به شرح زندگی علمای نقشبندیه از ابتدا تا پایان قرن ۱۵ و اوایل قرن ۱۶ میلادی می‌پردازد، و اکثر کتاب درباره فعالیت‌های خواجه احرار می‌باشد. از جمله منابع مورد استفاده در نگارش این کتاب مشاهدات شخصی مؤلف و روایات دیگران بوده است. «رشحات عین الحیات» به عنوان مرجع موثق جهت مطالعه زندگی اجتماعی، فرهنگی، سیاسی ساکنان آسیای مرکزی در قرن پانزدهم میلادی بوده است.

این اثر شامل مقدمه - شرح زندگی علمای نقشبندیه تا پیش از خواجه احرار، باب اول - تولد و زندگی خواجه احرار، باب دوم - سخنان حکیمانه خواجه احرار، باب سوم - روایاتی درباره کارهای خارق العاده خواجه احرار، بخش مؤخره - مرگ خواجه احرار می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل است.

تاریخ کتابت: سال ۱۰۲۷ قمری / ۱۶۱۷ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی، افغانستان شمالی.

نام کاتب: مولانا محمد صالح ابن سعید محمد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشتهای تکمیلی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کن در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۱۲؛ تعداد برگ: ۲۷۹؛ تعداد سطر: ۱۹ الی ۲۱؛ اندازه متن: ۱۴×۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، اما عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی می‌باشد. این نسخه مورد ترمیم قرار گرفته است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۵×۱۸.۸؛ تعداد برگ: ۲۵۴ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر:

۲۱؛ اندازه متن: ۱۹×۱۱.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، اما عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز زیبا.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی.

(۱۷۳)

شماره نسخه: C 2297

نام کتاب: همان (رشحات عین الحیات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد و شامل مقدمه، باب اول، دوم، سوم، بخش مؤخره است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکستان شرقی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشتهای تکمیلی آمده است، به عنوان مثال در برخی طرز تلفظ اسامی خاص متن ذکر گردیده است. در مقایسه با نسخه خطی شماره A230 برخی صفحات من جمله ۱۶۱ و ۱۶۳ آن در حاشیه‌های این نسخه نوشته شده است.

اندازه صفحه: ۲۵×۱۹؛ تعداد برگ: ۲۳۰؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۹.۵×۱۳.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، اما عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی نقش برجسته.

(۱۷۴)

شماره نسخه: B 2414

نام کتاب: همان (رشحات عین الحیات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد و شامل مقدمه، باب اول، باب دوم، باب سوم و مؤخره است.

(۱۷۱)

شماره نسخه: C 2292

نام کتاب: همان (رشحات عین الحیات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد و شامل مقدمه، باب اول، باب دوم، باب سوم و مؤخره می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشتهای تکمیلی آمده است، به عنوان مثال در برخی طرز تلفظ اسامی خاص ذکر گردیده است. در صفحه ۶۵ یادداشتی به تاریخ سال ۹۱۴ قمری / ۱۵۰۸ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۲×۱۸؛ تعداد برگ: ۲۰۳ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۲۳

الی ۲۵؛ اندازه متن: ۱۸×۱۱.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، اما عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز زیبا.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی.

(۱۷۲)

شماره نسخه: C 1856

نام کتاب: همان (رشحات عین الحیات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد و شامل مقدمه، باب اول، باب دوم، باب سوم و بخش مؤخره است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشتهای تکمیلی آمده است، به عنوان مثال در برخی طرز تلفظ اسامی خاص متن ذکر گردیده است. در صفحه ۲ مهر کوچکی به نام صاحب پیشین این نسخه «امیر حاج ابن حبیب اله حاج سلطان» به تاریخ ۱۲۷۹ قمری / ۱۸۶۲ - ۱۸۶۳ میلادی آمده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۰۸۰ قمری/ (۱۶۷۰ - ۱۶۶۹ میلادی).

مکان کتابت: آسیای مرکزی (۴).

نام کاتب: میر عرب ابن میر حسن بخاری.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۳۸۳ این نسخه خطی مهری به نام صاحب پیشین آن «خواجه محمد امین» آمده است. این نسخه ترمیم یافته است و در کنار برخی صفحات کهنه صفحه بازنویسی به جای آن اضافه گردیده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۱۰.۶؛ تعداد برگ: ۳۸۳؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۳.۵×۶.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، اما عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز زیبا. متن کتاب دارای نقش‌های طلایی.

نوع جلد: صحافی شرقی با چرم قرمز.

(۱۷۵)

شماره نسخه: B 3964

نام کتاب: همان (رشحات عین الحیات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد و شامل مقدمه، باب اول، باب دوم، باب سوم و بخش مؤخره می‌باشد. صفحات این نسخه خطی به احتمال زیاد در اوایل قرن نوزدهم میلادی در آسیای مرکزی ترمیم دیده است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط یوسپوف به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲×۱۳.۸؛ تعداد برگ: ۴۸۰ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۱۴؛ اندازه متن: ۱۴×۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع خط: خط نستعلیق ریز زیبا.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی می‌باشد. بسیاری از صفحات این نسخه خطی آسیب دیده است.

(۱۷۶)

شماره نسخه: C 516 (a 581××)

نام کتاب: همان (رشحات عین الحیات)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد و شامل مقدمه، باب اول، باب دوم، باب سوم و مؤخره است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکستان شرقی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در این نسخه عنوان برخی از فصل‌ها نوشته نشده است و نیز عنوان باب دوم به اشتباه فصل دوم آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.ف. پتروفسکی در سال ۱۹۰۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۶.۸×۱۹.۳؛ تعداد برگ: ۲۷۲؛ تعداد سطر: متغیر می‌باشد (۱۲ الی ۲۴ سطر)؛ اندازه متن: ۲۱×۱۴ یا گاه‌گاه ۱۹×۱۲.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با درجات کیفی متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین (نه در همه جا) با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق به دست خط‌های متفاوت.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرمی.

(۱۷۷)

شماره نسخه: C 515 (a 581×)

نام کتاب: همان (رشحات عین الحیات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد و شامل مقدمه، باب اول، باب دوم، باب سوم و مؤخره می‌باشد. در ابتدای این نسخه فهرست کامل موضوعات متن آمده است، این فهرست بعدها به این نسخه خطی اضافه گردیده است.

تاریخ کتابت: نیمه نخست قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه خطی از روی نسخه‌ای مورخ ربع الثانی ۱۰۰۸ قمری/ نوامبر ۱۵۹۹ میلادی نوشته شده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد و شامل مقدمه، باب اول، باب دوم، باب سوم و مؤخره می‌باشد. تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی. مکان کتابت: آسیای مرکزی. نام کاتب: نیامده است. اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه نسخ خطی «موزه تاریخ مذاهب در آکادمی علوم لنینگراد» در سال ۱۹۵۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۱۴.۵×۲۵؛ تعداد برگ: ۲۷۷؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۸.۵×۱۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی. نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق؛ متن کتاب دارای قلابی رنگی می‌باشد. نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرمی است.

(۱۸۰)

شماره نسخه: A 1483 - 2

نام کتاب: همان (رشحات عین الحیات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بخشی از مجموعه بزرگتری می‌باشد که شامل بخش اول، مقدمه و بخش دوم؛ سخنان حکمت آموز می‌باشد. این نسخه شامل سخنان حکمت آموز می‌باشد که بر اساس ترتیب نسخه اصلی نیز قرار نگرفته‌اند.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی. مکان کتابت: منطقه پاولژ. نام کاتب: نیامده است. اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است. سابقه نسخه: نیامده است. اندازه صفحه: ۱۶×۱۹؛ تعداد برگ: ۳۱؛ تعداد سطر: ۱۸؛ اندازه متن: ۱۱×۱۶.

نوع کاغذ: کاغذ اروپائی (روسی). نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق تاتاری. نوع جلد: صحافی اروپائی، مقوایی.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۴.۴؛ تعداد برگ: ۳+۲۹۰ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۹.۵×۱۸.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی) با کیفیتهای متفاوت. نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. صفحه ۱ و ۲ متن کتاب دارای نقشههایی طلائی می‌باشد. نوع خط: خط نستعلیق. نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با رویه چرمی برجسته.

(۱۷۸)

شماره نسخه: C 1393 (Nov. 820)

نام کتاب: همان (رشحات عین الحیات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد و شامل مقدمه، باب اول، باب دوم، باب سوم و بخش مؤخره است. تاریخ کتابت: ۵ شعبان سال ۱۲۰۹ قمری / ۲۹ سپتامبر ۱۸۷۳ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۷۸ باب اول به اشتباه عنوان باب دوم نوشته شده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی از طریق «مجموعه نسخ خطی بخارا» در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۱۴.۵×۲۶.۲؛ تعداد برگ: ۳۱۲ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۹×۱۸.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی) با درجات کیفی متفاوت. نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق و گاه شکسته. نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی.

(۱۷۹)

شماره نسخه: B 4487

نام کتاب: همان (رشحات عین الحیات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

(۱۸۱)

شماره نسخه: A 232 (b 581a)

نام کتاب: جلیس مشتاقین.

پدید آورنده: «مولا شاه محمد ابن مولانا حسام الدین» ملقب به «مولانا بیروی» است. وی در شهر بخارا متولد گشت و از شاگردان «حاج اسحاق» بوده است، حاج اسحاق از جمله بزرگان دینی و سیاسی در نیمه دوم قرن شانزدهم میلادی در آسیای مرکزی و ترکستان شرقی بوده است. وی پسر شیخ بزرگ صوفی «احمد ابن جلال الدین خواجگی کسان» یا به عبارت دیگر محمود اعظم بوده است. در این نسخه زمان مرگ حاج اسحاق ۱۰ ربیع الاول سال ۱۰۰۸ قمری / ۱ اکتبر ۱۵۹۹ میلادی ذکر گردیده است و «جلیس مشتاقین» نیز به در خواست خود حاج اسحاق مکتوب گردیده است.

تاریخ تألیف اثر: پس از سال ۱۰۰۸ قمری / ۱۶۰۰ - ۱۵۹۹ میلادی. زیرا نویسنده در این کتاب از مرگ حاج اسحاق نیز سخن می‌گوید.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر به شرح زندگی حاج اسحاق می‌پردازد و اساس آن بر پایه مشاهدات شخصی نویسنده می‌باشد. این اثر مرجع ارزشمندی درباره تاریخ سیاسی ترکستان شرقی در نیمه دوم قرن شانزدهم میلادی می‌باشد، از جمله اینکه اطلاعات مفید و کاملی درباره مبارزه حاج اسحاق در جهت تأیید حق حاکمیت بر ترکستان شرقی دارد. متأسفانه، کتاب در بسیاری از موارد فاقد تاریخ وقایع است. زبان این نسخه خطی بسیار فاخر و با شعرهای زیادی همراه می‌باشد. «جلیس مشتاقین» شامل مقدمه نویسنده، ۷ باب و مؤخره می‌باشد.

آغاز نسخه: «حمد بی حد حضرت رؤفی را سزد که...».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد و تمامی ۷

باب را دارد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکستان شرقی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در پایان این نسخه تاریخ ۱۰۰۸ قمری / ۱۶۰۰ - ۱۵۹۹ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ی. ی. لوتش در سال ۱۸۹۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۱×۱۸.۵؛ تعداد برگ: ۱۰۲؛ تعداد سطر: ۱۶؛

اندازه متن: ۶×۱۳.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرمی است.

(۱۸۲)

شماره نسخه: B 1007 (842g) 5

نام کتاب: مجموعه.

توضیح نام اثر: این نسخه خطی دارای عنوان خاصی نمی‌باشد و تنها نویسنده در مقدمه خود در هنگام جدا نمودن باب‌ها از کلمه «مجموعه» استفاده نموده است.

پدید آورنده: ناشناخته است.

تاریخ تألیف اثر: پس از قرن شانزدهم میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: نویسنده در ابتدای فصل اول، زنجیره‌ای از بزرگان فرقه نقشبندی را معرفی می‌نماید. او این زنجیره را با نام «شیخ خواجوی دهبیدی» و «خواجه جویباری» (فخر الدین محمد اسلام) به پایان می‌رساند.

این اثر به شرح داستانهایی درباره زندگی شیخ بزرگ نقشبندی «امیر کلال» و پسران وی می‌پردازد. علاوه بر این حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره تیمور (۸۰۷ - ۷۷۱ قمری / ۱۴۰۴ - ۱۳۷۰ میلادی) و دوستی وی با امیر کلال است. نویسنده در این اثر فهرست منابع مورد استفاده خود را بیان نمی‌دارد، اما بدون شک وی از کتابهای «مقامات امیر کلال» استفاده نموده است.

این اثر شامل سه باب می‌باشد. باب اول؛ داستانهایی درباره زندگی امیر کلال، باب دوم؛ سخنان حکیمانه امیر کلال و باب سوم؛ داستانهایی درباره پسران امیر کلال، یعنی: امیر برهان، امیر شاه، امیر حمزه، امیر عمر است.

آغاز نسخه: «حمد و سپاس و شکر بی‌قیاس مر خدای را که آدم را خلاصه و دیباچه موجودانست».

این نسخه کامل می‌باشد.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بسیار کامل است.

تاریخ کتابت: این نسخه در زمان امیر بخارا نصرالله (۱۲۷۷ - ۱۲۴۲ قمری / ۱۸۶۰ - ۱۸۲۷ میلادی) به نگارش درآمده است.

می‌باشد. همچنین در این اثر هر بخش نیز خود به باب و فصل تقسیم می‌گردد. در بین باب‌ها و فصل‌ها ارتباط خاصی برقرار نیست. این نسخه شامل ۴۰ باب و ۳۰ فصل است.

در این اثر مقدمه شامل اطلاعات کلی درباره فرقه اویسیه می‌باشد. بخش اول و دوم به شرح زندگی نمایندگان این طریقت از قرن دوازدهم تا چهاردهم میلادی و بخش سوم نیز به علل برتری فرقه اویسیه بر دیگر فرقه‌های صوفیه چون: نقشبندیه، همدانیه^۱ و کبرویه پرداخته شده است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکستان شرقی می‌باشد.

نام کاتب: ملا شاه یار ابن صوفی خواجه ابن میراعظم خواجه.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در ابتدای این نسخه پیش از مقدمه فهرست کاملی از موضوعات متن آمده است. در پایان این نسخه از صفحه ۳۱۱ تا ۳۲۱ مقاله دیگری با نام «تحفه السلطانیه» آغاز می‌گردد. نویسنده این مقاله «حسن ابن گل محمد» است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط س.ف. آلدنبرگ در سال ۱۹۰۹ میلادی از ترکستان شرقی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸.۵×۳۰؛ تعداد برگ: ۳۲۱؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۱×۲۰.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرمی است.

(۱۸۴)

شماره نسخه: A 1615

نام کتاب: ضیاء القلوب.

توضیح نام اثر: عنوان این نسخه در مقدمه کتاب «ضیاء القلوب» آمده است، و بر روی جلد آن به عنوان توضیح «تذکره حاج اسحاق» نوشته شده است.

پدید آورنده: نام نویسنده در این نسخه نیامده است، اما مطابق با نسخه دیگر این کتاب در تاشکند نویسنده این اثر «محمد آواز» است.

۱. منسوب به خواجه ابویوسف همدانی (ویراستار).

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: میر کلان خواجه و قطب الدین خواجه.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۵.۵×۲۰؛ تعداد برگ: ۹۰؛ تعداد سطر: ۱۷؛

اندازه متن: ۹.۵×۱۷.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرمی است.

(۱۸۳)

شماره نسخه: D 112 (589d)

نام کتاب: تذکره بغرا خانی.

توضیح نام اثر: نام دیگر این اثر «تذکره الاوصیا» است. پدید آورنده: نام نویسنده در این نسخه مشخص نیست، اما مطابق نسخه دیگر موجود از این اثر در کتابخانه تاشکند نویسنده آن «احمد ابن سعد الدین» (؟) است. در نسخه دیگری نام نویسنده این اثر «خواجه محمد شریف» نامیده شده است. همچنین در کتاب «تذکره بغرا خانی» موجود در مجموعه نسخ خطی ول.ویاتکین، نام مؤلف آن «عبد الشهید ابن عبد الحمید سمرقندی» نوشته شده است. در حال حاضر از بین این افراد نام نویسنده اصلی مشخص نیست.

تاریخ تألیف اثر: نامشخص. اما از آنجایی که نویسنده در مقدمه این نسخه نام سه کتاب «تذکره الحضرات شیخ»، «فتوحات» و «نفحات» را آورده است، تاریخ نگاش این اثر باید در قرن شانزدهم تا هفدهم میلادی بوده باشد.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شرح زندگی نمایندگان فرقه اویسیه شاخه‌ای از طریقت صوفی است. بنایگذار این فرقه محمد اویس قَرَنی (قرنی) می‌باشد. این کتاب به شرح زندگی یکی از سلاطین قراخانیان و سَتَق بغرا خان (۳۴۴ - ۳۱۵ قمری/ ۹۵۵ - ۹۲۷ میلادی) به عنوان یکی از نمایندگان فرقه اویسیه می‌پردازد. باب هفتم این اثر به شرح زندگی بغرا خان می‌پردازد. آغاز نسخه: «الحمد لله الذی نور قلوب العاشقین بانوار جلاله».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد و شامل پیش گفتار نویسنده، مقدمه، سه بخش (مقصد) و مؤخره

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۱۲ قمری / ۱۶۰۴ - ۱۶۰۳ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل روایات و داستان‌هایی درباره زندگی و فعالیت عارف بزرگ «خواجه اسحاق» است. همچنین این کتاب شامل اطلاعات ارزشمندی در خصوص شرایط اجتماعی و سیاسی منطقه آسیای مرکزی در نیمه دوم قرن شانزدهم میلادی است. در این کتاب همچنین از گسترش اسلام در میان قرقیزها، قالمق‌ها و ترکستان شمالی سخن آمده است.

نویسنده در این کتاب از ذکر منابع مورد استفاده خود داری می‌کند، اما بدون تردید روایات معاصران وی و نیز مشاهدات شخصی اش مهمترین منبع مورد استفاده ایشان بوده است. در این کتاب داستان‌ها و حکایات بدون ترتیب خاصی در متن قرار گرفته‌اند و تاریخ نگارش آنها نیز نیامده است. همچنین در این کتاب نام «خواجه اسحاق» به صورت «حضرت ایشان» ذکر گردیده است.

آغاز نسخه: «حمدی که نقاش صنع ربانی در کارگاه بارگه سبجانی».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: مدرسه خان (به احتمال زیاد ترکستان شرقی).

نام کاتب: ملا یونس.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات ۱، ۲، ۱۶ نام صاحب پیشین این اثر و تاریخ ۱۲۸۶ قمری / ۱۸۷۰ - ۱۸۶۹ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط یونسف در سال ۱۹۴۴ میلادی از شهر تاشکند به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸.۳×۱۰.۶؛ تعداد برگ: ۱۶۵؛ تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه متن: ۱۲.۵×۵.۴.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی عبارات خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق تقریباً ریز.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی است.

(۱۸۵)

شماره نسخه: B 2179 - 2 (Nov. 1037)

نام کتاب: مقامات العارفین.

پدید آورنده: باقی محمد شکر ابن مولانا محمد فنایی بخاری. وی از شاگردان شیخ بزرگ صوفی شیخ پاینده محمد فیض آبادی است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۱۶ قمری / ۱۶۰۸ - ۱۶۰۷ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل زندگی استاد نویسنده شیخ بزرگ صوفی «شیخ پاینده محمد فیض آبادی» می‌باشد. وی در سال ۹۲۹ قمری / ۱۵۲۳ - ۱۵۲۲ میلادی در توابع بخارا به دنیا آمد. همچنین این کتاب حاوی اطلاعات بسیاری درباره فلسفه صوفیه، شرایط سیاسی آسیای مرکزی، شرایط تاریخی اواخر قرن شانزدهم و اوایل قرن هفدهم میلادی است. این اثر بر اساس روایات معاصران نویسنده و همچنین شواهد شخصی وی نگاشته شده است.

این کتاب شامل مقدمه، ۴ بخش (مقصد)، مؤخره می‌باشد. بخش اول شامل اطلاعاتی درباره خواب از نگاه طریقت صوفیه، بخش دوم - تولد و زندگی پاینده محمد، بخش سوم - ایات و اشعار درباره پاینده محمد، بخش چهارم - روایاتی درباره معجزات و مقدسات پاینده محمد و مؤخره - مرگ پاینده محمد، می‌باشد.

آغاز نسخه: «حمد و ثنا مر جمیلی را که عشق جمالش کمند طلب».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و بسیار قدیمی.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه نسخ خطی بخارا در سال ۱۹۱۵ میلادی از تاشکند به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۱.۵؛ تعداد برگ: ۱۷۰؛ تعداد سطر: ۱۴؛ اندازه متن: ۱۴×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در ابتدای این نسخه دو صفحه شامل فهرست موضوعات متن اضافه گردیده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک.ف. کالر در سال ۱۸۹۱ میلادی از شهر برلین به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۱۱×۱۸.۵؛ تعداد برگ: ۹۹ (صفحات این نسخه با ارقام شرقی نامگذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه متن: ۸.۵×۱۴.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی. نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی واژگان و اصطلاحات با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق منحصر به فرد گاه شکسته. نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی.

(۱۸۷)

شماره نسخه: A 233 – 1 (a581a)

نام کتاب: لمحات من نفحات القدس.

توضیح نام اثر: نیامده است. پدید آورنده: محمد علیم صدیقی علوی به عبارتی دیگر «علیم شیخ عزیزان». وی در سال ۹۷۲ قمری / ۱۵۶۴ – ۱۵۶۵ میلادی در توابع تاشکند به دنیا آمد. وی به عنوان عالم دینی آثار دیگر مذهبی نیز به نگارش درآورده است. محمد علیم از جمله پیروان فرقه «جهریه» از طریقت نقشبندیه است. احمد یسوی (۵۶۲ قمری / ۱۱۶۷ – ۱۱۶۶ میلادی) بنیانگذار فرقه جهریه می‌باشد. نویسنده در زمان حکومت جنید امام قلی خان به شهرت بسیاری دست یافت و این اثر خود را به وی تقدیم می‌نماید.^۱ تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۳۵ قمری / ۱۶۲۶ – ۱۶۲۵ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر چندان شناخته شده نیست و قسمت اعظم آن به شرح زندگی نامه نمایندگان فرقه

۱. سه طریقت یسویه و کبرویه و نقشبندیه که امروز به ترتیب در قزاقستان و ترکمنستان و ازبکستان پیروانی دارند به تعالیم عرفانی خواجه ابویوسف همدانی باز می‌گردند. هم‌اکنون مضجع بهاءالدین نقشبند در حوالی بخارا در ازبکستان و مضجع خواجه احمد یسوی در ترکستان در نزدیکی شهر چیمکت در جنوب قزاقستان، مورد توجه زائران است و این مکان بسیار مورد توجه تمامی ترکان آسیای مرکزی و بلکه دیگر کشورهای ترک زبان است (ویراستار).

نوع خط: خط نستعلیق ریز. نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی است، پایان مقدمه و اوایل فصل اول از بین رفته است.

(۱۸۶)

شماره نسخه: A 233 – 1 (a581a)

نام کتاب: ذکر احوال حضرت خواجه سلطان برهان الدین و غیره صاحبان چشت.

توضیح نام اثر: عنوان این نسخه در این اثر نوشته نشده است و به احتمال زیاد کاتب این اثر بر اساس محتوای آن این نام را انتخاب نموده است، در خود اثر تنها از عنوان «رساله» استفاده گردیده است.

پدید آورنده: ناشناخته می‌باشد. نویسنده تنها در مقدمه به نام جهانگیر شاه (۱۰۳۷ – ۱۰۱۴ قمری / ۱۶۲۸ – ۱۶۰۵ میلادی) و نیز فرمانده نامی زمان مغولها عبدالرحمن خانخانان (تاریخ وفات ۱۰۳۶ قمری / ۱۶۲۷ – ۱۶۲۶ میلادی) نام می‌برد. این نسخه نیز به عبدالرحمن تقدیم شده است.

تاریخ تألیف اثر: ۶ محرم سال ۱۰۳۰ قمری مقارن با ۵ دسامبر ۱۶۲۰ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل شرح زندگانی ۲۷ عارف برجسته طریقت صوفیه در هند (فرقه چشتیه) از قرن چهاردهم تا هفدهم میلادی است.

مهمترین مرجع این اثر داستانهای شفاهی «جلال الدین نومان» ۹۵ ساله از نوادگان شیخ شاه نومان می‌باشد، وی نیز از خانواده شیخ بزرگ «مودود چشت» می‌باشد.

به دستور «عبدالرحمن خانخانان»، نویسنده این کتاب داستانهای جلال الدین نومان را بر اساس کتاب «نفحات الانس» عبدالرحمن جامی نگارش نمود.

این اثر شامل مقدمه، ۲۷ باب (در اینجا «فتح») می‌باشد که هر فتح به یکی از علمای صوفیه اختصاص دارد.

آغاز نسخه: «ربنا آتنا من لدنک رحمه».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل نمی‌باشد و تنها شامل مقدمه و ۱۸ «فتح» است.

تاریخ کتابت: ۱۷ جمادی الاول سال ۱۱۷۰ قمری / ۷ فوریه سال ۱۷۵۷ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان شمالی.

نام کاتب: مولانا علی محمد قلی.

«جهریه سلطانی» از طریقت نقشبندیه می‌پردازد که از احمد یسوی آغاز و به عالمان معاصر نویسنده ختم می‌گردد. این نسخه منبع ارزشمندی برای مطالعه بیشتر بر روی فرقه جهریه علی‌الخصوص در منطقه ترکستان می‌باشد. بیشترین بخش اطلاعات این کتاب در خصوص قرن شانزدهم میلادی است. این اثر شامل مقدمه و دو بخش (مقصد) می‌باشد: بخش اول به شرح مراسم و دعا‌های این فرقه به هنگام ذکر و بخش دوم به شرح زندگانی عالمان فرقه جهریه سلطانی پرداخته است. آغاز نسخه: «حمد و سپاس بی‌قیاس بر خداوندی را که عرفان درگاه احدیت».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد و جزئی از مجموعه بزرگتری شامل دو اثر دیگر از محمد علیم شامل شرح زندگی وی و مقاله‌ای از وی درباره شیعه است. تاریخ کتابت: سال ۱۰۳۶ قمری / ۱۶۲۷ - ۱۶۲۶ میلادی. مکان کتابت: سمرقند.

نام کاتب: حمید ابن شاه ایوب ابن محمد شاه حسینی. اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در یادداشتی در حاشیه این نسخه آمده است که این اثر یک سال پس از تألیف آن تحت نظارت نویسنده نگاشته شده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه نسخ خطی بخارا در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۱×۲۴.۵؛ تعداد برگ: ۱۲۴+۰۵ (صفحات این نسخه با ارقام شرقی نامگذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۲۳؛ اندازه متن: ۷.۵×۱۶.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی. نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق؛ متن کتاب دارای قابی سرخ رنگ می‌باشد. نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی.

(۱۸۸)

شماره نسخه: D 593

نام کتاب: زبده المقامات.

توضیح نام اثر: عنوان دیگر این اثر «برکات الاحمدیات و الباقیات» است.

پدید آورنده: نام نویسنده این اثر در این نسخه نیامده است، اما مطابق با نسخه موجود در تاشکند نویسنده این کتاب «خواجه محمد هاشم کاشیمی»، یا طبق منبع دیگری «محمد هاشم ابن محمد قاسم بدخشانی» می‌باشد. وی در ابتدا از پیروان فرقه کبرویه بوده است، سپس به پیروان سرسخت نقشبندیه تبدیل می‌گردد.^۱

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۳۷ قمری / ۱۶۲۸ - ۱۶۲۷ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر بسیار ناشناخته است و به شرح زندگی یکی از رهبران فرقه نقشبندیه در هندوستان «احمد سرهندی» می‌پردازد. وی از شاگردان و پیروان «محمد باقی» بوده است. این کتاب بر اساس مشاهدات و روایات شخصی خود نویسنده، همچنین دیگر شاگردان و خویشان شیخ نگارش شده است.

این اثر شامل مقدمه و ۲ بخش می‌باشد، هر بخش خود نیز به فصل‌هایی تقسیم می‌گردد. بخش اول شامل ۴ فصل درباره محمد باقی، شاگردان و پیروان وی، بخش دوم شامل ۱۱ فصل درباره احمد سرهندی، شاگردان و پیروان وی می‌باشد. آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است. کمال یا نقصان نسخه: این اثر تفاوت‌های مختصری با نسخه دیگر آن در هند دارد.

تاریخ کتابت: اواخر قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: پاولز می‌باشد.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه آثار باستانی «آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) و جمهوری خود مختار تاتارستان» در سال ۱۹۳۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۱×۳۳؛ تعداد برگ: ۱۳۲؛ تعداد سطر: ۲۹؛ اندازه متن: ۱۳.۵×۲۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی) به تاریخ ۱۷۸۸ میلادی. نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی واژگان و اصطلاحات با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

۱. کاشیمی نام یکی از نواحی بسیار قدیمی در بدخشان است که لعل اصلی بدخشان از آنجاست و زبان ایشان نیز به نام ایشکاشیمی مشهور است. زبانی که فقط همین ناحیه بدان تکلم می‌کنند و از حیث مطالعه زبان‌های قدیمی ایرانی بسیار مورد توجه زبان‌شناسان روسیه است (ویراستار).

تعداد برگ: ۱۴ برگ (شامل صفحات ۱۲۵ - ۱۳۸ مجموعه)؛ تعداد سطر: ۲۰
؛ اندازه متن: ۸ × ۱۷.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی واژگان با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق؛ متن کتاب دارای قابی قرمز رنگ می‌باشد.
نوع جلد: نیامده است.

(۱۹۰)

شماره نسخه: 232 A - 581a (2)

نام کتاب: مرآت الاسرار.

پدید آورنده: «عبد الرحمن چشت ابن عبد الرسول ابن قاسم ابن شاه عباس العلوی» می‌باشد. جد وی به خانواده مشهور چشتی از عرفای صوفیه در هندوستان می‌رسد.
تاریخ تألیف اثر: اوایل سال ۱۰۴۵ قمری / ۱۶۳۶ - ۱۶۳۵ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر به شرح زندگی عالمان صوفیه از ابتدا تا اواسط قرن پانزدهم میلادی می‌پردازد. این کتاب مطالب کوتاهی از «مرآت الاسرار»، رساله چهار پیر و چهارده خانواده دارد.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: ۲۰ جمادی الاول سال ۱۱۷۰ قمری / ۱۷ فوریه ۱۷۵۷ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: هندوستان شمالی.

نام کاتب: علی محمد قلی می‌باشد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک.ف. کیولر در سال ۱۸۹۱ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۱×۱۸.۵؛ تعداد برگ: ۱۳۲ برگ (شامل صفحات ۱۰۲ - ۱۱۹ مجموعه)، صفحات با اعداد شرقی شماره گذاری شده است؛ تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه متن: ۸.۵×۱۴.۵.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و برخی واژگان با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق منحصر به فرد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرمی می‌باشد.
جلد رویی صحافی از بین رفته است.

(۱۸۹)

شماره نسخه: 1602 C - 2

نام کتاب: { زندگی‌نامه محمد العالم الصدیق العلوی }^۱

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: فتح الله ابو خواجه عبد الباسط صدیقی. وی از طرف مادری از نوادگان شیخ حدید (عالم روحانی پدر محمد عالم صدیقی علوی) از معاصران و شاگردان محمد عالم می‌باشد.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۴۵ قمری / ۱۶۳۶ - ۱۶۳۵ میلادی.

مکان تألیف: روستایی از توابع سمرقند.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر ناشناخته می‌باشد و به شرح کوتاهی از زندگی «محمد العالم الصدیق العلوی» و اعتقادات وی در خصوص صوفیه می‌پردازد. محمد عالم صدیقی در این کتاب با عنوان «عزیز علی آباد» خوانده می‌شود. در حال حاضر آرامگاه ایشان در روستای علی آباد سمرقند قرار دارد. این نسخه خطی با نظارت شخصی مؤلف و در زمان وی به نگارش در آمده است.

آغاز نسخه: «حمد بی حد و ثنای بی‌عد مر پادشاهی را که وجود هر موجود».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد و جزئی از مجموعه‌ای بزرگتر شامل دو اثر دیگر از محمد عالم صدیقی علوی می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: سمرقند.

نام کاتب: حمید ابن محمد ایوب. اسم وی با کاتب نسخه خطی «لمحات من نفحات القدس» از محمد عالم یکسان می‌باشد، اما دست خط‌های آنها متفاوت است. احتمالاً این نسخه خطی کپی از نسخه حمید ابن محمد ایوب باشد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشتهای بسیاری آمده است.

برای اطلاعات بیشتر به نسخه شماره ۱۸۷ رجوع نمایید.

۱. این گروه بدان معنا است که فهرست نویسان روس این عنوان را بر نسخه نهاده اند و نسخه خود نامی نداشته است (ویراستار).

نوع خط: خط نستعلیق و گاه شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی.

(۱۹۱)

شماره نسخه: (581) C 521

نام کتاب: سفینه الاولیاء.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: محمد دارا شکوه حنفی قادری، پسر بزرگ پادشاه مغول شاه جهان‌شاه (۱۰۶۸ - ۱۰۳۷ قمری / ۱۶۵۸ - ۱۶۲۸ میلادی). وی در ماه صفر ۱۰۲۴ قمری / مارس ۱۶۱۵ میلادی به دنیا آمد. محمد دارا خواهان تصاحب تاج و تخت بود و با شکست در یک مبارزه در سال ۱۰۶۹ قمری / ۱۶۵۹ میلادی به زندان افتاد.

تاریخ تألیف اثر: ۲۷ رمضان سال ۱۰۴۹ قمری / ۲۱ ژانویه ۱۶۴۰ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر معروف شامل شرح زندگی عالمان دینی مسلمان، صوفیه، و مذاهب کهن صوفیه از قرن دوازدهم تا نیمه اول قرن هفدهم میلادی می‌باشد. ساختار متن این نسخه بدون تاریخ می‌باشد که این امر مطالعه بر روی آن را دشوار می‌سازد.

این اثر علاوه بر مقدمه و مؤخره نویسنده شامل بخش اول: محمد «خلیفه امین»، امامان شیعه، چهار اصل اساسی اسلام و غیره، بخش دوم: عالمان فرقه قادریه، بخش سوم: عالمان فرقه نقشبندیه، بخش چهارم: عالمان فرقه چشتیه، بخش پنجم: دیگر عالمان و بخش ششم: «زنان مؤمن» می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه اول آن عنوان کتاب «تذکره اولیاء» به اشتباه «شیخ سنائی» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژ.ل. روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۲×۱۴؛ تعداد برگ: ۲۲۴؛ تعداد سطر: ۱۵؛

اندازه متن: ۱۷×۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ. متن کتاب دارای قابی طلائی.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرم قهوه ای.

(۱۹۲)

شماره نسخه: B 3322 - 3

نام کتاب: حضرات القدس.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: بدر الدین ابن شیخ سرهندی.

تاریخ تألیف اثر: پس از سال ۱۰۵۳ قمری / ۱۶۴۴ - ۱۶۴۳ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه ناشناخته می‌باشد و به شرح علمای فرقه نقشبندیه می‌پردازد. این کتاب از دو بخش (دفتر) تشکیل شده است، در دفتر اول به شرح علمای فرقه نقشبندیه و در دفتر دوم به طور اختصاصی به زندگی احمد سرهندی می‌پردازد. بخش دوم بر اساس مشاهدات شخصی خود نویسنده به نگارش درآمده است.

آغاز نسخه: عبارت ابتدای این نسخه با نسخه دیگر موجود در دانشگاه دولتی آسیای مرکزی مطابقت دارد.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل نیست، باب اول تا پنجم آن نانوشته است. در ابتدای این نسخه فهرست ناقصی از موضوعات متن با همان دست خط نسخه آمده است. تاریخ کتابت: شعبان سال ۱۲۴۳ قمری / مارس سال ۱۸۲۸ میلادی.

مکان کتابت: پاولژ.

نام کاتب: میر صیف الدین ابن ابو باقر احمد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه دارای حذفیات بسیاری است، و در حاشیه برخی صفحات این حذفیات کامل گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی از طریق «مجموعه آثار باستانی آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) و جمهوری خود مختار تاتارستان» به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۶؛ تعداد برگ: ۱۰۴؛ تعداد سطر: ۲۰؛

اندازه متن: ۱۶.۵×۱۲.

نوع کاغذ: کاغذ اروپائی (روسی).

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد و جزئی از مجموعه بزرگتری شامل چندین اثر دیگر درباره صوفیه می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۹۹ قمری / ۱۸۸۲ - ۱۸۸۱ میلادی.
مکان کتابت: بخارا.

نام کاتب: ابو الغنی نسفی.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه خطی از نسخه دیگری به تاریخ ۱۲ جمادی الاول سال ۱۰۸۰ قمری / ۹ اکتبر ۱۶۶۹ مکتوب شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه نسخ خطی بخارا در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲.۸×۲۰.۵؛ **تعداد برگ:** ۳۴؛ **تعداد سطر:** ۱۲؛
اندازه متن: ۸×۱۶.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است، متن کتاب دارای قابی رنگی می‌باشد.

نوع خط: خط نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با عطف چرمی.

(۱۹۴)

شماره نسخه: C 1809 - 2

نام کتاب: مناقب غوثیه.

توضیح نام اثر: نیامده است.
پدید آورنده: محمد صادق شهاب سعدی قادری.
تاریخ تألیف اثر: نویسنده در مقدمه این اثر از کتاب «تکمیل الایمان» و نویسنده آن «عبدالحق دهلوی» متوفی در سال ۱۰۵۲ قمری / ۱۶۴۳ - ۱۶۴۲ میلادی یا در سال ۱۰۵۴ قمری / ۱۶۴۵ - ۱۶۴۴ میلادی نام می‌برد. بنابراین تاریخ نگارش این اثر پس از این تاریخ و پیش از سال ۱۱۶۰ قمری / ۱۷۴۷ میلادی است.

مکان تألیف: نیامده است.
شرح اجمالی محتوای اثر: اثری مشهور در شرح زندگی و بیانات عالم بزرگ صوفی «شیخ عبدالقادر گیلانی» ملقب به «غوث الاعظم» است. وی بنیانگذار فرقه قادریه بوده است. عبدالقادر گیلانی در ۱ رمضان سال ۴۷۰ قمری / ۱۸ مارس ۱۰۷۸ میلادی در گیلان به دنیا آمد و در ۱۱ ربیع الثانی سال ۵۶۱ قمری / ۱۵ فوریه ۱۱۶۶ میلادی از دنیا رفت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق منحصر به فرد و گاه شکسته.
نوع جلد: صحافی اروپائی معاصر.

(۱۹۳)

شماره نسخه: B 2145 - 7

نام کتاب: حسنات الحرمین.

توضیح نام اثر: نیامده است.
پدید آورنده: نام نویسنده این کتاب به زبان عربی «محمد عبیداله» پسر عالم بزرگ صوفی «محمد معصوم» می‌باشد. وی در سال ۱۰۷۹ قمری / ۱۶۶۹ - ۱۶۶۸ میلادی وفات نمود. این اثر درباره مسافرت محمد معصوم جهت زیارت مکه و مدینه نگاشته شده است. نویسنده در این سفر با پدر نیز همراه می‌شود.

مترجم: «محمد شکور»، پسر بدر الدین نویسنده کتاب «حضرات القدس» و شاگرد عالم معروف صوفیه شیخ احمد سرهندی می‌باشد. محمد شکور خود نیز شاگرد محمد عبیداله بوده است و ترجمه این کتاب به زبان فارسی را به وی تقدیم نموده است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۷۱ قمری / ۱۶۶۱ - ۱۶۶۰ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر به شرح زیارت محمد معصوم از مکه و مدینه می‌پردازد، اما بیشترین حجم این اثر به خطبه خوانی محمد معصوم در زمان زیارت و عقاید وی در خصوص مسائل مذهبی تعلق دارد. مترجم در هنگام ترجمه این کتاب برخی از عقاید مؤلف را خود تحلیل و گسترش داده است.

این نسخه شامل ۳ بخش (فصل) و مؤخره می‌باشد. فصل اول؛ شامل شروع سفر محمد معصوم در تاریخ ۲۳ شعبان ۱۰۶۷ قمری / ۷ ژوئن ۱۶۷۵ به سوی مکه و مدینه، عبور از هندوستان و دریای یمن، فصل دوم؛ مکه و ملاقات و گفتگوی محمد معصوم با دیگر عالمان دینی، فصل سوم؛ خطبه محمد معصوم در مسجد مدینه، بازگشت به مکه و برگشت به هندوستان در تاریخ ۲۷ رمضان ۱۰۶۸ قمری / ۲۹ ژوئن سال ۱۶۵۸، و مؤخره؛ سفر بر فراز دریا و ملاقات شاگردان محمد معصوم با وی در هندوستان است.

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی شامل پیشگفتار نویسنده، مقدمه، ۹۰ باب کوتاه تحت عنوان «منقبت» می‌باشد. منقبت اول از صفحه ۳۰ و منقبت آخر تا صفحه ۱۱۵ می‌باشد. در پایان این نسخه، شجره نامه عبدالقادر جیلانی آمده است. طبق این شجره نامه نصب وی به خلیفه چهارم امام علی (ع) می‌رسد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۸۲ قمری / ۱۸۶۶ - ۱۸۶۵ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان (۴).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۶؛ تعداد برگ: ۱۰۶؛ تعداد سطر: ۱۵؛

اندازه متن: ۱۹×۹.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است، متن کتاب دارای قابی رنگی می‌باشد.

نوع خط: خط نستعلیق درشت.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرمی قرمز.

(۱۹۵)

شماره نسخه: B 2504

نام کتاب: مطلب الطالبین.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: «عبدالعباس محمد طالب ابن تاج الدین حسن خواجه حسین صدیقی» می‌باشد. وی در سال ۱۰۱۸ قمری / ۱۶۱۰ - ۱۶۰۹ میلادی (مطابق با نسخه خطی متعلق به پ.پ.ایوانف در سال ۱۰۱۷ / ۱۶۰۸ میلادی) در یک خانواده معروف از علمای جویباری به دنیا آمد.

تاریخ تألیف اثر: زمان دقیق کتابت این اثر نامشخص است، اما طبق روایات مختلف این اثر بین سالهای ۱۰۷۵ - ۱۰۷۳ قمری / ۱۶۶۵ - ۱۶۶۲ میلادی به نگارش درآمده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل شرح تاریخ زندگی علمای جویباری فرقه نقشبندی در آسیای مرکزی از قرن شانزدهم تا نیمه دوم قرن دوازدهم میلادی است. این اثر مرجع ارزشمندی جهت مطالعه زندگی اجتماعی و اقتصادی آن زمان می‌باشد. نویسنده در مقدمه این کتاب فهرستی از ۲۰ منبع مورد

استفاده خود را نام می‌برد. این اثر شامل مقدمه نویسنده، ۸ باب می‌باشد، هر باب نیز خود به فصلهای متعددی تقسیم می‌شود. آغاز نسخه: «الحمد لله الذی له ما فی السموات و ما فی الارض».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۱۱۸ قمری / ۱۷۰۷ - ۱۷۰۶ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی یا ترکستان شرقی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۲۰۶ در یادداشتی تاریخ مرگ «بهاء الدین نقشبندی» را ۳ ربیع الاول سال ۷۹۱ قمری / ۳ مارس ۱۳۸۹ میلادی نوشته شده است. در صفحه ۲۷ مهری به نام صاحب پیشین این نسخه «سعید عبدالوهاب حاج ابن سعید منصور حاج» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.یا.پاکوبوفسکی در سال ۱۹۳۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷.۸×۲۱.۳؛ تعداد برگ: ۲۰۷؛ تعداد سطر:

۱۵؛ اندازه متن: ۱۷.۵×۹.۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرم قهوه ای.

(۱۹۶)

شماره نسخه: C 560 - 1 (589d×1)

نام کتاب: هدایت نامه.

توضیح نام اثر: عنوان این نسخه در مقدمه و مؤخره این اثر آمده است. شاو محقق انگلیسی قرن نوزدهم میلادی نام این اثر را «تذکره الهدایه» می‌نویسد. در هر صورت نام هدایت در هر دو عنوان این کتاب «هدایت نامه» و «تذکره الهدایه» آمده است، زیرا این اثر به این شخص تقدیم شده است.

پدید آورنده: میر خال الدین کاتب ابن مولانا قاضی شاه کوچک یارکندی، از معاصران و شاگردان «خواجه هدایت الله» حاکم کاشغر در قرن هفدهم میلادی.

تاریخ تألیف اثر: چنانچه نویسنده این کتاب می‌گوید وی ۴۲ سال از عمر خود را در محضر خواجه هدایت الله (آفاق) گذرانده است. وی در زمان نگارش این کتاب ۶۳ سال سن

شده است.

اندازه صفحه: ۲۵×۱۴.۵؛ تعداد برگ: ۲۲۸؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۸.۵×۱۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی
واژگان با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق، متن کتاب دارای قابی قرمز رنگ
می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرم قهوه‌ای
لطیف.

(۱۹۷)

شماره نسخه: B 738 – 1 (589dxi)

نام کتاب: تذکره الهدایت.

پدید آورنده: ناشناخته. همانطور که در نسخه پیش آمد
نویسنده این اثر معاصر نویسنده «هدایت الله» یا به عبارت دیگر
خواجه آفاق (نسخه خطی شماره ۱۹۶) می‌باشد. همانطور که
پیشتر نیز آمده است، بنا به عقیده شاو شرقشناس معروف
«تذکره الهدایه» و «هدایت نامه» شباهت موضوعی و ساختاری
بسیاری دارند.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر به مطالعه شرح تاریخ
زندگی خواجه آفاق و پسرانش می‌پردازد. در این نسخه نیز
همانند «هدایت نامه» تاریخ مرگ خواجه آفاق اول رجب سال
۱۱۰۵ قمری/ پایان فوریه ۱۶۹۴ میلادی آمده است.

بسیاری از اشعار و شرحیات در این نسخه با اشعار و
شرحیات کتاب «هدایت نامه» یکی است. تنها از نظر حجم
اطلاعات «تذکره الهدایه» کمتر از «هدایت نامه» است. همچنین
این نسخه فصل بندی ندارد.

آغاز نسخه: «الحمد لله الذی انوار وجود العافین بین
موجوداته».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و جزئی از
مجموعه دیگری می‌باشد.

تاریخ کتابت: پایان قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکستان شرقی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

داشته است و آن را در سال ۱۱۴۳ قمری/ ۱۷۳۱ - ۱۷۳۰
میلادی به پایان رسانده است. از سویی دیگر، ک.گ. زالمان،
«هدایت نامه» را نسخه تغییر یافته‌ای از «تذکره الهدایه» (نسخه
شماره ۱۹۷ این مجموعه) می‌داند. در واقع چنین نیز هست،
زیرا هر دو اثر از لحاظ موضوع و ساختار بسیار شبیه به هم
می‌باشند. زمان تألیف هر دو نیز تقریباً یکی است. همچنین
بسیاری از اشعار «هدایت نامه» در «تذکره الهدایه» نیز تکرار
شده است. اما نویسندگان و زمان دقیق تألیف «تذکره الهدایه»
نامشخص می‌باشد. بنا براین در حال حاضر نمی‌توان تعیین
نمود کدام اثر مرجعی برای اثر دیگر بوده است.
مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر به شرح زندگی «خواجه
آفاق»، پسر محمد یوسف و خواهرزاده خواجه اسحاق (رجوع
کنید به نسخه شماره ۱۸۱، ۱۸۴ این مجموعه) می‌باشد. خواجه
آفاق از حاکمان بزرگ کاشغر در قرن هفدهم میلادی بوده
است.

دو باب از این اثر به شرح دیدارهای شاگردان و پیروان
خواجه آفاق می‌پردازد. این کتاب مرجع ارزشمندی جهت
مطالعه بر زندگی اجتماعی و سیاسی ساکنان ترکستان شرقی در
قرن هفدهم میلادی، خصوصاً مبارزات خواجه در راه دستیابی
به حکومت می‌باشد. اما این نکته را نیز باید در نظر گرفت که
با توجه به موقعیت نویسنده این اثر خواجه آفاق را بیش از حد
ستایش می‌نماید.

آغاز نسخه: «حمدی که از عنایت الهی از زبان عرفان».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد. در این
کتاب پیش از مقدمه اشعاری در حمد پروردگار و پیامبر دارد.
این اشعار چنین آغاز می‌گردد: «ای قادر قیوم ایا^۱ خالق ستار».

در این نسخه باب ۱۹ به اشتباه باب ۱۸ و مؤخره نیز به
اشتباه باب ۲۷ نام گذاری گردیده است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکستان شرقی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: فصل ۱۹ به اشتباه
همانند فصل ۱۸ نامگذاری شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.ف. پتروفسکی در
سال ۱۹۰۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد

۱. دقیقاً "ایا" هست نه "یا" (ویراستار).

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.ف.پتروفسکی در سال ۱۹۰۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲×۲۰.۵؛ تعداد برگ: ۵۳؛ تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه متن: ۸×۱۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی واژگان و اصطلاحات با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق، متن کتاب دارای قابی قرمز رنگ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرم لطیف.

(۱۹۸)

شماره نسخه: C 559 (589d×k) 3

نام کتاب: همان (تذکره الهدایه).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد و جزئی از یک مجموعه می‌باشد. متن این نسخه خطی با متن نسخه شماره B 738 - ۱ مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکستان شرقی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.ف.پتروفسکی در سال ۱۹۰۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲.۵×۲۲.۵؛ تعداد برگ: ۶۳؛ تعداد سطر: ۱۱؛ اندازه متن: ۷×۱۶.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (چینی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی واژگان با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق، متن کتاب دارای قابی قرمز رنگ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرم لطیف.

(۱۹۹)

شماره نسخه: B 1012 (842k) 4

نام کتاب: همان (تذکره الهدایه).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل نیست و جزئی از یک مجموعه بزرگتر می‌باشد و تنها شامل بخش اول است. این اثر در مقایسه با نسخه شماره B 738 - ۱ بسیار مختصرتر می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران (؟).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ای.ن.برزین در سال ۱۹۰۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲.۵×۲۰؛ تعداد برگ: ۱۲؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۷.۵×۱۵.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و برخی واژگان با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: بدون صحافی.

(۲۰۰)

شماره نسخه: C 1529 (Nov.1125)

نام کتاب: حسنات الابرار من نسلمات المقربین.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: محمد مراد ابن طاهر کشمیری. نام نویسنده در متن این نسخه نیامده است اما در یادداشت الحاقی ابتدای باب نخست، عنوان کتاب و نام مؤلف آن «محمد مراد» آمده است. در کتاب معروف «واقعیات کشمیر» اطلاعاتی درباره محمد مراد آمده است. نویسنده در این اثر به شرح زندگی علمای نقشبندی و مجددیه می‌پردازد. محمد مراد در یک خانواده روحانی در کشمیر به دنیا آمد، وی در ۷ شوال ۱۱۳۱ قمری/ ۲۲ جولای ۱۷۲۲ میلادی در ۷۵ سالگی در گذشت. وی در ابتدا پیرو فرقه کبرویه بود، اما در نهایت به فرقه نقشبندی روی آورد. وی از شاگردان «عبد الاحد» نوه عالم بزرگ صوفی «شیخ احمد سرهندی» بوده است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۹۳ قمری/ ۱۶۸۲ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر به بررسی تاریخ زندگی شیخ احمد سیرهندی، شاگردان، فرزندان و خاندان وی می‌پردازد. این کتاب به باب‌هایی با حجم‌های متفاوت تحت عنوان «حسنه» تقسیم گردیده است.

آغاز نسخه: «الحمد لله الذی منور قلوب العارفین».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد.

صوفی در فرقه نقشبندیه از جمله به زندگی «عبدالمنان سعید» برادر بزرگتر نویسنده می‌پردازد. در این اثر شجره نامه عبدالمنان سعید آمده است. وی از نوادگان «شیخ طهور» عالم بزرگ صوفی تاشکند در قرن چهاردهم میلادی است. در این اثر به زندگی، مسافرت وی به ترکستان و اعتقادات صوفی او می‌پردازد. این اثر مرجع ارزنده‌ای برای مطالعه فعالیت‌های پیروان فرقه نقشبندیه در نیمه دوم قرن شانزدهم میلادی است. خواجه اسحاق از معاصران عبدالمنان فعالیت‌های مستمری را در جهت گسترش فرقه نقشبندیه انجام داد که در این اثر از آن نیز یاد شده است.

اساسی ترین مرجع نگارش این کتاب روایات و گفته‌های پدر نویسنده می‌باشد. این اثر فصل بندی نشده است و پس از مقدمه نویسنده، در بخش اول وقایع زندگی عبد المنان از تولد تا مرگ وی آمده و بخش دوم شامل پاسخ‌ها و نظارت عبد المنان به مسائل و پرسش‌های طریقت صوفیه است. آغاز نسخه: «الحمد لله رب العالمین و العاقبه للمتقین»^۱... اما بعد می‌گوید فقیر و حقیر شکسته بی‌بضاعت».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی بسیار کهن و آسیب دیده می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم - هجدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکستان شرقی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه دارای یادداشتهای حاشیه‌ای بسیاری می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ی.ی. لوتش در سال ۱۸۹۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷.۵×۱۱.۳؛ تعداد برگ: ۲۴؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۴×۶.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی با چرم برجسته.

۱. چنانکه پیش‌تر نیز گفته شد در بسیاری از موارد خوانش اشتباه یا سهو در تایپ متون توسط فهرست نگاران روس به همان شکل غلط درج شده است، طبعاً مشخص است که در متن اصلی نسخه "العاقبه للمتقین" است نه "العاقبه المتقین" (ویراستار).

تاریخ کتابت: اواخر قرن هفدهم یا سالهای نخست قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه خطی بسیار قدیمی می‌باشد، اصلاحات و یادداشت‌های بسیاری در حاشیه آن آمده است. در ابتدای این نسخه فهرست موضوعات متن آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه نسخ خطی بخارا در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴.۵×۱۵.۵؛ تعداد برگ: ۲+۴۱۱ (صفحات این نسخه با اعداد شرقی شماره گذاری شده است)؛ تعداد سطر: ۱۸؛ اندازه متن: ۲۰×۱۱.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی.

(۲۰۱)

شماره نسخه: A 231 (c 581a)

نام کتاب: تذکره حضرت مولانا مخدومی اعنی حضرت

مولانا سید عبد المنان.

توضیح نام اثر: عنوان «تذکره حضرت مولانا مخدومی اعنی حضرت مولانا سید عبد المنان» توسط کاتب به این اثر داده شده است، زیرا نویسنده از اثر خود تنها با نام «رساله» نام می‌برد.

پدید آورنده: عبد الشکور بن خواجه محمد یوسف ملقب به «ابن مولا سعید علی غربتی». وی از نمایندگان فرقه نقشبندیه در قرن شانزدهم میلادی بوده است. وی در تاشکند به دنیا آمد و در سن ۲۲ سالگی عازم ترکستان شرقی گردید. عبد الشکور همچنین مؤلف دو دیوان دیگر یکی به زبان ترکی و دیگری به زبان عربی و کتابی با عنوان «تحفه الملوک» می‌باشد. وی در سن ۸۴ سالگی از دنیا رفت.

تاریخ تألیف اثر: قرن هفدهم میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر به شرح زندگی علمای

(۲۰۲)

شماره نسخه: B 739 (589d×m)

نام کتاب: جامع الاسرار.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: نویسنده در این اثر درباره خود بسیار می‌نویسد، اما در هیچ جا نام خود را عنوان نکرده است. بنا به اطلاعات کتاب، وی پسر چهارم خواجه مومن (خواهرزاده خواجه آفاق) است.

تاریخ تألیف اثر: قرن هجدهم، پس از سال ۱۱۶۰ قمری / ۱۷۴۷ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر به بررسی زندگی «محمد یوسف» و فرزندان وی در قرن هفدهم - هجدهم میلادی می‌پردازد. محمد یوسف نوه «محمد اعظم» و پسر «خواجه کلان» است که در نسخه، خاندان محمد یوسف را حمد و ستایش نموده است. اثری است منثور و منظوم و شامل مقدمه و ۵ فصل بدون عنوان.

نسخه متضمن شرح زندگی علمای صوفی چون: (۱) محمد یوسف، (۲) خواجه آفاق، (۳) خواجه کرامت، (۴) خواجه حسن، و (۵) خواجه مومن است.

آغاز نسخه: «حمدی که ازل و ابد راست در دایره اوصاف».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد. در پایان این نسخه یادداشت‌هایی الحاق شده است که شامل شرح مختصری از زندگی ۱۳ پسر خواجه اعظم: (۱) محمد امین، (۲) خواجه صادق، (۳) محمد خواجه، (۴) خواجه اسحاق، (۵) خواجه بهاء الدین، (۶) دوست خواجه، (۷) خواجه عبد الحکیم، (۸) خواجه حسن، (۹) خواجه الله، (۱۰) خواجه احمد علی، (۱۱) خواجه شاه، (۱۲) سلطان ابراهیم، (۱۳) خواجه عبدالله است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکستان شرقی.

نام کتاب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.ف. پتروفسکی در سال ۱۹۰۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۱.۵؛ تعداد برگ: ۳۵۵؛ تعداد سطر: ۱۳

- ۱۴؛ اندازه متن: ۸×۱۲.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با درجات کیفیت متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با رویه چرمی.

(۲۰۳)

شماره نسخه: A 662 - 24

نام کتاب: داستان‌هایی درباره زندگی سید عطا.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: ناشناخته.

تاریخ تألیف اثر: پس از قرن هجدهم میلادی. در تعبیر خوابی در متن این نسخه آمده است که حکومت در ماوراء النهر به ترتیب از تیموریان به ازبکیان و سپس به قالمق‌ها رسیده است. بدیهی است که چنین داستانی تنها می‌تواند نیمه دوم قرن هجدهم میلادی در نقطه اوج حکومت قالمق‌ها در آسیای مرکزی به نگارش درآید.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل داستان‌هایی درباره زندگی «احمد» ملقب به «سید عطا» عالم بزرگ صوفی آسیای مرکزی در قرن چهاردهم میلادی است. این داستان‌ها همچنین بیان‌کننده حوادث سیاسی قرن چهاردهم در آسیای مرکزی می‌باشد. کاشفی نویسنده کتاب «رشحات عین الحیات» (نسخه شماره ۱۷۰) درباره سید عطا نیز نوشته است. در کتاب «مقامات امیر کلال» (نسخه شماره ۱۵۴) نیز درباره ملاقات «سید عطا» با «امیر کلال» جوان در بخارا و پیشگویی سید عطا درباره آینده امیر کلال آمده است.

بسیاری از داستان‌های این کتاب با هم در تضاداند و حالت افسانه‌ای دارد. به عنوان مثال درباره ساکنان کوچ نشین «دشت قبیچاق» پس از اسلام آوردن روایات متعدد و متضادی آمده است. نویسنده در این کتاب از ذکر منابع مورد استفاده خود خودداری نموده است، اما از متن داستان چنین بر می‌آید که او از منابع کتبی و نوشتاری بسیاری شامل افسانه‌ها، فولکلور استفاده نموده است.

این کتاب فصل بندی نشده است.

آغاز نسخه: «چون حضرت خداوند بی‌چون خواهد که...».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل نیست و

جزئی از یک مجموعه بزرگتر به شماراست.

صوفیه است.

تاریخ کتابت: تاریخ کتابت بخش مختص به زندگی سعد الدین احمد انصاری، سال ۱۲۵۳ قمری / ۱۸۳۷ میلادی است. همچنین تاریخ کتابت بخش قصاید، سال ۱۲۵۳ قمری / ۱۸۳۷ - ۱۸۳۸ میلادی است.

مکان کتابت: آسیای مرکزی یا افغانستان شمالی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه نسخ خطی بخارا در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵.۵×۲۵؛ **تعداد برگ:** ۹؛ **تعداد سطر:** ۱۷ -

۲۰؛ اندازه متن: ۸.۵×۲۰.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق و گاه شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف

چرمی.

(۲۰۵)

شماره نسخه: C 2019 - 2

نام کتاب: {زندگی شیوخ نقشبندیه و مجددیه}

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: ناشناخته می‌باشد. تنها نویسنده در مقدمه کتاب می‌نویسد: «این اثر به درخواست یکی از علمای نقشبندیه جهت شرح حال نویسی بزرگان فرقه نقشبندیه و مجددیه به نگارش درآمده است».

تاریخ تألیف اثر: نیمه نخست قرن نوزدهم پس از سال ۱۲۴۰ قمری / ۱۸۲۵ - ۱۸۲۴ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل زندگینامه ۳۹ عالم صوفی در سرزمینهای آسیای مرکزی، افغانستان و هندوستان است. زندگینامه‌ها به ترتیب تاریخ آمده است و از زندگینامه «بهاء الدین محمد نقشبند» آغاز و با زندگینامه «شاه عزت الله والی» به پایان می‌رسد. نویسنده در این اثر سعی داشته است تا تاریخ تولد و وفات هر یک از علما را به طور دقیق بیان دارد. این اثر بیشتر بر اساس منابع کتبی نوشته شده است، تنها در بخش‌های پایانی آن درباره زندگی بزرگان قرن هجدهم و اوایل نوزدهم میلادی از منابع شفاهی استفاده گردیده است.

تاریخ کتابت: نیمه نخست قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۹.۵×۱۲.۵؛ **تعداد برگ:** ۲۳؛ **تعداد سطر:** ۱۱؛

اندازه متن: ۶×۱۰.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف

چرمی.

(۲۰۴)

شماره نسخه: C 1404 - 5 (Nov. 853)

نام کتاب: ذکر جناب مستغنی‌اللقاب شیخ سعد الدین احمد انصاری.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: ناشناخته.

تاریخ تألیف اثر: پس از سال ۱۲۰۷ قمری / ۱۷۹۳ - ۱۷۹۲ میلادی و قبل از ۱۲۵۳ قمری / ۱۸۳۸ - ۱۸۳۷ میلادی (یادداشت صفحه ۱۷۳ این اثر).

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل شرح زندگی سعد الدین احمد انصاری ملقب به «شور عشق» یا «شورش عشق» و «قدوس» است. وی در شمار عرفای بزرگ صوفیه در قرن هجدهم میلادی است که آثار منظوم و منثور متعددی درباره صوفیه نوشته است. اطلاعات چندانی از زندگی وی در دسترس نیست. وی در سال ۱۱۴۰ قمری / ۱۷۲۸ - ۱۷۲۷ میلادی در روستایی نزدیک شهر کابل بدنیا آمد. این نسخه خطی علاوه بر این شامل مطالبی درباره پدر وی «عبدالغفار» و پدر بزرگ اش «عبدالعظیم» می‌باشد. این کتاب فهرست نسبتاً کاملی از کتب و اشعار «سعد الدین احمد انصاری» در اختیار خواننده قرار می‌دهد.

این کتاب بیشتر بر اساس روایات شفاهی و گاه کتبی به نگارش درآمده است و جزاین کتاب، تألیف دیگری مختص به سعد الدین احمد انصاری نوشته نشده است.

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این کتاب بدون مقدمه و مؤخره می‌باشد و شامل داستانها و روایات متعددی از زندگی علمای

آغاز نسخه: «حمد و ثنا گوناگون بران خالق بیچون که».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و شامل فهرست نیز

می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: پاولز (?).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «مجموعه آثار باستانی

آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) و جمهوری خود

مختار تاتارستان» در سال ۱۹۳۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی

سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵.۳×۲۴.۵؛ تعداد برگ: ۴۱؛ تعداد سطر: ۲۵؛

اندازه متن: ۱۷×۸.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپائی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و برخی اسامی خاص

با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای با

خطوط رنگی.

نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی با عطف چرمی.

(۲۰۶)

شماره نسخه: B 1932 (Nov.329)

نام کتاب: لطف بزرگ.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: «میر سعاده الله» پسر «شیخ خدای بردی» در

زمان امیر بخارا نصرالله. وی در سال ۱۲۱۴ قمری/ ۱۸۰۰ -

۱۷۹۹ میلادی به دنیا آمد. همچنین امام مسجد شهر بخارا بوده

است.

تاریخ تألیف اثر: نگارش این کتاب در ماه صفر سال

۱۲۵۸ قمری/ مارس - آوریل ۱۸۴۲ میلادی به پایان رسیده

است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر به شرح زندگی پدر

نویسنده، شیخ خدای بردی ملقب به لطف الله است. وی در

سال ۱۱۶۴ قمری/ ۱۷۵۱۷۵۰ میلادی در روستایی در استان

بلخ میلادی به دنیا آمد و در کودکی پدر خود خدای نظر را از

دست داد. لطف اله شانزده ساله سپس به همراه خانواده به

بخارا زادگاه اصلی خانوادگی بازگشتند. حاکم آن زمان بخارا

محمد رحیم خان بود. وی پس از اتمام مکتب وارد دربار امیر

مراد (۱۲۱۵ - ۱۲۰۰ قمری / ۱۸۰۰ - ۱۷۸۵ میلادی) گشته و

به عنوان خطیب مسجد جامع بخارا انتخاب گردید. وی در سن

۹۳ سالگی در تاریخ ۱۳ رجب ۱۲۵۷ قمری/ ۱ سپتامبر ۱۸۴۱

درگذشت.

کتاب حاضر به شرح کامل زندگی «شیخ خدای بردی»،

اعتقادات و افکار مذهبی وی می‌پردازد. این اثر زبان نافذی

دارد و علاوه بر این حاوی اطلاعات ارزشمندی در خصوص

زندگی اجتماعی ساکنین شهر بخارا در اواخر قرن هجدهم و

نیمه نخست قرن نوزدهم میلادی است.

مرجع اصلی این کتاب، مشاهدات شخصی نویسنده و

داستانهای شفاهی و روایات پدر وی بوده است. کتاب حاضر

شامل مقدمه و ۴ فصل می‌باشد. نویسنده در مقدمه کتاب دلیل

تقسیم اثر خود را به ۴ فصل چنین بیان می‌دارد: از آنجا که این

دنیا از چهار عنصر تشکیل شده است، سال به چهار فصل

تقسیم می‌گردد و زندگی بشری به چهار دوره تقسیم می‌شود،

من نیز کتاب خود را در چهار بخش به نگارش درآورده‌ام.

فصل اول «لطف بزرگ» شامل؛ دوران کودکی خدی بردی،

فصل دوم شامل؛ دوران نوجوانی، فصل سوم شامل؛ دوران

جوانی، بخش چهارم شامل؛ دوران کهنسالی و مرگ خدای

بردی و همچنین دربردارنده اطلاعاتی درباره همسران، فرزندان

و شاگردان وی می‌باشد.

آغاز نسخه: «الحمد لله لحمده و نستعینه و نؤمن به و

نتوکل علیه».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۸ قمری/ (۱۸۴۳ - ۱۸۴۲

میلادی).

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: یادداشت‌های حاشیه‌ای

بسیاری از صفحات به توضیح حذفیات کتاب می‌پردازد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه نسخ خطی

بخارا در سال ۱۹۱۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی

سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲.۶×۲۰.۵؛ تعداد برگ: ۱۸۶؛ تعداد سطر:

۱۱ - ۱۳؛ اندازه متن: ۱۵.۵×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین با جوهر قرمز

(شنگرف) نوشته شده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه از «تواریخ اولیاء» شامل مقدمه و ۱۹ فصل می‌باشد که ترتیب فصلهای ۱۷، ۱۸، ۱۹ به هم خورده است.

این کتاب همچنین شامل جداول و رسمهایی شامل تقویم سال (در این تقویم و در صفحه ۱۵۰ تاریخ عید قربان ذکر گردیده است) و دو جدول پیشگویی می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۸۲ قمری / (۱۸۶۶ - ۱۸۶۵ میلادی).
مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: در حاشیه این کتاب نام افراد مختلفی به عنوان کاتب آمده است که به مرور زمان آن را کامل نموده‌اند.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: صفحات ۲۷۲ - ۲۷۳ شامل قسمتی از اثری درباره «عبدالقادر گیلانی (جیلانی)» است که تاریخ کتابت آن سال ۱۲۷۰ قمری / ۱۸۵۴ - ۱۸۵۳ میلادی می‌باشد. صفحات بسیاری شامل فتاوی مختلف نیز به انتهای این اثر اضافه گردیده است. همچنین بین صفحات ۶۰۵ و ۶۰۶، ورقی درباره جانشینی در میان رهبران مذهبی فرقه نقشبندی، الحاق گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.آ.ایوانف در سال ۱۹۱۴ میلادی از شهر بخارا به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۶.۵؛ **تعداد برگ:** ۱۸۶؛ **تعداد سطر:** ۱۳؛
اندازه متن: ۱۰×۱۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (آسیای مرکزی) با درجات کیفیت متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق بسیار ساده.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با عطف چرمی.

(۲۰۷)

شماره نسخه: C 510 (gd 581)

نام کتاب: تواریخ اولیاء.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: محمد شریف، کاتب بزرگ آسیای مرکزی.
تاریخ تألیف اثر: سال ۱۲۸۲ قمری / (۱۸۶۶ - ۱۸۶۵ میلادی). در صفحه ۱۴۹ و همچنین آخرین صفحه این کتاب ۱۲۴ تاریخ ۱۲۸۲ درج گردیده است.
مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر یک دست نمی باشد. بخش اول آن شامل داستانهایی درباره [پیامبر اکرم حضرت] محمد [صلی الله علیه و آله] و چهار جانشین وی، یا به عبارتی دیگر «جانشینان یا خلفا» می‌باشد. همچنین در این بخش اطلاعات جغرافیایی و ستاره شناسی نیز آمده است. بخش دوم «تواریخ اولیاء» بیشتر شامل زندگی نامه ها، اطلاعات تاریخی و مذهبی می‌باشد. بیشترین قسمت این کتاب به شرح زندگی نامه نمایندگان از مذاهب مختلف اسلامی و طریقت صوفیه در آسیای مرکزی از ابتدای پیدایش اسلام در این منطقه تا قرن هجدهم میلادی است. این کتاب بیش از هر چیز اثری تدوینی است تا تألیفی؛ زیرا بخش‌های زیادی از آن از رونویسی دیگر کتابهای تاریخی، ستاره شناسی، شرح حال‌ها به دست آمده و نویسنده بدون رعایت نظم منطقی، آنها را در اثر خود گنجانیده است.

کتابهای «تذکره» و رساله‌های بسیاری از جمله «نفحات الانس» و «لمحات من نفحات القدس»، از منابع مرجع این کتاب بوده‌اند. اگر چه این اثر بیشتر کتابی تدوینی به شمار است، اما مقدمه کامل نویسنده اطلاعات ارزشمندی در بر دارد.

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

۱۲۴ □ توصیف نسخه‌های خطی فارسی انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ

صفحه ۱۲۰ سفید

توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی

آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (اس.اس.اس.ار)

انستیتوی شرق شناسی

جلد سوم

(کتاب تاریخی)

تالیف: ن.د. میکلوخا ماکلایا

انتشارات ادبیات شرق، مسکو، سال ۱۹۷۵ میلادی

مترجم: فریبا نظری و سمیرا اسماعیلی

زیر نظر: رایزنی فرهنگی ایران در روسیه

با نظارت: محسن حیدر نیا، علی صدرایی خویی، حسین متقی

۱۲۶ □ توصیف نسخه‌های خطی فارسی انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ

صفحه ۱۲۲ سفید

مقدمه مؤلف

این اثر، جلد سوم از «مجموعه بزرگ فهارس نسخ خطی» موجود در انستیتو ملل آسیا (انستیتو شرقشناسی) وابسته به آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) است. جلد سوم این مجموعه شامل کتب تاریخی مشتمل بر توصیف ۳۰۲ نسخه خطی از ۱۰۰ اثر تاریخی است. این فهرست (کاتالوگ) تنها شامل آثاری با موضوع صرف تاریخی است و فهرستنگاران از توصیف دیگر نسخ موجود با موضوعات فرعی تاریخی (به عنوان مثال کتب منظوم مربوط به تاریخ یک سرزمین و یا شجره نامه ها) خودداری نموده اند.

فهرست ذیل (جلد ۳) بر اساس موضوعات تاریخی و منطقه جغرافیایی، به ۱۱ بخش تقسیم گردیده است. در مواردی، برخی از کتب همزمان متعلق به چند بخش می باشند. به عنوان مثال آثاری با موضوع «تیمور و سلسله تیموریان» در بخش آسیای مرکزی گنجانده شده، که همزمان این آثار می توانستند، در بخش تاریخ ایران بیایند. همچنین آثار مربوط به «غزنویان» و «خراسان شرقی» به هر دو بخش تاریخ ایران و تاریخ افغانستان تعلق دارد. در اینگونه موارد برای سهولت کار خواننده، هر یک از این ۱۱ بخش تا حد امکان به قسمت های جدا گانه ای با موضوعات کوچکتری طبقه بندی گردیده است. نویسندگان در تدوین توصیف نسخ خطی جلد سوم، طرح و اصول اساسی مشروح در جلد اول و دوم «توصیف نسخ خطی» را رعایت نموده است.

سه جلد اول «مجموعه کاتالوگ های نسخ خطی» موجود در انستیتو ملل آسیا وابسته به آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) در مجموع شامل ۵۰۹ نسخه خطی با موضوعات جغرافیایی، ادبی و تاریخی، و مشتمل بر ۱۸۸ اثر است. جلد اول شامل ۳۰ اثر (۹۱ نسخه خطی)، جلد دوم شامل ۵۸ اثر (۱۱۶ نسخه خطی) و جلد سوم شامل ۱۰۰ اثر (۳۰۲ نسخه خطی) است. (رقم درست آثار فهرست شده در سه جلد اول کاتالوگ ۱۹۰ می باشد نه ۱۸۸ زیرا در جلد اول ۳۱ اثر و در جلد دوم ۵۹ اثر توصیف شده اند. ویراستار). این سه جلد مشتمل بر کاتالوگ هایی از آثار بسیار ارزشمند کهن جهانی است. در جلد اول کهن ترین نسخه، نسخه خطی شماره ۳ مربوط به قرن دهم میلادی (مراد حدود العالم است که البته قرن دهم زمان تألیف آن است نه کتابت). زیرا تاریخ کتابت این نسخه به قرن سیزدهم برمی گردد. ویراستار و معاصرترین آنها، نسخه خطی شماره ۹۰ در خصوص «خاطراتی از نمایشگاه مسکو» مربوط به دهه ۷۰ قرن نوزدهم میلادی است. همچنین در جلد دوم کهن ترین نسخه، نسخه خطی شماره ۱۳۸ با موضوع زندگی «شیخ احمد جامی» مربوط به قرن ۱۲ میلادی (مراد مقامات شیخ احمد جام است که در قرن دوازدهم تألیف شده و این نسخه اش در قرن پانزدهم کتابت شده است. ویراستار) و معاصرترین آنها نسخه شماره ۱۲۲ مربوط به آغاز قرن ۲۰ میلادی است. در جلد سوم نیز کهن ترین نسخه، نسخه خطی شماره ۳۳۴ «تاریخ بیهقی» مربوط به قرن ۱۱ میلادی (کتابت در شمال هند یا افغانستان در قرن هفدهم بوده است. ویراستار) و معاصرترین آنها نسخه خطی شماره ۴۶۲ «تاریخ بدخشان» مربوط به آغاز قرن ۲۰ میلادی است.

جلد سوم در بردارنده برخی از نسخ کمیاب جهانی است که تنها در انستیتو ملل آسیا وابسته به آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) یافت می گردد.

□۱۲۸ توصیف نسخه‌های خطی فارسی انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ

صفحه ۱۲۴ سفید

توصیف نسخه‌های جلد سوم

بخش اول: کتب تاریخ عمومی

(۲۰۸)

شماره نسخه: D 82 (572ac)

نام کتاب: تاریخ طبری.

توضیح نام اثر: اصل این کتاب به زبان عربی با عنوان «تاریخ الرسل و الملوک» (تاریخ زندگی پیامبران و پادشاهان) است.

پدید آورنده: محمد بن جریر طبری. وی در سال ۲۲۴ قمری/ ۳۹ - ۸۳۸ میلادی در شهر آمل در مازندران به دنیا آمد و در سال ۳۱۰ قمری/ ۹۲۳ میلادی در بغداد وفات نمود.

مترجم: ابو علی محمد بن محمد بلعمی از وزرای معروف دوره ساسانیان بوده است. بلعمی علاوه بر ترجمه اصل عربی کتاب، اطلاعات تاریخی تکمیلی نیز به این اثر اضافه نموده است. وی این کتاب را به دستور منصور بن نوح (۳۵۰ - ۳۶۵ قمری/ ۹۶۱ - ۹۷۶ میلادی) به فارسی برگردانده است.

تاریخ تألیف اثر: قرن دهم میلادی. تاریخ ترجمه این اثر سال ۳۵۲ قمری/ ۶۴ - ۹۶۳ میلادی است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این کتاب تاریخی دارای دو بخش است. بخش اول تاریخ جهان و بخش دوم تاریخ اسلام. آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل است. همچنین دارای دو مقدمه «فارسی» و «عربی» نیز می‌باشد. صفحه اول پیشگفتار مفقود شده است. بخش اول این نسخه مشتمل بر تاریخ عمومی جهان از ابتدای آفرینش تا آخرین پادشاه ساسانی یزدگرد سوم و بخش دوم شامل تاریخ زندگانی محمد (ص)، خلفای چهارگانه نخستین، بنی امیه و بنی عباس تا خلیفه معتصم عباسی است. همچنین یک تکمله‌ای دارد که در آن داستان‌هایی از خلافت مقتدر عباسی آمده است. از این نسخه ترجمه‌ای به فرانسوی در چهار مرحله انجام شده است. و در

طی این چهار مرحله تقریباً همه صفحات را (تا ۴۶۸ب) ترجمه کرده‌اند.

تاریخ کتابت: تاریخ رونویسی این نسخه آخرین روز ماه رمضان سال ۹۷۲ قمری، مصادف با اول ماه می سال ۱۵۶۵ میلادی بوده است.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمود بن عبدالرضا نهاوندی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه الحاقی به این نسخه خطی، نام و فهرست ۳۹ کتاب تاریخی و جغرافیایی به زبان فارسی و عربی آمده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۳۵/۵×۲۲؛ تعداد برگ‌ها: ۴۷۲؛ تعداد سطر: ۲۵ سطر (صفحه ۳۰ و ۱۰۸ دارای ۱۰ تا ۱۴ سطر است)؛ اندازه متن: ۱۵×۲۶ و ۱۷×۲۹.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با جلد چرمی.

(۲۰۹)

شماره نسخه: D 182

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ طبری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و شامل مقدمه فارسی نیز می‌باشد. در این نسخه خطی به طور تفصیلی به شرح مرگ «ابواسحاق محمد معتصم» و همچنین به شرح زندگی «خلفای عباسی» پرداخته شده است.

تاریخ کتابت: این نسخه در تاریخ ۲۴ ربیع الاول سال ۱۹۹۷ مصادف با ۱۱ فوریه ۱۵۸۹ میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱ و ۵۰۱

مه‌ری به نام صاحب پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه از طریق «بخش علمی وزارت امور خارجه (روسیه)» به «انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ» وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰/۵×۳۵؛ تعداد برگ: ۵۰۱؛ تعداد سطر: ۲۹؛

اندازه متن: ۵/۲۵×۱۳/۵.

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها، بعضی از جملات و اسامی افراد خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی با جلد چرمی.

(۲۱۰)

شماره نسخه: D 223

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ طبری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: در این نسخه در خصوص مرگ خلیفه معتصم توضیحات بسیار آمده است. این نسخه برخلاف نسخه قبل D82 به دو بخش تقسیم نشده است.

تاریخ کتابت: ماه ربیع الاول سال ۱۰۱۸ قمری مصادف با ماه ژوئن ۱۶۰۹ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: جمعه تمیر بن دوست محمد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱ و ۴۰۹

مه‌ری به نام صاحب پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ک.ب.کافمان در «بخش علمی وزارت امور خارجه (روسیه)» به «انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ» وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴×۳۸؛ تعداد برگ: ۴۰۹ برگ (برخی

صفحات نسخه خالی می‌باشد)؛ تعداد سطر: ۳۶؛ اندازه متن: ۱۶/۵×۲۸

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با خط

درشت تر با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی و دارای جلد چرمی.

(۲۱۱)

شماره نسخه: B 4485

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ طبری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی با نسخه شماره D28 مطابقت دارد و همانند آن به دو بخش تقسیم شده است، در این نسخه نیز در خصوص مرگ خلیفه معتصم توضیحات بسیار آمده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۹ قمری مصادف با سال ۱۸۵۲ تا ۱۸۵۳ میلادی.

مکان کتابت: افغانستان و شمال هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در این نسخه صفحه اول و دوم آن جدا شده که مجدداً دو صفحه اول و دوم با برگهای جدید چسبانده شده است.

سابقه نسخه: این نسخه از طریق «موزه تاریخ ادیان آکادمی علوم روسیه» به «انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ» وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴/۵×۲۴/۵؛ تعداد برگ: ۷۲۴؛ تعداد سطر:

۲۱؛ اندازه متن: ۸/۵×۱۷

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عنوان هر فصل با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. در صفحه ۱۶ و ۳۱۴ عناوین با جوهر طلایی و قرمز نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با جلد چرمی.

(۲۱۲)

شماره نسخه: C 431 (572abc)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ طبری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص می‌باشد و تنها شامل بخش اول (تاریخ پیش از اسلام) است. تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمدعلی الحسنی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه صفحات ۱۵ و

۱۶ این نسخه یادداشت‌هایی ناتمام از یک اثر دیگر آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل.ف.باگدانف در سال

هفت مرد مقدس (اصحاب کهف) است که در غار به خواب می‌روند. بدین ترتیب این نسخه شامل وقایع تاریخی پیش از اسلام نیست. بخش اعظم این نسخه نیز به شرح مرگ خلیفه معتصم (صفحه ۳۱۶ - ۳۳۶) می‌پردازد.

تاریخ کتابت: اواسط ماه رجب سال ۹۷۲ قمری مصادف با ماه فوریه ۱۵۶۵ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: علی ابن حسین.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه خطی بر خلاف نسخه اصلی به دو بخش تقسیم نشده است و مطالب به صورت یک پارچه آمده است. این نسخه از نسخه دیگری به تاریخ رجب ۶۶۸ قمری مصادف با مارس ۱۲۷۰ میلادی به کتابت «احمد بایزید زهید شیرازی» بازنویسی شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.ز. ویلیدوف در سال ۱۹۱۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۸/۳ × ۲۰/۵؛ تعداد برگ: ۳۳۶؛ تعداد سطر: ۲۵ - ۲۳؛ اندازه متن: ۱۲/۵ × ۲۰/۵

نوع کاغذ: اورپایی و طرحدار.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با نیز با جوهر سیاه و گاه‌ها با جوهر قرمز نوشته شده و سرفصلهای کتاب با خطی درشت تر آمده است.

نوع خط: نسخ. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، با جلد چرمی.

(۲۱۵)

شماره نسخه: C 426 (572 abb)

نام کتاب: طبقات ناصری.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: مورخ بزرگ ابو عمر منهج الدین عثمان بن سراج الدین جوزجانی. وی در سال ۵۸۹ قمری / ۱۱۹۳ میلادی در شهر غزنه (شهری در افغانستان معاصر) به دنیا آمد. وی در دربار غور خدمت نمود و پس از حمله مغولان به هندوستان فرار نمود. جوزجانی کتاب خود را به ناصر الدین محمد (۶۴۴ - ۶۶۴ قمری / ۱۲۴۶ - ۱۲۶۵ میلادی) تقدیم نمود.

تاریخ تألیف اثر: پس از سال ۶۵۷ قمری / ۱۲۵۸ - ۱۲۵۹ میلادی است. (این تاریخ در صفحه ۱۷۰ کتاب ذکر شده است). تاریخ پایان نگارش کتاب سال ۶۵۸ قمری / ۱۲۶۰ میلادی (به نقل از یادداشت فصل ۲۲) می‌باشد.

۱۹۱۳ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۹ × ۱۸/۶؛ تعداد برگ: ۱۹۹؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۱۲ × ۲۲

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق و گاه شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با جلد چرمی.

(۲۱۳)

شماره نسخه: D 83 (572 acc)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ طبری).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی یکی از قدیمی ترین نسخ «تاریخ طبری» است و از نسخه اصلی تحت شماره D82 نیز کامل تر می‌باشد. نقص آن صفحات اول پیشگفتار و فصل اول مفقود شده است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: دو فصل این نسخه خطی برخلاف دیگر نسخ از هم جدا نیست و به صورت یک پارچه نوشته شده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۲/۵ × ۳۴؛ تعداد برگ: ۳۳۷؛ تعداد سطر: ۲۹؛

اندازه متن: ۱۵/۵ × ۲۷/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است اما در بعضی از فصلها عنوان آنها از قلم افتاده است اما جای خالی آنها مشخص است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی با جلد چرمی.

(۲۱۴)

شماره نسخه: C 432 (572 acd)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ طبری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی بسیار ناقص می‌باشد. اولین داستان این نسخه تاریخی از قرآن و درباره

مکان تألیف: شمال افغانستان.

شرح اجمالی محتوای اثر: کتابی است که مورد تاریخ سلسله‌های اسلامی و درباره سلسله غوریان، نخستین سلاطین هند و جانشینان آنان و دوره استیلای نوشته شده است. این کتاب دربردارنده وقایع تاریخی باستان تا سال ۶۵۸ قمری / ۱۲۶۰ میلادی می‌باشد. بیشترین اطلاعات این اثر درباره تاریخ افغانستان و شمال هندوستان و منبع ارزشمندی جهت مطالعه تاریخ این دو منطقه طی قرون ۱۱ لغایت ۱۳ میلادی است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: صفحه اول پیشگفتار این نسخه از بین رفته است.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه کتاب مطالبی که در متن از قلم افتاده نوشته شده است. در صفحه ۲۵۳ مهر بادامی شکلی به تاریخ ۱۲۱۰ قمری / ۱۷۸۶ - ۱۷۸۷ میلادی آمده است. در صفحه ۲۵۳ مهر مستطیل شکلی به تاریخ ۱۱۷۱ قمری / ۱۷۵۷ - ۱۷۵۸ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط وزارت دارایی روسیه در سال ۱۸۴۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۷/۵×۱۹؛ تعداد برگ: ۱+۲۵۳؛ تعداد سطر:

۲۱؛ اندازه متن: ۱۳×۲۱

نوع کاغذ: شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با جلد چرمی.

(۲۱۶)

شماره نسخه: C 1846

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (طبقات ناصری).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی بسیار قدیمی می‌باشد. به عقیده شرق شناس بزرگ و.و.بارتولد این نسخه رونویسی از نسخه اصلی خود نویسنده می‌باشد. برخی از داستان‌های این نسخه دوبار تکرار شده است.

تاریخ کتابت: در قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه خطی دارای جدول‌های ترسیمی می‌باشد، در حاشیه صفحه ۱۸۵ آ نام یکی از صاحبان قبلی آن به نام «سید محمد جعفر» ذکر شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ.پالوسیف در سال ۱۹۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۴؛ تعداد برگ: ۴۳۳؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۰×۱۹.

نوع کاغذ: شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها، بخش‌ها و پاراگراف‌های جدا با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با جلد چرمی.

(۲۱۷)

شماره نسخه: C 418 (572aab)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (طبقات ناصری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: پس از صفحه ۲۴۴ بسیاری از صفحات از بین رفته است.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: افغانستان و شمال هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: صفحات ۲، ۵، ۸، ۱۴، ۱۷، ۲۰ و ۷۸ دارای جداول می‌باشد، در برخی صفحات نیز جای خالی برای جدال تعیین شده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۴/۵؛ تعداد برگ: ۲۴۴؛ تعداد سطر: ۲۳؛ اندازه متن: ۹×۱۸.

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها و برخی پاراگراف‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، جلد چرمی.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ای. لرخ در سال ۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳/۴×۱؛ تعداد برگ: ۸۰؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۶/۷×۱۴.

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با جلد چرمی.

(۲۱۹)

شماره نسخه: B 2346 (Nov. 1572)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نظام التواریخ)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و با نسخه مرجع شماره B 234 - ۲ تطابق بسیار دارد. شامل چهار بخش مذکور در نسخه اصلی نیز می باشد.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۸۶ قمری مصادف با ۷۰ - ۱۸۶۹ میلادی می باشد.

مکان کتابت: مدرسه «عبداله خان» در شهر بخارا.

نام کاتب: محمد تورسان بخارایی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: همانند نسخه شماره B 234 - ۲ دارای اشتباهاتی در ذکر تاریخ وقایع می باشد.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «دانشگاه شرق شناسی لنینگراد» در سال ۱۹۲۸ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳×۲۰/۵؛ تعداد برگ: ۱۰۳؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۷/۵×۱۴/۵.

نوع کاغذ: شرقی (آسیای میانه)،
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با جلد چرم.

(۲۲۰)

شماره نسخه: B 2428

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نظام التواریخ)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی نسخه شماره B

(۲۱۸)

شماره نسخه: B 234 - 2 (266bb)

نام کتاب: نظام التواریخ.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: ناصرالدین عبدالله ابن عمر بیضاوی، شهرت وی بیشتر به علت تفسیر وی از قرآن می باشد. وی ابتدا در شیراز به عنوان قاضی مشغول به کار بود و سپس به تبریز نقل مکان نمود و در همین شهر نیز وفات نمود.
مکان تألیف: نیامده است.

تاریخ تألیف اثر: تاریخ پایان تألیف «نظام التواریخ» ۲۱ محرم سال ۶۷۴ قمری / ۱۸ جولای سال ۱۲۷۵ میلادی می باشد. اما در برخی صفحات این کتاب وقایعی پس از این تاریخ ذکر شده است که به عقیده شرق شناس بزرگ «چارلز ریو» این وقایع بعدها توسط فرد دیگری به اصل کتاب اضافه گردیده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این کتاب شامل وقایع تاریخی دوره باستان تا عصر معاصر نویسنده در سال ۶۷۴ قمری / ۱۲۷۵ - ۱۲۷۶ میلادی می باشد، و دارای چهار بخش (قسم) است که هر کدام از بخشها به شرح حال یک دوره پرداخته شده. هر قسم نیز به نوبه خود به چندین بخش (طبقه) تقسیم شده است.

بخش اول (تا صفحه ۷۶) شامل تاریخ باستان از آدم و حوا شروع گردیده و با داستانهای فلسفی و سخنان حکمت آمیز بزرگان پارسی خاتمه می یابد. بخش دوم شامل زندگی ۴ سلسله تا زمان ساسانیان می باشد. بخش سوم شامل وقایع زمان حضرت محمد، خلفای بزرگ، سلسله امویان و عباسیان می باشد. بخش چهارم شامل سلسه وقایع تاریخی عباسیان، صفویان، سامانیان، غزنویان، دیلمیان، سلجوقیان، اسماعیلیان، خوارزمشاهیان و دوره مغولان می باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می باشد، و شروع نسخه با نسخه اصلی موجود در موزه بریتانیا با تفسیر شرق شناس «چارلز ریو» مطابقت کامل دارد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۹ قمری مصادف با ۵۳ - ۱۸۵۲ میلادی می باشد.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برخی صفحات من جمله ۷۵ و ۱۴۱ برخی تاریخها به اشتباه ذکر شده است.

234 - ۲ بسیار مختصرتر می‌باشد. دارای هر چهار بخش (قسم) می‌باشد و تنها عنوان بخش چهارم به جای قسم با عنوان «طبقه» آمده است. وقایع تاریخی ذکر شده در بخش چهارم پس از سلسله سلجوقیان با نسخه اصلی شماره B 234 - ۲ تفاوت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: اواخر قرن ۱۹ و اوایل قرن ۲۰ میلادی. این نسخه از روی نسخه دیگری به تاریخ ۱۰۰۹ قمری / ۱۶۰۰ - ۱ میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۵۸ برخی از تاریخ‌ها به اشتباه ذکر شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ای.ای. دنیسکی در سال ۱۹۰۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵/۵×۲۱؛ تعداد برگ: ۶۵؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۵×۹/۵

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق، متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: جلدچرم با صحافی اروپایی.

(۲۲۱)

شماره نسخه: D 87 - 1 (574aged)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نظام التواریخ)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل نمی‌باشد. بخش اول همانند نسخه شماره B 234 - ۲ با تاریخ حضرت نوح به پایان می‌رسد. بخش دوم ناقص می‌باشد و ترتیب وقایع رعایت نشده است.

تاریخ کتابت: ذی‌قعدة سال ۱۲۹۶ قمری مصادف با اکتبر سال ۱۸۷۹ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: متن کتاب پیوسته می‌باشد و عناوین کتاب مشخص و جدا نگردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.و. برتولد در سال

۱۹۰۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵/۷×۲۷/۸؛ تعداد برگ: ۸۰؛ تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه متن: ۱۸×۸

نوع کاغذ: شرقی (آسیای میانه).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: این نسخه خطی بدون صحافی می‌باشد.

(۲۲۲)

شماره نسخه: C 383 (566d)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نظام التواریخ)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد و بخشی از مجموعه دیگری شامل «نظام التواریخ» و یک اثر دیگر می‌باشد. به همین دلیل در برخی موارد متن دو کتاب با هم جا به جا شده است و در زمان صحافی متن‌ها با هم تداخل پیدا نموده است. پایان بخش چهارم این نسخه شامل وقایع دوره مغولان حذف شده است. این نسخه با تاریخ زندگی محمد حنفی، پسر سوم خلیفه علی (صفحه ۱۵۷) به پایان می‌رسد.

تاریخ کتابت: سال ۹۸۳ قمری مصادف با ۷۶ - ۱۵۷۵ میلادی.

مکان کتابت: سمرقند.

نام کاتب: محمد تیمور.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه جلد دوم چند ردیف یادداشت دیده می‌شود که تکمیل‌کننده متن اصلی است. در صفحه ۱۴۶ نام جغرافیایی «ازبکستان» در حاشیه کتاب نوشته شده است. صفحات ۱۸۳ و ۱۸۴ از هم جدا شده است. اکثر صفحات این نسخه پوسیده شده و بسیار نامفهوم می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک.گ. زالمان در سال ۱۸۹۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۳/۵؛ تعداد برگ: ۱۸۵؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۱×۱۶.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی و با جلد چرمی.

(۲۲۳)

شماره نسخه: D 66 – (a 566) 1

نام کتاب: جامع التواریخ.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: رشیدالدین فضل الله بن عماد الدوله عبدالخیر همدانی می باشد. مورخ بزرگ و سیاستمدار عصر ایلخانیان می باشد. وی در سال ۶۴۵ قمری / ۱۲۴۷ میلادی در همدان به دنیا آمد و در سال ۷۱۸ قمری / ۱۳۱۸ میلادی در تبریز وفات نمود. وی این کتاب را به فرمان خلیفه غازان خان به نگارش درآورد.

تاریخ تألیف اثر: بخش اول «جامع التواریخ» با عنوان تاریخ غازان در سال ۷۰۰ قمری مصادف با ۱۳۰۰ – میلادی به نگارش درآمده است، و نگارش کل این مجموعه در سال ۷۱۰ قمری / ۱۳۱۰ - ۱۳۱۱ میلادی به پایان می رسد.

مکان تألیف: آسیای میانه.

شرح اجمالی محتوای اثر: کتاب بسیار ارزشمند تاریخی در خصوص تاریخ باستان تا سالهای ۷۰۰ قمری / ۱۳۰۰ میلادی می باشد که شامل وقایع تاریخی زمان حکومت مغولان (من جمله ایلخانیان) می باشد. از جمله خصوصیات منحصر به فرد این کتاب شرح وقایع تاریخی باستانی ساکنان اروپا، هندوستان و چین تا قبل از دوره اسلام می باشد. این اثر اولین تجربه مسلمانان در زمینه نگارش تاریخ عمومی جهان در قرون وسطی می باشد. این اثر همچنین منبع ارزشمندی جهت مطالعه تاریخ ایران از قرن ۱۳ لغایت چهاردهم میلادی در زمان حکومت مغولها می باشد.

بر طبق طرح بندی نویسنده این اثر می بایست شامل سه بخش (مجلد) باشد، بخش اول شامل تاریخ مغولها، بخش دوم شامل تاریخ جهان، بخش سوم شامل شرح نقشه جغرافیایی جهان می باشد که در حال حاضر تنها دو بخش اول در دسترس می باشد و به احتمال زیاد بخش سوم هرگز به نگارش در نیامده بوده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه نسبتاً کامل و با نسخه موجود در کتابخانه پاریس بسیار مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: تاریخ رونویسی کل کتاب نیامده است ولی رونویسی بخش دوم در تاریخ ۴ رجب ۹۸۴ قمری مصادف با ۲۷ سپتامبر ۱۵۷۶ میلادی می باشد.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: مسعودابن عبدالله.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: در حاشیه بسیاری از صفحات شعرهای یادداشت شده که نام شاعر آنها مشخص نمی باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «وزارت دارای روسیه» در سال ۱۸۴۵ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴×۳۵/۵؛ تعداد برگ: ۴۲۴؛ تعداد سطر: ۲۳؛ اندازه متن: ۱۶/۵×۲۴/۵
نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها، بخشها و پاگرافها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق، متن کتاب دارای حاشیه رنگی.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با جلد چرمی.

(۲۲۴)

شماره نسخه: C 376 (566)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (جامع التواریخ)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و ناتمام و تنها شامل نیمی از بخش اول کتاب است. در این نسخه مقدمه کلی نویسنده نیز نیامده و تنها شامل مقدمه نویسنده درباره بخش اول می باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: در صفحه ۲ و ۱۸۲ مهری به نام صاحب نخستین کتاب آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژل. روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴/۵×۲۴/۵؛ تعداد برگ: ۱۸۲؛ تعداد سطر: ۱۸؛ اندازه متن: ۸/۵×۱۶/۵
نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصلها، بخشها و موارد مهم با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، دارای چرم قهوه ای براق.

(۲۲۵)

شماره نسخه: C 374 (ab 566)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (جامع التواریخ)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص می‌باشد، بخش دوم (مجلس دوم) به تاریخ عمومی جهان اختصاص داده شده است. این نسخه دارای هر چهار فصل می‌باشد و علاوه بر این پس از بخش چهارم بخش تکمیلی در خصوص تاریخ غزنویان و برخی از حاکمان آن دوره در آسیای مرکزی و ایران آمده است.

تاریخ کتابت: قرن شانزدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: بسیاری از صفحات نسخه از بین رفته است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۴؛ تعداد برگ: ۲۴۰؛ تعداد سطر: ۲۴؛ اندازه متن: ۱۰×۱۸/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق، متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، با جلد چرمی.

(۲۲۶)

شماره نسخه: C 802

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (جامع التواریخ)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بسیار قدیمی است، بخش دوم آن در خصوص تاریخ عمومی جهان می‌باشد. بسیاری از صفحات و بخش نتیجه گیری مفقود شده است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: این نسخه خطی توسط افراد مختلفی رونویسی شده است و «حافظ ابرو» کاتب اصلی می‌باشد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه بعدها یادداشت‌هایی نوشته شده است، در صفحه ۳۳۷، ۳۰۲.

۳۸۷ یادداشت‌هایی درباره شیعه نوشته شده است. در صفحه ۷۵، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۴۵ مهرهایی به نام صاحبان قبلی نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «بخش علمی وزارت امور خارجه (روسیه)» به «انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ» وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹/۵×۲۸/۵؛ تعداد برگ: ۴۸۹؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۱۲/۵×۲۰

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی با درجه کیفیهای متفاوت می‌باشد. بخش مربوط به تاریخ چین دارای طراحی‌های مینیاتوری می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، بسیار آسیب دیده، با جلد چرمی مشکی.

(۲۲۷)

شماره نسخه: E 5 (b 566)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (جامع التواریخ)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد اما متن آن با نسخه خطی اصلی به شماره C802 شباهت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: رونویسی این نسخه تاریخ ۲۴ جمادی الاول سال ۱۲۶۷ قمری مصادف با ۲۸ مارس ۱۸۵۱ میلادی آغاز شده و در تاریخ ۲۲ رجب ۱۲۶۷ قمری مصادف با ۲۴ می ۱۸۵۱ میلادی به پایان رسیده است.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: میرزاجیم، پسر میرزا محمد حسن منشی اصفهانی می‌باشد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۲۰، ۲۴، ۲۱۲ یادداشت‌های تکمیلی متن کتاب آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵×۴۱/۵؛ تعداد برگ: ۲۱۳؛ تعداد سطر: ۳۵؛ اندازه متن: ۱۷×۳۱/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها گاه با جوهر قرمز (شنگرف) یا آبی نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقواتی، جلد چرمی دارد.

(۲۲۹)

شماره نسخه: C 397 (568a bis)

نام اثر: روضه اولی الالباب فی تواریخ الاکابر و الانساب.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: «فخرالدین ابوسلیمان داود بن ابوالفضل محمد بناکتی» شاعر و مورخ مشهور دربار غازان خان بوده است تا جایی که به او لقب «ملک الشعرا» داده‌اند.

تاریخ تألیف اثر: ۲۵ شوال ۷۱۷ مصادف با ۱ ژانویه ۱۳۸۱ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این کتاب شامل تاریخ عمومی از زمان باستان تا سال ۷۱۷ قمری / ۱۸ - ۱۳۱۷ میلادی یعنی همزمان با دوران سلطنت ابو سعید ایلخانی می‌باشد. به نقل از نویسنده این کتاب شرحی بر «مجمع التواریخ» رشیدی می‌باشد که همچنین دارای بخشی در خصوص شرح تاریخ ساکنان هندوستان، اروپا و آسیا نیز دارد. این مجموعه شامل ۹ فصل می‌باشد که با تاریخ زندگی ادم و حوا آغاز می‌گردد و با شرح تاریخی و جغرافیایی چین به پایان می‌رسد.

آغاز نسخه: «الحمد لله... اما بعد چنین می‌گویند کمترین بندگان الله تعالی و هو اضعف عباد الله الملقب».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد، در صفحه ۱۵۷ عنوان «فصل هفتم» نیامده است.

تاریخ کتابت: ۸ رجب ۱۲۴۳ قمری مصادف با ژانویه ۱۸۲۸ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: محمودعظیم کاتب ابن محمدرحیم بخاری.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۲۴۲ مهری به نام یکی از صاحبین پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۰×۱۹/۴؛ تعداد برگ: ۲۴۲؛ تعداد سطر: ۱۹؛

اندازه متن: ۱۲×۱۲/۲

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقواتی، روکش چرمی نقش برجسته می‌باشد. این نوع صحافی برای کتابهای نفیس دوره قاجار استفاده می‌گردیده است.

(۲۲۸)

شماره نسخه: D 66 - 2 (a 566)

نام کتاب: ذیل جامع التواریخ.

توضیح نام اثر: نویسنده در شرح کوتاه اول نسخه اشاره می‌کند که این اثر به دستور شاهرخ یکی از فرمانداران معروف تیموریان نوشته شده است.

پدید آورنده: ناشناخته.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: اثری تاریخی درباره تاریخ حاکمان ایران در دوره غازان خان (۶۹۴ - ۷۰۳ قمری / ۱۲۹۵ - ۱۳۰۴ میلادی) تا دوره ابو سعید (۷۱۶ - ۷۳۶ قمری / ۱۳۰۴ - ۱۳۱۶ میلادی) می‌باشد. این اثر همچنین شامل اطلاعاتی در خصوص دیگر حاکمان ایلخانیان در دیگر کشورها نیز می‌باشد. نویسنده در این کتاب نامی از منابع مرجع خود نمی‌برد تنها در صفحه ۵۰۹ اشاره می‌نماید که جهت تدوین کتاب از چندین منبع مختلف استفاده نموده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی با نسخه موجود در موزه بریتانیا تصحیحی «چارلز ریو» و همچنین دیگر نسخه موجود در کتابخانه ملی پاریس مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: ۴ رجب ۹۸۴ قمری مصادف با ۲۷ سپتامبر ۱۵۷۶ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: مسعودابن عبدالله.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط وزارت دارایی روسیه در سال ۱۸۴۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۵/۲۴×۲۴؛ تعداد برگ: ۸۵؛ تعداد سطر: ۲۳؛

اندازه متن: ۵/۲۴×۱۶/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق، متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش جلد چرمی.

(۲۳۰)

شماره نسخه: C 396 (568a) 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه اولی الالباب

فی تواریخ الاکابر و الانساب)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد. و از نظر محتوا با نسخه شماره C370 بسیار نزدیک و دارای هر نه فصل می‌باشد.

تاریخ کتابت: در سال ۱۲۴۷ قمری مصادف با ۳۲ - ۱۸۳۱ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱ مهری به نام صاحب پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.ک. کاظم بیک در سال ۱۸۴۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹/۵×۳۱/۵؛ تعداد برگ: ۲۶۱؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۲×۲۱/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق، متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش جلد چرمی قرمز رنگ.

(۲۳۱)

شماره نسخه: C 503 (578 b)

نام کتاب: تاریخ گزیده.

پدید آورنده: حمدالله، یا حمد بن تاج‌الدین ابوبکر بن حمد بن نصر مستوفی قزوینی. جغرافی دان و مورخ بزرگ ایرانی که در سال ۶۸۰ قمری / ۸۲ - ۱۲۸۱ میلادی به دنیا آمد و در سال ۷۵۰ قمری / ۵۰ - ۱۳۴۹ میلادی وفات نمود. وی این کتاب را به غیاث الدین محمد پسر وزیر رشید الدین تقدیم نموده است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۷۳۰ قمری مصادف با ۳۰ - ۱۳۲۹ میلادی می‌باشد.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: اثری تاریخی شامل تاریخ ایران باستان تا سال ۷۳۰ قمری / ۳۰ - ۱۳۲۹ میلادی می‌باشد، و دارای مقدمه، فاتحه کتاب، ۶ بخش است. در بخش پنجم بیوگرافی بزرگان و اندیشمندان ایرانی آورده شده است. بخش مهم این اثر فصل ششم در شرح زادگاه نویسنده قزوین می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی بسیار کامل می‌باشد و از جمله قدیمی ترین نسخ خطی است که از آن مراقبت بسیار به عمل آورده شده است.

تاریخ کتابت: ۱۱ ذیقعدة سال ۸۴۷ قمری، مصادف با ۲ مارس ۱۴۴۴ میلادی، یا ۲۱ ذیقعدة ۸۴۷ مصادف با ۱۲ مارس ۱۴۴۴ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ابن علی اسحاق حنفی قزوینی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه خطی یادداشتهای تکمیلی در شرح متن اضافه گردیده است. در صفحه اول و آخر کتاب که بعدها به اصل نسخه اضافه گردیده است یادداشتی به تاریخ ۹۱۰ قمری / ۵ - ۱۵۰۴ میلادی آمده است که صاحب این نسخه آن را به مبلغ ۱۰۰۰ دینار خریداری نموده است، همچنین در این صفحات چندین مهر به نام صاحبان پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴/۵×۲۵؛ تعداد برگ: ۲۴۸؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۰/۵×۱۷

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی و روکش چرمی براق دارد.

(۲۳۲)

شماره نسخه: C 795

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ گزیده).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و دارای شش بخش است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی و روکش جلد چرمی
نقش برجسته دارد.

(۲۳۴)

شماره نسخه: C 501 (578a) - 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ گزیده)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی نسبتاً کامل می‌باشد
و دارای هر ۶ فصل است.

تاریخ کتابت: ۲۱ ربیع الاول ۱۰۲۴ قمری مصادف با ۲۱
آوریل ۱۶۱۵ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه صفحه اول
تاریخ ماه صفر ۱۲۴۰ قمری مصادف با سپتامبر ۱۸۲۴ میلادی
ذکر شده است، این نسخه پیش از این متعلق به کتابخانه احمد
شاه قاجار بوده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط رفرن در سال ۱۸۴۲
میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸/۵×۲۵/۵؛ تعداد برگ: ۱۹۶؛ تعداد سطر:
۲۱؛ اندازه متن: ۱۱/۵×۱۹

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی و روکش جلد چرمی
دارد.

(۲۳۵)

شماره نسخه: B 702 (578aaa)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ گزیده)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی جدا از قلم افتادگی
در برخی از صفحات نسبتاً کامل می‌باشد و دارای هر ۶ فصل
است.

تاریخ کتابت: آخرین روز ماه رمضان سال ۱۱۷۶ قمری
مصادف با ۱۴ آوریل ۱۷۶۳ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

تاریخ کتابت: آخرین روز ماه شوال سال ۸۵۵ قمری
مصادف با ۲۶ نومبر ۱۴۵۱ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: به ابتدای این نسخه خطی
دو صفحه با ذکر فهرست کتاب به زبان فرانسوی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ک. سوختلن به
انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۶؛ تیمتر؛ سا؛ تعداد برگ: ۲۵۴؛ تعداد
سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۱×۱۷/۵

نوع کاغذ: شرقی با درجه کیفیهای متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی و روکش جلد چرمی
نقش برجسته دارد.

(۲۳۳)

شماره نسخه: C 504 (578c)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ گزیده)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی بسیار ناقص و تنها
شامل ۴ فصل اول است. جداول مربوط به قبایل مغول و ترک
نیز کامل نمی‌باشد.

تاریخ کتابت: در قرن پانزدهم و شانزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات ۱، ۳۰، ۱۱۱،
۱۵۳، ۲۱۴، ۲۲۸، ۲۲۹ مهرهایی به نام صاحبان پیشین نسخه
آمده است. یکی از این مهرها به نام «میر محمد ابن میر حسین
میر المومنین حیدر» به تاریخ ۱۲۳۱ قمری / ۱۶ - ۱۸۱۵
میلادی می‌باشد، وی به احتمال زیاد از نوادگان امیر بخارا
«حیدر» بوده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰
میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۲۶؛ تعداد برگ: ۲۳۰؛ تعداد سطر: ۲۱ -
۱۹؛ اندازه متن: ۱۱×۱۷

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

تاریخ تألیف اثر: ۱۲ ربیع اول سال ۷۹۵ قمری مصادف با ۲۵ ژانویه ۱۳۹۳ میلادی. این تاریخ در صفحه ۲۱۷ یادداشت شده است.

مکان تألیف: نیامده است (احتمال در آذربایجان و حوالی آن می‌باشد).

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل حوادث تاریخی مناطق شمال غربی ایران در سالهای ۷۴۲ - ۱۹۴ قمری / ۱۳۴۱ - ۱۳۹۲ میلادی است. گویا این اثر ادامه کتاب دیگری از حمد الله مستوفی است که دربرگیرنده حوادث تاریخی سالهای ۷۳۶ - ۷۴۴ قمری / ۱۳۳۶ - ۱۳۴۴ میلادی می‌باشد. نویسنده در مقدمه این کتاب، مشاهدات شخصی خود و همچنین روایات شفاهی دیگران را به عنوان مرجع کار خود معرفی می‌نماید. این کتاب دارای فصل بندی مشخصی نمی باشد و ترتیب نگارش وقایع در آن رعایت نشده است و در حال حاضر تعداد محدودی از این اثر در دسترس است.

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد و با نسخه دیگری به نام «تاریخ گزیده» در یک مجموعه قرار دارد.

تاریخ کتابت: ۲۱ ربیع الول ۱۰۲۴ قمری مصادف با ۲۱ آپریل ۱۶۱۵ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است. (این نسخه با نسخه شماره ۲۳۴ در یک مجموعه کتاب قرار دارد).

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط رفون در سال ۱۸۴۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸/۵×۲۵/۵؛ **تعداد برگ:** ۱۹۶؛ **تعداد سطر:** ۲۱؛ **اندازه متن:** ۱۱/۵×۱۹

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی و روکش جلد چرمی دارد.

(۲۳۸)

شماره نسخه: C 372 (d, 566) 1

نام اثر: مجمع الانساب.

توضیح نام اثر: نام دیگر این کتاب جامع الانساب است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه 7a18 مهری به نام صاحب سابق پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.و.خانیگف در سال ۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲/۵×۲۱/۵؛ **تعداد برگ:** ۱۸۷؛ **تعداد سطر:** ۲۹؛ **اندازه متن:** ۷/۵×۱۵

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی و طرحدار.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ ریز.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی با جلد چرمی براق می‌باشد.

(۲۳۶)

شماره نسخه: C 502 (578aa)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ گزیده).

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و با نسخه شماره B702 مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: اول ربیع الاول ۱۲۴۴ قمری مصادف با ۱۱ سپتامبر ۱۸۲۸ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه a1 مهری به نام صاحب سابق پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آباکیخانف در سال ۱۸۵۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۴/۵؛ **تعداد برگ:** ۱۷۳؛ **تعداد سطر:** ۲۳؛ **اندازه متن:** ۹×۱۶/۵

نوع کاغذ: اروپایی (روسی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق ریز.

نوع جلد: صحافی شرقی با رویه چوبی و جلد چرمی براق.

(۲۳۷)

شماره نسخه: C 501 (578a) 2

نام کتاب: ادامه تاریخ گزیده.

پدید آورنده: زین الدین ابن حمد الله قزوینی معروف به «حمدالله مستوفی قزوینی».

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی با جلد چرمی دارد.

(۲۳۹)

شماره نسخه: C 1096 – 1 (Nov. 10)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مجمع الانساب)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه با نسخه اصلی به شماره C 2۳۷ – ۱ مطابقت بسیار دارد. در هر دو نسخه با روایت به سلطنت نشستن محمد ایلخانی آغاز می‌گردد. در این نسخه مقدمه اول و دوم نویسنده قابل تفکیک نمی‌باشد. نسخه خطی بسیار قدیمی می‌باشد، صفحات ۹ تا ۱۳ از هم جدا شده، سخن نویسنده و صفحه اول مقدمه مفقود شده است و برخی صفحات بر اثر رطوبت از بین رفته و ناخوانا شده‌اند.

تاریخ کتابت: قرن ۱۵ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه صفحات ۱۲، ۷۳، ۸۹ و ... یادداشت‌هایی جهت تکمیل متن اصلی کتاب آمده است. در صفحه ۸۷ و ۲۸۶ یکی از خوانندگان کتاب تاریخ ۸۷۶ قمری را یادداشت نموده است. این نسخه خطی در اواسط قرن نوزدهم در آسیای مرکزی مورد ترمیم قرار گرفته است که در نتیجه صفحات تکمیلی به آن اضافه گردیده و صحافی آن را بازسازی نموده‌اند. در صفحه ۱ و ۲۵۶ مهری به نام صاحب پیشین این نسخه آمده است، همچنین در صفحه آخر بر روی صفحه الحاقی به کتاب مهری با نام «دفتر رئیس منطقه زرافشان» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۱۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۴/۵؛ تعداد برگ: ۳۴۰+۱۰؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۱×۱۷

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه)، مقوایی جلد چرمی دارد.

پدید آورنده: محمد بن علی بن محمد شبانکاره‌ای. وی در سال ۶۹۳ قمری / ۹۴ – ۱۲۹۳ میلادی به دنیا آمد و در سال ۷۳۸ قمری / ۳۳ – ۱۳۳۲ میلادی وفات نمود.

تاریخ تألیف اثر: آغاز نگارش ویرایش اول این کتاب سال ۷۳۳ قمری مصادف با ۱۳۳۲ میلادی بوده است و در نهایت در ۱۳ ربیع الثانی سال ۷۳۶ قمری / ۱ دسامبر ۱۳۳۵ میلادی به پایان می‌رسد. آغاز ویرایش دوم این کتاب در ۲۱ رمضان ۷۳۶ قمری / ۳ می ۱۳۳۶ میلادی بوده است و در نهایت در ماه ربیع الاول سال ۷۳۸ قمری / سپتامبر یا اکتبر ۱۳۳۷ میلادی به پایان می‌رسد.

مکان تألیف: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: این کتاب شامل شرح مختصری از تاریخ عمومی جهان از زمان حضرت آدم تا دوره سلطنت محمد ایلخانی (۷۳۶ – ۷۳۸ قمری / ۱۳۳۶ – ۱۳۳۸ میلادی) می‌باشد. نویسنده در ویرایش دوم این کتاب از مطالب مفید ویرایش نخست نیز بهره گرفته است من جمله از مقدمه ویرایش نخست در باره حمد و ستایش «ابوسعید» و «غیاث الدین محمد» استفاده نموده است. ویرایش نخست این کتاب در زمان حیات «ابوسعید» به نگارش در آمده بود و نویسنده در ویرایش دوم کتاب خود مطالب مربوط به دوران پس از مرگ «ابوسعید» را نیز گنجانیده است. نویسنده در این کتاب همچنین مشاهدات شخصی و تاریخی خود را در شهرهای لرستان، یزد و هرمز نیز آورده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد، اما پایان نسخه به طور کامل نیامده است.

تاریخ کتابت: مربوط میشه به زمان امضاء کاتب که در تاریخ ۲۲ جمادی الاول ۷۳۸ قمری مصادف با ۱۷ دسامبر ۱۳۳۷ میلادی.

مکان کتابت: منطقه فارس (شبانکاره).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این کتابت تعداد زیادی یادداشت جهت تکمیل متن اصلی درباره خلیفه عثمان و علی آمده است. در صفحه ۱ مهری به نام صاحب پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ای.لرخ در سال ۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۲۸/۵؛ تعداد برگ: ۲۳۵ برگ، ؛ تعداد سطر: ۲۴؛ اندازه متن: ۱۳/۵×۲۱/۵

(۲۴۰)

شماره نسخه: C 372 – (d 566) 2**نام کتاب: ذیل مجمع الانساب.**

پدید آورنده: غیاث الدین بن علی نایب فریومدی. وی این کتاب را به درخواست دوست قدیمی خود «وزیر نجم الحق و الدین خضر ابن تاج الدول و الدین محمد القاضی» به تحریر درآورده است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۷۸۳ قمری / ۸۲ – ۱۳۸۱ میلادی یعنی تا پیش از مرگ «شاه ولی».

شرح اجمالی محتوای اثر: این کتاب، نسخه‌ای جهت تکمیل کتاب «مجمع الانساب» می‌باشد، این اثر با روایت به سلطنت نشینی «طغای تیمور» است که با آغاز می‌گردد. نویسنده نام خود و علت نگارش این کتاب را در خاتمه اثر خود ذکر می‌نماید. آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و شامل ۱۴ برگ آخر از کتاب «مجمع الانساب» شبانکاره‌ای می‌گردد. بخشی از این اثر به مدح «شاه ولی» از خاندان ایلخانیان می‌پردازد.

تاریخ کتابت: قرن ۱۴ قبل از سال ۷۸۳ مصادف با ۸۲ – ۱۳۸۱ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ای.لرخ در سال ۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۲۸/۵ (این مشخصات همانند شماره ۲۳۸ می‌باشد)؛ تعداد برگ: ۱۴؛ (۲۳۵ – ۲۴۹)؛ تعداد سطر: ۲۴؛ اندازه متن: ۱۳/۵×۲۱/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی با جلد چرمی دارد.

(۲۴۱)

شماره نسخه: C 1096 – (Nov. 10) 2**نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (ذیل مجمع الانساب)**

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه از «ذیل مجمع الانساب» به نگارش فچارلز فریومدی نیز طبق نسخه قبل تکمیل کتاب «مجمع الانساب» نوشته شده است. این دو اثر توسط یک شخص بازنویسی شده است. در مقدمه نسخه موجود در کتابخانه پاریس آمده است که ویرایش جدید این کتاب به «شاهرخ» به جهت بازگشت وی از آذربایجان به هرات در سال ۸۱۷ قمری/ ۱۴۱۴ میلادی نوشته شده است. نام اصلی شاهرخ «معین الدین و الدنیا ابوالفتح شاهرخ بهادر» می‌باشد. این نسخه شامل مقدمه (صفحه ۱)، «قسم اول» (صفحه ۶ ب و ۱۷)، «قسم دوم» (صفحه ۱۰۱ ب)، «قسم سوم» (صفحه ۲۰۴ آ) می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن ۱۵ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: احمدابن محمدابن علی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در پائین صفحه مشخصات کتاب تاریخ ۸۷۶ قمری ذکر شده که احتمالاً تاریخ رونویسی نسخه باشد. ولی تاریخ ذکر شده در فوق به اشتباه توسط یکی از خوانندگان این نسخه نوشته شده است. در حاشیه صفحه ۳۳۷ و ۳۴۰ یادداشت‌هایی غیر مربوط با متن اصلی نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۱۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۴/۵؛ تعداد برگ: ۱۸؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۱×۱۷

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه)، مقوایی و جلد چرمی.

(۲۴۲)

شماره نسخه: C 381 (566bc)**نام کتاب: به نام اسکندر.**

توضیح نام اثر: نام این اثر در هیچ نسخه خطی نیامده است، و این عنوان توسط و.و.بارتولد به این کتاب داده شده است. پدید آورنده: نویسنده در متن کتاب ارزشمند، هیچ کجا نام خود را ذکر نکرده است و تنها در متن کتاب یادآور می‌شود که اثر خود را به شاهزاده تیموریان «اسکندر» تقدیم نموده است.

جلد سوم / کتب تاریخی □ ۱۴۳

جلد اول و نیمی از جلد دوم میباشد. در این نسخه همانند نسخه موجود در موزه بریتانیا مقدمه نویسنده نیامده است.

تاریخ کتابت: قرن ۱۶ میلادی، سال ۹۷۷ قمری مصادف با ۷۰ - ۱۵۶۹ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه توسط شیعیان تهیه و تنظیم شده ولی بعدها به دست سنی‌ها افتاده است به همین دلیل سنی‌ها بخش‌هایی از متن کتاب را از بین برده و بر روی متنهایی درباره حضرت علی و دشمنانش خط کشیده‌اند (به عنوان نمونه صفحات ۱۱۷، ۱۲۰، ۱۲۴). در صفحه ۱۶۵ و ۱۶۶ نوشته‌ای درباره سفر مشترک سه شخص آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۳۰/۵؛ تعداد برگ: ۱۶۶؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۰/۸×۲۰

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی اروپایی و معاصر.

(۲۴۴)

شماره نسخه: C 800

نام اثر: مجمل فصیحی.

توضیح نام اثر: نیامده است

پدید آورنده: فصیح الدین احمدابن محمد متولد سال ۷۷۷ قمری / ۱۳۷۵ میلادی، ملقب به «فصیح خوافی» است. وی از نزدیکان دربار شاه شاهرخ تیموری (پادشاه گورکانی) و فرزند وی «بایسنقر» بوده است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۸۴۵ قمری مصادف با ۴۲ - ۱۴۴۱ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ عمومی جهان است. مهمترین بخش این کتاب درباره حضرت محمد از تولد ایشان تا سال ۸۴۵ قمری / ۴۲ - ۱۴۴۱ میلادی است. این اثر علاوه بر این شامل حوادث سیاسی و فرهنگی آن دوره و نیز مشتمل بر ویژگی‌های شیوخ صوفی و ادیبان ایرانی و آسیای میانه

تاریخ تألیف اثر: در متن تاریخ مشخصی نیامده است، اما تاریخ احتمالی تألیف اثر سال ۷۹۵ قمری مصادف با ۹۳ - ۱۳۹۲ میلادی است.

مکان تألیف: احتمالاً فارس.

شرح اجمالی محتوای اثر: دارای سه جلد است. جلد اول در مورد شاهزادگان ایران و پیامبران تا میلاد حضرت محمد می‌باشد. جلد دوم زندگی حضرت محمد تا دوره عباسیان و جلد سوم در خصوص تاریخ ترکها و مغولان است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد، صفحات اولیه آن مفقود شده، از صفحه ۱۲۶ به هم صفحات از هم جدا و پاره شده است.

تاریخ کتابت: ۱۰ رمضان ۹۰۲ قمری مصادف با ۱۳ می ۱۴۹۷ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ا.ک. گارتیه در سال ۱۹۰۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۵/۶ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۳۰۱؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۱/۴×۱۶/۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. (در این نسخه عنوان بسیاری از بخش‌ها ننوشته شده و جای خالی آن برای تکمیل آمده است).

نوع خط: نستعلیق، متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با جلد چرمی نقش.

(۲۴۳)

شماره نسخه: C 380 (566bb)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (به نام اسکندر)

آغاز نسخه: «بدان که اغلب مورخان صادق القول را اتفاق آنست را...».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و با نسخه شماره C381 مطابقت بسیار دارد. در ابتدای جلد اول نویسنده از نوادگان «اسحاق» سخن می‌گوید. این نسخه خطی تنها شامل

است. این اثر شامل «مقدمه»، دو بخش «مقاله» و بخش پایانی «خاتمه» می‌باشد. تعداد کمی نسخه خطی از این کتاب در حال حاضر در دسترس است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد.
تنها چند برگ از صفحات آخر آن مفقود شده است.
تاریخ کتابت: اواخر قرن ۱۵ و اوایل قرن ۱۶ میلادی.
مکان کتابت: ایران در اراضی خراسان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: بخش‌های آخر این نسخه در خصوص توصیف زادگاه نویسنده یعنی شهر هرات از بین رفته است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ک. سوختلن از «بخش علمی وزارت امور خارجه روسیه» به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷/۷×۲۵؛ تعداد برگ: ۳۷۹؛ تعداد سطر: ۱۹؛

اندازه متن: ۱۰×۱۶/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) و یا طلایی نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی بسیار قدیمی و بسیار زیبا با روکش چرمی دارد.

(۲۴۵)

شماره نسخه: B 709 (581 a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مجموعه فصیحی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی از نسخه شماره C800 برای موزه آکادمی علوم ملا فیض خانوف (ملاحسین) استنساخ شده است. ایشان از سال ۱۸۵۷ در دانشگاه سن‌پترزبورگ به عنوان استاد زبانهای ترکی و تاتاری مشغول به فعالیت بوده است.

تاریخ کتابت: احتمالاً قرن ۱۹ میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۱/۵؛ تعداد برگ: ۴۳۱؛ تعداد سطر: ۱۹؛

اندازه متن: ۱۰/۶×۱۶

نوع کاغذ: اروپایی (روسی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر اروپایی با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی و قدیمی.

(۲۴۶)

شماره نسخه: C 785

نام کتاب: بهجه التواریخ.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: شکراله ابن شهاب الدین احمد ابن زین الدین (الرومی). وی از سن ۲۰ سالگی در دربار عثمانی‌ها به مدت ۵۱ سال خدمت گذاری می‌نمود. وی در سال ۸۹۴ قمری / ۸۹ - ۱۴۸۸ میلادی در استانبول وفات کرد. وی این کتاب به سلطان عثمانی «سلطان محمد دوم» (۸۵۵ - ۸۸۶ قمری / ۱۴۵۱ - ۱۴۸۱ میلادی) تقدیم نموده است.

تاریخ تألیف اثر: نگارش این اثر در تاریخ ۸۵۹ قمری / ۵۵ - ۱۴۵۴ میلادی آغاز گردیده است و در تاریخ شوال ۸۶۱ قمری / سپتامبر ۱۴۵۷ میلادی به پایان رسیده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل شرح کوتاهی از تاریخ عمومی است که از شکل گیری جهان تا به تخت نشستن سلطان عثمانی را در بر می‌گردد و دارای ۱۳ فصل است. هر فصل به یک موضوع پرداخته است. به عنوان مثال فصل دوم پیامبران، فصل سوم نسل و خاندان محمد و

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و قدیمی می‌باشد و با نسخه تصحیحی «چارلز ریو» مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: ۱۳ ربیع الثانی ۹۳۸ قمری مصادف با ۲۶ نوامبر ۱۵۳۱ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: ترکیه (شهر چاتالجا).

نام کاتب: فرهاد ابن شیرمرد خواجه.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه آغاز و پایانی

نسخه مهری به نام صاحب پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی وزارت

امور خارجه روسیه به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک. گ. زالمان در سال ۱۲۵۶ قمری / ۴۱ - ۱۸۴۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳×۲۴؛ تعداد برگ: ۱۱۸؛ تعداد سطر: ۱۶ - ۱۳؛ اندازه متن: ۸×۱۸

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) مشخص گردیده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی و چرمی.

(۲۴۸)

شماره نسخه: C 404 (a 569)

نام اثر: روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك و الخلفا.

توضیح نام اثر: نام مختصر این اثر «روضه الصفا» است. پدید آورنده: «محمدابن خاوند شاه ابن محمود» ملقب به «میرخواند» از مورخان مشهور که در سال ۸۳۷ قمری / ۳۴ - ۱۴۳۳ میلادی در شهر هرات به دنیا آمد. وی به روایتی در سال ۹۰۳ قمری / ۱۴۹۸ میلادی وفات نمود. وی از پیروان علیشیر نوایی بوده است.

تاریخ تألیف اثر: جلد اول تا ششم توسط خود نویسنده و پیش از سال ۹۰۳ قمری / ۱۴۹۸ میلادی به نگارش در آمده است، جلد هفتم پس از مرگ نویسنده توسط نوه وی در سال ۹۲۹ قمری / ۲۳ - ۱۵۲۲ میلادی به نگارش درآمده است.

مکان تألیف: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: مشتمل بر تاریخ عمومی جهان و شامل ۷ جلد است. جلد اول در خصوص آفرینش جهان، جلد دوم در خصوص حضرت محمد تا چهارمین خلیفه است. جلد سوم شامل امامان شیعه، جلد چهارم خلیفه عباسیان، جلد پنجم شامل وقایع تاریخی دوره مغولان، جلد ششم درباره تیمور و خاندان وی و جلد هفتم در خصوص سلطان حسین بایقرا می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: جمادی الثانی سال ۱۰۵۳ قمری مصادف با ۲۰ آگوست ۱۶۴۳ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ودود ابن پیر شمس الدین محمدالحمید شجاع الدین محمود شریف.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۵؛ تعداد برگ: ۲۱۸؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۹/۵×۱۷

نوع کاغذ: اروپایی با درجه کیفیت متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی و با روکش چرمی.

(۲۴۷)

شماره نسخه: C 645 (bb 566)

نام اثر: تاریخ انبیا و حکما [و] تاریخ ملوک عجم.

توضیح نام اثر: نام این اثر اغلب در نسخه‌های دست نویس ترکیبی از دو جمله نوشته می‌شود، زیرا در ابتدای امر این اثر می‌بایست یکی و در خصوص پیامبران و شاهان ایرانی باشد، اما گویا چندین سال پس از نگارش آن، این اثر از نظر محتوایی به دو مجموعه جدا از هم تفکیک شده است.

پدید آورنده: نظام الدین میر علیشیر، شاعر و سیاستمدار مشهور فارسی‌وی شعرهایش به زبان فارسی را با تلخیص «فانی» نوشته است. علیشیر در ۱۷ رمضان سال ۸۴۴ قمری / ۱۰ فوریه ۱۴۴۱ میلادی در هرات به دنیا آمد و در سال ۹۰۶ میلادی / ۱۵۰۱ قمری وفات نمود.

تاریخ تألیف اثر: پس از سال ۸۹۰ قمری / ۱۴۸۵ میلادی و پیش از سال ۹۰۴ قمری / ۹۹ - ۱۴۹۸ میلادی.

مترجم: «صالح» (مطابق صفحه ۳) و یا «صالحی» (مطابق صفحه ۱۱۵ ب و ۱۱۶ آ) می‌باشد. در مقدمه این ترجمه آمده است که این اثر به درخواست «نظام الدین جان فولاد» و «محمد یوسف خواجه احراری» ترجمه گردیده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر مطابق عنوان خود شامل تاریخ پیامبران، حکما و تاریخ شاهان ایرانی می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بسیار کامل می‌باشد، دفتر اول آن از صفحه ۴ تا ۸۳ می‌باشد و دفتر دوم از صفحه ۸۳ تا صفحه ۹۵ نسخه است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۶ قمری مصادف با ۴۱ - ۱۸۴۰ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

تنها شامل جلد اول، پیش‌گفتار و مقدمه است.
تاریخ کتابت: ۱۰ ربیع الاول ۱۰۷۹ قمری مصادف ۶ فوریه ۱۶۸۶ میلادی.
مکان کتابت: شهرالله آباد هند.
نام کاتب: خواجه عبدالقاسم.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در آخرین صفحه فهرست نام یکی از صاحبان قبلی ذکر شده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل. کون در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۶؛ تعداد برگ: ۳۵۱؛ تعداد سطر: ۱۷؛
اندازه متن: ۹×۱۸
نوع کاغذ: شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.
صحافی این نسخه مورد ترمیم و بازسازی قرار گرفته است.

(۲۵۱)

شماره نسخه: D 358 (Nov. 1420)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد و تنها شامل جلد اول، پیش‌گفتار و مقدمه است.
تاریخ کتابت: قرن شانزدهم و هفدهم میلادی.
مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «نماینده تام الاختیار اتحاد جماهیر شوروی در ایران در سال ۱۹۲۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۲۹/۵؛ تعداد برگ: ۲۸۷ برگ، ؛ تعداد سطر: ۲۶ - ۲۵؛ اندازه متن: ۱۱/۵×۲۰
نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه کامل می‌باشد.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن. و. خانیکیف در سال ۱۸۵۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۷×۲۴/۵؛ تعداد برگ: ۳۰۳؛ تعداد سطر: ۲۰؛
اندازه متن: ۱۱×۱۹
نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نسخ، کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۴۹)

شماره نسخه: D 359 (Nov/ 1421)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا).

پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد و تنها شامل جلد اول، پیش‌گفتار و مقدمه است.
تاریخ کتابت: ۴ جمادی الاول ۱۰۸۶ قمری مصادف با ۲۸ جولای ۱۶۷۵ میلادی.
مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: شریف الدین علی ابن ندیر محمد.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «نماینده تام الاختیار اتحاد جماهیر شوروی در ایران در سال ۱۹۲۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۲/۵×۳۵؛ تعداد برگ: ۲۰۴؛ تعداد سطر: ۲۷؛ اندازه متن: ۱۵×۲۶
نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۵۰)

شماره نسخه: C 403 (b 569)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد و

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه در قرن نوزدهم در آسیای مرکزی مورد بازسازی و مرمت قرار گرفته است که در نتیجه بسیاری از صفحات مفقودی به آن اضافه گردیده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۳؛ تعداد برگ: ۳۵۴؛ تعداد سطر: ۲۰؛
اندازه متن: ۱۲×۱۸

نوع کاغذ: شرقی، با درجه کیفیت‌های متفاوت.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی. بسیاری از صفحات رطوبت بسیار دیده است.

(۲۵۴)

شماره نسخه: C 79

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی شامل جلد اول به همراه پیشگفتار و مقدمه می‌باشد.
تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.
مکان کتابت: آسیای مرکزی.
نام کاتب: نیامده است

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه در قرن نوزدهم در سال ۱۲۳۸ قمری/ ۲۳ - ۱۸۲۲ میلادی در آسیای مرکزی مورد بازسازی و مرمت قرار گرفته است که در نتیجه بسیاری صفحات مفقودی به آن اضافه گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ک. سوختلن از «بخش علمی وزارت امور خارجه روسیه» به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶/۳×۲۷؛ تعداد برگ: ۴۰۹؛ تعداد سطر: ۲۰؛
اندازه متن: ۹/۵×۲۰

نوع کاغذ: اروپایی، با دو نوع کیفیت می‌باشد.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با روکش چرمی.

نوع خط: نسخ. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۵۲)

شماره نسخه: D 183

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد و تنها شامل جلد اول، پیش‌گفتار و مقدمه است.
تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.
مکان کتابت: آسیای مرکزی.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه آخر فهرست یادداشت‌هایی از صاحبین پیشین نسخه آمده است. یکی از یادداشتها تاریخ سال ۱۱۳۱ قمری مصادف با ۱۹ - ۱۷۱۸ میلادی می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی وزارت امور خارجه روسیه به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲/۵×۳۶؛ تعداد برگ: ۲۰۰؛ تعداد سطر: ۲۵ - ۲۴؛
اندازه متن: ۱۶/۵×۲۸

نوع کاغذ: شرقی با درجه کیفیات متفاوت.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی. متن کتاب بسیار رطوبت دیده است.

(۲۵۳)

شماره نسخه: B 4216

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: تنها شامل فصل اول می‌باشد.
صفحات اولیه نسخه و پایان آن مفقود شده است.
تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.
مکان کتابت: هند.
نام کاتب: نیامده است.

(۲۵۵)

شماره نسخه: D 409

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی

سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل جلد

اول، دوم با فهرست کامل کتاب (صفحه ۱ - ۵) می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۰۲۵ قمری مصادف با ۱۶۱۶ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: امین الدین ابن محمود.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.و. بارتولد در سال به

انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۳۴/۵؛ تعداد برگ: ۴۷۸؛ تعداد سطر: ۳۰؛

اندازه متن: ۱۳×۲۳/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۲۵۶)

شماره نسخه: C 2251

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی

سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل جلد دوم می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۲۱ جمادی الثانی ۱۰۶۹ قمری مصادف با

۱۷ مارس ۱۶۵۹ میلادی،

مکان کتابت: شهر دربند (یکی از شهرهای داغستان)

نام کاتب: شاه کریم ابن کریمانی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: بیشتر صفحات بر اثر

رطوبت از بین رفته است. حاشیه صفحات آسیب دیده صفحات

تکمیلی چسبانده شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش باستان‌شناسی

آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) در سال ۱۹۳۴

میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۷/۵؛ تعداد برگ: ۳۶۴؛ تعداد سطر:

۲۳؛ اندازه متن: ۱۱/۵×۲۲

نوع کاغذ: اروپایی، طرح‌دار.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۵۷)

شماره نسخه: D 360 (Nov. 1422)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی

سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و شامل جلد

دوم و صفحات آغازین جلد سوم می‌باشد. صفحات ۲۱۷

لغایت ۲۳۰ شامل تاریخ خاندان و امامان شیعه [علیهم السلام]

است. این صفحات با جلد اول کتاب به صورت پیوسته و به

صورت یک مجموعه نوشته شده است.

تاریخ کتابت: ۵ ربیع الثانی ۱۰۸۸ قمری مصادف با ۸ ژوئن

۱۶۷۷ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط نماینده اتحاد جماهیر

شوروی (سابق) در ایران در سال ۱۹۲۶ میلادی به انستیتو

شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۳×۳۴/۵؛ تعداد برگ: ۲۳۰؛ تعداد سطر: ۲۷؛

اندازه متن: ۱۵×۲۶

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۵۸)

شماره نسخه: C 405 (a 569 ter)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی

سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد و

تنها شامل فصل دوم است.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.

(۲۶۰)

شماره نسخه: D 73 (569a bis)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل فصل ۲ و ۳ می‌باشد.

تاریخ کتابت: جلد دوم آن در ۲۵ شوال ۹۸۵ قمری مصادف با ۶ ژانویه ۱۵۷۸ میلادی و جلد سوم در ماه ذیقعد ۹۸۶ قمری مصادف با دسامبر ۱۵۷۸ و ژانویه ۱۵۷۸ میلادی نوشته شده است.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: عبدالحمیدابن عطاءله حجازی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در دو صفحه اول و صفحه آخر فهرست یادداشتهای متعددی از صاحبین پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آباقیخانف (عباس قلی) در سال ۱۸۵۲ میلادی به انستیتو شرقشناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۳/۵×۳۶؛ تعداد برگ: ۴۴۹؛ تعداد سطر: ۲۵؛
اندازه متن: ۱۴/۵×۲۴
نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۶۱)

شماره نسخه: C 406 (569)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد سوم می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۲۵ صفر ۱۰۱۸ قمری مصادف با ۳۱ می ۱۶۰۹ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ابوالحسن ابن محمد قلی الکامرا.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه اول مهری از

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه خطی در قرن نوزدهم میلادی مورد مرمت و بازسازی قرار گرفته و در نتیجه بسیاری صفحات به آن اضافه گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ب. کاروچی در سال ۱۸۸۰ میلادی به انستیتو شرقشناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷/۵×۲۶؛ تعداد برگ: ۴۴۶؛ تعداد سطر: ۱۹؛
اندازه متن: ۱۲×۲۰

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی می‌باشد.

(۲۵۹)

شماره نسخه: C 1381 (Nov. 793)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد و تنها شامل فصل دوم است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: سطور آغازین پیشگفتار این نسخه خطی با دیگر نسخه‌های موجود متفاوت می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «مجموعه نسخ خطی بخارا» در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرقشناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۲۴/۵؛ تعداد برگ: ۲۲۹؛ تعداد سطر: ۲۵؛
اندازه متن: ۱۴×۱۹/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با روکش چرمی. بسیاری از صفحات این نسخه رطوبت دیده است.

یکی از صاحبین پیشین نسخه و تاریخ سال ۱۰۷۹ قمری
مصادف با ۶۹ - ۱۶۶۸ میلادی ذکر شده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۷/۶×۳۱؛ تعداد برگ: ۲۱۶؛ تعداد سطر: ۲۳؛

اندازه متن: ۱۰/۵×۲۰/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۶۲)

شماره نسخه: C 408 (ad 569)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی

سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل

جلد سوم می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۲ رجب ۱۰۸۶ قمری مصادف با ۲۳ سپتامبر

۱۶۷۵ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۹۰ و ۱۹۰

ب اشعاری نوشته شده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۳۱؛ تعداد برگ: ۱۹۰؛ تعداد سطر: ۲۷؛

اندازه متن: ۹/۵×۲۱

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۶۳)

شماره نسخه: D 203

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی

سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل

جلد چهارم می‌باشد.

تاریخ کتابت: جمادی الثانی سال ۱۰۱۶ قمری مصادف با
سپتامبر - اکتبر ۱۶۰۷ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: متن فصل چهارم به
صورت بسیار کامل آمده است. این نسخه دارای ۵ تصویر
میناتور در متن کتاب می‌باشد. در صفحه اول و آخر فهرست
مهر و مشخصات مالکین قبل ذکر شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی از طریق «بخش علمی
وزارت امور خارجه روسیه» به انستیتو شرق‌شناسی
سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۳۵؛ تعداد برگ: ۲۳۳؛ تعداد سطر: ۲۷؛

اندازه متن: ۱۲×۲۳/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی نفیس و شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۶۴)

شماره نسخه: D 573

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی

سیرت الانبیا و الملوك والخلفا).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل
جلد چهارم می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۱۲ شعبان ۱۰۴۵ قمری مصادف با فوریه
۱۶۳۶ میلادی.

مکان کتابت: بغداد.

نام کاتب: رفیع الدین ابن محمد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «بخش باستانشناسی
آکادمی علوم روسیه» به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد
شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۳۱؛ تعداد برگ: ۲۷۱؛ تعداد سطر: ۲۵؛

اندازه متن: ۱۲×۲۱

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: دارای صحافی اروپایی و معاصر.

(۲۶۵)

شماره نسخه: C 409 (569x)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوک والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد چهارم می باشد.
تاریخ کتابت: سال ۱۱۶۸ قمری مصادف با ۵۵ - ۱۷۵۴ میلادی.

مکان کتابت: غرب ایران.

نام کاتب: نیامده است

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: در صفحه اول مهر صاحب پیشین نسخه آمده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آباقیخانف (عباس قلی) در سال ۱۸۵۲ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۳۲؛ تعداد برگ: ۲۰۸؛

تعداد سطر: ۲۴؛ اندازه متن: ۱۲/۵×۲۴/۵

نوع کاغذ: اروپایی، طرح دار می باشد.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۶۶)

شماره نسخه: C 798

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوک والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد چهارم می باشد.

تاریخ کتابت: در اواخر قرن هفدهم و اوایل قرن هجدهم (پیش از سال ۱۱۷۰ قمری مصادف با ۵۷ - ۱۷۵۶ میلادی) رونویسی شده است.

مکان کتابت: غرب ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «بخش علمی وزارت امور خارجه روسیه» به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۵؛ تعداد برگ: ۲۵۹؛ تعداد سطر: ۲۱؛

اندازه متن: ۱۱×۱۶

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه ای رنگی می باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۶۷)

شماره نسخه: D 75 - (569a⁴) 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوک والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد چهارم می باشد.

تاریخ کتابت: قرن ۱۸ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط فرانک در سال ۱۹۰۴ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۲۹؛ تعداد برگ: ۲۴۷؛ تعداد سطر: ۲۳؛

اندازه متن: ۱۲×۲۱

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن این نسخه دارای حاشیه ای رنگی می باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۶۸)

شماره نسخه: B 655 (569a bis)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوک والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل

جلد چهارم می‌باشد. صفحاتی از بخش اول آن ترجمه روسی دارد، که شامل صفحات ۱۹ تا ۲۵ می‌باشد.

تاریخ کتابت: نیامده است.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: ترجمه متن به از فارسی به روسی توسط فیض خانف انجام گرفته است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط فیض خانف (ملا حسین) در سال ۱۸۶۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲/۵×۱۷/۵؛ تعداد برگ: ۲۵؛ تعداد سطر: ۱۴؛ اندازه متن: ۱۴×۹

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی اروپایی، با روکش چرمی.

(۲۶۹)

شماره نسخه: B 656 (569d)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد پنجم می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۲۶ محرم ۱۰۲۸ قمری مصادف با ۱۴ ژانویه ۱۶۱۹ میلادی.

مکان کتابت: رودشت سفلی در اطراف اصفهان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه آخر (صفحه ۲۸۲) مهری به نام صاحب پیشین نسخه آمده است. صفحه اول این نسخه شامل مقدمه نویسنده در خصوص جلد پنجم از بین رفته است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل.ف.باغدائف در سال ۱۹۱۳ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴×۱۷؛ تعداد برگ: ۲۸۲؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۶×۱۲

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۷۰)

شماره نسخه: C 407 (569x)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد پنجم می‌باشد.

تاریخ کتابت: اواخر ماه رجب ۱۰۳۸ قمری مصادف با مارس ۱۶۲۹ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: حاجی محمدابن نورالدین محمد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه آخر (۲۴۰) در پائین مشخصات کتاب، مهر صاحب پیشین نسخه آمده است. پشت همین صفحه یادداشتی به زبان آلمانی نوشته شده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۴×۱۷؛ تعداد برگ: ۲۴۰؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۷×۱۲

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی اروپایی، معاصر.

(۲۷۱)

شماره نسخه: D 75 II (569c)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد پنجم می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل.ف.باغدائف در سال

تاریخ کتابت: ۵ شعبان ۱۱۶۸ قمری مصادف با ۱۸ می ۱۷۵۵ میلادی.

مکان کتابت: غرب ایران.

نام کاتب: منصوراین محمد کریم.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آباقیخانف (عباس قلی) در سال ۱۸۵۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۳۲؛ تعداد برگ: ۲۰۱؛ تعداد سطر: ۱۸؛ اندازه متن: ۱۴×۲۳

نوع کاغذ: اروپایی، طرحدار.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۷۴)

شماره نسخه: D 362 (Nov. 1424)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی

سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد پنجم می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۹ قمری مصادف با ۳۴ - ۱۸۳۳ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «نماینده تام الاختیار اتحاد جماهیر شوروی (سابق) در ایران» در سال ۱۹۲۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷/۵×۲۸/۵؛ تعداد برگ: ۲۷۲؛ تعداد سطر:

۲۵؛ اندازه متن: ۱۱/۵×۲۰/۵

نوع کاغذ: اروپایی، طرحدار.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

۱۹۱۳ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۳۰ سانیمتر؛ تعداد برگ: ۲۱۱؛ تعداد سطر:

۲۵؛ اندازه متن: ۲۱×۱۰

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۷۲)

شماره نسخه: B 654 (569 bis)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی

سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد پنجم می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: صفحات پایانی این نسخه مفقود گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲/۵×۲۲ سانیمتر؛ ۱۲ سا؛ تعداد برگ: ۳۷۳؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۶×۱۴/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۷۳)

شماره نسخه: C 410 (569b)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی

سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد پنجم (نه به طور کامل) می‌باشد.

(۲۷۵)

شماره نسخه: D 74 (569aa)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد چهارم و پنجم می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.و. ویلیمینوف - زرنوف در سال ۱۸۵۸ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵×۳۶/۵؛ تعداد برگ: ۳۰۳ برگ؛ تعداد سطر: ۲۸؛ اندازه متن: ۱۱×۲۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۷۶)

شماره نسخه: D 361 (Nov. 1423)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل فصل پنجم و «ضمیمه اطلاعات جغرافیایی» می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۲۸ ربیع الثانی ۱۰۵۴ قمری مصادف با ۱ جون ۱۶۴۴ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمد علی بن مهر علی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه آخر یادداشتی در خصوص زمین لرزه بزرگی در خراسان با تلفات جانی بسیار در تاریخ ۲۲ ربیع الثانی سال ۱۰۸۴ قمری مصادف با ۱۰ اوت ۱۶۷۳ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «نماینده تام الاختیار اتحاد جماهیر شوروی (سابق) در ایران» در سال ۱۹۲۶

میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸/۵×۳۱/۵؛ تعداد برگ: ۲۱۸ برگ؛ تعداد سطر: ۲۹؛ اندازه متن: ۱۵×۲۴

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۷۷)

شماره نسخه: C 1663 (Nov. 1425)

نام اثر: همان (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد ششم می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۱۹ محرم ۱۰۲۶ قمری مصادف با ۲۸ ژانویه ۱۶۱۷ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: محمد عبدالرحیم ابن محمود هوشیاری.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط نماینده تام الاختیار اتحاد جماهیر شوروی (سابق) در ایران در سال ۱۹۲۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲/۵×۲۶/۵؛ تعداد برگ: ۵۱۳؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۷×۱۷/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۷۸)

شماره نسخه: D 667

نام اثر: همان (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد ششم می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۸۰)

شماره نسخه: C 411 (570)

نام اثر: همان (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد چهارم می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۲۵؛ تعداد برگ: ۴۲۰؛ تعداد سطر: ۱۹؛
اندازه متن: ۱۳×۱۸

نوع کاغذ: شرقی با درجه‌های کیفیت مختلف.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۸۱)

شماره نسخه: C 1850

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد هفتم می‌باشد.

تاریخ کتابت: اول شعبان ۱۲۵۶ قمری مصادف با ۲۹ سپتامبر ۱۸۴۰ میلادی

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۴/۵×۲۴؛ تعداد برگ: ۲۷۶ برگ؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۰×۱۹

نوع کاغذ: شرقی (آسیای میانه).

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

تاریخ کتابت: ۲۷ ذیحجه ۱۰۵۱ قمری مصادف با ۳۰ مارس ۱۶۴۲ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: پائین مشخصات کتاب مهر و یادداشت و نام صاحب پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط س.آ.علیموف در سال ۱۹۳۶ میلادی از آستاراخان به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۳۱؛ تعداد برگ: ۲۹۰ برگ؛ تعداد سطر: ۲۰ - ۲۱؛ اندازه متن: ۱۷×۲۱

نوع کاغذ: اروپایی، طرحدار.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۷۹)

شماره نسخه: C 406 II (569)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد ششم می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در آخر فهرست نسخه، مهر صاحب پیشین با ذکر تاریخ سال ۱۰۱۸ قمری مصادف با ۱۰ - ۱۶۰۹ میلادی ذکر شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژ.ل.روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۳۰/۵؛ تعداد برگ: ۲۹۸؛ تعداد سطر: ۲۵؛
اندازه متن: ۱۱/۵×۲۲

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با

روکش چرمی.

(۲۸۲)

شماره نسخه: A 220 (570 bis)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی

سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد هفتم می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در این نسخه صفحات نخستین درباره علشیر نوایی از بین رفته است، که به جای آن دو صفحه ۴۳ و ۴۴ بعدها ضمیمه گردیده است.

سابقه نسخه: ندارد - این نسخه خطی توسط ل. ف. باغدائف در سال ۱۹۱۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸/۵ × ۱۱؛ تعداد برگ: ۲۱۹؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۴ × ۶

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی ایرانی معاصر.

(۲۸۳)

شماره نسخه: C 1865

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی

سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه دارای پیشگفتار مناطق جغرافیایی می‌باشد که شامل عجایب و شگفتیهای مردم دنیا، اطلاعات درباره دریا و رودخانه‌ها، اطلاعات در خصوص موجودات روی زمین، اطلاعاتی در خصوص سرزمینهای هند، چین، اروپا و هرات می‌باشد.

تاریخ کتابت: رجب ۱۰۴۹ قمری مصادف بانوامبر ۱۶۳۹ میلادی

مکان کتابت: شهر غور.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: ذکر نشده - این نسخه خطی توسط آ. آ. پالوسف در سال ۱۹۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۳/۵ × ۱۲؛ تعداد برگ: ۱۳۲؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۶ × ۸

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۸۴)

شماره نسخه: C 412 (570a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الصفا فی

سیرت الانبیا و الملوك والخلفا)

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل پیشگفتار جغرافیایی می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: بر روی صفحه اول و آخر این نسخه مهرهایی از صاحبان پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ. باقیخانف (عباس قلی) در سال ۱۸۵۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۴/۵ × ۱۹؛ تعداد برگ: ۵۰؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۲۳/۵ × ۱۲

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. عنوان فصل اول با جوهر قرمز و طلایی نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها، بخش ها و پاراگراف ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. در صفحات آغازین عنوان متن با جوهر سیاه و قرمز آمده است.

نوع خط: نسخ. متن کتاب دارای حاشیه ای رنگی می باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی. صحافی این نسخه بسیار زیبا می باشد.

(۲۸۶)

شماره نسخه: C 812

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خلاصه الاخبار فی بیان احوال الاخبار)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و شامل هر ۱۹ فصل می باشد.

تاریخ کتابت: شوال سال ۱۰۰۵ قمری مصادف با می و ژوئن سال ۱۵۹۷ میلادی.

مکان کتابت: شهر بدخشان.

نام کاتب: مولانا عدیل مظفری.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: در حاشیه بسیاری از صفحات نسخه اطلاعات تکمیلی متن آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک. پ. کافمن به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۶ × ۱۷/۵؛ تعداد برگ: ۳۸۰؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۸/۵ × ۱۰

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۸۷)

شماره نسخه: C 413 (a 571a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خلاصه الاخبار فی بیان احوال الاخبار)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه:

تاریخ کتابت: قرن شانزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

(۲۸۵)

شماره نسخه: C 412 (570a)

نام اثر: خلاصه الاخبار فی بیان احوال الاخبار.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: غیاث الدین بن هماد الدین ابن محمد، ملقب به «خواند میر» مورخ مشهور. وی در سال ۸۸۰ قمری/ ۷۶ - ۱۴۷۵ میلادی در هرات به دنیا آمد و در هندوستان در گذشت. تاریخ تألیف اثر: نگارش این اثر در سال ۹۰۴ قمری مصادف با ۹۹ - ۱۴۹۸ میلادی آغاز و در سال ۹۰۵ قمری/ ۱۵۰۰ - ۱۴۹۹ میلادی در گذشت.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این کتاب تاریخ عمومی شامل پیدایش جهان آفرینش تا وقایع تاریخی سال ۸۷۵ میلادی/ ۷۱ - ۱۴۷۰ میلادی از جمله وقایع زمان چنگیز خان، فرمانداران ترکستان، تیمور و پیشگوی (ستاره شناسی) به نام اولغ بیگ می باشد و دارای ۱۰ فصل مجزا است. فصل اول در خصوص پیامبران پیش از حضرت محمد، فصل دوم در خصوص فیلسوفان و حکیمان دوران باستان، فصل سوم در خصوص سلسله های باستانی فارسی و عربی، فصل چهارم در خصوص حضرت محمد (ص)، فصل پنجم در خصوص ۴ خلیفه سنی و امامان شیعه، فصل ششم در خصوص سلسله امویان، فصل هفتم در خصوص سلسله عباسیان، فصل هشتم در خصوص دیگر سلسله های ایرانی پس از عباسیان، فصل نهم در خصوص مغول ها، فصل دهم در خصوص تیمور و سلسله تیموریان و بخش «خاتمه» در خصوص شرح تاریخی هرات می باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می باشد و با نسخه خطی تصحیحی «چارلز ریو» و «دورن» مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: قرن ۱۶ میلادی.

مکان کتابت: غرب ایران.

نام کاتب: ابن مولانا لطف الله.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: در صفحه اول نسخه مهری به نام صاحب پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ. باقیخانف (عباس قلی) در سال ۱۸۵۲ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰ × ۳۴/۵؛ تعداد برگ: ۲۳۳؛ تعداد سطر: ۲۱؛

اندازه متن: ۲۰ × ۹/۵

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۳۲؛ تعداد برگ: ۳۴۱؛ تعداد سطر: ۲۶؛

اندازه متن: ۱۱×۲۱/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۸۸)

شماره نسخه: C 414 (571)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خلاصه الاخبار فی

بیان احوال الاخبار)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد و بسیاری از صفحات آغازین شامل مقدمه، دیباچه و ابتدای فصل اول (در خصوص پیامبران) مفقود گردیده است، این نسخه با روایتی درباره اسکندر مقدونی آغاز می‌گردد.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه اول و صفحه آخر مهری به نام صاحب پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژ.ل.روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۷؛ تعداد برگ: ۲۷۰؛ تعداد سطر: ۲۵؛

اندازه متن: ۱۱×۱۹

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی. متن صفحات ۲۶۴ - ۲۷۰ آسیب بسیار دیده است.

(۲۸۹)

شماره نسخه: C 1919

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خلاصه الاخبار فی

بیان احوال الاخبار)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد. بعداز صفحه ۴۳۸، چندین صفحه از هم جدا شده است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه بسیاری صفحات شعرهای شاعرانی چون نظامی گنجوی، سعدی آمده است. در حاشیه صفحه اول اطلاعات مختصری در خصوص «خواند میر» و آثار وی به زبان فارسی نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «و.او.فون - کلم» در سال ۱۹۱۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷/۵×۲۹/۵؛ تعداد برگ: ۴۵۳؛ تعداد سطر:

۲۱ - ۱۹؛ اندازه متن: ۱۰×۱۸/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها و پارگرافها با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۹۰)

شماره نسخه: C 430 (572abb)

نام کتاب: حبيب السیر فی اخبار افراد بشر.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: غیاث‌الدین بن هماد الدین محمد، ملقب به «خواندمیر» می‌باشد. وی این اثر را به «کریم الدین حبیب اله ساوجی» تقدیم نموده است.

تاریخ تألیف اثر: در سال ۹۲۷ قمری مصادف با ۱۵۲۰ میلادی آغاز و در سال ۹۳۰ قمری / ۱۵۲۴ میلادی به پایان رسیده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل تاریخ عمومی جهان، تاریخ اسلام، تاریخ ایران، اطلاعات جغرافیایی می‌باشد. مقدمه کتاب در خصوص آفرینش دنیا، جلد اول در خصوص

اندازه صفحه: ۲۰×۳۵؛ تعداد برگ: ۲۸۱؛ تعداد سطر: ۲۵؛
اندازه متن: ۱۳×۲۶
نوع کاغذ: شرقی.
نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها،
بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۹۲)

شماره نسخه: C 425 (572 ab)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (حبیب السیر فی
اخبار افراد بشر)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل
جلد اول به عبارتی دیگر ابتدای مقدمه، چهار فصل اول جلد
یک می‌باشد.
تاریخ کتابت: پس از سال ۱۰۳۷ قمری مصادف با ۲۸ -
۱۶۲۷ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه اول و آخر آن
مهری به نام صاحب پیشین نسخه آمده است. هفت صفحه
نخست این کتاب شامل فهرست نسخه می‌باشد که بعدها
ضمیمه گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۷
میلادی از شهر «تفلیس» به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ
وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶/۵×۲۰؛ تعداد برگ: ۴۳۲+۰۷؛ تعداد سطر:
۲۳؛ اندازه متن: ۱۰/۵×۱۸/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها،
بخشها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۹۳)

شماره نسخه: B 3961

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (حبیب السیر فی
اخبار افراد بشر)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

پیامبران و حکما، پادشاهان باستانی ایران زمین، حضرت
محمّد و چهار خلیفه است. جلد دوم در خصوص ۱ امامان
شیعه، امویان، عباسیان، و دیگر سلسله‌ها است. جلد سوم در
خصوص خان‌های ترکستان، چنگیز خان و نوادگان وی،
حاکمان مصر و ایران می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل
مقدمه، دو فصل اول جلد نخست می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۲۳ ذیقعد سال ۹۵۶ قمری مصادف با ۱۳
دسامبر ۱۵۴۹ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: عطاءاله آفرین جامی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: بسیاری از صفحات نسخه
آسیب دیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کون در سال
۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده
است.

اندازه صفحه: ۱۶/۵×۲۴/۵؛ تعداد برگ: ۲۴۷؛ تعداد سطر:
۱۷؛ اندازه متن: ۱۲×۱۸

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها،
بخشها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۹۱)

شماره نسخه: D 195

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (حبیب السیر فی
اخبار افراد بشر)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل
جلد اول به عبارتی دیگر ابتدای مقدمه، چهار فصل اول جلد
یک می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۱۲ ربیع الثانی سال ۱۰۶۷ قمری مصادف با
۲۸ ژانویه ۱۶۵۷ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمدحسین دماوندی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «بخش علمی وزارت امور
خارجہ روسیه» به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد اول شامل چهار فصل و مقدمه آن می‌باشد. پایان جلد اول نیز از بین رفته است.

تاریخ کتابت: قرن شانزدهم میلادی.

مکان کتابت: افغانستان یا در شمال هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط یوسوف در سال ۱۹۳۶ میلادی از منطقه پاولز به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۳؛ تعداد برگ: ۹۷؛ تعداد سطر: ۲۱؛

اندازه متن: ۱۲×۱۹

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها، بخشها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۹۴)

شماره نسخه: D 77 I (572)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (حبیب السیر فی

اخبار افراد بشر)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد ۱ و ۲ می‌باشد، در عین حال بسیار منظم تنظیم گردیده و در زمان حیات نویسنده رونویسی شده است.

تاریخ کتابت: جلد اول آن در تاریخ روز اول محرم سال ۹۳۰ قمری مصادف با ۱۰ نوامبر ۱۵۲۳ میلادی، جلد دوم آن در تاریخ ۳ شوال سال ۹۳۰ قمری مصادف با ۵ آگوست سال ۱۵۲۴ میلادی نگاشته شده است.

مکان کتابت: خراسان (هرات).

نام کاتب: درویش محمدابن علی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشتهای بسیاری در تکمیل حذفیات کتاب آمده است. بسیاری از این یادداشتهای با دست خط کاتب مطابقت دارد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ه.آخاماکر در سال ۱۸۳۵ میلادی از لندن به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۳۲؛ تعداد برگ: ۵۶۴؛ تعداد سطر: ۲۷؛

اندازه متن: ۱۵×۲۱/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ. عنوان هر بخش دارای طرح‌های قرمز و طلایی می‌باشد، متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی بسیار عالی.

(۲۹۵)

شماره نسخه: D 81 (572abb)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (حبیب السیر فی

اخبار افراد بشر)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد دوم می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۰۳۰ قمری مصادف با ۲۱ - ۱۶۲۰ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی از شهر تفلیس به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲×۳۶/۵؛ تعداد برگ: ۲۰۲؛ تعداد سطر: ۲۷ -

۳۵؛ اندازه متن: ۱۴/۵×۲۶

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۹۶)

شماره نسخه: C 1664 (Nov. 1426)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (حبیب السیر فی

اخبار افراد بشر)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل فصل دوم می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد سوم و «ضمیمه اطلاعات جغرافیایی» می‌باشد.

تاریخ کتابت: اواخر قرن شانزدهم و اوایل قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: خراسان یا آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه اول عنوان آثار ادبی (اغلب منظوم) یکی از صاحبین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۳۱؛ تعداد برگ: ۸۶۷؛ تعداد سطر: ۲۱؛

اندازه متن: ۱۲/۵×۲۳

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۹۹)

شماره نسخه: C 428 (572abc)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق حبیب السیر فی

اخبار افراد بشر

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل بخش سوم و چهارم جلد سوم می‌باشد. صفحات نخستین این نسخه شامل تاریخ تیموریان تا حمله وی به هندوستان از بین رفته است.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه خطی دارای حذفیات بسیاری می‌باشد، به عنوان مثال داستان «بایر» از نیمه آغاز گردیده است. در صفحه ۱ و ۱۲۷ مهری به نام یکی از صاحبین پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی از تفلیس به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۹×۱۲؛ تعداد برگ: ۳۸۰؛ تعداد سطر: ۲۳؛

اندازه متن: ۱۱×۲۱

نوع کاغذ: شرقی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۷۵ یادداشت‌های در مورد یکی از آرامگاه‌های اصفهان نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «نماینده تام الاختیار اتحاد جماهیر شوروی در ایران» در سال ۱۹۲۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۵؛ تعداد برگ: ۴۰۶؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۱×۱۹

نوع کاغذ: شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۲۹۷)

شماره نسخه: C 2335

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (حبیب السیر فی

اخبار افراد بشر)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل بخش چهارم از جلد دوم می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.ف.پاسخین در سال ۱۹۳۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶/۵×۲۵؛ تعداد برگ: ۱۱۹؛ (شماره گذاری صفحات گاه اشتباه می‌باشد)؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۹×۱۹

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی ندارد.

(۲۹۸)

شماره نسخه: D 78 (572a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (حبیب السیر فی

اخبار افراد بشر)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی می‌باشد. صحافی این نسخه مورد ترمیم و بازسازی قرار گرفته و بسیاری صفحات تکمیلی بعدها به آن اضافه گردیده است.

(۳۰۰)

شماره نسخه: C 429 (572abcd)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (حبیب السیر فی

اخبار افراد بشر)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل بخش چهارم از جلد سوم و «ضمیمه اطلاعات جغرافیایی» می‌باشد.

تاریخ کتابت: اولین روز ماه جمادی الاول سال ۱۰۶۱ قمری مصادف با ۲۲ آوریل ۱۶۵۱ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان (آسیای مرکزی).

نام کاتب: خلف ابن محمد اللوینی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشت‌های بسیاری از دیگر کتابهای تاریخی شامل وقایع تاریخی مهم دنیا و وقایع تاریخی زندگی بزرگان آمده است. در صفحه ۱۰۲ ب و ۱۱۰۴ اشعاری فلکلور در مدح زندگی مهاجران اقوام ازبک، قزاق، قالمق و قرقیز آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی از تفلیس به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۳۰؛ تعداد برگ: ۱۶۴؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۹/۵×۲۲/۵.

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای قرمز رنگ می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۰۱)

شماره نسخه: D 77 II (572)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (حبیب السیر فی

اخبار افراد بشر)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: بخش سوم در تاریخ ۵ ربیع الاول سال ۱۱۶۰ قمری مصادف با ۱۸ مارس ۱۷۴۷ میلادی، بخش چهارم در تاریخ ۲ ربیع الثانی سال ۱۱۶۰ قمری/ ۱۴ آوریل ۱۷۴۷ میلادی به نگارش درآمده است.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه نخست و پایانی نسخه یادداشت‌های از یکی از صاحبین پیشین آن آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط خ.آ.خاماکر در سال ۱۸۳۷ میلادی از لندن به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴/۵×۳۶؛ تعداد برگ: ۴۰۹؛ تعداد سطر: ۲۷ لغایت ۳۳؛ اندازه متن: ۱۸×۳۰.

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۰۲)

شماره نسخه: D 406

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (حبیب السیر فی

اخبار افراد بشر)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و شامل صفحات بی‌نظمی از هر سه جلد می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۳۱۲ قمری مصادف با ۹۵ - ۱۸۹۴ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: ملا میرزا محمد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «و.و.رادلوف» و «آ.آ.پالوسف» به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۳۰/۵؛ تعداد برگ: ۶۰۸؛ تعداد سطر: ۱۹؛

اندازه متن: ۱۱×۱۹

نوع کاغذ: شرقی (آسیای میانه) با درجه کیفیتهای متفاوت می‌باشد.

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها، بخش ها و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقواتی، با روکش چرمی می باشد. برخی صفحات این نسخه رطوبت بسیار دیده است.

(۳۰۴)

شماره نسخه: C 479 (574ai)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ ابوالخیر خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی با نسخه شماره C478 مطابقت بسیار دارد و همانند نسخه فوق دارای ۷ فصل و یک ضمیمه می باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۰ قمری مصادف با ۳۵ - ۱۸۳۴ میلادی

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: در صفحات ضمیمه به اول و آخر یادشتهایی بسیاری من جمله شعر آمده است. در صفحه ۳۵۳ مهری به نام صاحب پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۷×۱۶؛ تعداد برگ: ۳۵۴+۰۸؛ تعداد سطر:

۱۹؛ اندازه متن: ۱۹×۱۰

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق، متن این نسخه از صفحه ۲۷۵ تا ۳۵۲ دارای حاشیه ای رنگی می باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، با روکش چرمی.

(۳۰۵)

شماره نسخه: C 480 (574ak)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ ابوالخیر خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل بخش آخر در خصوص «ابوالخیر» می باشد.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقواتی، با روکش چرمی.

(۳۰۳)

شماره نسخه: C 478 (574ah)

نام کتاب: تاریخ ابوالخیر خانی

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: مسعود ابن عثمان کوهستانی. وی این اثر را به «ابوغازی سلطان عبدالطیف بهادر خان» خان بزرگ ازبک در سالهای ۹۴۷ - ۹۵۵ قمری / ۱۵۴۰ - ۱۵۵۱ میلادی تقدیم نموده است.

تاریخ تألیف اثر: تاریخ نگارش این اثر پس از سال ۹۴۶ قمری مصادف با ۱۵۳۹ میلادی و پیش از سال ۹۴۷ قمری / ۱۵۴۰ میلادی می باشد.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ عمومی جهان از آفرینش خلقت تا قرن دهم و یازدهم میلادی می باشد. در نگارش این اثر از برخی دیگر کتب معتبر از جمله «شاهنامه فردوسی»، «طبقات ناصری» استفاده گردیده است. بخش اعظم این اثر به شرح زندگی و افکار «ابوالخیر خان» (۱۴۱۲ - ۱۴۶۸ میلادی) خان بزرگ قبایل ازبک اختصاص داده شده است. این اثر شامل ۷ فصل (طبقه) است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می باشد، اما تفاوت های بسیاری با نسخه تصحیحی توسط شرق شناس بزرگ «چارلز ریو» دارد.

تاریخ کتابت: ۱۰ ذیحجه سال ۹۹۸ قمری مصادف با ۱۱ اکتبر ۱۵۹۰ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: این نسخه خطی از جمله قدیمی ترین نسخ موجود از این اثر می باشد، در حاشیه صفحات آغازین این نسخه یادداشت های بسیاری آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ای.لرخ در سال ۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵×۱۸؛ تعداد برگ: ۲۴۸؛ تعداد سطر: ۱۹؛

اندازه متن: ۱۸/۵×۱۴

تاریخ کتابت: در سال ۱۳۱۸ قمری مصادف با سال ۱۹۰۰ میلادی،

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.و. بارتولد در سال ۱۹۰۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۵/۵؛ تعداد برگ: ۷۲؛ تعداد سطر: ۱۷؛
اندازه متن: ۱۶×۷

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها، اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی ندارد و بدون جلد.

(۳۰۶)

شماره نسخه: A 221 (572aa)

نام اثر: لب التواریخ.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: میر یحیی بن عبداللطیف قزوینی. وی در سال ۸۸۵ قمری / ۱۴۸۱ میلادی به دنیا آمد، سیاستمدار قزوینی که پایان عمر خود را در زندانی در اصفهان گذراند و در تاریخ ۲۳ رجب ۹۶۲ قمری / ۱۴ ژوئن ۱۵۵۵ میلادی در آنجا در گذشت. این کتاب به درخواست پسر چهارم شاه اسماعیل اول به نام «بهرام میرزا» به نگارش درآمد.

تاریخ تألیف اثر: ذیحجه ۹۴۸ قمری مصادف با آوریل ۱۵۴۲ میلادی می‌باشد.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ عمومی از آغاز تا پایان سال ۹۴۸ قمری / ۱۵۴۲ میلادی و دارای چهار فصل می‌باشد. فصل اول شامل تاریخ حضرت محمد و ۱۲ امام شیعه، فصل دوم در خصوص سلسله‌های پیش از اسماعیلیان در ایران، فصل سوم شامل شرح احوال چهار خلیفه اول، امویان، عباسیان، مغولها، تیموریان، سلسله ازبکها (شیبانی) و ...، فصل چهارم به تاریخ صفویان اختصاص دارد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و با نسخه تصحیحی «چارلز ریو» مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: ۲ شعبان سال ۹۹۸ قمری (سال پلنگ)،
مصادف با ژوئن ۱۵۹۰ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.و. خانیکف در سال ۱۸۵۸ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۱×۱۹؛ تعداد برگ: ۱۹۴؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۷/۵×۱۳/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۰۷)

شماره نسخه: B 659 (572aa¹)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (لب التواریخ)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و بسیار قدیمی است. بخش مربوط به «قرا یوسف» بنیانگذار سلسله قراقویونلو در آذربایجان بسیار کاملتر از نسخه پیشین می‌باشد. این نسخه شامل ۴ فصل است.

تاریخ کتابت: پیش از سال ۱۰۱۴ قمری مصادف با ۱۶۰۵ میلادی. این تاریخ بر روی آخرین صفحه نسخه یادداشت شده است.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: ندارد - این نسخه خطی توسط رفن در سال ۱۸۴۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۱/۵×۲۰/۵؛ تعداد برگ: ۱۸۵؛ تعداد سطر: ۱۷؛
اندازه متن: ۷×۱۴

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها، بخشها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۸۴۸ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۵/۲۰×۱۴؛ تعداد برگ: ۱۵۶؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۵/۱۴×۸

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۱۰)

شماره نسخه: C 1866

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (لب التواریخ)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد. برگ اول مقدمه، بخش پنجم و ششم از فصل ۳، و کل بخش ۴ مفقود گردیده است. این نسخه به احتمال زیاد توسط سنی‌ها تدوین شده است، زیرا بخش مربوط به ۱۲ امام شیعه (بخش دوم از فصل ۱) با اصحاب پیامبر جایگزین شده و با روایتی درباره ابوبکر آغاز گردیده است. روایات در خصوص ۴ خلیفه پس از پیامبر نیز با روایات نسخ دیگر متفاوت است و طبق سلیقه سنی‌ها به نگارش درآمده است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ. پالوسف در سال ۱۹۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۳×۱۵؛ تعداد برگ: ۱۰۴؛ تعداد سطر: ۱۷ -

۱۶؛ اندازه متن: ۱۷×۱۰

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها، بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با روکش چرمی. بسیاری از صفحات این نسخه رطوبت بسیار دیده است، صحافی آن بسیار پوسیده شده است.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی می‌باشد.
بسیاری صفحات از جمله یک برگ پس از صفحه شماره ۱۵۲ مفقود گردیده است.

(۳۰۸)

شماره نسخه: B 660 (572aa²)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (لب التواریخ)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و بسیار کهن می‌باشد که با نسخه شماره A 221 مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: ماه محرم سال ۱۰۳۸ قمری مصادف با آگوست - سپتامبر ۱۶۲۸ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: جمال الدین محمد بن قاسم حاجی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۸ میلادی از تفلیس به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۵/۲۲×۱۵؛ تعداد برگ: ۱۷۳؛ تعداد سطر: ۱۲؛

اندازه متن: ۱۷×۱۱

نوع کاغذ: شرقی (برگ اول کاغذ اروپایی دارد).

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها، بخشها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق، متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۰۹)

شماره نسخه: B 661 (572aa³)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (لب التواریخ)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی نسبتاً کامل می‌باشد. در بخش «خاتمه» تاریخ نگارش کتاب و حوادث تاریخی نیمه اول فرمانروایی شاه طهماسب اول حذف گردیده است. در دیگر موارد این نسخه با نسخه شماره A221 مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۰ قمری مصادف با ۲۵ - ۱۸۲۴ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

(۳۱۱)

شماره نسخه: C 427 (x572abba)

نام کتاب: مرات الادوار و مرقات الاخبار.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: محمد مصلح‌الدین ابن صالح بن جلیل ابن کمال بن محمد لاری انصاری. لاری مورخ و مصحح بسیاری از آثار تاریخی پیش از زمان خود می‌باشد. وی در منطقه لار از استان فارس به دنیا آمد و پس از تحصیل در شیراز عازم هندوستان در محضر دربار همایون گشت. سپس به مکه سفر نمود و در نهایت در شهر «آمد» در ترکیه کنونی در سال ۹۷۹ قمری / ۱۵۷۲ میلادی در سن ۶۰ سالگی وفات می‌نماید. تاریخ تألیف اثر: سال ۹۷۴ - ۹۸۲ قمری مصادف با ۱۵۶۶ - ۱۵۷۴ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر در مورد تاریخ عمومی با آفرینش جهان و خلقت آدم آغاز و تا به تخت سلطنت رسیدن سلطان سلیم دوم در سال ۹۷۴ قمری / ۱۵۶۶ میلادی در عصر زندگی نویسنده ادامه پیدا می‌کند. این اثر به زبانهای عربی، پارسی و ترکی نوشته شده و شامل پیشگفتار، دارای مقدمه و ده باب (فصل) می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد و با نسخ خطی تصحیحی «چارلز ریو» و دیگر شرق‌شناسان مطابقت بسیار دارد. پایان این نسخه از جمله «خاتمه» نویسنده به صورت کامل نیامده است. بیشتر صفحات آن بر اثر رطوبت از بین رفته است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشتهای بسیاری در تکمیل متن کتاب آمده است.

سابقه نسخه: مشخص نیست. این نسخه خطی توسط ب.آ.دورن در سال ۱۸۶۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۳۰؛ تعداد برگ: ۲۵۸؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۱۲/۵×۲۰/۵

نوع کاغذ: اروپایی، طرحدار.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با کمی ظرافت نوشته شده است. برخی اسامی خاص نیز با جوهر قرمز

(شنگرف) به نگارش درآمده است.

نوع خط: نسخ، متن این کتاب در صفحات نخستین (۴ - ۵۷) دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد. نوع جلد: دارای صحافی اروپایی.

(۳۱۲)

شماره نسخه: B662 (572abba²)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مرات الادوار و مرقات الاخبار)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی بسیار مختصرتر از نسخه اصلی می‌باشد، اما دارای هر ۱۰ فصل می‌باشد. تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی. مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۱۵/۵×۲۰؛ تعداد برگ: ۲۳۰؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۷/۵×۱۵

نوع کاغذ: اروپایی، طرحدار.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سرفصلها با جوهر قرمز و ظریفتر نوشته شده است. نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای قرمز رنگ می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقواتی، با روکش چرمی براق.

(۳۱۳)

شماره نسخه: B 646 (566c)

نام اثر: تاریخ ابراهیمی.

توضیح نام اثر: نام دیگر آن «تاریخ همایونی» می‌باشد. در نسخه خطی توصیفی ذیل در هیچ کجا نامی از عنوان اثر آورده نشده است.

پدید آورنده: نام نویسنده در این نسخه نیامده است، و طبق دیگر نسخ خطی موجود دیگر، نویسنده این اثر «ابراهیم ابن جریری (یا ابراهیم ابن حریری)» می‌باشد. وی این اثر را در زمان فرمانروایی شاه همایون (۹۳۷ - ۹۶۳ قمری / ۱۵۳۰ - ۱۵۵۶ میلادی) به نگارش درآمده است.

تاریخ تألیف اثر: در بسیاری از دیگر نسخ خطی از این اثر تاریخ نگارش سال ۹۳۵ قمری مصادف با ۲۹ - ۱۵۲۸ میلادی

مورخ ۹۳۵ قمری/ ۲۹ - ۱۵۲۸ میلادی و در صفحه ۲۵۳ تاریخ روز مورخ اواسط محرم سال ۹۵۷ قمری/ فوریه ۱۵۵۰ میلادی آمده است. در حاشیه بسیاری از صفحات نسخه، مطالبی در تکمیل مطالب کتاب نوشته شده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ.ولیدوف در سال ۱۹۱۴ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲×۱۲/۵؛ تعداد برگ: ۲۸۶؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۴×۸ نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: نستعلیق. نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۱۵)

شماره نسخه: (C 505 (578b)

نام کتاب: زبده التواریخ.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: سعداله ابن عبدالله ابن سراج الدین قاسم. طبق مقدمه کتاب، وی خود را مورخ نمی داند و تنها این اثر را به درخواست دوستانش می نویسد. به علت نظر منفی وی در این کتاب نسبت به تشیع می توان وی را اهل سنت دانست. تاریخ تألیف اثر: احتمالاً در سالهای ۹۵۲ قمری مصادف با ۴۶ - ۱۵۴۵ میلادی، طبق صفحه ۲۲ مقدمه این اثر در سال ۹۵۷ قمری/ ۱۵۵۰ میلادی به نگارش درآمده است. از سوی دیگر در صفحه ۲۰۴ باب تاریخ ۹۶۶ قمری/ ۵۹ - ۱۵۵۸ میلادی به عنوان تاریخ کتابت آمده است که به احتمال زیاد کاتب اشتباه نموده است.

مکان تألیف: به احتمال زیاد در یکی از مناطق تحت حاکمیت امپراتوری عثمانی سلطان سلیمان اول (۹۲۶ - ۹۷۴ قمری/ ۱۵۲۰ - ۱۵۶۶ میلادی) می باشد.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ عمومی از زمان باستان (حضرت آدم) تا سالهای ۹۵۲ قمری مصادف با ۴۶ - ۱۵۴۵ میلادی با تکیه بر تاریخ ایران می باشد. از ویژگیهای بارز این اثر ضدیت با شیعه و حکومت صفویان است. در صفحه ۳۳۲ در خصوص تاریخ شیعه در ایران در آغاز قرن شانزدهم آمده است. فصل اول این اثر درباره تاریخ پیش از قرن شانزدهم و ۹ فصل دیگر آن درباره عالمان دینی مسلمان می باشد. این اثر شامل مقدمه مفصل و ۱۰ باب شامل تاریخ

ذکر شده است. در این نسخه به طور واضح و به اشتباه در صفحه ۳ تاریخ نگارش ۷۳۵ قمری/ ۳۵ - ۱۳۳۴ میلادی آمده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ مختصر جهان از زمان آفرینش آدم تا زمان حکومت و زمام داری همایون می باشد. این اثر بر اساس کتب تاریخی معتبر دیگر از «تاریخ طبری» تا آثار خواند میر نگاشته شده است. این کتاب بدون پیش گفتار و بلافاصله با مقدمه شروع می گردد و شامل ۹ فصل از تاریخ حضرت آدم تا زمان تیموریان است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی بسیار کهن می باشد و با نسخه خطی توصیفی «آته» و «بلوش» مطابقت بسیار دارد. تاریخ کتابت: آخرین روز ربیع الاول ۱۰۲۸ قمری مصادف با ۱۶ مارس ۱۶۱۹ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.

سابقه نسخه: ندارد - این نسخه خطی توسط پ.ای.لرخ در سال ۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱/۵×۱۲/۵؛ تعداد برگ: ۲۷۸ برگ، ؛ تعداد سطر: ۱۷ - ۱۵؛ اندازه متن: ۱۶×۸ نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سرفصلها و اسمهای خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: نستعلیق. نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی. بسیاری از صفحات رطوبت دارد.

(۳۱۴)

شماره نسخه: (C 382 (566cc)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ ابراهیمی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه با نسخه شماره C382 مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: در مقدمه تاریخ روز

باستان، زمان حضرت محمد، خلفا، امویان، عباسیان، مغولان، تیموریان، قره قویونلو، صفویان، قاریان قرآن و شیوخ صوفی است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: شروع این نسخه خطی با نسخه موجود در تاشکند مطابقت دارد، نسخه قدیمی اما کامل می‌باشد.

تاریخ کتاب: ۲۴ ربیع الاول ۹۹۶ قمری مصادف با ۲۴ فوریه ۱۵۸۸ میلادی.

مکان کتاب: منطقه غرب ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: مطالب ضد شیعی این نسخه به دست شیعیان حذف شده، اما پس از دسترسی دوباره سنی‌ها به این نسخه مطالب ضد شیعی آن مجدداً بازنویسی گردید. (صفحه ۱۶۹)

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۵؛ تعداد برگ: ۳۵۴+۰۲؛ تعداد سطر:

۱۸ - ۱۷؛ اندازه متن: ۱۷×۱۱

نوع کاغذ: برخی صفحات کاغذ اروپایی و برخی صفحات کاغذ شرقی دارد.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۱۶)

شماره نسخه: C 400 (568 ab)

نام کتاب: روضه الطاهرین.

توضیح نام اثر: روضه الطاهرین به تاریخ طاهری نیز شناخته می‌شود.

پدید آورنده: طاهر محمد بن عماد الدین حسن بن سلطان علی ابن خواجه محمد حسن سبزواری که به اختصار «خواجه طاهر محمد سبزواری» نامیده می‌شود. وی همانند برادر و پدر خویش (شاعر سلطان احمد) در دربار شاه اکبر (۹۶۳ - ۱۰۱۴ قمری / ۱۵۵۶ - ۱۶۰۵ میلادی) خدمت می‌نمود.

تاریخ تألیف اثر: نویسنده در مقدمه دیگر نسخ خطی، تاریخ نگارش اثر خود را سال ۱۰۱۱ قمری / ۰۳ - ۱۶۰۲ میلادی می‌نویسد، (در نسخه موجود در سن‌پترزبورگ این تاریخ

نوشته نشده است) اما در میان متن، نویسنده بارها به تاریخ ۱۰۱۴ قمری / ۰۶ - ۱۶۰۵ میلادی اشاره می‌نماید. به همین دلیل می‌توان تاریخ نگارش این اثر را در فاصله زمانی ۱۰۱۱ - ۱۰۱۴ قمری / ۱۶۰۲ - ۱۶۰۶ میلادی دانست.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: تاریخ عمومی جهان از آفرینش خلقت تا عصر نویسنده در سال ۱۰۱۱ - ۱۰۱۴ قمری / ۱۶۰۲ - ۱۶۰۶ میلادی می‌باشد. در این اثر تکیه بر تاریخ نحوه گسترش اسلام در جهان با استفاده از کتاب «مهابارات» است. در بسیاری از فصلها تاریخ اسلام در هندوستان را مورد بررسی قرار گرفته است.

این اثر به ۱ «پیش گفتار»، مفصل، ۵ «قسم» که هر قسم خود به «باب» و هر باب خود به «فصل»ها تقسیم می‌گردد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی نسبتاً کامل می‌باشد، اما دو «باب» پایان اثر مفقود گردیده است. باب سوم امیران، نویسندگان شهر، و شاعران درباره شاه اکبر، همچنین باب چهارم درباره سلسله‌های منطقه‌ای در زمان شاه اکبر و ... از بین رفته است. این نسخه خطی با نسخه تصحیحی «چارلز ریو» مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتاب: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتاب: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: مشخص نیست - این نسخه خطی توسط و.و. ولیامیف زرنوف در سال ۱۸۵۴ میلادی از ادینبورگ به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۳۱/۵؛ تعداد برگ: ۴۸۵ برگ؛ تعداد

سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۱۳/۵×۲۳/۵

نوع کاغذ: شرقی، متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۱۷)

شماره نسخه: C 399 (568aaa)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الطاهرین)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

(۳۱۹)

شماره نسخه: D 84 (572ad)

نام کتاب: منتخب التواریخ.

توضیح نام اثر: عنوان دیگر آن «احسن التاریخ» می باشد. پدید آورنده: حسن ابن محمد حاکی شیرازی می باشد. وی در خانواده ای سرشناس در شیراز به دنیا آمد و سپس برای خدمت به دربار اکبر شاه در هندوستان رفت. وی در ماه صفر سال ۱۰۲۲ قمری / مارس - آوریل ۱۶۱۳ میلادی در هندوستان وفات نمود.

تاریخ تألیف اثر: نگارش نسخه در دربار شاه اکبر آغاز گردید و در ۲۳ رجب ۱۰۱۹ قمری / ۱۱ اکتبر ۱۶۱۰ میلادی به پایان می رسد. نویسنده بعدها ضمیمه ای در سال ۱۰۲۱ قمری / ۱۳ - ۱۶۱۲ میلادی به کتاب خود اضافه می نماید.

مکان تألیف: هندوستان.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح مختصر تاریخ جهان از حضرت آدم تا سالهای ۱۰۲۱ قمری مصادف با ۱۳ - ۱۶۱۲ میلادی است. نویسنده در این کتاب فهرست منابع تاریخی مورد استفاده خود از جمله «نسخ جهان آرا» به قلم احمد غفاری را نام می برد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل نمی باشد اما با نسخه تصحیحی «چارلز ریو» مطابقت بسیار دارد، تنها عنوان این اثر در مقدمه کتاب «منتخب التواریخ» آمده است که در نسخه چارلز ریو «احسن التواریخ» است. از سوی دیگر صفحات مقدمه بعدها به این نسخه اضافه گردیده است بنابراین به طور دقیق نمیتوان عنوان اصلی این اثر را در نسخه اولیه را حدس زد. در این نسخه بخش مربوط به صفویان و بخش پادشاهان مغول مفقود گردیده است. بسیاری از صفحات این نسخه پوسیده شده است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ.ولیدف در سال ۱۹۱۴ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳/۵×۳۰/۵؛ تعداد برگ: ۲۴۳؛ تعداد سطر:

۲۷؛ اندازه متن: ۸/۵×۲۳

نوع کاغذ: شرقی (برگ دوم و سوم از کاغذ جدیدتری استفاده شده است).

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می باشد. دارای هر ۵ قسم می باشد اما در هر قسم برخی از باب ها نیامده است.

تاریخ کتابت: در قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.

سابقه نسخه: مشخص نیست - این نسخه خطی توسط آل. کون در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۷؛ تعداد برگ: ۲۵۸؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۰/۵×۲۱

نوع کاغذ: شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها، قسم ها، بخش ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۱۸)

شماره نسخه: C 1864 - 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روضه الطاهرین)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می باشد. تنها شامل پیشگفتار و برخی صفحات از نیمه اول اثر می باشد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ.پالوسف در سال ۱۹۱۹ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۳/۵؛ تعداد برگ: ۳۰؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۸×۱۶/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق، متن کتاب دارای حاشیه‌ای با خطوط سیاه رنگ می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۲۰)

شماره نسخه: C 1854

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (منتخب التواریخ)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص می‌باشد و تنها شامل نیمی از پیش‌گفتار، بخش مختصری مربوط به تاریخ پادشاهان مغول، بخش ناقصی از تاریخ عباسیان است. همچنین نیمی از بخش آخر اثر در خصوص تاریخ صفویان از بین رفته است.

تاریخ کتابت: در قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه اول عنوان این کتاب «احسن التواریخ» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ.پالوسف در سال ۱۹۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۶/۵؛ تعداد برگ: ۳۱۰؛ تعداد سطر: ۲۰؛ اندازه متن: ۹×۲۰

نوع کاغذ: شرقی، بعضی از برگهای این کتاب از کاغذ جدید می‌باشد و بعدها به نسخه اصلی اضافه گردیده است.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۲۱)

شماره نسخه: D 89 (574agg)

نام کتاب: محیط التواریخ.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: محمد امین بن میرزا محمد زمان بخاری صوفیانی. نویسنده در مقدمه اثر خود را به پادشاه «جنید سبحان قلی خان» (۱۰۹۱ - ۱۱۱۲ قمری/ ۱۶۸۰ - ۱۷۰۲ میلادی) تقدیم می‌نماید.

تاریخ تألیف اثر: در صفحات پایانی تاریخ پایان نگارش این اثر ۳ رمضان ۱۱۱۰ قمری/ ۶ مارس ۱۶۹۹ میلادی ذکر شده است، اما در انتهای نسخه یادداشتهای به تاریخ ۱۱۱۱ قمری/ ۱۶۹۹ میلادی آمده است.

مکان تألیف: آسیا (ایران).

شرح اجمالی محتوای اثر: تاریخ عمومی از تاریخ باستان تا سال ۱۱۰۹ قمری مصادف با ۹۸ - ۱۶۹۷ میلادی می‌باشد. این اثر شامل ۱۰ باب می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد، شامل پیش‌گفتار نویسنده و تاریخ شیبانی‌ها و جنیدی‌ها (اشترخانیه) می‌باشد. در پایان این نسخه متنهایی از دیگر کتب تاریخی آمده است.

تاریخ کتابت: در اواسط قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: فائزخانف (متوفی در سال ۱۸۶۶ میلادی) وی به عنوان استاد دانشگاه زبان ترکی و تاتاری در دانشگاه سن‌پترزبورگ بوده است. این نسخه برای «موزه آسیا سنت پترزبورگ» رونویسی گردیده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط فائزخانف (ملا حسین) در سال ۱۸۶۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰/۵×۳۵؛ تعداد برگ: ۲۳۳؛ تعداد سطر: ۲۳؛ اندازه متن: ۱۳×۲۷

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق تاتاری.

نوع جلد: دارای صحافی اروپایی، مقوایی.

(۳۲۲)

شماره نسخه: C 1965

نام کتاب: سبحان قلی خان نامه.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: محمد بکایی معروف به «ابن خواجه عبدالرئوف اسماعیل آیتی». وی این اثر را به «جنید سبحان قلی خان» امیر بلخ تقدیم نموده است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۹۱ - ۱۱۱۴ قمری مصادف با ۱۷۰۲ - ۱۶۸۰ میلادی.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل نیست و «مقدمه» آن بسیار مختصر می‌باشد. پایان فصل پنجم از بین رفته است. روایات تاریخی در سال ۱۱۳۸ قمری و همچنین موخره نویسنده مفقود شده است.
تاریخ کتابت: در اواخر قرن هجدهم و اوایل قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: ابتدای این نسخه با نسخه تصحیحی «آته» و «بلوش» مطابقت دارد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ.ولیدوف در سال ۱۹۱۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴/۵×۲۴/۵؛ تعداد برگ: ۵۰۹؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۹×۱۹

نوع کاغذ: شرقی با درجه کیفیتهای متفاوت.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۲۴)

شماره نسخه: C 1864 - 2

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ قیچاق خانی).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل مقدمه می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ.پالوسف در سال ۱۹۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۴؛ تعداد برگ: ۸؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۷×۱۶

نوع کاغذ: شرقی، با درجه کیفیتهای متفاوت.

مکان تألیف: بخارا.

شرح اجمالی محتوای اثر: تاریخ عمومی از خلق جهان تا زمان عصر نویسنده می‌باشد. نویسنده در اثر خود از کتب مورخانی چون؛ بلعمی، شرف‌الدین علی یزدی، می‌خواند استفاده نموده است. این اثر شامل مقدمه و دو بخش می‌باشد.
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل نیست، تاریخ پادشاه تیموریان «شاهرخ» در این نسخه نیامده است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی،

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این کتاب یادداشت‌هایی تکمیلی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آی.یاکوبوفسکی در سال ۱۹۳۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۸/۵؛ تعداد برگ: ۲۱۳؛ تعداد سطر: ۱۸؛ اندازه متن: ۱۰×۲۱

نوع کاغذ: شرقی، با درجه کیفیتهای متفاوت می‌باشد.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۲۳)

شماره نسخه: C 433 (572)

نام اثر: تاریخ قیچاق خانی.

توضیح نام اثر: در این نسخه تنها عنوان «تاریخ قیچاق» آمده است.

پدید آورنده: خواجه قلی بیگ بلخی ابن قیچاق، ملقب به «قیچاق خان».

تاریخ تألیف اثر: نگارش آن در تاریخ ۱۱۳۲ قمری / ۲۰ - ۱۷۱۹ آغاز و در تاریخ ۱۱۳۴ قمری / فوریه ۱۷۲۲ میلادی به پایان رسید.

مکان تألیف: بلخ و بخارا.

شرح اجمالی محتوای اثر: تاریخ عمومی از خلقت جهان تا عصر نویسنده است. از ویژگی‌های این اثر توجه به تاریخ باستان دیگر ملتها مانند هند، چین می‌باشد. این اثر شامل مقدمه، ۵ باب و موخره است.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۲۵)

شماره نسخه: B 1876 (Nov. 183)

نام کتاب: عمده التواریخ.

توضیح نام اثر: نویسنده در متن کتاب نام کامل اثر خود را «تاریخ عمده خاقانی» ذکر می‌کند.
پدید آورنده: نویسنده این اثر مشخص نمی‌باشد، اما در انتهای کتاب در صفحه ۸۵ نام «میر ربیع ابن میر نیاز الحسن حسینی» آمده است. طبق متن کتاب وی با پسر نیاز خان «رحمه الله خان» از امیران بلخ روابط نزدیکی داشته است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۱۷۰ قمری - ۱۷۵۷ میلادی

مکان تألیف: اندخوی (یکی از شهرهای افغانستان).

شرح اجمالی محتوای اثر: تاریخ عمومی جهان می‌باشد. بخش اصلی این اثر در خصوص تاریخ ترکها، مغولها، و اقوام آسیای میانه است. وقایع تاریخی کتاب تا عصر نویسنده در سال ۱۱۷۰ قمری / ۵۷ - ۱۷۵۶ میلادی است. نویسنده در فهرست تعداد ۷ فصل را نام می‌برد، اما کتاب تنها شامل ۶ فصل بوده و فصل آخر در خصوص چنگیز خان و نوادگان وی نانوخته است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد.

تاریخ کتابت: آخرین روز ذی‌قعدة ۱۲۸۲ قمری مصادف با آوریل ۱۸۶۶ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه (افغانستان).

نام کاتب: عبدالوحید بن ملا.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشت‌های تکمیلی آمده است. آغاز این نسخه با نسخه موجود در تاشکند مطابقت دارد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.و. بارتولد در سال ۱۹۱۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۱۲/۵؛ تعداد برگ: ۸۷؛ تعداد سطر: ۱۱؛

اندازه متن: ۷/۵×۱۴

نوع کاغذ: شرقی (آسیای میانه).

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۲۶)

شماره نسخه: C 389 (567aa)

نام اثر: احسن القصص و دافع الغصص.

توضیح نام اثر: بهترین قصه‌ها و دفع کننده غصه‌ها.
پدید آورنده: احمد بن ابوالفتح بن ابو جعفر شریف حائری اصفهانی. در بعضی دیگر نسخ نام وی به جای «حائری» به اشتباه حاری نامیده می‌شود.
تاریخ تألیف اثر: در سال ۱۲۵۰ قمری / ۳۵ - ۱۸۳۴ میلادی آغاز و در سال ۱۲۴۸ قمری / ۳۳ - ۱۸۳۲ میلادی به پایان رسید.

مکان تألیف: ایران یا ازبکستان.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ عمومی و به عبارت دیگر تاریخ مختصری از «تاریخ هزار ساله» ورود اسلام به هند می‌باشد. در این اثر درباره تاریخ روسیه و جنگهای ایران، روسیه و ترکیه نیز آمده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص می‌باشد و صفحات پایانی آن نیامده است. آغاز این نسخه با نسخه تصحیحی «نیکالسون» از روی مجموعه نسخ «ادوارد براون» مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: دهه ۳۰ یا ۴۰ قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: تاریخ بسیاری از وقایع در این نسخه به اشتباه ذکر شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۲۸/۵؛ تعداد برگ: ۲۹۳؛ تعداد سطر: ۱۹؛

اندازه متن: ۱۲×۲۲

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه دست نویس خود نویسنده می‌باشد.

تاریخ کتابت: از سال ۱۲۸۳ قمری / ۶۷ - ۱۸۶۶ میلادی آغاز و تا سال ۱۲۸۴ قمری / ۶۸ - ۱۸۶۷ میلادی به پایان رسید.

مکان کتابت: خوقند.

نام کاتب: خود نویسنده می‌باشد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۸۴۱ و ۸۴۲ بخشهایی از کتاب «تحفه الوزرا» آمده است.

سابقه نسخه: ذکر نشده - این نسخه خطی توسط آل. کون در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۵/۲۷×۵/۱۵؛ تعداد برگ: ۸۴۳؛ تعداد سطر: ۲۹؛ اندازه متن: ۵/۲۱×۱۰

نوع کاغذ: شرفی (آسیای میانه).

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه)، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۲۷)

شماره نسخه: C 439 (572c)

نام اثر: تاریخ جهان نما.

توضیح نام اثر: تاریخ نشان دهنده جهان و دنیا

پدید آورنده: ملا عوض محمد ابن ملا رضی محمد صوفی عطار. وی متولد شهر خوقند بوده و در اثر خود از تاریخ زمان امیران خوقند چون «محمد علی»، «شیر علی» و «خدایار» یاد کرده است.

تاریخ تألیف اثر: پیش از سال ۱۲۸۳ قمری / ۶۷ - ۱۸۶۶ میلادی آغاز و در سال ۱۲۸۴ قمری / ۶۸ - ۱۸۶۷ میلادی به پایان رسیده است.

مکان تألیف: آسیای مرکزی.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ عمومی از دوران باستان تا زمان امیر بخارا مظفر (۱۲۷۷ - ۱۳۰۳ قمری / ۱۸۸۵ - ۱۸۶۰ میلادی) می‌باشد. برخی از بخش‌های این کتاب به طور مستقیم از دیگر کتب تاریخی پیشین از جمله «لب التواریخ» آمده است. این اثر دارای یکپارچگی نیست، زیرا بخش‌های کتب دیگر را به هم ارتباط داده است. این کتاب دارای مقدمه، ۱۵ فصل و «خاتمه» می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

بخش دوم: تاریخ ایران

الف) تاریخ ایران باستان

(۳۲۸)

شماره نسخه: C 373 – (c 566)

نام اثر: کتاب المعجم فی آثار ملوک العجم.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: شرف الدین فضل اله قزوینی. نویسنده در آغاز نسخه تصحیحی «چارلز ریو» نام مختصر خود را «فضل اله الحسینی» ذکر می‌نماید، اما در بسیاری از نسخ خطی دیگر وی تنها خود را «فضل اله» می‌نامد. وی این اثر را به شاه بزرگ اتابک «نصرت الدین احمد بن یوسف شاه» (۶۹۶ – ۷۳۳ قمری / ۱۲۹۶ – ۱۳۳۳ میلادی) تقدیم نموده است.

تاریخ تألیف اثر: در فاصله زمانی بین سال ۷۱۲ قمری / ۱۳۱۲ میلادی تا تاریخ ۷۲۸ قمری / ۱۳۲۸ میلادی می‌باشد. از سوی دیگر به روایت دیگری از جانب «حاجی خلیفه» تاریخ نگارش آن به اشتباه سال ۶۵۴ قمری – ۱۲۵۶ میلادی می‌باشد. مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ عمومی ایران قبل از اسلام از زمان کیومرث تا دوره انوشیروان ساسانی است. نثر این کتاب متکلف و دارای نمونه‌های شعری بسیاری می‌باشد. این اثر دارای مقدمه و ۴ بخش است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و و با نسخه خطی تصحیحی «پرچ» در برلین مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: ۱۴ ربیع الاول سال ۱۲۲۵ قمری مصادف با ۱۸۱۰ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: «محمدعلی» نامی از قزوین.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۷۱ مهری به نام صاحب پیشین نسخه «حسن علی» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ای. لرخ در سال

۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹/۵×۳۲/۵؛ تعداد برگ: ۱۷۰؛ تعداد سطر:

۱۵؛ اندازه متن: ۱۲/۵×۲۵

نوع کاغذ: شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی می‌باشد. صفحات ۷ – ۱۰ آغاز مقدمه از بین رفته است. بسیاری از صفحات نسخه رطوبت بسیار دیده است.

(۳۲۹)

شماره نسخه: D 277

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کتاب المعجم فی آثار ملوک العجم)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی با نسخه شماره C373 – ۱ مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: ۷ محرم سال ۱۲۳۳ قمری مصادف با ۱۸ نوامبر سال ۱۸۱۷ میلادی.

مکان کتابت: بغداد.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۱۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶/۵×۳۱/۵؛ تعداد برگ: ۹۴؛ تعداد سطر:

۲۳؛ اندازه متن: ۱۱×۲۲

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با

سال ۱۹۰۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸/۵×۲۹؛ تعداد برگ: ۱۴۰؛ تعداد سطر: ۱۳؛
اندازه متن: ۱۲×۲۰
نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی.

(۳۳۲)

شماره نسخه: D 277

نام اثر: ذکر سلطنت اولاد انوشیروان.

توضیح نام اثر: این اثر بدون عنوان است. تنها دارای دو صفحه است و این نام را آ.آ. روماسکوویچ به آن داده است.
پدید آورنده: نامشخص.

تاریخ تألیف اثر: نامشخص. مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح مختصری از تاریخ دوره ساسانیان، بعد از پادشاهی خسرو انوشیروان در سالهای ۵۷۹ - ۵۳۱ تا سلطنت یزدگرد سوم در سالهای ۶۵۱ - ۶۳۲ قمری می‌باشد. به احتمال زیاد این اثر بخش از مجموعه ادبی بزرگتر می‌باشد.

آغاز نسخه: «از مورخان صحیح‌گفتار و راویان فصاحت آثار چنان بسرحد تحقیق رسیده که...».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۳۳ قمری مصادف با ۱۸ - ۱۸۱۷ میلادی.

مکان کتابت: بغداد. نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۱۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶/۵×۳۱/۵؛ تعداد برگ: ۲ برگ (صفحه ۲۱ و ۲۲)؛ تعداد سطر: ۲۷؛ اندازه متن: ۱۴×۲۴

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی براق.

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی براق.

(۳۳۰)

شماره نسخه: C 377 (c 566a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کتاب المعجم فی آثار ملوک العجم)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی با نسخه پیشین و همچنین نسخه شماره C373 - ۱ مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: ۴ صفر سال ۱۲۵۶ قمری مصادف با آوریل سال ۱۸۴۰ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل.ف. باغدائف در سال ۱۹۱۳ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۷/۵×۱۸؛ تعداد برگ: ۱۱۳+۰۳؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۲۰×۱۰/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، با روکش چرمی.

(۳۳۱)

شماره نسخه: D 412

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کتاب المعجم فی آثار ملوک العجم)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی با نسخه‌های پیشین مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران. نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات اول و آخر این نسخه مهری به نام صاحب پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ای.ای. دنیسکی در

ب) تاریخ ایران در قرون وسطی و معاصر

(۳۳۳)

شماره نسخه: B 666 (572bbcc)

نام اثر: تاریخ یمینی.

توضیح نام اثر: این کتاب ترجمه‌ای از کتابی با همین عنوان می‌باشد.

پدید آورنده: ابونصر محمد بن عبدالجبار عتبی. وی از مورخان مشهور غزنوی می‌باشد که در سال ۳۵۰ قمری / ۶۲ - ۹۶۱ میلادی به دنیا آمد و به روایتی در سال ۴۳۱ قمری / ۴۰ - ۱۰۳۹ میلادی و یا ۴۲۷ قمری / ۳۶ - ۱۰۳۵ میلادی وفات نمود.

مترجم: «ابو شرف ناصر ابن ظفر ابن سعد المنشی گلپایگانی» می‌باشد.

۶ تاریخ تألیف اثر: تاریخ پایان نگارش این اثر سال ۴۱۲ میلادی - ۲۳ - ۱۰۲۲ میلادی می‌باشد.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح تاریخ حاکمان غزنوی از سلطان محمد غزنوی تا سال ۴۱۱ قمری / ۲۱ - ۱۰۲۰ میلادی می‌باشد. این اثر مرجع ارزنده‌ای جهت مطالعه تاریخ آسیای مرکزی، شرق ایران، افغانستان، شمال هندوستان در پایان قرن ۱۰ و آغاز قرن ۱۱ میلادی است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و با نسخه موجود در کتابخانه ملی تهران مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: اول ماه شعبان سال ۱۲۶۱ قمری مصادف با ۶ آوگست ۱۸۴۵ میلادی.

مکان کتابت: تهران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: ندارد - این نسخه خطی توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی از شهر تفلیس به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵/۵×۲۱/۵؛ تعداد برگ: ۱۸۷؛ تعداد سطر: ۱۴؛ اندازه متن: ۸×۱۵

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق،

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۳۴)

شماره نسخه: C 398 (568aa)

نام کتاب: تاریخ بیهقی.

توضیح نام اثر: نام دیگرش، «تاریخ مسعودی» یا «تاریخ مسعود» می‌باشد.

پدید آورنده: ابوالفضل محمد بن حسین بیهقی. وی در سال ۳۸۵ قمری / ۹۹۵ میلادی روستای حارث آباد در اطراف شهر سبزوار به دنیا آمد و در سال ۴۷۰ قمری / ۱۰۷۷ میلادی درگذشت. وی از سال ۴۱۲ قمری / ۲۲ - ۱۰۲۱ میلادی دربار غزنوی خدمت نموده است.

تاریخ تألیف اثر: در سالهای ۴۵۱ - ۴۴۴ قمری / ۱۰۵۹ - ۱۰۵۲ میلادی در زمان سلطان غزنوی فرخزاد آغاز می‌گردد. و بنا بر اطلاعات کتاب وی در سال ۴۵۹ قمری / ۶۷ - ۱۰۶۶ میلادی نگارش اثر خود را به پایان رسانیده است.

مکان تألیف: در آسیای میانه (شرق ایران - افغانستان)

شرح اجمالی محتوای اثر: تاریخ پادشاهی مسعود غزنوی

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ سلجوقیان، مغولان، ایلخانیان و کلا تاریخ ایران و دیگر کشورها از جمله مصر و هندوستان می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و با نسخه موجود در بمبئی مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: ۲۵ ذی‌عقده سال ۱۱۰۱ قمری مصادف با ۳۱ آگست ۱۶۹۰ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژل. روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۳۲/۵؛ تعداد برگ: ۴۹۳؛ تعداد سطر: ۲۵ - ۲۱؛ اندازه متن: ۱۰×۱۹/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط مورب؟

نوع جلد: صحافی اروپایی.

(۳۳۶)

شماره نسخه: C 836

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تجزیه الامصار و تجزیه الاعصار)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد، اما برخی از بخش‌های آن از نسخه موجود در بمبئی مختصرتر است.

تاریخ کتابت: ۲۰ محرم سال ۱۱۱۵ قمری مصادف با ۵ جون ۱۷۰۳ میلادی.

مکان کتابت: عراق.

نام کاتب: حسین ابن محمد نظیم (نظیمی زاده) ملقب به حسین افندی می‌باشد، وی همچنین نویسنده کتاب معروف «شرحی بر تاریخ و صاف» به زبان ترکی می‌باشد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه دارای سه برگ تکمیلی شامل فهرست کتاب می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی وزارت امور خارجه روسیه به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

پسر سلطان محمود غزنوی از سال ۴۰۹ قمری / ۱۹ - ۱۰۱۸ میلادی تا سال ۴۵۹ قمری / ۶۷ - ۱۰۶۶ میلادی.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نسخه اصلی این کتاب سی جلد بوده است، که در حال حاضر تنها بخش‌هایی از کتاب در دسترس می‌باشد. این نسخه خطی شامل ۱۰ جلد می‌باشد. این نسخه خطی کامل، معتبر و از سری تاریخ بی‌هقی «هندوستان» می‌باشد. شامل دیباچه نیست و فوراً با متن اصلی شروع می‌گردد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: شمال هند یا افغانستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ر. فرن در سال ۱۸۴۲ میلادی از ایران به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷/۵×۲۹/۵؛ تعداد برگ: ۳۷۴؛ تعداد سطر:

۲۱؛ اندازه متن: ۱۰/۵×۲۱

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین، امثال مرجع به زبان عربی، تاریخ‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی (قدیمی)، مقوایی، با روکش چرمی می‌باشد. بسیاری از صفحات کتاب به جوهر آغشته شده است.

(۳۳۵)

شماره نسخه: D 68 (567)

نام کتاب: تجزیه الامصار و تجزیه الاعصار.

توضیح نام اثر: یعنی تقسیم کشورها و گذر دورانها. نام دیگرش «تاریخ و صاف» می‌باشد.

پدید آورنده: شرف‌الدین عبداللّه شیرازی پسر عزالدین فضل الله، مورخ مشهور ایرانی می‌باشد. وی در سال ۷۱۲ قمری / ۱۳۱۲ میلادی در شیراز به دنیا آمده است.

تاریخ تألیف اثر: ۴ جلد نخست این اثر در سال ۷۱۲ قمری / ۱۳ - ۱۳۱۲ میلادی و نگارش جلد پنجم آن در سال ۷۲۸ قمری - ۲۸ - ۱۳۲۷ میلادی خاتمه یافته است.

مکان تألیف: در مکان‌های مختلف، در اطراف ایران نگارش یافته است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۴/۵؛ تعداد برگ: ۳+۳۵؛ تعداد سطر: ۲۷؛ اندازه متن: ۱۱×۱۹
 نوع کاغذ: شرقی.
 نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
 نوع خط: نسخ. متن کتاب دارای حاشیه‌ای طلایی می‌باشد.
 نوع جلد: صحافی اروپایی.

(۳۳۷)

شماره نسخه: C 384 (567 bis)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تجزیه الامصار و تجزیه الاعصار)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
 کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل ۳ جلد اول می‌باشد. متن آن با نسخه موجود در بمبئی مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: قرن ۱۹ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۲۹/۵؛ تعداد برگ: ۲۲۸؛ تعداد سطر: ۲۱؛

اندازه متن: ۱۳×۲۲

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و جای عناوین فصلها خالی می‌باشد.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی. صحافی این نسخه بسیار زیبا و هنرمندانه.

(۳۳۸)

شماره نسخه: C 922

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تجزیه الامصار و تجزیه الاعصار)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: ۸ ذی‌قعدة سال ۱۰۴۳ قمری مصادف با ۷ میسال ۱۶۴۳ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: افضل ابن عطاءالله گیلانی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه یادشتهایی در مورد مطالب اصلی کتاب نوشته شده است.
 سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه وین در سال ۱۹۱۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵/۵×۲۸؛ تعداد برگ: ۱۳۸؛ تعداد سطر: ۲۱؛
 اندازه متن: ۸/۵×۱۹

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۳۹)

شماره نسخه: C 444 (574a bis)

نام کتاب: تاریخ عالم آرای عباسی.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: اسکندر (منشی) یا به عبارت کاملتر «اسکندر بیگ ترکمان». وی از خدمتگذاران شاه عباس اول بوده و در سال ۹۶۹ قمری/ ۶۲ - ۱۵۶۱ میلادی به دنیا آمده و پس از سال ۱۰۴۳ قمری/ ۳۴ - ۱۶۳۳ میلادی وفات نموده است.

تاریخ تألیف اثر: جلد اول و دوم در سال ۱۰۲۵ قمری - ۱۶۱۶ میلادی و جلد سوم ۱۰۳۸ قمری/ ۲۹ - ۱۶۲۸ میلادی به نگارش درآمده است.

مکان تألیف: احتمالا در ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح تاریخ پادشاهان عباسی از زمان شاه عباس اول و همچنین شرح تاریخی پادشاهان صفوی می‌باشد. این کتاب دارای سه جلد یا به عبارتی دیگر صحیفه ۱ و ۲ و جلد پایانی با عنوان «مقصود» می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بسیار قدیمی و شامل سه جلد می‌باشد.

تاریخ کتابت: بخش اول آن در تاریخ ۱۷ ربیع الثانی سال ۱۰۶۵ قمری مصادف با ۲۵ فوریه ۱۶۵۵ رونویسی شده است. بخش دوم آن در تاریخ ۱۷ ربیع الثانی ۱۰۶۶ قمری مصادف با ۱۴ فوریه ۱۶۵۶ میلادی کتابت شده است.

(۳۴۱)

شماره نسخه: C 1665 (Nov. 1427)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ عالم آرای عباسی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل جلد نخست می‌باشد، قسمت پیشگفتار و تقریباً همه قسمت مقدمه از بین رفته است. بجز از موارد ذکر شده، بیشتر صفحات نخست کتاب آغشته به جوهر می‌باشد.

تاریخ کتاب: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتاب: در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۳۴۰ آن مهر مربع شکل دارد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط نماینده تام الاختیار اتحاد جماهیر شوروی سابق در ایران در سال ۱۹۲۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵/۵×۲۶؛ تعداد برگ: ۳۴۰؛ تعداد سطر: ۱۳؛

اندازه متن: ۱۰/۵×۱۹/۵

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی براق.

(۳۴۲)

شماره نسخه: C 447 (574aa bis)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ عالم آرای عباسی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد دوم می‌باشد.

تاریخ کتاب: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتاب: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه اول یادداشتی مبنی بر ذکر تاریخ اول ماه محرم ۱۰۹۵ قمری - ۲۱ دسامبر ۱۶۸۳ میلادی نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ای. لرخ در سال ۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

مکان کتاب: دهلی.

نام کاتب: محمد مقیم، فرزند شیخ عبدالرحیم.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه اکثر صفحات یاداشتهایی به زبان لاتین آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «شتراکر» از «کتابفروشی‌ای در لندن» در سال ۱۸۳۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۸؛ تعداد برگ: ۷۵۱؛ تعداد سطر: ۲۲؛

اندازه متن: ۱۱/۵×۲۱/۵

نوع کاغذ: شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق، متن کتاب دارای حاشیه دو قسمتی.

نوع جلد: صحافی اروپایی، روکش چرمی قدیمی.

(۳۴۰)

شماره نسخه: D 85 (574aa ter)

نام اثر: همان (تاریخ عالم آرای عباسی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد نخست مبتنی بر ۱۲ فصل است. این نسخه خطی با نسخه شماره C 444 متفاوت می‌باشد.

تاریخ کتاب: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتاب: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه اول یک مهر مربع شکل و در صفحه آخر یک مهر دایره شکل چاپ شده است. صفحه اول پیشگفتار مفقود شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط فرانک در سال ۱۹۰۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۲۹؛ تعداد برگ: ۲۷۹؛ تعداد سطر: ۱۹؛

اندازه متن: ۱۲/۵×۲۲

نوع کاغذ: اروپایی، طرحدار.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها و بخشها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی می‌باشد، این نسخه مورد مرمت و بازسازی قرار گرفته است. متن نسخه از صفحه ۱۳۹ - ۱۵۱ بسیار آسیب دیده است.

اندازه صفحه: ۱۶/۵×۲۸؛ تعداد برگ: ۵۳۷؛ تعداد سطر: ۱۷؛
اندازه متن: ۱۰/۸×۲۰
نوع کاغذ: شرقی، با درجه کیفیهای متفاوت.
نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها،
بخشها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با
روکش چرمی. صحافی این نسخه مورد بازسازی قرار گرفته
است.

(۳۴۳)

شماره نسخه: D 405

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ عالم آرای عباسی)
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل جلد
دوم می‌باشد.
تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.
مکان کتابت: درافغانستان و شمال هندوستان.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه بعضی از
صفحات یادداشت‌هایی تکمیلی در خصوص متن کتاب آمده
است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.و. رادلوف و آ.آ.
پالوسف به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۷/۵×۳۱/۵؛ تعداد برگ: ۲۹۱؛ تعداد سطر:
۲۳؛ اندازه متن: ۱۰/۵×۲۱

نوع کاغذ: شرقی.
نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۴۴)

شماره نسخه: D 86 (574aa5)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ عالم آرای عباسی)
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل جلد
دوم اثر می‌باشد
تاریخ کتابت: اواخر قرن هجدهم یا اوایل قرن نوزدهم

میلادی.
مکان کتابت: منطقه‌ای در خاور نزدیک و شرق میانه
می‌باشد.
نام کاتب: نیامده است
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: صفحه ۴۵ خالی از متن
می‌باشد.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل.ف. باغدائف در سال
۱۹۱۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده
است.

اندازه صفحه: ۱۹/۵×۳۴؛ تعداد برگ: ۳۰۳؛ تعداد سطر: ۲۳؛
اندازه متن: ۱۴×۲۷
نوع کاغذ: اروپایی (روسی) طرح دار.
نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق، شکسته.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی. این
نسخه مورد مرمت و بازسازی قرار گرفته است.

(۳۴۵)

شماره نسخه: C 448 (574aa⁴)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ عالم آرای عباسی)
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و شامل جلد
دوم و سوم می‌باشد.
تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.
مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: نیامده است،

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: برخی از صفحات فرسوده
گشته و با کاغذ جدید ترمیم شده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل.ف. باغدائف در سال
۱۹۱۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده
است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۷؛ تعداد برگ: ۳۸۹؛ تعداد سطر: ۲۶؛
اندازه متن: ۱۰/۴×۱۹/۸
نوع کاغذ: بعضی از صفحات از کاغذ اروپایی است.
نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها
با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آقای خانف (عباس قلی) در سال ۱۸۵۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷/۷×۲۹/۵؛ تعداد برگ: ۱۳۱ برگ؛ تعداد سطر: ۱۸؛ اندازه متن: ۱۰/۵×۲۱

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۴۸)

شماره نسخه: C 448 (574aa⁴)

نام کتاب: ذیل تاریخ عالم آرای عباسی.

توضیح نام اثر: عنوان مذکور را ناشر آن «سهیل خوانساری» به این اثر داده است.

پدید آورنده: اسکندر منشی می‌باشد، نگارش این اثر پس از به سلطنت نشستن شاه صفوی اول (۱۰۳۸ - ۱۰۵۲ قمری/ ۱۶۲۹ - ۱۶۴۹ میلادی) و جهت به ثبت رسیدن تاریخ زمامت این پادشاه به «اسکندر منشی» پیشنهاد گردید. نویسنده پس از چندین مرتبه انصراف به دلیل جوان بودن پادشاه در نهایت راضی به نگارش این کتاب می‌گردد، اما موفق به اتمام کتاب خود نمی‌گردد.

تاریخ تألیف اثر: زمانی که نویسنده این اثر کار به پایان رسانده نامبرده ۷۰ سال سن داشته که ایشان متولد سال ۹۶۹ ق بوده است، این چنین سال نگارش این کتاب ۱۰۳۹ قمری/ ۳۰ - ۱۶۲۹ میلادی می‌باشد.

مکان تألیف: احتمالاً ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: تاریخ ۵ ساله نخست حکومت شاه صفی اول از (۱۰۴۳ - ۱۰۳۸ قمری/ ۱۶۳۳ - ۱۶۲۹ میلادی) است. این نسخه دارای مقدمه، پیش‌گفتاری در باره به تخت نشستن پادشاه می‌باشد. این نسخه بخشی از مجموعه بزرگتری است که شامل دفتر دیگری درباره شاه صفی اول است. در ابتدا نویسنده این دو کتاب «اسکندر منشی» معرفی گردیده بود، اما بعدها مشخص گردید نویسنده بخش دوم «عباس واحد» می‌باشد، این بخش درباره تاریخ شاه صفی اول، پسر وی، «شاه عباس دوم» می‌باشد.

(۳۴۶)

شماره نسخه: C 1964

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ عالم آرای عباسی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و شامل جلد دوم و سوم اثر است. صفحات نخستین جلد سوم بسیار ناقص می‌باشد.

تاریخ کتابت: تاریخ رونویسی جلد دوم ۲۲ جمادی الثانی سال ۱۰۶۵ قمری مصادف با ۲۰ می سال ۱۶۵۵ میلادی در دهلی (هندوستان) می‌باشد. در صفحه آخر کتاب آمده است که رونویسی جلد دوم در بیست و نهم امین سال سلطنت امپراتور (احتمالاً شاه جهان) ولی نام کسی ذکر نشده است. زمان خاتمه رونویسی جلد سوم در شرح و فهرست ذکر نشده (صفحه مورد نظر مفقود گردیده) است.

مکان کتابت: هر دو جلد در یک مکان رونویسی شده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.یا.یاکوبوفسکی در سال ۱۹۳۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴/۵×۲۷؛ تعداد برگ: ۴۱۴؛ تعداد سطر: ۲۰؛ اندازه متن: ۱۱×۲۲/۵

نوع کاغذ: شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی. (سبک کار آسیای میانه‌ای است).

(۳۴۷)

شماره نسخه: C 445 (574aa)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ عالم آرای

عباسی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل جلد سوم می‌باشد،

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این مجموعه شامل جلد دوم و سوم از «تاریخ عالم آرای عباسی» (صفحات ۱ - ۳۸۹) و مابقی کتاب شامل ذیل این اثر می‌باشد.
تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.
مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: صفحه اول متن پیشگفتار از بین رفته است، در پایان این نسخه صفحه‌ای از کتاب دیگری غیر مربوط به متن اصلی آمده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل. ف. باغدائف در سال ۱۹۱۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۷؛ تعداد برگ: ۵۰ برگ، (این بخش شامل صفحه ۳۹۰ - ۴۳۹ مجموعه بزرگتری می‌باشد؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۱۰/۵ × ۲۰ سانتیمتر).
نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۴۹)

شماره نسخه: C 481 (574b)

نام کتاب: ریاض التواریخ.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: عماد الدوله میرزا محمد طاهر ابن میرزا حسین ابن قزوینی ملقب به «وحید»، وی در سال ۱۰۱۵ قمری / ۰۷ - ۱۶۰۶ میلادی در قزوین متولد و در سال ۱۱۱۰ قمری / ۹۹ - ۱۶۹۸ میلادی از دنیا رفت.
تاریخ تألیف اثر: نگارش آن در سال ۱۰۷۸ قمری / ۶۸ - ۱۶۶۷ میلادی خاتمه یافته است.
مکان تألیف: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل تاریخ دربار صفوی از آغاز تا پایان سلطنت شاه عباس دوم است و دارای مقدمه و سه بخش می‌باشد. هر یک از این بخش‌ها خود به چندین فصل تقسیم گردیده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل نیست و فصل‌هایی از بخش آخر آن مفقود گردیده است.

تاریخ کتابت: اوایل قرن هجدهم و اواخر قرن هفدهم (در صفحه اول شرح این کتاب تاریخ ۲۱ محرم سال ۱۱۴۳ قمری مصادف با ۷ آوگست ۱۷۳۰ میلادی ذکر شده است)
مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: نیامده است،
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: جای بسیاری از عناوین کتاب و قسمتهایی که می‌بایست با جوهر قرمز نوشته شود در این اثر خالی آمده است.

سابقه نسخه: نیامده است.
اندازه صفحه: ۱۶/۵×۲۷؛ تعداد برگ: ۱۰+۲۲۰ (خالی)؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۰/۵×۲۱
نوع کاغذ: اروپایی، طرحدار می‌باشد. (صفحات خالی ضمیمه این کتاب از کاغذ شرقی است).
نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی اروپایی، مقارن با سبک قرن نوزدهم می‌باشد.

(۳۵۰)

شماره نسخه: D 202

نام کتاب: تاریخ نادری.

توضیح نام اثر: نام دیگر این کتاب «تاریخ جهانگشای نادری» است.
پدید آورنده: میرزا مهدی خان منشی استرآبادی ابن محمد ناصروی منشی دربار نادرشاه و از مشهورترین مورخان زمان خود بوده است. زمان تولد و وفاتش مشخص نمی‌باشد. به روایتی سال مرگ وی در تاریخ ۱۱۷۲ قمری / ۵۹ - ۱۷۵۸ میلادی بوده است.

تاریخ تألیف اثر: خاتمه نگارش این کتاب قبل از سال ۱۱۶۳ قمری / ۵۰ - ۱۷۴۹ میلادی.
مکان تألیف: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ ایران در زمان نادر شاه و دارای مقدمه‌ای مشتمل بر تاریخ صفویان و به سلطنت رسیدن شاه سلطان حسین است. بخش اصلی در خصوص زندگی، حکومت و مرگ نادرشاه و بخش پایانی شامل حوادث پس از مرگ نادرشاه می‌باشد.
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: شکسته.

نوع جلد: صحافی اروپایی دارد، صحافی آن پس از ترمیم و بازسازی نسخه انجام گرفته است.

(۳۵۲)

شماره نسخه: C 2407

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نادری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۲۲ قمری مصادف با ۰۸ - ۱۸۰۷ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: علی پناه ابن مخفی الله (شاید محب الله).

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۲۷/۵؛ تعداد برگ: ۸۶؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۴×۲۳

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی اروپایی دارد که پس از ترمیم و بازسازی نسخه انجام گرفته است.

(۳۵۳)

شماره نسخه: C 483 (575b)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نادری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و شامل هر سه بخش (مقدمه، اصلی، موخره) می باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۲۳ قمری مصادف با ۰۹ - ۱۸۰۸ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: در صفحه دوم به زبان لاتین نام این اثر و تاریخ ۱۸۴۲ قمری نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط رفون در سال ۱۸۴۲ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می باشد.

تاریخ کتابت: ۴ جمادی الاول سال ۱۲۱۶ قمری مصادف با ۱۳ سپتامبر ۱۸۰۱ میلادی.

مکان کتابت: تفلیس.

نام کاتب: محمد ربیع اصفهانی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: دارای ضمیمه ای به نوشته «ربیع اصفهانی» می باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی وزات امور خارجه روسیه به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۳۲؛ تعداد برگ: ۰۳+۲۹۲+۰۵؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۳×۲۵

نوع کاغذ: اروپای (روسی)، طرحدار به تاریخ های ۱۷۹۸ و ۱۸۰۰ میلادی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی اروپایی (روسی)، روکش چرمی، بر روی عطف نسخه با خط طلایی عنوان کتاب آمده است.

(۳۵۱)

شماره نسخه: B692 (575x)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نادری).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و شامل هر سه بخش (مقدمه، اصلی، موخره) می باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۲۱ قمری مصادف با ۰۷ - ۱۸۰۶ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: در صفحه اول قبل از اینکه متن کتاب آغاز شود، عنوان کتاب جهانگشای نوشته شده است. در صفحه ۵۳ یادداشتهای تکمیلی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن. و. خانیکف در سال ۱۸۵۷ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶/۵×۲۲/۵؛ تعداد برگ: ۱۰۱؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۱/۳×۱۸

نوع کاغذ: اروپایی، طرحدار.

اندازه صفحه: ۳۱×۲۰/۴؛ تعداد برگ: ۲۰۷؛ تعداد سطر: ۱۸؛
اندازه متن: ۲۱×۵/۱۰

نوع کاغذ: اروپایی، طرح‌دار.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها
اکثراً خط خورده و با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۵۴)

شماره نسخه: B 693 (575d)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نادری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه از روی نسخه دیگری به
تاریخ ۱۱۷۱ قمری/ ۵۸ - ۱۷۵۷ میلادی رونویسی شده است،
این نسخه خطی کامل و شامل هر سه بخش (مقدمه، اصلی،
موخره) می‌باشد.

تاریخ کتاب: ماه رجب ۱۲۳۲ قمری مصادف با ۱۸۱۷
میلادی.

مکان کتاب: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه آخر در پائین
قسمت مشخصات کتاب، نام صاحب آن محمد اسماعیل با
تاریخ سال ۱۲۳... (رقم آخر خوانا نیست) آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه نسخ خطی
بخارا در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی
سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰/۲×۱۴/۴؛ تعداد برگ: ۲۳۱؛ تعداد سطر:
۱۵؛ اندازه متن: ۱۵×۱۰

نوع کاغذ: اروپایی، طرح‌دار با درجه کیفیتهای متفاوت
می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سرفصلها با جوهر
قرمز نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی می‌باشد.

(۳۵۵)

شماره نسخه: C 2447

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نادری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و شامل هر سه
بخش (مقدمه، اصلی، موخره) می‌باشد.

تاریخ کتاب: آخرین روز محرم سال ۱۲۷۰ قمری مصادف
با ۴ نوامبر سال ۱۸۵۳ میلادی.

مکان کتاب: بلخ.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آکادمی علوم اتحاد
جماهیر شوروی (سابق) در سال ۱۹۶۲ میلادی به انستیتو
شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۵/۵×۱۴/۵؛ تعداد برگ: ۳۱۰؛ تعداد سطر:
۱۴؛ اندازه متن: ۵/۱۷×۸

نوع کاغذ: شرقی (آسیای میانه).

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه)، مقوایی، با روکش
چرمی.

(۳۵۶)

شماره نسخه: D 92 (575c)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نادری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و شامل هر سه
بخش (مقدمه، اصلی، موخره) می‌باشد. بخش موخره کامل
نیست.

تاریخ کتاب: سال ۱۲۸۵ قمری مصادف با ۶۹ - ۱۸۶۸
میلادی.

مکان کتاب: ایران.

نام کاتب: غلام حسین خان.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل.ف. باغدائف در سال
۱۹۰۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده
است.

اندازه صفحه: ۵/۵×۲۰/۵؛ تعداد برگ: ۱۶۸؛ تعداد سطر:
۱۵؛ اندازه متن: ۲۶×۱۴/۵

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

اندازه صفحه: ۵/۲۸×۱۸؛ تعداد برگ: ۱۶۹؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۲۳×۱۲

نوع کاغذ: اروپایی، طرحدار.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی اروپایی، روکش چرمی می باشد، روی جلد با رنگ طلایی عنوان «تاریخ نادری» آمده است.

(۳۵۹)

شماره نسخه: C 796

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نادری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و شامل هر سه بخش (مقدمه، اصلی، موخره) می باشد.

تاریخ کتابت: ۱۶ ذیحجه (سال مشخص نمی باشد - احتمالاً قرن نوزدهم).

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: علی اکبر پسر محسن زکی حسینی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ک. ساختن به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۶×۱۶؛ تعداد برگ: ۲۲۵؛ تعداد سطر: ۱۴؛

اندازه متن: ۵/۱۴×۱۰/۵

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۶۰)

شماره نسخه: D 398

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نادری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و شامل هر سه

بخش (مقدمه، اصلی، موخره) می باشد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ماوراء قفقاز.

نام کاتب: نیامده است.

نوع خط: نستعلیق گاهاً شکسته، متن کتاب دارای حاشیه‌ای خطی قرمز رنگ می باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۵۷)

شماره نسخه: C 487 (576ab)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نادری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می باشد.

تاریخ کتابت: پایان قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک.ف. کافمان در سال

۱۸۷۴ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۸×۱۵ صانیتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۵۳؛ تعداد

سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۲۱×۱۰

نوع کاغذ: شرقی (هندی).

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۵۸)

شماره نسخه: C 482 (575)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نادری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و شامل هر سه

بخش (مقدمه، اصلی، موخره) می باشد.

تاریخ کتابت: اواخر قرن هجدهم و اوایل قرن نوزدهم

میلادی.

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه اول مهری

بیضی شکل آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژ.ل. روسو به انستیتو

شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

تاریخ تألیف اثر: در سال ۱۱۶۳ قمری / ۵۰ - ۱۷۴۹ آغاز و در سال ۱۱۶۶ قمری / ۵۰ - ۱۷۴۹ میلادی پایان یافت.

مکان تألیف: مرو.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح تاریخ نادر شاه از زمان تولد وی ۱۱۰۰ قمری / ۱۶۸۸ میلادی تا زمان کشته شدن او در سال ۱۱۶۰ قمری / ۱۷۴۷ میلادی می‌باشد. این اثر دارای سه «دفتر»

یا «جلد» می‌باشد که هر یک دارای چند فصل می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و دارای هر سه «دفتر» می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۱۶۶ قمری / ۵۳ - ۱۷۵۲ میلادی.

مکان کتابت: مرو.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط دانشکده شرق‌شناسی مسکو در سال ۱۹۴۸ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰/۸×۳۳؛ تعداد برگ: ۳۳۷؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۲۵×۱۳

نوع کاغذ: روسی، یاروسلاو.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق، متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی (سرخ، زرد، آبی) می‌باشد.

نوع جلد: صحافی اروپایی با جلد چرمی.

(۳۶۳)

شماره نسخه: II - D 430

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نامه عالم آرای نادری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل «دفتر»

دوم (مقدمه و ۸۶ فصل) می‌باشد.

تاریخ کتابت: پس از سال ۱۱۶۶ قمری مصادف با ۵۳ -

۱۷۵۲ میلادی.

مکان کتابت: مرو.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ. پالوسف در سال ۱۹۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.ن. مورایف کارسکی

به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۳۲؛ تعداد برگ: ۲۱۱؛ تعداد سطر: ۱۴؛

اندازه متن: ۱۳×۲۱

نوع کاغذ: اروپایی، با دو نوع کیفیت متفاوت.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی اروپایی چرمی دارد.

(۳۶۱)

شماره نسخه: C 2470

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نادری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد،

مقدمه و بسیاری از صفحات بخش اصلی از بین رفته است.

تاریخ کتابت: سال ۱۱۹۹ قمری / ۸۵ - ۱۷۸۴ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط کتابخانه آکادمی علوم

اتحاد جماهیر شوروی (سابق) در سال ۱۹۶۲ میلادی به

انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۸؛ تعداد برگ: ۷۵؛ تعداد سطر: بصورت

مختلف نوشته شده و حالت معمولی ندارد (دارای دو ستون

می‌باشد)؛ اندازه متن: ۱۴×۲۴/۵

نوع کاغذ: اروپایی طرح دار.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای میانه)، مقوایی، با روکش

چرمی می‌باشد.

(۳۶۲)

شماره نسخه: I - D 430

نام کتاب: نامه عالم آرای نادری.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: محمد کاظم بیگ مروی (۱۱۳۳ - ۱۱۶۶

قمری / ۲۱ - ۱۷۲۰ تا ۵۳ - ۱۷۵۲ میلادی) از وزیران نادرشاه.

میلاادی می‌باشد.

مکان تألیف: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح تاریخ ایران در قرن هجدهم است. این اثر شامل تاریخ سلسله زندیه از مرگ کریم خان تا فروپاشی این سلسله در سال ۱۲۰۹ قمری/ ۱۷۹۴ میلادی و دارای مقدمه و چندین فصل می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و با دیگر نسخ موجود از این کتاب مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: ۵ ذی‌قعدة سال ۱۲۲۴ قمری مصادف با ۱۲ دسامبر ۱۸۰۹ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ابن محمد صدیق علی اکبر.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی وزارت امور خارجه روسیه به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳×۲۱؛ تعداد برگ: ۹۲؛ تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه متن: ۸×۱۵

نوع کاغذ: اروپایی طرح‌دار.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی. صحافی این اثر بسیار هنرمندانه و در جلد روی آن طرحهای گل مانند آمده است.

(۳۶۶)

شماره نسخه: B 694 (546aa)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ زندیه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل است.

تاریخ کتابت: آغاز قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه اول این کتاب به زبان انگلیسی نام کتاب و نویسنده ذکر شده است. در صفحه اول و آخر نیز نام William H. Morley آمده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۳۵.۵؛ تعداد برگ: ۳۲۷؛ تعداد سطر:

۱۹؛ اندازه متن: ۲۵×۱۳

نوع کاغذ: اروپایی (روسی).

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی سرخ رنگ.

(۳۶۴)

شماره نسخه: III - D 430

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نامه عالم آرای

نادر)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل «دفتر» سوم (مقدمه و ۵۶ فصل) می‌باشد.

تاریخ کتابت: پس از سال ۱۱۶۶ قمری مصادف با ۵۳ - ۱۷۵۲ میلادی.

مکان کتابت: مرو.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ. پالوسف در سال ۱۹۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴×۲۱.۵؛ تعداد برگ: ۲۵۱؛ تعداد سطر: تا صفحه ۲۴۱ دارای ۱۹ سطر و مابقی صفحات دارای ۱۷

سطر می‌باشد؛ اندازه متن: ۱۳×۲۵

نوع کاغذ: روسی طرح دار.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۶۵)

شماره نسخه: B 1140

نام کتاب: تاریخ زندیه.

توضیح نام اثر: «تاریخ زندیه‌ها» عنوان کلی اثر می‌باشد، چرا که در بسیاری از نسخه‌های خطی عنوان این اثر نیامده است.

پدید آورنده: علیرضا ابن عبدالکریم شیرازی. وی در مقدمه کتاب نام خود را «ابن عبدالکریم علیرضا شیرازی» نام می‌برد.

تاریخ تألیف اثر: آغاز نگارش این اثر پس از ۱۲۱۱ قمری - ۹۷ - ۱۷۹۶ میلادی و خاتمه آن پیش از ۱۲۱۷ قمری - ۱۸۰۲

اندازه صفحه: ۱۴/۳×۲۱؛ تعداد برگ: ۱۲۵؛ تعداد سطر: ۹؛
اندازه متن: ۵/۷×۱۵

نوع کاغذ: اروپایی (روسی) به تاریخ ۱۸۰۲ میلادی در
یاروسلاو آمده است.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی میباشد، جلد چرمی قرمز رنگ
دارد. در روی جلد با رنگ طلائی I - I Daulat - Tarikh
Silsilah Zand با حروف لاتین آمده است.

(۳۶۷)

شماره نسخه: B 1853 (Nov. 113)

نام کتاب: ذیل تاریخ گیتی کشای.

توضیح نام اثر: سعید نفیسی این عنوان را بر روی این اثر
گذاشته است.

پدید آورنده: آقا محمدرضا شیرازی. در بسیاری از دیگر
نسخه نام نویسنده نیامده است، اما در ابتدای این نسخه نام
کتاب آمده است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۲۱۹ قمری/ ۰۵ - ۱۸۰۴ میلادی.

مکان تألیف: احتمالا ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح تاریخ دوره لطف علی خان
آخرین پادشاه زندیه در سالهای ۱۲۰۹ - ۱۲۰۷ قمری/ ۱۷۹۴ -
۱۷۹۲ میلادی می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و بسیار قدیمی می‌باشد.

تاریخ کتابت: آغاز قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: با توجه به جلد این نسخه،
به احتمال زیاد در زمان خود نویسنده رونویسی شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.آ. ایوانف در سال
۱۹۱۴ میلادی از ایران به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ
وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴/۳×۲۰/۳؛ تعداد برگ: ۱۱؛ تعداد سطر:

۱۷؛ اندازه متن: ۹×۱۵

نوع کاغذ: اروپایی طرحدار.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی نشده است.

(۳۶۸)

شماره نسخه: D 357 (Nov. 1406)

نام کتاب: المآثر و الآثار.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: محمد حسن خان مراغه‌ای. وی با عنوان
«صنیع الدوله» و نیز «اعتماد السلطنه» معروف میباشد.

تاریخ تألیف اثر: پایان نگارش آن در ۷ رجب ۱۳۰۶
قمری/ ۱۰ آوریل ۱۸۸۹ میلادی است. به روایت دیگری تاریخ
خاتمه نگارش این اثر ۸ محرم ۱۳۰۷ قمری/ ۱۵ سپتامبر
۱۸۸۹ میلادی می‌باشد.

مکان تألیف: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح تاریخ شاهان ایرانی ۴۰
سال حکومت دوره قاجار از جمله؛ ناصرالدین شاه، خانواده
وی و مشاهیر آن زمان می‌باشد. این اثر شامل مقدمه و ۱۶ باب
است. این اثر سفارشی می‌باشد و به همین دلیل در بسیاری از
صفحات آن از ناصرالدین شاه تمجید شده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی بسیار کامل و دارای
فهرست و ۱۶ باب نیز می‌باشد.

تاریخ کتابت: این نسخه در زمان حیات نویسنده رونویسی
شده است و به نقل از یادداشت صفحه نخست در تاریخ ۲۴ فوریه
۱۸۹۵ میلادی در تهران توسط نویسنده به نماینده تام‌الاختیار
اتحاد جماهیر شوروی (سابق) آقای ایگناتف اهدا شده است.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.آ. ژوکوفسکی در
سال ۱۹۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد
شده است.

اندازه صفحه: ۳۵×۲۱؛ تعداد برگ: ۳۱۳؛ (۶۲۵ صفحه

تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۴/۴×۲۶/۵

نوع کاغذ: اروپایی .

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سرفصلها، برخی
اسامی خاص با جوهر قرمز و رنگ طلائی نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

ج) تاریخ مناطق مختلف ایران (تواریخ محلی)

روی نسخه اصلی ب.دورن بازنویسی و کپی بردای شده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ب.دورن به انستیتو
شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۱/۵؛ تعداد برگ: ۲۰۲؛ تعداد سطر: ۱۶؛
اندازه متن: ۱۱×۱۷

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها،
اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی اروپایی، با روکش چرمی.

(۳۷۰)

شماره نسخه: B 712 (581ab)

نام کتاب: تاریخ طبرستان و رویان و مازندران.

توضیح نام اثر: این اثر در اصل بدون عنوان می‌باشد و
عنوان حاضر بر اساس مطالب و مضمون کتاب در پیشگفتار به
آن داده شده است.

پدید آورنده: سید ظهیرالدین نصرالدین مرعشی. وی در
سال ۸۱۵ قمری/ ۱۴۱۲ میلادی به دنیا آمد و در سال ۸۹۴
قمری/ ۱۴۸۹ میلادی وفات نمود. وی همچنین مؤلف اثر
دیگری با عنوان «تاریخ دیلمیان و گیلان» می‌باشد.
تاریخ تألیف اثر: خاتمه نگارش در سال ۸۸۱ قمری/ ۷۷ -
۱۴۷۶ میلادی می‌باشد.

مکان تألیف: احتمالا در ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح تاریخ سلسله‌های حاکم بر
طبرستان و رویان و مازندران از زمان باستان تا سال ۸۸۱ قمری است.
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و با نسخه خطی
تصحیحی ب.دورن مطابقت بسیار دارد.

(۳۶۹)

شماره نسخه: B 697 (577a)

نام کتاب: تاریخ طبرستان.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: محمد ابن حسن ابن اسفندیار. وی در
مازندران متولد گشت و پس از سفری در سال ۶۰۶ قمری /
۱۲۱۰ میلادی از بغداد به ایران بازگشت. وی در دربار سلسله
باوندیان خدمت می‌نمود. به نقل از مقدمه کتاب وی مدت
زمان طولانی را جهت تدوین منابع اش استفاده نمود.
تاریخ تألیف اثر: سال ۶۱۳ قمری/ ۱۷ - ۱۲۱۶ میلادی.
برخی از نسخه‌های خطی این اثر دارای بخش تکمیلی می‌باشد
که بعدها توسط نویسنده‌ای ناشناس به آن اضافه گردیده است.
مکان تألیف: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل تاریخ طبرستان از
آغاز تا قرن سیزدهم و از جمله منابع ارزشمند جهت مطالعه
تاریخ منطقه طبرستان (مازندران کنونی) می‌باشد.
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: کامل و شامل نسخه اصلی به تألیف
ابن اسفندیار و دو ضمیمه تکمیلی می‌باشد که بعدها به اثر
اضافه گردیده است. ضمیمه اول شامل صفحات ۱۹۰ - ۱۹۸ و
ضمیمه دوم شامل صفحات ۱۹۸ - ۲۰۲ است.

تاریخ کتابت: سال ۱۸۴۷ قمری (در نسخه اصلی ۱۸۵۵
ذکر شده است) - ۱۹ جمادی الثانی ۱۰۳۲ قمری / ۲۱ آوریل
۱۶۲۳ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ملاحسن (فائزخان).

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه با نسخه
موجود در موزه بریتانیا با تصحیح «ریو» مطابقت دارد و از

تاریخ کتابت: ۶ رمضان سال ۹۷۶ قمری مصادف با ۲۲ فوریه سال ۱۵۶۹ میلادی.

مکان کتابت: در ایران.

نام کاتب: نام کاتب در مشخصات کتاب پاک شده و ناخوانا است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی از شهر تفلیس به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۲/۵؛ تعداد برگ: ۱۸۲؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۵×۸/۵
نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها، برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.
نوع جلد: صحافی شرقی، با روکش چرمی.

(۳۷۱)

شماره نسخه: C 801

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ طبرستان و رویان و مازندران).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و با نسخه پیشین مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: ۲۰ جمادی الاول سال ۱۰۳۴ قمری مصادف با ۱ مارس ۱۶۲۵ میلادی.
مکان کتابت: در ایران.

نام کاتب: اسماعیل ابن مولانا سلطان کاتب مازندرانی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی وزات امور خارجه روسیه به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۸×۱۷؛ تعداد برگ: ۲۱۹؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۲۱/۵×۱۱
نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی اورپایی، مقوایی.

(۳۷۲)

شماره نسخه: C 490 (a 577a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ طبرستان و رویان و مازندران)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بسیار ناقص می‌باشد. ۷ صفحه پس از صفحه ۶ و نیز ۲۱ صفحه پس از ۳۹ نیامده است. همچنین بسیاری از عنوانها و اسامی خاص که می‌بایست با جوهر قرمز نوشته شده باشد به صورت جای خالی آمده است.

تاریخ کتابت: قرن ۱۹ میلادی.

مکان کتابت: در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آبراون در سال ۱۸۶۳ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۳۱×۲۰؛ تعداد برگ: ۸۳؛ تعداد سطر: ۲۸؛

اندازه متن: ۲۴×۱۴

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها، اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی نشده است. بسیاری صفحات رطوبت دیده است.

(۳۷۳)

شماره نسخه: C 491 (577acc)

نام کتاب: تاریخ خانی.

توضیح نام اثر: این نام را نویسنده در پیشگفتار ذکر نموده است.

پدید آورنده: علی بن شمس الدین بن حاجی حسین لاهیجی. وی این اثر را به دستور احمد خان گیلانی به نگارش درآورده است.

تاریخ تألیف اثر: شروع نگارش سال ۹۲۱ قمری / ۱۵۱۵ میلادی، خاتمه ۹۲۲ قمری / ۱۵۱۶ میلادی.

مکان تألیف: احتمالاً ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح تاریخ گیلان، از سال ۸۸۰ قمری / ۷۶ - ۱۴۷۵ میلادی تا ۹۲۰ قمری / ۱۵۱۴ میلادی

ب. دورن توسط آ. کازیمیرسکی در پاریس کپی برداری شده است. دارای صفحات ضمیمه می باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ب. دورن به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱/۵×۵۵/۵ و ۱۹×۳۱؛ تعداد برگ: ۲۰۱؛ تعداد سطر: ۳۰ و گاه ۲۰؛ اندازه متن: ۱۷/۵×۳۲/۵ و ۱۳×۲۶

نوع کاغذ: اروپایی با دو نوع درجه کیفیت.

نوع جوهر: متن با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: نیامده است.

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی.

(۳۷۵)

شماره نسخه: D 95 (577ac)

نام کتاب: تاریخ گیلان.

توضیح نام اثر: عنوان حاضر کتاب توسط نویسنده در پیشگفتار آمده است. دیگر عنوانهای این اثر «فتوحات»، «تاریخ احمدخانی» می باشد.

پدید آورنده: عبدالفتاح فومنی کارمند دربار شاه عباس اول در گیلان.

تاریخ تألیف اثر: بعد از سالهای ۱۰۳۸ قمری - ۱۶۲۹ میلادی نوشته شده است.

مکان تألیف: احتمالا ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ گیلان از ۹۲۳ قمری/ ۱۵۱۷ میلادی تا ۱۰۳۸ قمری/ ۱۶۲۹ میلادی می باشد. این اثر دارای مقدمه و ۷ فصل است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است.

تاریخ کتابت: از روی نسخه ب. دورن در سال ۱۸۴۹ یا ۱۸۵۰ استنساخ شده است.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ب. دورن به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۳۵/۵؛ تعداد برگ: ۱۱۲؛ تعداد سطر: تقریباً ۲۱؛ اندازه متن: ۱۱×۲۵/۵

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

می باشد. نسخه های خطی از این اثر بسیار کمیاب می باشد و این اثر همچنین منبع ارزشمندی جهت مطالعه تاریخ گیلان در اواخر قرن پانزدهم و آغاز قرن شانزدهم می باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می باشد و به احتمال بسیار زیاد در زمان حیات نویسنده رونویسی گردیده است.

تاریخ کتابت: براساس امضاء نویسنده تاریخ رونویسی به زمان نگارش اثر برمی گردد.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: مطابق یادداشت صفحه نخست این نسخه خطی در سال ۱۶۳۱ قمری/ ۵۰ - ۱۷۴۹ میلادی توسط حسن قلی خریداری شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن. و. خانیکف در سال ۱۸۵۷ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۷؛ تعداد برگ: ۳۵۰؛ تعداد سطر: ۱۲؛ اندازه متن: ۹/۵×۱۹/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها، بخش ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. ۶ صفحه نخست آن دارای قابی رنگی می باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی بسیار قدیمی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۷۴)

شماره نسخه: D 94 (577ab)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کپی از نسخه موجود در کتابخانه ملی پاریس می باشد. این نسخه با نسخه خطی پیشین مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: تاریخ کتابت نسخه اصلی ۲۰ ربیع اولال سال ۹۷۸ قمری مصادف با سال ۱۵۷۰ میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: قاسم بن حسن حسینی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه به درخواست

نوع خط: نسخ.
نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی دارد.
تاریخ تألیف اثر: آغاز نگارش در سال ۱۰۸۲ قمری / ۱۶۷۱ میلادی، خاتمه سال ۱۰۹۰ قمری - ۱۶۷۹ میلادی.
مکان تألیف: بصره.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ و پیدایش یزد و مشاهیر این شهر و در سه جلد است.
آغاز نسخه: نیامده. پایان نسخه: نیامده.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها دارای «مجلس اول» از جلد سوم می‌باشد.

تاریخ کتابت: ماه شعبان سال ۱۲۶۸ قمری مصادف با می - آوریل سال ۱۸۵۲ میلادی.
مکان کتابت: در ایران.
نام کاتب: محمد صدیق کریمانی.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: نیامده است.
اندازه صفحه: ۱۰×۱۵/۵؛ تعداد برگ: ۷۱؛ تعداد سطر: ۱۴ - ۱۱؛ اندازه متن: ۷×۱۲ سنتیمتر.

نوع کاغذ: اروپایی.
نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها می‌بایست با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شود که جای خالی آنها در متن آمده است.
نوع خط: شکسته.
نوع جلد: صحافی ندارد. بسیاری از صفحات نسخه رطوبت دیده است.

(۳۷۸)

شماره نسخه: A 667 (Nov. 43)

نام کتاب: عقدالعلی للموقف الاعلی.

توضیح نام اثر: نیامده است.
پدید آورنده: افضل الدین احمد بن حامد کرمانی، مورخ مشهور کرمانی در قرن ۱۲ میلادی.
تاریخ تألیف اثر: در قرن ۱۲ میلادی، سال ۵۸۴ قمری / ۱۱۸۸ میلادی می‌باشد.

مکان تألیف: ایران - کرمان.
شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ شهر کرمان پس از سالهای ۵۵۷ قمری / ۶۲ - ۱۱۶۱ است. این اثر دارای ۵ فصل می‌باشد.
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

(۳۷۶)

شماره نسخه: B 695 (576f)

نام کتاب: شیرازنامه.

توضیح نام اثر: نیامده است.
پدید آورنده: ابوالعباس احمد ابن ابوالخیر زرکوب شیرازی.
تاریخ تألیف اثر: آغاز نگارش از سال ۷۴۵ قمری / ۴۴ - ۱۳۴۳ میلادی، خاتمه ۷۴۵ قمری / ۴۵ - ۱۳۴۴ میلادی.
مکان تألیف: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ شیراز و ذکر مشایخ و علما وائمه و فرمانروایان آن شهر در نیمه دوم قرن سیزدهم و اوایل قرن چهاردهم می‌باشد. این اثر شامل مقدمه، ۲ فصل و خاتمه است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و بسیار قدیمی می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.
مکان کتابت: در ایران.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل.ف.باگدانف در سال ۱۹۱۳ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲/۵×۱۹/۵؛ تعداد برگ: ۹۷؛ تعداد سطر: ۱۱؛ اندازه متن: ۶×۱۲/۵.
نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق و گاه شکسته.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی سیاه می‌باشد.

(۳۷۷)

شماره نسخه: A 949

نام کتاب: جامع مفیدی.

توضیح نام اثر: عنوان این اثر در در صفحه ۱ a و ۴۶ ذکر شده است.
پدید آورنده: محمد مفید بن جمال الدین محمود بن حبیب

نام کاتب: توسط شخصی بنام بهروز، پسر مرحوم اسکندر بن ملاگشتاسب رونویسی شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی از تفلیس به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۱۰؛ تعداد برگ: ۷۶؛ تعداد سطور: ۱۰ - ۱۱؛ اندازه متن: ۱۳×۷/۳

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، با روکش چرمی براق.

(۳۸۰)

شماره نسخه: C 489 (576g)

نام کتاب: تاریخ کرمان.

توضیح نام اثر: این اثر با عناوین «سالاری» یا «کتاب سالاری» مشهورتر می‌باشد. این عنوان توسط شخصی به نام «سالار لشکر» به این اثر داده شده است.

پدید آورنده: احمدعلی خان وزیری کرمانی، مورخ قرن نوزدهم میلادی در کرمان. وی در سال ۱۲۱۵ قمری/ ۰۱ - ۱۸۰۰ میلادی در کرمان به دنیا آمد و در سال ۱۲۹۴ قمری/ ۱۸۷۷ میلادی در تهران وفات نمود.

تاریخ تألیف اثر: شروع ۱۲۹۱ قمری/ ۷۵ - ۱۸۷۴ میلادی، خاتمه آن در سال ۱۲۹۳ - ۱۲۹۴ قمری/ ۱۸۷۷ - ۱۸۷۶ میلادی.

مکان تألیف: کرمان.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ کرمان از زمان باستان تا پایان قرن نوزدهم میلادی می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و رونویسی از نسخه دیگری به تاریخ ۱۳۲۲ قمری (۰۵ - ۱۹۰۴ میلادی) می‌باشد.

تاریخ کتابت: در پایان این اثر سال ۱۳۲۲ قمری (۰۵ - ۱۹۰۴ میلادی) آمده است، اما به احتمال زیاد این نسخه در سال ۱۹۱۱ میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: ایران (کرمان).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه دارای

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل.ف.باگدانف در سال ۱۹۱۳ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷/۵×۱۰/۵؛ تعداد برگ: ۶۴؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۲×۵

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، با روکش چرمی.

(۳۷۹)

شماره نسخه: A 218 (576aab)

نام کتاب: محقق التاريخ.

توضیح نام اثر: این عنوان کتاب در پیشگفتار و در خاتمه و همچنین در صفحه اول کتاب ذکر شده است.

پدید آورنده: اسکندر بن گشتاسب منجمی کرمانی از منجمان مشهور کرمان. تاریخ وفات وی در دوره زمانی بین ۱۲۶۹ قمری/ ۵۳ - ۱۸۵۲ میلادی تا ۱۲۷۷ قمری/ ۱۸۶۰ میلادی می‌باشد.

تاریخ تألیف اثر: پایان نگارش این اثر در سال ۱۲۶۹ قمری - ۵۳ - ۱۸۵۲ میلادی.

مکان تألیف: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح تاریخ شهر کرمان و همچنین تاریخ سلطنت ساسانیان از قرن سوم تا هفتم میلادی می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد. و شامل مقدمه، تاریخ کرمان، تاریخ ساسانیان، یزگرد سوم، هجوم اعراب به ایران، خاتمه نویسنده و خاتمه کاتب می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۲۵ محرم سال ۱۲۷۷ قمری مصادف با ۱۵ آوگست سال ۱۸۶۰ میلادی.

مکان کتابت: کرمان.

یادداشت‌های تکمیلی بسیاری می‌باشد، بخش جغرافیای این نسخه به مانند بسیاری دیگر نسخ موجود از این کتاب نیامده است. پایان این نسخه نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ.آداموف در سال ۱۹۱۱ میلادی از ایران به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳/۵×۲۲؛ تعداد برگ: ۱۹۳؛ تعداد سطر: ۱۴؛ اندازه متن: ۹×۱۶/۵
نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن این نسخه با جوهر سیاه و عناوین بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق گاه‌ها شکسته.
نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی.

(۳۸۱)

شماره نسخه: C 1834

نام کتاب: تاریخ نامه هرات.

توضیح نام اثر: عناوین دیگر این اثر «تاریخ نامه» یا «تاریخ هرات» می‌باشد. نویسنده در این اثر هیچگاه به نام اصلی کتاب خود را ذکر ننموده است.

پدید آورنده: سیف ابن محمد ابن یعقوب هروی ملقب به «سیفی» می‌باشد. وی در سال ۶۸۱ قمری/ ۸۳ - ۱۲۸۲ میلادی در هرات به دنیا آمد و در سال ۷۲۹ قمری/ ۱۳۲۹ میلادی وفات نمود.

تاریخ تألیف اثر: مابین سالهای ۷۲۲ - ۷۱۸ قمری/ ۱۳۲۲ - ۱۳۱۸ میلادی می‌باشد. به روایتی دیگر در تاریخ ۷۲۱ قمری/ ۱۳۲۱ میلادی تا سال ۷۲۹ قمری/ ۱۳۲۹ میلادی به نگارش درآمده است.

مکان تألیف: احتمالا خراسان و هرات.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ تاسیس شهر هرات و همچنین اشغال هرات و خراسان توسط مغولها در سال ۶۱۸ قمری/ ۲۲ - ۱۲۲۱ میلادی تا ۷۲۱ قمری/ ۱۳۲۱ میلادی است. این نسخه شامل سه بخش تاسیس هرات، سرنوشت هرات در حمله مغولها، هرات در زمان حکومت مغولها می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه تقریباً کامل می‌باشد، اما قسمت اول کتاب (پیشگفتار) و برخی صفحات از فهرست مفقود شده است.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.ف. پاسخین در سال ۱۹۳۰ میلادی از عشق آباد به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳/۵×۲۴؛ تعداد برگ: ۳۲۸؛ تعداد سطر: -؛ اندازه متن: ۹×۱۹/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها (نه در همه جا) و اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، با روکش چرمی می‌باشد. صحافی این نسخه ترمیم و بازسازی شده است، بسیاری از صفحات متن اصلی کتاب آسیب دیده است.

(۳۸۲)

شماره نسخه: C 474 (574agk)

نام کتاب: روضات الجنات فی اوصاف مدینه الهرات.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: معین الدین محمد زمجی اسفزاری (در نسخه نام ایشان معین زمجی اسفزاری ذکر شده).

تاریخ تألیف اثر: آغاز نوشتن: سال ۸۹۷ قمری/ ۹۲ - ۱۴۹۱ میلادی، خاتمه: ۸۹۸ قمری/ ۹۳ - ۱۴۹۲ میلادی.

مکان تألیف: نیامده است (هرات).

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح شهر هرات و شهرهای اطراف آن.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: صفحات آخر بخش ۲۶ (تقریباً ۴ - ۳ برگه) از بین رفته است.

تاریخ کتابت: قرن شانزدهم میلادی.

مکان کتابت: در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در ابتدای نسخه دو صفحه اضافه گردیده است، صفحه نخست شامل شرح زندگی نویسنده و صفحه دوم به زبان لاتین تاریخ دریافت این نسخه خطی توسط سفیر روسیه در ایران در سال ۱۸۴۵ م می‌باشد.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ موسسان فرقه بابی (علی محمد) و دربردارنده تاریخ ربع آخر قرن نوزدهم می‌باشد. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد. تاریخ کتابت: دهه ۸۰ قرن نوزدهم میلادی. مکان کتابت: عشق آباد. نام کاتب: نیامده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی سفارت امور خارجه روسیه به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: $۲۰/۵ \times ۱۲/۵$ ؛ تعداد برگ: ۱۱۰؛ تعداد سطر:
۱۷؛ اندازه متن: $۱۴/۵ \times ۷$

نوع کاغذ: اروپایی. نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاہ نوشتہ شدہ، در زیر بیشتر جملات خط کشیدہ شدہ است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: بدون صحافی.

(३८५)

شماره نسخه: B 1147

نام کتاب: مقاله شخصی سیاح که در قضیه باب نوشته است.

توضیح نام اثر: نویسنده در متن کتاب هیچ کجا عنوانی برای کتاب خود ذکر ننموده است، این عنوان جمله نخست کتاب می باشد.

تاریخ تألیف اثر: در سال ۱۸۸۶ قمری.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ تاسیس فرقه بابی (علی محمد باب و بابی ها) می باشد.

تاریخ کتابت: اواخر دهه ۸۰ قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: عشق آباد. نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی وزارت امور خارجه روسیه به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۲؛ تعداد برگ: ۱۰۰؛ تعداد سطر: ۱۳؛
اندازه متن: ۵/۱۴×۷

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی
مراکشی _____ می باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.ای.مدیم در ۱۸۴۵ م
از ایران به انستیتو شرق شناسی سن یترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: $۱۵/۳ \times ۲۳/۵$ ؛ تعداد برگ: ۲۸۶؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: $۹/۵ \times ۱۶/۵$

نوع کاغذ: شرقی، با درجه کیفیت‌های متفاوت می‌باشد.
 نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصل‌ها، پاراگراف‌ها و اسامی خاص با جوهر قرمز نوشته شده است.
 نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوائی، با روکش چرمی براق.

(३४३)

شماره نسخه: B 690 (574agk bis)

نام کتاب: همان (روضات الجنات فی اوصاف مدینه الہرات).
 آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
 کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص می باشد، بسیاری از صفحات این نسخه از بین رفته است.

تاریخ کتابت: ۱۵ جمادی الثانی سال ۱۱۱۵ قمری مصادف با ۲۶ اکتبر سال ۱۷۰۳ میلادی. مکان کتابت: آسای مرکزی.

نام کاتب: کاتب الدین خواجہ ابن قاسم مرزا آبادی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ.ولیدوف در سال ۱۹۱۴م به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۲/۵×۱۵؛ تعداد برگ: ۲۵۲؛ تعداد سطر: ۱۷؛

اندازه متن: ۱۱×۱۷

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(३८५)

شماره نسخه: B 1145

نام کتاب: تاریخ جدید.

توضیح نام اثر: «تاریخ مانوکچی» نام دیگر آن است.

پدید آورنده: میرزا حسین همدانی. وی در سال ۱۲۹۹ قمری/ ۸۲ - ۱۸۸۱ میلادی در رشت وفات نمود. وی این اثر را به درخواست مانوکچی به تحریر درآورده است. این اثر می‌بایست شامل ۲ جلد باشد که به علت مرگ نویسنده تنها نگارش یک جلد آن تکمیل گردیده است.

تاریخ تألیف اثر: ۱۲۹۸ - ۱۲۹۷ ق / ۱۸۸۰ - ۱۸۹۷ م.

بخش سوم: تاریخ آسیای مرکزی

الف) تاریخ قرون وسطای آسیای مرکزی

(۳۸۶)

شماره نسخه: B 675 (b 574ag)

نام کتاب: تاریخ نرشخی.

توضیح نام اثر: نام دیگر آن تاریخ بخارا است. عنوان این اثر در متن کتاب نیامده است.

پدید آورنده: ابوبکر محمد ابن جعفر ابن زکریای نرشخی. وی در سال ۲۸۶ قمری / ۸۹۹ میلادی به دنیا آمد و در سال ۳۴۸ قمری / ۹۵۹ میلادی وفات نمود. در تاریخ جمادی الاول سال ۵۲۲ قمری / می ۱۱۲۸ میلادی ترجمه این اثر به زبان فارسی توسط «ابو نصر احمد بن نصر قباوی» به اتمام رسید. بعدها نویسندگان دیگری از جمله محمد بن زفر مطالبی به این اثر اضافه نموده‌اند. در حال حاضر بخش اصلی و ابتدایی کتاب مشخص نمی‌باشد.

تاریخ تألیف اثر: در فاصله‌های زمانهای مختلف نوشته شده است. آخرین بخش آن ۶۵۸ قمری / ۱۲۶۰ میلادی تکمیل گردیده است.

مکان تألیف: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ بخارای کهن و سلسله سامانیان و در بر دارنده تاریخ تاسیس بخارا تا تاریخ این شهر در سالهای نخست قرن سیزدهم میلادی است. اصل این اثر دارای دو ویرایش متفاوت است. ویرایش نخست توسط ش. شرفر در تهران در سال ۱۹۳۹ میلادی است که این ویرایش به زبانهای انگلیسی و روسی ترجمه شده است، ویرایش دوم این اثر چاپ بخارا در سال ۱۹۰۴ میلادی است. این ویرایش دارای دو باب تکمیلی و مقدمه‌ای به قلم او.ای. اسمیرنوف می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و از جمله قدیمی ترین نسخ موجود از این اثر می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۰۰۸ قمری مصادف با ۱۶۰۰ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (خراسان).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۸۷۴ میلادی به

انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۱×۲۱؛ تعداد برگ: ۸۰؛ تعداد سطر: ۱۵؛

اندازه متن: ۷×۱۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر

قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی

صاف می‌باشد.

(۳۸۷)

شماره نسخه: C 1589 (Nov. 1258)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نرشخی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه متعلق به ویرایش دوم از

این اثر می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۱۳۴ قمری مصادف با ۲۲ - ۱۷۲۱ میلادی

می‌باشد.

مکان کتابت: در شمال افغانستان. نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه صفحات این

نسخه یادداشتهای بسیاری آمده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۳۳ قمری مصادف با ۱۸ - ۱۸۱۷ میلادی.

مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی وزارت امور خارجه روسیه در سال ۱۹۱۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۵/۵؛ تعداد برگ: ۵۹؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۰×۱۹

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با روکش چرمی می‌باشد.

(۳۹۰)

شماره نسخه: B 674 (ab 574ag)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نرشخی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه متعلق به ویرایش نخست از این اثر می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۳۵ قمری مصادف با سال ۲۰ - ۱۸۱۹ میلادی.

مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ای. لرخ در سال ۱۲۳۵ قمری / ۲۰ - ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

۱۷ - اندازه صفحه: ۱۲/۵×۱۹؛ تعداد برگ: ۸۴؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۷×۱۴

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، روکش چرمی.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه نسخ خطی بخارا در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۴؛ تعداد برگ: ۶۷؛ تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه متن: ۱۰×۱۸.

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، کهنه، مقوایی، روکش چرمی می‌باشد.

(۳۸۸)

شماره نسخه: B 671 (db 574ag)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نرشخی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه متعلق به ویرایش دوم از این اثر می‌باشد.

تاریخ کتابت: در ماه صفر سال ۱۲۲۵ قمری مصادف مارس با سال ۱۸۱۰ میلادی.

مکان کتابت: در آسیای.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: کنار مشخصات کتاب مهر صاحب پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۳؛ تعداد برگ: ۷۸، تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۵/۸×۱۸

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با عطف چرمی.

(۳۸۹)

شماره نسخه: C 1981a

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نرشخی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه متعلق به ویرایش دوم از این اثر می‌باشد.

(۳۹۱)

شماره نسخه: C 450 (bc 574ag)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نرشخی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه متعلق به ویرایش نخست از این اثر می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۲ قمری مصادف با ۲۷ - ۱۸۲۶ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴/۵×۲۶؛ تعداد برگ: ۵۵؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۸/۵×۱۸/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با عطف چرمی.

(۳۹۲)

شماره نسخه: B 2411

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نرشخی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: ذیقعه سال ۱۲۷۷ قمری مصادف با می - ژوئن سال ۱۸۶۱ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: میرزا وصی ابن میرزا شریف.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.و.رادلوف و آ.آ.پالوسف به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵/۵×۲۱؛ تعداد برگ: ۹۸؛ تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه متن: ۹×۱۶/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، روکش چرمی.

(۳۹۳)

شماره نسخه: B 673 (bb 574ag)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نرشخی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ویرایش دوم از اثر می‌باشد.

تاریخ کتابت: ربیع الاول سال ۱۲۸۱ قمری مصادف با آوگوست سال ۱۸۶۴ میلادی.

مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳/۲×۲۱/۶؛ تعداد برگ: ۷۰؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۹×۱۷

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با روکش چرمی.

(۳۹۴)

شماره نسخه: C 1677 (Nov. 1450)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نرشخی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه متعلق به ویرایش دوم از این اثر می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط اداره کل امور خارجه روسیه در سال ۱۹۲۳ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ. پالوسف در سال ۱۹۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵/۵×؛ تعداد برگ: ۷۸؛ تعداد سطر: در همه صفحات یکسان نیست؛ اندازه متن: در همه صفحات یکسان نیست.

نوع کاغذ: گاه کاغذ شرقی (آسیای میانه) و در برخی موارد کاغذ اروپایی (روسی) است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها در برخی صفحات با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، روکش چرمی.

اندازه صفحه: ۲۵/۵×۱۴/۵؛ تعداد برگ: ۸۹؛ تعداد سطر:

۱۳؛ اندازه متن: ۱۷×۹

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق و گاه شکسته، متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، روکش چرمی.

(۳۹۵)

شماره نسخه: C 1841

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ نرشخی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و دارای بخش‌های پراکنده‌ای از باب‌های این اثر می‌باشد.

تاریخ کتابت: اواسط دهه ۹۰ قرن نوزدهم میلادی.

ب: تاریخ تیمور و تیموریان

(۳۹۶)

شماره نسخه: C 393 (568)

نام کتاب: ظفرنامه.

توضیح نام اثر: نیامده است. در برخی از نسخ خطی «دیباچه» ای در ابتدای اثر آمده است که در آن عنوان اثر «فتح نامه صاحب قرانی» می باشد. پدید آورنده: شرف الدین علی یزدی، شاعر و مورخ مشهور قرن پانزدهم میلادی.

تاریخ تألیف اثر: مقدمه در سال ۸۲۲ قمری / ۱۴۱۹ میلادی، مطالب اصلی در مورد فرمانروایی چنگیز در سال ۸۳۱ قمری / ۱۴۲۷ میلادی نگارش گردیده و همچنین ادامه آن تا خاتمه ۸۲۸ قمری / ۲۵ - ۱۴۲۴ میلادی به تحریر درآمده است.

مکان تألیف: ایران - شیراز.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح و تاریخ تیمور - حوادث بعد از مرگ تیمور.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بسیار کامل و شامل مقدمه، دیباچه، و با نسخه تصحیحی چ.ریو مطابقت بسیار دارد. تاریخ کتابت: ۲۵ رجب سال ۱۰۶۰ قمری مصادف با ۲۵ ژوئن ۱۶۵۰ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: مقصودابن محمدامین جور پادگانی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژل.روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۷/۵؛ تعداد برگ: ۵۳۴؛ تعداد سطر: ۲۰؛

اندازه متن: ۹×۲۱

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: نستعلیق. نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی و دارای طلا کوبی.

(۳۹۷)

شماره نسخه: C 1608 (Nov. 1292)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (ظفرنامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل مقدمه و برخی صفحات از بابهای اثر می باشد. تاریخ کتابت: ۲۳ صفر سال ۱۰۶۷ قمری مصادف با ۱۲ دسامبر ۱۶۵۶ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: محمد مبین ابن محمد زمان علوی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه نسخ خطی بخارا در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۲؛ تعداد برگ: ۹۹؛ تعداد سطر: ۱۵؛

اندازه متن: ۱۲/۵×۱۶

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: نستعلیق. نوع جلد: صحافی ندارد.

نوع جلد: هر دو جلد آن صحافی دارد.

(۴۰۰)

شماره نسخه: C 389 (d 568)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (ظفرنامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل مقدمه می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: افغانستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات ۱۰ و ۱۳ تاریخ ۸۲۲ قمری / ۱۴۱۹ میلادی و در صفحه ۷۶ تاریخ ۸۳۱ قمری / ۲۸ - ۱۴۲۷ میلادی به عنوان تاریخ روز آمده است. در صفحه ۳ مهری مدور به نام صاحب پیشین نسخه «رستم محمد» و تاریخ ۱۱۱۵ قمری / ۰۴ - ۱۷۰۳ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵/۸×۲۵/۵؛ تعداد برگ: ۹۰؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۰/۵×۱۹/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، با روکش چرمی.

(۴۰۱)

شماره نسخه: D 314 (Nov. 195)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (ظفرنامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و صفحات نخستین این اثر از بین رفته است. این اثر دارای طراحی زیبا با تصاویر مینیاتوری می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: صفحات ۴، ۱۰، ۱۹، ۳۱، ۴۴، ۴۹، ۸۲، ۱۱۰، ۱۱۲، ۱۵۱، ۱۸۳، ۲۰۸ و ۲۰۹ دارای تصاویر مینیاتوری می‌باشد.

(۳۹۸)

شماره نسخه: C 390 (c 568)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (ظفرنامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل مقدمه می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۱ قمری مصادف با ۲۶ - ۱۸۲۵ میلادی،

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۷؛ تعداد برگ: ۱۱۶؛ تعداد سطر: ۲۱ - ۱۹؛ اندازه متن: ۱۱×۲۱

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی ندارد.

(۳۹۹)

شماره نسخه: II - C 1926 I

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (ظفرنامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل مقدمه می‌باشد، دارای دو دفتر می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: فردی اروپایی می‌باشد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۷/۵×۲۲/۵؛ تعداد برگ: دفتر اول ۱۵۲ صفحه؛ دفتر دوم ۱۴۷ صفحه می‌باشد؛ تعداد سطر: ۱۱؛ اندازه متن: ۱۳/۵×۱۸/۵

نوع کاغذ: نیامده است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق منحصر بفرد نستعلیق تاتاری می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ملوکوسویچ در سال ۱۹۱۳ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱/۵×۳۱/۵؛ تعداد برگ: ۲۷۱؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۵×۲۳

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) و طلایی نوشته شده است. برخی اشعار با جوهر آبی نگارش شده است.

نوع خط: نستعلیق، متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۰۲)

شماره نسخه: C 392 (a 568)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (ظفرنامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه دارای متن اصلی «ظفرنامه» و دیباچه مطابق نسخه C 393 می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات 2a و 6a

مهری به نام صاحبان پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۵؛ تعداد برگ: ۴۵۴؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۰×۱۷

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۴۰۳)

شماره نسخه: D 368 (Nov. 1428)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (ظفرنامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل متن اصلی ظفرنامه و بدون دیباچه می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: برای ترمیم نسخه تعدادی صفحه به آن ضمیمه گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط نماینده تام الاختیار اتحاد جماهیر شوروی (سابق) در ایران در سال ۱۹۲۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶/۵×۳۰/۵؛ تعداد برگ: ۴۲۴؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۱۱×۲۰/۵

نوع کاغذ: شرقی، با درجه کیفیت‌های متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۰۴)

شماره نسخه: B 647 (ab 568)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (ظفرنامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل متن اصلی ظفرنامه می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: بسیاری از صفحات این نسخه آسیب دیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل.ف.باگدانف در سال ۱۹۱۳ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶/۴×۲۲/۵؛ تعداد برگ: ۲۷۲؛ تعداد سطر: ۲۲؛ اندازه متن: ۱۱/۵×۱۷

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۰۵)

شماره نسخه: C 391 (b 568)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (ظفرنامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی، دارای طلا کوبی.

(۴۰۷)

شماره نسخه: C 443 (574a)

نام کتاب: مطلع السعیدین و مجمع البحرین.

توضیح نام اثر: معنای عنوان اثر «محل طلوع دو ستاره خوشبختی محل اجتماع دو دریا» می باشد.

پدید آورنده: کمال الدین ابن عبدالرزاق ابن جلال الدین اسحاق سمرقندی، مورخ مشهور دربار تیموریان می باشد. وی در ۱۲ شعبان ۸۱۶ قمری / ۸ نوامبر ۱۴۱۳ میلادی در هرات به دنیا آمد و در سال ۸۸۷ قمری / ۱۴۸۲ میلادی وفات نمود.

تاریخ تألیف اثر: ۱۷ ربیع الاول ۸۷۵ قمری / ۱۳ سپتامبر ۱۴۷۰ میلادی می باشد. در نسخه موجود در موزه بریتانیا به تصحیح «ریو» تاریخ تألیف این اثر ۲۷ محرم ۸۸۰ قمری / ۱۴۷۵ میلادی آمده است.

مکان تألیف: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل شرح تاریخ وقایع سالهای ۷۰۴ قمری / ۱۳۰۵ میلادی تا ۸۷۵ قمری / ۱۴۷۰ میلادی من جمله زندگی و حکومت تیمور تا مرگ وی است. این نسخه دارای دو جلد «دفتر» یا «قسم» می باشد. این اثر بر اساس دو کتاب دیگر با نام «نظام الدین شامی» و «حافظ ابرو» به نگارش درآمده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و شامل هر دو دفتر می باشد.

تاریخ کتابت: ۲۵ ذیقعد سال ۹۵۲ قمری مصادف با ۲۹ ژانویه ۱۵۴۶ میلادی.

مکان کتابت: در ایران.

نام کاتب: «... ابن کمال الدین» (ناخوانا) می باشد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: در صفحه اول و آخر مهر به نام صاحبان پیشین نسخه آمده است. در صفحه نخست یادداشتی شامل تاریخ وفات و محل دفن نویسنده آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن. و. خانیکف در سال ۱۸۶۰ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۲۴/۵؛ تعداد برگ: ۵۲۶؛ تعداد سطر: ۲۳؛

اندازه متن: ۱۸×۱۲

نوع کاغذ: شرقی.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل متن اصلی ظفرنامه و بدون مقدمه می باشد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ا.ل. کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹/۸×۲۷/۵؛ تعداد برگ: ۵۳۵؛ تعداد سطر:

۱۹؛ اندازه متن: ۲۰×۱۲

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی) با درجه کیفیت های

متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر

قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۰۶)

شماره نسخه: C 1872

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (ظفرنامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل متن اصلی و بدون دیباچه می باشد.

تاریخ کتابت: در نیمه اول قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: در صفحه ۲۱۵ ب، دو

مهری به تاریخ ۱۲۱۸ قمری / ۰۴ - ۱۸۰۳ میلادی به نامهای مختلف آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ای. ای. دسینتسکی در

سال ۱۹۰۷ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۶؛ تعداد برگ: ۳۰۴؛ تعداد سطر: ۲۵؛

اندازه متن: ۱۹/۸×۱۰

نوع کاغذ: اروپایی، طرحدار با درجه کیفیتهای متفاوت

می باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر

قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها، برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: دارای صحافی شرقی، قدیمی، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۰۸)

شماره نسخه: C 442 (574)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مطلع السعدین و مجمع البحرين)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و شامل هر دو دفتر می‌باشد.
تاریخ کتابت: ۸ ربیع الاول سال ۱۰۰۹ قمری مصادف با ۱۸ سپتامبر ۱۶۰۰ میلادی.
مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: نصرالدین کرمانی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه آخر این اثر یادداشتی به زبان ترکی با تاریخ ۱۱۷۸ قمری ۶۵ - ۱۷۶۴ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژل. روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸/۵×۲۹/۵؛ تعداد برگ: ۳۸۰؛ تعداد سطور: ۳۰؛ اندازه متن: ۱۱/۲×۲۱/۵
نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها، اسامی خاص و برخی جملات با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق شکسته.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۰۹)

شماره نسخه: D 451a

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مطلع السعدین و مجمع البحرين)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و شامل هر دو جلد می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات ۳ و ۱۶ و 356 و 6۳۹ و همچنین در صفحات 365a و 368a و 4a مهرهایی برچسب شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.یو. یاکوبوفسکی در سال ۱۹۳۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱/۸×۳۳/۵؛ تعداد برگ: ۳۶۹؛ تعداد سطر: ۳۱؛ اندازه متن: ۱۶×۲۵/۵
نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها، برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: دارای صحافی اروپایی.

(۴۱۰)

شماره نسخه: C 446 (574aa)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مطلع السعدین و مجمع البحرين)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و شامل هر دو جلد می‌باشد.

تاریخ کتابت: نیمه اول قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵/۶×۳۰؛ تعداد برگ: ۴۱۴؛ تعداد سطر: ۲۷؛ اندازه متن: ۱۲×۲۱/۵
نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی نقش برجسته.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ. پالوسف در سال ۱۹۱۹ میلادی به انستیتو شرقشناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۴/۵؛ تعداد برگ: ۴۱۹؛ تعداد سطر: ۱۹؛
اندازه متن: ۹×۱۷
نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها، برخی اسامی خاص و عبارات با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

(۴۱۳)

شماره نسخه: C 441 (573a)

نام کتاب: تزوک تیموری.

توضیح نام اثر: مطابق پیشگفتار این اثر ترجمه‌ای از زبان ترکی است، اما تا کنون نسخه اصلی به زبان ترکی یافت نشده است. نام دیگر این اثر «ملفوظات تیموری»، «تزوکات تیموری» می‌باشد.

پدید آورنده: ابوطالب حسین عریضی.

تاریخ تألیف اثر: در سال ۱۰۴۷ قمری - ۳۸ - ۱۶۳۷ میلادی زمان ترجمه این اثر و یک ترجمه دیگر است.
مکان تألیف: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح زندگانی و فرمانروایی خاندان تیمور می‌باشد، این نسخه دارای مقدمه و دو بخش می‌باشد. بخش اول درباره زندگی نامه و خاطرات تیمور، بخش دوم شامل سخنان و فرامین وی می‌باشد. در متن اثر راوی هر دو بخش خود تیمور می‌باشد.

آغاز نسخه: «حمد و سپاس بی‌قیاس یزدان را...» ،
پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: جمادی الثانی سال ۱۲۶۲ قمری مصادف با ماه می - ژوئن سال ۱۸۴۶ میلادی.
مکان کتابت: بخارا.

نام کاتب: به دستور امیر بخارا رونویسی شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرقشناسی سن پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۵×۲۶؛ تعداد برگ: ۱۴۸؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۱۰×۱۸/۵

(۴۱۱)

شماره نسخه: C 449 (574aaa)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مطلع السعدین و مجمع البحرین)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و شامل دفتر نخست می‌باشد.

تاریخ کتابت: اواخر ماه ذی‌قعدة سال ۱۰۵۵ قمری / فوریه ۱۶۴۶ میلادی.
مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: حاجی محمد بن نورالدین محمد پسر حاجی محمد بن ابوالقاسم دشتی بایزی (شاید بیاضی)^۱
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه آخر مهری به نام صاحب پیشین نسخه به نام «ملا محمد طاهر ابن ملا محمد...» به تاریخ ۱۲۸۹ قمری / ۷۳ - ۱۸۷۲ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرقشناسی سن پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۸/۵×۳۰؛ تعداد برگ: ۲۶۴؛ تعداد سطر: ۲۵؛
اندازه متن: ۱۱/۲×۲۱

نوع کاغذ: شرقی، یا با درجه کیفیت‌های متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها و بعضی از جملات با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، با روکش چرمی.

(۴۱۲)

شماره نسخه: C 1840

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مطلع السعدین و مجمع البحرین)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و شامل دفتر نخست می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

۱. صحیح آن بایستی «دشت بیاضی» بوده باشد.

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها، برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوائی، با روکش چرمی. روکش چرمی.

(۴۱۴)

شماره نسخه: C 1686 (No470)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تزوک تیموری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و با نسخه پیشین به شماره C441 مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: ربیع الاول ۱۲۶۶ قمری مصادف با ژانویه - فوریه سال ۱۸۵۰ میلادی.

مکان کتابت: در بخارا.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۵/۵؛ تعداد برگ: ۱۲۶؛ تعداد سطر: ۱۵؛

اندازه متن: ۹×۱۷/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوائی، با عطف چرمی.

(۴۱۵)

شماره نسخه: C 2453

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تزوک تیموری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و با دو نسخه پیشین مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: در بخارا.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۴/۵×۱۶/۵؛ تعداد برگ: ۱۳۳؛ تعداد سطر: ۱۵؛

اندازه متن: ۸/۵×۱۶/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها، برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوائی، با روکش چرمی.

(۴۱۶)

شماره نسخه: C 1657 (Nov. 1401)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تزوک تیموری)

آغاز نسخه: آغاز آن با نسخه موجود در تاشکند مطابقت دارد.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۳۰۳ قمری مصادف با ۸۶ - ۱۸۸۵ میلادی.

مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.آ.ژوکفسکی در سال

۱۹۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۵/۵؛ تعداد برگ: ۲۸۰؛ تعداد سطر: ۱۵؛

اندازه متن: ۸/۵×۱۸

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها و اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوائی، روکش چرمی.

(۴۱۷)

شماره نسخه: C 1097 (Nov. 11)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تزوک تیموری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه با نسخه پیشین به شماره

C1657 مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: سال ۱۳۰۳ قمری مصادف با ۸۶ - ۱۸۸۵ میلادی.

مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بسیار ناقص می باشد
تاریخ کتابت: ۹ ربیع الثانی سال ۱۲۳۲ قمری مصادف با
۲۷ فوریه ۱۸۱۷ میلادی.
مکان کتابت: در غرب ایران.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ک. ساختن به
انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۸×۳۰/۵؛ تعداد برگ: ۴۸؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۱۱/۵×۲۲/۵
نوع کاغذ: اروپایی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر
قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی و
طلایی می باشد.
نوع جلد: دارای صحافی شرقی، روکش چرمی صاف.

(۴۲۰)

شماره نسخه: C 378 (556a)

نام کتاب: کنوز الاعظم.

توضیح نام اثر: این عنوان برای چند نسخه از جمله نسخه
بعدی بکار برده شده است، این نام برای اولین بار توسط
«ژوکوفسکی» و «ولیدوف» به جلد اول این اثر داده شده است.
پدید آورنده: عبدالرحمن سیرت. برای نخستین بار
ژوکوفسکی وی را به عنوان نویسنده این اثر معرفی نمود، در
برخی نسخ نام نویسنده به اشتباه «میرزا رموز» آمده است.
تاریخ تألیف اثر: سال ۱۱۲۴ قمری / ۱۷۱۲ میلادی.
مکان تألیف: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ زندگی تیمور (۷۷۱ -
۸۰۷ قمری / ۱۳۷۰ - ۱۴۰۵ میلادی) می باشد. بخش های
مختلف این نسخه با عنوان «داستان» از یکدیگر مجزا شده
است، برخی داستانها نیز جنبه اغرار آمیز و تخیلی دارد.
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و با نسخه شماره
D67 تفاوت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: ۱۶ شعبان سال ۱۲۳۰ قمری مصادف با ۱۵
ژوئیه ۱۸۱۵ میلادی.
مکان کتابت: آسیای مرکزی.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۱۷ میلادی به
انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۴/۵×۲۶؛ تعداد برگ: ۲۶۹؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۸/۵×۱۸
نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها، اسامی
خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.
(۴۱۸)

شماره نسخه: B 668 (573)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تزوک تیموری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص می باشد.
تاریخ کتابت: تاریخ رونویسی نیامده است، ولی در صفحه
(a۰۵) تاریخی به زبان عربی ۲۷ محرم سال ۱۲۰۷ قمری / ۱۶
جولای ۱۷۹۲ میلادی آمده است.
مکان کتابت: احتمالاً بغداد.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در کنار این تاریخ در
صفحه ۰۵ یک مهر و یادداشتی هم به زبان فرانسوی آمده
است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژ.ل. روسو در سال
۱۸۱۹ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده
است.
اندازه صفحه: ۱۷×۲۲؛ تعداد برگ: ۱۲۱+۰۶؛ تعداد سطر:
۱۱؛ اندازه متن: ۱۲×۱۶
نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها، اسامی
خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: دارای صحافی شرقی، با روکش چرمی سرخ
رنگ.

(۴۱۹)

شماره نسخه: D 209

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تزوک تیموری)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

نام کاتب: عبادالله بیک ابن مومن میرآخور.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.و. ویلیامینف - زرنوف در سال ۱۸۶۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵/۵×۲۸/۵؛ تعداد برگ: ۴۲۸؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۰×۲۰

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۲۱)

شماره نسخه: C 1927

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کنوزالاعظم)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه با نسخه شماره C378 مطابقت بسیار دارد، بخش «خاتمه» کامل نیست، چند صفحه از آن مفقود شده است (دو سه صفحه آخر 4658 و چند صفحه از وسط هم مفقود شده (صفحه 25a4 و 28a4) است.

تاریخ کتابت: تاریخ رونویسی به دلیل مفقود شدن برگه آخر نسخه مشخص نیست. ولی با توجه به شرح و توضیحات موجود احتمالاً در سال ۱۲۷۲ قمری مصادف با ۵۶ - ۱۸۵۵ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.ا. فون کلم در سال ۱۹۱۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵/۲×۲۶/۵؛ تعداد برگ: ۵۸۴؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۹×۱۷

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها، برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی. (قسمت زیرین جلد از بین رفته است).

(۴۲۲)

شماره نسخه: C 2336

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کنوزالاعظم)

آغاز نسخه: ابتدای این نسخه (مقدمه) با نسخه خطی توصیفی «کال» به شماره ۱۹ مطابقت دارد. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص می‌باشد، مقدمه و پایان آن کامل نمی‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی (در نیمه اول قرن)

مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.ا. کرااوش در سال ۱۹۳۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴/۵×۲۵؛ تعداد برگ: ۲۷۸؛ تعداد سطر: ۱۷ - ۱۶؛ اندازه متن: ۱۷×۹

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی براق.

(۴۲۳)

شماره نسخه: D 67 (566ab)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کنوزالاعظم)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد اما برخلاف دیگر نسخ C387, C1927, C2336 دارای مقدمه می‌باشد. بخش اول این نسخه از بین رفته است اما بخش پایانی آن کامل می‌باشد (این بخش در بیشتر دیگر نسخ از این اثر نیامده است).

تاریخ کتابت: سال ۱۳۰۳ قمری / ۸۶ - ۱۸۸۵ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: ملا محمدرجب.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: بخش پایانی این نسخه (صفحات ۴۶۲ - ۴۷۶) با بخش اصلی متن هماهنگ است و پراکندگی در آن وجود ندارد.

اندازه صفحه: ۱۴/۵×۲۶؛ تعداد برگ: ۱۹۸؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۹×۱۹
نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سرفصلها (داستان) با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با
عطف چرمی.

(۴۲۵)

شماره نسخه: C 1636 (Nov. 1348)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کنوزالاعظم)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص می‌باشد و بخشی از
مجموعه دیگری (صفحات ۹۸ - ۱۸۸) است که شامل
بخش‌هایی از بابهای متفاوت می‌باشد. این نسخه با داستانی
درباره نبرد تیمور و ناصر خسرو آغاز می‌گردد.
تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.
مکان کتابت: در آسیای مرکزی.
نام کاتب: ملا شریف کائوچین.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه نسخ خطی
بخارا در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی
سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۴/۵×۲۵؛ تعداد برگ: ۹۰؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۹/۵×۲۰
نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سرفصلها با جوهر
قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با
عطف چرمی.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ.ولیدوف در سال
۱۹۱۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده
است.

اندازه صفحه: ۱۵/۵×۲۶؛ تعداد برگ: ۴۷۸؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۹×۱۸
نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سرفصلها با جوهر
قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با
روکش چرمی.

(۴۲۴)

شماره نسخه: C 379 (566b)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کنوزالاعظم)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: عنوان این اثر در این نسخه به
صورت «تیمور نامه» آمده است، این نسخه بسیار ناقص و تنها
شامل بخش پراکنده‌ای از بابهای مختلف می‌باشد، بدون مقدمه
و در ابتدا به داستان تولد تیمور می‌پردازد.
تاریخ کتابت: ۲۷ رمضان سال ۱۲۷۳ قمری مصادف با ۲۱
می ۱۸۵۷ میلادی.
مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: ملا پادشاه کلان ابن شاه اهل الله مفتی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه از روی نسخه
دیگری به تاریخ ۱۱۹۳ قمری / ۱۷۷۹ میلادی به نگارش در
آمده است، زیرا در صفحه ۱۶۰ این تاریخ به عنوان تاریخ روز
نوشته شده است. در صفحه ۱ مهر مستطیلی کوچکی آمده
است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط س.م.اسمیرنوف در
سال ۱۸۸۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد
شده است.

ج: تاریخ خان‌های بخارا

(۴۲۶)

شماره نسخه: D 88 (574age)

نام کتاب: شرف نامه شاهی

توضیح نام اثر: عنوان دیگر این کتاب «عبداله نامه» است که رواج بیشتری دارد.

پدید آورنده: حافظ تنش بن میر محمد بخاری. وی از سال ۹۶۸ قمری / ۱۵۶۰ میلادی مورخ دربار و شاعر خان ازبک شیبانی عبداله دوم بوده است، وی در سال ۱۰۰۶ قمری / ۱۵۹۸ میلادی وفات نمود.

تاریخ تألیف اثر: نگارش آن در سال ۹۹۲ قمری (۱۵۸۴ میلادی) آغاز گردیده است، اما به عقیده «چارلز ریو» و «ای.ای. اومنیاکوف» این اثر سالها بعد به پایان رسیده است. به روایتی تاریخ پایان نگارش این اثر سال ۹۹۸ قمری / ۹۰ - ۱۵۸۹ میلادی می‌باشد.

مکان تألیف: آسیای مرکزی.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل شرح تاریخ عبدالله دوم (شیبانی) از زمان تولد در سال ۹۴۰ قمری / ۳۴ - ۱۵۳۳ میلادی تا سال ۹۹۷ قمری / ۸۹ - ۱۵۸۸ میلادی و همچنین تاریخ سیاسی آسیای مرکزی در نیمه دوم قرن شانزدهم میلادی می‌باشد. این اثر دارای دو ویرایش است. ویرایش نخست که در سال ۹۹۸ قمری / ۹۰ - ۱۵۸۹ میلادی و ویرایش دوم که در سال ۱۰۰۶ قمری / ۱۵۹۸ میلادی به پایان رسیده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل بسیار قدیمی و جزء ویرایش دوم این اثر می‌باشد. دارای مقدمه، پیشگفتار، بخش اول و خاتمه می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی، در صفحه اول تاریخ ۱۰۶۵ قمری مصادف با ۱۶۵۴ میلادی آمده است.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در ابتدا و انتهای نسخه صفحاتی ضمیمه گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ای. لرخ در سال ۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰/۳×۳۴/۵؛ تعداد برگ: ۴۹۵؛ تعداد سطر: ۲۳؛ اندازه متن: ۱۲/۵×۲۴/۵

نوع کاغذ: شرقی، با درجه کیفیت‌های مختلف.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها، اسامی خاص و عبارات با جوهر قرمز (شنگرف)، یا آبی و طلایی نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی و بسیار هنرمندانه.

(۴۲۷)

شماره نسخه: B 685 (574age bis)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شرف نامه شاهی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و جزء ویرایش نخست این اثر است. تنها شامل بخش (مقاله) دوم یعنی داستان پس از به سلطنت نشستن عبداله دوم می‌باشد.

تاریخ کتابت: تاریخ رونویسی بر اساس یادداشت و امضاء کاتب در زمان حیات نویسنده و در سال ۹۹۸ قمری مصادف با ۹۰ - ۱۵۸۹ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: بخارا.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: ک.گ. زالمان این نسخه را متعلق به زمان حیات نویسنده می‌داند.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۴؛ تعداد برگ: ۱۴۶؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۸×۱۶

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها، بخشها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۲۹)

شماره نسخه: B 679 (574ag)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تذکره مقیم خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است اما برخی صفحات آن از بین رفته است، صفحات ۵۱۰۳ - ۱۰۴a بر اثر رطوبت از بین رفته است.

تاریخ کتابت: جمادی الاول سال ۱۲۲۱ قمری مصادف با ژوئن ۱۸۰۶ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (بخارا).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط او.ای.سنکوفسکی در سال ۱۸۵۸ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳×۲۳/۵؛ تعداد برگ: ۱۲۹؛ تعداد سطر: ۱۷؛
اندازه متن: ۸×۱۶

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها، بخشها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی اروپایی و سبک جدید.

(۴۳۰)

شماره نسخه: B 681 (574agca)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تذکره مقیم خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ای.لرخ در سال ۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۴/۵؛ تعداد برگ: ۱۰۰؛ تعداد سطر: ۲۱؛
اندازه متن: ۱۰×۱۷/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی (کار به سبک قدیم).

(۴۲۸)

شماره نسخه: B 680 (574aga)

نام کتاب: تذکره مقیم خانی.

توضیح نام اثر: این نام توسط نویسندگان در پیشگفتار آمده است. عنوان دیگر آن «تاریخ مقیم خانی» می‌باشد.

پدید آورنده: محمد یوسف منشی مورخ مشهور بلخ. وی این اثر را به دستور حاکم بلخ محمد مقیم خانی (۱۱۱۴ - ۱۱۱۹ قمری / ۱۷۰۲ - ۱۷۰۷ میلادی) به تحریر درآورده است. تاریخ تألیف اثر: از سال ۱۱۱۴ تا ۱۱۱۶ قمری (۱۷۰۲ تا ۱۷۰۴ میلادی).

مکان تألیف: بلخ.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح تاریخ سلسله شیبانی و ویژگی‌های فرمانروایان بلخ از جمله شیبک خان می‌باشد. این اثر منبع ارزشمندی جهت مطالعه تاریخ آسیای مرکزی از قرن هفدهم تا قرن نوزدهم میلادی است. تذکره مقیم خانی شامل مقدمه و سه «مقاله» می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و شامل مقدمه در خصوص جنگیز خان و نوادگان وی، مقاله اول درباره سلسله شیبانی و مقاله دوم شامل سلسله اشترخانی و مقاله سوم شامل تاریخ حکومت محمد مقیم خان در بلخ می‌باشد. این نسخه با ترجمه آ.آ.سمنوف به زبان روسی مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: تاریخ ۷ محرم سال ۱۲۱۵ قمری مصادف با ۳۱ می ۱۸۰۰ میلادی است.

مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

تاریخ کتابت: ۸ ذیحجه سال ۱۲۲۵ قمری مصادف با ۵ ژانویه ۱۸۱۱ میلادی.

مکان کتابت: در اطراف بخارا.

نام کاتب: میرزا شمس الدین بخاری.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۱۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳/۵×۲۳/۵؛ تعداد برگ: ۱۲۶؛ تعداد سطر: ۲۱ - ۱۷؛ اندازه متن: ۷/۵×۱۶/۶

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، عطف چرمی.

(۴۳۱)

شماره نسخه: B 671 (db 574ag)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تذکره مقیم خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد.

تاریخ کتابت: در نیمه اول قرن نوزدهم میلادی رونویسی شده است، ولی در شرح یکی از روایات تاریخ ماه صفر سال ۱۲۲۵ قمری مصادف با مارس و آوریل سال ۱۸۱۰ میلادی ذکر شده است.

مکان کتابت: آسیای میانه (آسیای مرکزی).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳×۲۲/۵؛ تعداد برگ: ۱۰۹؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۸/۵×۱۶

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با روکش چرمی.

(۴۳۲)

شماره نسخه: C 839

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تذکره مقیم خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد.

تاریخ کتابت: جمادی الاول سال ۱۲۲۷ قمری مصادف با می و ژوئن سال ۱۸۱۲ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: میرزا نیاز محمد بن میرزا عصمت الله خان بخاری.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک.ف.کافمان در سال ۱۸۷۳ میلادی از تاشکند به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۳/۵؛ تعداد برگ: ۱۰۱؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۸/۵×۱۸

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای میانه)، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۳۳)

شماره نسخه: B 682 (574agd)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تذکره مقیم خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد.

تاریخ کتابت: در سال ۱۲۳۴ قمری مصادف با ۱۹ - ۱۸۱۸ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ی.لرخ در سال ۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲×۲۰؛ تعداد برگ: ۱۲۹؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۷/۵×۱۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی (کارتن)، با عطف چرمی.

(۴۳۴)

شماره نسخه: C 457 (574agc)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تذکره مقیم خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۳۸ قمری مصادف با ۲۳ - ۱۸۲۲ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: محمد رجب ابن محمد حسین.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط گ. مولیر در سال ۱۸۶۷

میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳/۵×۲۵؛ تعداد برگ: ۱۳۰؛ تعداد سطر: ۱۷؛

اندازه متن: ۸×۱۷

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر

قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی،

عطف چرمی.

(۴۳۵)

شماره نسخه: C 396 (568a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تذکره مقیم خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می باشد.

تاریخ کتابت: در آخرین روز ماه رجب سال ۱۲۴۷ قمری مصادف با ژانویه ۱۸۳۲ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: میرزا هوش محمد بن تاش محمد بای قاتقای.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ. گ. کاظم بیگ در

سال ۱۸۴۲ میلادی از قازان به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹/۵×۳۱/۵؛ تعداد برگ: ۸۲؛ تعداد سطر:

۱۹؛ اندازه متن: ۱۲×۲۱/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه ای رنگی می باشد.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۳۶)

شماره نسخه: C 456 (574agb)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تذکره مقیم خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می باشد.

تاریخ کتابت: ۲۶ رجب سال ۱۲۵۲ قمری مصادف با ۸ نوامبر ۱۸۳۶ میلادی.

مکان کتابت: قرشی (یکی از شهرهای ازبکستان).

نام کاتب: میرزا عبیداله بن نادر بای.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل. کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۵؛ تعداد برگ: ۰۸+۱۵۵؛ تعداد سطر:

۱۶ - ۱۵؛ اندازه متن: ۸/۴×۱۷/۵ و ۹×۱۹

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با عطف چرمی.

(۴۳۷)

شماره نسخه: C 458 (574agcf)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تذکره مقیم خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: ۱۶ ربیع الثانی سال ۱۲۷۴ قمری مصادف با ۴ دسامبر ۱۸۵۷ میلادی.

مکان کتابت: اطراف بخارا.

نام کاتب: محمد فائز بای پسر محمد فائز میر آخوری.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ. آ. ولیدف در سال ۱۹۱۴ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۶/۵؛ تعداد برگ: ۱۲۸؛ تعداد سطر: ۱۷؛
اندازه متن: ۸/۵×۱۹/۵
نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر
قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با
عطف چرمی.

(۴۳۸)

شماره نسخه: C 1851

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تذکره مقیم خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل است.
تاریخ کتابت: ذیحجه سال ۱۲۷۶ قمری مصادف با ژوئن و
ژوئیه سال ۱۸۶۰ میلادی.
مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: شهاب‌الدین خواجهی فرزند آخوند ملا نیر
معصوم خواجه.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۳۵ میلادی به
انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۶/۵×۲۶؛ تعداد برگ: ۱۲۹؛ تعداد سطر: ۱۷؛
اندازه متن: ۸/۵×۱۷/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر
قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی،
روکش چرمی.

(۴۳۹)

شماره نسخه: C 1946

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تذکره مقیم خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۸۳ قمری مصادف با ۶۷ - ۱۸۶۶
میلادی.
مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: میر عظیم پسر میر صادقی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۶/۵؛ تعداد برگ: ۱۴۱؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۸/۵×۱۸/۵
نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر
قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی،
روکش چرمی.

(۴۴۰)

شماره نسخه: D 87 (574agcd)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تذکره مقیم خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل است.
تاریخ کتابت: ۲۷ شوال سال ۱۲۹۷ قمری مصادف با ۲۰
اکتبر سال ۱۸۸۰ میلادی.
مکان کتابت: سمرقند.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.و. بارتولد در سال
۱۹۰۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده
است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۷؛ تعداد برگ: ۱۶۶؛ تعداد سطر: ۱۳؛
اندازه متن: ۸/۵×۱۸
نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر
قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی نشده است، صفحات نیز به هم دوخته
نشده است.

(۴۴۱)

شماره نسخه: B 4252

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تذکره مقیم خانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد،
مقدمه و پیش‌گفتار نویسنده از بین رفته است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: نیامده است.
اندازه صفحه: ۱۵×۲۴؛ تعداد برگ: ۹۳؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۷×۱۵
نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی)، کیفیت بسیار بدی دارد.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها، اسامی
خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: بدون صحافی.

(۴۴۳)

شماره نسخه: C 525 (bb 581b)

نام کتاب: تحفه الخانی.

توضیح نام اثر: عنوان متداول این اثر «تاریخ رحیم خانی»
می‌باشد (این عنوان در مقدمه اثر آمده است).
پدید آورنده: محمد وفای کرمینگی مورخ آسیای میانه،
معاصر محمد رحیم از خانهای سلسله منغیته بخارا (۱۱۶۶ -
۱۱۷۲ قمری/ ۱۷۵۳ - ۱۷۵۹ میلادی).
تاریخ تألیف اثر: نگارش آن در تاریخ ربیع الثانی ۱۱۷۶
قمری/ ۱۷۶۲ میلادی خاتمه یافته است.
مکان تألیف: احتمالا بخارا.
شرح اجمالی محتوای اثر: شرح و تاریخ حکمفروایان
منغیتی بخارا در دوره‌های مختلف از سال ۱۱۳۴ قمری/ ۱۷۲۲
میلادی تا ۱۱۷۲ قمری/ ۱۷۵۹ میلادی تا زمان مرگ خان
بخارا «محمد رحیم» می‌باشد، این اثر شامل مقدمه و بخش
اصلی می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و شامل مقدمه و
بخش اصلی، بخش تکمیلی می‌باشد. اما این نسخه در مقایسه با
دیگر نسخ موجود از این اثر مختصرتر می‌باشد.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۴ قمری مصادف با ۲۹ - ۱۸۲۸
میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (میانه).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل. کان در سال ۱۸۹۰
میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۷×۲۶؛ تعداد برگ: ۳۵۰؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۷/۵×۱۸

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.
مکان کتابت: درآسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط موزه مردم‌شناسی
آکامی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) در سال ۱۹۳۹
میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۳×۲۰؛ تعداد برگ: ۶۷؛ تعداد سطر: ۱۸ -
۱۵؛ اندازه متن: ۱۰/۵×۱۷
نوع کاغذ: شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر
قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: دارای صحافی اروپایی، جدید.

(۴۴۲)

شماره نسخه: C 466 (574agff)

نام کتاب: عبیدالله نامه.

توضیح نام اثر: این عنوان از مضمون کتاب مشتق شده
است. نام دیگر این اثر «تاریخ عبیدالله خان» می‌باشد. نویسنده در
متن تنها از عنوان «مجموعه» استفاده می‌نماید.
پدید آورنده: میر محمد امین بخارایی. وی در سال ۱۰۶۳
قمری/ ۱۶۵۲ میلادی به دنیا آمده است.
تاریخ تألیف اثر: نگارش این اثر پیش از ۱۱۲۸ قمری/ ۱۶ -
۱۷۱۵ میلادی.
مکان تألیف: احتمالا در بخارا.
شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ خان‌های ازبک از
سلسله جانیه (اشترخانیه)، به نام «عبیدالله خان» (۱۲۳ - ۱۱۱۴
قمری مصادف با ۱۷۱۱ - ۱۷۰۲ میلادی) و سالهای نخستین
حکمرانی برادر وی ابو الفیض است. این اثر مرجع ارزشمندی
جهت مطالعه تاریخ خان‌های بخارا در دهه اول قرن ۱۸ میلادی
می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد.
خاتمه و بخش‌هایی از متن اصلی نسخه از بین رفته است.
تاریخ کتابت: اواخر قرن هجدهم و اوایل قرن نوزدهم
میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سرفصلها و تاریخها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با روکش چرمی.

(۴۴۴)

شماره نسخه: C 524 (cb 58b)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الخانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل بخش اصلی می‌باشد. متن بخش اصلی این نسخه در مقایسه با نسخه شماره C525 تفاوت دارد.

تاریخ کتابت: در سال ۱۲۷۶ قمری مصادف با ۶۰ - ۱۸۵۹ میلادی.

مکان کتابت: در آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۳۷۹ و ۳۸۳ شعری به یاد سلطان مراد بای پدر سفارش دهنده نسخه یادداشت شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط گ. مولر در سال ۱۸۶۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵/۵×۱۵؛ تعداد برگ: ۳۸۳؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۸×۸

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سرفصلها، اسامی خاص، برخی واژه‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با عطف چرمی.

(۴۴۵)

شماره نسخه: C 526 (b 581b)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الخانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و شامل بخش اصلی و بخش تکمیلی است. بخش تکمیلی این نسخه در مقایسه با دو دیگر نسخ شماره C525 و C524 کامل تر است.

هر دو بخش این نسخه به هم پیوسته می‌باشند.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در فضای خالی حاشیه صفحات یادداشتها و توضیحاتی در خصوص متن اصلی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ. ای. لرخ در سال ۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴/۵×۲۵؛ تعداد برگ: ۲۷۰؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۹×۸/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سرفصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، روکش چرمی می‌باشد. جلد زیرین صحافی از بین رفته است.

(۴۴۶)

شماره نسخه: C 523 (c 581b)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الخانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل بخش اصلی می‌باشد. دو فصل ذکر نشده در نسخه شماره C525 در صفحات ۱۶۷ - ۱۷۱ آمده است.

تاریخ کتابت: ماه محرم سال ۱۲۳۶ قمری مصادف با ماههای اکتبر - نوامبر سال ۱۸۲۰ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل. کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷/۵×۲۸/۴؛ تعداد برگ: ۲۰۴ + دو صفحه ضمیمه در آغاز و پایان نسخه؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۲۱×۱۰/۲

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سرفصلها، عناوین، اسامی خاص و تاریخها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی.
اندازه صفحه: ۱۵/۸×۲۶/۸؛ تعداد برگ: صفحات ۲۴۶ ب -
۲۸۳ آ از یک مجموعه بزرگ می باشد؛ تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه
متن: ۹×۱۹/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر
قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی نشده است.

(۴۴۹)

شماره نسخه: C 1141 (Nov. 182)

نام کتاب: گلشن الملوك.

توضیح نام اثر: نیامده است.
پدید آورنده: محمد یعقوب، پسر دوازدهم محمد دانیال
حاکم بخارا (۱۱۷۲ - ۱۱۹۹ قمری / ۱۷۵۹ - ۱۷۸۵ میلادی).
سال تولد و مرگ وی به روشنی مشخص نمی باشد اما به
احتمال زیاد وی در سالهای ۷۰ قرن ۱۸ میلادی تا دهه ۳۰
قرن ۱۹ میلادی می زیسته است.
تاریخ تألیف اثر: پیش از سال ۱۲۴۲ قمری / ۱۸۲۷ میلادی
می باشد. این اثر دارای بازنوشت های متعددی است.
مکان تألیف: بخارا.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح فرمانروایان بخارا تا سالهای
۱۲۴۶ قمری / ۳۱ - ۱۸۳۰ میلادی است. بخش نخست این اثر
شامل تاریخ عمومی و بسیار خلاصه وار است و بخش دوم
شامل تاریخ خان های بخارا که بویژه وقتی به آخرین خانات
بخار یعنی منغیتیه می رسد بسیار توصیفی و مطول است. (بعد
از فروپاشی تیموریان و همزمان با روی کار آمدن سلسله
صفویه در ایران در ماوراءالنهر به مرکزیت بخار سلسله های
خانی شکل گرفت که تا عصر تسلط تزاران روس در نیمه دوم
قرن نوزدهم بر پا بودند. این خانات به ترتیب عبارت بودند از:
شیبانیان، اشترخانیه یا جانیه و در نهایت منغیتیه. ویراستار.)
آغاز نسخه: «الحمد لله رب العالمین و الصلوه و السلام...»
پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ویرایش دوم این اثر
می باشد، این ویرایش در مقایسه با ویرایش اول توصیف شده
توسط «کال» مختصرتر می باشد.
تاریخ کتابت: در قرن نوزدهم میلادی.
مکان کتابت: در آسیای مرکزی.
نام کاتب: نیامده است.

(۴۴۷)

شماره نسخه: C 527 (a 581b)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الخانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل
بخش اصلی می باشد.
تاریخ کتابت: ۱۱ محرم سال ۱۲۸۵ قمری مصادف ۵
میسال ۱۸۶۸ میلادی.
مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل. کان در سال ۱۸۹۰
میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۵/۵×۲۷/۷؛ تعداد برگ: ۳۱۲؛ تعداد سطر:
۱۷؛ اندازه متن: ۹×۱۹

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر
قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی
می باشد.

(۴۴۸)

شماره نسخه: D 87 (574agcd)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الخانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بسیار ناقص و تنها شامل
بخشهایی از متن اصلی است. این نسخه بخش آخر از مجموعه
بزرگی شامل چند اثر می باشد.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۹۷ قمری مصادف با ۸۰ - ۱۸۷۹
میلادی.

مکان کتابت: سمرقند.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. و. بارتولد در سال
۱۹۰۴ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده
است.

(۴۵۱)

شماره نسخه: B 681 (574agca)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (گلشن الملوک)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص می‌باشد و صفحات آغازین آن از بین رفته است. نویسندگان در این اثر خود را «یعقوب بیگ بخاری» معرفی می‌نمایند. این نسخه بخشی از مجموعه بزرگتری است که علاوه بر این اثر شامل «تذکره مقیم خانی» نیز می‌باشد.

تاریخ کتابت: نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: بعد از متن اصلی توسط کاتب چندین تاریخ ذکر شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۱۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳/۶×۲۳/۷؛ تعداد برگ: شامل صفحات ۱۳۳ - ۱۷۴ مجموعه بزرگتری می‌باشد؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۸×۱۷

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سرفصلها (اسامی خاص) با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۵۲)

شماره نسخه: C 1934

نام کتاب: رساله.

توضیح نام اثر: نویسنده عنوان اثر خود را در صفحه ۱ در سطر دوم بیان می‌دارد.

پدید آورنده: محمد یعقوب پسر محمد دانیال، از حاکمان بخارا (۱۱۷۲ - ۱۱۹۹ قمری / ۱۷۵۹ - ۱۷۸۵ میلادی) می‌باشد. از جمله دیگر آثار وی «گلشن الملوک» است.

تاریخ تألیف اثر: آغاز نگارش در ۱۲۴۴ قمری، ۲۹ - ۱۸۲۸ میلادی و خاتمه آن در ۱۲۴۶ قمری / ۳۱ - ۱۸۳۰ میلادی بوده است.

مکان تألیف: احتمالاً بخارا.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ سلطانها (حاکمان)

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه بسیاری از صفحات توضیحات تکمیلی متن آمده است، برخی از این یادداشتها از کتاب «تحفه الخانی» می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.و. بارتولد در سال ۱۹۱۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴/۵×۲۴/۵؛ تعداد برگ: ۷۶؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۰/۵×۱۸/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سرفصلها (اسمهای خاص) با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۵۰)

شماره نسخه: C 1141 (Nov. 182)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (گلشن الملوک)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی بخشی از مجموعه بزرگتری می‌باشد. این نسخه ناقص و بخش مهم آخر آن در خصوص خانهای بخارا مفقود گردیده است و متن با تاریخ اشترخانی به پایان می‌رسد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه (آسیای مرکزی).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.و. بارتولد در سال ۱۹۱۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۵؛ تعداد برگ: شامل صفحات ۲۰۶ - ۲۴۵ مجموعه بزرگتری می‌باشد؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۹×۱۸/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سرفصلها (اسامی خاص) با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای قرمز رنگ می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، روکش چرمی.

بخارا از سال ۱۱۶۰ قمری / ۱۷۴۷ میلادی تا زمان پایان سلطنت امیر بخارا «مظفر» در سال ۱۲۷۷ قمری / ۱۸۶۰ میلادی می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و بخشی از مجموعه بزرگتری شامل آثار تاریخی متفاوت می‌باشد.
تاریخ کتابت: بر اساس یاداشتهای کاتب احتمالاً: در زمان حیات نویسنده و بین سالهای ۱۲۷۷ قمری (۱۸۶۰ میلادی) تا ۱۲۸۵ قمری (۱۸۶۸ میلادی) رونویسی گردیده است.
مکان کتابت: سمرقند.

نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۴×۲۵؛ تعداد برگ: شامل صفحات ۱۶۱- آ- ۱۷۸ ب از مجموعه بزرگتری می‌باشد؛ تعداد سطر: ۲۰ - ۱۵؛ اندازه متن: ۱۰×۲۱
نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق، (دستخط این بخش از دیگر آثار این مجموعه متفاوت می‌باشد).
نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با روکش چرمی.

(۴۵۴)

شماره نسخه: C 667 (738dd)

نام کتاب: ذکر تاریخ ابوالفیض خان.

توضیح نام اثر: عنوان اصلی این کتاب مشخص نیست و این نام بر اساس عبارت اول اثر (صفحه ۲۶۴ ب) نامگذاری شده است.
پدید آورنده: فردی ساکن آسیای مرکزی بوده، ولی نام وی در متن کتاب نیامده است.

تاریخ تألیف اثر: ۱۲۸۸ قمری / ۱۸۷۱ - ۷۲ میلادی.
مکان تألیف: احتمالاً آسیای مرکزی.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ کوتاهی از فرمانروایی حاکمان بخارا از زمان سلطنت ابوالفیض خان اشترخانی (۱۲۳ - ۱۱۶۰ قمری / ۱۷۱۱ - ۱۷۷۴ میلادی) تا به سلطنت نشستن امیر مظفر در سال ۱۲۷۷ قمری / ۱۸۶۰ میلادی.

مغولها در زمان منغیت‌ها در فاصله زمانی سلطنت آنها تا ۱۲۴۶ قمری / ۳۱ - ۱۸۳۰ میلادی می‌باشد. متن این اثر با دیگر اثر نویسنده تحت عنوان «گلشن الملوک» مطابقت دارد، اما تفاوت‌های این دو اثر بسیار می‌باشد و هر اثر می‌بایست به طور جداگانه بررسی گردد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: نسخه بسیار کهن اما کامل می‌باشد.
تاریخ کتابت: نیمه اول قرن نوزدهم میلادی.
مکان کتابت: درآسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.آ.پالوسف در سال ۱۹۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۵؛ تعداد برگ: ۳۰؛ تعداد سطر: ۲۲ - ۲۰؛ اندازه متن: ۱۰/۵×۱۹

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با عطف چرمی.

(۴۵۳)

شماره نسخه: C 667 (738dd)

نام کتاب: تفصیل و بیان دولت جماعت منغیت از زمان رحیم خان.

توضیح نام اثر: عنوان ذکر شده در آغاز شرح کتاب و پس از بسمه اله (صفحه ۱۶۱ آ) آمده است.
پدید آورنده: میر سلمان حاجی سمرقندی. وی در خانواده روحانی متولد گشت و پدرش در زمان فرمانروایی خان بخارا «امیر شاه مراد» (۱۲۰۰ - ۱۲۱۵ قمری / ۱۷۸۵ - ۱۸۰۰ میلادی) بسیار محترم بوده است. خود نویسنده در زمان حکومت امیر نصراله (۱۲۴۲ - ۱۲۷۷ قمری / ۱۸۲۷ - ۱۸۶۰ میلادی) مدیر مدرسه‌ای در سمرقند و به درجه مفتی مفتخر گردیده بود.

تاریخ تألیف اثر: پس از ۱۲۷۷ قمری / ۱۸۶۰ میلادی و پیش از سال ۱۲۸۵ قمری / ۱۸۶۸ میلادی.

مکان تألیف: سمرقند.
شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ کوتاهی از حاکمان

۲۲۰ □ توصیف نسخه‌های خطی فارسی انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و بخشی از مجموعه
بزرگتری می‌باشد که نسخه پیشین این کاتالوگ نیز جزئی از آن
است.
تاریخ کتابت: ربع سوم قرن نوزدهم میلادی.
مکان کتابت: در آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰

میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۳×۲۱/۵؛ تعداد برگ: شامل صفحات ۲۶۴ -
۲۷۰ مجموعه بزرگتر خود می‌باشد؛ تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه
متن: ۷/۵×۱۳/۵
نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: همانند نسخه پیشین صحافی شرقی (آسیای
مرکزی)، مقوایی، روکش چرمی.

د: تاریخ خان‌های خوقند

(۴۵۵)

شماره نسخه: C 2038

نام کتاب: در بیان رساله شهر اوش.

توضیح نام اثر: عنوان اصلی این اثر مشخص نمی باشد و این نام بر اساس سطر اول کتاب (صفحه ۴۲) آمده است.

پدید آورنده: نیامده است.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: آسیای مرکزی.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل روایات مسلمانان در باره شهر اوش (اوش شهری در ازبکستان می باشد)، این روایات به زبان ازبکی نوشته شده بود و بعدها توسط ل.آ.زیمینی به روسی برگردانده شده است.

آغاز نسخه: «روایت می کنند... که پروردگار عالم لوح المحفوظ را بیافرید...».

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و بخشی از مجموعه بزرگتری می باشد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: درآسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: اول متن بعد از ذکر نام نسخه عبارت «روایت می کنند... که پروردگار عالم لوح المحفوظ را بیافرید...».

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش باستان شناسی آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۳۴ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴/۲×۲۴/۷؛ تعداد برگ: شامل صفحات ۴۲ آ - ۴۴ مجموعه بزرگتری می باشد؛ تعداد سطر: ۱۹ - ۱۸؛ اندازه متن: ۱۹/۵×۹/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۵۶)

شماره نسخه: C 471 (574a bis ggc)

نام کتاب: شاهنامه عمرخانی.

توضیح نام اثر: با همین عنوان و یک عنوان کوتاهتر (شاهنامه) نامگذاری شده است. این نسخه با اثر دیگری با عنوان «تحفه التواریخ خانی» (شماره ۳۲۷ و ۴۵۸ کاتالوگ فوق) آمده است.

پدید آورنده: میرزا قلندر اصفهانی، ملقب به «مشرف» می باشد، وی شاعر دربار خان خوقند «محمد عمر» (۱۲۲۴ - ۱۲۳۷ قمری / ۱۸۱۰ - ۱۸۲۲ میلادی) می باشد.

تاریخ تألیف اثر: ۱۲۳۷ قمری / ۱۸۲۲ میلادی.

مکان تألیف: آسیای مرکزی.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ خان خوقند «محمد عمر» و همچنین تاریخ حکومت دیگر خان‌های این منطقه می باشد. این اثر شامل مقدمه نویسنده، فصل مقدماتی، تاریخ خان‌ها است.

آغاز نسخه: «حمد بی حمد و ثنای بی عد بارگاه پادشاه کریم». (ابتدای این نسخه با دیگر نسخه موجود در تاشکند متفاوت می باشد).

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می باشد اما پایان آن ناتمام مانده است.

تاریخ کتابت: نامشخص می باشد.

مکان کتابت: آسیای میانه (به احتمال زیاد در خوقند).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشتهای بسیاری در تشریح متن اصلی متن آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.ف. پتروفسکی در سال ۱۹۰۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳/۸×۲۵؛ تعداد برگ: ۱۴۹؛ تعداد سطر: ۱۷ - ۱۵؛ اندازه متن: ۸×۱۷

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۵۷)

شماره نسخه: C 470 (574aggc)

نام کتاب: منتخب التواریخ.

توضیح نام اثر: گزیده تاریخ‌ها.

پدید آورنده: حاجی محمد حکیم خان. او در خانواده‌ای درباری از خاندان «عالم خان مغیت» در سال ۱۲۱۷ قمری/۰۳ - ۱۸۰۲ میلادی به دنیا آمد و پس از سال ۱۲۶۱ قمری/ ۱۸۴۵ میلادی وفات نمود. در طول زندگی اش سفرهایی به مکه، مصر، سوریه و فلسطین نمود.

تاریخ تألیف اثر: پایان نگارش این اثر ۱۲۵۹ قمری/ ۱۸۴۳ میلادی می‌باشد، (این تاریخ در صفحه ۱۱۵۶ آمده است).

مکان تألیف: آسیای مرکزی.

شرح اجمالی محتوای اثر: مشتمل بر تاریخ آسیای مرکزی، علی‌الخصوص خانهای بخارا و خوقند می‌باشد. این اثر در واقع شامل تاریخ عمومی، تاریخ منطقه‌ای و خاطرات نویسنده می‌باشد. بخش مهم این اثر خاطرات نویسنده در سفر به مکه از راه روسیه و آسیای نزدیک است. منتخب التواریخ شامل مقدمه نویسنده، و ۱۲ بخش از جمله تاریخ چهار سلسله ایران باستان، تاریخ پادشاهان چین و اروپا، تاریخ چهار خلیفه اول، امویان، عباسیان، دیگر سلسله‌های مسلمان، تیموریان، شیبانی‌ها، اشتر خانی‌ها، مغیت‌ها و خاطرات سفرهای نویسنده و تاریخ خان‌های ازبک می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کهن اما کامل است.

تاریخ کتابت: ۲۸ ربیع اول ۱۲۵۹ قمری/ ۲۹ آوریل ۱۸۴۳ میلادی، این نسخه جزیی از ۱۰ و ۱۱ نسخه‌ای می‌باشد که در زمان حیات نویسنده به نگارش درآمده است.

مکان کتابت: حوالی (ولایت) شهر سبز.

نام کاتب: قاری امین جان.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه یادداشت‌های بسیاری در خصوص حذفیات متن آمده است. این نسخه شامل بخش ضمیمه از اثر دیگری شامل صفحات ۶۸۹ تا ۷۰۷ این نسخه می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.ل. کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

بخش اصلی نسخه خطی:

اندازه صفحه: ۱۷×۳۰؛ تعداد برگ: ۶۸۸؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۹/۵×۲۱

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

بخش ضمیمه نسخه خطی:

اندازه صفحه: ۱۶/۵×۳۰؛ تعداد برگ: ۱۹، صفحات ۶۸۹ - ۷۰۷ این مجموعه؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۹/۵×۲۱

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۵۸)

شماره نسخه: C 440 (572d)

نام کتاب: تحفه التواریخ خانی.

توضیح نام اثر: این عنوان در پیشگفتار این اثر در صفحه ۴ آمده است، اما و.نالیوکیان عنوان این اثر را «جهان‌نامه» بیان می‌دارد.

پدید آورنده: ملا عوض محمد ابن ملا رضی محمد صوفی عطار.

تاریخ تألیف اثر: ۱۲۸۶ قمری/ ۷۰ - ۱۸۶۹ میلادی.

مکان تألیف: آسیا مرکزی.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح تاریخ خانهای فرغانه و خوقند از اواخر قرن پانزدهم میلادی تا سال ۱۲۸۳ قمری/ ۶۷ - ۱۸۶۶ میلادی است. نویسنده در ابتدای این اثر فهرستی از

۱۸۷۱ میلادی می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و همچنین شامل مقدمه‌ای می‌باشد که در در نسخه توصیفی «ن.پانتوفسکی» موجود نیست.

تاریخ کتابت: اواخر قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: در آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در ابتدای این نسخه پیش از مقدمه فهرست مطالب کتاب آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۶/۴؛ تعداد برگ: ۳۳۷؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۶/۷×۱۴/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی، خوقندی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها، برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۶۰)

شماره نسخه: C 467 (574aggb)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ شهر خی).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه در مقایسه با نسخه پیشین به شماره C468 مختصرتر می‌باشد. به عنوان مثال بخش آخر از مقدمه کتاب شامل شجره نامه نویسنده نیامده است.

تاریخ کتابت: اواخر قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشت‌هایی در تکمیل متن اصلی آمده است. (صفحات ۱۵، ۲۱ و ...).

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.پانتوسف در سال ۱۸۸۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۶/۸؛ تعداد برگ: ۱۹۲؛ تعداد سطر: ۱۸، گاه ۱۵ - ۱۶؛ اندازه متن: ۹×۱۸/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

کتب مهم و تاریخی زمان خود را بر می‌شمارد. این نسخه شامل بابهای متعددی است از جمله: مقدمه، بابر و نوادگان وی، مغولهای بزرگ، تاریخ خان‌های خوقند تا سال ۱۲۸۳ قمری/ ۶۷ - ۱۸۶۶ میلادی می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد و با نسخه تصحیحی و نالیوکین مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: این نسخه در زمان حیات نویسنده در سال ۱۲۹۷ قمری (۶۳ - ۱۸۶۲ میلادی) بازنویسی شده است.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.و.برتولد در سال ۱۹۰۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴/۵×۲۶/۵؛ تعداد برگ: ۳۶۰؛ تعداد سطر: ۲۱ - ۱۷؛ اندازه متن: ۱۰×۱۹ و ۱۲×۲۱

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی

(۴۵۹)

شماره نسخه: C 468 (574aggb)

نام کتاب: تاریخ شهر خی.

توضیح نام اثر: این عنوان توسط ن.پانتوسووی به این اثر داده شده است.

پدید آورنده: نیاز محمد ابن عاشور محمد خوقندی. تخلص وی «نیازی» می‌باشد که در بیشتر اشعار این اثر با این نام آمده است. وی در یکی از خانواده‌های وابسته به خان‌های دربار به دنیا آمد، وی در برخی جنگهای بین خان‌ها نیز شرکت کرده و این اثر خود را به خان «خدایار» و دوره سوم حکمرانی وی تقدیم نموده است.

تاریخ تألیف اثر: ۱۲۸۸ قمری/ ۷۲ - ۱۸۷۱ میلادی.

مکان تألیف: آسیا.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ خان‌های خوقند از زمان «شاهرخ» (متوفی در سال ۱۱۳۴ قمری/ ۲۲ - ۱۷۲۱ میلادی) تا زمان نگارش این اثر در سال ۱۲۸۸ قمری/ ۷۲ -

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۶۱)

شماره نسخه: C 469 (574aggb)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ شهر خی).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه در مقایسه با نسخه پیشین به شماره C468 مختصرتر می‌باشد. این نسخه با نسخه شماره C467 مطابقت بیشتری دارد.
تاریخ کتابت: در سال ۱۳۰۳ قمری (۸۶ - ۱۸۸۵ میلادی).
مکان کتابت: در آسیای مرکزی.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.و. بارتولد در سال ۱۹۰۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۵/۳؛ تعداد برگ: ۱۶۳؛ تعداد سطر: ۱۳؛
اندازه متن: ۷/۵×۱۵/۵
نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: دارای صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، روکش چرمی.

ه: تاریخ بدخشان

(۴۶۲)

شماره نسخه: B 2311 (Nov. 1447)

نام کتاب: تاریخ بدخشان.

توضیح نام اثر: این عنوان در آغاز متن اصلی کتاب آمده است.

پدید آورنده: متن این کتاب توسط (دو نویسنده) تهیه و تنظیم شده است. نویسنده اول «میرزا (ملا) سانگ محمد بدخشی» معروف به «میرزا» می‌باشد. وی در دربار امیر بدخشان «محمد شاه» به حاکمیت سالهای ۱۲۰۷ قمری/ ۹۳ - ۱۷۹۲ میلادی تا سال ۱۲۲۳ قمری/ ۰۹ - ۱۸۰۸ میلادی خدمت نموده است.

نویسنده دوم «میرزا فضل علی بیک سرخ افسر» است. وی بعدها اقدام به تکمیل متن نویسنده نخست نموده است. وی این اثر را در تاریخ ۱۳۲۵ قمری/ ۱۹۰۷ میلادی به اتمام رساند.

تاریخ تألیف اثر: تاریخ تکمیل بخش دوم این اثر ۱۳۲۵ قمری/ ۱۹۰۷ میلادی.

مکان تألیف: منطقه بدخشان (منطقه‌ای قدیمی در دره علیای آمو دریا).

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح و تفسیر تاریخ منطقه بدخشان و خان‌ها و حکمرانان این منطقه می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و علاوه بر هر دو بخش شامل ۳ ضمیمه نیز می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۴ رمضان سال ۱۳۲۵ قمری مصادف با ۱۱ اکتبر سال ۱۹۰۷ میلادی.

مکان کتابت: شهر اوش.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشت‌های بسیار در جهت تکمیل متن اصلی آمده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۲×۲۰/۱؛ تعداد برگ: ۱۳۲؛ تعداد سطر: ۱۳؛
اندازه متن: ۸×۱۴؛

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است. در ذیل بسیاری از جملات و واژه‌های این اثر خط کشیده شده است.

نوع خط: نستعلیق، شکسته می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با کاغذ سبز تیره روکشی شده و دارای عطف چرمی.

و: مجموعه‌های تاریخی جنگ گونه

(۴۶۳)

شماره نسخه: D 2304 (Nov. 1454)

نام کتاب: بدایع التاریخ.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: این مجموعه شامل چند نسخه خطی (غالباً با موضوع تاریخی) می‌باشد. نویسنده در این اثر نام خود را ذکر ننموده و تنها به مقام خود به عنوان صدارت در زمان حکومت «عبدالعزیز خان» (۹۵۷ - ۹۴۷ قمری / ۱۵۵۰ - ۱۵۴۰ میلادی) پسر عبیداله خان اشاره نموده است.

تاریخ تألیف اثر: در بین سالهای ۹۵۷ - ۹۴۷ قمری / ۱۵۵۰ - ۱۵۴۰ میلادی.

مکان تألیف: احتمالاً بخارا.

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل اطلاعات تاریخی، جغرافیایی، زندگی نامه شاعران، منجمان و روحانیان معنوی می‌باشد. این اثر شامل تاریخ آسیای مرکزی از قرن

هشتم تا شانزدهم میلادی است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد اما متن برخی از صفحات کامل نیست و جای خالی آنها آمده است. تاریخ کتابت: سال ۱۱۲۴ قمری (۱۷۱۲ میلادی). مکان کتابت: در آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۱۲؛ تعداد برگ: ۳۵۲؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۵×۶/۵ و ۵×۱۳/۶

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سرفصلها، اسامی و و تاریخها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق، شکسته می‌باشد.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

بخش چهارم: تاریخ آسیای مرکزی و میانه

(۴۶۴)

شماره نسخه: C 1656 (Nov. 1398)

نام کتاب: تاریخ جهانگشا.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: علاء الدین عطاملک ابن بهالدین محمد جوینی، مورخ بزرگ ایرانی (۶۲۳ - ۶۸۱ قمری / ۱۲۲۶ - ۱۲۸۳ میلادی).

تاریخ تألیف اثر: سال ۶۵۰ قمری / ۵۳ - ۱۲۵۲ میلادی یا ۶۵۱ قمری / ۵۴ - ۱۲۵۳ میلادی و خاتمه آن ۶۵۸ قمری / ۶۰ - ۱۲۵۹ میلادی می‌باشد.
مکان تألیف: آسیا.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ مغول و خوارزمشاهیان و اسماعیلیان تا سال ۶۵۵ قمری / ۱۲۵۷ میلادی می‌باشد و مشتمل بر سه دفتر (مجلس) از چنگیز خان تا تاریخ فتح قلاع اسماعیلیان است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و بسیار خوب نگه داری شده است، مجلس اول و دوم در یک بخش و مجلس سوم در بخش مجزا نوشته شده است.

تاریخ کتابت: ۱۲ ذیقعد سال ۱۲۵۸ قمری مصادف با ۱۶ دسامبر سال ۱۸۴۲ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: عبدالباقی ابن محمد تقی اصفهانی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.آ. ژوکوفسکی در سال ۱۹۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳/۵×۲۳؛ تعداد برگ: ۲۶۴؛ تعداد سطر: ۱۵؛

اندازه متن: ۹/۵×۱۶/۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر

قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق، شکسته.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۶۵)

شماره نسخه: B 648 (aa 568a)

نام کتاب: تاریخ رشیدی.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: محمد حیدر ابن محمد حسین گورکان یا «میرزا حیدر» مورخ و سیاستمدار معروف می‌باشد. وی در سال ۹۰۵ قمری / ۱۵۰۰ - ۱۴۹۹ میلادی در تاشکند به دنیا آمد و در سال ۹۵۸ قمری / ۱۵۵۱ میلادی در کشمیر وفات نمود.
تاریخ تألیف اثر: بخش اول این اثر پس از ۹۵۲ قمری / ۴۵ - ۱۵۴۴ میلادی تحریر و بخش دوم آن کمی زودتر و در سال ۹۴۸ قمری / ۴۲ - ۱۵۴۱ میلادی نوشته شده است.
مکان تألیف: آسیا.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح تاریخ خانهای مغول.

این اثر شامل دو دفتر است؛ دفتر اول حاوی تاریخ چنگیزخان مغول، تیموریان و دفتر دوم مشتمل بر خاطرات سالهای زندگی نویسنده می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی قدیم و کامل، با نسخه ترجمه شده به زبان انگلیسی مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: در سال ۹۷۲ قمری مصادف با ۶۵ - ۱۵۶۴ میلادی.

مکان کتابت: شرق ترکستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه صفحات ۱، ۲۱۱، ۲۵۰ مهری شش ضلعی آمده است، در صفحات ۱۹ و ۲۴۹ نیز مهر دیگری چاپ شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.ن. پاتوسوف در سال ۱۸۸۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

متن آن با دو نسخه پیشین مطابقت دارد.
تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.
مکان کتابت: در آسیای مرکزی.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: بخش خاتمه شامل صفحات ۳۵۰ - ۳۵۲ می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل.کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۵/۴×۲۶؛ تعداد برگ: ۳۵۲؛ تعداد سطر: ۱۹؛
اندازه متن: ۸×۱۵/۵

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۶۸)

شماره نسخه: D 71 (a 568a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ رشیدی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کپی اروپایی از نسخه دیگری می‌باشد که در دهه ۷۰ قرن نوزدهم میلادی از روی نسخه‌ای در دانشگاه شهر پترزبورگ کپی برداری شده است.
تاریخ کتابت: این نسخه کپی برداری شده است. قرن نوزدهم (۲۵ ساله سوم قرن ۱۹).
مکان کتابت: مکان کپی برداری (سن‌پترزبورگ).
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.و.وليامینف - زرنوف در سال ۱۸۶۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۲×۳۵/۵؛ تعداد برگ: ۲۳۲؛ تعداد سطر: ۲۵؛
اندازه متن: ۱۲×۲۵/۵

نوع کاغذ: اروپایی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها، اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی اروپایی.

اندازه صفحه: ۱۸×۲۴؛ تعداد برگ: ۲۵۰؛ تعداد سطر: ۲۴ - ۱۹؛
اندازه متن: ۱۱/۵×۱۹ و ۱۴/۲×۲۰
نوع کاغذ: شرقی، با کیفیتهای مختلف.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق و گاه شکسته.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی. بسیاری از صفحات نسخه رطوبت دارد.

(۴۶۶)

شماره نسخه: C 394 (ac 568a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ رشیدی).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی بسیار کهنه و ناقص می‌باشد و با نسخه پیشین مطابقت دارد. دفتر اول شامل صفحات ۱ - ۵۸ و دفتر دوم شامل صفحات ۵۹ - ۲۱۸ است.
تاریخ کتابت: سال ۹۷۲ قمری / ۱۵۶۴ میلادی.
مکان کتابت: در آسیای مرکزی.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: صفحات ۱۵۸ - ۱۶۰ خالی از متن می‌باشد. در حاشیه صفحات ۱۸۸ - ۱۹۵ یادداشت‌هایی تکمیلی آمده است. در صفحات ۶، ۱۸۸ و ۲۱۸ مهری چاپ شده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ی.پ.الوتش در سال ۱۸۸۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۶×۲۵/۵؛ تعداد برگ: ۲۱۸؛ تعداد سطر: ۲۵؛
اندازه متن: ۹/۶×۱۸/۵

نوع کاغذ: شرقی، با درجه کیفیتهای متفاوت.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق، شکسته.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی. صحافی این نسخه بسیار آسیب دیده است.

(۴۶۷)

شماره نسخه: C 395 (ab 568a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تاریخ رشیدی).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه جدید اما ناقص می‌باشد.

بخش پنجم: تاریخ افغانستان

اندازه صفحه: ۱۴×۲۱؛ تعداد برگ: ۲۷۷؛ تعداد سطر: ۱۸ - ۱۶؛ -؛ اندازه متن: ۹/۵×۱۹
نوع کاغذ: شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.
نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، روکش چرمی.

(۴۷۰)

شماره نسخه: D 93 (576d×)

نام کتاب: تاریخ احمدشاهی.

توضیح نام اثر: این عنوان در صفحه اول نسخه تصحیحی «چارلز ریو» آمده است. در این نسخه عنوان اثر ذکر نشده است.

پدید آورنده: محمد حسین المنشی ابن ابراهیم الجامی. وی در دربار «احمد شاه دورانی» (۱۱۶۰ - ۱۱۸۷ قمری / ۱۷۴۷ - ۱۷۷۳ میلادی) خدمت نموده است. این نسخه دارای دو ویرایش می‌باشد.

تاریخ تألیف اثر: ویرایش اول (در سال ۱۱۶۷ قمری / ۵۴ - ۱۷۵۳ میلادی اتمام یافته است)، ویرایش دوم (پس از سال ۱۱۸۷ قمری / ۷۴ - ۱۷۷۳ میلادی) به تحریر درآمده است. مکان تألیف: آسیا.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل شرح تاریخ حکومت «احمد شاه ذرّانی» (۱۱۶۰ - ۱۱۸۷ قمری / ۱۷۴۷ - ۱۷۷۳ میلادی) می‌باشد. این اثر بر اساس مشاهدات شخصی نویسنده به نگارش درآمده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد، بسیار آراسته و به احتمال زیاد به سفارش فرد مهمی رونویسی گردیده است.

(۴۶۹)

شماره نسخه: C 486 (576a)

نام کتاب: تاریخ خان جهانی و مخزن افغانی.

توضیح نام اثر: این عنوان در پیشگفتار (در صفحه ۸۵) آمده است.

پدید آورنده: نعمت اله ابن حبیب الله هروی. وی در دربار بسیاری از خانهای مغول از جمله «جهانگیر مغول» و «محمد خان جهان» خدمت نموده است.

تاریخ تألیف اثر: قرن ۱۷ میلادی، این اثر در ۲ رجب ۱۰۲۱ قمری / ۲ جولای ۱۶۱۲ میلادی به پایان رسیده است. مکان تألیف: آسیا.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح تاریخ حاکمان و قبایل افغانستان تا سالهای ۱۰۲۱ قمری / ۱۶۲۱ میلادی است. ویرایش (ورژن و نوشتار) نخست این اثر شامل مقدمه، ۷ باب و خاتمه می‌باشد. ویرایش دوم شامل ۳ باب و ۳ دفتر و خاتمه است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و شامل دو بخش ضمیمه نیز می‌باشد. شامل مقدمه، ۷ باب و خاتمه و دو ضمیمه می‌باشد.
تاریخ کتابت: ۲۱ صفر سال ۱۱۳۱ قمری مصادف با ۱۳ آوریل ۱۷۱۹ میلادی.

مکان کتابت: در احمدآباد هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: بعضی از صفحات جوهر ریخته شده است، بعضی از برگ‌های کتاب پاره شده است. قسمت فوقانی روی جلد آسیب دیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط اشتارکر در سال ۱۸۳۷ میلادی از لندن به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

در سال ۱۹۰۰ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۳×۳۵/۵؛ تعداد برگ: ۶۴۳؛ تعداد سطر: ۱۳؛
اندازه متن: ۱۳×۲۴

نوع کاغذ: شرقی (آسیای مرکزی).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و سر فصلها با جوهر
قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق، تحریری.

نوع جلد: دارای صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی.

تاریخ کتابت: اواخر قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: در خراسان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه نخست و

پایانی مهری با نشان مخصوص آمده است. در صفحه ۱۱ مهری

به نام «محبت السلام پسر شاه میرزا خان جمشیدی» آمده است.

این نسخه دارای تصاویر مینیاتوری بوده است که از بین رفته
است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط میر صالح میر آق بایف

بخش ششم: تاریخ هندوستان

الف: تاریخ عمومی هندوستان

(۴۷۱)

شماره نسخه: C 437 (572bbb)

نام کتاب: گلشن ابراهیمی.

توضیح نام اثر: نام دیگر این اثر «تاریخ فرشته» می باشد.

پدید آورنده: مورخ بزرگ آغاز قرن هفدهم میلادی «محمد قاسم هندوشاه استرآبادی» ملقب به «فرشته» می باشد. تاریخ تولد و مرگ وی به طور دقیق مشخص نمی باشد. به احتمال زیاد وی در سال ۹۶۰ قمری / ۱۵۵۲ میلادی در استرآباد به دنیا آمده است. در ابتدا در دربار «میرزا ابن حسین» (۹۷۲ - ۹۹۶ قمری / ۱۵۶۵ - ۱۵۸۸ میلادی) از سلسله نظامشاهیان خدمت نمود و پس از تحولات دربار در سال ۹۹۸ قمری / ۱۵۸۹ میلادی به بیجاپور فرار نمود. وی در آنجا در دربار شاه بیجاپور ابراهیم دوم (۹۸۷ - ۱۰۳۵ قمری / ۱۵۷۹ - ۱۶۲۶ میلادی) خدمت نمود.

تاریخ تألیف اثر: تاریخ نگارش ویرایش اول در سال ۱۰۱۵ قمری / ۰۷ - ۱۶۰۶ میلادی و تاریخ نگارش ویرایش دوم در سال ۱۰۱۸ قمری / ۱۰ - ۱۶۰۹ میلادی می باشد.

مکان تألیف: هندوستان.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ عمومی هندوستان (به عبارت دقیقتر تاریخ مسلمانان هندوستان) از آغاز سلطه مسلمانان بر مناطق هندوستان در قرن هفتم میلادی تا سالهای ۱۰۱۵ قمری / ۰۷ - ۱۶۰۶ میلادی می باشد. این اثر شامل مقدمه، ۱۲ بخش (مقاله) و بخش آخر (خاتمه) است.

آغاز نسخه: نیامده است. (آغاز این نسخه با دیگر نسخ موجود از ویرایش دوم متفاوت می باشد). پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و متعلق به ویرایش دوم از این اثر و مشتمل بر هر ۱۲ مقاله می باشد. تاریخ کتابت: ۱۹ صفر ۱۱۴۶ قمری / ۱ آگوست ۱۷۳۳ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه ای نسخه: در صفحه پایان نسخه اطلاعاتی مبنی بر نگارش این اثر بر اساس ۱۶ سال سلطنت شاه بزرگ مغول محمد (۱۱۳۱ - ۱۱۶۱ قمری / ۱۷۱۹ - ۱۷۴۸ میلادی) آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن. و. خانیکف در سال ۱۸۵۸ میلادی از هرات به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۳ × ۱۹؛ تعداد برگ: ۵۹۳؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۲۶.۵ × ۱۳.۴

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین، بخش ها و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه ای دو خطی و رنگی می باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۴۷۲)

شماره نسخه: C438 (572bbc)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (گلشن ابراهیمی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

پادشاهان بسیاری بوده است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۱۰۷ قمری / ۹۶ - ۱۶۹۵ میلادی.

مکان تألیف: هندوستان.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل شرح تاریخ عمومی هندوستان از زمانهای باستان تا به تخت نشستن شاه بزرگ گورکانیان (مغولان) اورنگ زیب (۱۰۶۸ - ۱۱۱۸ قمری / ۱۶۵۸ - ۱۷۰۷ میلادی) می‌باشد. بخش مهم تاریخی این اثر شامل وقایع ۵۰ سال از قرن ۱۷ میلادی می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص می‌باشد. شامل دو دفتر است.

تاریخ کتابت: نیمه اول قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: بر روی جلد رویی این اثر نام صاحب پیشین آن به زبان انگلیسی آمده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی وزارت امور خارجه روسیه به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵ × ۲۱.۵؛ تعداد برگ: دفتر اول: ۶۶ برگ، دفتر دوم: ۴۲ برگ (صفحات ۱ - ۱۰ دارای متن می‌باشد بقیه صفحات خالی از متن است)؛ تعداد سطر: ۱۶ - ۱۸؛ اندازه متن: ۱۷ × ۱۹

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق و گاه شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و شامل ویرایش دوم از این اثر است. در صفحه اول این نسخه تاریخ ۱۰۱۸ قمری / ۱۰ - ۱۶۰۹ میلادی آمده است که در نتیجه این نسخه متعلق به ویرایش دوم کتاب می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: در پایان مقاله ۶ تاریخ ۱۰۳۳ قمری / ۲۴ - ۱۶۲۳ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آگراف در سال ۱۸۶۷ میلادی از تفلیس به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۱ × ۱۷؛ تعداد برگ: ۷۹۸؛ تعداد سطر: ۲۳؛ اندازه متن: ۲۳ × ۱۱.۴

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. جای برخی عناوین خالی می‌باشد.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۴۷۳)

شماره نسخه: C 797 I_II

نام کتاب: خلاصه التواریخ.

توضیح نام اثر: این نام در صفحه ۲۶ و ۴ کتاب آمده است. پدید آورنده: ایندوس. وی در نیمه دوم قرن هفدهم میلادی در زمان امپراتوری مغولها می‌زیسته است. نام کامل وی «منشی سوجان رای بهاندیری» سوجان سینگ دهیر «می‌باشد. وی در پنجاب به دنیا آمد و در همان جوانی به عنوان منشی در خدمت

ب: تاریخ امپراتوری مغولهای بزرگ

(۴۷۴)

شماره نسخه: B 1155

نام کتاب: همایون نامه.

توضیح نام اثر: نویسنده در این اثر هیچگاه عنوان کتاب خود را ذکر نمی نماید، تنها این نام بر اساس عنوان ذکر شده در صفحه ۱۶ به آن داده شده است.

پدید آورنده: «غیاث الدین بن همام الدین خواندمیر» مورخ بزرگ. وی در سال ۸۷۹ قمری / ۷۵ - ۱۴۷۴ میلادی در هرات به دنیا آمد و در سال ۹۴۱ قمری / ۳۵ - ۱۵۳۴ میلادی در هندوستان وفات نمود. وی این اثر را برای شاه بزرگ هندوستان «همایون» (۹۳۷ - ۹۶۳ قمری / ۱۵۳۰ - ۱۵۵۶ میلادی) به تحریر درآورد.

تاریخ تألیف اثر: سال ۹۴۱ قمری / ۳۵ - ۱۵۳۴ میلادی می باشد.

مکان تألیف: هندوستان.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل شرح تاریخ سلطنت همایون و فعالیت های وی می باشد. این نسخه شامل مقدمه است و متن آن به بخش های کوچکتر تقسیم نشده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می باشد.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه ای نسخه: در صفحه نخست و صفحات تکمیلی آن یادداشتهای مختلف با دست خط هایی از افراد مختلفی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی وزارت امور خارجه روسیه به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱ × ۱۳؛ تعداد برگ: ۳۲؛ تعداد سطر: ۱۷؛

اندازه متن: ۸ × ۱۴.۶

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق، متن کتاب دارای حاشیه ای رنگی می باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۴۷۵)

شماره نسخه: C 424 (572aaf)

نام کتاب: همایون شاهی.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: دارای دو نویسنده است؛ نویسنده نخست «مهر جوهر آفتابچی» یا به طور ساده «جوهر» می باشد. وی کتاب را ۳۲ سال پس از مرگ همایون و در زمان سلطنت پسر وی «اکبر دوم» نوشته و نام تذکره الوقعات بر آن نهاده است که در اروپا به تذکره همایون می شناسند. نویسنده دوم «الله داد فیضی ابن اسدالعلما عیشیر سرهندی متوفای ۱۰۱۲ قمری متن این اثر را کامل کرده است. فیضی بخش ۵ را به این اثر اضافه نموده و متن اصلی را به طور ساده تری بازنویسی نموده است. تاریخ تألیف اثر: پیش از سال ۱۰۱۲ قمری / ۰۴ - ۱۶۰۳ میلادی.

مکان تألیف: هندوستان.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل شرح زندگی و دوران حکومت شاه همایون می باشد. این اثر شامل مقدمه، ۵ باب، خاتمه می باشد. هر باب (به جز باب ۵) به بخش های کوچکتری تقسیم شده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل اما بسیار قدیمی می باشد. این نسخه با نسخه تصحیحی «چارلز ریو» مطابقت دارد.

شده است.

اندازه صفحه: ۱۳.۷×۲۴.۲؛ تعداد برگ: ۳۹۲؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۸.۵×۱۸.۰۵
نوع کاغذ: شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق و گاه شکسته.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۴۷۷)

شماره نسخه: D 407

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اکبر نامه)
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل بخش اول از جلد نخست است.
تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.
مکان کتابت: هندوستان.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه از روی نسخه دیگری به تاریخ ۳ رجب ۹۹۷ قمری / ۱۹ می ۱۵۹۸ میلادی رونویسی گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. و. رادلوف و آ. آ. پالوسوف به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۷×۲۹؛ تعداد برگ: ۲۵۲؛ تعداد سطر: ۲۱؛
اندازه متن: ۱۱×۲۴

نوع کاغذ: شرقی (هندی).
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی با روکش چرمی.

(۴۷۸)

شماره نسخه: C 422 (572)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اکبر نامه)
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل بخش اول از جلد نخست می‌باشد.
تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.
مکان کتابت: هندوستان.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: متن این نسخه دارای حاشیه‌های بسیاری می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن. ف. پتروفسکی در سال ۱۹۰۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵.۵×۲۵.۵؛ تعداد برگ: ۱۴۷؛ تعداد سطر: ۱۲؛ اندازه متن: ۸.۵×۱۶.۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۴۷۶)

شماره نسخه: C 421 (572aacb)

نام کتاب: اکبر نامه.

توضیح نام اثر: نویسنده در متن اثر عنوان اصلی کتاب را ذکر نمی‌نماید. از عناوین دیگر این اثر «تاریخ اکبر» می‌باشد.
پدید آورنده: ابوالفضل یا «ابوالفضل بن مبارک». پدر وی «مبارک» از بزرگان دربار اکبر شاه بوده است.

تاریخ تألیف اثر: تاریخ اتمام جلد نخست ۲۷ شعبان ۱۰۰۴ قمری / ۲۶ آوریل ۱۵۶۹ میلادی. تاریخ نگارش جلد دوم و سوم تا پیش از مرگ نویسنده در سال ۱۰۱۰ قمری / ۰۲ - ۱۶۰۱ میلادی می‌باشد.

مکان تألیف: هندوستان.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ سلطنت شاه اکبر دوم تا سال ۱۰۱۰ قمری / ۱۶۰۱ میلادی و همچنین دو پادشاه پیش از وی می‌باشد. این نسخه شامل ۳ جلد یا «دتر» می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل بخش اول از جلد نخست می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۱۰۹ قمری / ۹۸ - ۱۶۹۷ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: فاضل بیک ناصر.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن. ف. پتروفسکی در سال ۱۹۰۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و شامل دو بخش جلد نخست است.

تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ. فرن در سال ۱۸۴۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹.۴×۳۲.۵؛ تعداد برگ: ۳۳۷؛ تعداد سطر: ۲۳؛ اندازه متن: ۱۱×۲۱

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۴۸۱)

شماره نسخه: C 419 (572abb)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اکبرنامه)

توضیح نام اثر: نیامده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و شامل دو بخش از جلد اول می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۱۲۳ قمری/ ۱۲ - ۱۷۱۱ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: ناخوانا می‌باشد.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۸۴۸ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸.۵×۳۱.۵؛ تعداد برگ: ۳۱۷؛ تعداد سطر: ۲۴ - ۲۵؛ اندازه متن: ۱۲×۲۴.۳

نوع کاغذ: شرقی با درجه کیفیت متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: این نسخه دارای صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی می‌باشد.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: متن این نسخه دارای یادداشت‌های بسیاری می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ا.ل. کان در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶.۵×۲۴.۵؛ تعداد برگ: ۳۲۱؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۹×۱۷.۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۴۷۹)

شماره نسخه: C 437 (572bbb)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اکبرنامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص، بسیار قدیمی و تنها شامل جلد اول یعنی هر دو بخش آن می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۱۵ جمادی الثانی سال ۱۰۲۴ قمری/ ۱۳ ژوئن سال ۱۶۱۵ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: محمد امین بن اسلام اصفهانی.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ. باقی‌خانف (عباس قلی) در سال ۱۸۵۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۳۷؛ تعداد برگ: ۲۷۵؛ تعداد سطر: ۲۴؛ اندازه متن: ۱۵.۵×۲۶

نوع کاغذ: شرقی با درجه کیفیت متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۴۸۰)

شماره نسخه: C 417 (572aaa)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اکبرنامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۱.۷؛ تعداد برگ: ۳۱۸؛ تعداد سطر: ۱۷ - ۱۴؛ اندازه متن: ۱۳×۱۲.۵
نوع کاغذ: شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط:
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با عطف چرمی.

(۴۸۴)

شماره نسخه: C 1473 (Nov.1020)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اکبر نامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل بخش‌های پراکنده‌ای از جلد نخست می‌باشد.
تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.
مکان کتابت: هندوستان.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی از طریق مجموعه نسخ خطی بخارا در سال ۱۹۱۵ به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴.۳×۲۲.۵؛ تعداد برگ: ۱۰۸؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۷.۸×۱۵.۶
نوع کاغذ: شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: بدون صحافی.

(۴۸۵)

شماره نسخه: D 79 (572aaa bis)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اکبر نامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد دوم می‌باشد.
تاریخ کتابت: ۱ ذی الحجه ۱۰۵۶ قمری / ۹ ژانویه ۱۶۴۷ میلادی.
مکان کتابت: هندوستان.
نام کاتب: عبدالوالی ابن سعید عبد الملک.

(۴۸۲)

شماره نسخه: C 420 (572aac)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اکبر نامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل دو بخش از جلد نخست می‌باشد.
تاریخ کتابت: قرن ۱۷ میلادی.
مکان کتابت: هندوستان.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: در صفحه نخست عنوان این اثر به صورت «تاریخ اکبر شاه» آمده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۸۴۸ میلادی از تغلیس به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۴×۲۴؛ تعداد برگ: ۶۱۷؛ تعداد سطر: ۱۶ - ۱۷؛ اندازه متن: ۹.۵×۱۷.۵
نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. در بسیاری موارد عناوین نیز با همان جوهر سیاه نوشته شده و زیر آن خط کشیده شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۴۸۳)

شماره نسخه: B 1854 (Nov.114)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اکبر نامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل بخش دوم از جلد نخست می‌باشد.
تاریخ کتابت: ۲۳ جمادی الاول ۱۱۲۳ قمری / ۹ جولای ۱۷۱۱ میلادی.
مکان کتابت: هندوستان.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: در حاشیه این نسخه آمده است که این نسخه به مناسبت ۵ امین سالگرد شاه بزرگ مغول عالم (۱۱۱۹ - ۱۱۲۴ قمری / ۱۷۰۷ - ۱۷۱۲ میلادی) رونویسی شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط م.م.برزوفسکی در سال ۱۹۰۸ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد

بخش‌های پراکنده‌ای از هر سه جلد می‌باشد. این نسخه شامل مجموعه بزرگتر دیگری است که علاوه بر این نسخه شامل اثر دیگر مؤلف تحت عنوان «کتاب الکشکول» است.

تاریخ کتابت: ۴ شعبان ۱۱۴۵ قمری / ۲۱ ژانویه ۱۷۳۳ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: بر روی جلد این اثر عنوان «کتاب ابو الفضل» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط یا.یا.لیوتش در سال ۱۹۰۱ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲×۲۰.۵؛ تعداد برگ: ۸۲، شامل صفحات ۶۷ - ۱۴۹ مجموعه؛ تعداد سطر: ۱۴ - ۱۷؛ اندازه متن: ۱۴×۱۷.۳

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق و گاه شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۴۸۸)

شماره نسخه: D 79 (572aaa bis)

نام کتاب: تکمله اکبر نامه.

توضیح نام اثر: این عنوان پیش از شروع متن اصلی در این نسخه و دیگر نسخ خطی موجود از این اثر آمده است.

پدید آورنده: عنایت الله خان بن مجیب علی. نام وی را نباید با مورخ معروف قرن ۱۷ میلادی و نویسنده «بهار دانش» و «تاریخ دلگشا» اشتباه گرفت.

تاریخ تألیف اثر: کاملاً مشخص نمی‌باشد، اما از آنجا که در مقدمه این اثر نام «اقبال نامه» متعلق به معتمد خان تاریخ نگارش ۱۰۳۷ قمری / ۱۶۲۷ میلادی آمده است، بنابراین تاریخ نگارش این اثر پس از این سال می‌باشد.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ سالهای پایانی حکومت اکبر شاه اول (۹۶۳ - ۱۰۱۴ قمری / ۱۵۵۶ - ۱۶۰۵ میلادی) می‌باشد. این اثر سالهای حکومت وی را که در کتاب اکبر نامه نمی‌باشد به رشته تحریر درآورده است. آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: نیامده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۸۴۸ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹.۴×۳۳.۵؛ تعداد برگ: ۴۲۵؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۳×۲۶.۵

نوع کاغذ: شرقی، صفحات ۱ - ۶ اروپایی می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: این نسخه دارای صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی می‌باشد.

(۴۸۶)

شماره نسخه: C 423 (572aacd)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اکبر نامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل جلد دوم می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۱۵ ذی الحجه ۱۰۷۴ قمری / ۱۰ ژوئن ۱۶۶۴ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط پ.ای.لرخ در سال ۱۸۵۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۷.۴؛ تعداد برگ: ۵۶۶؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۹.۵×۲۰

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۴۸۷)

شماره نسخه: B 939 (734b)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اکبر نامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و تنها شامل

نسخه توصیفی «چارلز ریو» مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: ۲۷ شوال ۱۰۹۸ قمری / ۶ سپتامبر ۱۶۸۷ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: در صفحه ۱۳۸

ب نام نویسنده به صورت «معمد خان بخشی» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۸۴۸ میلادی از

تفلیس به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۱.۵×۲۱؛ تعداد برگ: ۱۳۸؛ تعداد سطر: ۱۵

- ۱۷؛ اندازه متن: ۱۰.۵×۱۶

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی قرن ۱۹ میلادی.

(۴۹۰)

شماره نسخه: B 1155

نام کتاب: گلدسته چهارمین برهمن.

توضیح نام اثر: این عنوان در صفحه ۵۲ و ۵۱ اثر آمده است.

پدید آورنده: رای چاندار بهان باراهمان (برهمن). وی از ادیبان، نویسندگان هندی ایرانی در دربار شاه جهان می‌باشد که از سال ۱۰۵۵ قمری / ۱۶۴۵ - ۱۶۴۶ میلادی در دربار او به عنوان منشی خدمت می‌کرده است.

تاریخ تألیف اثر: پس از سال ۱۰۵۷ قمری / ۱۶۴۷ میلادی آغاز گردیده است. زبان این اثر بسیار ادبی و شامل مقدمه و چند بخش متفاوت می‌باشد.

مکان تألیف: هندوستان.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ حکومت شاه بزرگ

مغولان «شاه جهانگیر» است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و شامل مجموعه بزرگتری (نسخه ۴۷۴ کاتالوگ مزبور) مشتمل بر چندین اثر می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن ۱۸ میلادی، ۲۴ شوال ۱۱۴۴ قمری / ۲۱ آوریل ۱۷۳۲ میلادی است.

مکان کتابت: اکبر آباد.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد و آغاز آن با آغاز نسخه خطی موجود در موزه بریتانیا به توصیف «چارلز ریو» مطابقت دارد. این نسخه شامل مجموعه دیگری مشتمل بر این نسخه و اثر «اکبر نامه» است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۷ قمری / ۲۷ - ۱۸۲۶ میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۸۴۸ میلادی به

انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹.۴×۳۳.۵؛ تعداد برگ: ۲۰ (شامل صفحات

۴۲۶ - ۴۳۰) مجموعه بزرگتر از خود می‌باشد؛ تعداد سطر: ۲۱؛

اندازه متن: ۱۵×۲۶.۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۴۸۹)

شماره نسخه: B 664 (572b)

نام کتاب: اقبالنامه جهانگیری.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: محمد شریف بن دوست محمد ملقب به «معمد خان» می‌باشد. وی از جمله رجل سیاسی و اقتصادی شاه جهانگیر (۱۰۱۴ - ۱۰۳۷ قمری / ۱۶۰۵ - ۱۶۲۸ میلادی) و شاه جهان خواه (۱۰۳۷ - ۱۰۶۸ قمری / ۱۶۲۸ - ۱۶۵۸ میلادی) بوده است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۲۹ قمری / ۲۰ - ۱۶۱۹ میلادی می‌باشد. بخش آخر این نسخه کمی دیرتر به نگارش درآمده است.

مکان تألیف: کشمیر.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل تاریخ حکومت مغولان از

ابتدا تا سالهای ۱۰۳۷ قمری / ۱۶۲۸ میلادی که شامل سه جلد است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل

جلد سوم یعنی زمان حکومت شاه جهانگیر (۱۰۱۴ - ۱۰۳۷ قمری / ۱۶۰۵ - ۱۶۲۸ میلادی) می‌باشد. ابتدای جلد سوم با

نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: در صفحه نخست نسخه یادداشتی به تاریخ ۱۰۸۴ قمری/ ۷۴ - ۱۶۷۳ میلادی آمده است. در صفحه آخر نیز یادداشتی به زبان گرجستانی آمده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.ن.موراویف - کراسکی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ واد شده است.
اندازه صفحه: ۱۵×۲۶؛ تعداد برگ: ۱۸۷؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۰×۲۰
نوع کاغذ: شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها، بسیاری از تاریخ‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: این نسخه دارای صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۴۹۲)

شماره نسخه: C 434 (572baa)

نام کتاب: عالمگیر نامه.

توضیح نام اثر: نیامده است.
پدید آورنده: محمد قاسم بن محمد امین منشی، منشی شاه مغول «عالم گیر» (۱۰۶۸ - ۱۱۱۸ قمری/ ۱۶۵۸ - ۱۷۰۷ میلادی).
تاریخ تألیف اثر: پیش از تاریخ ۱۰۷۸ قمری/ ۱۶۶۸ میلادی به اتمام رسیده است.
مکان تألیف: هندوستان.
شرح اجمالی محتوای اثر: شامل شرح تاریخی ده سال سلطنت شاه مغول اورنگ زیب تا تاریخ رجب سال ۱۰۷۸ قمری/ ۱۶۶۸ میلادی می‌باشد. این اثر بر اساس مستندات تاریخی و مستند به نگارش درآمده است.
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و با نسخه موجود در موزه بریتانیا مطابقت دارد.
تاریخ کتابت: نیمه اول قرن نوزدهم میلادی.
مکان کتابت: آسیای مرکزی.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: در صفحه ۳ دو مهر بادامی شکل یکی به تاریخ ۱۲۶۵ قمری/ ۴۹ - ۱۸۴۸ میلادی آمده است.

نام کاتب: کهامیرام.
اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی وزارت امور خارجه روسیه در ایران به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۳×۲۱؛ تعداد برگ: ۳۴ (شامل صفحات ۵۱ - ۸۴ مجموعه بزرگتر از خود می‌باشد)؛ تعداد سطر: ۱۵ - ۱۶؛ اندازه متن: ۸×۱۸
نوع کاغذ: شرقی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: این نسخه دارای صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۴۹۱)

شماره نسخه: C 1835

نام کتاب: لطایف الاخبار.

توضیح نام اثر: عنوان دیگر آن «تاریخ قندهارخانی» می‌باشد.
پدید آورنده: نامشخص. نویسنده در متن کتاب هیچگاه نامی از خود نمی‌آورد. برخی منتقدان نویسنده آن را «رشید خان» می‌دانند.
تاریخ تألیف اثر: آخرین تاریخی که در این اثر آمده است مورخ ۲۳ ذی الحجه ۱۰۶۳ قمری/ ۱۵ نوامبر ۱۶۵۳ میلادی می‌باشد. بنابراین تاریخ نگارش این اثر در بازه زمانی ۱۰۶۳ قمری/ ۱۶۵۳ میلادی تا ۱۰۶۸ قمری/ ۱۶۵۸ میلادی (زمان به سلطنت نشست شاه جهان) است.
مکان تألیف: هندوستان.
شرح اجمالی محتوای اثر: شامل شرح تاریخ شاهان مغول و جنگهای آنها می‌باشد. این نسخه شامل مقدمه، دو بخش و بخش پایانی است و منبع ارزشمندی جهت مطالعه تاریخ روابط مغولان و صفویان در قرن ۱۸ میلادی محسوب می‌گردد.
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و بسیار قدیمی می‌باشد و با نسخه موجود در موزه بریتانیا به توصیف چارلز ریو نیز مطابقت دارد.
تاریخ کتابت: در اواخر قرن هفدهم میلادی.
مکان کتابت: ایران.

مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: میران بخش محمد واسی غلام پور.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ایگناتف در سال

۱۹۰۰ - ۱۹۰۱ میلادی از بخارا به انستیتو شرق‌شناسی

سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۵؛ تعداد برگ: ۴۲۶؛ تعداد سطر: ۱۷؛

اندازه متن: ۱۰×۱۸

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه ، عناوین و بخش‌ها با

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آل. کان در سال ۱۸۹۰

میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۳۰؛ تعداد برگ: ۳۶۰؛ تعداد سطر: ۲۱؛

اندازه متن: ۱۱×۲۱.۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه ، عناوین و بخش‌ها با

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق، متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی

می‌باشد.

نوع جلد: این نسخه دارای صحافی شرقی، مقوایی با

روکش چرمی.

(۴۹۳)

شماره نسخه: C 437 (572bbb)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (عالمگیر نامه).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و با نسخه پیشین

ج: تاریخ کشمیر

(۴۹۴)

شماره نسخه: B 2458

نام کتاب: واقعات کشمیر.

توضیح نام اثر: این اثر با عناوین «تاریخ کشمیر» و «تاریخ اعظمی» می باشد.

پدید آورنده: محمد اعظم پسر «خیر الزمان خان» مورخ و عارف کشمیری. وی در سال ۱۱۰۱ قمری / ۹۰ - ۱۶۸۹ میلادی به دنیا آمد و در سال ۱۱۸۵ قمری / ۷۲ - ۱۷۷۱ میلادی وفات نمود.

تاریخ تألیف اثر: نگارش این اثر در تاریخ ۱۱۴۸ قمری / ۳۶ - ۱۷۳۵ میلادی آغاز و پس از وقفه‌ای طولانی در سال ۱۱۵۹ قمری / ۱۷۴۶ میلادی از سرگرفته شد. و در نهایت نگارش آن در سال ۱۱۶۰ قمری / ۱۷۴۷ میلادی به پایان رسید. مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل شرح تاریخ کشمیر از زمان باستان تا سال ۱۱۶۰ قمری / ۱۷۴۷ میلادی می باشد، مقدمه و موخره شامل توصیفات جغرافیایی کشمیر است، همچنین بخش اصلی متن کتاب شامل معرفی بزرگان این منطقه است. بخش مهمی از این اثر به شرح صوفیان و عارفان کشمیر می پردازد. این اثر شامل پیش گفتار، مقدمه، ۳ قسم و خاتمه می باشد. آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و از قدیمی ترین نسخ موجود از این اثر می باشد، و با نسخه توصیفی «چارلز ریو» مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: ۱۵ شعبان ۱۱۷۰ قمری / ۴ ژوئن ۱۷۵۷ میلادی می باشد.

مکان کتابت: ترکستان شرقی.

نام کاتب: محمد علیم کاتب.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: در صفحه آخر یادداشتی در خصوص نویسنده کتاب و همچنین تاریخ ۱۰ ذی

القعده ۱۱۷۰ قمری / ۲۸ ژوئن ۱۷۵۷ میلادی آمده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ای. برتلس در سال ۱۹۳۰ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳.۷×۲۱.۵؛ تعداد برگ: ۴۱۲؛ تعداد سطر: ۱۲؛ اندازه متن: ۸.۵×۱۵.۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش ها نه در همه جا با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: این نسخه دارای صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی براق می باشد.

(۴۹۵)

شماره نسخه: B 720 (538a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (واقعات کشمیر)

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و بسیار قدیمی می باشد، با نسخه B2458 مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: قرن ۱۸ میلادی.

مکان کتابت: ترکستان شرقی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: در حاشیه این نسخه یادداشتهای تکمیلی متن اصلی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن.ف. پتروفسکی در سال ۱۹۰۹ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲×۲۱.۲؛ تعداد برگ: ۲۹۸؛ تعداد سطر: ۱۴؛ اندازه متن: ۸×۱۵

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: قسمت‌های پایانی بخش سوم نیامده است، اما پس از «خاتمه» قسمتهای حذف شده آمده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۱.۵؛ تعداد برگ: ۲۸۳؛ تعداد سطر: ۱۶؛

اندازه متن: ۸×۱۵

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه ، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه ، عناوین نه در همه جا با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی براق.

(۴۹۶)

شماره نسخه: B 663 (572abc)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (واقعات کشمیر)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد، و با نسخه

شماره B720 مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکستان شرقی.

بخش هفتم: تاریخ کردها

(۴۹۷)

شماره نسخه: C 485 (576)

نام کتاب: شرف نامه.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: شرف ابن شمس الدین. وی در ۲۰ ذی القعدة ۹۴۹ قمری در نزدیکی قم به دنیا آمد و در سال ۱۵۹۹ یا به روایت دیگری در سال ۱۶۰۶ قمری وفات نمود. نویسنده اصالتاً کرد بوده است. پدر وی سالها ساکن ترکیه بوده است اما پس از مدتی راهی ایران می شود و در دربار صفویان خدمتگذاری می کرد. پسر وی نیز به تبعیت از پدر به دربار صفویان راه پیدا کرد.

تاریخ تألیف اثر: نگارش آن در سال ۱۰۰۵ قمری / ۹۷ - ۱۵۹۶ میلادی آغاز و در همان سال به اتمام می رسد.

مکان تألیف: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: بخش اول شامل شرح اقوام و سلسله های کرد از زمان تاسیس تا سال ۱۰۰۵ قمری / ۹۷ - ۱۵۹۶ میلادی ، بخش دوم شامل تاریخ سلطان های عثمانی از حکومت های معاصر ترکیه و ایران تا همان سال می باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی با دیگر نسخ موجود از این اثر تفاوت دارد که آن را حایز اهمیت می نماید. به عنوان مثال متن اصلی نیمه اول بخش پیش گفتار کاملاً متفاوت می باشد. در جلد سوم در بخش دوم، فصل ۱۱ درباره امیر خاندان بان نیامده است و به جای آن مطلبی در خصوص امیر گلباکی نوشته شده است که این مطلب در فهرست نسخه نیامده است. این نسخه خطی کامل و شامل جلد اول و جلد دوم (خاتمه) و بخش ضمیمه در خصوص زندگی نامه نویسنده می باشد.

تاریخ کتابت: اواخر قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: منطقه ای در شرق ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه ای نسخه: در صفحه اول این نسخه یادداشتی به دست خط ژل.روسو آمده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژل.روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۳۰.۷؛ تعداد برگ: ۳۰۴؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۲.۵×۲۲

نوع کاغذ: اروپایی طرح دار.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه ، عناوین و بخش ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی سیاه.

(۴۹۸)

شماره نسخه: C484 (a 576)

نام کتاب: همان (شرف نامه)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی بسیار ناقص می باشد، و تنها شامل جلد اول است. صفحات اولیه بخش پیش گفتار از بین رفته است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه ای نسخه: صفحات ۵۱ - ۵۴ بعدها به این نسخه اضافه گردیده است که این صفحات شامل بخشی از فصل ۱ از جلد دوم می باشد. در صفحات ۵۱ - ۵۴ بخشی از مقاله ای مذهبی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک.بوده در سال ۱۸۴۲

سعی بر معرفی نژاد کرد و معرفی قبایل کرد دارد.
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۳۳ قمری / ۱۸ - ۱۸۱۷ میلادی.
مکان کتابت: بغداد.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: نیامده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه نسخ خطی
وین در سال ۱۹۱۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی
سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۶.۵×۳۱.۵؛ تعداد برگ: ۱۹؛ تعداد سطر: ۲۷؛
اندازه متن: ۱۲×۲۳
نوع کاغذ: اروپایی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی براق.

میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۵.۵×۲۵؛ تعداد برگ: ۵۴؛ تعداد سطر: ۳۰ -
۳۱؛ اندازه متن: ۱۰×۱۹.۵
نوع کاغذ: اروپایی.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با
جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق.
نوع جلد: صحافی اروپایی متعلق به اواسط قرن ۱۹ میلادی.

(۴۹۹)

شماره نسخه: D 277

نام کتاب: رساله الانساب الاکرام.

توضیح نام اثر: نیامده است.
پدید آورنده: نامشخص می‌باشد.
تاریخ تألیف اثر: نامشخص می‌باشد. اما به احتمال زیاد در
اوایل قرن نوزدهم میلادی نگارش شده است.
مکان تألیف: نامشخص می‌باشد.
شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل بخش‌های منتخبی
از نسخه پیشین «شرف نامه» می‌باشد. نویسنده در این کتاب

بخش هشتم: تاریخ کشورهای عربی

اندازه صفحه: ۱۵.۵×۲۶؛ تعداد برگ: ۳۶۳؛ تعداد سطر: ۲۱؛

اندازه متن: ۹.۵×۱۸

نوع کاغذ: شرقی با درجه کیفیت متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی.

(۵۰۱)

شماره نسخه: C 437 (572bbb)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کتاب فتوح البلدان).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه با نسخه پیشین به شماره C 388 مطابقت دارد. در این نسخه پیش گفتار مترجم دو بار آمده است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: بخارا.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: رونویسی دوم در قرن نوزدهم در آسیای مرکزی انجام گرفته است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۵.۵×۲۷؛ تعداد برگ: ۳۲۸؛ تعداد سطر: ۱۹؛

اندازه متن: ۱۱×۲۱

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و آیه‌های قرآنی با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: این نسخه دارای صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی می‌باشد. صحافی این نسخه مورد ترمیم و بازسازی قرار گرفته است.

(۵۰۰)

شماره نسخه: C 388 (567b)

نام کتاب: کتاب فتوح البلدان.

توضیح نام اثر: این اثر در ترجمه از زبان عربی به فارسی بیشتر با عنوان «فتوح بن اعثم» معروف می‌باشد.

پدید آورنده: ابو محمد احمد بن اعثم الکوفی.

تاریخ تألیف اثر: ترجمه این اثر در سال ۵۹۶ قمری / ۱۲۰۰ — ۱۱۹۹ میلادی در مدرسه‌ای در نزدیکی خراسان توسط «محمد بن احمد المصطفی هروی» آغاز شده بود.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل شرح ۴ خلیفه اول، سلسله امویان و عباسیان تا سال ۲۵۲ قمری / ۸۶۶ میلادی می‌باشد. بیشترین توجه این اثر به زندگی ۴ خلیفه از نظر سیاسی و فتوحات اعراب می‌پردازد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی بسیار قدیمی و تنها شامل ترجمه بخش اول در خصوص ۴ خلیفه و همچنین خلیفه علی و دو فرزند ایشان حسن و حسین می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۲۴ ذی القعدة سال ۹۹۹ قمری / ۱۴ سپتامبر ۱۵۹۱ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی، افغانستان شمالی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: در صفحه نخست یادداشتی به زبان روسی آمده است، طبق این یادداشت این نسخه در شهر ادینبورگ به قیمت ۱۵۰ روبل خریده شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط وزارت دارایی روسیه در سال ۱۸۴۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: در حاشیه این نسخه یادداشت‌های بسیاری در تکمیل متن اصلی آمده است. (صفحات ۱۶، ۱۹، ۲۰) اما یادداشت‌های حاشیه‌ای صفحات ۱۸ و ۱۹ خط خورده است، در صفحه ۱۱۲ یادداشتی به نام یکی از صاحبان پیشین نسخه آمده است، در صفحه ۱۸ مهری بادامی شکل به نام «محمد تقی» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه نسخ خطی بخارا در سال ۱۹۱۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۲.۵؛ تعداد برگ: ۱۵۲؛ تعداد سطر: ۱۸؛ اندازه متن: ۱۰×۱۶

نوع کاغذ: شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. بسیاری از لغات و عبارات این نسخه با جوهر قرمز خط کشیده شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: این نسخه دارای صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی می‌باشد. برخی از صفحات نسخه رطوبت دیده است.

(۵۰۳)

شماره نسخه: C 437 (572bbb)

نام کتاب: رساله وجیزه فی بیان علم الادب عند اهل العرب.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: الکساندر قاسموویچ کاظم بیگ (۱۸۰۲ - ۱۸۷۰) از جمله بزرگترین شرق‌شناسان روس بوده است که نام خود را پس از ایمان آوردن به اسلام به «محمد علی» تغییر داد. وی در شهر «دربند» در داغستان به دنیا آمد. در دانشگاه‌های کازان و سن‌پترزبورگ به تدریس شرق می‌پرداخته است.

تاریخ تألیف اثر: نگارش آن در تاریخ ۱۲ رجب ۱۲۴۶ میلادی / ۱۳ دسامبر ۱۸۳۰ میلادی به پایان رسیده است.

مکان تألیف: شهر قازان روسیه.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل شرح مختصر اعراب تا پیش از اسلام و زبان و ادبیات آنها می‌پردازد. این کتاب از اولین مقالات علمی به زبان فارسی با استانداردهای اروپایی می‌باشد. این اثر شامل مقدمه، ۴ مقاله، خاتمه و ضمیمه است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

(۵۰۲)

شماره نسخه: B 1860 (Nov. 137)

نام کتاب: کاشف الاعجاز.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: محمد ابراهیم محمد کریم. وی اصالتاً در همدان به دنیا آمد اما در کربلا زندگی نموده و طبق متن کتاب، شیعه و از طرفداران این مذهب بوده است. او از شاهدان واقعه جنگ بین شیعیان کربلا و حکومت ترکان وقت عراق در سالهای ۲۰ قرن نوزدهم میلادی بوده است. علاوه بر این اثر، مجموعه شعری تحت عنوان «جنگ نامه» دارد. وی در این اثر به طور تفصیلی به شرح مبارزه سال ۱۲۴۱ قمری / ۲۶ - ۱۸۲۵ میلادی بین شیعیان کربلا و سپاه بغداد می‌پردازد. (در صفحه ۴۵ این اثر نویسنده به این کتاب اشاره می‌نماید و توجه خواننده را به این کتاب ارجاع می‌دهد).

تاریخ تألیف اثر: نگارش این اثر در ماه رجب ۱۲۴۴ قمری / ژانویه و فوریه ۱۸۲۹ میلادی به پایان رسیده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح تاریخ مبارزه شیعیان کربلا و «داود پاشا» حاکم وقت بغداد در سالهای ۱۲۴۴ قمری / ۲۹ - ۱۸۲۸ میلادی می‌باشد. این اثر بر اساس مشاهدات شخصی نویسنده و اطرافیان وی به رشته تحریر درآمده است. زبان این اثر بسیار ساده می‌باشد. وی در این اثر به «معجزه» امام حسین [علیه السلام] در کربلا می‌پردازد و «داود پاشا» را در ظلم با عمر، ابوبکر، عثمان و یزید یکسان می‌داند. این اثر شامل مقدمه، چند باب، خاتمه می‌باشد. در این نسخه باب‌ها تفکیک نشده است.

آغاز نسخه: «الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد...».

پایان نسخه: در پایان نسخه اشعاری آمده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه بسیار قدیمی و کامل است، این اثر با شرح وقایع پس از جنگ به اتمام می‌رسد. از جمله این وقایع بازسازی حرم امام حسین [علیه السلام] به دستور شاه ایران «عباس میرزا» (۱۲۰۳ - ۱۲۴۹ قمری / ۱۷۸۹ - ۱۸۳۳ میلادی) می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی، به احتمال زیاد این نسخه در زمان حیات نویسنده بازنویسی شده است.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

(۵۰۴)

شماره نسخه: B 1021 (a 849)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رساله وجیزه فی

بیان علم الادب عند اهل العرب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل و با نسخه پیشین مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: سالهای ۵۰ - ۶۰ قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: سن‌پترزبورگ.

نام کاتب: ملا حسین (فیض خانف).

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط «ملاحسین» (فیض خانف) در سال ۱۸۶۶ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۲؛ تعداد برگ: ۶۲؛ تعداد سطر: ۱۵؛

اندازه متن: ۸.۵×۱۴.۵

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها و

اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق تاتاری.

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی و نو.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد.

تاریخ کتابت: پس از ۱۲ رجب ۱۲۴۶ قمری/ ۲۵ دسامبر

۱۸۳۰ میلادی، و پیش از ۱۲ محرم ۱۲۴۷ قمری/ ۲۵ ژوئن

۱۸۳۱ میلادی.

مکان کتابت: قازان روسیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: این نسخه خطی

متعلق به خود نویسنده بوده است، در صفحه امضاء نویسنده به

تاریخ ۱۲ محرم ۱۲۴۷ قمری/ ۲۵ ژوئن ۱۸۳۱ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط خ.د. فرند در سال

۱۸۵۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۱.۵؛ تعداد برگ: ۶۰؛ تعداد سطر: ۱۶؛

اندازه متن: ۷.۸×۱۴.۵

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش‌ها،

واژگان خاص و منابع ارجاعی با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق تاتاری. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی

می‌باشد.

نوع جلد: این نسخه دارای صحافی کاغذی است.

بخش نهم: تاریخ ترکیه

(۵۰۵)

شماره نسخه: C 1046

نام کتاب: هشت بهشت.

توضیح نام اثر: عنوان این اثر به عربی «کتاب الصفات الثمانيه فی اخبار القیصاره العثمانيه» می باشد.

پدید آورنده: «حکیم الدین ادریس بن حسام الدین علی البدلیسی» می باشد. وی از جمله سیاستمداران و مورخان قرن ۱۶ میلادی بوده است، وی در ابتدا در غرب ایران در دربار حاکم ایران سلطان ایوب خدمتگذار بوده است و پس از به روی کار آمدن صفویان در سال ۹۰۷ قمری / ۱۵۰۲ میلادی از ایران فرار کرده و به ترکیه (عثمانی) و در خدمت سلطان‌های عثمانی بایزید دوم و سلیم اول بوده است. وی این اثر را به بایزید دوم تقدیم نموده است.

تاریخ تألیف اثر: در فاصله زمانی بین سال ۹۰۸ قمری / ۰۳ - ۱۵۰۲ میلادی تا ۹۱۲ قمری / ۰۷ - ۱۵۰۶ میلادی به نگارش درآمده است.

مکان تألیف: ترکیه (عثمانی).

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل شرح سلاطین عثمانی از ۸ سلطان اول عثمانی تا ادامه سلطنت آنها در سال ۹۱۲ قمری / ۰۷ - ۱۵۰۶ میلادی است. این اثر یکی از منابع مرجع و اصلی تاریخ ترکیه و دارای هشت بخش (کتاب) می باشد که هر بخش به یک سلطان اختصاص داده شده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و تنها شامل کتاب اول تا چهارم و صفحات نخستین کتاب ۵ از این مجموعه می باشد. آغاز این نسخه با نسخه موجود در موزه بریتانیا به توصیف «چارلز ریو» مطابقت بسیار دارد.

تاریخ کتابت: ۲۹ ربیع الثانی سال ۱۰۲۷ قمری / ۲۶ آوریل ۱۶۱۸ میلادی.

مکان کتابت: ترکیه (عثمانی).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: در صفحه ۲۵ مهری به نام صاحب پیشین نسخه به تاریخ ۱۱۲۷ قمری / ۱۷۱۵ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مجموعه نسخ خطی وین در سال ۱۹۱۶ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۲۷.۵؛ تعداد برگ: ۳۲۵؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۱×۲۱

نوع کاغذ: اروپایی طرح دار.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بسیاری از تاریخ‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی و چرمی.

(۵۰۶)

شماره نسخه: C 387 (567aac)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (هشت بهشت)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ناقص و شامل کتاب اول تا چهارم و بخش زیادی از کتاب هفتم است.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکیه (عثمانی).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: بر روی صفحه نخست یادداشت‌های بسیاری آمده است. یکی از این یادداشتها به تاریخ ۱۱۹۱ قمری / ۱۷۷۷ میلادی و دیگری ۱۲۵۳ قمری / ۱۸۳۷ - ۳۸ میلادی می باشد.

□۲۴۸ توصیف نسخه‌های خطی فارسی انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه ، عناوین و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: نستعلیق. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.
نوع جلد: صحافی شرقی، با روکش چرمی.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ.گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۸×۳۰.۳؛ تعداد برگ: ۳۵۹؛ تعداد سطر: ۳۰؛
اندازه متن: ۱۲.۸×۲۳.۳
نوع کاغذ: اروپایی.

بخش دهم: تاریخ داغستان

(۵۰۷)

شماره نسخه: C 437 (572bbb)

نام کتاب: دربند نامه.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدید آورنده: در مقدمه نسخه موجود از این اثر در موزه رومانیا آمده است که «محمد اوایی آقناشی» این اثر را از زبان فارسی به آذربایجانی ترجمه نموده است. وی این اثر را به درخواست یک داغستانی با نام «چویان بیگ» ترجمه نموده است. وی از مشاهیر داغستان متولد ۹۸۶ قمری / ۷۹ - ۱۵۷۸ میلادی است.

تاریخ تألیف اثر: این اثر پیش از تاریخ ۱۰۹۹ قمری / ۸۸ - ۱۶۸۷ میلادی ترجمه شده است. متن اصلی این اثر به زبان فارسی تا کنون در دسترس نمی باشد. اما به احتمال زیاد در دهه های ۲۰ قرن هفدهم میلادی نوشته شده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: شرح تاریخ دربند و تاریخ عمومی داغستان می باشد. این اثر در زمان پتر کبیر (۱۷۲۲ میلادی) به شهرت بسیاری دست یافت و در قرن نوزدهم توسط کلاپرت از زبان آذربایجانی به فرانسوی ترجمه شد. آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ترجمه مجدد این اثر از زبان آذربایجانی به فارسی است و شامل مقدمه مترجم «پار علی»، متن اصلی تا تاریخ ۴۵۶ قمری / ۱۰۶۴ میلادی و اسامی ۵۰ شهید شهر «دربند» می باشد. در این اثر در مقایسه با متن اصلی به زبان آذربایجان بخش مربوط به الکساندر کاظم بیگ تفضیلی تر است.

تاریخ کتابت: ۱۲۴۱ قمری / ۲۶ - ۱۸۲۵.

مکان کتابت: داغستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه ای نسخه: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ای. ایخوالد در سال ۱۸۲۷ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۱.۵؛ تعداد برگ: ۳۳؛ تعداد سطر: ۱۰؛ اندازه متن: ۸×۱۴

نوع کاغذ: اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و بخش ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی با روکش چرمی.

(۵۰۸)

شماره نسخه: B 4547

نام کتاب: دربند نامه.

توضیح نام اثر: در صفحه اول این نسخه عنوان «کتاب جدید المسمی به دربند نامه» آمده است. از سوی دیگر در دیگر نسخ خطی عنوان آن به صورت «دربند نامه جدید» می باشد.

پدید آورنده: «میرزا حیدر وزیرف» از اهالی داغستان.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۲۶۲ قمری / ۱۸۴۶ میلادی.

مکان تألیف: شهر دربند در داغستان.

شرح اجمالی محتوای اثر: شامل شرح تاریخ دربند از زمان تاسیس تا پیوستن آن به روسیه در سال ۱۲۲۱ قمری / ۱۸۰۶ میلادی در زمان سلطنت نیکلای اول (۱۸۲۵ - ۱۸۵۵) می باشد. این نسخه بر اساس مدارک مستدل، شواهد شخصی و روایات شفاهی دیگران به تحریر درآمده است و نویسنده در آن از ذکر منابع خودداری نموده است. این اثر شامل ۱۹ پاراگراف است.

سن‌پترزبورگ وارد شده است.	آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
اندازه صفحه: ۱۳.۷×۲۱؛ تعداد برگ: ۴۵؛ تعداد سطر: ۱۱؛	کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد.
اندازه متن: ۹×۱۴	تاریخ کتابت: جمادی الاول ۱۲۶۵ قمری / آوریل ۱۸۴۹ میلادی .
نوع کاغذ: اروپایی.	مکان کتابت: دربند.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه ، اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.	نام کاتب: نیامده است.
نوع خط: نستعلیق.	اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه‌ای نسخه: در صفحه اول
نوع جلد: این نسخه دارای صحافی شرقی، با چرم قرمز رنگ.	نام این اثر به سبک اروپایی نوشته شده است.
	سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط کتابخانه آکادمی علوم روسیه در سال ۱۹۶۲ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی

بخش یازدهم: تاریخ تاتار و باشقیر

بخش بیشترین توجه به انقلاب باشقیر در سالهای ۱۷۳۵ - ۱۷۴۱ میلادی شده است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می باشد.

تاریخ کتابت: نیمه اول قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: پاولژ.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت حاشیه ای نسخه: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط س.آ.علیموف در سال

۱۹۳۸ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده

است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۲؛ تعداد برگ: ۹؛ تعداد سطر: ۱۷ - ۲۰؛

اندازه متن: ۱۲.۵×۱۶.۵

نوع کاغذ: اروپایی (روسی) به تاریخ ۱۸۲۰ میلادی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق (تاتاری).

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی با روکش چرمی.

(۵۰۹)

شماره نسخه: B 4070

نام کتاب: حکایت.

توضیح نام اثر: این عنوان به احتمال زیاد توسط کاتب بر روی این اثر گذاشته شده است. به احتمال زیاد عنوان اصلی آن «جزای جنگ» می باشد.

پدید آورنده: نامشخص.

تاریخ تألیف اثر: اواخر قرن ۱۸ میلادی.

مکان تألیف: در پاولژ.

شرح اجمالی محتوای اثر: در حال حاضر مشخص نمی

باشد این اثر ترجمه ای از زبان تاتاری به فارسی است یا خود

اثر به زبان فارسی نوشته شده است. کتاب حاوی افسانه ها و

داستانهای تاتاری و باشقیری می باشد. بخش اول شامل

افسانه ای درباره لشگر کشی تیمور (۷۷۱ - ۸۰۷ قمری) / ۱۳۷۰

- ۱۴۰۵ میلادی) به شهر ولادیمیر و چند داستان دیگر است،

اما بخش دوم به شرح تاریخ باشقیر از نیمه دوم قرن شانزدهم

میلادی تا نیمه دوم قرن هجدهم میلادی می پردازد. در این

توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی

آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (اس.اس.اس.ار)

انستیتوی شرق شناسی

جلد چهارم

(فرهنگ نامه های فارسی به فارسی)

تالیف: اس. ای. بایوفسکی

انتشارات ادبیات شرق، مسکو، سال ۱۹۶۲ میلادی

مترجم: سمیرا اسماعیلی

زیر نظر: رایزنی فرهنگی ایران در روسیه

با نظارت: محسن حیدر نیا، علی صدراپی خویی، حسین متقی

مقدمه مؤلف

این اثر شامل توصیف بخشی از «مجموعه بزرگ کاتالوگ‌های نسخ خطی» موجود در انستیتو ملل آسیا وابسته به آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) می‌باشد.

مردم شناس بزرگ روسیه ن. د. میکلوخا - ماکالایا از اولین پیشگامان گردآوری مجموعه نسخ خطی فارسی - تاجیکی در جهان بوده است. جلد چهارم این مجموعه شامل توصیف نسخ خطی «فرهنگ نامه‌های فارسی - تاجیکی» و همچنین فرهنگنامه‌های مختص یک اثر ادبی یا یک نویسنده می‌باشد. فرهنگ نامه‌های تفسیری فارسی، فرهنگ دو زبانه (عربی - فارسی، ترکی - فارسی) و مقالاتی در زمینه دستور زبان، بزرگترین بخش مجموعه «نسخ خطی زبانشناسی» انستیتو ملل آسیا را شامل می‌گردد.

مجموعه ارزشمند «فرهنگنامه‌های تفسیری انستیتو ملل آسیا» از بزرگترین مجموعه گردآوری شده نسخ خطی در اتحاد جماهیر شوروی (سابق) و جهان می‌باشد. گردآوری این نسخ از تاریخ تأسیس موزه آسیا در سال ۱۸۱۸ میلادی آغاز و تا به امروز ادامه دارد. در این بین بیشترین تلاش جهت تدوین این مجموعه بر عهده ک. گ. زالمان بوده است و اصلی ترین زمینه مورد علاقه ک. گ. زالمان واژه شناسی فارسی بوده است. در نتیجه فعالیت‌های وی، این مجموعه به عنوان غنی ترین مرجع گروه زبانهای ایرانی و نیز منبعی ارزنده برای علوم تاریخی، مردم شناسی و جغرافیای انسانی می‌باشد.

نویسنده در تدوین شرح نسخ خطی این مجموعه اصول تحقیقاتی «بخش انستیتو ملل آسیا در لنینگراد» و همچنین مبانی اصلی مورد استفاده ن. د. میکلوخا - ماکالایا در بخش اول توصیف نسخ خطی فارسی را رعایت نموده است. جهت سهولت استفاده این مجموعه اطلاعات مطابق فهرستی شامل: تاریخ کتابت، مکان کتابت، اسامی کاتبان، شرح نسخه و بخش اطلاعات تکمیلی آمده است. فهرست فرهنگ نامه‌های فارسی انستیتو ملل آسیا با افزودن مجموعه نسخ موجود در کتابخانه براون (دانشگاه کمبریج)، بوستون (کتابخانه بودلیانسی)، موتادلیر (بانکیپور) و مجموعه نسخ خطی در ایران شامل کتابخانه مشهد، کتابخانه مجلس، کتابخانه عمومی «معروف»، کتابخانه مدرسه سپهسالار و کتابخانه دانشگاه تهران کامل می‌گردد.

در بررسی فرهنگنامه‌ها موارد زیر مورد توجه خواننده قرار گیرد:

در این کاتالوگ مجموعه واژگان فرهنگنامه‌ها آورده نشده است.

ساختار فرهنگ نامه، تعداد فصل‌ها، وجود یا عدم وجود مقدمه نویسنده، نتیجه گیری و پیوست‌ها ذکر گردیده است. ترکیب ساختاری فرهنگ بیان گردیده است.

وجود شاهد مثالها، نمونه‌های تصویری، نقل قول‌های نویسنده ذکر گردیده است.

منابع و مراجع مورد استفاده در فرهنگ بیان گردیده است.

جایگاه و ارزش فرهنگنامه از نظر واژه شناسی ذکر گردیده است.

در پایان از گروه ایرانی انستیتو ملل آسیا جهت همکاری در گردآوری مجموعه نسخ خطی زبان فارسی تقدیر می‌گردد.

فهرست حروف اختصاری مصادر

الف (کتابنامه):

- Вяткин - (ویاتکین) فهرست نسخ خطی و. آ. ویاتکین در کتابخانه عمومی «جمهوری سوسیالیستی ازبکستان شوروی»، «مجموعه مقالات کتابخانه عمومی جمهوری سوسیالیستی ازبکستان شوروی»، جلد اول، تاشکند، ۱۹۳۵.
- В - ДАН - (دان - و) گزارش‌های آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی، شماره سریال. B.
- В - ДРАН - (دران - و) گزارش‌های آکادمی علوم روسیه، شماره سریال. B.
- Залеман и Розен - (زالمان و روزن)، فهرست نسخ خطی فارسی، ترکی - تاتاری، عربی؛ کتابخانه دانشگاه سن‌پترزبورگ، ز.و.او: «مجموعه مقالات گروه شرق‌شناسی انجمن باستانشناسی روسیه»، جلد دوم، ۱۸۸۸ میلادی؛ جلد سوم، ۱۸۸۹ میلادی.
- ЗВО - ز.و.او: مجموعه مقالات گروه شرق‌شناسی انجمن باستانشناسی روسیه.
- ЗКВ - ز.ک.و: مجموعه مقالات گروه شرق‌شناسان وابسته به موزه آسیا آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق).
- ИАН - مجله آکادمی علوم، شماره سریال ۵، جلد ۱ - ۲۵، سن‌پترزبورگ، ۱۸۹۴ - ۱۹۰۶ میلادی، شماره سریال ۶، جلد ۱ - ۴، ۱۹۰۷ - ۱۹۱۵ میلادی.
- ИАН, V (протоколы) - مجله آکادمی علوم، شماره سریال ۵، (گزارش‌های جلسات آکادمی علوم).
- ИНА - انستیتو ملل آسیا آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق).
- Капранов - و.آ. کاپرانوف، تاریخ فرهنگ نویسی تاجیکی، مجله گروه علوم اجتماعی آکادمی علوم «جمهوری سوسیالیستی تاجیکستان شوروی»، جلد ۹، ۱۹۵۶، صفحه ۸۵ - ۱۰۳.
- Ромаскевич - و.آ. روماسکوویچ، فهرست نسخ خطی فارسی، ترکی - تاتاری، عربی؛ کتابخانه دانشگاه پتروگراد، ز.ک.و: مجموعه مقالات گروه شرق‌شناسان وابسته به موزه آسیا آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق)، جلد اول، ۱۹۲۵ میلادی، صفحه ۳۵۳ - ۳۷۱.
- Семенов - سمنوف، مجموعه نسخ خطی شرق‌شناسی آکادمی علوم «جمهوری سوسیالیستی ازبکستان شوروی»، جلد اول، مدیر مسئول: و.آ. سمنوف، تاشکند، ۱۹۵۲ میلادی.
- Е. Э. Бретельс - برتلس.
- Beeston - Catalogue of the Turkish, Hindustani and Pushtu manuscripts in the Bodleian Library. Pt III. Additional Persian manuscripts, Oxford, 1954.
- Bloch - E. Blochet. Catalogue des manuscrits de la bibliotheque nationale, t. I - IV, Paris, 1905 - 1934.
- Blochmann - H. Blochmann, Contributions to Persian Lexicography. Journal of the Asiatic Society of Bengal, vol. XXXVII, pt I, Calcutta, 1869, pp. 1 - 72.
- Browne - E. G. Browne. A Catalogue of the Persian manuscripts in the Library of the University of the Cambridge. Cambridge, 1896.
- Dorn - B. Dorn. Catalogue des manuscrits et xylographs orientaux de la Bibliotheque Imperiale Publique de St. - Petersburg, 1846.
- Dorn - Chanykov - B. Dorn. Die vorden Chanykov'sche jetzt der kaiserl. öffentlichen Bibliothek zugehörige Sam nulgug von morgenländischen Handschriften. Mél. As., t. V, livraisons 2 - 3, 1865, pp.

221 – 313.

Ethé, B. — E. Sachau and H. Ethé. Catalogue of the Persian, Turkish, Hindustani and Pushtu manuscripts in the Boldian Library, pt I. The Persian manuscripts. Oxford, 1889.

Ethé, I. O. — H. Ethé, Catalogue of the Persian manuscripts in the Library of the India office, I — II, Oxford. 1903 – 1937.

Flügel — G. Flügel. Die arabischen, persischen und Türkischen Handschriften der kaiserlich — königlichen Hofbibliothek zu Wien, Bd I – III, Wien, 1865 – 1867.

Ivanow — W. Ivanow. Consice descriptive Catalogue of the Persian manuscripts in the Collection of the Asiatic Society of the Bengal. Calcutta, 1924.

Ivanow, Bengal — W. Ivanow. Consice descriptive Catalogue of the Persian manuscripts in the Curzon Collection Asiatic Society of the Bengal. Calcutta, 1926.

Lagarde — P. Lagarde. Persische Studeien. Göttingen, 1884.

Mél. As. — Mélanges Asiatique, tirés du Bulletin historico — philologique de l'Académie Imperiale des Sciences de St. — Petersbourg, t.I – XII, St. Peterbourg, 1852 – 1894.

Muqtadir — Maulavi Abdul Mughtadir Khan Bahadur. Catalogue of the Arabic and Persian manuscripts in the Oriental Public Library at Bankipore, vol. I, Calcutta, 1908; vol. IX, 1925.

Persch, B. — W. Pertsch. Verzeichniss der persischen Handschriften, Berlin, 1888 (Die Handschriften — Verzeichnisse der königlichen Bibliothek zu Berlin, Bd IV).

Rieu — Ch. Rieu. Catalogue of the Persian manuscripts in the British Museum, I – III, London, 1879 – 1883.

Rieu, Supplement — Ch. Rieu. Supplement to the Catalogue of the Persian manuscripts in the British Museum, London, 1895.

Rosen — V. Rosen. Collections Scientifiques de l'Institut des language orientales du Ministère des Affaires Etrangères, III. Les Manuscrits Persans. St. — Peterbourg, 1866.

Rousseau — (J. L. Rousseau). Catalogue d'une collection de cinq cents manuscrits orientaux. Paris, 1817.

Salemann, Bericht — C. salemann. Bericht über die Ausgabe des Mi' — jar — i Jamali. Mél. As., t. IX, Livraison 4, 1888, pp. 417 – 594.

Salemann (реп.) — C. Salemann (реп. нахн.:) Paul de Lagarde. Persische Studien. Göttingen, 1884. Literatublatt für orientalische Philologie. Bd II, 1884, Ss. 74 – 86.

Sprenger — A. Sprenger, A Catalogue of the Arabic, Persian and Hindustany manuscripts of the Libraries of the King of Oudh, vol. I, Calcutta, 1854.

Haji Khalfa — Haji Khalfa. Lexion bibliographicum et encyclopedicum. Edidit G. Flügel, I — VII, Leipzig — London, 1835 – 1858.

Shams Fachri — C. Salemann. Shams i Fachril Ispahanensis lexicon Persicum id est libri Mi'jar I Gamali pars quatra. Fasc. Prior: te[tum et indices continens. Casani, 1887.

- Джавахеркалам (جواهر کلام)، - فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی، تألیفات عبد العزیز جواهر کلام، جلد اول، تهران، ۱۹۳۴ میلادی؛ جلد دوم، تهران، ۱۹۳۵ میلادی.
- Итисами (اعتصامی)، - فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی، تألیفات یوسف اعتمادی، جلد دوم، تهران، ۱۳۱۱ / ۱۹۳۲ میلادی.
- Йўсуф Ширази (یوسف شیرازی)، - فهرست کتابخانه مدرسه «سپهسالار»، تهران، جلد اول، سال ۱۳۱۵ / ۱۹۳۶ میلادی، جلد دوم، ۱۳۱۸ / ۱۹۳۹ میلادی.
- наме _ Лугат (لغتنامه)، - لغتنامه تألیف علی اکبر دهخدا زیر نظر دکتر محمد معین، شماره مسلسل ۴۰، مقدمه، تهران، ۱۹۵۹ میلادی.
- Мешхед (مشهد)، - فهرست کتب کتابخانه مبارکه آستان قدس رضوی، جلد دوم، مشهد، ۱۳۰۵ / ۱۹۲۶ میلادی.
- Мунзавй (منزوی)، - فهرست کتابخانه اهدایی آقا سید محمد مشکات به کتابخانه دانشگاه تهران، جلد دوم، تهران، سال ۱۳۳۲ / ۱۹۵۳ میلادی.
- Саид Нафиси (سعید نفیسی)، - برهان قاطع... به اهتمام محمد معین، جلد اول، تهران، ۱۳۳۰ / ۱۹۵۱ میلادی، مقدمه به کلام سعید نفیسی.

ب) فنی:

- Доп. Свед. - اطلاعات بیشتر: اطلاعات تکمیلی درباره نسخه خطی و مؤلف آن.
- Др. Списки - فهرست نمونه‌های دیگر نسخه.
- Изд. Рук. - چاپ نسخه.
- Изд. соч. - چاپ نمونه‌های دیگر نسخه: چاپ نمونه‌های دیگر نسخه خطی بدون نظر گرفتن نسخه مشروح.
- Литограф. изд. - انتشارات نسخه: انتشارات نسخه خطی.
- Оп. рук. - شرح نسخه در دیگر مقالات: شرح نسخه خطی مشروح در مقالات و کتب علمی مختلف.
- Пер. рук. - ترجمه نسخه.
- Пер. соч. - ترجمه نمونه‌های دیگر نسخه.
- Упр. рук. - اولین شرح نسخه: اولین شرح از نسخه خطی مشروح در مقالات و کتب علمی.

توصیف نسخه‌های جلد چهارم

(۵۱۰)

۱. شماره نسخه: B 560 (477 aa)

نام کتاب: معیار جمالی و مفتاح ابو سحاقی

نام دیگر: فرهنگ شمسی فخری، لغت فرس و لغت فرس قدیم.

پدید آورنده: شمس الدین محمد فخر الدین فخری اصفهانی معروف به «شمس فخری»
وی از شاعران معروف زمان خود و ملقب به «افصح المتکلمین» بوده است. شمس فخری در سال ۶۷۴ قمری (۷۶ - ۱۲۷۵ میلادی) به دنیا آمد و در سال ۷۴۹ قمری (۴۹ - ۱۳۴۸ میلادی) در مشهد دار فانی را وداع گفت.

فرهنگ «معیار جمالی و مفتاح ابو اسحاقی» در سال ۷۴۵ قمری (۱۳۴۴ میلادی) به نگارش در آمده است. بنا به روایتی دیگر تاریخ نگارش این کتاب سال ۷۳۳ قمری (۱۳۳۲ میلادی) می‌باشد، از سوی دیگر به روایت سعید نفیسی سال نگارش این اثر ۷۴۴ قمری (۱۳۴۳ میلادی) می‌باشد. این اثر در شهر شیراز و در دربار «جمال ابو اسحاق» به نگارش درآمده است و نام حاکم جمال ابو اسحاق در عنوان کتاب نیز ذکر گردیده است.

این فرهنگ شامل لغات کهن و باستانی (آرکائیک) زبان پارسی می‌باشد. این اثر بخشی از مجموعه چهاربخشی با همین عنوان می‌باشد.

این مجموعه شامل: ۱ - قواعد بدیعی و عروضی، ۲ - مقاله‌ای در باب وزن، ۳ - فصاحت و بلاغت، ۴ - فرهنگ می‌باشد، که نام این مجموعه از روی بخش چهارم آن گرفته شده است.

این فرهنگ شامل ۲۱ باب به ترتیب حروف الفبا می‌باشد. اغلب در تشریح و توصیف واژگان شاهد مثالهایی از اشعار خود نویسنده و دیگر شاعران چون فردوسی، عنصری و منوچهری آورده شده است. فرهنگ «شمسی فخری» از جمله

اولین لغتنامه‌های زبان فارسی می‌باشد. این فرهنگ مدت زمان زیادی بعد از فرهنگنامه معروف «لغت فرس» به عنوان دومین فرهنگ کهن فارسی شناخته می‌شد، اما بعدها سه نسخه فرهنگ نامه قدیمی تر با عناوین «سیاح الفرس»، «فرهنگ نامه»، «دستور الافاضل» به این فهرست اضافه گردید. این فرهنگ به عنوان مرجعی برای دیگر لغتنامه‌های فارسی چون «تحفه الاحباب»، «مجمع الفرس»، «فرهنگ جهانگیری» و ... بوده است. فرهنگ «معیار جمالی» همچنین بخشی از فرهنگ ترکی - فارسی «لغت نعمت الله» می‌باشد.

آغاز نسخه: «بدان اصلحک الله که هر چند تفاوت در السنه و اختلاف در لغات بیش از آنست».

افتادگی نسخه: این نسخه کامل می‌باشد. نسخه دیگری از فرهنگ «معیار جمالی» در کتابخانه حرم امام رضا در مشهد از سال ۱۱۶۶ قمری مطابق با ۵۳ - ۱۷۵۲ میلادی موجود می‌باشد.

نوع خط: نسخ و گاهی نیز نستعلیق.

تاریخ کتابت: ۱۲ محرم ۱۲۷۵ قمری (۲۲ آگوست ۱۸۵۸ میلادی).

مکان کتابت: مشهد.

نام کاتب: ذکر نشده.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ن. و. خانیکف در سال ۱۸۵۸ میلادی از شهر مشهد به انستیتو شرقشناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه: ۲۲ x ۱۷.۲ سانتیمتر (صفحات ۱۲ و ۱۳ به ابعاد ۲۲ x ۱۴.۵ می‌باشد)؛ اندازه متن ۱۴.۵ x ۸ سانتیمتر.

؛ تعداد برگ: ۷۲؛ تعداد سطر: ۱۵

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، ضخیم، براق با مهر برجسته کارخانه سازنده.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین آن با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی اروپایی (موزه آسیا)، سبز تیره، مقوایی، با مهر برجسته طلائی بر دو طرف جلد، با کاغذ سفید ابتدا و انتهای جلد که با دست خط ب. دورن (B. DORN) بر روی کاغذ سفید ابتدای جلد عنوان «لغت فارسی قدیم» نوشته شده است.

منابع کتابشناسی: واژه نامه فارسی، بخش چهارم معیار جمالی از شمس فخری، اصفهان، ویرایش: صادق کیا، تهران، ۱۳۳۷ شمسی. ۱۹۵۸ میلادی.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

منابع کتابشناسی: فهرستواره دستنوشته‌های ایران (دنا)، ج ۹، ص ۹۳۹ - ۹۴۰، که در آن چهل و هفت نسخه از این کتاب در کتابخانه‌های ایران معرفی شده است.

(۵۱۱)

۲. شماره نسخه: C 1609 (Nov. 1296) 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (معیار جمالی و مفتاح ابو سحاقی) است.

این نسخه از «معیار جمالی و مفتاح ابو اسحاقی» مانند نسخه قبل کامل می‌باشد، آغاز و پایان یکسانی دارند، اما یازده بیت کمتر دارد. این نسخه در سال ۱۶۰۹ میلادی توسط ک.گ. زالمان مورد مرمت و بازسازی قرار گرفته است.

تاریخ کتابت: (قرن یازدهم هجری قمری) اواخر قرن شانزدهم و اوایل قرن هفدهم میلادی.
مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشت‌هایی با دست خط‌های متفاوت یافت می‌شود، در صفحه ۱ و ۵ شعری به زبان فارسی نوشته شده است. در صفحه ۱ مهر دایره‌ای شکلی به نام «حاجی ملا عبد الوحید ابن ملا محمد شریف مورخ ۱۲۶۰ قمری» و در صفحه ۱ و ۵۹ نیز مهر مستطیل شکلی با نام «حاج ناصر الدین الحسین ابن حاج عبیدالله مورخ ۱۲۴۱ قمری» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از شهر بخارا به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۳.۵ × ۱۳.۵. سانتیمتر؛ تعداد برگ: ذکر نشده؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۸ × ۱۵. سانتیمتر

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، زرد، آهارمهره شده.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و عناوین، مثالها و

واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است، نوع خط: نستعلیق زیبا.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، رنگ آلبالویی، مقوایی. صحافی کتاب آسیب دیده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

(شرح نسخه در دیگر مقالات:

س. ای. بایفسکی، С. И. Бевский، جلد دوم شمس فخری از مجموعه ИВ АН СССР، مسائل شرق‌شناسی، شماره ۳، ۱۹۵۹ میلادی، ص ۱۲۲ - ۱۲۵).

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

آغاز نسخه: (شعر)

ای فلک را هوای قدر تو یار

وی ملک را ثنای صدر تو بار

انجام نسخه: (شعر)

شام گردد چو صبح زرد لباس

صبح گردد چو شام تیره شعار

(۵۱۲)

۳. شماره نسخه: C 312 (473ab)

نام کتاب: شرفنامه احمد منیری

توضیح نام اثر: از دیگر عناوین این نسخه «شرفنامه ابراهیمی»، «فرهنگ ابراهیمی»، «فرهنگ ابراهیم شاه»، «شرفنامه» می‌باشد.

پدید آورنده: ابراهیم قوام الدین فروغی می‌باشد. وی در قرن پانزدهم در شهر بوهار هند می‌زیست. اواز پیروان شیخ معروف شرف الدین احمد ابن یحیی متولد شهر منیر (استان بوهار، هندوستان) متوفی در سال ۷۸۲ قمری (۸۱ - ۱۳۸۰ میلادی) می‌باشد. ابراهیم قوام الدین فروغی این فرهنگنامه را به استاد خود تقدیم نموده است.

تاریخ تألیف اثر: سال ۸۷۸ قمری (۷۴ - ۱۴۷۳ میلادی).

مکان تألیف: این فرهنگ در دربار ابوالمظفر باریک شاه (حکومت ۸۶۴ - ۸۷۹ ق) حاکم بنگال به نگارش درآمده است.

فرهنگ «شرفنامه احمد منیری» شامل پاره‌ای از واژگان فارسی در منظومه‌های شاعران کهن پارسی می‌باشد. این فرهنگ شامل اشعار تقدیمی نویسنده، مقدمه‌ای درباره قواعد دستوری و واژه شناسی، ۳۱ باب می‌باشد. هر باب طبق حرف اول

۱. طبقات سلاطین اسلام، استانی پول، ترجمه عباس اقبال، تهران، ۱۳۶۳ ش، ص ۲۷۷.

اندازه صفحه: ۲۵.۴ × ۱۵.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲۴۷
(شماره گذاری صفحات شرقی است)؛ تعداد سطر: ۱۹ - ۲۲؛
اندازه متن: ۱۴.۵ - ۱۷.۵ × ۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، زرد، ضخیم؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، همچنین عناوین
فصلها و بخشها و گاهی نام شعرا با جوهر قرمز (شنگرف)
نوشته شده است،

نوع خط: نسخ و نستعلیق؛

نوع جلد: صحافی شرقی، جلد چرمی قهوه‌ای تیره،
صفحات اول و آخر کتاب رطوبت دیده است.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

نام کاتب در فهرست روسی «مصطفی ابن شیخ محمد
الحمزه» ذکر شده است. ولی در نسخه خطی عبارت چنین
است: «مصطفی بن شیخ محمد الحمه الله بلجام هدایت» که
کلمه «الحمه» به اشتباه «الحمزه» خوانده شده است.

این نسخه فاقد دیباچه منظوم مؤلف می‌باشد و مقابله شده
و علامت بلاغ در آخر نسخه با عبارت «بلغ المقابلة بقدر
الطاقة» دیده می‌شود.

منابع کتابشناسی: فهرستواره دستنویست‌های ایران (دنا)، ج
۹، ص ۹۳۹ - ۹۴۰، که در آن نوزده نسخه از این کتاب در
کتابخانه‌های ایران معرفی شده است.

(۵۱۳)

۴. شماره نسخه: C 310 - 1 (473a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شرفنامه احمد

منیری) است.

این نسخه شامل دیباچه و مقدمه می‌باشد، علاوه بر تمامی
باب‌ها و بخش‌ها دارای ضمیمه‌ای شامل واژگان مختصر
می‌باشد. در این اثر طرز تلفظ واژگان نیز به طور تفصیلی آمده
است.

تاریخ کتابت: ۲۹ ربیع الثانی ۱۰۹۴ قمری (۲۷ آوریل سال
۱۹۶۸ میلادی).

مکان کتابت: جنیر.

نام کاتب: ملا محمد یوسف.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه بسیاری از
صفحات این اثر واژه‌هایی از فرهنگ لغت «مؤید الفضلاء» آمده
است که این واژه‌ها بخش مهمی از این لغتنامه را تشکیل
می‌دهند. همچنین در حاشیه این نسخه یادداشت‌هایی از لغتنامه
«فرهنگ حسینی» آمده است.

نخستین واژه نام گذاری گردیده است و هر باب به بخش‌های
کوچکتری با عنوان فصل تقسیم بندی شده است. در پایان هر
بخش معنای واژه‌های ترکی نیز آورده شده است. در این
فرهنگ اغلب از اشعار شاعرانی چون فردوسی، انوری، نظامی،
خاقانی، سعدی، سوزنی، حافظ، ظهیر فاریابی و برخی اشعار
خود نویسنده به عنوان شاهد مثالهایی بر واژگان استفاده
گردیده است. این فرهنگ بخشی از فرهنگ «اداة الفضلاء»
نگارش یافته در هند در سال ۸۲۲ قمری (۱۴۱۹ میلادی)
می‌باشد. فرهنگ «شرفنامه احمد منیری» به عنوان مرجعی برای
فرهنگنامه‌های «مؤید الفضلاء»، «کشف اللغات و اصطلاحات»،
«رساله میرزا»، «مجمع الفرس»، «فرهنگ جهانگیری» بوده است.
این فرهنگ هیچ گاه به چاپ نرسید و تنها تعداد کمی از دست
نوشته‌ها و نسخ خطی آن در دسترس می‌باشد.

آغاز نسخه: «باب اول حروف المعانی و الفواید فصل فی
الالف، «ا» ساکن بمعنی ملازمه‌اید. هفت پیکر تا رسیدند هر دو
دوشادوش...».

این نسخه کامل می‌باشد، تنها صفحات اول و آخر آن بر اثر
رطوبت آسیب دیده‌اند. صفحه اول مقدمه این نسخه خطی از
بین رفته است، اما مجموعاً این نسخه با دیگر نسخه‌های
فرهنگ «شرفنامه احمد منیری» هماهنگی دارد، تنها در برخی از
صفحات قسمتی از بیت‌های توصیفی و یا کلمات تفسیری از قلم
افتاده است.

تاریخ کتابت: رجب ۱۰۴۴ قمری / دسامبر ۱۶۳۴ - ژانویه
۱۶۳۵ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: مصطفی ابن شیخ محمد الحمزه.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه اول این نسخه
عبارت «از کتاب فاخر سید محمد شریف الحاج حمزه حمید
پاشا زاده» به زبان فارسی نوشته شده است. دو مهر مدور بر
روی صفحات این کتاب چاپ گردیده است، اولین مهر نشانی
با نام محمد شریف و مهر دیگر نشانی با نام علی خان مورخ
سال ۱۴۰۳ قمری می‌باشد. مهر مستطیل شکلی با نشان
نامعلومی نیز بر روی صفحات ۱۶، ۲، ۷۱ این کتاب حک
شده است. در ضمیمه پایان این نسخه فهرستی از لغت‌نامه‌های
مورد استفاده نویسنده از جمله «مجمع الفرس»، «کشف اللغات»
و غیره آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ک.گ. زالمان در سال ۱۸۹۷
میلادی از شهر بخارا به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد
شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ن. و. خانیکف در سال ۱۸۵۸ میلادی از شهر مشهد به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۳ × ۱۹ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۹۴؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۲۱.۵ × ۱۱ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، رنگ کرمی؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین، لغات تفسیری، اسامی شعرا، اسامی کتب با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است،

نوع خط: نستعلیق درشت زیبا؛

نوع جلد: صحافی شرقی، چرم قرمز، با تزییناتی بر روی جلد، جلد نسخه از داخل با چرم قرمز تزیین شده است، برخی صفحات به خصوص متن صفحات ابتدا و انتهای نسخه مرطوب و آسیب دیده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

(اولین شرح نسخه:

Mél. As., III, pp. 494; Salemann (реч.), S. 76;

چاپ نسخه:

Salemann, Bericht, Ss. 478 – 480.).

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

آغاز: (شعر)

به نام خداوند هستی نه است سرآغاز هر نامه را که هست نام کاتب در فهرست روسی «ملا محمد یوسف» ذکر شده ولی در نسخه «ملا محمد شریف» است.

این نسخه کامل و دارای دیباچه منظوم در نعت نبی (ص) و مدح قطب الاقطاب شیخ شرف الدین احمد یحیی منیری می‌باشد.

(۵۱۴)

۵. شماره نسخه: C 311 (473aa)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شرفنامه احمد

منیری) است.

این نسخه در مقایسه با دو نسخه فوق کاملتر می‌باشد، تنها صفحات ۲۴۳ و ۲۵۱ آن موجود نیست و صفحه ۴۶۷ ناقص می‌باشد. در انتهای فهرست یک دوبیتی تقدیم به حاکم زمان تألیف نسخه نوشته شده است. در این اثر طرز تلفظ واژگان به طور تفصیلی آمده است.

تاریخ کتاب: ۱۶ ذی القعدة سال ۱۲۸۹ قمری (۱۶ ژانویه ۱۸۷۳ میلادی).

مکان کتاب: کلکته.

نام کاتب: محمد اجمل.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌این نسخه یادداشت‌هایی در خصوص واژگان از قلم افتاده، نوشته شده است. بر روی جلد نسخه، برگه به عنوان تصفیه حساب کاتب چسبانده شده است. در صفحه ۱ آن نیز یادداشتی به زبان انگلیسی از ردهوس است: «فرهنگ ابراهیمی یا به عبارت دیگر شرفنامه در شهر کلکته از روی نسخه خ. بلوچمان مورخ ۱۸۷۲ میلادی برای اینجانب نوشته شد».

سابقه نسخه: این نسخه توسط ب. کواریچ در سال ۱۸۹۳ میلادی از شهر لندن به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۷.۵ × ۲۲ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۸+۵۰۴ برگ، این نسخه به زبان شرقی صفحه گذاری شده است؛

تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۲۱.۵ × ۱۴.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین کتاب درشت تر و با جوهر قرمز (شنگرف) پررنگ نوشته شده است،

نوع خط: نستعلیق زیبا؛

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی، با تزییناتی به رنگ قهوه‌ای کم رنگ در حاشیه جلد، عنوان فرهنگ نامه با قلم طلایی نوشته شده است، برخی صفحات نسخه آسیب دیده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

(اولین شرح نسخه:

B. Quaritch, Rought list, vol. 130, London, 1893, p.73, №.1062.)

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

آغاز: برابر نسخه قبلی.

نام کاتب: محمد امجد.

در اول نسخه نامه‌ای مبنی بر اینکه، این نسخه در سال ۱۸۷۳م در شهر کلکته به قیمت ۴۵ روپیه از رج پنجسین صاحب پرفسور مدرسه شهر کلکته خریداری شده است.

(۵۱۵)

۶. شماره نسخه: C 313 (473b)

نام کتاب: تحفه السعادة

توضیح نام اثر: فرهنگ «تحفه السعادة» با عناوین دیگر «تحفه السعادة سکندر»، «فرهنگ اسکندر» نیز نامیده می‌شود.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه بعضی از صفحات یادداشت‌هایی از دیگر افراد نوشته شده است. در صفحه «۴۰» به زبان فارسی چنین آمده است: «تحفه السعاده از ملا ذاکر خریداری گردیده است». در صفحه «۵۴۰» به زبان فارسی چنین آمده است: «این کتاب متعلق به ملا قلیب ابن ملا نازک خان می‌باشد». همچنین در برخی صفحات مهر بیضی مهمور به نام «محمد ناصر الدین ابن محمد یادگار دیوان بیگی» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ل. کون در سال ۱۸۹۰ میلادی از منطقه آسیای مرکزی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۸.۶ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۴+۵۴۰+۱ برگ، این نسخه به زبان شرقی صفحه‌گذاری شده است؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۹.۵×۱۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، ضخیم، رنگ کرمی، برخی صفحات آهار مهره؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، لغات تفسیربا جوهر قرمز (شنگرف)، عناوین فصلها و بخش‌ها درشت تر نوشته شده است،

نوع خط: نستعلیق درشت زیبا، از صفحه ۴۳۹ تا انتها با قلم باریک تر نوشته شده است؛

نوع جلد: صحافی شرقی، تیماج (چرم بُز) قرمز؛ برخی لغات نسخه اصلاح گردیده و صفحات ابتدا و انتهای نسخه آسیب دیده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

(اولین شرح نسخه:

Mél. As., x, p. 275, №. 39.

فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

Rieu, II. P.493; Ethé, I.O., №.2458 ; Blochet. II. №.979; Beeston, III, №.2766.

اطلاعات بیشتر:

Blochmann, p. 4 ; Salemann, Bericht, №.38; Lagarde, №.11 ; Капранов, 98.)

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

آغاز: «اما بعد چون التفات مهوشان معاصر از وافر و قاصر و از ملوک صاحب سلوک و از امیر و وزیر بر فصاحت نظم فصحا و بر بلاغت نثر بلغا به زبان دری اهتمام بود».

پدید آورنده: ملا محمود ابن شیخ زین الدین محمد، نویسنده و شاعر هندی قرن پانزدهم تا اوایل قرن شانزدهم میلادی می‌باشد.

تاریخ تألیف اثر: فرهنگ «تحفه السعاده» در سال ۹۱۶ قمری (۱۱ - ۱۵۱۰ میلادی) جهت گرمی داشت سلطان اسکندر لودی (۸۹۴ / ۹۲۳ قمری - ۱۴۸۹ / ۱۵۱۷ میلادی) در هند به نگارش درآمد.

فرهنگ «تحفه السعاده» شامل واژگان زبان فارسی در نظم می‌باشد و تا حدی واژه‌های عربی و ترکی را نیز در بر دارد. این فرهنگ شامل مقدمه، ۲۹ باب به ترتیب حروف الفبای فارسی می‌باشد. هر باب شامل دو فصل (۱. مفردات و واژگان تک جزئی؛ ۲. اصطلاحات و مرکبات) می‌باشد. هر یک از این دو بخش نیز به ترتیب حروف الفبا آمده‌اند.

نویسنده در مقدمه کتاب عناوین نوزده کتاب مرجع مورد استفاده خود را ذکر می‌کند که در حال حاضر بسیاری از آنها دیگر در دسترس نیستند. در میان فهرست کتابهای مرجع این فرهنگ می‌توان به «دستور الفضلاء»، «فرهنگ ضمیر»، «عجایب»، «فرهنگ حسینی»، «دستور الافاضل» نام برد. منبع اصلی این لغتنامه «فرهنگ فخر کاووس» می‌باشد که تا به امروز به دست ما نرسیده است. از جمله دیگر منابع مرجع این اثر، فرهنگ «اداء الفضلاء» و «فرهنگ ابراهیمی» می‌باشد. «فرهنگ سروری»، «دستور لغات»، «خلاصه»، «نصیب الولدان» از جمله منابع مرجع واژگان عربی این کتاب می‌باشد. فرهنگ «تحفه السعاده» نیز مرجعی برای فرهنگ‌نامه‌های «فرهنگ جهانگیری»، «مجمع الفرس»، «مدار الافاضل» بوده است. تعداد نسخ خطی فرهنگ «تحفه السعاده» بسیار اندک می‌باشد. علاوه بر این نسخه موجود در اتحاد جماهیر شوروی [سابق] تنها چهار نسخه خطی دیگر از این کتاب وجود دارد.

آغاز نسخه: «اما بعد چون التفات مهوشان معاصر از دافر و قاصر و از ملوک و صاحب سلوک و از امیر و وزیر بر فصاحت نظم فصحا و بر بلاغت نثر بلغا به زبان دری اهتمام بود».

در این نسخه صفحات نخستین مقدمه آن از بین رفته است، ظاهراً اولین سطور آن به ستایش سلطان اسکندر لودی می‌پردازد. اما متن این نسخه کامل است و شامل ۱۴۱۰۰ واژه می‌باشد. نویسنده در این اثر اشعار شاعرانی چون فردوسی، انوری، ظهیر فاریابی، خاقانی، نظامی، سعدی، حاج سلمانی، حافظ، ابو علی سینا به عنوان شاهد مثالهای شعری استفاده نموده است. در فرهنگ «تحفه السعاده» کلمات تفسیری با نشانهای اصوات کوتاه ذکر گردیده است.

در اول نسخه مهر بیضوی با سجع: «نصیر الدین محمد بن محمد یاد گار دیوان بیگی».

در فهرستواره دست نوشت‌های ایران (دنا): ج ۲، ص ۹۵۶، دو نسخه از این کتاب در کتابخانه‌های ایران معرفی گردیده: یکی در کتابخانه آستان قدس رضوی به شماره ۸۷۶۵، تحریر اواخر قرن ۱۱ و اوایل قرن ۱۲، در ۱۶۶ برگ، و دیگری در کتابخانه دانشگاه تهران به شماره ۵۳۵۲، تحریر عبد القادر بن ملا یحیی در ۷ جمادی الثانی ۱۱۰۱ ق، در ۸۲

این فرهنگ تاکنون به چاپ نرسیده و گزارشی از آن در دانشنامه ادب فارسی، به سرپرستی حسن انوشه، جلد چهارم (ادب فارسی در شبه قاره)، ص ۷۲۲ - ۷۲۳، مدخل «تحفه السعادة»، نگارش آتشین، به چاپ رسیده است.

(۵۱۶)

۷. شماره نسخه: C 1800

نام کتاب: مؤید الفضلاء

پدید آورنده: محمد ابن لاد ابن عبد الوهاب دهلوی ملقب به شیخ محمد ابن شیخ لاد دهلوی.

تاریخ تألیف اثر: سال ۹۲۵ قمری (۱۵۱۹ میلادی) -

مکان تألیف: هندوستان.

فرهنگ «مؤید الفضلاء» شامل واژگان عمومی زبان فارسی، اصطلاحات علمی و تخصصی، همچنین برخی لغات عربی و ترکی می‌باشد. مقالات این فرهنگ شامل مثالهایی از مفهوم مجاز در زبان فارسی و تفسیر آنها می‌باشد. در برخی موارد برای برخی واژگان معادل‌های هندی نیز آمده است. این فرهنگ شامل یک مقدمه و ۲۸ بخش می‌باشد. هر بخش نیز به باب تقسیم می‌گردد. هر باب نیز خود به سه فصل (۱. واژگان عربی، ۲. واژگان فارسی، ۳. واژگان ترکی) تقسیم شده است. برخی موارد از اشعار شاعرانی چون فردوسی، نظامی، سنایی، خاقانی، انوری، حافظ، سلمان ساوجی، سعدی و غیره برای تفسیر واژگان استفاده گردیده است.

از جمله منابع مرجع نویسنده فرهنگ «مؤید الفضلاء»، «دستور الافاضل» «فخر کاووس»، «شرفنامه ابراهیمی» می‌باشد. همچنین در این کتاب از فرهنگ نامه‌هایی چون «لسان الشعراء»، «مؤید الفوائد»، «شرح مخزن الاسرار»، «طب الحقایق»، «فرهنگ علمی» استفاده گردیده است. فرهنگ «مؤید الفضلاء» خود نیز به عنوان مرجعی برای لغتنامه‌های «مدار الافاضل»، «فرهنگ جهانگیری»، «مجمع الفرس» بوده است.

پایان نسخه: «عوره کنکی و کره و آنچه بپوشند چنانچه در

مردان از ناف تا زانو و در کنیزک بست و شکم و بنیز و تمام رود کف دست و بهو موضع که از آنجا خون بود و هر چیزی که نرم داشت شود از آن بس آن عوره است و زن را نیز عورت گویند عومه بالفتح».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل نمی‌باشد و تنها شامل مقدمه و ۱۸ بخش می‌باشد. شروع نسخه از حرف الف می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: ذکر نشده.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ن. ف. پاسخین در قرن هفدهم میلادی از منطقه آسیای مرکزی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴ × ۱۴.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۷۳؛ تعداد

سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۱۷.۵ × ۸.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با کیفیت پائین، رنگ کرمی روشن؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصلها، بخشها و لغات تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف)،

نوع خط: نستعلیق معمولی، متن کتاب از صفحه ۱۴۹ تا صفحه ۱۵۶ دارای حاشیه‌ای ارغوانی است؛

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با جلد چرم قهوه‌ای پر رنگ پر از تزیینات است؛ صفحات پایانی نسخه از بین رفته و صحافی آن آسیب دیده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

چاپ نمونه‌های دیگر نسخه: انتشارات نسخه:

Канпур, 1899.

فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

Семенов, I, №.453, 454; Капранов, s.89 — 90, Я.Сатибалиен, №.3, 1957, 45 — 52 ; Rieu, II, pp.494, 509; Pertsch, B. №.171; Ethé, №.1720; B. Ethé, I.O., №.2459 — 2464; Blochet, №. 980, 981; Browne, №.138; Ivanow, p.674; Ivanow, Bengal, №.518; Меш×ед, II, s.367, №.40.

اطلاعات بیشتر:

Blochmann, p.9; Lagarde, №.49; Salemann, Bericht, №.44.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه از انجام افتادگی دارد.

آغاز: «محامد متوافره فضل و مدایح متکاتره مر دادار دانا و

تکرری توانا».

می‌باشد. این نسخه از فرهنگ «مؤید الفضلاء» شامل ۷ بخش می‌باشد. ابتدای کتاب با بخش الف شروع می‌گردد که از باب «دال» آغاز می‌گردد.

تاریخ کتاب: قرن نوزدهم میلادی می‌باشد.
مکان کتاب: آسیای مرکزی.
نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه یادداشت‌هایی از کاتب آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از شهر بخارابه انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵ × ۱۴.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۴۸؛ تعداد سطر: ۲۳؛ اندازه متن: ۲۰ × ۹ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، ضخیم، قهوه‌ای اما از صفحه ۱۳۴ - ۱۳۶ کاغذ نازک، خاکستری با کیفیت پائین؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصلها، بخشها و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) علامت گذاری شده است،

نوع خط: شکسته نستعلیق؛

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، ضخیم، مقوایی با جلد چرم بُز قرمز رنگ، با تزیینات ترنج ارغوانی است، بر روی جلد نام صحاف «ملا سحاب الدین» به تاریخ ۱۲۸۷ قمری / ۷۰ - ۱۸۷۱ میلادی حکاکی شده است؛ صفحات ابتدایی و پایانی نسخه از بین رفته و برخی صفحات آن ترمیم و بازسازی شده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران: نیامده است.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه به صورت مجموعه بوده و شامل پنج فرهنگ فارسی است، بدین ترتیب:

منتخب اللغات شاه جهانی؛

فرهنگ فارسی به فارسی، از مؤلفی ناشناخته؛

فرهنگ فارسی به فارسی فی حل اللغات کتاب جامع الرموز شمس الدین محمد قهستانی، از مهاجر بلغاری.

آغاز: «الحمد لله الذی حمدته الموجودات بالالسنه المختلفات».

در ظُهر صفحه اول این رساله، ماده تاریخ ساخت مدرسه میر عرب در دو بیت در سال ۹۴۳ ق و تاریخ ساخت پل مهتر قاسم در یک بیت سال ۹۸۶ ق و تاریخ ساخت مدرسه سید در سال ۱۲۲۹ ق در شش بیت، تحریر شده است.

(۵۱۷)

۸. شماره نسخه: C 310 - 2

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مؤید الفضلاء) است.

این نسخه ناقص می‌باشد و بر اساس لغتنامه «شرف نامه احمد منیری» نوشته گردیده است. این فرهنگ شامل بخش الف (به طور کامل)، باب «ب» تا «نون» می‌باشد.

تاریخ کتاب: ۲۹ ربیع الثانی ۱۰۹۴ قمری (۲۷ آوریل ۱۶۸۳ میلادی)؛

مکان کتاب: جنیر.

نام کاتب: ملا محمد یوسف.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ن. و. خانیکف در سال ۱۸۵۸ میلادی از شهر مشهد به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۳ × ۱۹ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۹۴؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۲۱.۵ × ۱۱ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، رنگ کرمی؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق درشت نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی شرقی.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Salemann, Bericht, №.44.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

در این نسخه، در متن صفحه‌ها، کتاب شرف نامه تحریر شده - که در شماره (۴) معرفی گردید - و در حاشیه‌ها بخشی از مؤید الفضلاء تحریر شده است.

نام کاتب در فهرست روسی «ملا محمد یوسف» ذکر شده، ولی در نسخه «ملا محمد شریف» است.

(۵۱۸)

۹. شماره نسخه: C 1244 - 4 (Nov. 464)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مؤید الفضلاء) است.

آغاز نسخه: «کردن ایراد حاضر کردن دو آرد کردانیدن فصل فی الفارسی اب، آتش شدای در شور و غضب شد و نیز آل کرم شد آباد آبادان ضد ویران و نیز آفرین».

پایان نسخه: «باب الغین المعجمه فی الفارسی چرتیغ».

این نسخه ناقص می‌باشد و ابتدا و انتهای آن مفقود گردیده است. شروع این نسخه خطی از صفحه ۱۲۹ می‌باشد. این نسخه بخشی از مجموعه خطی شامل چند لغتنامه عربی فارسی

۱۹۳۰ میلادی از منطقه آسیای مرکزی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۴.۵ × ۱۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲۱۵؛ تعداد سطر: ۱۱؛ اندازه متن: ۱۶.۵ × ۸.۵ سانتیمتر.
نوع کاغذ: کاغذ نازک؛
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصلها، بخشها و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: درشت نستعلیق، حاشیه اطراف متن طلایی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی ضخیم، مقوایی و چرمی، بر روی جلد نام صحاف «محمد یوسف» حکاکی شده است؛ صحافی این نسخه خطی آسیب بسیار دیده است.
اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:
اولین شرح نسخه:

آ. ک. آرنلدس (A. K. Арндс)، فرهنگنامه تاجیکی - فارسی حافظ آبخی، «مجموعه مقالات انستیتو شرق‌شناسی آکادمی علوم جمهوری سوسیالیستی ازبکستان شوروی»، جلد اول، تاشکند، ۱۹۴۵، صفحه ۸۵.
فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

Dorn — Chanykov. S.238, №, 33.; Семенов, I, №.445; Rieu, II. pp.499; Salemann, Bericht, №.47. Blochmann, №.9; Lagarde, №.9; Salemann (пер.), S. 75; E. Э. Бретельс. ДАН — В, 1928, Samarkand, s.255 — 269; A.K.Арндс, s.83 — 106.)

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

منابع کتابشناسی: فهرست مشترک پاکستان: ج ۱۴، ص ۱۶۱؛ لغت نامه دهخدا: واژه «حافظ».

این نسخه مجموعه‌ای شامل سه فرهنگ، با این ترتیب: شرح الفاظ دیوان بیان الغیب (شاید همان حافظ شیرازی)؛

آغاز: «حمد بی حد و ثنای بی عد آن خالقی را که جمله مکنونات را صفت مظهریت و کمال قابلیت کرامت فرمود».

تحفه الاحباب؛

آغاز: «فضلای فصیح زبان و فصحای بلیغ بیان را افضل کلمات و افصح لغات حمد و ثنا».

تاریخ کتابت: ۱۲۵۵ ق.

فرهنگ فارسی به ترکی، از محمد رضا خاکسار.

مؤید الفضلاء، از آغاز افتادگی دارد.
فرهنگ فارسی به فارسی از اسماعیل بن لطف الله باخرزی، از انجام افتادگی دارد.
آغاز: «الحمد لله الذی انزل القرآن العربی و اوضح الحجج و البینات».

(۵۱۹)

۱۰. شماره نسخه: C 1818 - 2

نام کتاب: تحفه الاحباب

توضیح نام اثر: این اثر با عناوین دیگر «حل لغات فارسی»، «تحفه خان» نیز شناخته شده می‌باشد.

پدید آورنده: حافظ سلطان علی اوبهی هروی یا حافظ اوبهی نویسنده معاصر علی شیر نوایی می‌باشد. وی در روستای اییحا (در نزدیکی گجرات) بدنیا آمد و در بخارا در ۱۰۹ سالگی وفات نمود. وی شاعر، خواننده، خوشنویس و همچنین مؤلف دو کتابچه در خصوص قرآن می‌باشد.

تاریخ تألیف اثر: سال ۹۳۶ قمری (۱۵۳۰ میلادی).

این نسخه خطی شامل مجموعه بزرگی از واژگان فارسی (بیش از ۲۴۰۰ لغت) در خصوص علوم انسانی و همچنین واژگان آرکائیک (باستانی) می‌باشد. فرهنگ «تحفه الاحباب» دارای یک مقدمه و ۲۰ باب می‌باشد. عنوان هر باب با حرف نخست کلمه آن باب یکسان می‌باشد. در این فرهنگ برای تفسیر واژگان، شاهد مثالهایی از اشعار رودکی، دقیقی، اسدی، ابو شکور، عنصری، فرخی و غیره استفاده گردیده است. این فرهنگ از لغتنامه‌های اسدی طوسی و شمس فخری غنی‌تر می‌باشد. فرهنگ «تحفه الاحباب» خود مرجعی برای فرهنگ نامه‌های «مجمع الفرس»، «فرهنگ جهانگیری» بوده است.

این نسخه خطی کامل و شامل مقدمه، ۲۴ باب و ضمیمه‌ای در شرح اصطلاحات می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۳۳ قمری (۱۸ - ۱۸۱۷ میلادی).

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: محمد عیسی ابن جعفر خوارزمی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برخی صفحات اشعار شاعران به عنوان نمونه آورده شده است. در حاشیه صفحات ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۱۵، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۵، ۱۳۰ اشعاری به زبان فارسی، تحریر شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ن. ف. پاسخین در سال

پایان نسخه: «ارش بفتح یکم و کسر سوم کاردان».
این نسخه از کتاب کامل نیست. تنها شامل بخشی از باب اول می‌باشد. بخشی از نسخه به هنگام چاپ فرهنگ «معیار جمالی» توسط ک. گ. زالمان به دست آمد.
تاریخ کتابت: سال ۱۱۱۳ قمری (۱۷۰۰ میلادی).
مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌این کتاب دستنوشته‌هایی با مداد آمده است. در صفحه اول این نسخه یک قصیده ۲۹ بیتی نوشته شده است. بر روی جلد آن برچسب کتابخانه روسو قرار دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ن. ف. پاسخین در سال ۱۹۳۰ میلادی از منطقه آسیای مرکزی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۴.۵ × ۱۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲۱۵؛ تعداد سطر: ۱۱؛ اندازه متن: ۱۶.۵ × ۸.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ نازک؛
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصلها، بخشها و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است،
نوع خط: نسخ معمولی؛
نوع جلد: صحافی مقوایی با چرم سیاه؛ این نسخه شروع و پایان ندارد. برخی صفحات آن نیز مرکبی و دارای لکه‌های قهوه‌ای می‌باشد.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Rousseau — (J. L. Rousseau), №.289; Salemann (рец.), S. 75.

شرح نسخه. در دیگر مقالات:

Salemann, Bericht, Ss. 442 – 444.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

نسخه حاضر مجموعه‌ای شامل دو فرهنگ لغت است:

تحفه الاحباب

نسخه حاضر فقط هشت برگ بعد از مقدمه را دارد.

آغاز نسخه: «باب الالف مع الالف آسا به دو معنی است

یکی دهان دره باشد یعنی خمیازه».

نام کاتب: ذکر نشده.

تاریخ کتابت: ۱۰ رجب ۱۱۱۲ ق.

فرهنگ میرزا ابراهیم، که در ردیف ۱۵ معرفی خواهد شد.

(۵۲۰)

۱۱. شماره نسخه: C 315 (477a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الاحباب) است.

این نسخه شامل مقدمه و ۱۹ باب می‌باشد. شروع نسخه از باب «الف» است. از ابتدای باب «طا» تا باب «سین» نسخه مفقود گردیده است. نسخه دیگری از این کتاب نیز در کتابخانه عمومی لنینگراد [سالتیکف شدرین] نگهداری می‌شود، این نسخه در سال ۱۰۸۸ قمری (۱۶۷۷ میلادی)، تحریر گردیده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۱ قمری (۵۵ – ۱۸۵۴ میلادی).

مکان کتابت: تبریز.

نام کاتب: بابا ولد حاجی علی خان نخجوانی.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ن. و. خانیکف در سال ۱۸۵۵ میلادی از شهر تبریز به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۷.۵ × ۱۷.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۷۸؛ تعداد سطر: ۲۲؛ اندازه متن: ۱۹ × ۸.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ سفید، روسی، براق (آهار مهره) با مهر کارخانه سازنده «کمپانی آریستاخراف، شماره ۳».

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است و واژگان تفسیری با خط قرمز علامت گذاری شده‌اند.

نوع خط: نسخ درشت، حاشیه متن دارای جدول مذهب می‌باشد؛

نوع جلد: صحافی چرمی سیاه و نسبتاً ضخیم می‌باشد.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Е. Э. Бретельс, s.258 – 259.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

آغاز: برابر نسخه قبلی.

کاتب: بابا ولد حاجی علی قلی نخجوانی.

(۵۲۱)

۱۲. شماره نسخه: C 559 – 1 (477)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الاحباب) است.

آغاز نسخه: «باب الالف مع الالف آسا بدو معنی است یکی دهان دره باشد یعنی خمیازه و آن از ملازمت و غلبه خواب و کاهلی و غفلت باشد چنانچه بهرامی گوید چنان نمود بمادوش ماه نو».

اندازه صفحه: ۲۰ × ۱۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۲۸؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۵ × ۸.۵ سانتیمتر.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، براق (آهار مهره)، زرد؛
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصلها، بخشها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته و واژگان تفسیری با خط قرمز علامت گذاری شده است،
نوع خط: شکسته نسخ و گاهی نستعلیق؛
نوع جلد: صحافی شرقی با چرم نازک قهوه‌ای پررنگ با تزییناتی بر روی جلد می‌باشد؛ صحافی نسخه خطی از بین رفته و برخی صفحات آن رطوبت دیده و یا بازسازی شده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Rousseau – (J. L. Rousseau), №.389.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه مجموعه‌ای شامل چند کتاب، با این ترتیب: فرهنگ فارسی به فارسی که فهرست نویسان روسی آن را تحفه الاحباب قلمداد نموده‌اند. ولی این کتاب فرهنگ مختصر فارسی به فارسی است که بدون مقدمه و دیباچه‌ای شروع می‌شود و تحفه الاحباب نیست.
آغاز نسخه: «آوا آواز باشد که بشنوانند، عنصری گوید: (شعر)

ماه و خورشید و کوکبان فلک

آتش و آب و خاک و باد صبا.

ملحمة، ابوالفضل حبیبی تفسیری؛

اختیارات ایام، فارسی، منسوب به امام صادق (ع)؛

رساله در شناختن خواص و منفعت و مضرت آبها و ناهها و حبوبها و میوه‌ها و لحوم و وسوم و ماکولات و مشروبات و مطعوفات در بیست باب به فارسی، به صورت مجداول پنج ستونی، تحریر در ربیع الاول ۱۱۳۴ق.

جداول نجوم؛

نسخه کشتن سیماب، به فارسی.

(۵۲۳)

۱۴. شماره نسخه: C 321 (480a)

نام کتاب: کشف اللغات و الاصطلاحات

توضیح نام اثر: عناوین دیگر این نسخه خطی «فرهنگ شیخ عبد الرحیم بهاری» و گاهی نیز «کشف» می‌باشد. در این نسخه نام و عنوان کتاب وجود ندارد، اما بعدها نام اصلی این

یادداشت‌هایی در آغاز و حواشی نسخه آمده، که عبارتند از: برگ «ار»: قصیده لامیه به فارسی، در ۲۸ بیت با این مطلع: (شعر)

ای ز نور روضه ات خورشید را رو در زوال

مشعل مه پیش درگاه تو فانوس خیال

حاشیه برگ «۱پ و ۲ر»: ابیاتی به فارسی به خط محمد

علی شیخ محمد شیرازی؛

برگ «۱۶۷پ»: بابتی از کتابی در باره غالب و مغلوب؛

برگ «۱۶۸پ»: یادداشتی از محمود بن عزیز الله مبنی بر

استکتاب نسخه در عاشر رجب ۱۱۱۲ق؛

برگ «۱۶۸پ»: تملک حسن بن حاجی مصطفی در ذیقعه

۱۱۴۱ق؛

برگ «۱۶۹پ»: شعری از شقایق و ولی بیگ به فارسی؛

برگ «۱۷۰ر»: رباعی با عنوان «امیر محتشم قاشی سلمه الله

تعالی» متخلص به فردی، تحریر در ۱۲۷۰ق، با این مطلع: (شعر)

آتم که زدم شیشه طاعت بر سنگ

و زکرده زشت من گنه دارد ننگ

بهرت بود از سبچه و ذکرم بخدا

زنار برهمنان و ناقوس فرنگ

(۵۲۲)

۱۳. شماره نسخه: B 840 – (643) 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الاحباب) است.

عنوان اصلی این اثر «تحفه الاحباب» می‌باشد اما در این نسخه با عنوان «کتاب لغت فارسی» ذکر گردیده است.

آغاز نسخه: «آوا آواز باشد که بشنوانند عنصری کوید ماه و خورشید».

پایان نسخه: «دست از کار شستن از کار نومید شدم سرنوی دید یعنی انزال زد».

این نسخه کامل نیست. تنها شامل ۲۰۰ کلمه تفسیری می‌باشد، اما باب اصطلاحات این نسخه نسبت به نسخه‌های پیشین کامل تر می‌باشد.

تاریخ کتابت: پیش از سال ۱۱۳۴ قمری (۲۲ - ۱۷۲۱ میلادی).

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ذکر نشده.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ل. روسو در سال ۱۸۱۹

میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

فرهنگ مشخص گردید.

پدید آورنده: عبد الرحیم ابن احمد سوری، یا عابد رحیم ابن شیخ احمد که با نام سوری بهاری نیز مشهور می‌باشد. وی در اوایل قرن شانزدهم میلادی در استان بوهار (هندوستان) به دنیا آمد.

تاریخ تألیف اثر: پیش از سال ۱۰۱۷ قمری (۱۶۰۸ میلادی) همزمان با تدوین «فرهنگ جهانگیری» می‌باشد، زیرا در این کتاب از فرهنگ «کشف اللغات و الاصطلاحات» به عنوان منبع نام برده شده است. محتمل ترین نگارش این فرهنگ اواسط قرن شانزدهم میلادی می‌باشد.

مهمترین مسأله نویسنده در فرهنگ «کشف اللغات و الاصطلاحات» شرح اصطلاحات صوفی می‌باشد، با این وجود در این کتاب واژگان عمومی زبان فارسی و گاهی نیز محاوره به کار رفته است. برای برخی واژگان نه تنها معنی اصلی بلکه معنای مجازی آن در طریقت صوفی نیز آمده است. هدف از نگارش این فرهنگ نامه درک بهتر آثار نظم و نثر طریقت صوفیه می‌باشد. نویسنده این کتاب را به پسر خود تقدیم نموده است تا او را به مطالعه دیوان نویسنده بزرگ صوفیه قاسم انوار (سال ۸۳۵ قمری / ۱۴۳۱ میلادی) تشویق نماید. این فرهنگ در مقایسه با لغتنامه‌های پیشین خود بسیار کامل تر می‌باشد. این نسخه از فرهنگ «کشف اللغات و الاصطلاحات» شامل مقدمه و ۲۸ باب می‌باشد. هرباب خود به چندین فصل تقسیم می‌گردد. شاهد مثالهای شعری این کتاب اندک می‌باشد و از شعر شاعرانی چون نظامی، حکیم فردوسی، حافظ، نمونه‌هایی آورده شده است. مهمترین منابع این فرهنگ لغتنامه‌های «فرهنگ ابراهیمی»، «مؤید الفضلاء»، «دستور الافاضل»، «فرهنگ شهاب الدین کرمانی» و فرهنگ‌های عربی «کنز اللغة»، «فرهنگ سروری»، می‌باشد.

آغاز نسخه: «خندان همه شا در اصل خندان بوده است و نیوشا و کوشا و جويا و پويا هم از این قبیل اند و معنی ایشان نیوشنده و کوشنده و جوینده و پوینده است».

پایان نسخه: «بدین سبب خلق را می‌کشت و در آن زمان در اصفهان آهنگری بود کاوه نام او دو پسر داشت و هر دو را».

کمال یا نقصان نسخه: ابتدا و انتهای این فرهنگ ناقص می‌باشد. در مقایسه با نسخه فرهنگ «کشف اللغات و الاصطلاحات» سال ۱۹۰۰ میلادی، این نسخه مختصرتر می‌باشد که در آن مقدمه نویسنده و چند سطر اول باب «الف» موجود نمی‌باشد و با باب «ضاد» و فصل «کاف» به پایان می‌رسد. در این نسخه ۱۵ باب وجود دارد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم - هجدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌این نسخه یادداشت‌های بسیاری آمده است، در صفحه ۸۶ این اثر نام «میر یوسف علی خان پادشاه» و در صفحه ۲۴۵ آن مهر دایره‌ای به تاریخ ۱۰۷۷ اق (۶۷ - ۱۶۶۶ میلادی) چاپ شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط پ. ای. لرخ در سال ۱۸۵۹ میلادی از منطقه آسیای مرکزی (بخارا) به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۷.۵ × ۱۷ سانتیمتر؛ **تعداد برگ:** ۱+۲۶۲؛ **تعداد سطر:** ۲۱ (گاهی اوقات ۱۹)؛ **اندازه متن:** ۱۹ × ۲۰ - ۲۰ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با درجات کیفیت متفاوت، زرد، سبز، قهوه‌ای، صورتی؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، واژگان تفسیری با خط قرمز علامت گذاری شده است،

نوع خط: نستعلیق توسط کاتبان گوناگون (از صفحه ۱۴۵ تا ۱۵۰ خط شکسته نستعلیق)؛

نوع جلد: صحافی مقوایی، ضخیم، با تزیینات و ترنجهایی بر روی جلد می‌باشد؛ صفحات نخستین و پایانی نسخه از بین رفته و برخی صفحات آن رطوبت دیده است. این نسخه خطی ترمیم یافته است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Mél. As., X, p. 287, №.17 (farhang).

چاپ. نمونه‌های دیگر نسخه؛ انتشارات. نسخه:

Kalkate, 1840; Lanknai, 1900.

فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

Семенов, I, №.486,469.; Rieu, II, pp.495 - 496; Pertsch. B.I, Ss. 224 - 225, №.170; Ethé, B., I, p.1006, 1721 - 1724; Browne, №. C××××I×; Ethé, I. O., I, №.2465 - 2468; Blochet, II, №.982; Muqtadir, I×, №.794; ; Ivanow, №. 141418; Ivanow, Bengal, №. 5521; Меш×ед, II, 376, №. 38; Итисами, I, №. 168; II, №. 475.476.

اطلاعات بیشتر:

Haji Khalfa, V, 214; Blochmann, pp.5, 9, 10; Lagarde, pp. 50 - 52; Salemann, Bericht, p.523, № 51; Капранов, 92 - 93.)

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

نسخه حاضر جلد اول کتاب و از آغاز تا فصل «الصاد مع القاف» را شامل است.

(۵۲۴)

۱۵. شماره نسخه: B 559 – 2 (477)

نام کتاب: فرهنگ میرزا ابراهیم

توضیح نام اثر: فرهنگ «میرزا ابراهیم» با عنوان دیگر «نسخه میرزا»، «رساله میرزا» نیز شناخته شده است.

پدید آورنده: میرزا ابراهیم ابن میرزا شیخ حسین اصفهانی یا میرزا ظهیر الدین ابراهیم از معاصران شاه طهماسب (۹۸۴ – ۹۳۰ قمری / ۱۵۷۶ – ۱۵۲۴ میلادی) می‌باشد. وی از شاعران و خوشنویسان زمان خود بود و بیشتر اشعارش را به سبک دوبیتی سروده بود. وی در سال ۱۰۰۸ قمری (۱۶۰۰ – ۱۵۹۹ میلادی) وفات نمود. پدر وی، میرزا کمال الدین شاه حسین، وزیر شاه اسماعیل صفوی بود که در سال ۹۲۶ قمری (۲۰ – ۱۵۱۹ میلادی) کشته شد.

تاریخ تألیف اثر: سال ۹۸۶ قمری (۷۹ – ۱۵۷۸ میلادی)

فرهنگ «میرزا ابراهیم» شامل بسیاری از واژگان فارسی و همچنین کلمات دخیل عربی و ترکی به زبان فارسی می‌باشد. در این فرهنگ هر باب بر اساس حرف اول نخستین کلمه نامگذاری گردیده است. این فرهنگ بر اساس لغتنامه «فرهنگ ابراهیمی» تألیف گردیده است و خود نیز مرجعی برای فرهنگنامه‌های «مجمع الفرس»، «فرهنگ جهانگیری» بوده است. در این فرهنگ از اشعار شاعرانی چون فردوسی، انوری، حکیم نظامی، ظهیر فاریابی، سعدی، سوزنی، حافظ، کاتبی و ... به عنوان شاهد مثالهایی بر واژگان استفاده گردیده است. همچنین در این نسخه طرز تلفظ واژگان به طور تفصیلی آمده است.

آغاز نسخه: «الف فصل فی الغین ارغ بضم را و اروغ بادی که از گلوی مردم در امتلای معده برآید و آنرا اجل و رجک نیز گویند».

پایان نسخه: «و یک خورد که به بوی کبک را از سوراخ بیرون آورد یوز گویند یاز درای گویند الیا مع السین».

این نسخه کامل نیست و از ابتدا و انتها افتادگی دارد. این فرهنگ از نسخه‌های خطی کمیابی است که تنها یک نمونه از آن در اتحاد جماهیر شوروی [سابق] وجود دارد، در کتابخانه‌های اروپایی این نسخه یافت نمی‌شود.

تاریخ کتابت: پیش از سال ۱۱۱۲ قمری (۰۱ – ۱۷۰۰ میلادی).

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌این نسخه اشعار و یادداشتهای بسیاری به زبان فارسی آمده است. (برای اطلاعات بیشتر به نسخه شماره ۱۲ همین فهرست مراجعه فرمائید).

؛ تعداد برگ: ذکر نشده.

تعداد سطر: ۱۷؛

؛ اندازه متن: ۱۵ × ۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، کرم رنگ، کمی براق (آهار مهره شده)؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصلها، بخشها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است،

نوع خط: نسخ زیبا و حرفه‌ای؛ صفحات نخستین و پایانی نسخه از بین رفته و برخی صفحات آن رطوبت دیده است. نوع جلد: صحافی این نسخه خطی ترمیم گردیده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

شرح نسخه در دیگر مقالات:

Salemann, Bericht, Ss. 442 – 444.

فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

ЙусуфШирази, II, S.229.

اطلاعات بیشتر:

Blochman, №. 56, Ethé, I. O., I, I, p.442; II, p. 1139.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

مجموعه‌ای که توضیح آن در شماره ۱۲ گذشت. فرهنگ میرزا ابراهیم رساله دوم این مجموعه بوده و از فصل الف مع الغین تا آخر کتاب را شامل است.

(۵۲۵)

۱۶. شماره نسخه: C 1411 (Nov. 864)

نام کتاب: مدار الافاضل

توضیح نام اثر: از جمله عناوین دیگر این فرهنگ «فرهنگ ملا اله الدین سرهندی» می‌باشد.

پدید آورنده: مولانا شیخ الهادی فیض ابن اسد العلماء علیشیر السرهندی، شاعر و مورخ زمان خود می‌باشد. وی در هندوستان در زمان حکومت جلال الدین اکبرشاه (۹۶۴ – ۱۰۱۴ قمری / ۱۶۰۶ – ۱۵۵۶ میلادی) می‌زیست. از جمله دیگر آثار مشهور وی «اکبرنامه» می‌باشد.

نوع خط: نسخ زیبا و صفحات آغازین و پایانی نسخه با خط نسخ ثلث؛

نوع جلد: صحافی مقوایی، کاغذ بسیار ضخیم، با جلد چرم قرمز تیره می‌باشد؛ برخی صفحات نسخه رطوبت دیده و گاهی بازسازی شده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

چاپ نمونه‌های دیگر نسخه:

مدار الافاضل، به تصحیح: محمد باقر، جلد نخست، لاهور، ۱۹۵۹ میلادی.

فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

Залеман и Розен, II, s. 256, №. 126; A.Naser, madar o afzal, jou. Sharh sorkh, №.3, Rieu, II. p. 496; Ethé, B., I, №.1727, 1728; Ethé, I. O., I, №.2472 – 2474; Мешхед, II, 378, №. 44.

اطلاعات بیشتر:

Blochman, pp.10 — 11; Lagarde, №. 55; Salemann (рец.), Ss. 77 — 78; Salemann, Bericht, №. 63; Капранов, 91; Bghir muhamad. Iranien te×icography with special reference to madar – ol – afazel, an unpublished le×ion of the 16th century; Akten des vierundzwanzigsten internationalen Orienstatisten Kongresses Munchen. Wiesbaden, Ss. 456 – 458.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

مؤلف: الله داد بن اسد العلماء علیشیر سرهندی معروف به فیضی دکنی.

آغاز: (شعر)

«ای نام تو در هر زبانی دگر است

در هر دهنی کام و بیانی دگر است

مدار افاضل روزگار و مختار اخبار نکته گذار در مبدء هر کار».

پنج برگ از آغاز و پنج برگ از انجام نسخه نونویس است. منابع کتابشناسی: فهرست مشترک پاکستان: ج ۱۴، ص ۲۴۷.

(۵۲۶)

۱۷. شماره نسخه: B 563 (478)

نام کتاب: مجمع الفرس

توضیح نام اثر: این فرهنگ با عناوین دیگری چون «فرهنگ سروری»، «لغت السروری» نیز نامیده می‌شود.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۰۱ قمری (۱۵۹۳ میلادی).

این فرهنگ شامل واژگان عمومی زبان فارسی در نظم و مقالات تاریخی می‌باشد. نویسنده همچنین به تفسیر واژگان دخیل عربی، ترکی و غیره در زبان فارسی می‌پردازد. این فرهنگ شامل مقدمه، ۲۸ باب و ضمیمه‌ای درباره قواعد دستور زبان می‌باشد. هر باب فرهنگ «مدار الافاضل» بر طبق حرف اول نخستین کلمه آن نامگذاری شده است. در این کتاب از اشعار شاعرانی چون کسایی مروزی، ابوشکور، شهید بلخی، رودکی، سعدی، نظامی و همچنین خود نویسنده استفاده گردیده است. از جمله منابع فرهنگ «مدار الافاضل» می‌توان به «زبان گویا»، «اداء الفضلاء»، «حلّ اللغة الشعرا»، «تحفه السعادة اسکندر»، «مؤید الفضلاء» و لغت‌نامه‌های عربی «فرهنگ سروری»، «مذهب الاسماء»، «نصاب الصبیان»، «ریاض الفتیان» نام برد. این فرهنگ خود نیز به عنوان مرجعی برای فرهنگ نامه‌های «فرهنگ جمیع» و «لطایف اللغات» بوده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل مقدمه و ۲۷ باب می‌باشد که با حرف «الف» آغاز می‌گردد و باب پایانی اقتاده است. نسخه موجود در موزه بریتانیا از سطر چهارم این نسخه شروع می‌گردد و در مجموع با این نسخه مطابقت دارد. ساختار این فرهنگ به ترتیب بر اساس واژگان عربی، فارسی و ترکی می‌باشد. این نسخه شامل ۵۲۵۰ واژه می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن ۱۱ قمری / ۱۷ میلادی.

مکان کتابت: بخارا.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: صفحات ۲۸۹ – ۹ این نسخه قدیمی می‌باشد اما صفحات ۸ – ۱ و همچنین صفحات ۲۹۴ – ۲۹۰ آن تازه تر می‌باشد گویا بعدها به این نسخه اضافه گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و.ای. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از شهر بخارا به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۴ × ۱۷.۳ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲۹۴؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۸.۵ × ۹.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با درجه دو کیفیت متفاوت، براق (آهار مهره شده)، کرم رنگ، از صفحه ۱ تا ۸ و همچنین از صفحه ۲۹۰ تا ۲۹۴ کاغذ خاکستری ناهموار.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین بخش‌ها، فصل‌ها و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

پدید آورنده: محمد قاسم بن حاج محمد کاشانی متخلص به سروری می‌باشد و گاهی به محمد قاسم سروری کاشانی نیز خوانده می‌شود. وی از شاعران پارسی اواخر قرن شانزدهم و اوایل قرن یازدهم قمری / هفدهم میلادی می‌باشد. تاریخ تولد ایشان مشخص نیست. وی اصالتاً اهل کاشان بوده و در اصفهان می‌زیسته است. جهانگرد مشهور ایتالیایی پترو دلاواله در نوامبر ۱۶۲۲ میلادی در اصفهان با محمد قاسم بن حاج محمد کاشانی برخورد می‌کند و در خاطراتش درباره‌این ملاقات می‌نویسد. محمد قاسم بن حاج محمد کاشانی پس از سال ۱۰۳۲ قمری (۲۳ - ۱۶۲۲ میلادی) در هندوستان در شهر لاهور زندگی می‌نمود. وی در راه مکه از دنیا رفت.

تاریخ تألیف اثر: این فرهنگ در سال ۱۰۰۸ قمری (۱۶۰۰ - ۱۵۹۹ میلادی) تألیف و به شاه عباس اول تقدیم شده است. فرهنگ سروری شامل دایره واژگان زبان فارسی قرن یازدهم هجری / قرن هفدهم میلادی می‌باشد. در این کتاب در وهله نخست به کلمات آرکانیک (باستانی) و کهن زبان فارسی می‌پردازد، گاهی نیز طرز تلفظ یک واژه به زبانهای محلی مناطق مختلف ایران نیز آمده است. این فرهنگ شامل مقدمه، ۲۸ فصل و ضمیمه می‌باشد. آخرین باب درباره توصیف اصطلاحات استعاری زبان فارسی می‌باشد و با عنوان «باب الاستعارات» نامگذاری گردیده است. این فرهنگ بر اساس حروف الفبا تقسیم بندی گردیده است. مؤلف در این لغتنامه از اشعار شاعرانی چون: اسدی توسی، دهقانی، فرخی، عنصری، فردوسی، منجیک، سنایی، خود نویسنده و ... استفاده نموده است. در مقدمه این اثر نویسنده فهرست شانزده منبع مرجع خود را ذکر نموده است که برخی از این آثار در حال حاضر در دسترس نیستند. از جمله منابع این فرهنگ «رساله ابو حافظ سغدی»، «زبان گویا»، «لسان الشعراء»، «رساله محمد هندی شاه» می‌باشد. در سال ۱۰۲۸ قمری (۱۶۱۹ میلادی) نویسنده پس از آشنایی با «فرهنگ جهانگیری» ویرایش دوباره فرهنگ خود را آغاز می‌نماید و در تحریر دوم علاوه بر کتاب مذکور از فرهنگ لغت «تحفه السعاده» استفاده نموده است. نویسنده در تحریر دوم «مجمع الفرس» دیباچه دیگری تحت عنوان «مقدمه دوم» به آن می‌افزاید.

فرهنگ «مجمع الفرس» خود نیز به عنوان مرجعی برای فرهنگ‌هایی چون «برهان قاطع» بوده است. **کمال یا نقصان نسخه:** این نسخه تحریر اول «مجمع الفرس» می‌باشد. این نسخه از انجام افتادگی دارد و باب استعارات و همچنین بخش پایانی را فاقد است. دیگر

بخش‌های این کتاب تقریباً کامل می‌باشد. صفحات ۲۶ - ۱، ۳۵، ۳۶، ۳۱۳، ۳۱۴ بعدها به کتاب افزوده گردیده است. طرز تلفظ کلمات در این نسخه به طور کامل بیان گردیده است. **تاریخ کتابت:** ماه صفر سال ۱۰۲۸ قمری (ژانویه - فوریه سال ۱۶۱۹ میلادی) می‌باشد. **مکان کتابت:** ایران. **نام کاتب:** نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌این فرهنگ گاهی معانی کاملتر واژگان آمده است و گاهی معنای آن واژه در فرهنگ دیگری با ذکر منبع ذکر گردیده است. **سابقه نسخه:** این نسخه توسط ژ. ل. روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. **اندازه صفحه:** ۱۱×۱۹.۵ سانتیمتر؛ **تعداد برگ:** ۳۱۶+۲؛ **تعداد سطر:** ۱۸؛ **اندازه متن:** ۶×۱۴ سانتیمتر. **نوع کاغذ:** کاغذ شرقی زرد، بسیار براق و سفید (آهار مهره شده)؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. **نوع خط:** نستعلیق شکسته زیبا. **نوع جلد:** صحافی مقوایی با پارچه‌ای آلبالویی رنگ، با عطف تیماج سرخ رنگ، بخش درونی جلد پارچه ابریشم سبز می‌باشد؛ این نسخه در سال ۱۹۵۵ میلادی ترمیم شده است، برخی صفحات نسخه رطوبت دیده است. **اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:** **اولین شرح نسخه:**

Salemann (рец.), Ss.77.

چاپ. نمونه‌های دیگر نسخه: انتشارات. نسخه:

Tabriz. 1844; Tehran. 1338 / 1959.

فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

Dorn — Chanykov, p.238, №.33b; Залеман и Розен, II, s. 256, №. 189, 935; Вяткин, №. 205; Капранов, №. 2575; Flügel, I, №.101 — 102; Rieu, II, p. 498 — 499; Pertsch, №. 192, 228; Ethé, B., I, №.1729 — 1731; Browne, №.142; Ethé, I. O., №.2478 — 2480; Blochet, II, №.995 — 998; IV, №.2425; Ivanow, Bengal, 523; Итисами, II, №. 480 — 482; Джава×ер калам, I, №.170; Йусуф Ширази, II, №.854, 855; Мунзавй, №.154.

اطلاعات بیشتر:

آغاز: برابر نسخه قبلی.

این نسخه نیز فاقد باب الاستعارات است و از انجام افتادگی دارد. در آغاز نسخه اشعار فارسی از انوری، عاشق، کمال، هادی، قصاب، شفیع، ملازمید و صدر، تحریر شده و تملکی از تقی بن ابو القاسم موسوی حسینی در ۱۱۷۵ ق دیده می‌شود.

(۵۲۸)

۱۹. شماره نسخه: C 803

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مجمع الفرس) است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ویرایش دوم فرهنگ «مجمع الفرس» می‌باشد. این نسخه کامل اما بدون مقدمه دوم می‌باشد و شامل ۴۹۹ صفحه است. در این اثر تلفظ کامل واژگان نیز بیان گردیده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۰۵۹ قمری (۱۶۴۹ میلادی).

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمد صالح.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۶ آن چنین نوشته شده است:

«Etablissement oriental. Frederic Adelung, 1826».

در ضمیمه برخی صفحات نیز برخی واژگان به زبان روسی ترجمه شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط وزارت امور خارجه روسیه به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۹.۲ × ۱۷ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱+۴۶۴؛

تعداد سطر: ۲۰؛ اندازه متن: ۲۰.۵ × ۹.۲ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ سفید، براق (آهار مهره شده)؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، واژگان تفسیری و نمونه شعرها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است،

نوع خط: نستعلیق درشت.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی با چرم سیاه با تزیینات ترنج، داخل جلد چرم قهوه‌ای روشن می‌باشد، این نسخه خطی بارها بازسازی شده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Salemann (per.), Ss.77.

شرح نسخه در دیگر مقالات:

Rosen, №.118.

HajiKhalifa, V, 325; Blochman, pp.12,18; Lagarde, №. 50; Лугат _ наме, 198.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

آغاز: «ابتدای کلام هر دانشمند سخنور و انتهای سخن هر خردمند هنر پرور ... اما بعد بر رای معنی آرای ارباب فطرت ... باب الالف مع الالف افدستا به فتح همزه و دال مهمله». این نسخه فاقد بخش آخر کتاب (باب استعارات) است و برگهایی از آغاز و میانه و انجام آن ننویس است. منابع کتابشناسی: فهرست مشترک پاکستان: ج ۱۴، ص ۲۴۶.

(۵۲۷)

۱۸. شماره نسخه: B564 (478b)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مجمع الفرس) است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی ویرایش اول فرهنگ «مجمع الفرس» می‌باشد. این نسخه نیز باب استعارات و همچنین بخش پایانی را فاقد است. در بخش مقدمه آن نیز قصیده تقدیمی به شاه عباس وجود ندارد. دیگر قسمت‌های این فرهنگ کامل است و تنها برخی از اشعار و ذکر منابع آن موجود نیست.

تاریخ کتابت: ۱۴ جمادی الثانی سال ۱۰۴۰ قمری (۱۸ ژانویه ۱۶۳۱ میلادی).

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگ اول آن مهر کمرنگ سه گوشه‌ای به زبان عربی وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ل. ف. باگدانف در سال ۱۹۱۳ میلادی از ایران به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲.۳ × ۲۰ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱+۱۷۸؛

تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۴ × ۷.۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی زرد، نسبتاً براق (آهار مهره شده)؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، واژگان تفسیری درشت تر نوشته شده است،

نوع خط: نستعلیق، در برخی موارد شکسته نستعلیق.

نوع جلد: صحافی چرمی قهوه‌ای کم رنگ با قاب ضخیم، این نسخه خطی بازسازی شده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران: نیامده است.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه کامل بوده و باب الفاظ الاستعارات را نیز شامل است. در اول نسخه تملک اشرفی با مهر بیضوی «عبدہ الراجی محمد کاظم ۱۲۶۵ق» آمده است. کاتب در آخر نسخه ماده تاریخ تحریر نسخه را چنین سروده است: (شعر)
محمد صالح آن رام سعادت
چنین فرمود از روی ارادت
کنم تحریر بھر وی کتابی
که گردد منتفع از جمله بابی
رقم گردید فرهنگ سروری
بود تاریخ آن دال حضوری
طبق این ماده تاریخ، نسخه به دستور محمد صالح تحریر شده و کاتب شخص دیگری است که نامش ذکر نشده است. ولی فهرس نویسان روسی کاتب را محمد صالح ذکر نموده‌اند.

(۵۲۹)

۲۰. شماره نسخه: C 318 (478a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مجمع الفرس) است.
آغاز نسخه: «در سته ثمان و الف شانزده نسخه که تفضیل اسامی ایشان این است اول شرفنامه احمد منزهی (منیری) تألیف ابراهیم اقوام (قوام) فاروقی دویم معیار جمالی»
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه تحریر اول فرهنگ «مجمع الفرس» می‌باشد. ابتدای مقدمه در این نسخه از بین رفته است اما دیگر بخش‌های آن با اندکی کاستی کامل می‌باشد. طرز تلفظ کلمات به تفصیل ذکر گردیده و همزمان اصوات کوتاه وازگان نیز آمده است.

تاریخ کتابت: ۱۳ رمضان ۱۱۰۳ قمری (۲۹ می ۱۶۹۲ میلادی).

مکان کتابت: مشهد.

نام کاتب: ابن حیدر محمد کاری غلام رضی سبزواری.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ب. آ. دورن در سال ۱۸۶۰ میلادی از ایران به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰ × ۳۱ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱+۲۷۶؛ تعداد سطر: ۱۹ - ۲۷؛ اندازه متن: ۲۲ - ۱۵ × ۲۶ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی نازک؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصلها، بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ نوشته شده است،

نوع خط: نسخ درشت معمولی.

نوع جلد: صحافی شرقی با چرم بز سیاه رنگ، با قلاب ضخیم و با تریینات ترنج، صفحات آغازین نسخه خطی از بین رفته است، و بر اثر آتش و رطوبت آسیب دیده و آغاز و پایان نسخه سوخته است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Mél. As., IV, p.498, №. 5.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

کاتب: غلامرضا سبزواری بن حیدر محمد قاری در بلدۀ جرجان در محلۀ سبز مشهد.

در اول نسخه تاریخ تولد میر صادق حسینی در روز چهارشنبه ۶ شعبان ۱۲۳۱ق ثبت شده و در آغاز و انجام نسخه مهر بیضوی با سجع «عبدہ الراجی محمد شفیع» زده شده است.

(۵۳۰)

۲۱. شماره نسخه: C 319 (478ab)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مجمع الفرس) است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی تحریر اول فرهنگ «مجمع الفرس» می‌باشد. این نسخه کامل می‌باشد و در آن طرز تلفظ وازگان به تفصیل بیان گردیده است.

تاریخ کتابت: پیش از ماه جمال الاول ۱۲۳۲ قمری (ماه آوریل - می ۱۸۱۷ میلادی).

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه توضیحاتی به متن اضافه گردیده است. در صفحه اول آن با دست خط دیگری به تاریخ ۱۲۳۲ قمری چنین آمده است: نسخه «فرهنگ جهانگیری» برای شاهزاده اعظم محمود میرزا نوشته شده است. در صفحه ۳۱۲ آن نیز با دست خط دیگری به ماه جمادی الثانی سال ۱۲۳۲ قمری این چنین آمده است: کتاب «فرهنگ سروری» برای ملکه قاجار شاهزاده اعظم محمود میرزا نوشته شده است. در صفحه اول آن مهر بیضی شکل با خط عربی نام «لئونید باگدانوف» با ذکر تاریخ ۱۳۲۳ قمری آمده است. در صفحات ۱ و ۳۱۲ نیز مهر مستطیل شکلی به تاریخ ۱۲۱۷ قمری دیده می‌شود.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ل. ف. باگدانوف در سال ۱۹۰۷ میلادی از شهر تهران به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط وزارت امور خارجه روسیه (پاولوف) به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۲ × ۱۲.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۴۵۶؛ تعداد سطر: ۲۰ سطر (و در برخی موارد ۱۹ یا ۲۱ سطر)؛ اندازه متن: ۱۷ × ۷.۵ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ اروپایی سفید نازک، بسیار براق (آهار مهره شده)؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین بخش‌ها، فصل‌ها و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است، خط شکسته نستعلیق؛ نوع جلد: صحافی با چرم سیاه با تزیینات ترنج سبز رنگ می‌باشد، این نسخه خطی بارها بازسازی و شیرازه آن مجدداً چسبانیده شده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:
اولین شرح نسخه:

Salemann (peu.), Ss.77.

شرح نسخه. در دیگر مقالات:

Rosen, №.119.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه: «تنویر اصحاب فطنت و ذكاء مخفی نماند که چون فقیر کثیر التقصیر». جلد: تیماج مشکی، ضربی جدول دار، با نقش ترنج و سرترنج و نقش گل و بوته داخل آنها.

(۵۳۲)

۲۳. شماره نسخه: B 423

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مجمع الفرس) است. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی تحریر دوم فرهنگ «مجمع الفرس» می‌باشد که مقدمه دوم از آن افتاده است. دیگر بخشهای کتاب کامل می‌باشد. تاریخ کتابت: قرن سیزدهم هجری / نوزدهم میلادی. مکان کتابت: ایران. نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌این نسخه یادداشتهایی در خصوص متن کتاب آمده است. سابقه نسخه: این نسخه توسط ن. ن. موراویف - کارسکی در سالهای ۱۹۱۵ - ۱۹۱۹ میلادی از منطقه ماورای قفقاز به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲.۵ × ۲۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲+۳۱۲؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۱۷ × ۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی زرد، براق (آهار مهره شده). نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین بخش‌ها و فصل‌ها، واژگان تفسیری و اشعار با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است، نوع خط: نستعلیق شکسته؛

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با قاب چرم قهوه‌ای کم رنگ با عطف چرمی قرمز رنگ از پوست بز، سطح داخلی جلد نیز چرم قهوه‌ای کم رنگ می‌باشد و بر روی جلد قابی طلائی به تصویر کشیده شده است. اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:
اولین شرح نسخه:

ИАН, 1907, 801, №. 36.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

آغاز: «ابتدای کلام هر دانشمند سخنور و انتهای سخن هر خردمند هنر پرور ... اما بعد بر رای معنی آرای ارباب فطرت». در اول نسخه تملک محمد رضی بن محمد مسیح طبیب و در اول و آخر نسخه یادداشتی تحریر شده در سال ۱۲۳۲ق مبنی بر اینکه این نسخه را محمد شفیع صدر اعظم به دستور فتحعلی شاه قاجار برای شاهزاده محمود میرزا تهیه نموده و مهر مربعی بزرگ محمود میرزا در اول نسخه به چشم می‌خورد.

(۵۳۱)

۲۲. شماره نسخه: B 1157

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مجمع الفرس) است. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی تحریر دوم فرهنگ «مجمع الفرس» می‌باشد ولی در آن مقدمه دوم تحریر نیامده است. بخش‌های دیگر این اثر کامل است اما عبارات ابتدایی مقدمه اول از بین رفته است. در این اثر طرز تلفظ واژگان به طور تفصیلی ذکر گردیده است. تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۳ قمری (۲۸ - ۱۳۲۷ میلادی). مکان کتابت: ایران. نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌این نسخه یادداشتهای بسیاری آمده است. در قسمت داخلی جلد کتاب این عبارت نوشته شده است:

[Offert par m. Pavloff, 1859]

اندازه صفحه: ۲۱×۳۲.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۴+۲۶۴؛
تعداد سطر: ۲۲؛ اندازه متن: ۱۴.۵×۲۶.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی سفید براق (آهار مهره شده)،
ضخیم (تاریخ ۱۸۲۲ میلادی)؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین بخش‌ها،
فصل‌ها، واژگان تفسیری و اشعار با جوهر قرمز (شنگرف)
نوشته شده است،

نوع خط: نستعلیق درشت؛

نوع جلد: صحافی اروپایی، ضخیم با چرم قهوه‌ای کم رنگ
می‌باشد، قاب و عطف جلد دارای تزیینات ترنج طلائی
می‌باشد.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

آغاز: برابر آغاز نسخه شماره ۱۷.

(۵۳۳)

۲۴. شماره نسخه: C 307 (b 473)

نام کتاب: فرهنگ جهانگیری

توضیح نام اثر: جمال الدین حسین اینجو این فرهنگ نامه
را به شاه جهانگیر تقدیم نمود و به عنوان «فرهنگ جهانگیری»
نامگذاری نمود. وی در شهر آگره در سال ۱۰۳۵ قمری (۲۶ -
۱۶۲۵ میلادی) در هندوستان وفات نمود.

پدید آورنده: نواب جمال الدین حسین اینجو ابن فخر
الدین حسن یا به عبارتی دیگر جمال الدین حسین اینجو ابن
فخر الدین حسن شیرازی ملقب به عز الدوله می‌باشد، گاهی
اوقات به وی لقب حسین اینجو را نیز می‌دهند. وی در شیراز
به دنیا آمد و در سالهای جوانی به هند رفت. جمال الدین
حسین اینجو در هندوستان در دربار شاهان بسیاری خدمت
کرد و در زمان شاه اکبر و جهانگیر به مقام بالایی یافت.

تاریخ تألیف اثر: این فرهنگ در طی مدت سی سال به
نگارش در آمد و در سال ۱۰۱۷ قمری (۰۹ - ۱۶۰۸ میلادی)
به اتمام رسید.

مکان تألیف: هندوستان.

«فرهنگ جهانگیری» از جمله مشهورترین لغتنامه‌های
تفسیری زبان فارسی شامل تفسیر واژگان بسیار کمیاب، اصیل
و کهن پارسی می‌باشد. این اثر شامل ۲۴ باب است. مقدمه
نویسنده شامل تفسیر دستور گرامری زبان فارسی (اطلاعاتی
درباره زبان فارسی، گویش‌ها و مسائل دستوری) می‌باشد که
خود نیز به ۱۲ قسمت تقسیم گردیده است. این فرهنگ شامل
۵ ضمیمه می‌باشد: (۱) استعاره و اصطلاحات ادبی (۲) واژگان

مربک متشکل از زبان فارسی و عربی (۳) واژگانی که در
ساختار خود حروف زبان عربی دارند (۴) واژگان فرهنگ زبان
زند - اوستایی و غیر اوستایی (۵) فرهنگ واژگان خارجی،
ترکی، هندی، یونانی می‌باشد.

این فرهنگ بر اساس حروف الفبا به باب‌های متفاوت
تقسیم گردیده است و در آن از اشعار شاعرانی چون: فردوسی،
شهیدی، فرخی، انوری، حکیمی، سنایی، سوزنی، امیر خسرو،
به عنوان تفسیر واژگان استفاده گردیده است. نویسنده در این
کتاب از چهل و چهار منبع استفاده نموده است که در میان این
آثار فرهنگ لغت «ابو حافظ سغدی» و چند فرهنگ قدیمی
دیگر در عصر حاضر وجود ندارند.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است و شامل مقدمه
و مؤخره می‌باشد. در این اثر طرز تلفظ واژگان به طور تفصیلی
ذکر گردیده است. این نسخه از قدیمی ترین نسخ موجود از
این فرهنگ می‌باشد که در زمان حیات نویسنده به رشته تحریر
درآمده است.

تاریخ کتابت: ۶ ذوالقعدة سال ۱۰۲۴ قمری (۲۷ ژانویه
۱۶۱۵).

مکان کتابت: دولت آباد (هندوستان).

نام کاتب: ذکر نشده.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ک. گ. زالمان در سال
۱۸۹۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده
است.

اندازه صفحه: ۲۶.۳×۱۷ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱+۶۱۶؛
صفحات با اعداد شرقی شماره گذاری شده است؛ تعداد سطر:
۱۹؛ اندازه متن: ۱۹×۱۰.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با پس زمینه‌های قرمز، سفید، زرد،
آبی؛

نوع خط: نستعلیق متمایل به شکسته نستعلیق،

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین بخش‌ها و
فصل‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است؛

نوع جلد: صحافی مقوایی ضخیم با پوشش کاغذ سبزرنگ،
با عطف چرمی قرمز از پوست بز، بر روی جلد تزیینات ترنج
و نام صحاف «عمل ملا کیمیا نظر صحاف» به تصویر کشیده
شده است. برخی صفحات این نسخه بازسازی گردیده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Mél. As., XI, p.50, №. 37.

چاپ. نمونه‌های دیگر نسخه؛ انتشارات. نسخه:

می‌شود. در این اثر طرز تلفظ واژگان با اصوات کوتاه به طور کامل بیان گردیده است.

تاریخ کتابت: ۲۰ ربیع الثانی سال ۱۰۴۷ قمری (۱۱ سپتامبر ۱۶۳۷).

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: حیدر علی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌این نسخه یادداشت‌هایی نوشته شده است. در صفحه ۰۱ این کتاب دو مهر مستطیلی، یک مهر بیضی شکل، و مهری با نام ژ. ل. روسو به زبان عربی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ل. روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۲×۱۸.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۴+۳۶۸+۲؛ تعداد سطر: ۲۳؛ اندازه متن: ۲۲×۱۱ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی نازک، براق (آهار مهره شده)، کرم رنگ؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین بخش‌ها و فصل‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است؛

نوع خط: نستعلیق شکسته،

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی ضخیم، با قاب و عطف چرمی قهوه‌ای روشن، با تزیینات ترنج بر روی جلد، این نسخه خطی آسیب دیده و برخی صفحات آن ترمیم و بازسازی گردیده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Rousseau — (J. L. Rousseau), I, №.269; Dorn, As. Mus, 203.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

آغاز: برابر آغاز نسخه قبل.

در آخر نسخه انشایی منقول از شاه نصیرای خلخالی متخلص به واقف (نصیر بن میر محمد خلخالی) آمده و عنوان شده که این انشاء در آخر نسخه‌ای از فرهنگ جهانگیری بوده که آن را همین واقف خلخالی برای میرزا کمالا تحریر نموده بود. در اول نسخه اشعاری از این شاعران تحریر شده: آقا ملکی سرکانی، موسی رضای نقاش همدانی، مولای رومی، مولانا جامی، شیخ ابراهیم، ملا عرفی، خواجه سیف الدین محمود و تملک جوزیف لویس روسو قنصل الفرانسواوی در حلب با مهر بیضی با سجع «افوض امری الی الله عبده یوسف لویس روسو».

Lakanai. 1293 / 1876.

فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

Семенов, №. 458; Капранов, 93; Rieu, II. p. 96 — 498; Rieu, Supplement, p.168; Pertsch, №. 123; Ethé, B., I, №.1734 — 1746; Browne, №.140 — 141; Ethé, I. O., I, №.2481 — 2493; Beeston, №.2767; Меш×ед, II, 372, №. 25; Итисами, II, 275 — 276, №. 469 — 470; Джава×еркалам, I, №.164; ЙусуфШирази, II, 212 — 217.

اطلاعات بیشتر:

Salemann, Bericht, №. 77; Blochman, pp.12 — 15; Lagarde, №. 40; Journal Asistique, Paris, 1871, pp. 106 — 124, Ahmad N. Mir Jamal al — din Husain Inju Shirazi. Majalla — i ulum — i islamia, Aligarh, 1960, June, vol. I, №. I, pp.49; Лугат — наме, 196.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

آغاز: (شعر)

آنکه بر لوح زبانها حرف اول نام اوست

آن همی گوید این ایزد و آن تنگری»

این نسخه کامل است و خاتمه را هم دارد. در آغاز و انجام و اثنای نسخه مهری به شکل صراحی زده شده با این سجع: «یا فتاح فوض امری الی الله ان الله نصیر بالعباد وقف فی سبیل الله سید محمد خدایار خان ۱۲۸۸». نام کاتب محو شده است؛ در آغاز نسخه چند تک بیت و چند رباعی به فارسی تحریر شده و در انجام نیز چند قلم (قلم شجری، قلم انجیل و قلم زبوری) تحریر شده است.

در فهرستواره دست نوشته‌های ایران (دنا)، ج ۷، ص ۹۷۸ — ۹۸۲، تعداد ۱۳۴ نسخه از فرهنگ جهانگیری در کتابخانه‌های ایران معرفی شده است. یکی از این نسخه‌ها نسخه کتابخانه دانشکده ادبیات دانشگاه تهران به شماره ۱۵۵ حکمت است. این نسخه به دست محمد اشرف بن نور الدین محمد حسینی حسینی انجوی تحریر و در روز چهارشنبه ۱۹ رمضان ۱۰۲۴ ق پایان یافته و دارای ۹۸۲ صفحه می‌باشد. این نسخه از نسخه معرفی شده مذکور دو ماه زودتر تحریر شده است.

(۵۳۴)

۲۵. شماره نسخه: C 309 (473)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (فرهنگ جهانگیری) است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه «فرهنگ جهانگیری» کامل می‌باشد اما گاهی قلم افتادگی‌هایی نیز در این نسخه یافت

در آخر نسخه اشعاری از این شاعران تحریر شده: نظیرای
نیشابوری، حسن خان شاه، ابن یمین، و ابن بیت از میر محمد
باقر داماد: (شعر)

مختصر بود حدیث دهنش فهم نشد
خط به گرد دهنش حاشیه مختصر است

(۵۳۵)

۲۶. شماره نسخه: C 308 (a 473)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (فرهنگ جهانگیری)
است.

پایان نسخه: «و اما العقق فتوح من الغرائب طویل الدین فیه
سواد بیاض یقال له بالفارسیه عکه».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه «فرهنگ جهانگیری» کامل
است و دارای ضمیمه‌ای شامل سه واژه نامه می‌باشد. در این
نسخه طرز تلفظ واژگان به طور تفصیلی بیان گردیده است.

تاریخ کتاب: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتاب: هندوستان.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این کتاب
یادداشت‌هایی جهت تکمیل متن کتاب آمده است. در صفحه ۱
یادداشت‌هایی به زبان فارسی و انگلیسی از صاحب کتاب
نوشته شده است. همچنین در این صفحه مهر مربع شکلی به
نام «محمد والد...» چاپ شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ب. کوریچ در سال ۱۸۹۳
میلادی از شهر لندن به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد
شده است.

اندازه صفحه: ۱۵.۵ × ۲۹ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱+۴۹۸؛
تعداد سطر: ۲۹ (و در برخی موارد ۳۲)؛ اندازه متن: ۲۰.۵ × ۲۰
سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی سفید، کرم رنگ؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین بخشها،
فصل‌ها و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده
است؛

نوع خط: نستعلیق و در برخی موارد شکسته نستعلیق؛

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی ضخیم، با چرم تیره با
تزیینات ترنج در گوشه‌های جلد کتاب، این نسخه خطی در
ابتدا و انتهای آن به مرکب آغشته شده، بسیاری از صفحات آن
بازسازی گردیده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Rough List, vol. 130, p. 73, №. 1064.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

آغاز: «حمد بیحد و سپاس بی قیاس مر صانعی را
سزاست».

کاتب: سید کریم ولد سید شاه.

نام مجلد (جلد ساز) در سر ترنج «خواجه میر محمد
معصوم بن خواجه میر عبد الرحیم» حک شده است.

(۵۳۶)

۲۷. شماره نسخه: C 1509 (Nov. 1095)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (فرهنگ جهانگیری)
است.

پایان نسخه: «آب آتش شدن کنایه از آشوب بعد از امنیت
باشد، آب از جگر بخشیدن کنایت از عطا کردن است».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه از «فرهنگ جهانگیری»
کامل است و دارای ضمیمه‌ای می‌باشد که دست خط آن با متن
اصلی متفاوت است. این اثر با سطر هشتم از «واژه نامه
نخست» به پایان می‌رسد. در این نسخه طرز تلفظ واژگان به
طور تفصیلی شرح داده شده است.

تاریخ کتاب: قرن یازدهم قمری / هفدهم میلادی.

مکان کتاب: هندوستان.

نام کاتب: سید کریم ابو والد پادشاه.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۴ مهر بزرگی
با نام «اداره میرسکی در بخارا، موپاراسانف» درج شده است.
برخی از برگ‌های نسخه از جمله: ۸۰ - ۷۰، ۱۱۱۵، ۱۲۶ -
۱۲۲، ۱۷۲ - ۱۴۵، ۲۱۲ - ۲۱۱، ۲۰۱ - ۱۸۵، ۲۹۵ - ۲۹۰،
۱۶۱ و ۱۶۵ به مرکب آغشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانف در سال ۱۹۱۵
میلادی از شهر بخارا به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد
شده است.

اندازه صفحه: ۱۷.۵ × ۲۴ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۳+۲۹۵+۷؛
تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۱۹.۵ × ۱۲ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ قهوه‌ای براق (آهار مهره شده)، کرم
رنگ؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین بخشها،
فصلها و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ نوشته
شده است؛

نوع خط: شکسته نستعلیق درشت؛

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه فاقد خاتمه کتاب است.
محل کتابت: قصبه نهاوند، ولی فهرست نویسان روسی آن را نخجوان خوانده‌اند.
در پایان نسخه ابیاتی به فارسی گویا به خط جهان میرزا قاجار؛ و ابیاتی، گویا از کاتب نسخه، با عنوان «المحرره» با این مطلع، تحریر شده است: (شعر)
با یاد معمار این خرّم سرا
کاندرش چشم حسودان کور باد

(۵۳۸)

۲۹. شماره نسخه: D 53 (C 473)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (فرهنگ جهانگیری)
است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه از «فرهنگ جهانگیری» کامل و بدون ضمیمه است. طرز تلفظ کلمات نیز به طور کامل بیان گردیده است.
تاریخ کتابت: پنج شنبه، ۲۰ شعبان سال ۱۲۴۱ قمری (۳۰ مارس ۱۸۲۶ میلادی).
مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشت‌هایی نوشته شده است. در صفحه ۱۶ چنین: «لئونید باگدانف، تهران، ۱۷ ژوئن سال ۱۹۰۵ میلادی» آمده است. در یکی از مهرهای زده شده بر کتاب نیز نام لئونید باگدانف و تاریخ ۱۳۲۳ به زبان عربی نوشته شده است.
سابقه نسخه: این نسخه توسط ل. ف. باگدانف در سال ۱۹۰۷ میلادی از شهر تهران به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۹.۵ × ۲۱ سانتیمتر؛ **تعداد برگ:** ۱+۲۴۴؛ **تعداد سطر:** ۲۶؛ **اندازه متن:** ۲۲.۵ × ۱۴ سانتیمتر.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی سفید، براق (آهار مهره شده)؛
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین بخش‌ها، فصلها و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ نوشته و اشعار شاعران با خط قرمز مشخص شده است؛
نوع خط: نستعلیق؛
نوع جلد: صحافی شرقی، با تزیینات ترنج بر جلد و گوشه‌های آن، برخی صفحات این نسخه خطی رطوبت دیده است.

نوع جلد: صحافی شرقی، با چرم قرمز براق، با تزیینات ترنج روی جلد، با حک نام صحاف «عبدالرحیم حاجی» به تاریخ ۱۲۷۵ قمری در داخل سرنج، برخی برگ‌های این نسخه به مرکب آغشته شده، قسمتهای پایینی کتاب تحلیل رفته و بسیاری از صفحات دوباره چسبانده شده است.

(۵۳۷)

۲۸. شماره نسخه: D 210 - 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (فرهنگ جهانگیری)
است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه از «فرهنگ جهانگیری» کامل اما بدون ضمیمه می‌باشد. برخی از واژگان از جمله (صفحات ۱۴۴ - ۱۳۹) از قلم افتاده است.
تاریخ کتابت: ۱۷ ذی‌قعدة سال ۱۲۳۱ قمری / ۹ اکتبر ۱۸۱۶ میلادی.
مکان کتابت: نخجوان.
نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشت‌هایی از اشخاص دیگر یافت می‌شود، از جمله در صفحه ۱ چنین آمده است:

«Offert al'Institut oriental par m. Pavloff»

سابقه نسخه: این نسخه توسط وزارت امور خارجه روسیه به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۹.۵ × ۲۱ سانتیمتر؛ **تعداد برگ:** ۲۷۵؛ **تعداد سطر:** ۲۵؛ **اندازه متن:** ۲۱ × ۱۳ سانتیمتر.
نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، قهوه‌ای کم رنگ و براق (آهار مهره شده)؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین بخشها، فصلها و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده و نام شعرا با خط قرمز مشخص شده است؛
نوع خط: نستعلیق متمایل به شکسته نستعلیق؛
نوع جلد: صحافی شرقی، با چرم قرمز تیره براق با عطف زرد رنگ، با تزیینات ترنج در گوشه‌های جلد، برخی برگهای این نسخه رطوبت دیده است.
اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Salemann (pec.), Ss.77.

شرح نسخه در دیگر مقالات:

Rosen, №.117.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

ИАН, 1907, 801, №. 35.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه فاقد خاتمه است. در اول نسخه مهر بیضی شکل با سجع «علی منی و انا من علی ۱۲۰۳» و مهر مربعی با سجع «الواثق بالله الغنی اسد الله الحسینی» آمده و در پشت طبله دوم جلد ابیاتی به فارسی در تاریخ ۱۲۴۸ ق تحریر شده است.

(۵۳۹)

۳۰. شماره نسخه: D 396

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (فرهنگ جهانگیری)

است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه از «فرهنگ جهانگیری» کامل است اما شامل ضمیمه نمی‌گردد و برخی از کلمات نیز از قلم افتاده است، در این اثر طرز تلفظ کلمات نیز به طور کامل بیان گردیده است.

تاریخ کتابت: قرن سیزدهم قمری / نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برخی صفحات مهر بیضی شکلی آمده است که متن درون آن ناخوانا می‌باشد. در حاشیه‌های این نسخه یادداشت‌های اندکی نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ن. ن. مورایوف - کارسکی در سالهای ۱۹۰۵ تا ۱۹۱۷ میلادی از منطقه ماورای قفقاز به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰ × ۳۳.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲۸۵؛ تعداد سطر: ۲۴؛ اندازه متن: ۱۴ × ۲۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی و براق (آهار مهره شده)؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین بخش‌ها، فصلها و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ نوشته شده است؛

نوع خط: نستعلیق درشت؛

نوع جلد: جلد: صحافی اروپایی، با جلد زرد رنگ، برخی برگ‌های نسخه رطوبت دیده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران: نیامده است.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه فاقد خاتمه است و در آغاز و انجام آن ابیاتی به فارسی تحریر شده که برخی از آنها از غزالی مشهود است.

(۵۴۰)

۳۱. شماره نسخه: A 924 - 8

نام کتاب: برهان قاطع

پدید آورنده: محمد حسین ابن خلف التبریزی متخلص به برهان می‌باشد، وی در قرن هفدهم میلادی می‌زیست. تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۶۲ قمری / ۱۶۵۲ میلادی. مکان تألیف: هندوستان (دکن).

این فرهنگ نامه از جمله مشهورترین لغتنامه‌های فارسی می‌باشد. این اثر شامل مقدمه طولانی دارای ۹ مقاله دستوری، ۲۸ گفتار و بخش تکمیلی ۲۹ می‌باشد، در آخرین بخش تفسیر واژگان خارجی آمده است. این فرهنگ بر اساس حرف اول نخستین کلمه به باب تقسیم گردیده است. از جمله منابع این فرهنگ «مدار الافاضل»، «مجمع الفرس» (ویرایش نخست)، «فرهنگ جهانگیری» می‌باشد. فرهنگ «برهان قاطع» خود نیز مرجعی برای لغتنامه‌هایی چون «بهار عجم» بوده است. بخش کوچکی از این فرهنگ شامل اشعار فردوسی، سعدی، خیام، نظامی، جامی، حافظ و دیگر شاعران و همچنین گزیده‌هایی از نثر فارسی را در بر می‌گیرد. این بخش یک سوم از حجم کاری مقدمه نویسنده را در بر می‌گیرد.

آغاز نسخه: «بدانکه بنای کلام عرب بر بیست و هشت حرف است و آنرا بر سه قسم کرده‌اند. قسم اول را نشر گویند آن دو حرف باشد و دوازده حرف است با و تا و ثا و حا و خا و را و زا و طا و ظا و فا وها و یا باشد».

انجام نسخه: «وشق جانوریست که از پوست او پوستین سازند همال قرین همتا هیون شتر جمازه بزرگ قراول لشگر گویند».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۱۲ قمری (۹۸ - ۱۷۹۷ میلادی).

مکان کتابت: افغانستان.

نام کاتب: ذکر نشده.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ن. ن. مورایوف - کارسکی در سالهای ۱۹۰۵ لغایت ۱۹۱۷ میلادی از منطقه ماوراء قفقاز به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱ × ۹.۷ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲۶۲+۲؛ تعداد سطر: ۲۲ - ۲۳؛ اندازه متن: ۸.۵ × ۱۹ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ نازک، زرد و خاکستری؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ نوشته و اشعار شاعران با خط قرمز

مشخص شده است؛

نوع خط: نستعلیق و در برخی موارد شکسته نستعلیق؛

نوع جلد: صحافی آلبوم مانند شرقی، جلد قهوه‌ای تیره با تزیینات ترنج بر آن، داخل جلد قرمز رنگ می‌باشد، صحافی نسخه از بین رفته و برخی برگهای نسخه آسیب است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

چاپ نمونه‌های دیگر نسخه:

Boorhani Qatiu, A dictionary of the Persian language explained in Persian, corrected, revised with Persian notes by T. Roebuck, Calcutta, 1818; (II. 1822); (III. 1834); Tehran. 1861, 1862, 1887;

ترجمه نسخه:

Turkish, 1799.

فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

Dorn, №. CD×CVII; Mél. As., VI, p.96; ЗалеманиРозен, II, №.80, 350,351; Семенов, №. 463; Rieu, II. p. 500; Browne, №.144, 145; Ethé, I. O., I, №.2495 — 2503; Blochet, II, №.999 — 1003; Muqtadir, I×, №.802,803; ; Ivanow, №. 1426 — 1430 ; Меш×ед, II, 365, №. 3, 4; Итисами, II, №. 460; Джава×ер калам, I, №.159; Йусуф Ширази, II, №. 815 — 820.

اطلاعات بیشتر:

HajiKhalifa, VI, 625, №.14924 ; Blochmann, pp.18 — 20 ; Lagarde, №.6; Salemann (рец.), Ss.75; Salemann, Bericht, №. 92; Лугат — наме,199.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه جنگ نفیسی به نظم و نثر است که در سال ۱۲۱۲ق در دار السلطنه تبریز تحریر شده و در صفحه‌های ۲۹ر تا ۳۳ب آن بخشی از برهان قاطع تحریر شده است. در فهرست روسی این بخش به عنوان کتابی مستقل گزارش شده و محل تحریر نسخه افغانستان ذکر گردیده است.

(۵۴۱)

۳۲. شماره نسخه: C 317 (477ba)

نام کتاب: فرهنگ رشیدی

توضیح نام اثر: عنوان دیگر این فرهنگ، «رشیدی فارسی» می‌باشد که با فرهنگ دوم این نویسنده با نام «رشیدی عربی» متفاوت می‌باشد.

پدید آورنده: سید عبدالرشید ابن عبد الغفور حسینی مدنی تنوی می‌باشد، برخی نویسندگان تنها از وی با نام «سید» نام می‌آورند. وی متولد شهر تته در هندوستان می‌باشد. سید عبدالرشید در زمان حکومت شاه جهان می‌زیست و تا پیش از سال ۱۰۳۹ قمری (۵۹ - ۱۶۵۸ میلادی) وفات نمود. وی همچنین مؤلف دو فرهنگ تفسیری «منتخب اللغه» (رشیدی عربی) به سال ۱۶۳۵ و همچنین فرهنگ «رساله معربات» می‌باشد.

۶ - تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۶۴ قمری (۱۶۵۳ میلادی) می‌باشد. برخی مورخان چون سعید نفیسی تاریخ تألیف «فرهنگ رشیدی» را سال ۱۰۷۷ قمری (۶۷ - ۱۶۶۶ میلادی) می‌دانند.

«فرهنگ رشیدی» از جمله معتبرترین لغتنامه‌های فارسی است و شامل یک مقدمه و ۲۴ باب می‌باشد. بخش خاتمه آن در این نسخه وجود ندارد. این فرهنگ بر اساس حرف اول هر واژه به باب و بر اساس حرف دوم واژه به فصل تقسیم بندی گردیده است. در پایان هر فصل بخشی نیز به عنوان استعارات آمده است که در آن به تفسیر کلمات مجازی و استعاری می‌پردازد.

در این فرهنگ به عنوان تفسیر واژگان از اشعار شاعرانی چون رودکی، فردوسی، اسدی توسی، فرخی، نظامی، منجیک و دیگران استفاده گردیده است. از جمله منابع «فرهنگ رشیدی» لغتنامه‌های «مجمع الفرس» و «فرهنگ جهانگیری»، «نسخه میرزا» می‌باشد. این فرهنگ خود به عنوان مرجعی برای لغتنامه‌های «سراج اللغه»، «بحر عجم» بوده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد. در حاشیه این نسخه معنای کلمات اختصاری و یا از قلم افتاده آمده است. تاریخ کتابت: ۲۲ شوال ۱۱۰۶ قمری (۵ ژوئن سال ۱۶۹۵ میلادی).

مکان کتابت: شهر کلکته (هندوستان).

نام کاتب: محمد صالح.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه یادداشت‌هایی با دست خط دیگری وجود دارد که در آنها به تفسیر برخی واژگان پرداخته شده است، در صفحه ۲۴۶ نیز یادداشت‌هایی ما بین خطوط وجود دارد. در برخی از صفحات نیز معنای انگلیسی لغات آمده است. در صفحه ۲ نیز مهر مربع شکلی با نام «جعفر سید محمد علیم» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ب. کوریچ در سال ۱۸۹۳ میلادی از شهر لندن به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۹.۸×۱۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲+۴۱۴؛
تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۲۱×۹ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، براق (آهار مهره شده)، هندی؛
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین با جوهر قرمز
(شنگرف) رنگ و درشت تر نوشته شده است؛

نوع خط: نستعلیق و در برخی موارد شکسته نستعلیق؛
نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی با عطف چرمی،
صحافی نسخه از بین رفته و قسمت بالایی برگها آغشته به
جوهر شده است اما متن آن خوانا می‌باشد، قسمت عطف جلد
کتاب نیز آسیب دیده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Rough List, vol. 130, p. 73, №. 1065.

چاپ نمونه‌های دیگر نسخه:

The farhang Rashidi, A Persian dictionary by
Sayyid Abdurached of Tatthah, vol. I, ed. For the
Asiatic Society of Bengl, by Mavlawi Zulfacar Abi,
Calcutta, 1875; Slieth, Grammaticae Presicae
praecepta ae regulae, Halle, 1846; Tehran, 1958.

فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

A.A. Семенов; Rieu, II. pp. 500 — 501; Pertsch,
B., №.198 — 199; Ethé, B., №. 1753; Browne, №.146,
145; Ethé, I. O., I, №.2504; Blochet, II, №.999 —
1004; IV, №. 2426, — 2427; Muqtadir, I, №.804; ;
Ivanow, №. 1431 — 1432; Итисами, II, №. 471;
ЙусуфШирази, II, №. 853.

بخشی اطلاعات بیشتر:

Blochmann, pp.20 — 24; Lagarde, №.41;
Salemman, Bericht, p. 546; The encyclopaedia of
Islam, vol. II, p.67; Капранов, 96 — 97. Лугат —
наме, 1 218 — 219.)

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

آغاز: «ستایشی که آرایش سرنامه هر سخن و پیرایش
دیباچه هر نو و کهن».

در اول نسخه مهر مربع با سجع «شاه عالم محمد سید
جعفر ۱۱۴۵» در برگ انجام یادداشتی از کاتب نسخه مبنی بر
شروع استکتاب نسخه از سوی کاتب در کلکته از اعمال
بیجاپور به سال ۳۷ از سلطنت اکبر شاه (سال اکبری) آمده
است. دو برگ پایانی نسخه بخشی از کتابی است که در آن از

اعتماد خان و عماد الملک سخن به میان آمده و داستان آن
مربوط به محمود آباد است.

(۵۴۲)

۳۳. شماره نسخه: C 325 (486)

نام کتاب: فرائد الفوائد

توضیح نام اثر: فرهنگ «فرائد الفوائد» با عنوان «ضرب
المثل ترجمان» نیز نامیده می‌شود.

پدید آورنده: از مؤلفی ناشناخته.

تاریخ تألیف اثر: این نسخه خطی پس از سال ۹۸۴ قمری
(۱۵۷۶ میلادی) و تا پیش از سال ۱۰۳۳ قمری (۱۶۷۷ میلادی)
نگاشته شده است، زیرا در صفحات کتاب نام شاه طهماسب
آمده است. اما تاریخ معتبر تألیف فرهنگ «فرائد الفوائد»
سالهای ۱۶۳۸ لغایت ۱۶۴۳ میلادی می‌باشد. این نسخه به
مصطفی پاشا وزیر بزرگ امپراتوری عثمانی (ترکیه) تقدیم
گردیده است، وی در این سالها بر جایگاه وزارت منصوب بوده
است.

این فرهنگ در میان دیگر آثار خود معروفیت ندارد، و
نباید آن را با فرهنگ ضرب المثل‌های ترکی فارسی «دستور
العمل» یا «ضرب المثل» یکی دانست زیرا فرهنگ «فرائد
الفوائد» به طور کلی از لحاظ ساختمان و طرز ترتیب واژه‌ها با
آن آثار بسیار متفاوت می‌باشند.

آغاز نسخه: «حمد بی‌متنها و متتهای بی‌انتهای که استیفا و
استقصای او نه به طافت نفس ناطقه مقدور و نه تموت قدرت
مدرکه میسور شود ... باب الالف فصل الالف مع الالف، آرا
بالمدم بمعنی».

پایان نسخه: «و یک لحظه هست سالی یعنی یک ساعت
یک سال است پل لابی‌ای یا لیلی».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل ۳ هزار واژه عمومی
فارسی، یک مقدمه و ۲۷ باب می‌باشد و در پایان یک بخش با
نام «باب المصدر» شامل مصدرهای زبان فارسی آمده است. در
این فرهنگ نامی از منابع مرجع و شاهد مثالها برده نشده است،
تنها نام حافظ در صفحه ۲۵۶ و نام کمال خجندی در صفحه
۳۸ آمده است. در این اثر طرز تلفظ کلمات نیز به طور کامل
در همه جا بیان نگردیده است.

تاریخ کتابت: محرم سال ۱۰۸۸ قمری (ژوئن
۱۶۷۷ میلادی).

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: ابراهیم، مسئول سابق کتابخانه وزیر احمد شاه بن

زبان فارسی و هندی»، «تذکره مجمع النفایس»، «سراج اللغات»، «غرائب اللغات» و مقالاتی درباره شعر می‌باشد.

تاریخ تألیف اثر: سراج الدین علیخان در سال ۱۱۴۷ قمری (۳۵ - ۱۷۳۴ میلادی) فرهنگ «چراغ هدایت» را به پایان رساند. این فرهنگ شامل واژگان کمیاب و کهن، کنایات و اصطلاحات زبان فارسی است که در عصر نویسنده از آن استفاده گردیده است. در این نسخه واژگانی آمده است که تا پیش از آن در لغت‌نامه‌های دیگر چون «فرهنگ جهانگیری»، «مجمع الفرس»، «برهان قاطع» یافت نشده بود. به عقیده نویسنده این فرهنگ دفتر دوم از فرهنگ «سراج اللغة» (سال ۳۵ - ۱۷۳۴ میلادی / ۱۱۴۷ قمری) می‌باشد که بر اساس شاهد مثالهایی از اشعار شاعران قدیمی ایرانی تنظیم گردیده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه از فرهنگ «چراغ هدایت» شامل مقدمه و ۳۰ باب می‌باشد که هر باب بر اساس حروف الفبا تنظیم شده است. در این نسخه از اشعار شاعرانی چون سعدی، میرنجات، شاپور تهرانی، وحشی و طغری جهت تفسیر واژگان استفاده گردیده است. تنها یک نسخه از این اثر در اتحاد جماهیر شوروی [سابق] وجود دارد.

تاریخ کتابت: ۱۰ ربیع الاول سال ۱۱۸۲ قمری (۲۵ ژولای ۱۷۶۸) می‌باشد.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: شیخ محمد پناه.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه برخی از صفحات تفسیر واژگان از قلم افتاده و همچنین معانی برخی از واژه‌ها در دیگر لغت‌نامه‌ها ذکر گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. د. کالمیکوف در سال ۱۸۹۱ میلادی از آسیای مرکزی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴ × ۱۴ سانتیمتر؛ **تعداد برگ:** ۱۴۰؛ **تعداد سطر:** ۱۹؛ **اندازه متن:** ۱۷.۵ × ۸.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، سفید با دو کیفیت متفاوت (صفحه ۱ - ۷۷: آهار مهره شده، صفحه ۷۸ - ۱۴۰: ضخیم و غیربراق)؛ **نوع جوهر:** متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصلها، واژگان تفسیری و گاهی نام شعراء با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است؛

نوع خط: از صفحه ۱ - ۷۷ خط نستعلیق درشت و در برخی موارد شکسته نستعلیق، از صفحه ۷۸ - ۱۴۰ نیز خط نستعلیق و در برخی موارد شکسته نستعلیق؛

نوع جلد: صحافی مقوایی، با عطف چرم قهوه‌ای پر رنگ؛

محمد پاشا.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه بخش‌هایی از متن با دست خط دیگری اصلاح گردیده و همچنین اشعاری از حافظ و هلالی نوشته شده است. ما بین صفحات ۱۴۲ و ۱۴۳ برگه‌ای از یک مقاله دیگر به متن نسخه اضافه گردیده است. صفحات آخر این نسخه خطی از شماره ۱۵۰ به بعد رطوبت گرفته است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ل. روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی از عثمانی (ترکیه) به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۵ × ۱۵.۵ سانتیمتر؛ **تعداد برگ:** ۱۵۷+۱ صفحه، صفحات با اعداد شرقی شماره گذاری شده است؛ **تعداد سطر:** ۲۰؛ **اندازه متن:** ۱۷.۵ × ۱۰ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، براق (آهار مهره شده)، ضخیم؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ و گاهی با رنگ طلائی نوشته شده است؛

نوع خط: نستعلیق ترکی؛

نوع جلد: صحافی چرمی، نازک به رنگ آلبالویی پر رنگ، با عطف محکم؛ در طرف جلد قاب زرین با نقش ترنج طلائی ترسیم شده است؛ صفحات کتاب پس از صفحه ۱۵۰ به بعد رطوبت دیده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Rousseau (J. L. Rousseau), №. 266.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

در آغاز نسخه ابیاتی به فارسی و نیز «ورد عشاء به طریقت گلشنی» به ترکی آمده و در انجام نسخه دو بیت شعر ترکی از مسلم افندی تحریر شده است.

(۵۴۳)

۳۴. شماره نسخه: C 565 (478d)

نام کتاب: چراغ هدایت

پدید آورنده: سراج الدین علیخان متخلص به آرزو می‌باشد. وی در سال ۱۱۰۱ قمری (۱۶۹۰ میلادی) در اکبرآباد هندوستان به دنیا آمد و مدت زمانی در دهلی می‌زیست. سراج الدین در ۲۳ ربیع الثانی سال ۱۱۶۹ قمری (۲۹ ژانویه ۱۷۵۶ میلادی) در لاکنائو وفات نمود. وی مؤلف آثار بسیار مشهور: «کلیات شعر به

عطف کتاب از بین رفته، برخی صفحات نیز آغشته به جوهر است که در برخی موارد متن نیز از بین رفته است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

چاپ نمونه‌های دیگر نسخه؛ انتشارات. نسخه:

Kaipur, 1874; Tehran, 1338/1959.

فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

Rieu, II. pp. 501 — 502 ; III, p. 997; Pertsch, B., №.120; Browne, №.147, 145; Ethé, I. O., I, №.526; Muqtadir, IX, №.807 — 809; ; Ivanow, №. 1435; Ivanow, Bengal, №. 526.

اطلاعات بیشتر:

Blochmann, pp.25 — 28 ; Lagarde, №.22; Sprenger, pp. 132 — 133.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

آغاز: «اما بعد واضح جمیع لغات و صلوة بر افصح و افضل موجودات می‌گوید فقیر کثیر التقصیر ... که این نسخه در معنی دفتردوم است از کتاب سراج اللغة در بیان الفاظ و اصطلاحات شعرای متاخر مسمی به چراغ هدایت که داخل کتاب لغت مثل فرهنگ جهانگیری و سروری و برهان قاطع و غیرها نیست». کاتب: شیخ محمد پناه به موجب ارشاد مولوی محمد طاهر صاحب.

(۵۴۴)

۳۵. شماره نسخه: B 4063 - 4

نام کتاب: تحفه الابواب

پدید آورنده: نام نویسنده در این نسخه نا مشخص است. طبق شواهد، نویسنده این اثر محمد افندی می‌باشد، زیرا در این کتاب دو مقاله از وی ذکر گردیده است.

به عقیده سعید نفیسی فرهنگ «تحفه الابواب» را می‌توان با فرهنگ «رساله محمد افندی» مقایسه نمود.

تاریخ تألیف اثر: اوایل قرن هفدهم میلادی.

این فرهنگ قسمتی از مجموعه‌ای شامل: ۱ - مقاله‌ای درباره قصیده خاقانی ۲ و ۳ - دو دیدگاه محمد افندی در خصوص قصیده خاقانی ۴ - نسخه خطی موجود (تحفه الابواب) ۵ - نمونه نامه‌های درباریان ۶ - نمونه نامه‌های خطاب به مقامات بزرگ می‌باشد.

این فرهنگ شامل واژگان عمومی زبان فارسی همراه برخی کلمات عربی و ترکی می‌باشد.

همچنین در این فرهنگ افعال، اسامی جغرافیایی، اسامی

حیوانات، گیاهان و اسامی خاص آمده است. فرهنگ «تحفه الابواب» شامل ۳۴۶۳ واژه می‌باشد. مقالات این فرهنگ نامه کوتاه می‌باشد و گاهی اوقات نیز معنای ترکی واژگان نیز آمده است.

آغاز نسخه: «باب الالف انجوخ روی و تن را کوبند که چین شده و فراهم آمده باشد بیت: (شعر) که بخت شاه جوان باد و چهره‌اش شاداب/ رفته روی عدد از عمان او انجوخ/

آبشخور آب خور و نصیب، حافظ: (شعر) ما برفتم و تو دانی و دل غمخوار ما/ بخت بد تا بکجا می‌برد آبشخور ما».

پایان نسخه: «یمن خجسته شدن یکران اسبی که میانه او زرد و سبز باشد و او را بترکی قلا و جل گویند یار بمعنی تواند یاژ خراج ید نعمت و دست یک سان برابر».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل بیست و هشت باب می‌باشد که بر اساس حروف زبان عربی تنظیم گردیده است. در این اثر همچنین شاهد مثالهایی از اشعار شاعرانی چون عطار، سعدی، شمس فخری، جامی و غیره، آمده است. نویسنده از ذکر منابع خودداری نموده است، اما اغلب از فرهنگ «کنز اللغة» به عنوان مرجع استفاده نموده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۶ قمری (۵۰ - ۱۸۴۹ میلادی).

مکان کتابت: آذربایجان.

نام کاتب: ملا عبد الرحمن خلف قاضی حاجی محمد افندی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط س. آ. علیموف در سال ۱۹۳۵ میلادی از آستاراخان به انسیتیو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶.۸ × ۲۱.۸ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۲۷؛ تعداد سطر: ۱۴؛ اندازه متن: ۱۰.۵ × ۱۵.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ روسی، سفید، کرم رنگ مات با مهر بزرگ «کارخانه آریستخراف، شماره ۶»؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصلها، نام شعرا، کلمات «بیت» و «مصرع» با جوهر سرخ رنگ نوشته شده و نیز کلمات تفسیری و برخی واژگان با جوهر سرخ مشخص گردیده است؛

نوع خط: نستعلیق معمولی و در برخی موارد شکسته نستعلیق؛

نوع جلد: صحافی نو، ضخیم با پوششی از کاغذ سیاه، با عطف اناری رنگ؛ این نسخه خطی در سال ۱۹۵۷ میلادی مجدداً ترمیم شده است.

(۵۴۵)

۳۶. شماره نسخه: B 553 – 1 (473 aa)

نام کتاب: لفظ پهلوی

پدید آورنده: مؤلفی ناشناخته

فرهنگ مختصری از واژه‌های فارسی میانه (واژه‌های کهن زبان پارسی با نوشتار عربی) با مترادف‌های آن در زبان پارسی نوین می‌باشد. این نسخه شامل واژگان عمومی زبان فارسی نوین از علوم مختلف مهارت‌های انسانی می‌باشد. این فرهنگ بر اساس حرف الفبا تنظیم گردیده است و در آن نامی از منابع مورد نظر شعری نیاورده شده است.

آغاز نسخه: «حروفات اورمزد اوستا امشاسپندان اود الف خدای تعالی ستایش فرشتگان شگفتگی».

پایان نسخه: «یلدا یاره یازان یل یاوه شب اول زمستان گوشواره آهنگ کنان گوسفند پهلوان بیهوده کو».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه «لفظ پهلوی» جزئی از مجموعه‌ای شامل این اثر و یک فرهنگ کوچک واژگان فارسی میانه (اوستایی) می‌باشد.

تاریخ کتابت: اواسط قرن سیزدهم قمری / نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه نخست این نسخه اثر یادداشتی از ک. گ. زالمان به زبان آلمانی در خصوص ثبت این نسخه در موزه آسیا در مارس ۱۸۵۸ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. و. ولیامینوف در سال ۱۸۵۸ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷.۵ × ۲۲ سانتیمتر؛ تعداد برگ: (۱۱ – ۱۱ ب) ۱۱؛ تعداد سطر: ۱۰؛ اندازه متن: ۱۴ × ۱۰ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی) با مهر «کارخانه یاراسلاو، نظا تاتارین»؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است؛

نوع خط: نستعلیق زیبا درشت؛

نوع جلد: صحافی مقوایی و سیاه، با عطف اناری رنگ متمایل به قهوه‌ای.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Mél. As., X, p. 291, №. 24.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

تحت عنوان «رساله محمد افندی»، سعید نفیسی، شماره ۴۸.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه مجموعه‌ای است، به ترتیب شامل این رساله‌ها: فرهنگ الفاظ نادره و اصطلاحات غریبه شاهنامه، که ناتمام مانده است (ص ۲ر).

ص ۲ – ۱۱ر سفید است.

شرح قصیده خاقانی، به ترکی (ص ۱۱ب – ۳۷ر)

از: مولانا محمد افندی بن حاج ذوالاحتیاج رستوری ملک کندی (ملک کند من محال زرداب)

به خط عبد الرحیم شماخی، ۱۷ محرم ۱۲۶۶ق.

آغاز: (شعر)

«شب روان از صبح صادق کعبه جان دیده‌اند

صبح را چون محرمان کعبه عریان دیده اند

شب روان کیچه کدیچی مسافره دیرلر».

شرح قصیده خاقانی، به عربی (ص ۳۷ب – ۵۸ر)

از: مولانا محمد افندی رستوری ملک کندی

به خط عبد الرحیم شماخی، ۱۲۶۶ق.

آغاز: (شعر)

«دل من پیر تعلیم و من طفل دبستانش

دم تسلیم سر عشر و سر زانو دبستانش

قوله: دل من پیر تعلیم است آه المراد منه النفس الناطقه».

شرح قصیده خاقانی، به ترکی (ص ۵۹ب – ۷۵ب)

از: محمد بن حاج ذوالاحتیاج ولانا محمد افندی رستوری

ملک کندی

به خط عبد الرحیم شماخی، ۱۷ محرم ۱۲۶۴ق.

آغاز: «الحمد لله على عظمة جلاله و الصلوة و السلام على

محمد و صحبه و آله اجمعین اما بعد ... بیت: در کام صبح ای

صبحک دماغنه، از ناف شب گیجه کوبکندن».

تحفه‌الابواب (۷۷ب – ۱۱۶ر)

گویا از: محمد افندی

آغاز: «باب الالف آبخوخ روی و تن را گویند که چین شده

و فراهم آمده باشد بیت (شعر)

که بخت شاه جوان باد و چهره اش شاداب

گرفته روی عدو از عمان او آبخوخ».

به خط ملا عبد الرحیم خلف قاضی حاجی محمود افندی

۱۲۶۶ق.

منشآت، فارسی (۱۱۷ر – ۱۲۳ب).

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

مجموعه‌ای شامل دو فرهنگ کوتاه مذهبی متعلق به زرتشتیان است، بدین ترتیب:
لفظ پهلوی (ص ۱ - ۱۱)
آغاز: «حروف الف اورمزد خدای تعالی اوستا ستایش امشاسفندان فرشتگان اود شکفتگی اورنگ تخت».
انجام: «یلدا شب اول زمستان، یاره گوشواره، یازان آهنگ کنان، یله گله گوسفند، یل پهلوان، یاهو بیهوده گو».
معنی حروفات زند (ص ۱۱ - ۱۴)
آغاز: «معنی حروفات زند؛ همت منش؛ هینخت کوشن هورشت کننش دشت بدمین».
انجام: «وه دین بهترین دین؛ مازدیسنانی زرتشت سفتتمان؛ اشم اشایه آباد؛ فثوم هست؛ چره نام الله قافل شدن الله».

(۵۴۶)

۳۷. شماره نسخه: B 554 - 2 (473 aa)

نام کتاب: معنی حروفات زند

پدید آورنده: مؤلفی ناشناخته
فرهنگ مختصری از واژه‌های فارسی میانه (زبان اوستایی) با نوشتار زبان عربی و مترادفهای آن واژه در زبان پارسی نوین می‌باشد. این فرهنگ بر اساس حرف الفبا تنظیم نگردیده است.
آغاز نسخه: «مازدیستان نخست و دردن تن پسین چینود خداپرستان اول گذرکردن زنده شدن چراط».
پایان نسخه: «مازدیستان اشم فثوم چره نام الله زراتشت سفتتمان اشایه آباد هست قافل شدن الله».

کمال یا نقصان نسخه:

تاریخ کتابت: اواسط قرن سیزدهم قمری / نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Mél. As., x, p. 291.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

توضیحات در ذیل نسخه قبلی ذکر شده است.

(۵۴۷)

۳۸. شماره نسخه: C 51 - 1 (175a)

نام کتاب: فرهنگ شاهنامه

پدید آورنده: مؤلفی ناشناخته

نویسنده در این اثر به تفسیر واژه‌های نادر و کهن اشعار فردوسی پرداخته شده است. «فرهنگ شاهنامه» تنها در برگرفته ۴۰۰ واژه می‌باشد و به ۲۱ باب بر طبق حرف نخست اولین کلمه تقسیم گردیده است، باب‌ها نیز بر اساس حروف الفبای فارسی با چند قلم افتادگی آمده است. در هر باب کلمات بدون نظم و ترتیب خاصی نوشته شده‌اند. تفسیر واژگان نیز بسیار کوتاه و بدون ذکر منبع یا شاهد مثالها ذکر گردیده است.
آغاز نسخه: «که خواجه فردوسی طوسی رحمه الله علیه در کتاب شاه نامه بزبان پهلوی باب الف اوریس و ایلیا نام علی است».

پایان نسخه: «یلدا شب اول زمستان یغما غارت یاور یاری کننده».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خود جزئی از مجموعه‌ای در خصوص «شاه نامه» می‌باشد که خود ضمیمه نسخه بزرگی درباره نظم فردوسی می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن یازدهم قمری / هفدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: این نسخه در برگهای ۱۲ و ۱۳ آسیب بسیار دیده است و همچنین کلمات در برخی صفحات ناخوانا است. بر روی برگگی از این نسخه، تاریخ سال ۱۱۹۲ قمری (۱۷۷۸ میلادی) ذکر شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. ل. کن در سال ۱۸۹۰ میلادی از آسیای مرکزی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶.۵ × ۲۵.۸ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۷۲۲؛

تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۱ × ۱۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، زرد و کمی براق (آهار مهره شده)؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصلها (به غیر از فصل «الف») و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ نوشته شده است؛

نوع خط: نستعلیق زیبای خفی؛

نوع جلد: این نسخه بسیار هنرمندانه صحافی شده است، متن کتاب دارای قاب طلایی با سایه روشن‌های سیاه می‌باشد، صحافی نو و سیاه رنگ، صحافی اولیه با چرم قهوه‌ای، شرقی با نقشهای ترنج بر روی جلد با حک تاریخ ۱۱۹۲ قمری / ۱۷۷۸ میلادی می‌باشد، برخی واژگان متن نسخه خوانا نمی‌باشد.

انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵ × ۱۴.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۵۷+۱؛

تعداد سطر: ۲۲ - ۲۴؛ اندازه متن: ۱۹.۵ × ۹ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با کیفیت پایین، زرد، نازک؛
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، واژگان تفسیری با
جوهر قرمز (شنگرف) رنگ مشخص شده است؛
نوع خط: نستعلیق معمولی؛

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی و چرمی، با عطف چرمی
سیاه رنگ؛ بر روی جلد آثاری از نقش ترنج نمایان است؛
صحافی کتاب از بین رفته است، این نسخه بسیار قدیمی و
صدمه دیده است و صفحات آن از هم جدا گردیده و رطوبت
دیده است.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه مجموعه‌ای است در ۱۰۸ برگ، به ترتیب شامل
این رساله‌ها:

رساله در پزشکی، به فارسی، در چند فصل، که از آغاز و
انجام افتادگی دارد.

آغاز نسخه: «هوای او معتدل باشد قرار گیرند نوع دویم
صداع سرد بی ماده و سبب این صداع سرد».

خواص الاشیاء

آغاز: «الحمد لله الذی علم الخواص الاشیاء الانسان».

اسامی ادویه و اغذیه فی لفظ العربی و الفارسی و الهندی

شرح لغت شاهنامه (ص ۱۰۱ - ۱۰۳ ر)

از: مؤلفی ناشناخته

آغاز: «اکنون چند سطری در باب شرح لغت شاه نامه نوشته
شود در هر جا بکار رود یزدان نام خدای روزی رسان».

فرهنگ لغات اسکندر نامه نظامی (یک برگ)

از: مؤلفی ناشناخته

آغاز: «چند سطری از حل لغات نظامی از اسکندر نامه
نوشته شود خینده ستوده جامک آنچه بنوکران و اسبان از
علوفه سال کند».

(۵۴۹)

۴۰. شماره نسخه: C 2373 - 5

نام کتاب: فرهنگ مختصر اسکندرنامه نظامی

پدید آورنده: مؤلف ناشناخته

مؤلف در این فرهنگ واژگان مبهم، اسامی و اصطلاحات خاص
در منظومه «اسکندرنامه» نظامی گنجوی، را تفسیر و توضیح نوشته
شده است. این اثر تنها شامل ۸۰ واژه می‌باشد و برخلاف دیگر

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Mél. As., X, p. 291, №. 4.

شرح نسخه در دیگر مقالات:

ل. ت. گوزلیان، م. م. دیاکانوف، نسخه خطی «شاهنامه» در
مجموعه لنینگراد، ۱۹۳۴ میلادی، صفحه ۱۰۱، شماره ۲۳.

فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

Ethé, I. O., I, №. 1021.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

فرهنگ کوتاهی است که بر الفاظ شاهنامه فردوسی تنظیم
گردیده است. در این نسخه ابتدا این فرهنگ قرار گرفته که
شامل چهارده برگ بوده و سه برگ اول افتاده است، پس از آن
شاهنامه تحریر شده است.

فرهنگ و شاهنامه به یک خط بوده و در سده دهم هجری
/ شانزدهم میلادی تحریر شده‌اند.

(۵۴۸)

۳۹. شماره نسخه: C 2373 - 4

نام کتاب: فرهنگ مختصر شاه نامه

پدید آورنده: مؤلفی ناشناخته

مؤلف در این فرهنگ به تفسیر واژگان مبهم و اسامی
خاص در منظومه «شاه نامه» فردوسی می‌پردازد. این اثر تنها
شامل ۳۴۰ واژه می‌باشد و برخلاف دیگر فرهنگ نامه‌ها به
باب تقسیم نگردیده است، واژگان بر اساس نظم خاصی
گردآوری نشده و تفسیر واژگان نیز بسیار کوتاه و بدون ذکر
منبع یا شاهد مثالهای شعری بیان گردیده است، همچنین در این
اثر طرز تلفظ واژگان ذکر نشده است.

آغاز نسخه: «اکنون چند سطری در باب شرح لغت شاه نامه
نوشته شود...».

پایان نسخه: «اصطرب و صلاب هیات فلکی که منجم آن
بیند... نهشت قبول نکرد بهشت کرد قبول».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است و خود جزئی
از مجموعه‌ای است و رساله‌های دیگر آن درباره دانش پزشکی
می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن سیزدهم قمری / نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: ذکر نشده.

سابقه نسخه: این نسخه توسط انستیتو مردم شناسی آکادمی
علوم اتحاد جماهیر شوروی [سابق] در سال ۱۹۳۹ میلادی به

فرهنگ‌ها به باب و فصل تقسیم نگردیده است. تفسیر واژگان نیز بسیار کوتاه و بدون ذکر منبع یا شاهد مثالهای شعری ذکر گردیده و از بیان طرز تلفظ واژگان خودداری شده است.
آغاز نسخه: «چند سطری از حل لغت نظامی از اسکندر...
 خنیده ستوده».
پایان نسخه: «صوت خامعش بودن نهفت یعنی عزم و قصد».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی خود جزئی از یک مجموعه مقالات می‌باشد.
افزودگی‌های ناظران ترجمه:
 در ذیل نسخه قبلی توضیح داده شد.

(۵۵۰)

۴۱. شماره نسخه: C 76 (191m)

نام کتاب: لطایف اللغات

توضیح نام اثر: نام دیگر این اثر «فرهنگ مثنوی» می‌باشد.
پدید آورنده: عبد الطیف ابن عبدالله عباسی گجراتی می‌باشد. وی از بزرگترین منتقدان و نظریه پردازان آثار جلال الدین رومی می‌باشد که در زمان حکومت شاه جهان گیر و شاه جهان در هندوستان زندگی می‌کرده است. وی در سال ۴۹ - ۱۰۴۸ قمری (۳۹ - ۱۶۳۸ میلادی) وفات نمود.
تاریخ تألیف اثر: پیش از سال ۱۰۳۲ قمری (۲۳ - ۱۶۲۲ میلادی).

این نسخه شامل واژه نامه‌ای مختص اثر مشهور جلال الدین رومی «مثنوی معنوی» می‌باشد. مؤلف در این فرهنگ به تفسیر واژگان مبهم با ریشه زبان عربی موجود در این منظومه پرداخته است. این اثر شامل مقدمه و ۲۸ باب می‌باشد، واژه‌ها نیز بر اساس حرف اول کلمه نخست به باب تقسیم گردیده است. نویسنده در این کتاب از فرهنگ نامه‌های عربی «سروری»، «کنز اللغة»، «قاموس» و همچنین لغتنامه‌های فارسی «فرهنگ جهانگیری»، «کشف اللغات»، «مؤید الفضلاء»، «شرح اصطلاحات صوفی»، «مدار الافاضل»، «کشف القلوب» و همچنین دیگر فرهنگهای مختص «مثنوی» استفاده نموده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل می‌باشد. واژگان در این فرهنگ با حرف «ف» به معنای فارسی، «ع» به معنای عربی، «ع - ف» به معنای عربی فارسی مجزا شده‌اند و طرز تلفظ آنها نیز بیان گردیده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۱۳۹ قمری (۱۷۲۶ میلادی).

مکان کتابت: ترکستان شرقی.

نام کاتب: عبد المجید.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه معنای برخی واژگان اصلاح گردیده است و همچنین نمونه‌هایی از اشعار فارسی آورده شده است. در صفحه ۳۱۰ این کتاب نام صاحب آن عبد الرسول ابن قباد و تاریخ ۱۲۴۰ قمری آمده است. این نسخه بسیار قدیمی و آسیب دیده است و صفحات ۲۶۶ - ۲۱۷ با دست خط دیگری نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ن. ف. پتروفسکی در سال ۱۹۰۹ میلادی از ترکستان شرقی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳.۸ × ۲۳ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۳ + ۳۱۲؛
 تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۸.۵ × ۱۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی زرد رنگ با کیفیت پایین.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده، عناوین فصلها و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ مشخص شده است.

نوع خط: نستعلیق درشت و از صفحه ۲۱۷ - ۲۶۶ با دست خط دیگری نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی و با چرم قهوه‌ای روشن، با عطف مقاوم؛ عطف این نسخه از متن کتاب جدا گردیده و صفحات جدا می‌باشند، این نسخه خطی بارها بازسازی شده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

ИАН, 1911, VI, 528, №. 99.

چاپ نمونه‌های دیگر نسخه: انتشارات نسخه:

Lakanu, 1877; Kaipur, 1905; Tehran, 1940.

فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

Семенов, I, №. 460; Капранов, 94; Rosen, №. 117; Flügel, I, Ss. 101 - 106; Rieu, II. pp. 590, 810, 1010; Pertsch, B. 230 - 231; Ethé, B., №. 1748 - 1751; Ethé, I. O., I, №. 1091 - 1097; Blochet, №. 1378 - 1379; Ivanow, №. 500 - 504; Beeston, №. 2574; Mughtadir, I, №. 75; Итисами, №. 479; ЙусуфШирази, 225.

اطلاعات بیشتر:

Blochmann, №. 44; Lagarde, №. 46; Salemann, Bericht, №. 84.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

۳۲۶، ۳۵۴ از قلم افتاده است. در این فرهنگ طرز تلفظ کلمات بیان گردیده است.

تاریخ کتابت: ۲۷ ربیع الثانی سال ۱۲۳۱ قمری (۲۷ مارس ۱۸۱۶ میلادی).

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌این کتاب یادداشت‌هایی از خواننده و کاتب در خصوص معانی واژگان از قلم افتاده آمده است در صفحه «۲۷۸ ر» یادداشت‌ها و اشعار ناخوانا می‌باشد و در صفحه «۲۷۸ ب» یادداشتی به تاریخ ۱۲۳۸ قمری (۲۳ - ۱۸۲۲ میلادی) آمده است. در صفحه «۳۲۶ ر» یادداشتی به تاریخ ۱۲۳۹ قمری (۲۵ - ۱۸۲۴ میلادی) و همچنین در صفحه «۲۷۸ ب» مهری بیضی شکل با حروف فارسی آمده است.

تعداد برگ: ۲۷۸؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۱۴.۵ × ۲۳ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، نام فصلها و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ مشخص شده است؛
نوع خط: شکسته نستعلیق؛

نوع جلد: صحافی شرقی؛ این نسخه خطی بارها بازسازی شده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Salemann (peu.), Ss.77.

شرح نسخه در دیگر مقالات:

Rosen, №.117.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

در آغاز نسخه یادداشتی مهمور به سال ۱۲۳۸ ق و مهری بیضی با سجع «بخت محمود همایون جهان بود ۱۲۳۸» و یک خطبه بی نقطه در مدح ملک مسعود محمود که جهان میرزا قاجار انشا و به خط خود تحریر نموده است و لغزی منظوم آمده؛ در انجام نسخه نیز ابیاتی به خط جهان قاجار دیده می‌شود.

(۵۵۳)

۴۴. شماره نسخه: B 4325 - 2

نام کتاب: مختصر لطایف اللغات

پدید آورنده: ملا ابراهیم دهلوی، شاگرد عبدالطیف نویسنده فرهنگ «لطایف اللغات» (نسخه شماره ۴۱ از این مجموعه)

تاریخ کتابت: ۲۴ جمادی الاول ۱۱۳۹ ق.

آغاز: «این فرهنگست مشتمل بر حل لغات غریبه عربیه و الفاظ عجیبه عجمیه مثنوی معنوی که به یمن تایید لطیف خیبر که فرهنگ بخش هر صغیر و کبیر است».

(۵۵۱)

۴۲. شماره نسخه: B 156 (191n)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (لطایف اللغات) است.

آغاز نسخه: «و آنچه نهایت سعی و غایت اهتمام است درین باب بتقدیم رسانیده».

کمال یا نقصان نسخه: صفحه اول مقدمه‌این نسخه افتاده است اما این فرهنگ کامل می‌باشد. در این اثر همچنین طرز تلفظ کلمات بیان گردیده است.

تاریخ کتابت: ۱۵ ربیع الاول ۱۲۳۲ قمری / ۲ فوریه ۱۸۱۷ میلادی.

نام کاتب: ذکر نشده.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ل. ف. باگدانف در سال ۱۹۱۳ میلادی از ایران به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳.۵ × ۲۱.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۳+۱۸۰+۲؛ تعداد سطر: ۱۸؛ اندازه متن: ۸ × ۱۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، ضخیم، زرد با کیفیت؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، نام فصلها و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ مشخص شده است؛

نوع خط: نستعلیق بسیار زیبا و متن نسخه دارای جداول طلائی می‌باشد؛

نوع جلد: صحافی شرقی، با تیماج قرمز رنگ؛ این نسخه سالم است و از آن به خوبی نگهداری شده است.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه: «و آنچه نهایت سعی و غایت اهتمام است درین باب به تقدیم رسانیده چون امثال این تألیفات می‌باید عام الفیض باشد».

کاتب: قاسم بن حاجی حسین.

(۵۵۲)

۴۳. شماره نسخه: C 2 - 210

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (لطایف اللغات) است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد و گاهی بعضی واژگان، به عنوان نمونه در صفحات ۲۸۱، ۳۱۲،

این اثر ویرایش مختصری از «لطایف اللغات» می‌باشد. این اثر جهت برخی واژگان از قلم افتاده و برخی دیگر از مترادفهای «لطایف اللغات» تألیف گردیده است. مقالات این فرهنگ کم حجم تر می‌باشد و شاهد مثالهای شعری دیگر شاعران در آن نیامده است.

آغاز نسخه: «بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله و سلام علی عباد الدین اصطفی و بعد این کتاب منتخب و مختصریست از کتاب لطایف اللغات».

پایان نسخه: «بختی ذخیره که در باب ذال در فصل‌ها گذشته بمعنی سراسری و بیهوده کوی بتاچی بتاراج آورده».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خود جزئی از مجموعه مقالاتی شامل این اثر و فرهنگ ترکی فارسی «لغت نعمت اله» می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن سیزدهم قمری / نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: پاولز.

نام کاتب: محمد ابن عبد نظر بلغاری.

در حاشیه این کتاب یادداشت‌هایی تکمیلی مختص واژگان متن آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط س. آ. علیموف در سال ۱۹۳۹ میلادی از شهر آستارخان به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱ × ۱۶.۷ سانتیمتر؛ **تعداد برگ:** ۲۶۲؛ **تعداد سطر:** ۱۵؛ **اندازه متن:** ۱۶ × ۱۱ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی)، ضخیم، قهوه‌ای روشن؛
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ نوشته شده است؛
نوع خط: نستعلیق معمولی؛
نوع جلد: صحافی نو، با جلد سیاه رنگ که در سال ۱۹۵۷ میلادی ترمیم شده است. صفحات ۲۵۶ - ۲۶۲ رطوبت گرفته است.

(۵۵۴)

۴۵. شماره نسخه: B 154 (191a)

نام کتاب: شرح لغت مثنوی

پدید آورنده: مؤلف ناشناخته

تاریخ تألیف اثر مشخص نیست اما طبق شواهد تا پیش از سال ۹۷۸ قمری (۷۱ - ۱۵۷۰ میلادی) می‌باشد. (نگاه کنید به: زالمان، بریچت، شماره ۵۷).

این نسخه به تفسیر واژگان مبهم و عربی موجود در

منظومه جلال الدین رومی «مثنوی معنوی» می‌پردازد. این اثر شامل مقدمه و ۲۸ باب می‌باشد و بر اساس آخرین حرف واژه تفسیری به باب و بر اساس اولین حرف آن واژه به فصل تقسیم گردیده است.

پایان نسخه: «لیلہ القدر شب اندازه کردن کارها التحصیل کرد کردن پیدا کردن العصر روزگار و نماز دگر».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد و با نسخه موجود در کتابخانه وین (اتریش) مطابقت دارد. در پایان این فرهنگ بخش «فصلی در بعضی احادیث و ابیات» نیز آمده است. در این اثر طرز تلفظ واژگان به طور کامل ذکر گردیده است.

این فرهنگ جزئی از مجموعه مقالاتی شامل این اثر و منظومه «مثنوی معنوی» رومی می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن سیزدهم قمری / نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ذکر نشده.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ر. گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱ × ۱۳ سانتیمتر؛ **تعداد برگ:** (۵۷۷) - ۱۳۶ (ب)؛ **تعداد سطر:** ۱۶؛ **اندازه متن:** ۱۵ × ۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی سفید؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصلها با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ نوشته شده است و واژگان توصیفی با خط قرمز مشخص گردیده اند؛
نوع خط: نستعلیق؛

نوع جلد: صحافی شرقی، با چرم قهوه‌ای، با تزیینات برجسته می‌باشد.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Mél. As., VI, p. 127, №. 35.

فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

Flügel, I, S, 105, №.94.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

نسخه حاضر نسخه‌ای نفیس و مذهب از مثنوی است که هر شش دفتر آن را شامل و در اول هر دفتر یک سرلوح با کتیبه‌ای نفیس رسم شده است. این نسخه تحریر سال ۱۰۱۷ ق است. پس از آن در سده سیزدهم هجری شرح لغات مثنوی در آخر آن اضافه شده و از انجام ناتمام مانده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه نخست این نسخه یادداشتی به زبان ترکی از صاحب اثر آمده است. در صفحه ۵ نیز یادداشتی الحاقی به زبان ترکی به تاریخ ۱۹۰۴ میلادی نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. زایبروف در سال ۱۹۳۹ میلادی از منطقه پاولژ به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵.۵×۱۹.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: کل مجموعه ۱۰۰ برگ، رساله حاضر (اب - ۲۲ب) ۲۲؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۱.۵×۱۶ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، ضخیم، سفید رنگ که در مرور زمان زرد شده است؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ نوشته و در برخی موارد علامت گذاری شده است؛

نوع خط: نسخ و در برخی موارد نستعلیق؛
نوع جلد: صحافی اروپایی، سیاه؛ برخی برگها رطوبت دیده است و برخی از متن‌ها از بین رفته است. این نسخه خطی بازسازی شده است.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

مجموعه‌ای است شامل سه رساله:

فرهنگ گلستان یا حل مشکلات گلستان

پدید آورنده: جنید بن عبد الله موسوی

شرح اشعار و الفاظ گلستان سعدی، در سه بخش است.

۱. در اشعار عربی و بعضی پارسی، ۲. در مرکبات که معنی بعضی اقوال اکابر و حدیث نبوی و کلام نبوی، ۳. در لغات مفردات.

آغاز: «الحمد لله على نعمائه والصلوة على نبيه والسلام على اصفیائه... چون دیدم طبایع بعضی مردمان که اسرار و مفسران کتاب گلستان تصنیف شیخ».

انجام: «پوشیده نماند که در موعظه‌های شافی در سلک عبارت مشیده است و داروی تلخ نصیحت به شهد ظرافت آمیخته تا طبع ملال ایشان از دولت قبول محروم نماند. و الحمد لله رب العالمین والصلوة على خیر خلقه محمد و آله الطاهرین. نظم: ما نصحیت به جای خود کردیم».

[منابع کتابشناسی: فهرست مشترک پاکستان: ج ۱۴، ص ۸۶

- ۹۱]

فرهنگ دیگر ناشناخته‌ای به زبان عربی - ترکی.

گلستان سعدی.

آغاز: «این کلمه‌ای چند است از لغت‌های مثنوی و بینات معنوی که مصباح ظلام وهم و شبهت و خیالات شک و ریب باشد».

(۵۵۵)

۴۶. شماره نسخه: B 4047 - 1

نام کتاب: فرهنگ گلستان

نام این اثر در این نسخه با عنوان «کلید گلستان» آمده است.

پدید آورنده: مؤلفی ناشناخته

تاریخ تألیف اثر: پیش از شروع قرن دوازدهم قمری / هجدهم میلادی. (تاریخ کتابت این نسخه در کتابخانه‌ای در هند سال ۱۷۳۳ میلادی ذکر گردیده است).

این نسخه شامل واژه‌نامه‌ای از «گلستان» سعدی می‌باشد. این فرهنگ شامل تفسیر اشعار عربی و فارسی، تمثیل‌های قرآنی، سخنان حکیمانه مجموعه «گلستان» می‌باشد، همچنین در این اثر واژه‌هایی با ریشه عربی از دیگر منظومه‌ها نیز آمده است.

فرهنگ گلستان شامل مقدمه‌ای به زبان عربی و سه قسم می‌باشد، با این عنوانها:

اشعار زبان عربی و همچنین برخی اشعار پیچیده فارسی؛

تفسیر برخی لغات دشوار عربی؛

در لغات مفردات به ترتیب جروف تهجی.

بخش اول و دوم واژگان بر طبق ترتیب مکانی خود در «گلستان» آمده‌اند. در بخش سوم نیز واژگان بر اساس حروف الفبا تنظیم گردیده‌اند. مقالات این فرهنگ کوتاه می‌باشند.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی کامل می‌باشد، بخش اول و دوم آن با نسخه چاپی (در نول کشور، سال ۱۸۸۸ میلادی) مطابقت دارد، اما بخش سوم آن با وجود تعداد بابهای یکسان، تفاوت‌های اندکی دارد. در نسخه خطی موجود در کتابخانه «انستیتو ملل آسیا» واژگان هر باب بر اساس نظم و حروف الفبا به نگارش درآمده است اما در نسخه چاپی این نکته دیده نمی‌شود. همچنین تفاسیر واژه‌ها در این نسخه خطی بیشتر از نسخه چاپی می‌باشد. این نسخه جزئی از مجموعه‌ای شامل این اثر، فرهنگ دیگر ناشناخته‌ای به زبان عربی - ترکی و همچنین «گلستان» سعدی می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن سیزدهم هجری / نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: پاولژ.

نام کاتب: ذکر نشده.

(۵۵۶)

۴۷. شماره نسخه: C 314 (b 475)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (فرهنگ گلستان) است.

پایان نسخه: «بیزای پای مردی شفای ترقی بلند تازی اسب عربی». کمال یا نقصان نسخه: این فرهنگ بدون عنوان می‌باشد، زیرا صفحات نخست و پایانی آن مفقود گردیده است. این اثر شامل مقدمه، بخش اول و دوم به صورت کامل، بخش سوم تا پایان باب «ی» می‌باشد.

این نسخه با نسخه توصیفی در شماره ۴۷ این کتاب مطابقت دارد، هر دو ساختار یکسانی دارند. این نسخه غلطهای املائی زیادی دارد. این نسخه جزیی از مجموعه‌ای شامل این اثر و لغتنامه ترکی - فارسی «لغت نعمت الله» می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: پاولز.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در بخش داخلی جلد رویی این کتاب یادداشتی به زبان آلمانی آمده است: «در ماه می ۱۸۹۶ میلادی در شهر قازان به قیمت ۷.۵ روبل توسط دانشجو رنین کامپف خریداری گردید». در صفحه اول آن یادداشتی به زبان فارسی و همچنین چند بیت شعر فارسی از صاحب کتاب آمده است. در صفحه ۱۰۴ نیز شرحی به دست نوشت فرد دیگری آمده است، همچنین یادداشت‌های دیگری با تاریخ‌های متفاوت در این کتاب ذکر گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط رنین کامپف در سال ۱۸۹۶ میلادی از شهر قازان به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰ × ۳۱.۲ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۱۷؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۳.۵ × ۲۴ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، تقریباً زرد رنگ؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصلها و بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ نوشته شده است؛

نوع خط: نستعلیق درشت معمولی؛

نوع جلد: جلد: صحافی اروپایی، مقوایی و با کاغذ سبز تیره، با عطف چرمی قهوه‌ای؛ صفحه نخست و پایانی نسخه از بین رفته و برخی از صفحات آن پاره شده است.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه مجموعه‌ای از دو فرهنگ است:

فرهنگ گلستان، که نسخه دیگری از کتاب سابق است.

لغت نعمت الله

از: نعمت الله بن احمد بن قاضی مبارک رومی

این رساله از انجام افتادگی دارد.

آغاز: «حمد بی قیاس و شکر با سپاس آن مالک فی همتا را که ملکش بی انباز است».

(۵۵۷)

۴۸. شماره نسخه: B 2079 – 1 (Nov.761)

نام کتاب: گلدسته فرهنگ بوستان و عنوان دیگر این فرهنگ «گلدسته» می‌باشد.

پدید آورنده: کریم داد اهل منطقه پاک از استان گجرات می‌باشد. اطلاعات دیگری از نویسنده این فرهنگ در دسترس نیست.

تاریخ تألیف اثر: سال ۱۰۸۵ قمری (۷۵ - ۱۶۷۴ میلادی). این فرهنگ یکی از بزرگترین و اصلی‌ترین فرهنگنامه‌های تفسیری درباره «بوستان» است که شامل مقدمه و ۲۴ باب می‌باشد. در پایان برخی از بابها بخشی با عنوان «اصطلاحات و مرکبات» آمده است. این فرهنگ بر اساس حروف الفبا به باب تقسیم گردیده است اما ترتیب واژگان در هر باب بر اساس نظم الفبایی نیست. گاهی اوقات به عنوان شاهد مثال، مصرعی از بوستان نقل شده است، گاهی نیز از فرهنگ‌های «تحفه السعاده»، «مجمع الفرس سروری»، «فرهنگ جهانگیری»، «دستور الافاضل»، «مؤید الفضلاء» و فرهنگ‌های عربی «سروری»، «مهذب الاسماء» به عنوان مرجع استفاده گردیده است.

آغاز نسخه: «سپاس قدسی اساس مرقادری را سزد که به قدرت بالغه و حکمته شامله در یک از طبقات آدم و طوایف امم را بانواع لغت و اقسام».

پایان نسخه: «و در استعمال کسی را کسی را گویند که بی‌باک باشد کذافی الابراهیم شاهی».

این نسخه کامل می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۱۵ ربیع الاول سال ۱۴۸ قمری (۵۱۵ و ۱۷۳۵ میلادی).

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: جمال شاه.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۶ یادداشتی به زبان فارسی و در صفحات ۱ و ۳۸ نیز قطعاتی از اشعار پارسی نوشته شده است، در صفحه ۶۱ نیز تاریخ ۱۲۴۴ قمری یادداشت گردیده است.

واژه نامه مختصری درباره واژگان کم کاربرد عربی و فارسی در اشعار سعدی می‌باشد. این فرهنگ شامل ۲۸ باب (در اینجا ردیف) به ترتیب حروف الفبای فارسی می‌باشد، اما واژگان هر باب بدون نظم خاصی درج گردیده‌اند. همچنین شاهد مثالهای شعری و منابع در این اثر ذکر نشده است. آغاز نسخه: «ردیف الالف، فرا: باد صبا، سودا: خیالات فاسده، محابا: باک و ترک انشا عبارت از خود پیدا کردن، قفا: بس کردن».

عبارت انتهای نسخه: «نای: حلق و کاو وادی رنج و بدی غاری بازی کر».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی جزئی از مجموعه بزرگی شامل این کتاب و ۱۷ اثر منظوم و منثور دیگر می‌باشد. تاریخ کتابت: قرن سیزدهم هجری / نوزدهم میلادی. مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: تنها جلد رویی این کتاب باقی مانده است که در نتیجه بسیاری از صفحات آن به جلد متصل نیستند.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ن. ف. پاسخین در سال ۱۹۳۰ میلادی از منطقه آسیای مرکزی به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴×۱۴ سانتیمتر؛ تعداد برگ: کل مجموعه ۲۷۸ برگ، این رساله «۲۶۴ ر - ۲۶۸ ر»؛ ۵؛ تعداد سطر: ۳۲ - ۳۴؛ اندازه متن: ۲۱×۱۱ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، کمی براق (آهار مهره شده)؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ مشخص شده است؛ نوع خط: نستعلیق و در برخی موارد شکسته نستعلیق؛

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی ضخیم و با کاغذ قهوه‌ای تیره، با عطف چرمی قرمز رنگ از پوست بز؛ صحافی کتاب از بین رفته و تنها جلد رویی کتاب باقی مانده است و بسیاری صفحات جدا شده‌اند.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این رساله در ضمن مجموعه‌ای دارای هیجده رساله، برگهای «۲۶۴ ر - ۲۶۸ ر» قرار گرفته است. نام کاتب در ص «۱۷۱ ب» عوض باقی، ذکر شده است.

منابع کتابشناسی: فهرست فرهنگستان علوم روسیه، ص ۱۱۷، ش ۱۱۱۷.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از شهر بخارابه انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۸×۱۵.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۵۰+۱؛ تعداد سطر: ۱۲؛ اندازه متن: ۱۵.۵×۹ و ۱۷.۵×۹.۵ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ شرقی، ضخیم، براق (آهار مهره شده)، قهوه‌ای کم رنگ؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصلها و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ نوشته شده است؛ نوع خط: نستعلیق درشت و در برخی موارد شکسته نستعلیق؛

نوع جلد: صحافی شرقی آسیای مرکزی، مقوایی ضخیم و با کاغذ سبز، با عطف چرمی قرمز رنگ از پوست بز، بر روی جلد تزیینات ترنج حکاکی شده است؛ برخی صفحات این نسخه دوباره بازسازی شده است و بسیاری از آنها رطوبت گرفته‌اند.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

مجموعه‌ای است شامل چند رساله، بدین ترتیب:

گلدسته فرهنگ بوستان (۱ - ۶۰)؛

نام کاتب: میر جمیل بن جلیل.

منابع: فهرست مشترک پاکستان: ج ۱۴، ص ۱۵۱؛ فهرست فرهنگستان علوم روسیه، ص ۳۵۷، ش ۳۵۳۷ و ش ۲۶۱۲.

شرح گلستان (۶۱ ب - ۱۳۹)

از: محمد نور الله احراری

آغاز: «منت خدای را عز و علا که زبان بنواخت گویا را پیشکار دل دانا ساخت».

رساله فارسی (۱۴۰ ب - ۱۴۹ ب)

آغاز: «جلوه نمایان لاله زار معنی به استشمام رویح انفاس قدسیه چمن سرای گلستان».

هدایه المؤمنین (منتخب) (هامش ۲ ب - ۱۴ ر)

فرهنگ واژه‌های عربی و فارسی است از کتاب هدایه المومنین، انتخاب و نقل گردیده است. این رساله در حاشیه تحریر شده است.

در برگ آغازین نسخه، یادداشت‌هایی از تحفه الغرایب، همچنین ابیات و فوائد چندی آمده است.

(۵۵۸)

۴۹. شماره نسخه: C 1819

نام کتاب: حل لغت شیخ سعدی

پدید آورنده: مؤلف ناشناخته

(۵۵۹)

۵۰. شماره نسخه: C 1810.26 (Nov.29)

نام کتاب: اصطلاحات صوفیه

پدید آورنده: مؤلف ناشناخته.

اما طبق شواهد این اثر ویرایش مختصری از فرهنگ عربی «اصطلاحات الصوفیه» به تألیف «عبد الرزاق کاشی» (قرن چهاردهم) می‌باشد.

این فرهنگ شامل اصطلاحات طریقت صوفیه در نظم فارسی می‌باشد و تنها شامل ۳۰۰ واژه می‌باشد. این اثر شامل مقدمه کوتاه و سه فصل (۱. معشوق، ۲. اصطلاحات کاربردی ما بین عاشق و معشوق، ۳. عاشق و اصطلاحات خاص وی) می‌باشد. واژگان هر فصل بدون نظم الفبایی قرار گرفته‌اند.

آغاز نسخه: «حمد و سپاس مرآن خدای را که در معانی را تخت صورتشان عیان می‌کند و اطوار حقایق را در پس پرده دقایق مجاز نهان می‌گرداند».

پایان نسخه: «گوهر معانی را گویند جست جوی خرده گیری را گویند... گفت و گوی پرداختن خرده‌ها را گویند که از تقصیر وجود آمده باشد و صفای عاشق و معشوق».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی جزئی از مجموعه بزرگی شامل این اثر و ۷۰ کتاب منظوم و مثنوی دیگر می‌باشد.

تاریخ کتابت: ماه رجب ۱۰۰۶ قمری (فوریه ۱۵۹۸ میلادی).

مکان کتابت: حلب (سوریه).

نام کتاب: درویش محمد مولوی دمشقی.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ل. ف. باگدانف در سال ۱۹۰۷ از ایران به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵ × ۲۰.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۳+۳۷۸؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۱۰.۵ × ۱۶.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی سفید، نازک، کمی براق (آهار مهره شده)؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ مشخص شده است؛

نوع خط: نسخ ترکی زیبا؛

نوع جلد: صحافی قدیمی کتاب با حفظ جلد نخستین دوباره بازسازی شده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

ИАН, 1907, 801, №. 43; ДРАН - В, 1924.

چاپ نسخه:

(بخشی از نسخه خطی): برتلس، «یادداشتی بر اصطلاحات نظم صوفی»، مقاله «زبان و ادبیات»، ۱، ۱۹۲۶، صفحه ۳۶۷.

فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

Ethé, I. O., I, №. 1907.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه در ضمن مجموعه‌ای واقع شده که دارای بیش از بیست رساله - اغلب آنها در عرفان و تصوف - می‌باشد. کل مجموعه دارای ۳+۳۷۸ برگ، و این رساله در برگهای «۲۴۶ب - ۲۵۱ب» آن، در شش برگ واقع شده است. آغاز: «حمد و سپاس مرآن خدای را که در معانی را تخت صورتشان عیان می‌کند ... فصل اول در اسامی معشوق و آنچه متعلق بدانست».

این نسخه با نسخه بعدی - هر دو - یک رساله هستند. ولی نسخه بعدی با عنوان «اختیارات خواجه حافظ» معرفی شده است.

(۵۶۰)

۵۱. شماره نسخه: C 278 (287) - 289

نام کتاب: اختیارات خواجه حافظ

توضیح: عنوان آن بر اساس نسخه شماره ۵۲ این فهرست آمده است.

پدید آورنده: مؤلف ناشناخته

این نسخه فرهنگ نامه‌ای در شرح آثار حافظ می‌باشد و تنها شامل ۳۱۰ واژه طریقت صوفیه می‌باشد. این اثر مشابهاً بسیاری با نسخه شماره ۵۰ من جمله مقدمه کوتاه، ساختار ترتیبی واژگان (با اندکی تفاوت)، دایره مترادفات یک واژه دارد. در واقع این اثر ویرایش دیگری از فرهنگ عربی «اصطلاحات الصوفیه» تألیف «عبد الرزاق کاشی» می‌باشد. این اثر شامل ۳ فصل: (۱: مفهوم عشق، عاشق و معشوق، ۲: آلت موسیقی مطرب، ۳: حال عاشق) می‌باشد، در این کتاب واژگان هر فصل بدون نظم الفبایی قرار گرفته‌اند.

آغاز نسخه: «حمد و سپاس خدای را که در معانی در تخت صور بیانی عیان می‌کند و طرز حقایق را در پس پرده دقایق مجازنهان میگرداند».

پایان نسخه: «شست و شوی برداشتن خودها را گویند که از تقصیر در وجود آمده باشد و صفای حضور عاشق و معشوق».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی جزئی از

دو غزل با قافیه «الف» و دو غزل با قافیه «ب»، که یکی از آنها چنین است: (شعر)

تا جمالت عاشقان را زد به وصل خود صلا
جان و دل افتاده‌اند از زلف خالت در بلا
آنچه جان عاشقان از دست هجرت می‌کشد
کس ندیده در جهان جز تشنگان کر بلا
ترک من کو می‌کند رندی مستی جان من
ترک مستوری و زهدت کرد باید اولاً
وقت عیش و موسم شادی و هنگام شراب
پنج روز ایام فرصت را غنیمت دان هلا
حافظ گر پای بوس شاه دستت می‌دهد
یافتی در هر دو عالم رتبت و عز و علا
xxx

خون دل در جام دیدم از سرشک
آبرو بر باد دادیم از شراب

(۵۶۱)

۵۲. شماره نسخه: 90 C - 3

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اختیارات خواجه حافظ) است.

در این نسخه تعداد واژگان تفسیری کمتر و حدود ۲۴۰ کلمه می‌باشد و پایان آن به صورت دیگری آمده است. پایان نسخه: «فقیرائی عدم اختیار را کویند علم عمل مسلوب شده باشد و صفا و حضور عاشق و معشوق و هر چه بدین ماند».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی جزئی از مجموعه‌ای شامل این اثر، کتابی با نام «شرح حافظ» به زبان ترکی و خود «دیوان حافظ» می‌باشد.

تاریخ کتابت: پیش از سال ۱۰۱۹ قمری (۱۶۱۰ میلادی). مکان کتابت: عثمانی (ترکیه).

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات ۱، ۲ و ۴ یادداشت‌هایی از صاحب کتاب آمده است. در حاشیه آن نیز یادداشت‌هایی جهت اصلاح متن کتاب نوشته شده است. در صفحه ۳۹۵ لیستی از ۴۲ لغت و همچنین شعری با دست خط دیگری آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط گ. فونتان در سال ۱۸۷۶ میلادی از عثمانی (ترکیه) به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

مجموعه‌ای شامل این اثر، سه کتاب دیگر از جمله دیوان حافظ می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن یازدهم هجری / هفدهم میلادی تا پیش از سال ۱۰۰۱ قمری (۱۵۹۲ میلادی). تاریخ کتابت نسخه قبلی، ۱۱۸۶ قمری، یا طبق یادداشتی دیگر سال ۱۰۴۸ قمری می‌باشد.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۲۰ این نسخه با دست خط دیگری یک دوبیتی نوشته شده است. سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ل. روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲ × ۲۰.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲۰۸؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۸ × ۱۴.۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی سفید، ضخیم؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ نوشته شده است؛

نوع خط: نستعلیق زیبا؛

نوع جلد: صحافی شرقی آن دوباره بازسازی شده است.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

Rousseau - (J. L. Rousseau), №. 177.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

منابع کتابشناسی: فهرست فرهنگستان علوم روسیه، ش ۱۴۴۷ و ۱۴۹.

این نسخه در میان مجموعه‌ای نفیس (دارای ۲۰۸ برگ) در تصوف آمده است. از جمله رساله‌ها اینهاست:

دیوان حافظ شیرازی (۱ - ۱۱۷ ب)

از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه: (شعر)

باغ مرا چه حاجت سرو و صنوبر است

شمشاد سایه پرور من از که کمتر است

اصطلاحات خواجه حافظ (۱۲۰ ب - ۱۲۷ ر) (رساله حاضر)

دیوان امیر علیشیر نوایی (غرائب الصغر)

لغت دانستن (سه صفحه)

آغاز: «فصل فی المصادر دانستن آموختن خواندن».

چهار غزل از حافظ شیرازی

اندازه صفحه: ۱۹.۵ × ۳۰ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۳۹۳+۲؛
تعداد سطر: ۳۶ و گاهی ۳۹؛ اندازه متن: ۱۰.۵ × ۲۲ سانتیمتر.
نوع کاغذ: کاغذ اروپایی سفید؛
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و واژگان تفسیری با
جوهر قرمز (شنگرف) رنگ نوشته شده است؛
نوع خط: نستعلیق زیبا؛
نوع جلد: صحافی ضخیم شرقی، مقوایی با چرم قهوه‌ای
تیره، عطف کتاب چرم مشکی می‌باشد. برخی صفحات نسخه
رطوبت دیده است.
اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:
اولین شرح نسخه:

Mél. As., VIII, p. 191, №. 8.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه شامل (۳۹۳+۲) برگ است و این رساله در دو
برگ در برگهای «۳۹۲ ب - ۳۹۳ ب» آن واقع شده است. در این
نسخه ابتدا شرح دیوان حافظ و بعد از آن این رساله تحریر
گردیده، بدین ترتیب:
شرح دیوان حافظ شیرازی، ترکی، از سروری، در دو جلد
(۴ ب - ۳۹۲ ر)
آغاز: «الحمد لله الذی حفظ الذکر عن التحریف ریب
المنون کما قال انا نحن نزلنا الذکر و انا له لحافظون و الصلوۃ
علی حافظه بتعلیم لافظه».
تحریر ابوبکر بن مصطفی بن حمزه در بلده سکتوار،
چهارشنبه ۴ ذیحجه ۱۰۱۹ ق.
این کتاب در قاهره در سال ۱۲۵۰ ق در بولاق به چاپ
رسیده است. (فهرست المطبوعات التركیه العثمانیه، الطرازی، ج
۲، ص ۶۹).
اختیارات خواجه حافظ (۳۹۲ ب - ۳۹۳ ب) (رساله حاضر)
این رساله همان رساله ردیف (۵۰) است و آغازش با آن
برابر است. ولی در عنوان نسخه حاضر نام آن «اختیارات
خواجه حافظ» نوشته شده است.
آغاز: «اختیارات خواجه حافظ رحمه الله علیه رحمه واسعه.
حمد و سپاس خدای را عز و جل که در معانی در تحت صور
بیان عیان می‌کند».
انجام: «افتادگی ظهور جلالت را گویند، قدرت و صنع
باری را گویند، فقیر فانی عدم اختیار را گویند، علم عمل
مسلوبه شده باشد و صفاء و حضور عاشق و معشوق و هرچه
بدین ماند. تمت بعون الله تعالی وعلیه الاعتماد».
گویا این رساله نیز به خط کاتب رساله اولی در همان

تاریخ می‌باشد.

منابع کتابشناسی: فهرست فرهنگستان علوم روسیه، ص ۱۶،
ش ۱۴۹.

(۵۶۲)

۵۳. شماره نسخه: C 2448 - 2

نام کتاب: اصطلاحات حضرت خواجه حافظ شیرازی

پدید آورنده: مؤلف ناشناخته

فرهنگ تفسیری در خصوص واژه‌ها و اصطلاحات اشعار
حافظ می‌باشد. تنها شامل ۲۳۰ لغت می‌باشد که بیشتر مشمول
تفسیر واژه‌های مختصر طریقت صوفیه می‌باشند. این فرهنگ به
بخش‌های مجزا شامل مقدمه و باب تقسیم نگردیده و همچنین
ترتیب حروف الفبا را رعایت ننموده است و واژگان تنها بر
اساس ترتیب آن در دیوان حافظ ذکر گردیده‌اند.
آغاز نسخه: «محبت دوستی محض را گویند، محبت
صاحب دوستی محض را گویند، مطلوب حق تعالی را گویند،
طلب جستن حق را گویند».
پایان نسخه: «فهم در یافتن حالات را غیبی گویند، تاثر مقام
محمود را گفته‌اند، بهار عالم بسط را میگویند».
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه خطی جزئی از مجموعه‌ای
شامل این اثر و همچنین «دیوان حافظ» می‌باشد.
تاریخ کتابت: قرن سیزدهم هجری / هجدهم میلادی.
مکان کتابت: آسیا.
نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه اول این کتاب
نام آ. آ. مالچانوف و صاحب کتاب و همچنین در صفحات
۰۰۲ و ۰۰۱۶ و ۰۰۱ یادداشت‌هایی از وی به زبان فارسی آمده
است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. آ. مالچانوف در سال
۱۹۶۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده
است.

اندازه صفحه: ۱۵ × ۲۵.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۶۰؛ تعداد
سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۹.۵ × ۱۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با کیفیت پایین، نازک، کمی براق
(آهار مهره شده) و زرد رنگ؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و واژگان تفسیری با
جوهر قرمز (شنگرف) رنگ نوشته شده است؛

نوع خط: نستعلیق زیبا؛

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، چرمین، ضخیم و با

(آهار مهره شده)؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ مشخص شده است؛
نوع خط: نستعلیق درشت زیبا، تمامی متن با نقشهای گل آراسته شده؛

نوع جلد: صحافی شرقی، ضخیم، مقوایی با تزیناتی بر روی جلد.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

ИАН, 1907, 800, №. 26; ДРАН - В, 1924, 62.

چاپ نسخه:

Rieu, II, p. 832.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه ترجمه فارسی از اصطلاحات صوفیه عبد الرزاق کاشی است ولی مترجم شناخته شده نیست.

آغاز نسخه: «آلای اعالی حمد و سپاس نثار منعمی سزد که دلها عارفان مخزن جواهر اسرار گردانید و جواهر زواهر درود بی قیاس ایثار متکلمی را زبید ... تصوف تصفیه قلب است از کدورت غالب، دنیا عبارت است از چیزی که از خدای تعالی باز دارد».

کاتب: محمد حسینی لواسانی افجه‌ای ملقب به شمس الکتاب.

(۵۶۴)

۵۵. شماره نسخه: D 1010 – 3 (842 1)

نام کتاب: اصطلاحات صوفیه

پدید آورنده: مؤلف ناشناخته

تاریخ تألیف اثر: پیش از قرن شانزدهم میلادی می‌باشد زیرا فرهنگ «کشف الغت و اصطلاحات» تألیفی در قرن ۱۶ به عنوان مرجع این کتاب ذکر گردیده است.

این فرهنگ شامل ۱۵۰ واژه از اصطلاحات، کنایات تفسیری طریقت صوفیه می‌باشد. در این کتاب پس از چند سطر به عنوان مقدمه، تفسیر واژگان بدون رعایت ترتیب الفبائی و فصل بندی به عنوان باب یا بخش آمده است، همچنین شاهد مثالهای ادبی واژگان نیز ذکر نگردیده است.

آغاز نسخه: «ای عزیز در بعض کلام قوم که تستر و رموز یافته می‌شود از آن جهت است که در همه».

پایان نسخه: «چیزی از اینها مسطور نبود هر چه متقاضی مرام باشد همان مراد من فواید الاسرار».

پوشش سبز رنگ می‌باشد، بر روی جلد کتاب تزیناتی من جمله نام صحاف «ملا محمد عیسی صحاف» آمده است؛ عطف نسخه چرمین و سبز می‌باشد، صحافی نسخه از متن کتاب جدا شده است.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه فاقد دیباچه است. گویا دیباچه از اضافات کاتبان بوده باشد. در انجام نسخه ابیاتی به خط نصر الله خان مهندس معدن آمده است.

تاریخ کتابت: قرن سیزدهم هجری / هیجدهم میلادی.

(۵۶۳)

۵۴. شماره نسخه: C 1151 (Nov. 234 bts)

نام کتاب: اصطلاحات صوفیه

پدید آورنده: نور الدین شیخ عبد الرزاق کاشی نویسنده فرهنگ معروف عربی «اصطلاحات صوفیه» می‌باشد. وی در سال ۷۳۰ قمری (۱۳۲۹ میلادی) وفات نمود.

این فرهنگ شامل تفسیر اصطلاحات، کنایات خاص طریقت صوفیه می‌باشد. این نسخه مشابهات بسیاری با نسخه شماره ۵۰ دارد و تحریر دیگری از فرهنگ تألیفی «عبد الرزاق کاشی» می‌باشد. علاوه بر این در تمامی این فرهنگها واژه‌ها، مترادفات و اصطلاحات یکسانی آمده است.

آغاز نسخه: «آلای اعالی حمد و سپاس نثار منعمی سزد که دلها عارفان مخزن جواهر اسرار گردانید».

پایان نسخه: «بیشتر آن مقدمات در شرح فصوص الحکم با مناسبات و ماخذ آن گفته ام. و بالله الهدایه و التوفیق».

تاریخ کتابت: سال ۱۳۱۱ قمری (۹۴ – ۱۸۹۳ میلادی).

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: رجب محمد حسین لواسانی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۳ با دست خط ل. بولگانف چنین: «لئونید بولگانف، تهران، ۲۰. VII. ۰۵» آمده است. در صفحه ۰۲ نیز مهر بیضی شکل به نام بولگانف به فارسی و به تاریخ ۱۳۲۳ قمری (۰۶ – ۱۹۰۵ میلادی) آمده است. این کتاب دارای قاب طلاکوب می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ل.ف. باگدانف در سال ۱۹۰۷ میلادی از شهرتهران به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲×۱۳.۶ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲۷+۳؛

تعداد سطر: ۸؛ اندازه متن: ۱۵.۳×۷.۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، ضخیم، کرم رنگ، کمی براق

کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه کامل نمی‌باشد و از اواسط صفحات شروع می‌گردد.

تاریخ کتابت: قرن سیزدهم هجری / قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکستان شرقی.

نام کاتب: ذکر نشده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات ۳۱۷ و ۳۱۸ صاحب کتاب یادداشت‌هایی به زبان فارسی نوشته است. در صفحه ۲۵۸ نیز تاریخ ۱۲۷۷ قمری (۶۱ - ۱۸۶۰ میلادی) ذکر گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ن. ف. پتروفسکی در سال ۱۹۰۹ میلادی از منطقه ترکستان شرقی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۲ × ۱۲.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۳۱۸؛

تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه متن: ۱۴ × ۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذی با دو کیفیت متفاوت اروپایی و شرقی، نازک، سفید و سبز؛

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه و واژگان تفسیری با جوهر قرمز (شنگرف) رنگ نوشته شده است؛

نوع خط: نستعلیق؛

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی نازک با رنگ شرابی تیره و با تزیینات ترنج بر روی جلد می‌باشد.

اطلاعات تکمیلی فهرست نگاران:

اولین شرح نسخه:

ИАН, 1911, VI, V, 258, №. 103.

فهرست نمونه‌های دیگر نسخه:

Pertsch, B., №.230.

افزودگی‌های ناظران ترجمه:

این نسخه مجموعه است شامل این رساله‌ها:

رساله در فرایض، به ترکی (۱ - ۳۳)؛

رساله در منازل و مناسک حج (۳۳ - ۵۴)؛

از: حاجی عبد الرحمان سمرقندی بالتماس ملا ولی شاه

آغاز: «سبحان من وعدنا باتیان الحج و العمرة بدخول الجنة بقاء الله تعالى. از هرات تا مشهد مقدس ده منزلست از مشهد تا طهران بیست منزل است تا بغداد نیز بیست منزل است از بغداد تا کربلا دو منزلست».

اصطلاحات صوفیه (۵۵ - ۶۱ ر) (رساله حاضر)؛

آغاز نسخه: «ای عزیز در بعض کلام قوم که تستر و رموز یافته می‌شود از آن جهت است که در همه علوم علم به نا اهل دادن حرامست و از اهل باز داشتن هم حرامست چنانچه در حیث هست که».

مجموعه رباعیات فارسی و سایر اشعار و قطعات (۶۱ - ۸۸ ر)؛

اشعار فارسی و ترکی (۸۸ ب - ۱۰۹ ر)؛

دیوان حکمت قل خواجه احمد یسوی، ترکی (۱۱۰ - ۲۵۸)؛

منشآت و مکاتبات، فارسی (۲۵۹ - ۲۷۴)؛

تعبیر نامه حضرت یوسف (ع)، به نظم (ص ۲۷۵ - ۲۸۸).

توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی

آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (اس.اس.اس.ار)

انستیتوی شرق شناسی

جلد پنجم

(فرهنگ‌های دو زبانه)

تالیف: اس. ای. بایوفسکی

انتشارات ادبیات شرق، مسکو، سال ۱۹۶۸ میلادی

مترجم: مهدی نصیری و مژده دهقان خلیلی

زیر نظر: رایزنی فرهنگی ایران در روسیه

با نظارت: محسن حیدر نیا، علی صدرایی خویی، حسین متقی

مقدمه مؤلف

توصیف نسخ خطی فارسی با موضوع فرهنگ نویسی که از جلد چهارم «توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی موسسه ملل آسیا» آغاز شده و در سال ۱۹۶۲ میلادی به چاپ رسیده است^۱، هنوز در جلد پنجم (حاضر) در حال ادامه است. این جلد شامل توصیف نسخ خطی فارسی فرهنگ‌های دوزبانه زیر است: عربی به فارسی، فارسی به عربی، ترکی به فارسی و فارسی به ترکی.

در گنجینه نسخ خطی موسسه ملل آسیا، یکی از بزرگترین مجموعه‌های نسخ خطی فارسی، فرهنگ‌های دو زبانه است. بیشترین بخش این مجموعه را نسخ خطی فرهنگ‌های عربی به فارسی تشکیل می‌دهند. در این جا بیست و دو اثر در شصت و اندی نسخه وجود دارد که در مجموع تصور کافی و خوبی درباره توسعه این زمینه علم فرهنگ نویسی به دست می‌دهد. ما آثار قرن‌های دوازده تا نوزده میلادی را در اختیار داریم، که برخی از آن‌ها در فهرست‌های اولیه مربوط به قرن دوازده میلادی نگهداری می‌شوند. در میان آثار قدیمی‌تر می‌توان به چنین آثار ارزشمندی از قرن دوازده میلادی برای زبان‌شناسی ایران اشاره کرد: «کتاب السامی فی الاسامی»، «مقدمه الادب» زمخشری، «تاج المصادر» بیهقی. در این مجموعه، برترین آثار فرهنگ‌نامه عربی به فارسی قرن سیزدهم میلادی نیز وجود دارند مانند: «صراح»، «مهذب الاسماء» و «نصاب الصبیان».

مجموعه فرهنگ‌های ترکی به فارسی و فارسی به ترکی شامل ده اثر در بیست و سه نسخه می‌باشد. در میان آن‌ها می‌توان به قدیمی‌ترین آثار بسیار جالب مربوط به قرن پانزدهم میلادی برای فیلولوژی (لغت‌شناسی) ایرانی اشاره کرد، که تاکنون به چاپ نرسیده‌اند، مانند: «شامل اللغات» که در دوره‌ای نزدیک به زمان جمع‌آوری نسخه بوده کتابت شده، و فرهنگ قدیمی‌تر دیگر: «وسيله المقاصد فی اللغات الفارسی». از میان فرهنگ‌های دوره‌های بعدی که در مجموعه ما نگهداری می‌شوند، می‌توان فرهنگ‌های قرن شانزدهم میلادی مثل «لغات حلیمی»، «لغت نعمه الله» و «تحفه شاهی» را نام برد.

فرهنگ‌های دوزبانه دارای اهمیت بسیاری برای فیلولوژی ایرانی هستند. تاثیر متقابل این سه زبان یعنی فارسی، عربی و ترکی را می‌توان در هر یک از فرهنگ‌های فارسی مشاهده کرد. که در این فرهنگ‌ها علاوه بر کلمات فارسی، تعداد زیادی از کلمات عربی و ترکی نیز وجود دارد. در برخی از فرهنگ‌های فارسی، بخش‌های خاصی از کلمات ترکی است که در ادبیات فارسی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. همچنین سنت‌های فرهنگ نویسی پیشرفته این سه زبان، به لحاظ تاریخی به هم آمیخته‌اند. برای فرهنگ‌نامه فارسی و واژه‌سازی تاریخی آن، در وهله اول فرهنگ‌های عربی به فارسی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار هستند. آثار قرن یازدهم میلادی که به دست ما رسیده، نشان از شروع زمان گردآوری اینگونه فرهنگ‌ها دارند. در مرحله بعدی فرهنگ‌های فارسی به ترکی هستند که از قرن پانزدهم میلادی بوجود آمده‌اند.

منابع فرهنگ‌نویسی فارسی، که ما می‌توانیم شروع آن را از قرن یازدهم میلادی ذکر کنیم، همان طور که مشخص است، فرهنگ‌های قرن دوازدهم تا سیزدهم میلادی که به دست ما رسیده‌اند را شامل نمی‌شوند. این جای خالی را می‌توان با یک سری از آثار فرهنگ‌نویسی عربی به فارسی تکمیل کرد، که لغات فارسی قدیمی، معنای هر یک از کلمات فارسی و فرم‌های دستوری از رده خارج شده را برای ما حفظ کرده‌اند.

۱. اس. ای. بایفسکی، توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی موسسه ملل آسیا. چاپ چهارم. فرهنگ لغت‌های توصیفی فارسی، مسکو، ۱۹۶۲.

فرهنگ‌های فارسی به ترکی که از قرن پانزدهم میلادی به وجود آمده‌اند، طبق قاعده، بر اساس آثار نظم فارسی با به کار بردن فرهنگ‌های فارسی قدیمی تر بوجود آمده‌اند. آن‌ها شامل مطالب ارزشمندی درباره لغات فارسی قرون وسطی هستند، لغاتی که برگرفته از آثار ادبی و شامل نقل قول‌های بسیاری از شاعران فارسی زبان قدیمی هستند. تعداد بسیار زیادی از فرهنگ‌های دو زبانه، و در میان آن‌ها تعداد نه چندان کمی از فرهنگ‌های قدیمی، هنوز تا حال حاضر منتشر نشده‌اند، و فقط به صورت نسخ خطی هستند، که اغلب بسیار کم رواج یافته‌اند، و در علم به اندازه کافی به کار گرفته نشده‌اند.

توصیف حاضر بر اساس همان اصول و طرحی انجام شده است، که در چاپ‌های قبلی به کار رفته بودند. جلد پنجم شامل چهار بخش مطابق با چهار گروه فرهنگ‌های دو زبانه ذکر شده در بالاست. درون بخش‌ها، آثار به ترتیب مطابق زمان گردآوری فرهنگ قرار دارند. شرح‌ها و مطالب تکمیلی فرهنگ‌ها بلافاصله به صورت پیوست به آثار اصلی قرار گرفته‌اند. بخش منابع در مقایسه با جلد چهارم به خاطر کاربرد برخی آثار تخصصی لازم، کامل‌تر شده است: آثاری چون:

C. Brockelmann, *Geschichte der Arabischen Litteratur*; W. Ahlwardt, *Verzeichniss der arabischen Handschriften*; Ch. Rieu, *Supplement to the Catalogue of the Arabic Manuscripts*.

اثر شرح مختصر فیلولوژی فارسی علی منزوی «فرهنگ عربی به فارسی» و غیره (برای بخش فرهنگ‌های عربی به فارسی)؛

Smirnow, *Collections scientifiques*, vol. VIII; Rieu, *Catalogue of the Turkish Manuscripts*. (برای فرهنگ‌های فارسی به ترکی و ترکی به فارسی)

بخش پایانی «فرهنگ‌های فارسی به فارسی» شامل مطالب تکمیلی نسبت به جلد قبلی (چهارم) است. جلد پنجم که اینک فراروی شما است، توصیف ذخایر نسخ فرهنگ‌های لغات فارسی و تاجیکی موسسه ملل آسیایی آکادمی علوم شوروی را به اتمام رسانده است.

توصیف نسخه‌های جلد پنجم

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ال. روسو در سال ۱۸۱۹ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۱×۱۵؛ تعداد برگ: ۱۵۵؛ تعداد سطر: ۱۴؛
اندازه متن: ۱۶×۱۰.۶

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، ضخیم، مات و با توناژ قهوه‌ای.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین برخی فصلها و قسمتها، و همچنین نقاط حد فاصل بین مدخلهای این فرهنگ با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نسخ مرتب و خوانا، گاهی کمی درشت تر.
نوع جلد: صحافی سال ۱۹۵۵ میلادی، ضخیم، و تهیه شده با استفاده از روکش‌های قدیمی (چرم مشکی)، و با قاب برجسته‌ای است.

(۵۶۶)

۵۷. شماره نسخه: C291 (432a)

نام کتاب: مقدمه الادب.

توضیح نام اثر: این عنوان در نسخه وجود ندارد.
پدیدآورنده: ابوالقاسم محمود بن عمر بن محمد بن عمر زمخشری
تاریخ تألیف اثر: نیامده است.
مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این فرهنگ دارای لغات کلی‌ای از زبان عربی و دارای ترجمه فارسی است. این اثر شامل پیش‌گفتار نه‌چندان بزرگی از مؤلف به زبان عربی و همراه با ترجمه فارسی و ۵ بخش زیر است: اسامی، افعال، جزها، صرف اسامی، و صرف افعال.
آغاز نسخه: با شروع نسخه اصلی مطابقت دارد.
پایان نسخه: زاد الاسد یزیر یزار زیرا و زارا زبر یزبر و یزبر زبر و هو الزبر.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص، و شامل سطرهای

(۵۶۵)

۵۶. شماره نسخه: B523 (441)

نام کتاب: کتاب الاسامی فی الاسامی.

توضیح نام اثر: این اثر گاهی «اسامی فی الاسامی» نامیده می‌شود.

پدیدآورنده: احمد بن محمد احمد بن ابراهیم ابوالفضل میدانی نیشابوری است، که در ۱۵ رمضان ۵۱۸ (۲۷ اکتبر سال ۱۱۲۴ میلادی) در نیشابور از دنیا رفت. او نویسنده اثرهای زیادی به زبان عربی، از جمله در زمینه دستور زبان و فرهنگ نویسی بود.

تاریخ تألیف اثر: به نگارش درآوردن این فرهنگ ۴۹۷ قمری (۹ ژوئن ۱۱۰۴ میلادی) به اتمام رسید.
مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این فرهنگ عربی به فارسی شامل مجموعه لغاتی از چهار گروه بزرگ موضوعی است، و به همین ترتیب از ۴ بخش نیز تشکیل شده است: کلمات مذهبی، دنیای حیوانات، سیارات آسمانی و ستاره‌شناسی.
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه کامل و مطابق با چاپ سنگی است.

تاریخ کتابت: ۷ ذی الحجه ۵۳۷ قمری (۲۳ ژوئن ۱۱۴۳ میلادی).

مکان کتابت: سوریه.

نام کاتب: محمد بن ابوالفرج بن آدم المتفقد داوری.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها به ندرت یادداشت‌هایی از خوانندگان و صاحبان نسخه دیده می‌شود. در برگه ۱۱۸ یادداشتی عربی از کاتب نسخه درباره این موضوع است که این نسخه توسط وی برای خودش انجام شده است؛ در همانجا نیز یادداشت‌هایی ناشناس از خوانندگان وجود دارد. در برگه ۰۱ یک ورق که بر روی آن نام اثر (دست‌نویس) به زبانهای عربی و لاتین نوشته شده، چسبیده است.

ابتدایی پیش گفتار، بخش ۱ (اسامی) و قسمتی از بخش ۲ (افعال) است.

تاریخ کتابت: قرنهای چهاردهم - پانزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها یادداشتهایی از خوانندگان دیده می‌شود که تکمیل کننده و تصحیح کننده متن اصلی هستند. در برگه 1ab۰۰ یادداشتهایی از افراد ناشناس به زبانهای عربی و فارسی وجود دارد. و در برگه 001b تاریخ ۱۲۹۳ قمری (۸۱ - ۱۸۸۰ میلادی) به چشم می‌خورد. در قسمتهای داخلی صحافی، تمرینهایی از خوشنویسی عربی است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ک. گ. زالمان (هدیه و. ال. ویاتکین) در سال ۱۸۹۷ از سمرقند به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۵×۱۵.۵؛ تعداد برگ: ۱ + ۸۰؛ تعداد سطر: ۹؛ اندازه متن: ۲۰×۱۱

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، ضخیم، نرم، و با توناژ قهوه‌ای روشن.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین برخی فصلها و قسمتها، با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نسخ بسیار درشت پر رنگ نا مرتب (برای متن اصلی)، و خط نستعلیق نا مرتب در اندازه‌های متوسط (برای ترجمه).

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، پوشیده شده با چرمی به رنگ قهوه‌ای روشن، و با قسمت شیرازه بندی یک تکه و کامل است.

(۵۶۷)

۵۸. شماره نسخه: C1297 (Nov.596)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مقدمه الادب)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه دارای متن کامل فرهنگ است. و اما پیش گفتار تنها به زبان عربی آمده است.

تاریخ کتابت: تاریخ کتابت بخش قدیمی اصلی پیش از سال ۷۶۳ قمری (۶۲ - ۱۳۶۱ میلادی).

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه 7b۱۹ چهاربیت نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۶.۶×۱۶.۷؛ تعداد برگ: ۱۹۳؛ تعداد سطر: ۱۰ سطر متن عربی و ۱۰ سطر ترجمه فارسی، و تا برگه سطر سوم ۲۷ دارای ترجمه به ازبکی قدیمی است؛ اندازه متن: ۲۱×۱۱.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با برگه‌های قدیمی (محکم و ضخیم، مات، قهوه‌ای رنگ)، با برگه‌های جدید (نازک، سفید، و براق که در اثر مرور زمان کدر شده است).

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها و قسمتها، حروف ابتدایی زیر فصلها، حاشیه‌های ازبکی قدیمی با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: متن اصلی عربی با خط نسخ درشت، و متن ترجمه واقع در زیر سطرهای عربی با خط نسخ ریزتر و سریع نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با چرم ضخیم قهوه‌ای رنگ است.

(۵۶۸)

۵۹. شماره نسخه: B 2032 (Nov. 618)

نام کتاب: تاج المصادر.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: احمد بن علی ابو جعفر محمد بن صالح ملقب به بوجعفرک بیهقی، زبان شناس و مفسرقرآن (قرن دوازدهم میلادی)، مؤلف آثار علمی و از جمله اثر «المحیط باللغات القرآن» بوده است. وی در سال ۴۷۰ قمری (۱۰۷۷ میلادی) متولد، در نیشابور زندگی کرد و در ۳۰ رمضان ۵۴۴ قمری (۳۱ ژانویه ۱۱۵۰ میلادی) دارفانی را وداع گفت.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: فرهنگ عربی به فارسی کار مجدد گسترده بر روی فرهنگ عربی به فارسی مشهور «کتاب المصادره» که توسط حسین بن احمد حسین قاضی زوزنی (تاریخ وفات سال ۴۸۶ قمری/ ۱۰۹۳ میلادی) گردآوری شده، می‌باشد.

آغاز نسخه: هذا فی الحدیث الذ الجید کشیدن و هو مقلوب غیر مقلوب الحند بریان کردن گوسبند و مانند آن و بخو آوردن اسب.

افراد است که فراگیری زبان عربی را آغاز کرده‌اند.
آغاز نسخه: حمد و ثنا بر مبدع بی‌مثال و آلت را و مخترع
بی‌غرض و علت را و درود بر سید انبیا.
پایان نسخه: صغار خردان کبار بزرگان صالح نیک مرد
طالح بد مرد ابتدا اول انتها آخر.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل متن کامل فرهنگ
لغت است. و در مقایسه با نسخه‌های دیگر این اثر، این نسخه
شامل ترجمه به زبان ترکی نیز است که بین سطرهای متن
اصلی جا دارد.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه 01a شعر فارسی
وجود دارد. در برگه a1 یادداشتی به زبان عربی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ال. روسو در سال ۱۸۱۹
به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۳×۱۴.۷؛ **تعداد برگ:** ۷۱؛ **تعداد سطر:** ۷؛
اندازه متن: ۱۴.۵×۹

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، ضخیم، سفید، براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین برخی
فصلها و قسمتها، با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: کلمات عربی با خط نسخ پر رنگ مرتب و
خوانا، و ترجمه فارسی با خط نستعلیق ریز و متوسط، و ترجمه
ترکی با خط نسخ ریز سریع نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، پوشیده شده با چرم
صاف قهوه‌ای رنگ، همراه با نشانه‌های برجسته با تزئین گل
وجود دارد.

(۵۷۰)

۶۱. شماره نسخه: B 4105

نام کتاب: نصاب الصبیان.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: ابو نصر بدرالدین محمد (گاهی چنین نوشته
می‌شود: مسعود یا محمود)، بن ابوبکر بن حسین بن جعفر
فراهی (فراخی) سجزی ادیبی است که بیشتر با نام ابونصر
فراهی از او یاد می‌شود. وی در روستای فره (فرج) در
افغانستان کنونی، در سمت جنوب هرات به دنیا آمد. به قولی
کورمادر زاد بوده است. وی در سال ۶۴۰ قمری (۴۳ - ۱۲۴۳
میلادی) دارفانی را وداع گفت.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است. و در آن آغاز
اثر یعنی پیش گفتار، فصل اول و قسمتی از فصل دوم یعنی بر
اساس صفحه بندی شرقی قدیمی ۳۹ برگه اول از بین رفته
است.

تاریخ کتابت: ۶ رجب ۱۰۲۹ قمری (۷ ژوئن ۱۶۲۰
میلادی).

مکان کتابت: روستای بخشتن.

نام کاتب: مولانا علی مراد بن ملک حسین.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در بسیاری برگه‌ها مهر
چهارگوشی با افسانه عربی وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال
۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد
شده است.

اندازه صفحه: ۲۱.۵×۱۴؛ **تعداد برگ:** ۱۹۲؛ **تعداد سطر:** ۱۹؛
اندازه متن: ۱۵.۵×۹.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، ضخیم، کمی براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین برخی
فصلها و قسمتها، با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق ریز.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، پوشیده شده با چرمی
به رنگ قهوه‌ای تیره، و قسمت شیرازه بندی از چرم سفید رنگ
است.

(۵۶۹)

۶۰. شماره نسخه: B 566 (480)

نام کتاب: حمد و ثنا.

توضیح نام اثر: عناوین دیگر این اثر، «نقودالظواهر» و «الفاظ
مفرد و مرکب» است.

پدیدآورنده: رشید الدین سعدالملک محمد بن عبدالجلیل
عمر کاتب با نام ادبی رشید وطواط، شاعر فارسی گوی قرن
دوازده میلادی و ثوری پرداز شعر و شاعر دربار خوارزمشاهی
بوده است. وی در سال ۵۷۳ قمری (۷۸ - ۱۱۷۷ میلادی) از
دنیا رفت.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این فرهنگ عربی به فارسی
چندان بزرگ نیست و همانطور که خود مؤلف در پیش گفتار
خاطر نشان می‌کند، حداقل مجموعه لغات مورد نیاز برای

تاریخ تألیف اثر: این فرهنگ در سال ۶۱۷ قمری (۲۱ - ۱۲۲۰ میلادی) گردآوری شد.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این فرهنگ عربی به فارسی شعر گونه برای آموزش زبان عربی به کودکان در نظر گرفته شده بوده است. و زمینه‌های اصلی علوم در آن تاریخ، ریاضی، ادبیات، ستاره‌شناسی و خداشناسی و ... است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: متن کامل با اثر (چاپ سنگی، تهران، ۱۳۴۵ قمری / ۲۷ - ۱۹۲۶ میلادی) مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: ربیع الاول ۱۰۶۷ قمری (دسامبر ۱۶۵۶ - ژانویه ۱۶۵۷ میلادی).

مکان کتابت: شاید شهر آستاراخان.

نام کاتب: محمد شریف .

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه a۱ یادداشتهایی از صاحبان این نسخه به زبان فارسی وجود دارد، و برگه‌های 3b۶ - 0b۶ سرتاسر پر از یادداشتهای صاحبان این نسخه و قسمتهایی از برخی شعرها است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط اس. آ. عالموف در سال ۱۹۳۸ قمری از شهر آستاراخان به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸.۳×۱۴.۶؛ تعداد برگ: ۶۳؛ تعداد سطر: ۷ - ۵؛ اندازه متن: ۱۳.۵×۸ .

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، محکم.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و برخی عناوین فصلها و قسمتها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ مرتب و خوانا.

نوع جلد: بدون صحافی.

(۵۷۱)

۶۲. شماره نسخه: (491) B 557

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصاب الصبیان).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است و با اثر مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در قسمت داخلی بالای صحافی شماره ۹ قرار داده شده است، و در برگه a۲ مهر موزه

آسیا وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه ظاهراً بین سالهای ۱۸۴۶ و ۱۸۵۲ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۱×۱۶؛ تعداد برگ: ۲ + ۴۱؛ تعداد سطر: ۶ سطر در متن اصلی؛ اندازه متن: ۱۴.۵×۹.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی دارای کیفیت خوب، براق، محکم، و کدر شده به مرور زمان.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و برخی عناوین فصلها و قسمتها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: متن اصلی با خط نسخ مرتب و خوانا، و توضیحات با خط نستعلیق ریز نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی شرقی، چرم قرمز با قسمت شیرازه بندی یک تکه است، و بر روی هر دو طرف جلد، قاپهای برجسته‌ای وجود دارد. قسمتهای داخلی صحافی، کاغذ یاسی رنگی چسبانده شده است، که سرتاسر پوشیده از تزیینات برجسته طلایی به شکل گل و گیاه می‌باشد.

(۵۷۲)

۶۳. شماره نسخه: 2 - B 2391

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصاب الصبیان).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است و با اثر مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: سال ۱۱۹۱ قمری (۱۷۷۷ میلادی).

مکان کتابت: روستای کورلان استان خوارزم.

نام کاتب: ابو شکور بن مسلمان قلی صوفی بن سویونج محمد بن عوض محمد خوارزمی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها برخی یادداشتهای از کاتب وجود دارد که تکمیل کننده متن اصلی است. در برگه‌های a, 1b, 2ab, 4a, 57a, 58ab۱ یادداشتهایی از افراد ناشناس به زبانهای فارسی و عربی و شعرهایی آمده است. در برگه a۱ تاریخ زیر وجود دارد: ۱۲۵، در برگه b۵۶ جدول سحرآمیز، در برگه b۵۷ غزل نویی، و در برگه a۳ نمونه‌ای از طلب بخشش که به صورت خوشنویسی نوشته شده است. در برگه a۳ مهر مربعی شکلی با تاریخ سال ۱۲۵۴ و افسانه فارسی زیر وجود دارد: «محمد لطف بنیاد ... عیب شفا». سابقه نسخه: این نسخه توسط ان. اف. پاسخین در سال ۱۹۳۰ از آسیای میانه به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

(۵۷۴)

۶۵. شماره نسخه: B 2072 (Nov. 746) 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصاب الصبیان).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است و با اثر مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۱۰ قمری (۹۶ - ۱۷۹۵ میلادی).

مکان کتابت: شهر بخارا.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه a1 یادداشت‌هایی از صاحبان نسخه، و از جمله و. آ. ایوانوف وجود دارد. در برگه b, 2a, 2b1 و به ندرت در دیگر برگه‌ها یادداشت‌هایی از خوانندگان در حاشیه‌ها آمده است. در برگه a1 مهر کوچک مربعی شکل به همراه افسانه‌ای عربی ناخوانا قرار دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۶.۳؛ تعداد برگ: ۲۳؛ تعداد سطر: ۱۱؛ اندازه متن: ۱۴×۱۰.۵

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی)، محکم، سفید که به مرور زمان زرد شده است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، نازک، مقوایی، و پوشیده شده با چرم مشکی، و دارای تزیینی برجسته بر روی جلد از دو طرف به شکل نشانها و علائمی می‌باشد.

(۵۷۵)

۶۶. شماره نسخه: A 778 (Nov. 610)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصاب الصبیان).

آغاز نسخه: دو تشرین و دو کانون و پس آنکه شباط تا آذار نیشان و ایار است.

پایان نسخه: پس از شهریور و از مهر و آبان آذر و دی دان که بر بهمن جز اسفند از مه ماهی نیفزاید.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است. و دارای گزیده‌هایی از اثر است. و نوع قرارگیری قسمتهای متن با اثر متفاوت می‌باشد. و آغاز و پایان اثر در این نسخه وجود ندارد.

تاریخ کتابت: قرنهای هفدهم - هجدهم میلادی

مکان کتابت: آسیای میانه.

اندازه صفحه: ۲۱.۵×۱۵.۸؛ تعداد برگ: ۱۳؛ تعداد سطر: ۱۶

- ۱۵؛ اندازه متن: ۱۷.۵×۱۰.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، نه چندان براق، با توناژ قهوه‌ای، و کدر شده به مرور زمان است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق به همراه عناصری از نستعلیق شکسته است.

نوع جلد: بدون صحافی.

(۵۷۳)

۶۴. شماره نسخه: D 56 (492d) 2

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصاب الصبیان).

آغاز نسخه: ده اسباند و در تاختن هر یکی را به ترتیب نامیست روشن به مشکل.

پایان نسخه: اکیل همخور و هم کاسه و سیمی همانم رفیق یار موافق عشیر چه همساز.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه قسمتی از اثر است، و متن آن نسبت به اثر، دارای بازنوشتاری نسبتاً خلاصه شده است.

تاریخ کتابت: ۱۴ جمادی الثانی ۱۱۹۵ قمری (۷ ژوئن ۱۷۸۱ میلادی).

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمد بن محمد طاهر رازی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها به ندرت تصحیحاتی به دست خط کاتب با جوهر قرمز (شنگرف) دیده می‌شود.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ال. اف. بوگدانوف در سال ۱۹۱۳ میلادی از ایران به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۶؛ تعداد برگ: ۱۶؛ تعداد سطر: ۴؛ اندازه متن: ۱۷.۵×۱۰.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، محکم، سفید نه چندان براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و برخی عناوین فصلها و قسمتها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق درشت، پر رنگ (به صورت خوشنویسی)

نوع جلد: صحافی نو، مقوایی، مربوط به سال ۱۹۵۶، که با استفاده از جلد قدیمی چرم قهوه‌ای تیره تهیه شده است و در وسط آن سه نشان با تزیین برجسته وجود دارد.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها به ندرت یادداشتهایی از کاتب مربوط به متن اثر آمده است. در قسمتهای داخلی صحافی به تعداد زیادی یادداشتهای متفاوت به زبان فارسی وجود دارد، و از جمله در قسمت داخلی جلد ته کتاب، تاریخ زیر به چشم می‌خورد. ۱۲۷۵ قمری / ۵۹ - ۱۸۵۸ میلادی می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷.۵×۱۰.۵؛ تعداد برگ: ۶؛ تعداد سطر: ۷؛
اندازه متن: ۱۲.۵×۶.۵

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، و براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین قسمتها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ خوش.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با چرم ضخیم به رنگ قهوه‌ای تیره، با قسمت شیرازه بندی یک تکه است، و بر روی آن هر دو جلد صحافی در وسط آنها یک نشان دارای نقش برجسته وجود دارد.

(۵۷۶)

۶۷. شماره نسخه: A859 (Nov. 1182)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصاب الصبیان).

آغاز نسخه: مفاعلن فاعلاتن مفاعلن فاعلات تو بحر مجتث این وزن دان کن تکرار.

پایان نسخه: جوز کوز و لوز بادام است عجه خایه ریز چون سر طراست پالوده مسمن پروره.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است. و در آن آغاز و پایان متن از بین رفته‌اند. بقیه متن با اثر مطابقت دارد و تنها جا افتاده گیهای ناچیز در آن است.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۱۲؛ تعداد برگ: ۱۲؛ تعداد سطر: ۱۳؛

اندازه متن: ۱۴×۷

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، قهوه ای، و کمی براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: بدون صحافی.

(۵۷۷)

۶۸. شماره نسخه: A 203 – 4 (481a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصاب الصبیان).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه دارای ویراستاری نسبتاً خلاصه‌ای است. در بعضی قسمتها عناوین نوشته نشده‌اند، اما برای آنها جای خالی قرار داده شده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۲۲ - ۱۲۱۸ قمری (۱۸۰۸ - ۱۸۰۳).

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: عبدالوهاب الشرقي بن عبداللطیف بن عبدالرحمان بن عبداللطیف.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه‌های ۱۸، 1b، 182a یادداشتهایی از افراد ناشناس به زبان عربی، و در برگه 3a1a مربعی سحرآمیز به همراه سوگندی وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. روزن در سال ۱۹۰۸ میلادی از ترکیه به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۱۰.۵؛ تعداد برگ: ۳۹؛ تعداد سطر: ۷ -
۸؛ اندازه متن: ۱۰×۶

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید و براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین قسمتها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ با عناصری از خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی اروپایی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با تیماج به همراه بست می‌باشد.

(۵۷۸)

۶۹. شماره نسخه: C 1143 (Nov. 194)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصاب الصبیان).

آغاز نسخه: پس از چنین گوید ابو نصر فراهی نصاب من بخوان گر علم خواهی .
پایان نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۳×۱۳.۳؛ تعداد برگ: ۳۷؛ تعداد سطر: ۷؛
اندازه متن: ۱۴×۷.۵

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، سفید، براق.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین قسمت‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق درشت پررنگ.
نوع جلد: صحافی شرقی، آسیای میانه‌ای، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس چرم آبی و یک تکه است، جلد‌های صحافی با لاک‌ی به رنگ زرد مایل به سبز پوشیده شده است. بر روی هر دو جلد، نقش برجسته یعنی قاب و سه نشان لوزی شکل وجود دارد، و تزئین طرح گل داری در داخل آن است.

(۵۸۰)

۷۱. شماره نسخه: B 2094 – (Nov.799) 22

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصاب الصبیان).
آغاز نسخه: مطالب تکمیلی: «ار یک تحت انا باردان چو ظرف دغا جری دلیر مرض خستگی عرض کالا».
پایان نسخه: «مطالب تکمیلی»: چو غوکی اگر می‌جهد زود زود یقین دان که خوش بود در وجود.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است، و با اثر مطابقت دارد، اما تفاوت‌هایی ناچیز در آخر اثر دیده می‌شود.
تاریخ کتابت: جمادی الثانی ۱۲۹۴ (ژوئن - ژوئیه ۱۸۷۷ میلادی). مکان کتابت: شهر بخارا.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه 5b18 یادداشت‌هایی به زبان فارسی، و در برگه a159 یادداشت‌هایی به همراه تاریخ سال ۱۲۹۵ قمری (۱۸۷۸ میلادی) وجود دارد.
سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹.۷×۱۲.۵؛ تعداد برگ: ۲۷؛ تعداد سطر: ۱۳؛
اندازه متن: ۱۴×۷.۵

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، آسیای میانه‌ای، نازک، براق، سفید، و زرد شده به مرور زمان است.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین قسمت‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت مرتب و خوانا.
نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، و پوشیده شده، با چرم قرمز، و قسمت شیرازه بندی یک تکه است. در هر دو

کمال یا نقصان نسخه: مقدمه نشر گونه متن توسط کاتب در این نسخه حذف شده است. بقیه متن کاملاً با اثر مطابقت دارد.
تاریخ کتابت: رمضان ۱۲۵۵ قمری (نوامبر - دسامبر ۱۸۳۹ میلادی).
مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در جلد رویی کتاب از سمت داخل، یادداشت صاحب نسخه با حروف ارمنی وجود دارد. و در برگه‌های b, 1a1 یادداشت‌هایی از صاحبان نسخه یعنی افراد زیر آمده است: گریگوری سارداران (به زبان روسی) و گیگور خریستوف (به زبان فارسی).
سابقه نسخه: این نسخه توسط میشتوشکین در سال ۱۹۱۴ از اطراف قفقاز به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴.۷×۱۶.۶؛ تعداد برگ: ۲۰؛ تعداد سطر: ۱۴؛
اندازه متن: ۱۸×۹.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی)، سفید، نه چندان براق است، و در برخی برگه‌ها مليله کاری وجود دارد.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین قسمت‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق خوش مرتب و خوانا.
نوع جلد: صحافی اروپایی، نازک، مقوایی، به رنگ آبی تیره، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس چرم قهوه‌ای

(۵۸۹)

۷۰. شماره نسخه: B 1941 – (Nov.348) 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصاب الصبیان).
آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه تا حدودی خلاصه شده، و پیش‌گفتار آن از قلم افتاده است.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۵ قمری (۵۹ - ۱۸۵۸ میلادی).
مکان کتابت: شهر بخارا.
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: گاه در حاشیه‌ها یادداشت‌هایی آمده که تکمیل‌کننده متن هستند. در برگه a1 یادداشت‌های افراد ناشناس به زبان فارسی آمده است.
سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

طرف جلد صحافی، کاغذی براق به رنگ سبز چسبانده شده، و در وسط آن سه نشان با تزیین طرح دارد برجسته قرار دارد.

(۵۸۱)

۷۲. شماره نسخه: B 2036 – 13 (Nov.625)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصاب الصبیان).

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: قتا خیار و سلق چغندر حذر کرز نعنا بودنه است اثاث متاع رخت .

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل نیست. و در آن آغاز اثر یعنی پنج سطر اول پیش گفتار نثر، و پایان اثر یعنی چهار صفحه آخر آن وجود ندارد. و بقیه متن نیز بسیار خلاصه شده است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌های برگه‌های ۱۵۸ - ۱۵۳ (و به بعد) اثر «دبایچه حل لغات» آمده است، در برگه ۱۵۰ یادداشتی به زبان فارسی به همراه تاریخ سال ۱۲۹۸ قمری (۸۱ - ۱۸۸۰ میلادی) درباره تعلق داشتن این نسخه به ایشان خواجه عبدالله وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۳؛ **تعداد برگ:** ۶؛ **تعداد سطر:** ۱۵؛ **اندازه متن:** ۱۴.۵×۷.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، آسیای میانه‌ای، محکم، مقوایی، براق، و سبز رنگ است. بر روی هر دو جلد، سه نشان با نقش برجسته عمیق و تزیینی زرد رنگ بر روی آن وجود دارد. قسمت شیرازه بندی و اطراف جلد، چرمی هستند.

(۵۸۲)

۷۳. شماره نسخه: B 1952 – 1 (Nov.397)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصاب الصبیان).

آغاز نسخه: «مطالب تکمیلی»: از یک تحت عنا باردان چو ظرف دغا جری دلیر مرض خستگی عرض کالا.

پایان نسخه: «مطالب تکمیلی»: هر چند بالا رود و در

مصراع دوم مع اشاره به آن است که در سی گاو یک تبیع که گوساله.

کمال یا نقصان نسخه: متن کامل است، و با اثر مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۳.۵؛ **تعداد برگ:** ۴۷؛ **تعداد سطر:** ۱۱؛ **اندازه متن:** ۱۵.۵×۸.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین قسمتها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق پر رنگ.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، پوشیده با تیماج قرمز رنگ، و دارای قسمت شیرازه بندی یک تکه است. جلدها با لاک سبز روشن پوشیده شده‌اند، و در وسط آنها سه نشان با نقش برجسته نارنجی رنگی بر روی آن وجود دارد.

(۵۸۳)

۷۴. شماره نسخه: B 2389 – 17

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصاب الصبیان).

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: با فاطمه و رقیه ام الکتوم زینب شمر از تراسر تعلیم است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است، و در آن پایان اثر یعنی یازده صفحه آخر آن (حدود یک سوم متن) وجود ندارد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها و بین سطرها توضیحاتی مربوط به متن به زبان فارسی آمده است. و در قسمتهای داخلی جلدهای صحافی، یادداشتهایی از افراد ناشناس به زبانهای فارسی و عربی دیده می‌شود.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ان. اف. پاسخین در سال

(۵۸۵)

۷۶. شماره نسخه: B 1991 (Nov. 514)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصاب الصبیان).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه به صورت قسمت قسمت است، و شامل گزیده‌هایی از اثر می‌باشد. آغاز و پایان آن با اثر مطابقت دارد. و جاهای خالی‌ای در میان آن به چشم می‌خورد که در نتیجه از بین رفتن برخی از برگه‌ها است.

تاریخ کتابت: نیامده است.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۱۲.۵؛ تعداد برگ: ۶؛ تعداد سطر: ۱۴ - ۱۲؛ اندازه متن: ۱۴.۵×۹؛

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، محکم، براق، با تومار قهوه‌ای روشن است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با چرم مشکی، و با قسمت شیرازه بندی از جنس چرم قرمز رنگ است.

(۵۸۶)

۷۷. شماره نسخه: B 578 (a, 492)

نام کتاب: ریاض الفتیان.

توضیح نام اثر: این اثر گاهی تنها با عنوان «شرح نصاب صبیان» یاد می‌شود.

پدیدآورنده: نظام الدین بن کمال الدین بن حسام الدین مشهور به ابن حسام حروری، که در قرن چهاردهم میلادی می‌زیسته است. و از خانواده مشهور ادیبان اهل کوهستان بوده است. پدر بزرگ وی یعنی جمال الدین محمد بن حسام (تاریخ وفات سال ۷۳۷ قمری/ ۳۷ - ۱۳۳۶ میلادی) در زمان خود، شاعری معروف بوده، که دولت شاه نیز از او یاد میکند.

تاریخ تألیف اثر: این اثر در سال ۷۸۵ قمری (۸۴ - ۱۳۸۳ میلادی) یا ۷۹۰ قمری (۱۳۸۸) به نگارش درآمده است.

مکان تألیف: نیامده است.

۱۹۳۰ میلادی از آسیای میانه به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸.۵×۱۲؛ تعداد برگ: ۱۷؛ تعداد سطر: ۱۱ - ۹؛ اندازه متن: ۱۶.۵×۹.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، و کمی براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ درشت نا مرتب.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی و با قسمت شیرازه بندی چرمی به رنگ قهوه‌ای است. و بر روی جلد‌ها اثری از نقش برجسته وجود دارد.

(۵۸۴)

۷۵. شماره نسخه: C 1301 - 28 (Nov. 600)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصاب الصبیان).

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: رقاد و هجعت خفتن سهارد بی‌خوابی بذول باذل و فانج سخی و شیعان سیر.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است. چند برگ از آغاز اثر با جای خالی‌هایی وجود دارد. و قسمتهای از متن نسبت به اثر خلاصه شده و یا متفاوت است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها به ندرت یادداشت‌هایی از کاتب مربوط به متن اثر دیده می‌شود.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴.۵×۱۵.۵؛ تعداد برگ: ۶؛ تعداد سطر: ۱۴ - ۱۲؛ اندازه متن: ۱۹×۹.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، آسیای میانه‌ای، با کیفیت پایین، نازک، و کاملاً براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی شرقی، آسیای میانه‌ای، محکم، مقوایی، و پوشیده شده با کاغذ سبز رنگ براق است. بر روی جلد در وسط آنها سه نشان با نقش برجسته قرمز رنگ بر روی آن وجود دارد. قسمت شیرازه بندی و اطراف جلد از جنس تیماج قرمز رنگ است.

در حاشیه‌ها یادداشت‌هایی از کاتب نسخه وجود دارد که تکمیل کننده متن اصلی هستند.

سابقه نسخه: این نسخه توسط موزه تاریخ مذاهب در سال ۱۹۵۴ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۰.۷×۱۳.۲؛ تعداد برگ: ۱۴۵؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۵.۵×۸.۳.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، و براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق پر رنگ با عناصری از نستعلیق شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، آسیای میانه‌ای، محکم، مقوایی و پوشیده شده با کاغذ آلبالویی رنگ تیره است؛ قسمت شیرازه بندی چرمی، و به رنگ سبز تیره می‌باشد. بر روی هر دو جلد صحافی ۳ نشان با تزیین دارای طرح گل برجسته به رنگ سبز تیره وجود دارد.

(۵۸۸)

۷۹. شماره نسخه: C 1337 – 2 (Nov.686)

نام کتاب: شرح نصاب

توضیح نام اثر: در اثر منزوی، این اثر دارای عنوان قراردادی «لغت مشکل «نصاب»» است.

پدیدآورنده: یعقوب بن محمد بن عثمان الجرجانی الغزنوی. تاریخ تألیف اثر: قرن دهم قمری (شانزدهم میلادی) یا به عقیده منزوی کمی پیش از آن.

مکان تألیف: این اثر در ایران گردآوری شده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، توضیح برخی از کلمات و عبارات دشوار (از نقطه نظر گردآورنده) موجود در نصاب الطیبان است.

آغاز نسخه: الحمد لله الذی علمنا الاسما و رب لنا اقتدارنا علی ما شاء وان ابی اوسا .

پایان نسخه: قصه خرد تو را از آن کنایه خرد تو را از آن و صبا بس یعنی چون روی سوی قبله باشد.

کمال یا نقصان نسخه: کلمات در این نسخه به همان ترتیبی که در اثر اصلی قرار دارد.

تاریخ کتابت: سال ۹۹۸ قمری (۱۵۸۹ - ۹۰ میلادی).

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: گدا محمد اندیجانی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه a^{۳۶} یادداشت‌هایی از افرادی ناشناس، و در برگه‌های b^{۳۵}، مهر

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر یکی از قدیمی ترین شرح‌های «نصاب الصبیان» است که شامل توضیحاتی مفصلی (به نثر) برای متن «نصاب» است.

آغاز نسخه: سپاس بی‌قاس مر قادری را که اساس حیوه اناس بر علم و معرفت نهاد.

پایان نسخه: عجل گوساله است ولیکن حجش وتولب المعیر بفتح العین.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است، و در آن پایان اثر وجود ندارد.

تاریخ کتابت: نیامده است.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ک. گ. زالمان در سال ۱۸۹۷ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۳؛ تعداد برگ: ۱۲۵؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۵.۵×۹.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، محکم، کرم رنگ، و کمی براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است. و برخی سطرها به ندرت با جوهر قرمز خط کشیده‌اند.

نوع خط: خط نستعلیق پر رنگ نا مرتب با عناصری از نستعلیق شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با کاغذ براق قهوه‌ای رنگ است. که در وسط آن سه نشان برجسته پر از تزیین با طرح گل قرار دارد. و قسمت شیرازه بندی از جنس چرم قهوه‌ای روشن می‌باشد.

(۵۸۷)

۷۸. شماره نسخه: B 4489 – 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (ریاض الفتیان) .

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و مطابق با نسخه شماره B 578 است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۸۵ قمری (۱۸۶۹ - ۶۹ میلادی).

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه 1b^۰ چندین سطر شعر، و در برگه b^{۰۵} یادداشت‌هایی به زبان فارسی است، و

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه‌های a, 02a^۱ یادداشتهایی از صاحبان نسخه به زبان عربی، در برگه b^{۷۷} یادداشتهایی افراد ناشناس به زبان ترکی، و در برگه‌های a, 80a شعرهایی به زبان ترکی، و در برگه‌های شعرهایی به زبان ترکی وجود دارد. در برگه a^{۲۰۲} مهر کوچک بیضی شکلی همراه با افسانه عربی، و در برگه a^۱ مهر نه چندان بزرگ مربعی شکلی با گوشه‌های بریده شده به همراه افسانه ناخوانایی با حروف الفبایی عربی قرار دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ال. روسو در سال ۱۸۱۹ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۱۱.۵؛ تعداد برگ: ۷۵؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۲×۷

نوع کاغذ: کاغذ از دو نوع متفاوت: اروپایی (برگه‌های ۰۲ - ۰۱، ۸۶ - ۷۳)، سفید، براق، و شرقی، محکم، براق، و به رنگ کرم می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است، و عناوین و برخی کلمات و عبارات توضیحی با خط قرمز خط کشیده شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان درشت و غیر حرفه‌ای. نوع جلد: صحافی اروپایی، نازک، مقوایی، پوشیده شده با کاغذ ابر و بادی، به همراه بست می‌باشد. قسمت شیرازه بندی و اطراف جلد از جنس چرم قهوه‌ای نازک است.

(۵۹۰)

۸۱. شماره نسخه: A 815 - 2 (Nov.796)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شرح نصاب).

آغاز نسخه: کلمات با تناسب آن در حرکات و سکنتات و بعضی موزون را بمعنی اول صفت شعر محذوف داشته‌اند. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است، و آغاز اثر یعنی سه صفحه اول اثر دارای چاپ سنگی در آن وجود ندارد. بقیه متن کتاب با اثر مطابقت دارد.

تاریخ کتاب: ۵ ربیع الاول ۹۵۴ قمری (۲۵ آوریل ۱۵۴۷ میلادی).

مکان کتاب: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال

چهارگوش قرمز رنگی با هیروگلیف چینی وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲.۵×۱۴.۵؛ تعداد برگ: ۱۰؛ تعداد سطر: ۲۰؛ اندازه متن: ۱۷.۵×۸.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، محکم، نه چندان براق، با توناژ قهوه‌ای.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است، و برخی کلمات توضیحی با جوهر قرمز خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: خط نسخ سریع.

نوع جلد: صحافی شرقی، آسیای میانه‌ای، محکم، مقوایی و پوشیده شده با لاک به رنگ سبز روشن، و قسمت شیرازه بندی چرمی آلبالویی رنگ تیره است. بر وسط هر دو طرف جلد، ۳ نشان با تزییناتی دارای طرح گل و گیاه وجود دارد.

(۵۸۹)

۸۰. شماره نسخه: A 206 (492)

نام اثر: شرح نصاب

توضیح نام اثر: در قسمت پایین با جوهر سیاه این عنوان آمده است: «شرح ابو نصر فراهی».

پدیدآورنده: محمد بن فصیح بن محمد با نام مشهور کریم دشت بیاضی، فرزند دانشمند و شاعر اوایل قرن دهم قمری (اوایل قرن شانزدهم میلادی) یعنی فصیح‌الدین هروی بوده است، که از پدر وی در «مجالس النفایس» نوایی و «هفت اقلیم» امین احمد رازی نیز یاد شده است.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این است شرح مفصلی از «نصاب الصبیان»، به همراه توضیح برخی کلمات و عبارات است. آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: فلز به کسرتین فا و لام و زا معجمه می‌شد ده آنچه بگذراند از گوهرها مانند زر و نقره مس و آهن و غیر آن. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است، و پایان اثر، یعنی تقریباً یک سوم متن در آن وجود ندارد. بخش موجود در نسخه کامل با اثر چاپ سنگی مطابقت دارد.

تاریخ کتاب: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتاب: شاید در ایران.

۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸.۳×۱۱؛ تعداد برگ: ۶۵؛ تعداد سطر: ۱۸؛ اندازه متن: ۱۳.۵×۹

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، محکم، تیره شده به مرور زمان، و کمی براق است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است، و عناوین و برخی کلمات و عبارات توضیحی با خط قرمز یا سبز خط کشیده شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز.

نوع جلد: صحافی شرقی، آسیای میانه‌ای، محکم، مقوایی، پوشیده شده با کاغذ براق به رنگ زرد مایل به سبز، و با قسمت شیرازه بندی از جنس چرم سبز آبی است. اطراف هر دو طرف جلد از جنس چرم به رنگ قرمز تیره می‌باشد. در هر دو طرف جلد، سه نشان با نقش برجسته قرمز بر روی آن وجود دارد، که در وسط آنها تزیینی با طرح گل و گیاه است، و در دو نشان کوچک، رونویسهای ناخوانای برجسته‌ای می‌باشد.

(۵۹۱)

۸۲. شماره نسخه: B 2391 - 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شرح نصاب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است، و با اثر مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: نیامده است.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها تصحیحات و موارد تکمیلی برای متن اصلی از سوی کاتب نسخه به چشم می‌خورد.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: نیامده است؛ تعداد برگ: ۴۰؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۱۷.۵×۱۰.۵.

نوع کاغذ: نیامده است.

نوع جوهر: زیر برخی از کلمات و عبارات توضیحی، با جوهر قرمز (شنگرف) خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: نیامده است.

نوع جلد: نیامده است.

(۵۹۲)

۸۳. شماره نسخه: B 518 (4376)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شرح نصاب).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است و با اثر مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها به ندرت با دست خط کاتب، تصحیحاتی برای متن وجود دارد. در برگه یادداشتی از پ. ای. لرخ به زبان فرانسوی درباره خریدن این نسخه با ۲ روبل آمده است؛ در برگه چهار سطر از اشعار عربی به چشم می‌خورد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط پ. ای. لرخ در سال ۱۸۵۹ از آسیای میانه به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹.۸×۱۲.۳؛ تعداد برگ: ۸۱؛ تعداد سطر: ۱۹؛ اندازه متن: ۱۵.۳×۷.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، براق، به رنگ کرم است، برگه‌های ۲۹ - ۲۸ از جنس کاغذ اروپایی آبی رنگ می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها با جوهر قرمز نوشته شده است، و کلمات و عبارات توضیحی به ندرت با جوهر قرمز خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: خط نستعلیق ریز.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با چرم قهوه‌ای تیره، دارای قسمت شیرازه بندی یک تکه است. در هر دو روی جلد، قابهایی برجسته و سه نشان در وسط آنها وجود دارد، که این نشانها با تزیین دارای طرح گل دار پر شده‌اند؛ و اطراف نشانها سه ستاره برجسته قرار دارد.

(۵۹۳)

۸۴. شماره نسخه: A 205 (b 492)

نام کتاب: {شرح نصاب الصبیان}

(هر جا عنوانی در بین علامت دوقلاب آمده است به این معناست که عنوان را فهرست نویسان به نسخه داده‌اند. ویراستار)

توضیح نام اثر: این عنوان در این نسخه وجود ندارد.

پدیدآورنده: محمد بن جمال بن سلیمان کوهستانی است.

پدیدآورنده: نا مشخص است.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، شرح نه چندان بزرگ منشور برای شرح «نصاب الصبیان» است که از متن کامل پیش گفتار نثر «نصاب» آغاز می‌شود. آغاز نسخه: الحمد لله رب العالمین و العاقبه للمتقین و الصلوه و السلام.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: پیش از سال ۱۲۹۰ قمری (۷۴ - ۱۸۷۳ میلادی).

مکان کتابت: شهر شیراز بوده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از شهر شیراز به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱.۷×۱۵.۵؛ تعداد برگ: ۵۵؛ تعداد سطر: ۱۲؛ اندازه متن: ۱۵×۹

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، نازک، و کاملاً براق است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق با عناصری از نستعلیق شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، نرم، و از جنس چرم مشکی، و دارای قسمت شیرازه بندی یک تکه است.

(۵۹۵)

۸۶. شماره نسخه: D 56 - 1

نام کتاب: نصیب الفتیان و نصیب التبیان.

توضیح نام اثر: حاجی خلیفه نیز این اثر را «نصیب الفتیان و نصیب التبیان» نامیده است.

پدیدآورنده: حسام الدین بن عبدالمومن مظفری با تخلص حسام خویی، شاعر فارسی زبان قرن هفتم قمری (سیزدهم میلادی) است. وی اوایل زندگی اش را در آذربایجان سپری، سپس در دربار چوپانیان خدمت میکرد.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر:

آغاز نسخه: الحمد لله العلی القوی الامین و الصلوه و السلام علی النبی.

تاریخ تألیف اثر: این اثر در قرن دهم قمری (شانزدهم میلادی) گردآوری شده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، شرح منشور اثر «نصاب الصبیان» می‌باشد، و شامل تفسیر مفصل برخی کلمات و عبارات است. پدید آورنده ارجاع‌های بسیاری به دیگر فرهنگ‌های عربی و عربی به فارسی همچون: «السامی فی الاسامی»، «مذهب الاسماء»، «کنز اللغات» و ... داده است.

آغاز نسخه: روزه کان را زین گردانید بنابراین نظم نظم ستایش گشته اندر.

پایان نسخه: خاتمه بعضی الفاظ در طی عبارت هشت نوع است مبین می‌گردد نوع اول اصلی ست.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است، ابتدای اثر یعنی ظاهراً برگه‌های اول و برگه آخر که شامل سطرهای پایانی اثر بوده، وجود ندارد. وبقیه متن کامل آمده است.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها به ندرت یادداشت‌هایی از کاتب نسخه آمده، که تکمیل کننده و توضیح دهنده متن اصلی هستند.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ک. گ. زالمان در سال ۱۸۹۷ از آسیای میانه به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۱۱.۵؛ تعداد برگ: ۱۹۴؛ تعداد سطر: ۹؛ اندازه متن: ۱۲×۵.۵

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، براق، و به رنگ کرم است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است، و کلمات و عبارات توضیحی به ندرت با جوهر قرمز خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: خط نستعلیق با عناصری از نستعلیق شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با چرم قهوه‌ای روشن، و دارای قسمت شیرازه بندی یک تکه است، در هر دو روی جلد‌های صحافی در وسط آنها سه نشان برجسته با تزئینی دارای طرح مشبک قرار دارد.

(۵۹۴)

۸۵. شماره نسخه: B 1851 - 1 (Nov.111)

نام کتاب: {شرح نصاب الصبیان}

توضیح نام اثر: این عنوان قراردادی در این نسخه وجود ندارد.

پایان نسخه: مضمضه فرق موی از سرها در جد حلق و عانه نتف بغل .

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل نیست. و شامل پیش گفتار پدیدآورنده، فهرست مطالب مختصر شده و متن منظوم با جای خالی‌ای پس از برگه 1b³ می‌باشد؛ به طور کلی حدود دو سوم از این فرهنگ یعنی تقریباً ۲۲۰ بیت از آن در این نسخه آمده است.

تاریخ کتابت: نیامده است.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: نیامده است؛ تعداد برگ: ۳۲؛ تعداد سطر: ۷؛

اندازه متن: نیامده است.

نوع کاغذ: نیامده است.

نوع جوهر: نیامده است.

نوع خط: نیامده است.

نوع جلد: نیامده است.

(۵۹۶)

۸۷. شماره نسخه: C 299 (441 a)

نام کتاب: مهذب الاسماء فی مرتب الحروف و الاشياء.

توضیح نام اثر: این اثر معمولاً با عنوان کوتاه شده «مهذب الاسماء» خوانده می‌شود.

پدیدآورنده: محمود بن عمر بن محمود بن منصور القاضی زنجی سجری. ظاهراً وی اهل آسیای میانه بوده، و در قرن هفتم قمری (سیزدهم میلادی) می‌زیسته است.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، یک فرهنگ عربی به فارسی اسامی و جزها است که شامل مجموعه وسیعی از اسامی عربی، و یکی از قدیمی ترین و مشهورترین فرهنگها در نوع خود می‌باشد. و متشکل از پیشگفتار کوتاهی از پدیدآورنده، فصل جداگانه نه چندان بزرگی درباره اسامی خداوند و بیست و هشت فصل بر اساس حروف الفبای عربی است.

آغاز نسخه: الحمد لله الذی خلق الخلائق بقدرته و خلق بنی آدم بعزته و اختار الانبیاء.

پایان نسخه: و سعد الاخیه و فرع الدلو المقدم و فرع الدلو

الموخر و بطن الحوت و هو الرشا دو منزل و ثلثی از منزل برجی باشد.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل متن کامل است.

تاریخ کتابت: ذی القعدة ۱۰۰۸ قمری (می - ژوئن ۱۶۰۰ میلادی)

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: خواجه محمد بن مولانا هاشم سمرقندی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها به ندرت تصحیحاتی برای متن آمده است. در برگه a¹ یادداشتی به زبان فارسی درباره خرید این نسخه در رجب ۱۲۶۴ قمری (ژوئن ۱۸۴۸ میلادی) و دیگر یادداشت‌هایی به زبان فارسی به چشم می‌خورد. در برگه 1a⁰ رونویس زیر وجود دارد: « Musei Asiatici 441a ». در برگه‌های 1a¹³, 1b, مهر دایره‌ای مشکی به همراه افسانه ناخوانای عربی و یک مهر بیضی شکل کوچک قرار دارند که روی مهر دوم «سعدالدین بن» نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه پیش از سال ۱۸۸۹ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۷×۱۷.۵؛ تعداد برگ: ۴ + ۱۳۱ + ۳؛

تعداد سطر: ۲۷؛ اندازه متن: ۱۸×۱۱.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، محکم، از جنس خوب، براق، به رنگ کرم است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین بخشها، فصلها و قسمتها با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ نه چندان درشت خوش.

نوع جلد: صحافی شرقی، آسیای میانه‌ای، مربوط به دوره اخیر (قرن نوزدهم میلادی)، محکم، مقوایی، پوشیده شده با کاغذ براق به رنگ قرمز تیره، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس تیماج قرمز رنگ است. در هر دو روی جلد‌های صحافی، تصویری برجسته یعنی قابهایی با سه نشان سبز رنگ وجود دارد؛ در نشان‌های کوچک، رونوشتی با نام شخص صحاف یعنی «عمل میر عادل خواجه صحاف» حکاکی شده است.

(۵۹۷)

۸۸. شماره نسخه: C 1334 (Nov.680)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مهذب الاسماء فی

مرتب الحروف و الاشياء)

آغاز نسخه: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، یکی از بزرگ‌ترین فرهنگ‌های عربی به فارسی است، که شامل کار دوباره تلخیصی و ترجمه به زبان فارسی فرهنگ مشهور تفسیری عربی «صحاح اللغات» است که توسط ابو نصر اسماعیل بن حماد فارابی جوهری (تاریخ وفات سال ۳۹۳ قمری/ ۱۰۰۳ - ۱۰۰۴ میلادی) گردآوری شده است.

آغاز نسخه: اذا اخر... داغث الحرح ای امه وسال فیه غثیثه ای فساد و مده و فساد عقل ایضا و فلان .

پایان نسخه: قال ذوالرمه الا یا اسلمی یا دارمی عالی البلی ولا زال منهلا سجر عانک القطر .

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است، و در آن آغاز اثر یعنی پیش گفتار و فصلهای الف، ب، ت و بخش مربوط به فصل س، تا قسمت عین، و پایان اثر وجود ندارد. جاهای خالی زیادی در وسط این نسخه در اثر از بین رفته برخی برگه‌ها به چشم می‌خورد. اما آن قسمت از متن اثر که در این نسخه آمده است، با اثر مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: ۲۳ ذی القعدة ۷۰۰ قمری (۳۰ ژوئیه ۱۳۰۱ میلادی).

مکان کتابت: شهر کاشغر.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه‌های 1a, b, یادداشت‌هایی از افراد ناشناس به زبان فارسی وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط بندیکتوف در سال ۱۹۳۸ از آسیای میانه به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۶×۱۹.۵؛ تعداد برگ: ۳۸۱؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۲۰×۱۴.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، محکم، و با توناژ قهوه‌ای است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ درشت که به سختی قابل خواندن است (در برگه‌های a۲ - 1b۲۹) و از برگه 2a۲۹ تا پایان، خط نسخ نوشته توسط شخص دیگری می‌باشد.

نوع جلد: صحافی از بین رفته است، جلد‌های قدیمی، محکم، و از جنس چرم قهوه‌ای تیره به همراه نسخه در یک فایل نگهداری می‌شود.

(۵۹۹)

۹۰. شماره نسخه: D 343 - (Nov.964) 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (الصراح من الصحاح)

آغاز نسخه: باشد چون ناسور و جای فرود شدن آفتاب مغرب لذک و قولهم لقیته معیربان الشمس صعروه علی غیر.

پایان نسخه: جزو نصف است و ثلث و ربع و خمس و سدس و سبع است و ثمن و تسع و عشر.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه به استثنای هشت فصل آخر ضمیمه که کاتب نسخه آنها را از قلم انداخته است، متن کاملی دارد. و بقیه متن با متن نسخه C 299 مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۲ قمری (۲۷ - ۱۸۲۶ میلادی).

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها به ندرت یادداشت‌هایی مربوط به متن آمده است. در قسمت داخلی جلد صحافی روی کتاب، اشعار فارسی نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴.۳×۱۴؛ تعداد برگ: ۲۲۸؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۷.۵×۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، سفید با مایه‌هایی از رنگ زرد، کمی یراق است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها و قسمت‌ها با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ پر رنگ در اندازه‌های متوسط، و خط نستعلیق (از برگه ۱۰۲).

نوع جلد: صحافی شرقی، آسیای میانه‌ای، محکم، مقوایی، و پوشیده شده با کاغذ سبز رنگ است، و در هر دو روی جلد، نقش برجسته، یعنی قاب و سه نشان وجود دارد.

(۵۹۸)

۸۹. شماره نسخه: B 4085

نام کتاب: الصراح من الصحاح.

توضیح نام اثر: از این فرهنگ بیشتر با نام «صراح» یاد می‌شود.

پدیدآورنده: ابوالفضل جمال الدین محمد بن عمر بن خالد قریشی که در ماوراالنهر ساکن بوده است. اثر دیگری با مضمون تاریخی (به زبان عربی) تحت عنوان «ملحقات الصراح» نیز به قلم وی نوشته شده است. وی در سال ۶۸۱ قمری (۱۲۸۲ میلادی) از دنیا رفت.

تاریخ تألیف اثر: این فرهنگ در سال فوت وی یعنی ۱۶ صفر ۶۸۱ (۲۶ می ۱۲۸۲ میلادی) به اتمام رسید.

مکان تألیف: شهر کاشغر.

پایان نسخه: قطعت و جدا کردن دو حصم را از او هم و محبوس ماندن در دست کسی کرد تصریب تا دوشیدن.
 کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است، و برگه‌های آغازین و پایانی آن از بین رفته است.
 تاریخ کتابت: قرن چهاردهم میلادی.
 مکان کتابت: آسیای میانه.
 نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه 1a^o یادداشتی به زبان فارسی به همراه نام آخوند ملا حسین و تاریخ ۱۲۶۴ قمری (۴۸ - ۱۸۴۷ میلادی) و دیگر یادداشتها به زبان فارسی آمده است. در برگه a¹ یادداشتهایی از افراد ناشناس به زبان فارسی به چشم می‌خورد. در بسیاری از برگه‌ها از چاپ مربعی شکل با تاریخ ۷۷۴ قمری (۷۳ - ۱۳۷۲ میلادی) وجود دارد.
 سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۹.۶×۱۹.۷؛ تعداد برگ: ۳۵۲؛ تعداد سطر: ۲۹؛ اندازه متن: ۲۰×۱۳.۵
 نوع کاغذ: کاغذ شرقی، سفید، نازک، که کمی زرد شده است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین قسمتها با جوهر قرمز، عناوین فصلها با رنگ طلایی، و کلمات تفسیر شده در حاشیه‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده‌اند.
 نوع خط: خط نسخ سریع.
 نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با چرم قهوه‌ای تیره، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس چرم مشکی است.

(۶۰۰)

۹۱. شماره نسخه: C 287 6 (430d)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (الصراح من الصراح)
 آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
 کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است، و با اثر مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: صفر ۹۳۹ قمری (سپتامبر ۱۵۳۲ میلادی).

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: خواجه محمد بن معلول بن اشرف.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه آغازین و پایانی این نسخه، یادداشت‌های کوچک و قسمتهایی از آثاری به زبان

عربی و فارسی به نظم و نثر وجود دارد، برای مثال دو قسمت از فرهنگ‌های تفسیری فارسی در هشت سطر (در برگه b¹) و در ۱۲ سطر (در برگه a²) آمده است. و در حاشیه‌ها به ندرت یادداشت‌های دیده می‌شود که تکمیل کننده متن هستند. در قسمتهای داخلی جلدهای صحافی، یادداشت‌هایی از صاحبان این نسخه به زبان فارسی، و اشعاری به چشم می‌خورد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. ار. روزن در سال ۱۹۰۸ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
 اندازه صفحه: ۲۵.۵×۱۸.۲؛ تعداد برگ: ۳۵۰؛ تعداد سطر: ۲۷؛ اندازه متن: ۲۰.۵×۱۱.۵

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، براق، و زرد شده در اثر مرور زمان است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها و قسمتها و کلمات توضیحی که در حاشیه آمده با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با چرم قهوه‌ای روشن، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس همان چرم است. و بر روی هر دو جلد صحافی، قابها و نشانهای برجسته دارای تزیین با طرح گل وجود دارد.

(۶۰۱)

۹۲. شماره نسخه: D 51 (43c)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (الصراح من الصراح).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
 کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه کامل است، و با اثر مطابقت دارد. در نتیجه از بین رفتن اولین برگ این نسخه فصل جای خالی نه چندان بزرگی پس از برگه ۴۴۹ در قسمت فصل واو - یا بوجود آمده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۰۷۵ قمری (۶۵ - ۱۶۶۴ میلادی).

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها به ندرت یادداشت‌هایی آمده، که تکمیل کننده متن هستند. در برگه ۴۵۶ ردی از مهر بیضی شکلی به همراه افسانه پاک شده‌ای به جا مانده است. در سمت بالایی جلد صحافی، برگه‌ای با رونوشتی از صاحب نسخه (با حروف الفبای قدیمی روسی) وجود دارد که در آن عنوان فرهنگ و نام پدید آورنده آمده است.

نوع خط: خط نسخ سریع نوشته شده، و گاهی گذری به نستعلیق شکسته تا مرتب در اندازه‌های متوسط.
نوع جلد: نیامده است.

(۶۰۳)

۹۴. شماره نسخه: A 203 – 6 (481a)

نام کتاب: سلک الجواهر.

توضیح نام اثر: نیامده است.
پدیدآورنده: عبد الحمید بن عبد الرحمن انکوری (قرن ۸ق)
تاریخ تألیف اثر: جمادی الآخر ۷۵۷ق.
مکان تألیف: نیامده است.
شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، یک فرهنگ عربی به فارسی منظوم شامل حدود سه هزار لغت از مجموعه لغات پرکاربرد است. این فرهنگ مشتمل بر پیش گفتار پدیدآورنده به نثر (به زبان فارسی، به استثنای چند سطر ابتدایی عربی)، سی و پنج بند شعر و به طور کلی پانصد بیت است.
آغاز نسخه: الحمد لله الذی زین الانسان بالراس والراس بالانسان و کرمهم. آغاز بند اول: الله خدا احد یکی دان حی زنده رقیب چو نگهبان .
پایان نسخه: قصاری و نهایت حاتمت چون عاقبت. پایان.
کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه کامل است.
تاریخ کتابت: نیامده است.
مکان کتابت: نیامده است.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
سابقه نسخه: نیامده است.
اندازه صفحه: نیامده است؛ تعداد برگ: ۹۳؛ تعداد سطر: ۷؛ اندازه متن: ۷×۱۱.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، و براق.
نوع جوهر: کلمات تفسیر شده با خط مشکی خط کشیده شده است.
نوع خط: خط نسخ پر رنگ درشت غیر حرفه‌ای و گذری به خط نسخ در اندازه متوسط.
نوع جلد: نیامده است.

(۶۰۴)

۹۵. شماره نسخه: C 298 (437 ba a)

نام کتاب: کنز اللغات.

توضیح نام اثر: نیامده است.
پدیدآورنده: محمد بن عبد الخالق معروف، فرهنگ نویس قرن نهم قمری (پانزدهم میلادی).

سابقه نسخه: این نسخه توسط اف. اف. پاسپلوف در سال ۱۹۱۰ از کاتا کورگان، آسیای میانه به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۹.۳×۱۸.۳؛ تعداد برگ: ۱ + ۴۵۶ + ۲؛
تعداد سطر: ۲۵ سطر (و گاهی در ابتدای نسخه، ۳۰ سطر)؛
اندازه متن: ۱۰.۵×۲۰.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، براق، و زرد رنگ شده که در اثر مرور زمان است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها و قسمت‌ها و کلمات تفسیر شده‌ای که در حاشیه‌ها آمده‌اند، با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ هندی مرتب و خوانا.
نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، و پوشیده شده با چرم قهوه‌ای تیره، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس چرم زرد رنگ است. جلدهای صحافی از بیرون با کاغذ رنگارنگی پوشیده شده‌اند.

(۶۰۲)

۹۳. شماره نسخه: D 343 – 2 (Nov.964)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (الصراح من الصراح).

آغاز نسخه: التقديم و التاخيرای لونها فاقع فاقعه سختی فقايع فقايع عمعدها شراب.
پایان نسخه: فصل الشين شبه و سکونها مانند .
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص، و شامل قسمتهایی از فرهنگ «الصراح من الصراح» است.
تاریخ کتابت: نیامده است.
مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه مهر دایره‌ای مانند به همراه افسانه عربی وجود دارد، که در آن نام «میختر الیاس بن عثمان علی ...» قابل خواندن است.
سابقه نسخه: نیامده است.
اندازه صفحه: ۲۹×۱۹؛ تعداد برگ: ۳۳؛ تعداد سطر: ۲۴؛
اندازه متن: ۱۲×۲۱؛

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، کمی براق، و کاملاً کدر شده در اثر مرور زمان است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها و قسمت‌ها، و کلمات تفسیر شده‌ای که در حاشیه‌ها آمده‌اند با جوهر قرمز نوشته شده است.

تاریخ تألیف اثر: این فرهنگ در نیمه دوم قرن نهم (پانزدهم میلادی)، یعنی حدود سال ۸۷۰ قمری (۶۶-۱۴۶۵ میلادی)، به افتخار فرمانروای گیلان سلطان کارگیا (کیا) محمد (۸۸۳-۸۵۱ قمری/ ۱۴۷۸-۱۴۴۷ میلادی) و جانشین وی کارگیا میرزا علی (که در سال ۹۱۱ قمری/ ۱۵۰۵ میلادی به قتل رسیده) گردآوری شده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، یکی از مشهورترین فرهنگ‌های عربی به فارسی قرون وسطی و شامل محدوده وسیعی از مجموعه لغات عربی انتخاب شده از قرآن و احادیث و مشتمل بر پیش‌گفتار پدیدآورنده و بیست و هشت فصل می‌باشد.

آغاز نسخه: جواهر کنوز لغات حمد و ستایش نثار بارگاه حضرت متکلمی که زبان اصناف.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه به استثنای جافتادگی پیش‌گفتار، باقی کتاب کامل است.

تاریخ کتابت: نیمه ذی القعدة ۱۰۱۶ قمری (فوریه ۱۶۰۸ میلادی).

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ال. اف. بوگدانوف در سال ۱۹۱۲ میلادی از ایران به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵×۱۶.۵؛ **تعداد برگ:** ۳۰۹ + ۱؛ **تعداد سطر:** ۲۱؛ **اندازه متن:** ۱۷×۱۱.۳

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، براق، و زرد رنگ شده، و جنس برگه ۱ کاغذ اروپایی است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها با جوهر قرمز نوشته شده است، کلمات تفسیر شده با جوهر قرمز خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: خط نسخ خوش و مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی، از جنس چرم قهوه‌ای، و به همراه بست می‌باشد. در هر دو روی جلد‌های صحافی در میان آنها سه نشان وجود دارد که دارای تزیینی با طرح گل می‌باشد (که شاید کار ترک‌ها باشد).

(۶۰۵)

۹۶. شماره نسخه: B 557 (475a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کنز اللغات).

آغاز نسخه: نیامده است. **پایان نسخه:** نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است، و با اثر مطابقت دارد. و به ندرت جافتاده گی‌هایی درون متن به صورت خط فاصله در سطر دیده می‌شود. و آغاز آن همانند نسخه C 298 است.

تاریخ کتابت: سال ۱۰۵۴ قمری (۴۵-۱۶۴۴ میلادی).

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: عبادالله بن سعید (سید) علی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌های برگه‌های 85a, 90b, 98a, 189b, 190a, 312a, 340a, 348a ۴۹ و غیره گزیده‌های نه چندان بزرگی از فرهنگ‌های مختلف فارسی به چشم می‌خورد. در برگه 24b۴ یادداشتی به زبان مادری وجود دارد که گویای این مطلب است که این نسخه به میرزا نریمان شاه نظروف تعلق دارد. در برگه b۱ مهر مربعی شکلی با رونوشتی به زبان ارمنی به همراه نام «نریمان» و تاریخ ۱۸۱۶ میلادی قرار دارد. در همان جا یک مهر مربعی شکل با رونوشتی به زبان عربی نیز با همان نام وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط تریگولوف در سال ۱۸۵۷ میلادی از ایران به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱.۳×۱۵.۳؛ **تعداد برگ:** ۴۲۴ + ۱؛ **تعداد سطر:** ۱۶؛ **اندازه متن:** ۱۵.۵×۹.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها با جوهر قرمز نوشته شده است، کلمات تفسیر شده با جوهر قرمز خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: خط نسخ ریز سریع نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی شرقی، از جنس چرم مشکی است و لبه صحافی این نسخه به رنگ آبی است.

(۶۰۶)

۹۷. شماره نسخه: B 2390 - 3

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کنز اللغات).

آغاز نسخه: مصدر آنست که معنی پارسی او را چنان ادا تون کرد که در آخر آن دال و نون باشد یا تا و نون باشد.

پایان نسخه: مجموع المعنی باشد همچو قوم و شاید که بعکس باشد همچو هیایب که به معنی جامه بریده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل قسمتی از پیش‌گفتار پدیدآورنده است.

تاریخ کتابت: جمادی الثانی ۱۰۲۳ قمری (ژوئیه ۱۶۱۴ میلادی).

مکان کتابت: استرآباد (ایران).
نام کاتب: حاجی محمد شریف با لقب عبدالصمد
استرآبادی است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه‌های a, 159a
چندین اثر از مهر نه چندان بزرگ بیضی شکلی به همراه
افسانه‌ای عربی ناخوانایی بر روی آن وجود دارد.
سابقه نسخه: این نسخه توسط ان. اف. پاسخین در سال
۱۹۳۰ از آسیای میانه به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ
وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۰×۱۲.۷؛ تعداد برگ: ۳؛ تعداد سطر: ۱۹؛
اندازه متن: ۷×۱۴.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی، محکم، کمی براق، سفید، و کدر
شده در اثر مرور زمان است.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، و دارای قسمت شیرازه
بندی از جنس چرم قهوه‌ای است.

(۶۰۷)

۹۸. شماره نسخه: C 739

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کنز اللغات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه کامل است و با اثر
مطابقت دارد. پیش‌گفتار کمی نسبت به اثر خلاصه شده و
تقریباً یک برگ جافاده است. در این نسخه دو بخش مشاهده
می‌شود که بعداً اضافه شده‌اند، یک بخش (برگه‌های ۳۱۴ - ۳۴
و ۳۱۷ - ۳۱۵ و ۳۴ و ۳ - ۱) زودتر، و بخش دوم (برگه‌های
۳۳ - ۴) دیرتر. آغاز این نسخه همانند نسخه ۲۹۸ است.
تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: به ندرت یادداشتهایی
آمده در تصحیح متن اصلی آمده است. در برگه‌های
یادداشت‌هایی با مداد به زبان فرانسوی وجود دارد. در
برگه‌های مهر کتابخانه بخش آموزشی وزارت امور خارجه به
چشم می‌خورد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط بخش آموزش وزارت امور
خارجه در سال ۱۹۱۸ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ
وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴×۱۸؛ تعداد برگ: ۳ + ۳۱۷ + ۳؛ تعداد
سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۱۸.۵×۱۲
نوع کاغذ: کاغذ شرقی، توناژ قهوه‌ای روشن، و براق.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها با
جوهر قرمز نوشته شده است، کلمات تفسیر شده با جوهر قرمز
خط کشیده شده‌اند.
نوع خط: متن کتاب توسط کاتب‌های مختلف با خط‌های
زیر نوشته شده است: برگه‌های ۳ - ۱، ۳۱۷ - ۳۱۵، ۳۴ خط
نسخ مرتب و خوانا، برگه‌های ۳۳ - ۴ خط نستعلیق پر رنگ
درشت، برگه‌های ۳۱۴ - ۳۴ خط نسخ نامرتب و سریع نوشته
شده با عناصری از خطوط نستعلیق و نستعلیق شکسته است.
نوع جلد: صحافی شرقی، مشکی، چرمی است، و در روی
هر دو جلد، قابی برجسته و اثری از تصویری برجسته به شکل
تعدادی لوزی آمده است.

(۶۰۸)

۹۹. شماره نسخه: C 297 (437 ba)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کنز اللغات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و مطابق با اثر است.
تاریخ کتابت: ۷ ربیع الثانی ۱۲۴۳ قمری (۲۸ اکتبر
۱۸۲۷).

مکان کتابت: شهر آستاراخان.

نام کاتب: ابن میر معین حاجی میر ابوطالب مشهدی.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه a۲ رونویسی از
صاحب نسخه آمده است. به ندرت در حاشیه‌ها یادداشتهایی از
کاتب نسخه به چشم می‌خورد. در برگه‌های a, 369a, 369b
قسمتهایی از شعرهای فارسی از فردوسی، نظامی، خاقانی و
غیره وجود دارد، در برگه b۱ قسمتهایی به نثر همچون
حکایات لقمان، لطیفه‌ای درباره سه سؤال از بهلول قرار دارد.
سابقه نسخه: این نسخه توسط ک. گ. زالمان (خریداری از
گوتوالد) در سال ۱۸۹۱ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ
وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۲×۱۹.۵؛ تعداد برگ: ۳۶۹؛ تعداد سطر: ۲۰؛
اندازه متن: ۲۰.۵×۱۱.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، روسی با کیفیت بالا، سفید و براق
است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها با
جوهر قرمز و کلمات تفسیر شده با جوهر قرمز نوشته شده
است، و ارجاعها با جوهر سیاه خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: خط نستعلیق خوش مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی، محکم، مقوایی، و پوشیده شده با چرمی به رنگ قرمز قهوه‌ای است، در روی هر دو جلد در مرکز آنها نشانه‌هایی پوشیده شده با کاغذ سبز رنگ و دارای تزیینی بر طرح برجسته گل وجود دارد، و جلد‌ها همچنین با قابی برجسته، سه گوشها، و لوزی‌هایی آراسته شده‌اند، قسمت شیرازه بندی نیز از جنس همان چرم جلد‌ها می‌باشد.

(۶۰۹)

۱۰۰. شماره نسخه: D 54 (435c)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کنز اللغات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است و با اثر مطابقت دارد. و به ندرت جا افتاده گی‌هایی در متن دیده می‌شود. آغاز نسخه ظاهراً موخرتر از بقیه قسمت‌ها به کتابت درآمده است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه ab۱ یادداشت‌هایی از خوانندگانی نا شناس با الفبای عربی وجود دارد، در برگه 1b۰۰ یادداشتی به زبان لاتین با جوهر قرمز به صورت زیر آمده است: «از کتابهای ال. بوگدانوف، تهران، سال ۰۵ - III ۲». در برگه b۱ مهر کوچک بیضی شکلی به همراه افسانه فارسی «الئونید بوگدانوف. ۱۳۲۳» (۰۶ - ۱۹۰۵ میلادی) قرار دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ال. اف. باگدانوف در سال ۱۹۰۷ از تهران به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۴.۵×۲۰.۵؛ تعداد برگ: ۱ + ۲۳۱؛ تعداد سطر: ۲۷ - ۲۴؛ اندازه متن: ۲۶×۱۳.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، محکم، نه چندان براق، به رنگهای آبی و سفید است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصل‌ها با جوهر قرمز نوشته شده است، کلمات تفسیر شده با جوهر قرمز خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: این نسخه توسط دو کاتب با خط‌های زیر رونویسی شده است: برگه‌های ۵ - ۱ خط نستعلیق ظریف ریز با گذری به نستعلیق شکسته، و برگه‌های ۲۳۱ - ۶ خط نسخ در

اندازه متوسط.

نوع جلد: صحافی شرقی، از جنس چرم مشکی است، و در هر دو روی جلد‌ها، قاب برجسته و در وسط آنها سه نشان به شکل لوزی و تزیین طرح گل وجود دارد. این صحافی در سال ۱۹۵۶ میلادی با استفاده از جلد‌های قدیمی مرمت شده است.

(۶۱۰)

۱۰۱. شماره نسخه: C 316 (477b)

نام کتاب: خلاصه اللغات و تفسیر مشکلات.

توضیح نام اثر: از این اثر با عنوان «خلاصه اللغات» نیز یاد می‌شود.

پدیدآورنده: اسماعیل بن لطف الله باخرزی، که ظاهراً در قرن پانزدهم میلادی می‌زیسته است، چرا که این نویسنده، پدیدآورنده اثر مذهبی «خلاصه الاسلام» که در قرن نهم قمری نوشته شده است نیز می‌باشد.

تاریخ تألیف اثر: این فرهنگ پیش از سال ۹۱۶ قمری (۱۵۱۰ میلادی) گردآوری شده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، فرهنگ کلمات دشواری (از نقطه نظر گردآورنده) که در زبان ادبی فارسی به کار برده می‌شوند، است. و ترجمه تفسیر این کلمات نیز به زبان فارسی در آن وجود دارد.

آغاز نسخه: (پیشگفتار): الحمد لله الذی انزل القرآن العربی اوضح الحجج البینات و صیر لغه العرب. آغاز فرهنگ: ابق گریزنده اثم بذهکار آجر خشت پخته آجله آن جهان.

پایان نسخه: باب الیا المکسوره یسار لغتیست در یسار و آن لغت ادی است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل فرهنگ ناقصی است. در آن پیش گفتار و بیست و سه فصل وجود دارد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها یادداشت‌هایی از کاتب نسخه به چشم می‌خورد که تصحیح و تکمیل کننده متن هستند. در برگه 1a۰ با دست خط خانیکوف، یادداشت زیر نوشته شده است: «این نسخه ۲۱ / ۹ ژوئیه سال ۱۸۵۸ میلادی در مشهد از آخوند ملا مهدی ۶ صاحبقران خریداری شده است». در برگه‌های 1a۱۳۷، b، مهر شش گوشه‌ای به

سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۴.۸×۱۵.۵؛ تعداد برگ: ۱۳۳؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۷.۵×۷.۵.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی، با توناژ مایل به خاکستری، از جنس نامرغوب، کمی براق، و نازک است.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها با جوهر قرمز نوشته شده است، کلمات تفسیر شده با جوهر قرمز خط کشیده شده‌اند.
نوع خط: خط درشت پر رنگ مرتب و خوانا.
نوع جلد: جلد: صحافی شرقی، محکم، مقواییریال و پوشیده شده با کاغذی به رنگ سبز تیره است، و قسمت شیرازه بندی از جنس چرم مشکی می‌باشد.

(۶۱۲)

۱۰۳. شماره نسخه: B 2126 – 20 (Nov.879)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خلاصه اللغات و

تفسیر المشكلات).

آغاز نسخه: (پیشگفتار): الحمد لله الذي انزل القرآن العربي اوضح الحجج البينات و صير لغة العرب. آغاز فرهنگ: أبق گریزنده آثم بذهکار آجر خشت پخته آجله آن جهان .
پایان نسخه: يسرا دست چپ یمن برکت و خجستگی یمنی دست راست.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل پیش گفتار، و بیست و شش فصل است، و در مقایسه با بقیه نسخه‌ها تعداد کمتری کلمه در آن تفسیر شده است. و جا افتاده گیهای نه چندان بزرگ در متن آن مشاهده می‌شود.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۳؛ تعداد برگ: ۳۷؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۷×۹.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، براق و زرد رنگ است.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها با جوهر قرمز نوشته شده است، کلمات تفسیر شده با جوهر قرمز خط کشیده شده‌اند.

همراه افسانه ناخوانایی با فونت عربی قرار دارد.
سابقه نسخه: این نسخه توسط ان. و. خانیکوف در سال ۱۸۵۸ از مشهد (ایران) به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴.۵×۱۴.۵؛ تعداد برگ: ۱۰۶؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۹×۹.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، سفید، و کمی براق.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها با جوهر قرمز نوشته شده است، کلمات تفسیر شده با جوهر قرمز خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: خط نستعلیق درشت غیر حرفه ای.
نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، از جنس چرم قرمز، و دارای قسمت شیرازه بندی یک تکه است. و در هر روی دو جلد صحافی، سه گوشه‌های برجسته و نشان بیضی شکلی با تزئین طرح گل قرار دارد.

(۶۱۱)

۱۰۲. شماره نسخه: C 1971 – 4

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خلاصه اللغات و

تفسیر المشكلات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: متن نسخه کامل است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: اطراف ولگا.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌های برگه‌های b, 190a۵۸ با دست خط کاتب، موارد تکمیلی و تصحیحی مربوط به متن اصلی آمده است که گاهی آنها با ارجاعهایی به دیگر فرهنگها همچون موارد زیر همراه هستند: «تاج المصادر» بیهقی، «کنز اللغات»، «موید». در برگه a۱۱ یادداشتی از خواننده‌ای به همراه تاریخ زیر قرار دارد: ۱۲۷۷ قمری (۶۱ - ۱۸۶۰ میلادی)، در قسمت داخلی جلد صحافی روی کتاب، یادداشتهایی از خوانندگان است. بر روی صحافی، بر چسبی با رونوشتی به زبان تاتاری درباره تعلق دادن این نسخه به کتابخانه وحیدوف دیده می‌شود. در برگه‌ها اثرهای بسیاری از مهر بیضی شکلی با رونویس زیر مشاهده می‌شود: «کتابخانه اس. گ. وحیدوف».

سابقه نسخه: این نسخه توسط اس. گ. وحیدوف در سال ۱۹۳۴ از اطراف ولگا (قازان) به انستیتوی شرق‌شناسی

نوع خط: خط نستعلیق درشت پر رنگ.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی پوشیده شده با کاغذ سبز رنگ و لاک است، و قسمت شیرازه بندی از جنس چرم تیره می‌باشد، و در هر دو روی جلد‌ها قاب برجسته، و در وسط جلد‌ها سه نشان با نقش برجسته و دارای تزیین طرح گل است، و این جلد‌ها با کاغذ قرمز رنگی پوشانده شده‌اند.

(۶۱۳)

۱۰۴. شماره نسخه: B 2225 – 1 (Nov.1198)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خلاصه اللغات و تفسیر المشكلات).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل متن کامل فرهنگ یعنی پیش گفتار و بیست و هشت فصل است. متن این فرهنگ با متن نسخه C 316 مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه‌های یادداشتهایی از خوانندگان وجود دارد. در قسمت داخلی جلد رویی صحافی، دو رباعی نوشته شده‌اند.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۸×۱۳.۲؛ تعداد برگ: ۱۴۳؛ تعداد سطر: ۱۵؛ اندازه متن: ۱۳×۶.۵.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، و براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصل‌ها با جوهر قرمز نوشته شده است، کلمات تفسیر شده با جوهر قرمز خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: خط نستعلیق مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، پوشیده شده با لاک به رنگ آلبالویی، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس چرم سبز رنگ است، در هر دو روی جلد‌ها در وسط آنها سه نشان وجود دارد، که در نشانهای کوچک، نام صحاف و تاریخ زیر حک شده است: «عمل عوض محمد صحاف ۱۲۸۵». جلد‌ها از قسمت بیرون با کاغذ زرد رنگی پوشیده و با قاب قرمز رنگی

آراسته شده‌اند.

(۶۱۴)

۱۰۵. شماره نسخه: C 1300 (Nov.599)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خلاصه اللغات و تفسیر المشكلات)

آغاز نسخه: و عثمان ابو الحسن و ابو تراب علی رضی الله عنهم ابوالفرس سام ابوالترکب یافت ابوالهند.

پایان نسخه: هاضوم و هاضمه آنچه طعام بکوهاله سرای ماه و هالک.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است، و در آن برگه‌های آغازین و پایانی وجود ندارد. در آن پیش گفتار، فصل اول، فصل «ه» و «یا» نیامده است. بقیه متن کامل است. و به ندرت جافتادگیهایی به چشم می‌خورد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها از برگه a1 تا آخر به استثنای برخی از آنها گزیده‌هایی از یک فرهنگ عربی به فارسی آمده است. در قسمت داخلی جلد پشتی صحافی کتاب و در برگه 1a6 یادداشتهایی از خوانندگان وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵×۱۵.۴؛ تعداد برگ: ۶۱؛ تعداد سطر: ۲۴ – ۲۲؛ اندازه متن: ۲۰×۱۰.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، سفید، کمی براق و با کیفیت پایین است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصل‌ها با جوهر قرمز نوشته شده است، کلمات تفسیر شده با جوهر قرمز خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: خط نستعلیق نا مرتب.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با چرم قهوه‌ای است، و بر روی هر دو جلد صحافی کتاب، تصویر برجسته‌ای به شکل لوزی‌ها و سه گوشهایی وجود دارد، و جلد با چرم سفید رنگی دارای تزیین برجسته طرح گل پوشیده شده است.

پایان نسخه: یسری اسانی دست چپ یمنی دست راست
یوح آفتاب یمن بر که تپه بیابان .

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است. آغاز آن از
بین رفته است. و پیش گفتار و فصل اول، دوم و آغاز قسمت
سوم این فصل در آن وجود ندارد. بقیه متن به استثنای قسمت
آخر یعنی قسمت سوم فصل آخر کامل می‌باشد. متن این
فرهنگ با متن نسخه C 316 مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ان. اف. پاسخین در سال
۱۹۳۰ میلادی از آسیای میانه به انستیتوی شرق‌شناسی
سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۱۱؛ تعداد برگ: ۱۲۷؛ تعداد سطر: ۱۷؛
اندازه متن: ۱۴.۵×۸.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی)، با مهر برجسته
کارخانه‌ای زیر است: «کارخانه شماره ۶ گانچاروف».

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین برخی از
بخشها به ندرت با جوهر قرمز نوشته شده است

نوع خط: خط نستعلیق متوسط مرتب و خوانا.

نوع جلد: این نسخه بدون صحافی و در کاغذ محکمی
پیچیده شده است.

(۶۱۷)

۱۰۸. شماره نسخه: C 1244 – 4 (Nov.464)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خلاصه اللغات و

تفسیر مشکلات) .

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: ادام نان خروش ادم جمع ادامیه دایم شدن
ادانت دام دادن اداه مطهره ادبار پشت بدادن .

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه، قسمتی از اثر می‌باشد، و
شامل پیش گفتار و فصل الف می‌باشد که در قسمت سوم این
فصل نیمه تمام مانده است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال

(۶۱۵)

۱۰۶. شماره نسخه: A 1098

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خلاصه اللغات و

تفسیر مشکلات) .

آغاز نسخه: بعد از حمد خالق اکبر و درود حضرت پیغمبر
و لغت حیدر صفت نموده می‌شود لفظ چند از لغات مشهوره.

پایان نسخه: یتن آن کودک که آمر زنده باد که هر گاه این
الفاظ

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است، و در آن
عنوان اثر نیامده، و شامل پیش گفتار و ۲۳ فصل می‌باشد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه a۱ و در
قسمتهای داخلی صحافی، یادداشتهایی از صاحبان نسخه به زبان
فارسی آمده است. در برگه‌های 1a, 1b, 4a مهرهایی بیضی
شکل کوچکی به همراه افسانه ناخوانای عربی وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط هیئت باستانشناسی آکادمی
علوم اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۳۴ از آسیای میانه به
انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵.۵×۱۰؛ تعداد برگ: ۶۴؛ تعداد سطر: ۱۲؛
اندازه متن: ۱۲.۵×۷.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، آسیای میانه‌ای با توناژ قهوه‌ای
روشن، با کیفیت پایین، و کمی براق است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها با
جوهر قرمز نوشته شده است، کلمات تفسیر شده با جوهر قرمز
و کمی درشت تر نوشته شده‌اند.

نوع خط: خط نستعلیق ریز مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی، آسیای میانه‌ای، محکم، مقوایی،
پوشیده شده با کاغذ سبز رنگ، و دارای قسمت شیرازه بندی از
جنس تیماج قرمز است، و در روی هر دو جلد صحافی، سه
لوزی نقش برجسته دارای تزیین طرح گل فشرده است.

(۶۱۶)

۱۰۷. شماره نسخه: A 920

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خلاصه اللغات و

تفسیر مشکلات) .

آغاز نسخه: دایم شدن ادانت دام دادن آداه مطهره ادبار
پشت دادن ادخال در آوردن.

۱۹۱۵ از بخارا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵×۱۴.۵؛ تعداد برگ: ۵؛ تعداد سطر: ۲۳؛
اندازه متن: ۱۹×۸
نوع کاغذ: کاغذ شرقی، محکم، قهوه‌ای رنگ و براق است.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها با جوهر قرمز نوشته شده است، کلمات تفسیر شده با جوهر قرمز خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: خط نستعلیق سریع نوشته شده.
نوع جلد: صحافی شرقی، آسیای میانه‌ای، محکم، مقوایی، به رنگ سبز روشن، و دارای قسمت شیرازه بندی و لبه‌ها از جنس تیماج قرمز رنگ است. در نشانهای بنفش لوزی شکل روی جلدهای صحافی، نام صحاف یعنی ملا سحاب الدین و تاریخ ۱۲۸۷ قمری (۸۱ - ۱۸۷۰ میلادی) قرار دارد.

(۶۱۸)

۱۰۹. شماره نسخه: C 296 (436)

نام کتاب: محیط اللغات .

توضیح نام اثر: نیامده است.
پدیدآورنده: احمد بن سلیمان کمال پاشازاده با نام مشهور کمال پاشازاده، شاعر، فیلولوگ (لغت شناس) تاریخ دان مشهور ترکی قرن شانزدهم میلادی است. وی مؤلف آثار بسیاری به زبان عربی می‌باشد. وی در سال ۹۴۰ قمری (۱۵۳۰) در قسطنطنیه دارفانی را وداع گفت.

تاریخ تألیف اثر: به نگارش درآوردن این اثر در سال ۹۲۶ قمری (۲۰ - ۱۵۱۹) میلادی به اتمام رسید.
مکان تألیف: این اثر در ترکیه به پایان رسیده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این فرهنگ شامل پیش گفتار و بیست و هشت فصل است که بر اساس حرف آخر کلمه مورد نظر تقسیم بندی شده‌اند. این اثر شامل طیف وسیعی از مجموعه لغات عربی است. و ترجمه فارسی آن بالای کلمه یا در زیر آن با خط ریز تری نوشته شده است.

آغاز نسخه: حمدی که احاطه و ممزد و الفهم بحد مرکز آن نرسد و ثنایی که اضعاف اعداد تعداد آن بسر نبرد خالقی را که در دبیرستان.

پایان نسخه: ثنی نهی نی نوی وحی عری رعی عمی .

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه‌های متن عربی‌ای وجود دارد که ارتباطی با اثر ندارد. در برگه یادداشت‌هایی از صاحبان به زبان عربی به همراه ذکر از نام پدیدآورنده و عنوان اثر و تاریخ زیر (تاریخ گردآوری شهر) مشاهده می‌شود: سال ۹۲۵ قمری (۱۵۱۹ میلادی).

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ال. روسو در سال ۱۸۱۹ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۰.۳×۱۸.۲؛ تعداد برگ: ۳۷۰؛ تعداد سطر: ۹
سطر اصلی و ۹ سطر ترجمه؛ اندازه متن: ۲۰×۱۰
نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، براق از دو نوع متفاوت محکم و نازک است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها با کلماتی همچون «نوعی دیگر» جوهر قرمز نوشته شده است، کلمات تفسیر شده توسط نقطه‌های قرمز درشت مشخص شده‌اند.

نوع خط: متن اصلی با خط نسخ درشت، و ترجمه فارسی با خط نستعلیق ریز نوشته شده‌اند.

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس چرم قهوه‌ای تیره، و پوشیده با کاغذ است.

(۶۱۹)

۱۱۰. شماره نسخه: C 2364

نام کتاب: منتخب اللغات شاه جهانی.

توضیح نام اثر: نام کوتاه این اثر «منتخب اللغات» است. و همچنین از آن با نام پدید آورنده نیز یاد می‌کنند: «رشیدی عربی».

پدیدآورنده: سید عبدالرشید بن غفور حسین مدنی تنوی است، که در شهر تته (هند) به دنیا آمده و پس از سال ۱۰۶۹ قمری (۵۹ - ۱۶۵۸ میلادی) از دنیا رفته است. فرهنگ تفسیری مشهور فارسی تحت عنوان: «فرهنگ رشیدی» و یا «رشیدی فارسی» نیز اثر او است.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، یکی از مشهورترین فرهنگ‌های عربی به فارسی می‌باشد که شامل طیف وسیعی از مجموعه لغات کاربرد زبان عربی است.

آغاز نسخه: بعد چنین گوید بنده احقر و ذره افقر

طرف کشند ارجه بفتح‌تین .
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه قسمتی از فرهنگ است،
و شامل متن کامل پیش‌گفتار و بخش «الف» تا قسمت «ط»
است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.
مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه‌های یادداشت‌هایی
از خوانندگان در تکمیل متن وجود دارد.
سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: نیامده است؛ تعداد برگ: ۱۲؛ تعداد سطر:
نیامده است؛ اندازه متن: ۱۹×۸
نوع کاغذ: نیامده است.
نوع جوهر: کلمات تفسیر شده با جوهر قرمز خط کشیده
شده است.
نوع خط: خط نسخ سریع نوشته شده با عناصری از خط
نستعلیق.
نوع جلد: نیامده است.

(۶۲۱)

۱۱۲. شماره نسخه: D 56 – 3 (492d)

نام کتاب: رساله فتحیه در لغت عربیه.
توضیح نام اثر: نام کوتاه این اثر «فتحیه» است، و نام دیگر
آن «نصاب الصبیان ابوالفتح حجازی» می‌باشد.
پدیدآورنده: ابوالفتح حجازی.
تاریخ تألیف اثر: نیامده است.
مکان تألیف: نیامده است.
شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، فرهنگ موجز عربی به
فارسی به نظم می‌باشد که به تاسی از فرهنگ مشهور «نصاب
الصبیان» گردآوری شده است.
آغاز نسخه: الحمد لله رب العالمین و الصلوه و السلام علی
نبیه محمد و آله اجمعین اما بعد چنین گوید ابوالفتح الحجازی

پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه کامل است.
تاریخ کتابت: نیامده است.
مکان کتابت: نیامده است.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

عبدالرشید الحسینی المدنی اصلاً و التتوی مولدا که این
کتابیست .

پایان نسخه: سلطنت آرای ممالک ستان شاه جهان ثانی
صاحب قرآن از پی تاریخش پی قال فتل گفت خرد منتخب
بی‌بدل .

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل متن کامل فرهنگ
به استثنای قسمت آغازین پیش‌گفتار است. تسلسل فصلها،
کلمات تفسیر شده، و همچنین متن تفسیر با اثر مطابقت دارد.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۵ قمری (۳۰ - ۱۸۲۹ میلادی)
می‌باشد.

مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها به ندرت
تصحیحاتی مربوط به متن آمده است. در برگه‌های یادداشت‌هایی
از خوانندگان به زبان فارسی وجود دارد.
سابقه نسخه: این نسخه توسط انستیتوی انسان و
نژادشناسی آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۳۹
از کالایی — خومبت (جمهوری سوسیالیستی) تاجیکستان
شوروی به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده
است.

اندازه صفحه: ۲۴.۳×۱۴.۸؛ تعداد برگ: ۵۱۸؛ تعداد سطر:
۱۵؛ اندازه متن: ۱۶.۵×۸.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی، با توناژ قهوه‌ای، براق و دارای
استحکام متفاوت است.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و کلمات تفسیر شده،
عناوین فصلها و قسمتها با جوهر قرمز نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق مرتب و خوانا.
نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با
چرم رنگی، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس چرم قهوه‌ای
است. این صحافی، یک کار هنری است که شامل سه رنگ
قهوه‌ای، قرمز و زرد است، و قابها و نشانهایی با نقش برجسته
دارد.

(۶۲۰)

۱۱۱. شماره نسخه: C 1244 – 1 (Nov.464)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (منتخب اللغات شاه
جهانی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: ارجوحه بالضم
ریسمانی که هر دو سر آن به درختی و از این طرف بدان

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: نیامده است؛ تعداد برگ: ۲۶؛ تعداد سطر: ۷؛

اندازه متن: ۱۸×۱۰

نوع کاغذ: نیامده است.

نوع جوهر: عناوین قسمتها با جوهر قرمز نوشته شده‌اند.

نوع خط: نیامده است.

نوع جلد: نیامده است.

(۶۲۲)

۱۱۳. شماره نسخه: B 1941 – 2 (Nov.348)

نام کتاب: فتح الباب.

توضیح نام اثر: این اثر با نام «ابواب العلوم» مشهور شده است.

پدیدآورنده: درویش جامی، شاعر قرن یازدهم قمری

(هفدهم میلادی) است.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، یک فرهنگ آموزشی

عربی به فارسی منظوم برای کودکان، و یکی از تاسی‌های بسیار

به «نصاب الصبیان» است. و شامل پیش‌گفتار ۱۳ بیتی و دو

بخش می‌باشد.

آغاز نسخه: علی الله التوکل فی البدایع علیه الاعتماد فی

النهایه .

پایان نسخه: در خزان پرهیز کن از سرد خشک در بهار

از گرم‌تر می‌کن حذر - - در زمستان قصد کردن نیک

نیست..... هیچ دارویی بتابستان مخور .

کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه کامل است، و با

نسخه توصیف شده، توسط منزوی مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: نیامده است.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها، به ندرت

یادداشت‌هایی وجود دارد که در ارتباط با متن هستند.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: نیامده است؛ تعداد برگ: ۱۳؛ تعداد سطر: ۱۵

-۱۳؛ اندازه متن: ۱۴×۸ .

نوع کاغذ: نیامده است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین قسمتهای

منظوم با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: نیامده است.

نوع جلد: نیامده است.

(۶۲۳)

۱۱۴. شماره نسخه: B 4538 – 10

نام کتاب: فرهنگ نامه عربی به فارسی.

توضیح نام اثر: این عنوان در نسخه وجود ندارد.

پدیدآورنده: نا مشخص است.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، شامل قسمت نه چندان

بزرگی از یک فرهنگ عربی به فارسی موجز است. و ترجمه

طیف محدودی از مجموعه لغات زبان عربی فارسی در آن

وجود دارد. و شامل شش فصل (باب) می‌باشد.

آغاز نسخه: بقا جزا استسقا مهیا ترسا صبا قبا افشا عتبا ملا

صفا فرا .

پایان نسخه: مباح صلاح فلاح سیاح جراح سانح ملاح صالح.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: هند شمال غربی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال

۱۹۱۴ از مولتان (هند) به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ

وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۴؛ تعداد برگ: ۴؛ تعداد سطر: ۹؛ اندازه

متن: ۱۶×۹

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، از جنس زبر، و با توناژ قهوه‌ای

است.

نوع جوهر: نیامده است.

نوع خط: متن کتاب با جوهر سیاه، و کلمات عربی با خط

نستعلیق پر رنگ درشت و ترجمه با خط نستعلیق ریز ظریف

نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با چرم

قهوه‌ای رنگ، به همراه بست و قسمت شیرازه بندی یک تکه است.

(۶۲۴)

۱۱۵. شماره نسخه: A 203 – 2 (481) a

نام کتاب: فرهنگ فارسی به عربی.

توضیح نام اثر:

پدیدآورنده: عبدالوهاب الشرقی بن سعید عبداللطیف بن

عبدالرحمان بن عبداللطیف.

آغاز نسخه: سبحان من انطق مسجل السن اللمس المسلاق
ووره القی و القی ان فطن السلاق.

پایان نسخه: یووه ججر ججران کابک کابوک کاورک کروه
نشیم .

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه به صورت هنری، به
کتابت درآمده، و شامل متن کامل اثر است.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها به ندرت
یادداشت‌هایی از کاتب نسخه و خوانندگان وجود دارد که
تصحیح کننده متن هستند. در برگه 1b۰ یادداشتی به زبان
فرانسوی «Son excellence me donna ce livre» و
همچنین یادداشتی به عربی با نام سید علی یعنی کاتب دیوان و
تاریخ زیر وجود دارد: سال ۱۲۰۲ قمری (۸۸ - ۱۷۸۷
میلادی). در همین برگه، مهر نه چندان بزرگ مربعی شکل با
گوشه‌های برداشته شده به همراه تاریخ سال ۱۲۰۱ قمری (۸۸ -
۱۷۸۶ میلادی) و نام سید علی آمده است. در برگه یادداشتی
به عربی با نام درویش - افندی قرار دارد.

سابقه نسخه: این نسخه ژ. ال. روسو در سال ۱۸۱۹ به
انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۷.۷×۱۶.۲؛ تعداد برگ: ۰۲ + ۳۱۹ + ۰۱؛

تعداد سطر: ۱۳؛ اندازه متن: ۲۰×۹

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، نازک، براق و به رنگ کرم است.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و بسیاری از بخش‌های
زیر با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است: عناوین فصلها،
قسمتها، تمام فهرست کلمات ترکی، حرف «ف» پیش از ترجمه
فارسی.

نوع خط: خط نسخ خوش درشت.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با
تیماج قهوه‌ای تیره، و دارای قسمت شیرازه بندی یک تکه
است. بر روی هر دو جلد صحافی، قابهایی طلایی، و در وسط
آنها نشان طلایی برجسته بزرگی با تزیین طرح گل وجود دارد،
و بالا و پایین این نشانها دو نشان کوچک دیگر است.

(۶۲۶)

۱۱۷. شماره نسخه: B 1131

نام کتاب: خلاصه عباسی.

توضیح نام اثر: نیامده است.

تاریخ تألیف اثر: این اثر پیش از صفر ۱۲۲۰ قمری (می
۱۸۰۵ میلادی) گردآوری شده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این فرهنگ فارسی به عربی شامل
مجموعه لغات پرکاربرد زبان فارسی (و در برخی موارد کلمات
ترکی) با ترجمه به عربی است. و پیش از آغاز متن فرهنگ، پیش
گفتاری مختصر از پدیدآورنده آن به زبان عربی وجود دارد.

آغاز نسخه: الحمد لله رب العالمین الذی علم کل صنف لغه
باختلاف اللسنه.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه، یک نسخه منحصر به
فرد، و شامل متن کامل اثر است.

تاریخ کتابت: نیامده است.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: نیامده است؛ تعداد برگ: ۸۹؛ تعداد سطر: از ۲
تا ۲۴؛ اندازه متن: ۱۲.۵×۷.۵

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، محکم، براق، به رنگ کرم.

نوع جوهر: کلمات توصیف شده با جوهر سیاه.

نوع خط: خط نسخ ریز.

نوع جلد: نیامده است.

(۶۲۵)

۱۱۶. شماره نسخه: C 322 (481)

نام کتاب: لهجه اللغات.

توضیح نام اثر: نام دیگر این اثر که ظاهراً اشتباه است «بهجه
اللغات» می‌باشد. این نسخه مورد بررسی نیز به همین نام است.
پدیدآورنده: شیخ الاسلام محمد اسد افندی است. که در
سال ۱۱۶۶ قمری (۱۶۶۶ میلادی) از دنیا رفته است.

تاریخ تألیف اثر: آغاز کار بر روی این اثر در سال ۱۱۳۸
قمری (۲۶ - ۱۷۲۵ میلادی) بود، و در سال ۱۱۴۵ (۳۳ -
۱۷۳۲ میلادی) به اتمام رسید.

مکان تألیف: ترکیه.

شرح اجمالی محتوای اثر: این فرهنگ ترکی - عربی -
فارسی، شامل؛ پیش‌گفتاری از پدیدآورنده به زبان ترکی،
بیست و سه فصل (قرار گرفته به ترتیب حروف الفبای ترکی)
و خاتمه به زبان ترکی است.

پدیدآورنده: حکیم میرزا محمد بن عبدالصبور خویی .
وی ساکن تبریز بوده و این فرهنگ را به دستور حاکم
آذربایجان عباس میرزا، فرزند دوم فتحعلی شاه قاجار (تاریخ
تولد حدود سال ۱۷۸۵ میلادی - تاریخ وفات سال ۱۸۳۳
میلادی) گردآوری کرده بود.
تاریخ تألیف اثر: نیامده است.
مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این فرهنگ، کار دوباره بر
روی فرهنگ مشهور ازبکی قدیمی - فارسی، تحت عنوان
«سنگلاخ» بوده که توسط میرزا مهدی خان تاریخ نگار دربار
نادرشاه (۱۷۴۷ - ۱۷۳۶) کاملاً خلاصه و ویراستاری شده
است.

آغاز نسخه: الحمد لله الذی جعل الناس شعوباً و قبائل لتعار
فواوخص کل طائفته بلغه.

پایان نسخه: یوقانی کنایه از چیزی که بر زمین ریخته شود
و یا مثل چیزی که بر زمین بیهوده تلف شود پرنمه چیز
خوردنی.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل متن کامل اثر یعنی
پیش گفتار و بیست و چهار فصل است.

تاریخ کتابت: نیمه اول قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه یادداشتی به زبان
فرانسوی وجود دارد. در قسمت داخلی جلد رویی صحافی
کتاب، فامیلی پاولوف به زبان فرانسوی و تاریخ سال ۱۸۵۲
دید می‌شود. در برگه مهر کتابخانه بخش آموزشی وزارت امور
خارج زده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط بخش آموزشی وزارت امور
خارج در سال ۱۹۱۸ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ
وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲×۱۷؛ تعداد برگ: ۲۰۶؛ تعداد سطر: ۱۰؛
اندازه متن: ۱۹×۱۲.۵ .

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی)، سفید، نازک، براق، و
دارای نشان برجسته عقاب دو سر است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها با
جوهر قرمز نوشته شده است، کلمات تفسیر شده با جوهر قرمز
خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: خط نستعلیق درشت مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی شرقی، از جنس چرم نرم قرمز، با

قسمت شیرازه بندی یک تکه است، و در هر دو روی جلدها
قاب برجسته‌ای وجود دارد.

(۶۲۷)

۱۱۸. شماره نسخه: B 2285 (Nov.1386)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خلاصه عباسی)

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل متن کامل اثر است.
و با نسخه B 1131 مطابقت دارد.
تاریخ کتابت: ۴ جمادی الاول سال ۱۲۷۲ قمری، روز
یکشنبه (۱۲ ژانویه، ۱۸۵۶ میلادی، روز شنبه) .

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه a۱ یادداشت
زیر وجود دارد: «از کتابهای الکساندر آدموف».

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ژوکوفسکی در سال
۱۹۱۹ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۸×۱۳.۷؛ تعداد برگ: ۱۰۹؛ تعداد سطر:
۱۶؛ اندازه متن: ۱۵×۸.۵.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، و براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و کلمات تفسیر شده،
عناوین فصلها و قسمتها با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق خوش.

نوع جلد: صحافی نرم، از جنس چرم مشکی، با شیرازه
بندی یک تکه.

(۶۲۸)

۱۱۹. شماره نسخه: B 2800

نام کتاب: شامل اللغات.

توضیح نام اثر: در این نسخه، عنوان به شکل مختصر آن
یعنی «شامل» آمده است. از این اثر گاهی با نسبت نام پدید
آورنده و تحت عنوان: «لغات قرا حصاری» یاد می‌شود. یکی
دیگر از نامهای این اثر «کیش آور گلشن آسا»؟ است.

پدیدآورنده: حسن بن حسین بن عماد قرا حصاری .

تاریخ تألیف اثر: حدود سال ۹۰۰ قمری (۹۵ - ۱۴۹۴
میلادی) این فرهنگ گردآوری، و به سلطان با یزیده دوم
(۱۵۱۲ - ۱۴۸۱ میلادی) تقدیم شده است.

مکان تألیف: ترکیه.

(۶۲۹)

۱۲۰. شماره نسخه: (479) C 320

نام کتاب: وسیله المقاصد الی احسن المراد.

توضیح نام اثر: عناوین دیگر این اثر، «وسیله المقاصد فی اللغات الفارسی»، و «لغات رستم مولوی» هستند. پدیدآورنده: رستم مولوی.

تاریخ تألیف اثر: این اثر در سال ۹۰۳ قمری (۹۸ - ۱۴۹۷ میلادی) به نگارش درآمده است. مکان تألیف: ترکیه.

شرح اجمالی محتوای اثر: این فرهنگ فارسی به ترکی با محتوای آموزشی - دستوری شامل پیش گفتار و پدیدآورنده، سه فصل (باب) و نتیجه گیری (خاتمه) است.

آغاز نسخه: الحمد لله رب الارباب میسر و الصعاب. پایان نسخه: ده صد هزار بیست صد هزار هزار هزار بار هزار هزاران زار.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل متن کامل اثر است. ولی در متن، برخی کلمات و عبارات جا افتاده‌اند.

تاریخ کتابت: ۹ محرم ۹۴۴ قمری (۱۸ ژوئن ۱۵۳۷ میلادی).

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها به ندرت یادداشتهایی از کاتب آمده که تصحیح کننده متن هستند. در برگه 1a تاریخ زیر وجود دارد: سال ۱۲۰۰ قمری (۸۶ - ۱۷۸۵ میلادی). در برگه a1 اسامی ماههای عربی، و در برگه‌های 58b و ۰۴ یادداشتهایی از افراد ناشناس به زبانهای عربی و فارسی مشاهده می‌شود.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ال. روسو در سال ۱۸۱۹ از ترکیه به انستیتوی شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۸×۱۹.۸؛ تعداد برگ: ۵۸ + ۰۵ + ۰۱؛ تعداد سطر: ۱۳ سطر متن اصلی و ۱۳ سطر ترجمه ترکی؛ اندازه متن: ۲۱×۱۳

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، و کاملاً براق. نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها و قسمتها با جوهر قرمز نوشته شده است. نوع خط: متن اصلی با خط نسخ درشت مرتب و خوانا، و ترجمه ترکی با خط نستعلیق ریز و عناصری از نستعلیق شکسته نوشته است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، یک فرهنگ فارسی به ترکی اسامی و مصدرها است، و شامل پیش گفتار، و دو بخش بزرگ می‌باشد.

آغاز نسخه: حمد بی حد و ثنایی بی عدد عالمی را که آدم صفی را بر سایر آدمیان بشرف و علم آدم الاسما.

پایان نسخه: یاریدن یارانیدن یاویدن یاونیدن ینجیدن ینجانیدن ینجشودن ینجشانیدن.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل متن کامل اثر یعنی پیشگفتار، بخش اول و دوم و ضمیمه است.

تاریخ کتابت: سال ۹۰۲ قمری (۹۷ - ۱۴۹۶ میلادی).

مکان کتابت: قسطنطنیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه 2a نام صاحب سابق این نسخه یعنی محمد بابایف (با حروف عربی) آمده است؛ و در قسمت داخلی جلد رویی صحافی کتاب، یادداشتهای دیگری از صاحبان نسخه دیده میشود. در برگه‌های 2a, 129b, اشعار فارسی، و در برگه a1 حکایت نه چندان بزرگی به زبان فارسی وجود دارد. در برگه a2 مهر مربعی شکلی به همراه افسانه زیر به چشم می‌خورد: «محمد بن موسی بابایف». و در همین برگه، اثری از مهر بیضی شکل کوچکی به همراه افسانه‌ای با حروف عربی که پاک شده است، قرار دارد. در برگه b129 مهر مربعی شکلی به تصویری، بدون متن مشاهده می‌شود.

سابقه نسخه: این نسخه توسط هیئت باستانشناسی آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۳۴ میلادی از جمهوری خودمختار سوسیالیستی تاتارستان شوروی به انستیتوی شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱.۲×۱۵.۶ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۳۰؛ تعداد سطر: ۹ سطر متن اصلی (فارسی)، و بین آنها ترجمه زیر ترکی که قرار دارد؛ اندازه متن: ۱۴.۵×۱۱.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، محکم، سفید، و براق است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها، و قسمتها با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: خط متن اصلی، خط نسخ درشت، و ترجمه ترکی، خط نسخ ریز باگذاری به نستعلیق است.

نوع جلد: صحافی شرق، مقوایی، پوشیده شده با تیماج قهوه‌ای تیره، و دارای قسمت شیرازه بندی یک تکه است، لبه‌های جلدهای صحافی، قاب باریک تزینی برجسته‌ای وجود دارد.

نوع جلد: صحافی شرقی، نازک، مقوایی، پوشیده شده با تیماج مشکلی رنگ، و دارای قسمت شیرازه بندی یک تکه به همراه بست می‌باشد.

(۶۳۰)

۱۲۱. شماره نسخه: B 554 (474)

نام کتاب: قائمه حلیمی.

توضیح نام اثر: عناوین دیگر این اثر، «قاسمای حلیمی» و «لغات حلیمی» هستند.

پدیدآورنده: قاضی لطف الله بن ابویوسف با لقب حلیمی، فرهنگ نگار مشهور اواخر قرن پانزدهم - اوایل قرن شانزدهم میلادی می‌باشد. وی در قسطنطنیه (ترکیه) به دنیا آمد و در سال ۹۲۸ قمری (۲۲ - ۱۵۲۱ میلادی) دارفانی را وداع گفت.

تاریخ تألیف اثر: گردآوری این فرهنگ در سال ۹۱۷ (۱۲ - ۱۵۱۱ میلادی) به پایان رسید.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: فرهنگ فارسی به ترکی شامل طیف مجموعه لغات فارسی می‌باشد، و متشکل از پیش گفتار پدید آورنده به زبان فارسی و دو بخش زیر است: بخش اول (اصلی)، فرهنگ فارسی به ترکی، و بخش دوم، مقاله‌ای مربوط به دستور زبان فارسی است.

آغاز نسخه: حمد بلیغ و ثنا بی‌دریغ خدای را جل جلاله و عم نواله که شرح کننده صدور است.

پایان نسخه: یهیدن یقمق بوزمق لطیفی اگرچه خانه عمرم یهیدن کرد ما جور اساس عمروی اندر امان حق بادا.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل بخش اول اثر می‌باشد، که نویسنده آن را «دفتر اول در بیان لغت با تأیید ابیات سیقات مرتب با ترتیب حروف الهجا» نامیده است. این نسخه ناقص است. و در برخی برگه‌ها در میانه اثر از بین رفته‌اند.

تاریخ کتابت: پیش از سال ۱۲۱۶ قمری (۰۲ - ۱۸۰۱ میلادی).

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها یادداشت‌هایی از کاتب و خواننده‌ها وجود دارد که تکمیل و تصحیح کننده متن اصلی هستند. در برگه a۱ یادداشتی به لاتینی شامل عنوان فرهنگ و نام پدیدآورنده به چشم می‌خورد؛ و در همان جا یادداشتی به زبان عربی به همراه تاریخ سال ۱۲۱۶ قمری (۰۲ - ۱۸۰۱ میلادی) و نام عبداللطیف قرار دارد. در برگه a۱۴۸ بیتی به فارسی، و در برگه b۱۴۸ یادداشتی به عربی و محاسبات

ارقامی ای مشاهده می‌شود.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ال. روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی از ترکیه به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۴.۸؛ تعداد برگ: ۱۴۸؛ تعداد سطر: ۱۷؛ اندازه متن: ۱۵.۵×۱۰.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، براق است، و برخی برگه‌ها کمی زرد هستند.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و بسیاری از بخشهای متن یعنی عناوین فصلها و تمام قسمت فارسی این متن با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق (در برگه‌های b۱ - 3b۹)، خط نسخ (در برگه‌های 4a۹ - a۱۴۸).

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با تیماج قهوه‌ای تیره، و دارای قسمت شیرازه بندی یک تکه است.

(۶۳۱)

۱۲۲. شماره نسخه: B 1196

نام کتاب: تحفه شاهی.

توضیح نام اثر: عناوین دیگر این اثر، «تحفه شاهی» و «لغات شاهی»، «کتاب شاهی»، «شاهدی منظوم» هستند.

پدیدآورنده: ابراهیم بن خدای داد شهیدی مولوی مشهور به شاهی مولوی یاد می‌شود. او شاعر، و نویسنده چندین دیوان و مثنوی بوده، که در سال ۸۷۵ قمری (۷۱ - ۱۴۷۰ میلادی) در روستای موغلاخ منتشره در آنتالیا (ترکیه) به دنیا آمد، مدتی در شهر بروسا زندگی می‌کرد، و در سال ۹۵۷ قمری (۱۵۵۰ میلادی) را وداع گفت.

تاریخ تألیف اثر: این فرهنگ در سال ۹۲۰ قمری (۱۵ - ۱۵۱۴ میلادی) گردآوری شده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این فرهنگ منظوم فارسی به ترکی برای آموزش زبان فارسی به کودکان ترکی، و دارای حجم نه چندان بزرگی است، و شامل پیش گفتار موجز پدید آورنده به نظم، و به زبان ترکی می‌باشد.

آغاز نسخه: بنام خالق وحی و توانا قدیم و قادر و بینا و دانا پایان نسخه: شاهی‌یه هرکیم ایلرسه دعا ایره محشرده شفاعت مصطفی.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل متن کامل فرهنگ یعنی پیش گفتار و بیست و نه قطعه است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و کادرها با شنگرف است.

نوع خط: خط نسخ.

نوع جلد: صحافی جدید، مقوایی، پوشیده شده با کاغذ مشکی، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس چرم مصنوعی قهوه‌ای رنگ است.

(۶۳۳)

۱۲۴. شماره نسخه: B 568 – 2 (482)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه شاهی).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل متن کامل اثر، و با نسخه شماره B 1196 مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: سال ۱۱۸۲ قمری (۶۹ - ۱۷۶۸ میلادی).

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: سید حافظ عثمان سجاکی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه 1b۰ بر چسب کتاب روسو، و در برگه 0b۳ امضای روسو وجود دارد. در برگه 1a۰ اشعاری به فارسی، و در برگه a۱ اشعاری به زبان ترکی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ال. روسو در سال ۱۸۱۹ از ترکیه به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۸×۱۶؛ تعداد برگ: ۲۷؛ تعداد سطر: ۱۳؛

اندازه متن: ۱۳×۹

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، نازک، سفید، و براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و کلمات و قطعه‌های جدا کننده، و گاه‌ها فرمولهای اوزان عربی با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ حرفه‌ای مرتب و خوانا؛ و شرحهای مربوط به فرهنگ با خط نسخ سریع نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی جدید، مقوایی، پوشیده شده با کاغذ مشکی، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس چرم مصنوعی قهوه‌ای رنگ است.

(۶۳۴)

۱۲۵. شماره نسخه: B 570 – 2 (484)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه شاهی).

آغاز نسخه: بنام خالق وحی و توانا.

پایان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: ۶ جمادی الثانی ۱۰۷۷ قمری (۴ دسامبر ۱۶۶۶ میلادی).

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها به ندرت یادداشت‌هایی مربوط به متن به زبانهای فارسی، عربی و ترکی وجود دارد. در برگه a۱ اشعاری به زبان ترکی و نوشته‌ای به زبان فرانسه به همراه عنوان اثر دیده می‌شود. در برگه a۲ مهر کتابخانه بخش آموزشی وزارت امور خارجه قرار دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط بخش آموزشی امور خارجه در سال ۱۹۱۸ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۵×۱۳.۵؛ تعداد برگ: ۲۷؛ تعداد سطر: ۱۵؛

اندازه متن: ۱۵.۵×۸.۳

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، محکم، سفید، براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین قطعه‌ها، فرمولهای اوزان شعری عربی، ستاره‌های جداکننده بین مصرعها با جوهر قرمز نوشته شده‌اند.

نوع خط: خط نسخ خوش مرتب و خوانا.

نوع جلد: صحافی اروپایی به تاسی از صحافی شرقی، از جنس مقوای نازک، و پوشیده شده با تیماج قهوه‌ای رنگ، و دارای بست و قسمت شیرازه بندی یک تکه است. و در روی هر دو جلد صحافی و بست، قابهای از جنس نوارهای طلایی وجود دارد.

(۶۳۲)

۱۲۳. شماره نسخه: A 204 (483)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه شاهی).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل متن کامل اثر، و با نسخه شماره B 1196 مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: شعبان ۱۰۹۱ قمری (۱۶۸۰ میلادی).

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: ندارد

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ال. روسو در سال ۱۸۱۹ از ترکیه به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹.۲×۱۳.۵؛ تعداد برگ: ۲۸؛ تعداد سطر: ۱۳؛

اندازه متن: ۱۴.۲×۸.۴

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، نازک، سفید، و براق.

وزارت امور خارجه وجود دارد. و به جلد پشتی صحافی کتاب، برچسب کتابخانه چسبانده شده است.
سابقه نسخه: این نسخه توسط بخش آموزش وزارت امور خارجه (پ. پ. سوختلن) در سال ۱۹۱۸ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۱۸.۵×۱۲.۳؛ تعداد برگ: ۲۵؛ تعداد سطر: ۱۷ - ۱۶؛ اندازه متن: ۱۴.۷×۷.۴.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، مایل به رنگ کرم، نازک و براق.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و فهرست کلمات فارسی و عناوین قطعه‌ها با جوهر قرمز نوشته شده است.
نوع خط: خط نسخ خوش.
نوع جلد: صحافی اروپایی دارای سبک شرقی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با کاغذ سبز آبی رنگ دارای تصویر، و با قسمت شیرازه بندی از جنس قهوه‌ای تیره به همراه بست است، و داخل جلد صحافی با کاغذی به رنگ قرمز پوشیده شده است.

(۶۳۶)

۱۲۷. شماره نسخه: A 203 – 1 (481 a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه شاهی).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه کامل نیست، و با نسخه B 1196 مطابقت دارد، و تنها تفاوت‌های ناچیزی در کلامت دیده می‌شود.
تاریخ کتابت: ۱۳ رمضان ۱۲۱۷ قمری (۷ ژانویه ۱۸۰۳ میلادی).

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه اشعاری به زبان فارسی و لیست ضمائر شخصی عربی با ترجمه آنها به فارسی، و همچنین پنج گونه از فعل فارسی آشامیدن با ترجمه عربی آن وجود دارد.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: نیامده است؛ تعداد برگ: ۵۹؛ تعداد سطر: ۸؛

اندازه متن: ۱۳×۸.۵

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید محکم، براق.

نوع جوهر: نیامده است.

نوع خط: خط نسخ سریع نوشته شده است.

نوع جلد: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه، یک کار خاص بر روی اثر بوده است. و تمام فرهنگ «تحفه شاهی» برای بوجود آوردن فرهنگ جدید ترکی - فارسی، عربی - فرانسه به کار رفته است.

تاریخ کتابت: ۱۸ کانون الثانی ۱۶۶۶ (ژانویه ۱۷۷۷ میلادی).

مکان کتابت: سوریه.

نام کاتب: محمد خالقی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه a۱ بیتی به زبان عربی وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ال. روسو در سال ۱۸۲۵ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۵.۲؛ تعداد برگ: ۵۹؛ تعداد سطر: ۱۸؛ اندازه متن: ۱۸×۱۳

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، نازک، بسیار براق، سفید، و کدر شده در اثر مرور زمان است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین قطعه، شعر آخر هر فصل با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ درشت غیر حرفه‌ای.

نوع جلد: صحافی اروپایی بر اساس نمونه شرقی، با قسمت شیرازه بندی یک تکه، مقوایی، پوشیده با چرم قهوه‌ای روشن است. در روی هر دو جلد صحافی کتاب، قاب برجسته‌ای از جنس سه نوار بدون طلا کاری وجود دارد. و قسمت شیرازه بندی با نوارهای قرمز و آبی تزیین شده است.

(۶۳۵)

۱۲۶. شماره نسخه: A 470

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه شاهی).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه کامل است، و با نسخه مطابقت دارد، و تنها تفاوت‌های ناچیزی در کلمات دیده می‌شود.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه 1b۰ شماره Lx و عنوان فرهنگ به فارسی و فرانسه آمده است. در برگه b۲۶ یادداشتی به زبان ترکی، و در برگه مهر کتابخانه بخش آموزش

نوع خط: خط نستعلیق حرفه ای.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، پوشیده شده با تیماج آلبالویی تیره، و دارای قسمت شیرازه بندی یک تکه و به همراه بست است. در روی هر دو جلد‌های صحافی، قاب‌هایی طلایی و سه نشان برجسته در وسط آنها وجود دارد که دارای تزیین طرح گل هستند. داخل جلد صحافی با کاغذی زرد رنگ پوشیده شده است.

(۶۳۸)

۱۲۹. شماره نسخه: B 555 (a475)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (لغت نعمه الله).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه کامل است و با نسخه B 556 مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: محرم ۱۰۳۷ قمری، عصر پنجشنبه (۱۶، ۲۳، ۳۰ سپتامبر یا ۷ اکتبر ۱۶۲۷ میلادی).

مکان کتابت: شهر بانالوگ (بانیالوکا^۱ در یوگوسلاوی).

نام کاتب: خلیل بن شعبان آقا القوستایندزوی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها به ندرت یادداشتهایی از کاتب نسخه وجود دارد که تکمیل و تصحیح کننده متن هستند. در برگه‌های 1a27, 0b, اشعاری از صاتب، و در برگه a1 قطعه‌ای از اثر حامی آمده است. در برگه‌های 0b, 269b27 اییاتی به فارسی دیده می‌شود. در برگه‌های 0a, 269b27 یادداشتهایی به ترکی قرار دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط گ. فونتون در سال ۱۸۷۸ میلادی از اودسا به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۴.۴؛ تعداد برگ: ۲۶۹؛ تعداد سطر: ۲۱؛ اندازه متن: ۱۶×۹.۵

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، نازک (و برخی برگه‌ها ضخیم)، کمی براق است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و فهرست کلمات فارسی فرهنگ، عناوین فصلها، و اسامی شاعرانی که به آنها ارجاع داده شده، با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق غیر حرفه ای.

نوع جلد: صحافی اروپایی بر اساس نمونه شرقی: محکم، مقوایی، پوشیده شده با کاغذ رنگی، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس پارچه سبز رنگ است.

۱. این شهر اکنون یکی از شهرهای بوسنی و هرزگوین می‌باشد (ویراستار).

(۶۳۷)

۱۲۸. شماره نسخه: B 556 (475)

نام کتاب: لغت نعمه الله.

توضیح نام اثر: این اثر گاهی تنها به نام پدیدآورنده آن خلاصه می‌شود: «نعمه الله».

پدیدآورنده: نعمت الله بن احمد بن مبارک رومی اهل صوفیا، قاضی آلپ و بغداد بوده و در قسطنطنیه می‌زیسته است. او در اواسط سال ۹۶۹ قمری (۶۲ - ۱۵۶۱ میلادی) از دنیا رفت.

تاریخ تألیف اثر: این فرهنگ پیش از سال ۹۴۷ قمری (۴۱ - ۱۵۴۰ میلادی) گرد آوری شده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این فرهنگ فارسی به ترکی شامل طیف وسیعی از مجموعه لغات عمومی زبان فارسی است که در ادبیات کلاسیک به کار رفته‌اند. این فرهنگ متشکل از پیش‌گفتار پدیدآورنده (به زبان فارسی) و سه بخش می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه کامل است.

تاریخ کتابت: سال ۹۶۶ قمری (۵۹ - ۱۵۵۸ میلادی).

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: درویش علی المولودی دلشاد است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها یادداشتهایی از کاتب نسخه وجود دارد که تکمیل و تصحیح کننده متن هستند. یادداشتهای صاحبان نسخه به زبان فارسی (در برگه a1) و به زبان ترکی (در برگه 1b00) وجود دارند، و اشعاری به زبان فارسی (در برگه‌های 1a, 01b) و به زبان ترکی (در برگه‌های 1a, 176b) هستند. و در برگه a1 برجسب مجموعه روسو دیده می‌شود.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ال. روسو در سال ۱۸۱۹ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۵×۱۲.۷؛ تعداد برگ: ۱۷۶؛ تعداد سطر: ۲۳؛ اندازه متن: ۱۵.۸×۷.۱

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، محکم، براق، و سفید است، و برخی از برگه‌ها کدر شده‌اند، و برگه‌های ۱۳۵، ۱۳۲ مایه‌ای از رنگ مایل به آبی دارند.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و فهرست کلمات فارسی فرهنگ، عناوین بخشها، فصلها و قسمتها با جوهر قرمز نوشته شده‌اند.

(۶۳۹)

۱۳۰. شماره نسخه: C 314 - 1 (b 475)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (لغت نعمه الله).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه کامل است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: اطراف ولگا.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها یادداشت‌هایی

از کاتب نسخه وجود دارد که تصحیح کننده متن هستند.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: نیامده است؛ تعداد برگ: ۱۰۴؛ تعداد سطر:

۳۲ - ۲۷؛ اندازه متن: ۲۳×۱۳.۵؛

نوع کاغذ: نیامده است.

نوع جوهر: عناوین فصلها با جوهر قرمز نوشته شده است،

و کلمات تفسیر شده با جوهر قرمز خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: خط نستعلیق درشت نا مرتب با عناصری از

نستعلیق شکسته.

نوع جلد: نیامده است.

(۶۴۰)

۱۳۱. شماره نسخه: B 4325 - 1

نام: نسخه دیگری از کتاب سابق (لغت نعمه الله).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: متن فرهنگ تا حدودی خلاصه شده

است. پیش گفتار وجود دارد، اما لیست منابع در آن از قلم

افتاده است، بخش اول بدون عنوان است، بخش دوم به زبان

فارسی می‌باشد، و در بخش سوم، فهرست کلمات فارسی کمی

خلاصه شده است. در برخی موارد جا افتادگی‌هایی در میان

ارجاع‌های منابع به چشم می‌خورد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: اطراف ولگا.

نام کاتب: محمد بن عبدالنظر بلغاری است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها یادداشت‌هایی

از کاتب نسخه و خوانندگان وجود دارد که تصحیح و تکمیل

کننده متن هستند. در برگه a1 گزیده‌هایی به زبان ترکی دیده

می‌شود.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: نیامده است؛ تعداد برگ: ۱۴۱؛ تعداد سطر:

۲۳ - ۲۱؛ اندازه متن: ۱۶×۱۰.۵

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی)، در انواع متفاوت، سفید

و دارای مایه‌ای از رنگ آبی، و براق است.

نوع جوهر: عناوین فصلها، بخشها و قسمتها با جوهر قرمز

نوشته شده‌اند، و کلمات فارسی تفسیر شده با جوهر قرمز خط

کشیده شده‌اند.

نوع خط: نیامده است.

نوع جلد: نیامده است.

(۶۴۱)

۱۳۲. شماره نسخه: B 4412

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (لغت نعمه الله).

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: تفشیل عجم اشارندگان بر اشدور و قیله کزر

دوچمک اشی تفته اورمچک اغی تفور یوزه تورمک .

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است، در پیش

گفتار، لیست منابع حذف شده است. بخش اول بدون عنوان

است. بخش دوم یعنی قسمت مربوط به دستور به زبان فارسی

می‌باشد. بخش سوم یعنی فرهنگ اسلامی تا فصل «ط» آمده

است. و در برخی ارجاع‌های منابع جا افتادگی‌هایی مشاهده

می‌شود.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: اطراف ولگا.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها تصحیحات

و موارد تکمیلی‌ای مربوط به متن توسط کاتب نسخه آمده

است. در برگه 1a یادداشتی به زبان عربی، و در برگه‌های

نمونه‌هایی از نامه‌ها به زبانهای عربی، فارسی و ترکی قرار دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ام. ز. ظریفوف در سال

۱۹۴۰ میلادی از جمهوری خودمختار باشقیرستان سوسیالیستی

شوروی به انسیتیو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده

است.

اندازه صفحه: ۲۱.۵×۱۷.۵؛ تعداد برگ: ۷۵؛ تعداد سطر: ۱۹؛

اندازه متن: ۱۵×۹.۵

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی)، نازک، سفید و دارای

مهرهای کارخانه‌ای برجسته است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها،

قسمتها، بخشها با جوهر قرمز نوشته شده است، برخی کلمات

تفسیر شده فارسی با جوهر قرمز خط کشیده شده است.

نوع خط: خط نستعلیق غیر حرفه ای.

نوع جلد: بدون صحافی.

(۶۴۲)

۱۳۳. شماره نسخه: B 3347 - 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (لغت نعمه الله).

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: بارخ اواز بازخ مثله و بمعنی پاسخ یعنی جواب بازداشت یعنی منع ایدچی بازدار طوغانچی و به معنی باجدار.

کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه ناقص است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: اطراف ولگا.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط هیئت باستانشناسی آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در سال ۱۹۳۴ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۱.۳×۱۶.۳؛ تعداد برگ: ۷۲؛ تعداد سطر: ۲۱؛

اندازه متن: ۱۶×۱۰.۵

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، و براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق غیر حرفه‌ای نا مرتب.

نوع جلد: صحافی جدید مربوط به سال ۱۹۵۶، مقوایی، مشکی، پوشیده شده با کاغذ، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس چرم مشکی است.

(۶۴۳)

۱۳۴. شماره نسخه: D 596

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (لغت نعمه الله).

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص، و شدیداً در معرض آب و آتش گرفته بوده است، و بسیاری از برگه‌ها از بین رفته‌اند و یا آسیب دیده‌اند. و نه چندان به درد بخور نیست.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: اطراف ولگا.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها یادداشت‌هایی از خوانندگان آمده که تکمیل کننده متن هستند. در برگه‌های

یادداشت‌هایی به زبان عربی وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط هیئت باستانشناسی آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در سال ۱۹۳۴ به انستیتوی شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۱×۲۰.۵؛ تعداد برگ: ۱۷۵؛ تعداد سطر: ۲۵ - ۲۳؛ اندازه متن: ۲۳×۱۲

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، و سفید.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و گاه‌ها عناوین فصلها با جوهر قرمز نوشته شده است. و کلمات تفسیر شده با جوهر سیاه یا قرمز خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: خط نسخ درشت غیر حرفه ای.

نوع جلد: بدون صحافی.

(۶۴۴)

۱۳۵. شماره نسخه: B 2904 - 2

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (لغت نعمه الله).

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: ابار اریمش قور شدن افسرده پختی آفتابه ابتره‌قا و لقدده ابانه بورج حصار بورچی و کوک.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه شامل قسمتی از اثر است.

تاریخ کتابت: اواخر قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: اطراف ولگا.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط هیئت باستانشناسی آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در سال ۱۹۳۴ به انستیتوی شرق‌شناسی سن پترزبورگ میلادی وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱.۳×۱۷؛ تعداد برگ: ۱۰؛ تعداد سطر: ۲۹ - ۲۷؛ اندازه متن: ۱۸.۵×۱۴.۵

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، روسی، سفید، نازک.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نا مرتب و متغیر.

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی، پوشیده شده با کاغذ ابر و باد، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس چرم قهوه‌ای است.

(۶۴۵)

۱۳۶. شماره نسخه: B 558 (476)

نام کتاب: لغه منتخب نعمه الله.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: سید حاج ابراهیم مشهور به تقیب زاده ویه‌اوی.
تاریخ تألیف اثر: پیش از سال ۱۰۳۹ قمری (۱۶۲۹ میلادی).

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این فرهنگ فارسی به ترکی گزیده‌ای از فرهنگ «لغت نعمه الله» است. گردآورنده این اثر، پیش گفتار نعمت الله و بخش دوم یعنی قسمت مربوط به دستور زبان فارسی را رها کرده است. و برای کار خود بیشتر بخش سوم فرهنگ نعمت الله، و بخش اول را که شامل مصدرهای فارسی است، مورد استفاده قرار داده است.

آغاز نسخه: آب آبش آب اشامی آببان صو آباد آبادان آبادنی آبادار آبام معمور معمور معمور.

پایان نسخه: یوز دار یوزه یوغ یوک یوهه یهه.

کمال یا نقصان نسخه: ترجمه‌ها مختصر هستند. و ارجاعهای مفصل از قلم افتاده‌اند.

تاریخ کتابت: ربیع الاول ۱۰۳۹ قمری، روز پنج شنبه ۲۵ اکتبر یا ۱، ۸، ۱۵ نوامبر ۱۶۲۹ میلادی).

مکان کتابت: محله بوزماکان.

نام کاتب: سید مصطفی بن سید خمر (؟) بن حسین .

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه a1 یادداشتی مربوط به تاریخ ۱۱۹۷ قمری (۸۳ - ۱۷۸۲ میلادی) وجود دارد و شامل عنوان اثر و گردآورنده است. در حاشیه‌ها به ندرت یادداشت‌هایی آمده که تکمیل و تصحیح کننده متن اصلی هستند. در جلد‌های داخلی صحافی، یادداشت‌هایی از افراد ناشناس مشاهده می‌شود. و در برگه b1 مهر کوچک بیضی شکلی به همراه افسانه عربی قرار دارد که تقریباً پاک شده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ال. روسو در سال ۱۸۱۹ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ میلادی وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۵×۱۵؛ تعداد برگ: ۸۴؛ تعداد سطر: ۹ سطر اصلی و ۹ سطر تکمیلی؛ اندازه متن: ۱۸×۱۰.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، نازک، سفید، و براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و بسیاری از بخشهای متن همچون ترجمه ترکی، عناوین فصلها، حروفی که نشان دهنده قسمت‌ها هستند، نقطه‌های جدا کننده بین کلمات تفسیر شده.

نوع خط: کلمات فارسی با خط نسخ درشت غیر حرفه‌ای، و ترجمه ترکی با خط نستعلیق ریز نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی شرقی، از جنس مقوای نازک، پوشیده با

چرم قهوه‌ای تیره، و دارای قسمت شیرازه بندی یک تکه به همراه بست می‌باشد. و در روی هر دو جلد، نقش‌های برجسته زیر قرار دارد: تزئین طرح گل، و در وسط آنها یک نشان، و در کنار آنها یک نشان، و در کناره‌ها یک قاب.

(۶۴۶)

۱۳۷. شماره نسخه: A 203 - 5 (481a)

نام کتاب: تحفه العشاق.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: نا مشخص است.

تاریخ تألیف اثر: پیش از سال ۹۵۸ قمری (۱۵۵۱ میلادی) این اثر گردآوری شده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: در این اثر خاص فرهنگ گونه دارای ویژگی آموزشی، جملات و عبارات محاوره‌ای عمومی فارسی به همراه ترجمه آنها به زبان ترکی در زیر آنها آمده است.

آغاز نسخه: بنام خدای عز وجل آغاز کار کردم و بر نعمتش شکر آوردم.

پایان نسخه: غرض از یادگار نام بود یادگار این قدر تمام بود.

کمال یا نقصان نسخه: متن این اثر کامل است.

تاریخ کتابت: جمادی الاول ۱۲۲۲ قمری (ژوئیه - آگوست ۱۸۰۷ میلادی).

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: نیامده است؛ تعداد برگ: ۲۵؛ تعداد سطر: ۵

سطر متن اصلی و ۵ سطر ترجمه ترکی؛ اندازه متن: ۱۱×۶.۵

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، و براق.

نوع جوهر: نیامده است.

نوع خط: متن فارسی با خط نسخ متوسط، و ترجمه ترکی آن با خط نسخ ریز نوشته شده است.

نوع جلد: نیامده است.

(۶۴۷)

۱۳۸. شماره نسخه: A 533

نام کتاب: صحاح عجمیه.

توضیح نام اثر: نیامده است.

(۶۴۸)

۱۳۹. شماره نسخه: (487) B 573

نام کتاب: دستور العمل.

توضیح نام اثر: دیگر عناوین این اثر، در «ضروب الامثال»، «مختصر مجموعه» هستند.

پدیدآورنده: ملا محمد بن مصطفی افندی با نام ادبی ریاضی افندی، شاعر ترک است. وی در سال ۱۰۵۴ قمری (۱۶۴۴ میلادی) دارفانی را وداع گفت.

تاریخ تألیف اثر: این فرهنگ تا پیش از سال ۱۰۳۳ قمری (۲۴ - ۱۶۲۳ میلادی) گرد آوری شده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر:

آغاز نسخه: سپاس فراوان اول متکلم بی‌زبانۀ ارزانی درکه ایفای ثنای بی‌پایانی .

پایان نسخه: گر آید که پیش تو گویم دروغ دروغ اندر آرا آرد سر من یوغ .

کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه کامل، و شامل مقدمه‌ای نه چندان بزرگ از پدید آورنده و بیست و پنج فصل است.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها یادداشت‌هایی از کاتب نسخه آمده که تکمیل کننده و تصحیح کننده متن هستند. در قسمت‌های داخلی جلد‌های صحافی، یادداشت‌هایی به زبانهای عربی و فارسی وجود دارد. در برگه b۰۰۲ اشعاری به زبان فارسی مشاهده می‌شود.

سابقه نسخه: این نسخه توسط ژ. ال. روسو در سال ۱۸۱۹ از ترکیه به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ میلادی وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۳×۱۲.۶؛ تعداد برگ: ۰۰۲ + ۳۴ + ۰۱؛ تعداد سطر: ۲۵؛ اندازه متن: ۱۶.۵×۷ .

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها و عبارات تفسیر شده با جوهر قرمز نوشته شده است، نام شعرا نیز با جوهر قرمز خط کشیده شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز سریع نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی شرقی، نازک، مقوایی، پوشیده شده با

پدیدآورنده: مولانا تقی الدین محمد بن پیر علی با لقب برکوی (گاهی برکالی یا بیرگیلی است) که در سال ۹۸۱ قمری (۱۵۷۳ میلادی) از دنیا رفته است.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این فرهنگ فارسی به ترکی شامل مجموعه لغات عمومی زبان فارسی، و همچنین برخی کلمات عربی ای، است که وارد زبان ادبی فارسی شده‌اند. و متشکل از پیش گفتار نه چندان بزرگی از پدیده آورنده به زبان عربی و سه بخش است.

آغاز نسخه: الحمد لله الذی الهمنا اللغات و العبارات و یسر جریانها علی الالسنه.

پایان نسخه: یافتن یاوه شدن یاوه کردن یخشودن ینجودن.

کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه کامل است.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکیه.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه 1b۰ یادداشت‌هایی به زبان عربی با تاریخ زیر آمده است: سال ۱۱۷۱ قمری (۵۸ - ۱۷۵۷ میلادی). در برگه a۱ یادداشت‌هایی از افراد ناشناس به زبان عربی وجود دارد. در برگه a۴۷ مناجاتهای عربی، و در برگه b۴۷ اسامی روزهای هفته به زبان عربی دیده می‌شود. در برگه‌های 48a۴۸، اشعاری به زبان ترکی، و در برگه b۳۹ بیتی فارسی قرار دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط مجموعه وانسکایا در سال ۱۹۱۶ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ میلادی وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷.۵×۱۳؛ تعداد برگ: ۱ + ۴۸ + ۱؛ تعداد سطر: ۱۱ سطر متن اصلی و ۱۱ سطر ترجمه؛ اندازه متن: ۱۳×۹ نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، محکم، و براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها، و قسمت‌ها و ستاره‌های جدا کننده بین کلمات با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: متن اصلی با خط نسخ، و ترجمه با خط نسخ ریز نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی جدید، اروپایی، مربوط به سال ۱۹۵۵، محکم، پوشیده شده با کاغذ مشکی، و دارای قسمت شیرازه بندی و گوشه‌هایی از جنس چرم مصنوعی قهوه‌ای است.

کاغذ ابر و بادی مایل به آبی، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس چرم قهوه‌ای رنگ می‌باشد، لبه‌های صحافی این کتاب با کاغذ نارنجی رنگی پوشیده شده است.

(۶۴۹)

۱۴۰. شماره نسخه: B 250 (273c)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (دستور العمل).

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: کارش بالا گرفت.... تا دل از شوق کل رویت ره صحرا گرفت کار او از بندگی قامت بالا گرفت.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است، و انتهای اثر در آن از بین رفته است. یعنی فصلهای آخر فرهنگ، از اولین سطرهای فصل «کاف» در این نسخه وجود ندارد. بقیه متن به طور کامل آمده، و با نسخه قبلی هماهنگی دارد.

تاریخ کتابت: قرن هجده میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط خ. د. فرن در سال ۱۸۵۲ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ میلادی وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳×۱۹.۵؛ تعداد برگ: ۲۲؛ تعداد سطر: ۲۲؛

اندازه متن: ۱۲×۱۸

نوع کاغذ: کاغذ شرقی و اروپایی، نازک و دارای رنگهای متفاوت زیر است: زرد لیمویی، قهوه‌ای روشن، سفید، یاسی. نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و عناوین فصلها، و اسامی شعرا (نه در همه جا) با جوهر قرمز نوشته شده است، و کلمات عبارات تفسیر شده با جوهر قرمز یا سیاه خط کشیده شده‌اند.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، از جنس چرم قهوه‌ای تیره است، و در روی هر دو جلد، نقش برجسته‌ای به شکل قابها و نوارهای متقاطع وجود دارد. این صحافی مرمت شده، و قسمت شیرازه بندی جدیدی در آن به کار رفته است.

(۶۵۰)

۱۴۱. شماره نسخه: A 682 – 4 (Nov.99)

نام کتاب: تجرید اللغات.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: میرزا علی بن حاجی مصطفی بادکوبه‌ای است، که تقریباً در سال ۱۲۸۶ قمری (۱۸۶۹ میلادی) از دنیا رفت.

تاریخ تألیف اثر: این فرهنگ در سال ۱۲۶۴ قمری (۴۸ - ۱۸۴۷ میلادی) گردآوری شده است.

مکان تألیف: شهر قزوین.

شرح اجمالی محتوای اثر: قسمتی که شامل آغاز پیش گفتار فرهنگ «تجرید اللغات» است، خود، یک فرهنگ فارسی به ترکی نه چندان بزرگ منظوم است.

آغاز نسخه: بسم الله الرحمن الرحيم و به نستعين الحمد لله الذي جعلنا لظهار قدرته ناطقا و الصلوه والسلام.

پایان نسخه: قواعد مصدريه را اجمالا یاد گیر تا ترکبات را باسانی ضبط.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: اواخر قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها گزیده‌هایی از دیگر اثرها است. در برگه 11b۴ یادداشتی دست خط و. آ. ایوانوف مبنی بر خرید این نسخه در شهر شیراز در تاریخ ۲۵ سپتامبر ۱۹۱۴ میلادی وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ از شیراز به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ میلادی وارد شده است.

اندازه صفحه: ۸×۱۶.۵؛ تعداد برگ: ۲؛ تعداد سطر: از ۹ تا

۱۲؛ اندازه متن: ۷×۱۳

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، نازک.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ.

نوع جلد: صحافی جدید، مربوط به سال ۱۹۵۴؛ با استفاده

از جلدهای چرمی قهوه‌ای رنگ قدیمی است.

فرهنگ‌های فارسی به فارسی

(اضافه‌ای است بر آنچه در جلد چهارم بوده است).

(۶۵۱)

۱۴۲. شماره نسخه: 2 - B 1059

نام کتاب: فرهنگ.

توضیح نام اثر: این عنوان قراردادی است، و در نسخه وجود ندارد.

پدیدآورنده: نام مشخص است.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، گزیده‌های کوتاهی از فرهنگ تفسیری زبان فارسی است، که در آن کلمات تفسیر شده اغلب زبان عربی گرفته شده‌اند و در زبان فارسی به کار می‌روند و گاهی این کلمات اصلاً فارسی هستند. به طور کلی شصت کلمه در این فرهنگ وجود دارد.

آغاز نسخه: انتجام بر آمدن ستاره اهم مقصود تو را شتلم دانسته بر کسی ستم کردن و بناحق از کسی چیزی گرفتن و درشتی کردن.

پایان نسخه: ابتهال بکسر زاری کردن و گرد آمدن انتسال فرزند شدن اعتزال بکسر یک سو شدن و گوشه گرفتن.

کمال یا نقصان نسخه: در این نسخه ارجاع‌های تصویری وجود ندارد.

تاریخ کتابت: از اواخر قرن هفدهم تا اوایل قرن هجدهم میلادی (پس از سال ۱۱۰۳ قمری/ ۱۶۹۲ میلادی).

مکان کتابت: ترکیه (عثمانی).

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در قسمت داخلی جلد روی صحافی، بر چسب کتابخانه سوختلن وجود دارد.

سابقه نسخه: این نسخه توسط بخش آموزش وزارت امور خارجه در سال ۱۹۱۸ میلادی به انستیتوی شرق‌شناسی

سن پترزبورگ میلادی وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹.۵×۱۱.۲؛ تعداد برگ: ۲؛ تعداد سطر: ۱۹؛

اندازه متن: ۱۴×۶.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، نازک، سفید، براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز و زیبا.

نوع جلد: صحافی شرقی، نرم، از جنس چرم قهوه‌ای روشن است، و قسمت شیرازه بندی و لبه‌های طرحها از جنس چرم قهوه‌ای تیره هستند. این نسخه در پوشش مقوایی خاصی نگهداری می‌شود، و در قسمت شیرازه بندی، نقش برجسته طلایی رنگی وجود دارد.

(۶۵۲)

۱۴۳. شماره نسخه: B 843 (643 bc)

نام کتاب: بحر الجواهر.

توضیح نام اثر: نیامده است.

پدیدآورنده: عبدالوهاب بن محمد امین شهبشانی حسینی اصفهانی.

تاریخ تألیف اثر: این اثر در سال ۱۲۵۵ قمری (۱۸۳۹ میلادی) به تألیف درآمده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر، یک کتاب آموزشی در زمینه دفتر داری است که این موضوع به عنوان یکی از فصلهای این فرهنگ تفسیری اطلاعات می‌باشد.

آغاز نسخه: اوراجه بعضی گفتند از ورج است که بمعنی جمع و خرج باشد و بعضی گفته‌اند که بمعنی اداره است که به معنی پراکنده شدن باشد.

پایان نسخه: پوشال کش ویراق ساز معروف است این است آنچه به نظر این حقیر رسید.

کمال یا نقصان نسخه: متن این نسخه با اثر مطابقت دارد.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۵ قمری (۱۸۳۹ میلادی).
مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: این اثر توسط خود پدیدآورنده به کتابت درآمده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه a۱ یادداشت‌هایی از صاحبان نسخه به زبان فارسی، و در برگه 1a۱۲ یادداشتی به همراه تاریخ زیر وجود دارد: سال ۱۲۹۷ قمری (۸۰ - ۱۸۷۹ میلادی). و در برگه‌های 1b, 55a, 46a۱۲ مهر بیضی شکلی به همراه افسانه «عبد بخشعلی» قرار دارد. در برگه 1b۱۲ مهر چهارگوشی با تاریخ زیر مشاهده می‌شود: سال ۱۲۸۰ (۶۴ - ۱۸۶۳ میلادی).

سابقه نسخه: این نسخه توسط فرانک در سال ۱۹۰۴ به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ میلادی وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۱.۵×۱۴؛ تعداد برگ: ۱۴؛ تعداد سطر: ۱۵؛
اندازه متن: ۱۷.۵×۸

نوع کاغذ: کاغذ روسی، سفید، و دارای مهر برجسته «کارخانه شماره ۶ سرگیف» است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است، و کلامات تفسیر شده با جوهر قرمز خط کشیده شده‌اند.
نوع خط: خط نستعلیق شکسته درشت و مرتب و خوانا.
نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، مقوایی، به رنگ خاکستری، و دارای قسمت شیرازه بندی از جنس چرم مشکی است.

(۶۵۳)

۱۴۴. شماره نسخه: D 55 (477 c)

نام کتاب: فرهنگ.

توضیح نام اثر: پدیدآورنده: گرد آورندگان این اثر آ. پ. برژه، شرق شناس، ایران‌شناس و جغرافی دان مشهور روسی (۱۸۸۶ - ۱۸۲۸)؛ و نویسنده فرهنگ فارسی به روسی و شاعر ایرانی قرن نوزدهم میلادی، میرزا عباس عطار مازندرانی است، که خود را شاگرد شاعر میرزا کوچک وصال شیرازی می‌داند.

تاریخ تألیف اثر: نیامده است.

مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل لیستی از کلمات فارسی با مثالهایی از آثار منظوم فارسی می‌باشد.
آغاز نسخه: ز اشتیاق رویش تازه گفتا سلام جهان دارم که

چون شاپور بوری تو جوان دارم.
پایان نسخه: مغان صفحات آذربایجان یشلاق سغیر است.
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه منحصر به فرد، و ناقص است، و در آن برگه‌های پس از برگه از بین رفته‌اند.
تاریخ کتابت: سالهای ۱۸۵۴ - ۱۸۵۳ میلادی.
مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: میرزا عباس عطار مازندرانی.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌ها به ندرت یادداشت‌هایی از کاتب نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه توسط آ. پ. در سال ۱۸۶۲ از ایران به انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ میلادی وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۵×۲۲؛ تعداد برگ: ۷۵؛ تعداد سطر: ۲۸
سطر (گاهی کمتر از آن، تا ۱۳ سطر)؛ اندازه متن: ۳۱×۱۹
نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، روسی، سفید و قهوه ای، با نشانهای برجسته کارخانه‌های زیر است: کارخانه پ. و. سرگیف، کارخانه شماره ۳ رینر، کارخانه شماره ۲ گووارد ترائیتسک.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق با عناصری از نستعلیق شکسته.
نوع جلد: صحافی اروپایی، جدید، مشکی، و مربوط به سال ۱۹۵۶ است.

(۶۵۴)

۱۴۵. شماره نسخه: 1 (Nov.71) - C 1110

نام کتاب: فرهنگ.

توضیح نام اثر: این عنوان قراردادی، و در نسخه وجود ندارد. در بالای برگه بامداد، یادداشت زیر برای عنوان آمده است: «کتاب جدول السیاق».
پدیدآورنده: نا مشخص است.
تاریخ تألیف اثر: نیامده است.
مکان تألیف: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این کتاب کمک آموزشی برای شاعران برای گردآوری چیستانها نوشته شده است و شامل لیستی از کلمات فارسی و عربی با اشاره به اهمیت رقمی آنها بر اساس ابجد می‌باشد.

آغاز نسخه: آب با عبا ایا چپ باب باج بجا اه بداداد باآب
بابا اید باد ادب او عبد به چاچ داج جدا.
پایان نسخه: مراد دارم لعل لعل هلاک کلاه زر رز یاس

تعداد سطر: ۲۸ - ۱۸؛ اندازه متن: (۹ - ۷) × ۸ (۲۶ - ۲۵)

۲۴

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، محکم، سفید.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و شماره‌ها به سبک سیاق و توسط جوهر قرمز نوشته، علامتهای جداکننده بین کلمات مجزا با جوهر قرمز گذاشته شده‌اند.

نوع خط: خط نسخ درشت مرتب و خوانای سریع نوشته شده.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، پوشیده شده با تیماجی به رنگ قرمز آجری، و دارای قسمت شیرازه بندی یک تکه است.

سای گر رگ مدید دیدم خال لاخ روح حور آرزو وزرا.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگه ۱۴a تاریخ زیر

آمده است: سال ۱۲۴۹ قمری (۳۴ - ۱۸۳۳ میلادی).

سابقه نسخه: این نسخه توسط ال. اف. باگدانوف در سال

۱۹۱۳ میلادی از ایران به انستیتوی شرق‌شناسی سن پترزبورگ میلادی وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۷.۵ × ۱۵.۵؛ تعداد برگ: ۱۳؛

توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی

آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (اس.اس.اس.ار)

انستیتوی شرق شناسی

جلد ششم

(داستانها و فولکلور)

تالیف: ان. ان. تومانیچ

انتشارات آکادمی علوم شوروی، مسکو، لنینگراد، سال ۱۹۸۱ میلادی

مترجمان: مژده دهقان خلیلی، مهدی نصیری، سمیرا اسماعیلی

زیر نظر: رایزنی فرهنگی ایران در روسیه

با نظارت: محسن حیدر نیا، علی صدراپی خویی، حسین متقی

□۳۴۶ توصیف نسخه‌های خطی فارسی انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ

صفحه سفید

مقدمه مؤلف

در اثر حاضر «توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی موسسه شرق‌شناسی آکادمی علوم شوروی»، آثار فولکلور یعنی داستان‌های جالب^۱ و داستان‌های کوتاه دارای ویژگی‌های سبکی شبیه به هم، مانند «بختیار نامه»، «شیرزاد و گلشاد» و جز آن مورد بررسی قرار می‌گیرند.

تا به حال نسخ خطی‌ای که شامل داستان‌های جالب به زبان‌های فارسی و تاجیکی هستند، موضوع یک توصیف علمی خاص قرار نگرفته‌اند. حتی کاتالوگ نویسی آن‌ها نیز کاملاً انجام نشده است. بسیاری از نسخه‌ها وجود دارند که تا امروز هنوز وارد کاتالوگ‌ها نشده‌اند.

توصیف‌های این کتاب را ما مطابق با طرح کلی پذیرفته شده در سری «توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی موسسه شرق‌شناسی آکادمی علوم شوروی» انجام داده‌ایم، که این طرح در چاپ اول این سری اجرا شده بود.^۲ اصول توصیف علمی نسخ خطی آثار ادبی توسط گروه متخصص به سرپرستی پروفیسور آ. ان. بولدیرف انجام شده است. این طرح برای نسخ خطی نوع (ژانر) فولکلور، به کمک یو. ی. بارشفسکی تهیه شده است.

با تکیه بر تجربه بدست آمده تاکنون، تصمیم بر این شد که به هنگام گردآوری این فهرست توصیفی، هر داستان به عنوان یک اثر ادبی مستقل مورد ارزیابی قرار گیرد (توضیحات درباره تغییرات وارده به طرح کلی سری توصیف‌ها، به خاطر ویژگی خاص مطلب، پایین تر آمده‌اند). از آنجایی که در آثاری از این نوع، نویسنده وجود ندارد، عناوین و خود محتوا بنا به خواسته گردآورنده نسخه می‌توانند تغییر کنند، و شخصیت‌ها و اسامی نیز در این نسخه‌ها ثابت نیستند و تنها معیار برای مشخص کردن یک داستان، سوژه آن است و همچنین در داستان‌های جالبتر، این الزام در نظر گرفته شده است، که باید خلاصه‌ای از هر یک از آن‌ها به همراه اسامی اشخاص و اسامی جغرافیایی آورده شود.

در این طرح، سوژه‌ها یعنی انگیزه‌های اصلی و محرکه‌های آن که تاثیری بر روی روند حرکت و خاتمه داستان دارند، خلاصه وار آورده می‌شوند. این اصل برای داستان‌های «حاشیه‌ای» یا «قرار گرفته در چهار چوب داستان اصلی» نیز در نظر گرفته شده و قصه‌ها نیز به صورت موازی با مسیر اصلی سوژه که در برگیرنده سیر داستان به صورت کلی است، خلاصه می‌شوند.

بدین منظور که هر داستان به صورت کامل با تمام واریانت‌های مجموعه‌ها ارائه شود، در قسمت نتیجه‌گیری خلاصه داستان، تفاوت‌های اصلی واریانت‌های متفاوت این اثر بر اساس نسخه‌های ما آورده می‌شوند.

در مواردی که همترازی ادبی‌ای در منابع و کتاب‌ها نه برای کل سوژه، بلکه برای بخشی از آن پیدا شده باشد، این بخش از خلاصه داستان، توسط ستاره مشخص می‌شود (برای مثال No 3/1 را مشاهده کنید).

۱. در نسخ خطی، این نوع اثرها به گونه‌های متفاوتی (حکایات، قصه‌ها، داستان‌ها) و در زبان ادبی رمان و افسانه نامیده می‌شوند. عدم وجود نام ثابت برای این گونه اثرها این است که آن‌ها بسیار متنوع هستند یعنی می‌توانند معیشتی، اسطوره‌ای، غنایی، رمانتیک، تخیلی و افسانه‌ای، ماجراجویانه و عشقی باشند. در میان چنین آثاری که در ادبیات علمی وجود دارند، توجه بیشتر معطوف به گروه خاصی از آن‌هاست، در حالی که مفاهیم داستان‌های جالب در برگیرنده همه این آثار با همه تنوع آن‌هاست.

۲. ان. د. میکولوخا-ماکلای. توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی موسسه شرق‌شناسی، جلد اول، مسکو-لنینگراد، ۱۹۵۵.

خلاصه‌ها فقط برای اولین توصیف اثر آورده می‌شوند. همه نسخه‌های دیگر اثر، شامل ارجاع به خلاصه اول هستند (در صورتی که مخصوصاً ارجاع به شماره‌های توصیف مشخص نباشند، منظور چاپ حاضر است):

در صورت مطابقت کامل سوژه، بدین ترتیب اشاره شده است: «شماره فلان را مشاهده کنید»؛ در صورتی که تفاوت‌ها ناچیز باشد، چنین نوشته شده است: «سوژه با شماره فلان مطابقت دارد». در مواردی که ماجراهای جدیدی وارد داستان یا از آن حذف شده‌اند و یا اسامی تغییر کرده‌اند، از این عبارت استفاده می‌شود: «واریانت فلان شماره» و تفاوت‌های آن نسبت به نسخه اول برشمرده می‌شود. اما اگر سوژه تغییر کرده و به شکل دیگری، با لهجه و اسامی دیگر آمده است و مخصوصاً مکان تنظیم آن به گونه‌ای جدید وجود دارد، این سوژه به عنوان داستانی دیگر تلقی می‌شود، و این عبارت به کار برده می‌شود: «گونه دیگری از فلان شماره» و خلاصه‌ای از گونه جدید آورده می‌شود. برای مثال این مورد آخر می‌توان No 1/44, No 3/5 را نام برد، که در آن‌ها سیر سوژه داستان‌ها مطابقت دارد، اما همه اشخاص داستان دارای نام‌های دیگری هستند، برخی از حوادث تغییر کرده‌اند و مهم‌تر اینکه هر دو گونه داستان در یک مجموعه داستانی دیده می‌شوند، در نتیجه، گردآورنده آن‌ها را به صورت دو اثر مستقل تلقی می‌کند.

پس از هر خلاصه، مطابق با طرح پذیرفته شده در بخش مربوط به لنینگراد موسسه شرق‌شناسی آکادمی علوم، قسمت‌های زیر قرار می‌گیرند: ذکر اثر، چاپ و ترجمه و دیگر نسخه‌های آن^۱. عناوین داستان‌ها در قسمت «نسخه‌های دیگر»، تنها در صورت تفاوت در خواندن آن‌ها آورده می‌شوند^۲.

در تمام قسمت‌های ذکر شده، تفاوت‌های تحت‌اللفظی در داستان در نظر گرفته نمی‌شوند، معیار شناسایی، همان مطابقت سیر سوژه و موضوع است.

در طرح توصیف‌ها، قسمت «نوع سوژه» نیز وارد شده است. ضرورت این قسمت به این دلیل است، که در حال حاضر، همه جا مطالب فولکلور را ترتیب و تکمیل می‌کنند^۳. در این امر بیش از همه، مکتب آ. آرنه شهرت یافته است که سیستم خاصی را برای دسته‌بندی سوژه‌های فولکلور ترتیب داده است. استفاده از کتاب راهنمای آ. آرنه و پیرو روسی وی ان. پ. آندریف برای مقایسه با نسخه‌های ما امکان ارائه جای اشغال شده توسط سوژه‌های نسخ خطی، در فولکلور ملل دنیا را می‌دهد^۴. علاوه بر این تقسیم سوژه‌ها به موضوع‌های متفاوت، یا می‌توان گفت «واحدهای اطلاعات» فولکلوری، با هدف آوردن همه مطابق با کتاب راهنمای تامپسون^۵، پیرو آ. آرنه، در این مرحله غیر منطقی به نظر می‌آید و این کار برای محققان آینده باقی مانده است. سیستم تامپسون، تغییر خلاصه لفظی را به شکل کد گذاری پیشنهاد کرده است.

کد گذاری داستان بر اساس سیستم تامپسون، اگرچه مطالب تکمیلی‌ای را در اختیار گروه کوچکی از فولکلوریست‌ها قرار می‌داد، اما دسترسی به مطالب دارای چنین سبکی را برای فیلولوگ‌ها و تاریخ‌دان‌ها دشوار می‌کرد، درحالی که این نوع چاپ‌ها در وهله اول برای آن‌ها در نظر گرفته شده است.

۱. قسمت «نسخه‌های دیگر» شامل مقایسه با نسخه‌های مجموعه‌های دیگر به شرح ذیل است: بخش مربوط به لنینگراد موسسه شرق‌شناسی؛ گ. پ. ب. (لنینگراد)، دانشگاه دولتی لنینگراد به نام آ. آ. ژدانوف؛ مخازن کتاب تاجیکستان؛ که این نسخه‌ها در خلاصه رساله علمی «چگونگی نثر داستان گونه» توسط یو. سلیموف توصیف و همچنین بنا به درخواست نویسنده این کتاب انجام شده‌اند (توصیف در خلاصه رساله علمی به خط عربی، و بقیه به زبان تاجیکی و خط روسی انجام شده‌اند)؛ آکادمی علوم ازبکستان؛ که این نسخه‌ها در کاتالوگ س. و. ر. ذکر و توسط یو. سلیموف (کدهای ۳۹۸۵، ۳۶۸) و توسط یو. ی. بارشفسکی (پنج نسخه) توصیف شده‌اند؛ و مقایسه با نسخه‌های کاتالوگ‌های مخازن اروپایی در حال انجام است. منابع ایرانی تا آنجا که مشخص شده است، این نوع کاتالوگ را تهیه نکرده‌اند.

۲. همچنین در مواردی که واریانت عنوان، تفاوت‌های ناچیزی با عنوان داستان مورد بررسی دارد، این واریانت آورده نمی‌شود (برای مثال، در موارد جابجایی کلمات، حرف اضافه متفاوت و یا این که زمانی که یک یا دو کلمه به گونه‌ای دیگر نوشته شده‌اند).

۳. برای مثال، کتاب «یادداشتی برای چگونگی نگهداری آرشیو و منظم کردن مطالب فولکلور»، سردبیر مسئول و. یا. پروف، ۱۹۶۴، و اثر چند جلدی: The Mythology of all races in thirteen volumes, N. Y., 1964.

۴. پ. آندریف راهنمای موضوع‌های داستان‌گونه بر اساس سیستم آ. آرنه، لنینگراد، ۱۹۲۹. Aarne, The types of the Folk-Tale, Helsinki, 1928.

۵. S. Thompson, Motif-index of folk-Literature, Vol. 1-6, Copenhagen, 1955-1958; N. Elisseeff. Themes et motifs des Mille et une nuits, Essa, de classification. Beyrouth, 1949.

نسخه‌های داستان‌های مشهور در ترکیب مجموعه‌ها به لحاظ زمانی به یکدیگر نزدیک هستند، یعنی همه آن‌ها به قرن‌های هجدهم - نوزدهم برمی‌گردند. بنابراین، می‌توانیم تکامل برخی برخی از داستان‌های مشهور را در طی صد و پنجاه - دویست سال را بررسی کنیم. قسمت «مقایسه کنید» که در طرح توصیف‌های ما وجود دارد، در راستای این هدف است. به عنوان کتاب‌های درسی لازم برای مقایسه، ما از سوژه‌های فولکلوری‌ای استفاده کرده‌ایم که تقریباً در قرن بیستم از ملتی که در نواحی ایران و آسیای میانه و کشورهای همسایه زندگی می‌کرده‌اند، به‌جا مانده‌اند.

(نسخه اختصارات اثر ترجمه فارسی، تاجیکی، ازبکی، افغانی، هندی، کردی، ترکی و دیگر داستان‌ها را مشاهده کنید). یک سری مقایسه‌ها می‌توانست ادامه پیدا کند، اما گرد آورنده توصیف، آگاهانه فقط خود را به گروه کمی از کتاب‌های شامل آثار فولکلور داستان‌های معروف مورد بررسی، محدود کرده است.

هدف از قسمت «مطالب تکمیلی»، تا حد امکان اشاره به مطالبی است، که می‌توانند به عنوان نقطه مبدای برای محققان آینده این اثر باشند.

ویژگی آثار سبک مورد مطالعه تا جایی که ممکن است به صورت کامل بیان و در برخی موارد، برای تعیین زمان و مکان بوجود آمدن سوژه در واریانته‌ای که در نزد ما قرار دارد و گاه برای مشخص کردن اینکه کدام ترکیب مجموعه‌ها، برای چه منطقه‌ای از خاورمیانه متداول‌تر بوده، تلاش‌هایی انجام شده است. افزون بر اینها زمان و سبک راوی داستان و... نیز ذکر می‌شود. توصیف نسخ خطی بر اساس طرح پذیرفته در بخش موسسه شرق‌شناسی آکادمی علوم لنینگراد برای توصیف‌های مشابه انجام شده است.

تنظیم مطالب بر اساس تاریخ نوشتن اثر یا رونویسی آن ممکن نبوده است، زیرا تقریباً همه نسخه‌ها، همان‌طور که قبلاً ذکر شد، در قرن‌های هجدهم - نوزدهم جمع‌آوری شده‌اند، و تنظیم زمان نوشتن داستان، حتی به صورت تخمینی نیز نیاز به تحقیقات خاص دارد. بنابراین در این جلد ترتیب کار بر اساس تکمیل بودن نسخه‌ها انجام شده است، یعنی از مجموعه‌های با بیشترین تعداد داستان آغاز و به کمترین آنها که فقط یک داستان را در بر دارند، پایان می‌یابند.

علاوه بر راهنماهای اسامی خاص و اسامی جغرافیایی، این توصیف، دارای راهنمای شخصیت‌ها نیز می‌باشد، که امکان ارائه کامل‌تر نقش‌های شخصیت‌های متفاوت فولکلور فارسی - تاجیکی را می‌دهد.

از آنجایی که توصیف حاضر، اول بررسی آثاری از این دست است، بنابراین امکان توصیف بررسی همه جانبه نسخ (به سبک دیگر جلد‌های این کاتالوگ) فراهم نبوده است. در اینجا ذکر چند مساله ضروری است:

گردآوری مجموعه‌های نسخ خطی داستان‌های مشهور در موزه آسیا اتفاقی و در عین حال بستگی به سلاقی وصیت‌کننده‌های مجموعه‌های شخصی داشت. این کار به آرامی در جریان بود (در طی شصت سال اول از بوجود آمدن موزه، تنها سه نسخه بدست آمده بود). خریداری نسخه‌هایی که شامل داستان‌های مشهور بودند در سال ۱۹۱۵ توسط و. آ. ایوانوف انجام شد: از میان بیش از پانصد جلد نسخه فارسی - تاجیکی خریداری شده توسط او در بخارا، دوازده نسخه شامل آثاری با سبک مورد نظر ما، موجود بود. خود ایوانوف گروهی از «آثار چند ملیتی، تقریباً بی‌نام مؤلف و بعضاً آثار نوشته شده بصورت غیر ادبی را از همه آثار بدست آمده، جالب‌تر می‌دانست»^۱.

در طی سال‌های حکومت شوروی، این مجموعه تا حد زیادی به یمن دستاوردهای شخصی تکمیل شد، و در حال حاضر مجموعه ما دارای تعداد کافی از نسخ خطی آثار دارای سبک (ژانر) مورد مطالعه ما است. این مجموعه شامل؛ یک نسخه بزرگ ۵۶ داستانی، سه نسخه ۱۸ - ۱۵ داستانی، یک نسخه ۱۰ داستانی، هشت نسخه ۷ - ۴ داستانی، هشت نسخه ۳ - ۲ داستانی و بالاخره هفده نسخه پایانی تک داستانی است. در این مجموعه، داستان‌های متفاوتی به لحاظ مضمون، از تخیلی تا اسطوره‌ای - معیشتی و متنوع‌ترین ساختارها، از داستان‌های آرام و جالب گرفته تا تصاویر کوتاه خیابانی پرماجرا و داستان‌های لطیفه‌گونه ایجاد شده به صورت یک مکالمه، وجود دارند.

۱. آرشیو شرق‌شناسان، л.3, ед. хр. 14, оп. 1, ф. 19.

نسخه‌های آثار ادبی دارای چنین سبکی در ترکیب مجموعه ما اغلب دارای اصلیت آسیای میانه‌ای، ساده به لحاظ ساختار و فاقد تزیینات و مینیاتورها هستند. صحافی‌ها آنها عمدتاً؛ مقوایی و پوشیده شده با کاغذ اغلب به رنگ سبز و مدال‌هایی بر روی جلوی آن‌ها است. دست خط‌ها اکثراً نامناسب و درون متن اشتباهات املائی بسیار موجود است. به احتمال زیاد، بسیاری از این نسخه‌ها توسط خود راویان نوشته شده‌اند.

مقایسه مجموعه داستان‌های مشهور در بخش لنین‌گراډ موسسه شرق‌شناسی آکادمی علوم با دیگر مجموعه‌های نسخ خطی، امکان سخن گفتن در این باره را می‌دهد که در خاور میانه در قرن‌های هفدهم - نوزدهم، ظاهراً، رایج‌ترین شکل مجموعه‌های داستان‌های مشهور، نسخه‌های خطی شامل ۲۰ - ۱۰ اثر بوده‌اند. اغلب یک یا چند داستان وارد «منتخب‌های ادبی» می‌شوند، یعنی مجموعه‌هایی که در آن‌ها آثار ادبی به سبک‌های متفاوت، و گاهی به دو یا سه زبان شرقی بوده است. داستان‌هایی نیز در نسخ خطی مجموعه‌ای با سبک‌های متفاوت دیده می‌شوند. (No 8, 10, 14, 18, را مشاهده کنید).

می‌توان نسخ مجموعه‌ای را به دو شکل تفکیک کرد. یکی از آن‌ها مجموعه‌هایی هستند با حجمی بیش از ۱۷ اثر که در قرن هفدهم - هجدهم در میان هندوهای فارسی زبان رایج بوده است. در میان مجموعه‌های ما نیز، نسخه‌های مجموعه‌ای شماره ۲۵۶ و شماره ۱۰۳ از همین جلد ششم و نسخه‌ایوانوف به شماره ۳۰۱ و نسخه ۵،۳۸۹ در آکادمی علوم جمهوری ازبکستان، مجموعه‌هایی تقریباً با چنین حجمی هستند، که در قرن‌های هجدهم - نوزدهم در آسیای میانه متداول بوده‌اند. به هر روی مجموعه‌ها به لحاظ موضوعی به یکدیگر نزدیک بوده‌اند، هر چند مضمون خاص آن‌ها تا حد زیادی متفاوت است. (طبعاً شکل دیگر به نسخی اختصاص دارند که حاوی داستانهای کمی و حتی تک داستانی می‌باشند).

اغلب داستان‌ها بر اساس یک طرح سه بخشی ساخته شده‌اند: ۱) شروع داستان که طبق قاعده از محل سکونت یا کار دائم قهرمان اصلی شروع می‌شود؛ ۲) زنجیره حوادث؛ ۳) پایان خوشایند. بخش دوم، ینی زنجیره حوادث، مهمترین بخش در داستان است، که محتوا و ایده اصلی داستان در آن نهفته است. آنچه شنوندگان و خوانندگان را به خود جلب می‌کرده است، ماجراهای باور نکردنی، غیر معمول و شرایط سخت بوده است. وجود عناصر خیالی نه تنها علاقه را کم نمی‌کرده است، بلکه تصور و خیال را بیدار می‌کرده است. ظاهراً این امر به دلیل کنار هم قرار گرفتن شرایط عادی زندگی و عجایب گوناگون در قالب یک داستان است. (برای مثال، No 5/7 را مشاهده کنید).

در برخی داستان‌ها، اسامی اشخاص تاریخی مانند خلفا، وزرا، شعرا و دیگران ذکر شده‌اند. بررسی چنین داستان‌هایی نشان می‌دهد که راویان با ذکر نام یک شخص مشهور سعی داشته‌اند به موثق‌تر بودن موضوع دست پیدا کرده و وضوح خاصی به داستان بدهند، یا روند شرایط پیچیده‌ای را بوجود آورند (برای مثال No 38, 1/9, 4/10, 1/33 را مشاهده کنید). در این میان اینکه چقدر راوی داستان از تصور واقعی درباره شخص نام برده شده در داستان دور است، در مثال داستان No 15/2 مشخص است، که در آن نقش اصلی، بر اساس یک گونه از داستان، متعلق به سلطان حسین، و بر اساس یک گونه دیگر متعلق به خسرو انوشیروان، و بر اساس گونه سوم به خلیفه هارون الرشید است (که دوره‌های زندگی آن‌ها با تفاوتی به اندازه چند قرن است)، در داستان دیگر در درباره سلطان حسین، به خواسته راوی، شعرا می‌باشند که در دوره‌های مختلف و در حکومت‌های دیگر نیز زندگی کرده‌اند (No 6/6). این شرایط ما را بر این داشت تا از توضیح درباره این چنین شخصیت‌هایی امتناع کنیم.

تقریباً برخورد با اسامی جغرافیایی‌ای که توسط راویان به کار رفته، نیز به همین ترتیب است. به خاطر بالا بردن میزان علاقه داستان، اغلب از اسامی محل‌هایی که در نزدیکی آن‌ها بوده، استفاده می‌کرده‌اند، که در برخی موارد امکان مشخص کردن محل این سوژه را نیز می‌دهد. براساس متن‌های داستان‌های ما، «انتهای زمین» را چین و ماچین و همچنین سران‌دیب می‌دانسته‌اند. (نام‌های قرون وسطایی چین و سیلان).

در کل می‌توان نتیجه گرفت که، موضوع‌های ماجراجویانه تخیلی و رمان گونه‌ی زیر از شهرت بیشتری برخوردار بوده‌اند: «درباره دختر پادشاه کشمیر و شاهزاده قَنُوج» (No 1/7)، «درباره رضوان شاه، چشمه آهو» (No 1/8)، «درباره شاهزاده‌ای که

مادر و پدر خود را بفروخت و با دختر ملک چین مناظره کرد» (No 1/10)، «درباره پادشاه و وزیر و اینکه وزیر گفت، انسان بی‌غم نیست....» (No 1/19)، «درباره زاهد و زیبا رو» (No 1/27)، «درباره سه جوان و پیر مرد که در راه درباره گذشته خود حکایت می‌کردند» (No 1/29)، «درباره بنای جوان و خلیفه بغدادی» (No 1/33)، «درباره دولت دولتمدار کشمیر، فرخ شاه و فرخ روز» (No 1/44)، «درباره فضل الله، پسر حاکم موصل و ابوالحسن سپر حاکم نهروان» (No 1/46)، «درباره پادشاه دربار و صد پسر او» (No 1/50)، «درباره قاضی و دزد» (No 1/54)، «دله مختاله» (No 1/56)، «درباره بنا، زن او و وزیران پادشاه کرمان» (No 2/2)، «درباره نجار، نساج و دختر پادشاه عمان» (No 2/13)، «درباره سلیمان، ماجراهای سیمرخ، سرنوشت و تقدیر» (No 2/8)، «خضر گیسو و مسلم شاه» (No 3/11)، «درباره حجاج و سلیمه جواهر» (No 4/2)، «مهر و ماه» (No 4/4)، «درباره شاهزاده قاسم دیوانه» (No 4/11)، «درباره عادل شاه» (No 5/5)، «درباره شاهزاده سلیمان و شاهزاده گلفام» (No 3/3)، «درباره عالم آرای» (No 3/11).

نمایهٔ نسخ خطی معرفی شده در جلد ششم

نسخه شماره ۱، شامل ۵۶ داستان (بزرگترین نسخه خطی مجموعه‌ای)؛

نسخه شماره ۲، شامل ۱۸ داستان؛

نسخه شماره ۳، شامل ۱۸ داستان؛

نسخه شماره ۴، شامل ۱۵ داستان؛

نسخه شماره ۵، شامل ۱۰ داستان؛

نسخه شماره ۶، شامل ۷ داستان؛

نسخه شماره ۷، شامل ۶ داستان؛

نسخه شماره ۸، شامل ۶ داستان؛

نسخه شماره ۹، شامل ۶ داستان؛

نسخه شماره ۱۰، شامل ۵ داستان؛

نسخه شماره ۱۱، شامل ۴ داستان؛

نسخه شماره ۱۲، شامل ۴ داستان؛

نسخه شماره ۱۳، شامل ۴ داستان؛

نسخه شماره ۱۴، شامل ۳ داستان؛

نسخه شماره ۱۵، شامل ۳ داستان؛

نسخه‌های شماره ۱۶ تا شماره ۲۲ هر کدام شامل دو داستان؛

نسخه‌های شماره ۲۳ تا شماره ۵۹ هر کدام شامل یک داستان.

توصیف نسخه‌های جلد ششم

(۱) داستان‌های مشهور

(۶۵۵)

۱. شماره نسخه: B 256 (a 275)

نام کتاب: {مجموعه حکایات}

شرح اجمالی محتوای اثر: مجموعه داستان‌های این نسخه، جایگاه خاصی در بین دیگر نسخه‌های خطی مجموعه‌ای بزرگ بخش لنینگراد موسسه شرق‌شناسی آکادمی علوم دارد: زیرا اولاً در قرن هجدهم در هند نوشته شده، در حالی که بقیه داستان‌ها در آسیای میانه رونویسی شده‌اند؛ ثانیاً این مجموعه به لحاظ تعداد داستان (۵۶) بسیار بیشتر از بقیه مجموعه‌هاست. در اینجا خلاصه‌ای از این پنجاه و شش داستان می‌آید:

حکایت شیخ صنعان و مریدان

شیخ صنعان، پسر شاه جن‌ها را کشت، متقابلاً این شاه نیز قصد جان شیخ داشت. مریدان شیخ صنعان، یعنی شیخ حسن و شیخ محمود برای اینکه بتوانند این قتل را به تاخیر بیندازند، برای شاه جن‌ها داستان‌های زندگی خود را تعریف می‌کردند. شیخ حسن که زرگری در مصر بود، عاشق جادوگری شد که این دختر وی را به الاغ و سپس سگ و پس از آن به کبوتر تبدیل کرد. به کمک شیخ محمود، شیخ حسن دوباره به شکل انسان در آمد و آن دختر را مجازات و به چهار پا تبدیل کردند. شیخ محمود هم که در گذشته تاجری از مغرب بود، به هنگام سفر تبدیل به زنی شد و با شاهزاده‌ای ازدواج کرده، برایش دو پسر به دنیا آورد و پس از ماجراهایی دوباره به شکل مرد در آمد. شاه جن‌ها را از این داستان‌ها خوش آمد و شیخ صنعان را آزاد کرد. موضوع این داستان مرتبط با نام شیخ صنعان در شعر فریدالدین عطار «منطق الطیر» به زبان فارسی و در شعر علیشیر نوایی «لسان الطیر» به زبان ازبکی است.

۱. این داستانها از کوچکترین آنها در ۲ تا ۳ صفحه تا بزرگترین آنها تا بیش از ۳۰ صفحه می‌باشند که در مجموعه ۸۱۰ صفحه می‌باشند. ویراستار.

همچنین شعر فک طیران «شیخ صنعان» به زبان کردی را مشاهده کنید.

حکایت شهر بی‌جانان (مردگان)

نجاری از تکه چوبی، عروسی می‌سازد، خیاطی برای آن لباسی می‌دوزد، و زرگری او را تزئین و زاهدی او را زنده می‌کند و این عروسک به دختر زیبایی تبدیل می‌شود. هر چهار نفر این‌ها عاشق او می‌شوند و به دربار شاه می‌روند تا تعیین کنند که این دختر به چه کسی تعلق دارد، اما خود شاه نیز عاشق او می‌شود. دختر با ازدواج با شاه موافقت می‌کند، مشروط به آنکه شاه نیز از آن پس در شهر مردگان باشد. پس از یک سفر سه ساله، سیمرخ شاه را به آن شهر می‌برد، در آنجا شاه در دربار دختری را می‌بیند که بسیار شبیه همسر اوست. شاه به وطن خود بر می‌گردد و ماجرا را دوباره شهر مردگان برای همسرش تعریف می‌کند. همسرش می‌میرد و شاه دوباره به شهر مردگان بر می‌گردد و با دختری که شبیه همسرش بود، ازدواج می‌کند.

حکایت پری و شاهزاده

شاه به فرزندش وصیت می‌کند که هر روز زیر درخت سفره و آذوقه‌ای بگذارد. شاهزاده یواشکی دست جادویی‌ای را که در پی این سفره می‌آمد، مشاهده می‌کرد. ناگاه این شاهزاده به بیابانی بی‌نهایت بزرگ منتقل شد، جایی که خضر گرسنگی و تشنگی شاهزاده را برطرف می‌کرد. سپس شاهزاده در باغ جادویی قرار می‌گیرد و عاشق پری‌ای می‌شود. این پری با ازدواج با وی موافقت می‌کند، در صورتی که شاهزاده بتواند سه بار او را بدون لمس کردن، بیدار کند. شاهزاده سه داستان چیستان گونه زیر را مطرح می‌کند:

خدمتکار تنگ شیری را آورد، که بر روی سر او لک‌لک و ماری بودند. اگر قطره‌ای زهر در شیر می‌افتاد و کسی از آن شیر می‌نوشید و می‌مُرد، چه کسی مقصر بود؟

در واریانت داستان No 1/2 در این جا داستان با این سؤال تمام می‌شود: که عروسک زنده شده متعلق به چه کسی هست، نجار، خیاط، زرگر یا زاهد؟

جوان‌هایی تصمیم گرفتند ازدواج کنند، در راه برگشت راهزن‌ها به آن‌ها حمله کردند و یکی از آن دو مرد را کشتند. دوست مقتول نیز خودکشی کرد. زن مرد مقتول با دعا آن دو را زنده کرد، اما اشتباهی سر شوهر خود را به جای سر رفیق او نشان داد و برعکس. حال کدام یک از آن‌ها شوهر آن زن بود؟ بدینسان بود که پری با شنیدن این سه سؤال، سه بار از خواب بیدار شد تا جواب آن‌ها را بدهد. پس شاهزاده توانست به شرط خود عمل کند و با او ازدواج کند.

حکایت شاهزاده جوان جوان بخت و سیه قیطاس

دو پسر بزرگتر پادشاه مغرب، پول‌هایی را که از پدر خود گرفته بودند، بیهوده خرج می‌کنند و پسر کوچکتر سهم خود را افزایش می‌دهد. پادشاه به هنگام مرگ، ارث خود را به پسر کوچکتر می‌دهد و به او سفارش می‌کند که با دیوهای فرخار و سیه قیطاس دوستی کند. شاهزاده در سفری، عاشق دختر یکی از شاه‌ها می‌شود و به کمک دوست‌های دیو خود با او ازدواج می‌کند.

حکایت بهرام گور {و} دلارام

کنیزک زیبارویی به نام دلارام به بهرام گور می‌گوید که ثروت به زن بستگی دارد و نه به مرد، زیرا زن خوب برای هر شوهری خوشی را به ارمغان می‌آورد و جوانی از دست رفته را به او برمی‌گرداند. بهرام گور نیز با شنیدن این سخن دلارام را به پیرمرد فرتوت خارکنی به نام بهرام داد. دلارام پس از آنکه زن آن پیرمرد شد، خوشی را به خانه او آورد و فرزندان را به تحصیل فرستاد و در نهایت پیرمرد سرمایه‌ای پیدا کرده و ثروتمند می‌شود، و بهرام گور به درستی حرف دلارام پی می‌برد.

حکایت شاهزاده و ملا حسن

پادشاه کشور ختا، به هنگام مرگ، فرزند ارشد خود را به عنوان وارث و جانشین خود برمی‌گزیند. فرزند وسطی از دخالت در امور برکنار می‌شود، و فرزند کوچکتر به مسافرت فرستاده می‌شود. در غار ملا حسن، شاهزاده، دختر شاه یمن چهره افروز را می‌بیند و عاشق او می‌شود. برای اینکه طلسم‌های دیگر را بدست آورد، شاهزاده از دختر شاه جن‌ها خورشید چهره و پری زهره جبین کمک می‌گیرد و هر دوی آن‌ها زن او می‌شوند. ملاحسن و یعقوب شاه جن‌ها، شاهزاده را به آهو و سپس طوطی تبدیل می‌کنند. در آخر شاهزاده با

چهره‌افروز ازدواج می‌کند و ملا حسن را به مجازات خود می‌رساند.

حکایت دختر پادشاه کشمیر و شاهزاده قنوج

در این جا به اشتباه واریانت دوم عنوان داستان قبلی نوشته شده است.

تاجری به نام بهروز در مرو، دختری را برای دوست بغدادی خود که تاجر پارچه بود، می‌خرد.

این دختر، دختر شاه هندوستان بود. شاهزاده قنوج از او خواستگاری می‌کند، اما او این پیشنهاد را رد می‌کند، اما خیلی زود عاشق این شاهزاده می‌شود، و در لباس مردانه به قنوج می‌رود، اما در آن جا با خبر می‌شود که شاهزاده از عشق او مرده است. این دختر را به عنوان دزد و سپس قاتل می‌گیرند. زن شاه نیز از حسادت دستور می‌دهد تا او را در دریا بیاندازند، که تاجران او می‌گیرند و به بهروز می‌فروشند. بهروز با این دختر بغداد می‌رود. در راه راهزن‌ها به آن‌ها حمله می‌کنند و دختر را به طور اتفاقی به همان تاجر پارچه می‌فروشند که از اول قرار بود با او ازدواج کند. این تاجر با شنیدن ماجرا، بهروز را پیدا می‌کند و به او جایزه می‌دهد.

اما در واریانت دیگر بهروز تاجری از مصر بوده است که با این دختر ازدواج می‌کند و دختر دیگری را برای دوست بغدادی خود می‌فرستد.

حکایت رضوان شاه و پری و چشمه آهو

رضوان شاه، شاهزاده کشور چین و پری روح‌افزا یکدیگر را دوست داشتند. پسر عموی روح‌افزا، منوچهر عاشق او می‌شود، اما خود منوچهر عشق دختر وزیر میمونه است. روح‌افزا پس از مرگ پدرش، به تخت سلطنت می‌نشیند. در نبود او میمونه رضوان شاه را به جزیره‌ای می‌فرستد. روح‌افزا که از این ماجرا با خبر می‌شود به منوچهر شک می‌کند و او را به سیاه چال می‌اندازد. میمونه او را آزاد می‌کند و به تخت سلطنت خود می‌نشانند، و روح‌افزا را به تبعید می‌فرستد. در همین حین رضوان شاه از جزیره فرار می‌کند و مهمان شاهزاده‌ای می‌شود، که در آن جا داستان یعقوب تاجر پیر را می‌شنود. یعقوب به رضوان شاه کمک می‌کند تا روح‌افزا را پیدا کند و حساب منوچهر و میمونه را برسد. بدین ترتیب رضوان شاه و روح‌افزا به تخت سلطنت می‌نشینند و با هم ازدواج می‌کنند.

در واریانت No 4/5 نام پدر رضوان، فغفور است.

حکایت هارون الرشید و اسحق موصلی

یکی از نزدیکان هارون، موسیقی‌دانی به نام اسحاق ناگهان در خانه زنی از برمکی‌ها قرار می‌گیرد و سه شبانه روز آنجا در

یکی دیگر از نسخه‌های بدون عنوان نیز دارای شروعی

به ترتیب زیر است:

«داستان مرد مطربی که زنی زیبایی ازدواج کرده بود، و آن زن عاشق مرد دیگری بود».

حکایت ابوبکر ربانی

ابوبکر آنقدر شراب می‌نوشت، که پس از کابوس‌های شبانه‌گی مستی مدت زیادی نمی‌تواند به خود بیاید و باور نمی‌کرد که او زنده است.

حکایت ارشد و رشید و اشرف

پادشاه کشور ختا سه فرزند پسر به نام‌های ارشد، رشید و اشرف داشت. ارشد در شهر سمنگان در مبارزه با دیوها پیروز می‌شود و با دختر پادشاه سمنگان به نام سمن‌رخ که اسیر دیوها بود، ازدواج می‌کند. رشید عاشق پرتره پرنسس کشور چین به نام حسن‌آرای می‌شود و به همراه برادرانش و پسر وزیر فیروز در پی او می‌رود. اشرف در راه عاشق دختری به نام سورچینی می‌شود و او را می‌دزد.

حکایت ترکمان و مدح صاحب تفرس و شتر کور {و}

قاضی

پادشاهی سه سنگ گرانبها را به سه پسر خود می‌دهد. آن‌ها با هم سنگ‌ها را چال می‌کنند، اما روزی متوجه گم شدن یکی از سنگ‌ها می‌شوند و برای حل این مشکل پیش قاضی می‌روند. قاضی داستانی را تعریف می‌کند، با شنیدن آن داستان، یکی از برادران می‌گوید که راهزن در این داستان بهترین شخصیت است، و بدین ترتیب قاضی دزد سنگ گرانبها را پیدا می‌کند.

حکایت پادشاه و وزیر و حرف قضا و قدر

وزیر فرخزاد (یافرخزاد پسر وزیر بلخ) برای پادشاه غزنه داستان خود را تعریف می‌کند که روزی پرنده‌ای بزرگ وی را به جزیره‌ای دور افتاده بُرده و او در آنجا پادشاهی را کشته است. سپس فرخزاد سوار کشتی می‌شود، که در آنجا با بوسه‌ای دختر پادشاه را بیدار می‌کند. دختر پادشاه تعریف می‌کند که جوانی پدرش را کشته است. دختر پادشاه با لباس مبدل مردانه به همراه فرخزاد به کشوری که توسط غاصبان گرفته شده بود برمی‌گردند. و پدر وزیر به دختر پادشاه کمک می‌کند که به تخت سلطنت بنشیند و فرخزاد نیز وزیر غزنه می‌شود.

در روایت No 2/7 فرخزاد پسر رئیس بلخ است.

حکایت پادشاه {و} وزیر و گفتن وزیر که آدم بی‌غم

نباشد و خشم گرفتن شاه بر وزیر و سفر نمودن تا بی‌غمی بدست آرد

میان زیبارویان به خوشی می‌گذرانند. پس از آنکه به سوی خلیفه برمی‌گردد درباره این ماجرا برای او تعریف می‌کند. هارون الرشید با شنیدن آن لباسی به شکل غلام خود می‌پوشد و به آنجا می‌رود، اما در آن خانه او را شناسایی می‌کند و یکی از زیبا رویان را به او هدیه می‌دهند. اسحاق نیز در این ماجرا پاداش می‌گیرد.

حکایت شاهزاده که مادر و پدر را بفروخت و با دختر

ملک چنین منظره کرد

شاهی را که از خوشحالی به دنیا آمدن فرزند پسر، امور دولت را رها کرده بود، از شهر بیرون کردند. در راه راهزن‌ها به شاه و خانواده او حمله می‌کنند. در آخر شاهزاده بناچار پدر و مادر خود را می‌فروشد و با آن پول تنها به راه خود ادامه می‌دهد. در کشور چین او مطلع می‌شود که دختر پادشاه زن شخصی می‌شود که به همه سئوال‌های او جواب درست بدهد. شاهزاده از امتحان سربلند بیرون می‌آید و با پرنسس کشور چین ازدواج می‌کند، دوباره پدر و مادر خود را می‌خرد و به وطن بر می‌گردد و پس از مرگ پدرش به تخت سلطنت می‌نشیند.

حکایت شمشیر بند

عنوان در پایان داستان نوشته شده است.

برای شاه کشور چین که فرزندی نداشته است، پسر مُرده‌ای به دنیا می‌آید، که زمانی که او را به شمشیر می‌زنند، زنده می‌شود. او در خواب عاشق دختر پادشاه یمن می‌شود و برای جستجوی او عازم می‌شود. در راه شاهزاده دوستانش را می‌بیند که به آن‌ها کمک می‌کند با دو دختر پادشاه ازدواج کند. خودش با دختر پادشاه ملکه ازدواج می‌کند. شاه مدینه به کمک پیرزنی، دختر پادشاه یمن را دزدید و شاهزاده را کشت و به دریا انداخت. دوستان شاهزاده دوباره او را زنده می‌کنند. او در مبارزه با پادشاه مدینه پیروز شده و دختر پادشاه یمن را به سوی خود بر می‌گرداند.

حکایت مرد و زن

زنی به کار خانه‌داری دل نمی‌بسته است، و شوهرش او را سرزنش می‌کرده است. آن زن هم از اینکه شوهرش وظایف همسر داری خود را به خوبی انجام نمی‌داده است، راضی نبود، اما ترجیح می‌داده که سکوت اختیار کند.

یکی دیگر از نسخه‌های بدون عنوان دارای شروعی بدین

ترتیب است:

«داستان مردی که با زنی زیبا ازدواج کرد، آن شب مردم رفتند و زن با مرد تنها ماند...»

دست او سپرده می‌شود. و بعد شاه دخترش را به همسری او در می‌آورد.

حکایت عزیز و زن او

زن و شوهری به یکدیگر قول می‌دهند که پس از مرگ هر کدام از آن‌ها، با کسی ازدواج نکنند. پس از مرگ زن، حضرت عیسی برای عزیز زنش را دوباره زنده می‌کند. اما زن قدرشناس برای شاه مصر عشوہ گری می‌کند و شوهرش را هنگام خواب به عنوان راهزن جا می‌زند و از شاه می‌خواهد که او را بکشد. اما، شاه، عزیز را نمی‌کشد و زن را به حرم خود می‌برد. چندی بعد عزیز، اتفاقی زن خود را در میان زنان شاه می‌بیند، و به قاضی مراجعه می‌کند. زن عزیز می‌میرد و شاه زن دیگری را برای او اختیار می‌کند.

حکایت اصحاب کھف {و} دقینوس

دقینوس یهودی با نیرنگ و کشت و کشتار، فرمانروایی را بدست می‌گیرد و خود را خدا معرفی می‌کند. شش غلام او به نام‌های یملیق، یملیا، استیقلا، زارنوش، مانوس و سادیرنوش، وجود خدایی او را باور نمی‌کنند و فرار می‌کنند (گردآورنده در اینجا ذکر می‌کند که در واریانت‌های دیگر داستان قهرمان‌ها غلام‌های او نبوده‌اند، بلکه فرزندان خدا بوده‌اند). آن‌ها با چوپانی به نام اول و سگ او به نام قطمیر آشنا می‌شوند و هر هفت نفر سیصد سال در غار می‌خوابند.

در نسخه بدون عنوان دیگر، داستان بدین ترتیب شروع می‌شود:

«حکایت آورده‌اند که در شهر بغداد در زمان پادشاهی عضدالدولت (کذا) مردی بود از جمله امرایان (کذا) او بغایت صاحب حشم و شجاع و او را عادت چنان بود که از مردم زر بقرض گرفتی و واپس ندادی»

در نسخه بدون عنوان دیگری، شروع چنین است:

«در روایت آورده‌اند که در زمان خلافت خود امیرالمومنین رضی الله عنه روزی صبح پگاه به مسجد آمد نظر کرد در میان محراب شخصی خفته دید»

حکایت زاهد و زن خوش سیما

تاجری اهل مصر، پول خود را برای نگهداری به زاهدی می‌دهد و خود به سفر می‌رود. زن تاجر که پول نیاز داشته به سراغ زاهد می‌رود و از او می‌خواهد که پول را برگرداند، اما زاهد می‌گوید به شرط برقراری رابطه به او پول را برمی‌گرداند. زن زیبا برای این کار به نزد قاضی، محتسب، شحنه و حاکم می‌رود، اما همه آن‌ها نیز همین شرط را می‌گذارند. زن با حيله‌ای آن‌ها را داخل صندوق می‌کند. و نزد شاه می‌رود. شاه

پادشاه کاشغر، تبت، کشورهای چین و ختا عاشق دختر زیبای وزیر باهوش می‌شود، اما وزیر با این ازدواج مخالفت بوده است. پس از بحث با یکدیگر پادشاه می‌گوید اگر انسان بی‌غمی پیدا شود، او را اعدام می‌کند. پس از جستجوی انسان بی‌غم، به نزد پادشاه مغرب می‌رود که گویی بسیار خوشبخت بوده است. پادشاه مغرب داستان خود را تعریف می‌کند، که از کودکی عاشق دختر عموی خود بوده است. یک روز اتفاقی طبیعت مردانه خود را از دست می‌دهد. این دختر که از این ماجرا خبر نداشته، وقتی که به سلطنت می‌رسد، او را به عنوان همسر خود معرفی می‌کند. و اداره امور را به او می‌دهد. پادشاه مغرب نیز ماجرای خود را برای این دختر تعریف می‌کند و به او پیشنهاد می‌کند که با غلام خود روابط زناشویی داشته باشد.

حکایت آن پادشاه زاده (کذا) که در زمان حیات پدر اختیار سفر نمود تا بی‌منت پدر {به} جاه و حشمت برسد و نصیحت کردن پدر او را که به سه طایفه چون رسی بهر چه نوع سلوک باید کرد.

پادشاهزاده‌ای به نام فرخشاه سفر اختیار نمود. به سفارش پدر، مربی شاهزاده اصفهان می‌شود. شاهزاده اصفهان ناپدید می‌شود. از آنجایی که که گردنبند شاهزاده گم شده نزد دختر محبوب فرخ‌شاه پیدا می‌شود، به فرخشاه شک می‌کنند. اما شاه اصفهان باز هم به فرخشاه اعتماد می‌کند. در نهایت مشخص می‌شود که فرخشاه آن شاهزاده را پنهان کرده بوده تا از برخورد اطرافیان اطمینان حاصل کند. او با معشوقه خود ازدواج می‌کند و نیمی از فرمانروایی اصفهان را بدست می‌آورد.

در یکی دیگر از نسخه‌های بدون عنوان، شروع داستان بدین ترتیب است:

«جوهریان بازار معانی و صراف دارالعیار سخن دانی از داستان‌های دیرینه و حکایات پیشینه چنین آورده‌اند که در شهر حلب فردی بو منعم و جوانمردی مکرم و در فن جوهرشناسی و گوهر شناسی مشهور»

حکایت کلی باغبان

مجدالملک پسر پادشاه فارس عزالملک، عاشق دختر پادشاه یمن می‌شود و با لباس زنانه به کمک باغبانی وارد باغی می‌شود که این دختر در آنجا گردش می‌کرده است، اما خدمتکاران او را شناسایی می‌کنند. به توصیه باغبان، مجدالملک شکمبه گوسفند را به سر خود می‌کشد و خود را کچل جای می‌زند. او به خاطر نواختن ماهرانه چنگ، مهارت در بازی شطرنج و قهرمانی در جنگ مقابل شاه مغرب، مسئول امور پسر وزیر یمن، سپس پدر او (وزیر) و بالاخره منصب شاهی به

است؛ و در واریانت No 4/6 جوان فریب خورده تاجر پارچه است.

در یکی دیگر از نسخه‌ها بدون عنوان، شروع به ترتیب زیر است:

«نقل است که در شهر لاهور جمعی بازی کردن (کذا) معرکه جمع آرند».

حکایت هفت قلندر

وزیری به نام کامکار عاشق دختر شاه یمن جمشید می‌شود. اما آن دختر پیشنهاد او را رد می‌کند و وزیر قلندر می‌شود. شاه می‌خواهد دخترش را به خاطر تهمت کامکار بکشد، اما وزیر دوم آصف از او حمایت می‌کند، و دختر پادشاه را در بازار بردگان می‌فروشند. در زمان آوارگی این دختر، تاجری، شاهزاده‌ای، طبیبی، نجاری، ماهیگیری و ترکمنی عاشق او شده و سپس قلندر می‌شوند. در آخر آن دختر را به تخت سلطنت شهری می‌نشانند، که در آنجا همه قربانیان عشق به سوی او می‌آمدند.

حکایت قاضی که از خرمن گل بزیر افتاد

حکایت قاضی‌ای است که در پی ماجرابی به تعقیب زن زیبای جوانی می‌پردازد که به همراه پیرزنی به سمت بازار روانه بود. سرانجام قاضی در خانه‌ای ناشناخته قرار می‌گیرد و آنها به او پیشنهاد می‌دهند که لخت شده و زن جوان برهنه را بگیرد. قاضی در تعقیب زن مکار از خرمن گلی سقوط می‌کند و لخت مادرزاد در بازار شلوغ می‌افتد. (وآبروی خود را بر سر این کار به باد می‌دهد).

حکایت جوان خشت زن و خلیفه بغداد

تاجر بغدادی به نام خواجه سعید، دختر زیبای خود را به همسری برادرزاده زشت خود در می‌آورد. این مرد روزی به هنگام خشم سه بار کلمه طلاق را به زبان آورد. سعید برای اینکه داماد سر عقل بیاید، (به بهانه حرمت رجوع به زن سه طلاقه و نیاز به محلل) به خشت‌زنی به نام محمد مومن که از اصفهان به بغداد آمده بود، پیشنهاد می‌دهد که یک روز با دختر او عقد موقت داشته باشد. اما آنها یکدیگر را دوست داشتند و دیگر نمی‌خواستند از هم جدا شوند. هارون‌الرشید به صورت اتفاقی ماجرای آنها را می‌شنود و به آنها کمک می‌کند.

در واریانت No 2/16 نام پدر خشت زن مظفر، و در No 17/1 غفور است؛ نام خشت‌زن در واریانت No 2/6 شاهپور و اهل کازرون و در واریانت No 3/7 صالح و در واریانت No 17/1 مسعود و اهل فارس است؛ در No 2/16 نام پدر خیالی خشت زن، خواجه عبدالله، و مادر خیالی نصیحه خاتون، دختر

آنها را از شهر بیرون و زاهد را مجازات می‌کند و به زن نیکو کار پاداش می‌دهد.

در واریانت دیگر، زن زرگر نابینایی برای طلب پول به نزد فقیهی می‌رود. شخصیت‌های این داستان، محتسب، قاضی، شحنه و والی هستند، و به جای شاه از امیر نام برده شده است.

حکایت جوان اصفهانی و زن جوان صراف

جوان اصفهانی به یزد می‌رود و در آنجا با صراف جوانی آشنا می‌شود. صراف پول‌های اصفهانی را تصاحب می‌کند، اما آنها باز به دوستی خود ادامه می‌دهند. جوان اصفهانی عاشق زن صراف می‌شود و ماجرای خود را با زن او برایش تعریف می‌کند. صراف نیز برای انتقام گرفتن تلاش می‌کند، اما زن مکار او را فریب می‌دهد.

حکایت آن سه مرد جوان و یک پیر مرد و هر یکی در راه راست گذشت احوال خود حکایتی گفتن (کذا)

سه جوان و پیر مرد و همسر وی از احوالات خود حکایت می‌کنند. جوان اول به نام فرخ‌روز اهل بلخ بود. پس از مرگ پدرش او ماند شش خواهرش، بنا به توصیه زاهدی به بغداد نزد یحیی برمکی رفت، و او به جوان، خانه و دارایی داد، اما در راه برگشت به بغداد اموالش را به غارت بردند. جوان دوم پسر هندی ثروتمندی بود. راهزنی‌هایی در تعقیب او بودند. جوان دختر زیبایی که در دست راهزنها بود را آزاد کرد. ده سال پس از زندگی مشترک و دو فرزند پسر، آن زن، او را به راهزنها لو داد، اما پسرانش به او کمک کردند. جوان سوم عاشق کنیز حجاج بن یوسف شد. حجاج برای این کنیز مرغی پخته شده و پوشانده شده با جواهرآلات تدارک دید و این کنیز آن را برای عاشق خود فرستاد. جوان این راز را با دوست خود در میان گذاشت و دوست حيله گر او این سخن را به گوش حجاج رساند، اما حجاج این عاشق و معجون را عفو و خبر چین را اعدام کرد. از آنجایی که پیرمرد صد ساله هیچ حکایتی نمی‌دانست به جای او دختر چهارده ساله پادشاه که این مسافران را به خانه خود دعوت کرده بود چنین حکایت کرد: دختر پادشاهی، جوان زرگری را فریب می‌دهد. در بستر این دختر، جوان زرگر خنجری می‌خورد و می‌میرد. غلام او رندک قول می‌دهد که جسد را در صورتی پنهان کند که دختر پادشاه معشوقه او شود. در آخر دختر پادشاه به مسافران پاداش می‌دهد.

در واریانت‌های دیگر جای داستان‌ها تغییر کرده است. در واریانتی نام غلام مقبلک است؛ در واریانت No 2/10 جوان فریب خورده خیاط است؛ نام غلام در واریانتی ذکر نشده

قاضی رکن‌الدین مسعود کازرونی، در No 3/7 خواجه سلیمان، در No 17/1 سلیمان فارسی؛ در No 17/1 نام شوهر طلاق گرفته، فیروز است. در قاضی بغدادی در نقش میانجی‌گری است که مورد اعتماد از سوی پدر تاجر است.

حکومت مرد مسلمان (کذا) از جهودی زر قرض گرفت

مسلمان مفلس نیکوکاری اهل کرمان از یک جهودی پولی قرض می‌گیرد، به شرط اینکه اگر نتوانست پول را در موعد مشخص برگرداند، جهودی از ران او یک سیر گوشت ببرد. مسلمان نتوانست قرض را بدهد و جهودی تصمیم می‌گیرد به نزد قاضی برود. در راه مسلمان دم اسبی را از جا می‌کند، و بچه‌ای را در شکم مادرش فشار می‌دهد. همه این افراد شاکی با هم به سوی قاضی می‌روند، اما قاضی همه مسائل را به نفع مسلمان بیچاره حل می‌کند.

حکایت ملک ذوذن و گنج یافتن او

ملک ذوذن و خانواده‌اش از درآمد دو شتر، نان می‌خورند. یکی از شترها گم می‌شود. ملک ذوذن در حال گشتن آن شتر، گنجی پیدا می‌کند که و با آن نه تنها چند شتر می‌خرد بلکه در همان جایی که شتر را گم کرده بود مکانی برای شکرگزاری بنا کرد.

حکایت دو برادر و گنج یافتن در حمام

برادر خسیس ثروتمندی به برادر بیچاره خود کمک نمی‌کرد. شبی برادر بیچاره در حمام صدای صحبت کردن دو پری را درباره گنج‌های مخفی شنید و پس از آن‌که ثروتمند شد، ماجرا را برای برادرش تعریف کرد. برادر خسیس شبی را در حمام گذراند و چیزی به جز صدای چکش کوبی از پری‌ها نشنید.

نسخه بدون عنوانی چنین شروع می‌شود:

«حکایت آورده‌اند که در شهر نیشابور بازرگانی بود در کاروان سرا نشسته بود با جمعی از سوداگران از هر نوع سخنان می‌گفت».

حکایت هارون الرشید و آن جوان که او را سگ پرست

می‌گفتند و حرف به (کذا) {سه} دانه گوهر

هارون الرشید به صحت حرف وزیر خود فضل بن ربیع پی می‌برد، که تاجری بصری به نام مطهر که به او سگ پرست می‌گفتند، سی یاقوت دارد. مطهر داستان خود را برای خلیفه تعریف می‌کند. دو برادر مطهر از حسادت او را در دریا افکندند، اما او توانست به جزیره‌ای برسد و با دختر پادشاه آنجا به نام قمرالبحر ازدواج کند.

در No 2/4 نام پدر قهرمان عاصم است، و در No 3/7 نام

قهرمان طاهر بصری است.

حکایت آن پادشاه (کذا) که در خواب بر دختری عاشق

شد

پسر پادشاه شصت ساله ایران در خواب عاشق دختری شد که سه خال در صورتش داشت. پادشاهزاده او را در روم پیدا کرد: دختر امپراتور روم به نام جواهر که برای اینکه بتواند با پادشاهزاده ازدواج کند، اسلام را پذیرفت و آن دو با هم ساکن مصر شدند. اما شمعون عاشق جواهر می‌شود و مادر جواهر او را از شوهرش جدا می‌کند و جواهر پس از ماجراهایی به پادشاهی می‌رسد و با اعدام شمعون، دوباره با شوهرش زندگی می‌کند.

حکایت یوسف حجام و منصور

زرگر پیر و ثروتمند بصره به نام خالد که مدت‌ها انتظار فرزند پسر می‌کشید، دارای فرزندی به نام منصور شد. این پسر پس از مرگ پدر همه ارث او را بیهوده خرج کرد. دختر فرمانروای بصره جعفر هاشمی عاشق منصور شد و قرار ملاقاتی با او ترتیب داد، اما یوسف حجام خود را به جای منصور جا زد. پس از کشف ماجرا او را مجازات کردند و منصور با آن دختر ازدواج و به بغداد رفت.

حکایت پادشاه و دختر سپه سالار

نسخه‌های ۳۹ - ۴۳ تحت عنوان بختیار نامه را ببینید.

نسخه بدون عنوان، به ترتیب شروع شده است:

«و حکایت آورده‌اند که پادشاهی بود و پسری داشت بسیار عاقل و مقبول و پارسا و خردمند. یک روز این شاهزاده از شکار آمده بود و به خانه می‌رفت در بازار جمعیتی را دید. پرسید چه بوده است؟ گفتند قافله حج است که خواهد رفتن»

و اما حکایت: در اطراف بغداد پسر پادشاه خراسان زخمی شد و اموالش را به غارت بردند. او به نزد دوست پدر خود به نام نصر عیار رفت. نصر عیار او را معالجه و حتی زن خود را نیز به او داد. پس از آنکه شاهزاده به خراسان برگشت، بر تخت نشست و نصر عیار را به عنوان چوپان به نزد خود برد. نصر بعد از دو سال به همراه پادشاهی و نیز به همراه زنش به سرزمین خود باز گشت.

حکایت منصور دمشقی و گنج یافتن او

علی بن هاشم برای خلیفه درباره منصور عبدالرحیم جواهری حکایت می‌کند؛ پسر زرگر بغدادی پیر به نام منصور، پس از مرگ پدر قصد سفر می‌کند. او در مصر گفتگوی دو زنگی را درباره گنج پنهان شده می‌شنود، و آن‌ها را می‌کشد و

در می‌آید. فضل‌الله پس از اینکه از مرگ پدرش باخبر می‌شود، از بغداد می‌رود. در راه ماهیار را ملاقات می‌کند، که فضل‌الله را به فرزندی خود قبول می‌کند و مقام خود را به او می‌دهد و ازدواج او را با دختر موافق ترتیب می‌دهد، و ابوالحسن را آزاد و قاضی را مجازات می‌کند.

حکایت هارون الرشید و ابوالقاسم بصری

هارون الرشید به بصره می‌رود و در آنجا با چشمان خود سخاوت ثروتمندی به نام ابوالقاسم را می‌بیند، و از او خدمتکار و غلام هدیه می‌گیرد. هارون الرشید وقتی که به بغداد برمی‌گردد، دستوری درباره برگزیدن ابوالقاسم برای حاکمیت بصره به آنجا می‌فرستد. اما امیر بصره و وزیر او، ابوالقاسم را بیهوش می‌کنند. ابوالقاسم به دست راهزن‌ها و سپس به دست ابوالفتح یعنی وزیر امیر بصره می‌افتد و از آنجا فرار می‌کند، با دختر امیر بصره که از قبل عاشق او بوده است، دیدار می‌کند. امیر بصره هر دوی آنها را می‌گیرد. ابوالقاسم فرار می‌کند و به خانه دکان‌دار روستایی می‌رود، که سپس دختر امیر نیز برای نجات از آوارگی به آنجا می‌رود. سپس این عاشق و معشوق به بغداد می‌روند، و خدمتکاری که ابوالقاسم به خلیفه هدیه داده بود، او را شناسایی می‌کند. هارون الرشید، امیر بصره و ابوالفتح را اعدام می‌کند و به ابوالقاسم پاداش می‌دهد.

حکایت آن پری زاد که پادشاهی خواست و قصه مار

سیاه و سفید

پیر مرد سیصد و پنجاه ساله‌ای برای خلیفه‌ای به نام عبدالعزیز درباره پادشاهی حکایت می‌کند که به مار سفیدی در مبارزه با مار سیاهی کمک کرده بود. مار سفید تبدیل به پری‌زاد شد و شاه با خواهر این پری‌زاد ازدواج کرد. شرط ازدواج هم این بود که به هیچ وجه از او درباره کارهایش سؤال نشود. شاه در مقابل بسیاری از کارهای عجیب زن، همچون از بین بردن غذا و نوزادان دم‌نزد. در نهایت از او خواست که برخی از رفتار خود را توضیح دهد. آن پری گفت که همه آنچه را انجام داده، به عشق شوهرش انجام داده است. سپس پرواز می‌کند و می‌رود، زیرا شرط ازدواج دیگر از بین رفته بود.

حکایت سعد و سعید و شمعون جهود و مرغ سعادت

مفلسی از بغداد به نام عماد، مرغ سعادت می‌خرد، در حالی که خبر از ویژگی‌های معجزه آسای آن نداشته است: هر کس که تن او را می‌خورد پادشاه می‌شد، و هر کس سر آن مرغ را می‌خورد، هر روز در بالارش هزار دینار می‌یافت. شمعون از این موضوع با خبر می‌شود و زن جوان عماد را اغوا می‌کند تا پرنده را برای او ببزد. فرزندان عماد، سعد و سعید، به طور

صاحب این گنج می‌شود. حکومتداران از او درباره چگونگی بدست آوردن ثروت می‌پرسند و منصور با رشوه همه آنها را می‌خرد.

حکایت دختر ملک کشمیر و فرخ شاه و فرخ دوز

پسر پادشاه شیراز به نام فرخ‌شاه در خواب عاشق دختر پادشاه کشمیر به نام فرخ‌ناز می‌شود. فرخ‌شاه با دوست خود به نام فرخ‌روز به دنبال این دختر می‌رود. فرخ‌شاه پسر خوانده پادشاه غزنه می‌شود، که پسر خود او از عشق به فرخ‌ناز مرده بود. فرخ‌روز خود به تنهایی راه را ادامه می‌دهد. جادوگری به نام مهرافزا به او کمک می‌کند که دختر پادشاه را بدزد. اما خواهر بدجنس مهرافزا به نام جشن‌آرا از او انتقام می‌گیرد. فرخ‌روز مهرافزا را نجات می‌دهد و جشن‌آرا را می‌کشد. در غزنه فرخ‌شاه با فرخ‌ناز و فرخ‌روز با مهرافزا ازدواج می‌کنند.

در No 3/5, 4/9 شخصیت‌های داستان دارای نام‌های دیگری هستند: قهرمان یعنی بهروز، پسر پادشاه چین به نام فیروز؛ دوست او فرخ، و معشوقه او مهرافروز؛ پدر خوانده قهرمان یعنی برهان شاه (همچنین خاور شاه)؛ و نام جادوگری که کمک می‌کند، گوهر است.

نسخه بدون عنوان این چنین آغاز می‌شود:

«حکایت گویند سیاهی به دهی رسید معلمی را دید که کودکان را قرآن آموختی ...»

حکایت فضل‌الله پسر رئیس موصل و ابوالحسن پسر

رئیس نهروان

فضل‌الله به دنبال پیدا کردن همسر به راه می‌افتد. در نزدیکی بغداد راهزن‌ها به کاروان آنها حمله می‌کنند و او فقیر می‌شود. در بغداد فضل‌الله عاشق دختر موافق بن عبدالله رئیس بغداد می‌شود که رئیس بغداد با قاضی دشمنی داشته است، و فضل‌الله با ابوالحسن پسر رئیس نهروان آشنا می‌شود. ابوالحسن عاشق کنیز خلیفه می‌شود. آن دو را به هم می‌بندند و به دجله می‌اندازند. اما ابوالحسن نجات پیدا می‌کند. ابوالحسن به فضل‌الله کمک می‌کند و به خانه موافق می‌روند، اما آنها را به عنوان دزد می‌گیرند. فضل‌الله آزاد می‌شود. قاضی بغداد برای اینکه دشمن خود (رئیس بغداد) را تحقیر کند، فضل‌الله را به عنوان پسر ماهیار فرمانروای واسط جا می‌زند و از طرف او از دختر موافق خواستگاری می‌کند. اما دختر موافق از این کار قاضی سر در می‌آورد و به نزد قاضی می‌رود و خود را دختر رنگرز می‌نامد و به او قول ازدواج می‌دهد، در صورتی که از زن خود جدا شود و پول هنگفتی را به والدین دختر بدهد. قاضی شرط را قبول می‌کند و دختر بیمار رنگرز به همسری او

اتفاقی پرنده را می‌خورند، و بعد وقتی که می‌شنوند مادر به دستور شمعون می‌خواهد آن‌ها را بکشد، از خانه فرار می‌کنند. سعد پادشاه می‌شود، و سعید هر روز زیر بالشش هزار دینار پیدا می‌کند.

حکایت پادشاه دریا بار و صد پسر {او}

خداداد، پسر پادشاه حران نزد عموی خود ملک‌رود، حاکم سامره تربیت می‌شد، اما نود و نه برادر او پیش پدر بودند. خداداد به نزد پدر می‌رود و پدر بیش از بقیه پسران به او ابراز محبت می‌کند. برادران حسود او به قلعه اژدها می‌افتند. و خداداد آن‌ها را نجات می‌دهد و با زیبارویی که او نیز در آن قلعه زندانی بوده است، ازدواج می‌کند. برادران، دست‌ها و پاهای خداداد را قطع می‌کنند. زن خداداد او را با خود به وطنش می‌برد، اما در راه یکدیگر را گم می‌کنند. خداداد در راه دختر ملک‌رود را می‌بیند و با او ازدواج می‌کند. پادشاه حران زمانی که از حيله پسرانش با خبر می‌شود، تصمیم می‌گیرد هر نود و نه پسر را اعدام کند، اما خداداد آن‌ها را می‌بخشد و به تخت سلطنت می‌نشیند.

حکایت شاهزاده حصیر باف

شاهزاده باهوش کرمانی عزم سفر می‌کند. در بغداد، به صورت اتفاقی، به دکان یک یهودی می‌رود، که او را به چاه مسلمانان می‌اندازد. شاهزاده حصیر زیبایی بافت و در آن شرح بدبختی‌های خود را با مهارت نوشته بود. حصیر به دست پادشاه افتاد و اسباب نجات او و مجازات آن یهودی فراهم شد.

۵۲. حکایت پسر ماهیگیر و عوض الخیر

پسر ماهیگیر شهر ماچین (چین) ملک محمود، ماهی بزرگی را که صید کرده بوده است، رها می‌کند و عازم سفر می‌شود. در راه با جوانی به نام حسن آشنا می‌شود و حسن او را به ولایت حصار می‌برد و در آنجا از نزدیکان پادشاه می‌شود. دختر پادشاه عاشق ملک محمود می‌شود، و حسن به او کمک می‌کند تا با او ازدواج کند. نقل است که حسن همان ماهی‌ای بوده که ملک محمود آن را آزاد کرده بود. ملک محمود به وطن برمی‌گردد.

در واریانت‌های دیگر، قهرمان وزغی را نجات می‌دهد؛ در No 3/4B نام شخصی که به ملک محمود کمک می‌کند، راس الحیات، در No 5/5Γ غواص الحیات و در No 10/1، عوض الحیات است.

حکایت گرگ و روباه

روباهی در باغی میوه‌ها را می‌دزدید. نگهبان تله‌ای با دنبه درون آن گذاشت. روباه مکار گرگ گرسنه‌ای را به سوی دنبه آورد، گرگ به تله افتاد و روباه دنبه را خورد و آخرین تکه از

دنبه را با خود برد. سپس روباه درون چاهی افتاد، چون گرگ نجات یافته از تله به نزدیک چاه رفت، روباه با نشان دادن بقیه دنبه، به گرگ گفت که در دلو نشسته و به پایین چاه بیاید. با پایین آمدن گرگ طماع روباه هم از دلو دیگر بالا آمد. روباه فرار کرد و مردم گرگ را کشتند.

در No 7/2 داستان شیر و گرگ دیگری نیز وجود دارند.

حکایت قاضی و دزد

دزدی به قاضی بغداد، که شب را به باغ خارج از شهر خود رفته بود، حمله کرد و با آوردن جملات قصار از قرآن و حدیث، دزد برای قاضی، قانونی بودن غارت را توجیه می‌کند. قاضی سه بار دزد را به خانه خود دعوت می‌کند و از او می‌خواهد که مرغی را بین او، همسر و دو پسرش به اندازه مساوی تقسیم کند. و دزد هر بار سر قاضی را کلاه می‌گذارد. آن‌گاه زن قاضی به دزد پیشنهاد می‌کند که هفت تخم مرغ را بین آن‌ها تقسیم کند و دزد از عهده این کار بر نمی‌آید. وقتی زن خود معما را حل می‌کند دزد مجبور می‌شود دارایی به غارت برده را برگرداند.

در No 14/3 نام دزد محمود رازی است؛ او به قاضی به نام محمود بن قابل حمله می‌کند، تا زرنگی خود را به دوستان خود یعنی احمد بن بغدادی و بابک بن اردشیر بخاری نشان دهد؛ در No 21/1 شخصیت دیگری (دختر قاضی) نیز وجود دارد، در No 34 لقب قاضی «مرگبار» آورده شده است، در مقابل او دو دزد با نام‌های احمد بن زید اصفهانی و منصور بن سعد رازی هستند.

نسخه بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«حکایت آورده‌اند که در شهر کوفه مردی بود از جمله ابطال در جمیع قبایل عرب مشهور و معروف و او را دو پسر و یک دختر بود».

حکایت دله محتاله (صفحات ۱۷۸۰ تا ۱۸۱۰)

پس از دوران بارداری چهار ساله زن تاجری به نام ابوجعفر، دختری به نام محتاله به دنیا می‌آید. او زیبا و باهوش بود. دله محتاله با دغل‌کار خراسان به نام نضارین عیسی ازدواج می‌کند. در هر سال یک بار دله محتاله برای دغل کاری از خانه بیرون می‌رفت. او یک بار صراف، رختشو و شتربانی را فریب داد و آن‌ها او را نزد قاضی و خلیفه بردند، اما دله محتاله، حتی خلیفه و همسر او را نیز فریب داد. در سال‌های بعد او، شاعر نابینایی به نام ابونواس و وزیر به نام فضل بن یحیی برمکی را فریب می‌دهد.

در روایت نسخه No 6/3 B 2180، دله محتاله دو شوهر

بنایی از شهر بم برای کسب درآمد به شهر کرمان می‌رود. به هنگام خداحافظی همسرش به او شاخه جادویی داد، که در صورت خیانت زن به شوهرش، آن شاخه خشک می‌شد. پادشاه از کار بنا لذت می‌برد و تصمیم می‌گیرد که او را برای وزیری خود اختیار کند. سه وزیر حسود پادشاه سعی می‌کنند که بنا را به دائم‌الخمر بودن متهم کنند. بالاخره به زن بنا تهمت خیانت به همسر می‌زنند. اما بنا از آن‌ها می‌خواهد که خال روی بدن زن را توصیف کنند. یکی از وزیرها به کمک پیرزنی به نام دله مختار موفق می‌شود به خانه زن بنا برود. اما زن باهوش بنا به وزیر بسیار شراب داد و او را در زیر زمین انداخت سپس پادشاه وزیر دوم و سوم را می‌فرستد، اما آن‌ها نیز به همین سرنوشت دچار می‌شوند تا آنکه خود شاه آنجا می‌رود و زن وزیر او را به زیر زمین می‌برد و وزیرها را به او نشان می‌دهد. پادشاه وزیرانش را اعدام و به بنا و زنش پاداش می‌دهد و آن‌ها را وارد دربار خود می‌کند.

نسخه بدون عنوان، به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«حکایت آورده‌اند که در بصره زنی بود نزد قاضی آمد از شوهر خود شکایت کرد»

نسخه دیگر بدون عنوان، به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«حکایت سیوم حکایت آورده‌اند که در شهر بغداد و نوبت پادشاهی و کامرانی بهارون الرشید رسید»

حکایت رضوان شاه پسر ملک چین و عجایبها دیدن در این حکایت

واریانت No 1/8 را مشاهده کنید.

حکایت فرخ‌شاه و فرخ روز و فرحناز

موضوع این داستان با No 1/44 مطابقت دارد. اما در این جا پدر فرخ‌شاه پادشاه فارس است.

حکایت وزیران پادشاه غزنین و پسر دختر ملک دریا بار
موضوع این داستان با No 1/18 مطابقت دارد. اما در این جا فرخزاد پسر رئیس بلخ است.

حکایت نصر عیار و جوانمردی او و پسر

موضوع این داستان با No 1/42 مطابقت دارد.

حکایت پسران شاه حران و شاهزاده خدایداد و برادران در حق او چه معامله کرده اند

موضوع این داستان با No 1/50 مطابقت دارد.

حکایت دختر پادشاه و یک مرد پیر و سه مرد جوان

این داستان، واریانت دیگری از No 1/29 است.

مسافران (پیر مرد و سه جوان) که خسته شده بودند، از ماجراهای خود حکایت می‌کنند: جوان اول می‌گوید که او

به نام‌های سالم و سلیم دارد، که هر یک از آن‌ها بخشی از شبانه روز را در خانه هستند؛ هر دو شوهر به محتاله دغل کاری را یاد می‌دهند.

(پایان داستانهای نسخه شماره ب ۲۵۶)

تاریخ کتابت نسخه: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برخی از صفحات عنوان حکایات به زبان انگلیسی، و در برخی سطر اول نیز به زبان انگلیسی ترجمه شده است

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط B.Q.uaritch در سال ۱۸۸۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲ × ۱۱.۲ سانتیمتر؛ **تعداد برگها:** ۸۱۰ برگ؛ **قسمت اول شامل صفحات ۱ - ۴۱۳ ب و قسمت دوم شامل صفحات ۴۱۴ آ - ۸۱۰ می‌باشد.** تعداد سطور: ۱۹ سطر؛ **اندازه متن:** ۱۴ × ۶.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نامرتب.

نوع جلد: صحافی اروپایی، بر روی جلد با جوهر طلایی **عنوان انگلیسی** Perisan Tales نوشته شده است. **صفحه نخست** این نسخه خطی از بین رفته است.

(۶۵۶)

۲. شماره نسخه: (280) A 103

نام کتاب: {جامع الحکایات}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل هجده داستان (در ۳۳۷ صفحه) است. در اینجا خلاصه‌ای از داستانها می‌آید:

حکایت رئیس ولایت موصل (کذا) و پسر او

این داستان، واریانت دیگری از No 1/46 است. فضل‌الله پسر فرمانروای موصل، با دوست خود به نام ابوالحسن به بغداد می‌رود، و در آنجا عاشق دختر شخص ثروتمندی به نام موافق می‌شود. آن دو دوست سعی می‌کنند به خانه موافق نفوذ کنند، اما آن‌ها را به عنوان دزد می‌گیرند و در زیر زمین می‌اندازند. بقیه سوره با No 1/46 مطابقت دارد.

حکایت بنا و زن بنا و وزیران پادشاه کرمان و واقعیت آن (ها)

صاحب نصف روستایی بوده است، که نصف دیگر آن به برادران کشاورز تعلق دارد. و پاکدلی آن‌ها به این جوان کمک کرده است تا درک کند که دنیا گذرا است و همه دارایی خود را تقسیم کند و بدون هیچ سرمایه‌ای مسافرت کند.

حکایت جوان دوم همانند No 1/29 است. واریانت No 1/29B جوان پس از آنکه فقیر می‌شود، به بغداد می‌رود و در آنجا یحیی برمکی به او کمک می‌کند. خیلی زود یحیی برمکی مورد بی‌لطفی واقع شد. پس از آن، جوان همه دارایی خود را از دست داد و فهمید که نارضایتی از خود که در درونش وجود داشته، برای او بدبختی می‌آورده است. در مورد داستان دختر پادشاه، No 1/29D را مشاهده کنید. در این حکایت نام غلامی که جسد را پنهان می‌کند، مقبلک است.

حکایت آن پادشاهی که گفت مرد بی‌غم در دنیا باشد وزیر گفت نه

موضوع با No 1/19 مطابقت می‌کند. در اینجا پادشاه فقط حاکم کاشغر است.

{حکایت زن زرگر و فقیه و قاضی و شحنه} شهر و والی شهر و امیر و عجایبها

واریانت No 1/27 که در آن نام داستان، حکایت زاهد و زن خوش صورت است.

زرگر به قانون‌گذار هزار دینار می‌دهد. خیلی زود زرگر بینایی خود را از دست می‌دهد و به این پول نیازمند می‌شود. قانون‌گذار موافقت می‌کند که پول را به زن زرگر بدهد، بدان شرط که با زن زرگر رابطه برقرار نکند. آن زن از محتسب، قاضی، شحنه و والی کمک می‌خواهد و آنها نیز همین شرط را می‌گذارند. زن شکایت خود را به همراه صندوقی که این چهار نفر در آن بودند به نزد امیر می‌برد و زن می‌گوید که می‌خواهد صندوق را بسوزاند. اما فریاد از آن‌ها بلند می‌شود و آن‌ها را مجازات می‌کنند.

حکایت درود گر و جولا‌هه و دختر پادشاه عمان و عجایبها و غرایب دیدن

نساجی در حالی که برای بدست آوردن زنی با نجاری رقابت می‌کرده است، تصمیم می‌گیرد که لباسی برای آن زن از تکه‌ای پارچه ببافد، بدون آنکه در آن نخ یا سوزنی به کار رود. رقیب او (نجار)، نساج را فریب می‌دهد و در صندوقی می‌گذارد و به عمان می‌فرستد، در آنجا نساج خود را جبرئیل جا می‌زند. پادشاه عمان و دخترش او را باور می‌کنند، اما داماد پادشاه و وزیر مخالف نساج بودند. صندوق که پرواز می‌کرده است، روزی می‌سوزد و نساج مجبور می‌شود در دکانی در

بازار کار کند. اما دختر پادشاه در پی او می‌گردد و او را پیدا می‌کند و نساج همه چیز را برای او تعریف می‌کند. پادشاه عمان نیز راز او را فاش نمی‌کند، زیرا دخترش قرار بود برای نساج کودکی به دنیا بیاورد. سرانجام نجار هم در حال مستی، معشوقه خود را کشت.

حکایت مطهر بصری و برادران

موضوع با No 1/38 مطابقت دارد. اما در اینجا نام پدر مطهر اعثم و نام جادوگر شمسی بانو است.

حکایت پادشاه ولایت کشمیر و دختر او و بزرگان خراسان و عجایبها

موضوع با No 1/7 مطابقت دارد. اما در اینجا بهروز تاجری اهل مصر است، که با دختر پادشاهی ازدواج می‌کند، و برای دوستش در بغداد، دختر دیگری را می‌فرستد.

حکایت شاپور خشت زن کازرونی و خواجه مظفر و واقعات ایشان

این داستان در واریانت No 1/33 موجود است. شوهری می‌خواهد به زن خود که او را طلاق داده است، رجوع کند. پدر آن زن، خواجه مظفر، به خشت‌زنی به نام شاپور اهل کازرون پیشنهاد می‌کند که برای یک شبانه روز با دخترش ازدواج کند. اما آن‌ها عاشق یکدیگر می‌شوند و دیگر نمی‌خواهند جدا شوند.

حکایت لواحه (کذا) و خواجه بشر و از آنچه بایشان رویداده است

خواجه لواحه، جوانی باهوش اهل نیشابور بود، که در حوالی بغداد اموالش را غارت کردند. او با آوردن تفسیر یک سوره از قرآن، از خواجه بشر بیست دینار دریافت می‌کند. قاضی به او پیشنهاد می‌کند که سه کار را انجام دهد: به تعداد مساوی، یک و سپس چهار مرغ و پس از آن هفت مرغ را بین پنج نفر تقسیم کند. پس از انجام این سه کار، لواحه مبلغ زیادی پول از قاضی دریافت می‌کند.

حکایت در قصه سلیمان علیه‌السلام و واقعه سیمرغ و قضا و قدر

سیمرغ به سلیمان اعلام می‌کند، که او به قضا و قدر اعتقاد ندارد. سلیمان از جبرئیل درباره اینکه سرنوشت دختر تازه به دنیا آمده پادشاه غرب با پسر شرق به هم پیوند خورده است، خبر می‌دهد. سیمرغ می‌خواهد در این امر مداخله کند و گهواره دختر را به سرزمینی دور بر کوه بلندی می‌برد و خود سیمرغ از او مراقبت می‌کند. پسر شرق (جوان) بسیار سفر می‌کند، تا اینکه کشتی او می‌شکند و به بغداد می‌رسد. او به

داستان هفت وزیر

پایین تر بخش 44 NoNo - II۴۶ , را مشاهده کنید.

حکایت شاهزاده سلیمان و ملکه گلفام

شاهزاده ایران به نام سلیمان و چهار دوست او خود را به عنوان قلندر جا می‌زنند و به سرانندی، یعنی جایی که معشوقه سلیمان ملکه گلفام زندگی می‌کند، می‌روند. گل‌های کاغذی‌ای که یکی از دوستان درست کرده بود، توجه ملکه را به خود جلب می‌کند، و دوست دوم چهره سلیمان را می‌کشد و گلفام عاشق آن می‌شود. پادشاه سرانندی گلفام را پیش قلندرها می‌بیند، اما دختر پادشاه موفق می‌شود پدر را فریب دهد و از گودال زیرزمینی‌ای که قبلاً دوستان سلیمان حفر کرده بودند فرار کند. در حال فرار دختر از سرانندی، چهارمین دوست او صحبت پرندگان را می‌شنود و سلیمان را از مرگ نجات می‌دهد، اما خود او به سنگ تبدیل می‌شود و سلیمان یک سال تمام دوست خود را که به سنگ تبدیل شده بود، به دوش می‌کشد، و بالاخره او را درمان می‌کند.

داستان شاه مظفر و ملکه گنجه مهر

قلندر، تصویر چهره زیبارویی را به شاهزاده روم به نام مظفر نشان می‌دهد و او در جستجوی آن دختر عازم می‌شود. در راه، مظفر از کلاغ عظیم‌الجثه‌ای نجات پیدا می‌کند و در بیابانی قرار می‌گیرد که مشتعل از آتش لبریز از خون بود. صداهای پری‌ها و دیوها به مظفر کمک می‌کنند تا گنجه‌مهر را پیدا کند. مظفر برای گنجه‌مهر داستانی را تعریف می‌کند، درباره اینکه هر نیکی‌ای را باید قدر دانست. در آخر مظفر با گنجه‌مهر ازدواج می‌کند.

داستان شاهزاده بهروز و ملکه افروز

در عنوان به اشتباه بانو نوشته شده است. این داستان گونه‌ای از No 1/44، با شروع و پایان و اسامی متفاوت شخصیت‌ها است.

شاه بدون فرزند چین به نام فیروز با دختر حاکم مصر ازدواج می‌کند. پسری به نام بهروز متولد می‌شود. این شاهزاده در خواب عاشق مهرافروز می‌شود. بهروز و پسر وزیر به نام فرخ به دنبال مهرافروز می‌روند. بهروز پسر خوانده برهان شاه می‌شود. فرخ ادامه راه را به تنهایی می‌رود. جادوگر بدجنسی او را به آهو تبدیل می‌کند، اما جادوگر مهربان دیگری به نام گوهر او را نجات می‌دهد و به او کمک می‌کند تا مهرافروز را برآید. در راه برگشت فرخ، گوهر را نجات می‌دهد و جادوگر را می‌کشد. بهروز با مهرافروز و فرخ با گوهر ازدواج می‌کنند.

دنبال سرچشمه نیل می‌رود و در آنجا نزد پیرمردی خدمت می‌کند. در نهایت او با دختر پادشاه غرب دیدار می‌کند. آنها عاشق یکدیگر می‌شوند. خدا جبرئیل را به نزد سلیمان می‌فرستد که از سیمرغ بپرس، آیا مداخله او جواب داد؟! (پایان داستان‌های نسخه ۱۰۳)

تاریخ کتابت نسخه: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: احتمالاً آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن. ف. پتروفسکی در سال ۱۹۰۹ - ۱۹۱۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸ × ۱۱ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۱۰+۴۲۷ برگ؛ دارای صفحه گذاری اروپایی میباشد. تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۱۴.۵ × ۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با درجه کیفیت متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق دقیق.

نوع جلد: این نسخه خطی در سال ۱۹۵۴ میلادی (برای چندین مرتبه) مورد بازسازی قرار گرفته است.

(۶۵۷)

۳. شماره نسخه: B 4496

نام کتاب: {مجموعه حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل هجده داستان است که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:
{هزار گیسو و مسلم شاه}

پس از دعوا و مشاجره، پادشاه بلخ به نام مسلم، زن باردار خود را به نام هزارگیسو، از خانه بیرون می‌کند. پیرمرد بیچاره‌ای آن زن را به عنوان دختر خود قبول می‌کند. پیر مرد در غار گنجی پیدا می‌کند و ثروتمند می‌شود. فال‌بین، نجار، سوارکار و تیراندازی از هزارگیسو خواستگاری می‌کنند.

مسلم شاه که از سرنوشت هزارگیسو خبر نداشته، از پیرمرد دختر خوانده‌اش را خواستگاری می‌کند. اما هزارگیسو جواب رد می‌دهد و او را به مبارزه می‌خواند. پیرمرد، شاه می‌شود و با ازدواج هزارگیسو و مسلم شاه موافقت می‌کند. مسلم شاه هزارگیسو را می‌شناسد، و هزارگیسو نیز دخترشان را که پس از دعوا به دنیا آمده بود، به او نشان می‌دهد.

داستان خجسته و ماریه

پری‌ها برای مدت کوتاهی خجسته، پسر پادشاهی به نام همایون فال را به نزد ماریه، دختر پادشاهی به نام قاهره که در قلعه جادوگری زندانی شده بود، می‌برند. جادوگر خجسته را به کبوتر و سپس به درخواست ماریه دوباره به انسان تبدیل می‌کند. خجسته در پی ماریه جوانی را می‌بیند که ماجراهای زیادی داشته است. خجسته با این جوان دوست می‌شود. ماریه، تایموس را بر سر راه قرار می‌دهد، و خجسته و دوستش او را پیدا می‌کنند. خجسته با ماریه و دوستش با تایموس ازدواج می‌کنند.

داستان صالح خشت ریز و دختر قاضی

این داستان، واریانت دیگری از No 1/33 است.

جوان بیکاری از حرفه پدر خشت ریز خود خجالت می‌کشید و پس از مرگ پدر، او در بغداد فقیر شد. قاضی بغداد به او پیشنهاد کرد که با دخترش که طلاق گرفته بود، ازدواج کند. آن‌ها عاشق یکدیگر شدند. صالح، پدر خود را خواجه سلیمان نامید و قول داد که چهل روز بعد پدر خیالی اش به سمت کاروان پرواز می‌کند. هارون الرشید در گردش شبانگاهی خود از این موضوع عشق میان آن‌ها با خبر می‌شود و اسباب ازدواج آن‌ها را فراهم می‌کند.

حکایت حجاج ظالم با کنیزک خود

موضوع با No 1/29Γ مطابقت دارد. اما در اینجا شخص عاشق کنیزک، تاجر پارچه است.

حکایت شاه سلجوق و شاهزاده داراب

داراب که وزیر و کنیزک پدرش پادشاه هند (سلجوق) به او افترا بسته بودند، برای فرار از اعدام آواره بیابان می‌شود. او سه قلندر را می‌بیند، یکی به او سورت‌مه (قالیچه) سلیمان را می‌دهد، که با آن انسان نامرئی می‌شود؛ دومی به او دعایی یاد می‌دهد، که همه را به خواب فرو برد، و سومی به داراب سفارش می‌کند که به سران‌دیب می‌رود، در آنجا دیوی به سوی او می‌آید و در حوادث با او همراه می‌شود. داراب به صورت نامرئی به هند می‌رود. زمانی که مرئی می‌شود، می‌خواهند او را اعدام کنند، اما او همه را به خواب فرو می‌برد و پدر را توجیه می‌کند. سلجوق از کار بیکار می‌شود و داراب ازدواج می‌کند و به سلطنت می‌رسد.

داستان شاهزاده خورشید با همراهی مادر خود

پادشاه هند دستور می‌دهد زنش را بکشند. شاهزاده خورشید مادرش را نجات می‌دهد و به همراه او به شهر دیگر می‌رود، که در آنجا چهل زندگی می‌کنند. خورشید سی و

نه زندگی را می‌کشد. اما مادرش عاشق یکی از آنها می‌شود و به دستور او، خورشید به او رحم می‌کند. این زندگی مادر را اغوا می‌کند، تا خورشید را به سفرهای خطرناک بفرستد. در این سفرها خورشید دختر پادشاه یمن، ناهید را می‌بیند. پس از آنکه از مکر مادرش با خبر می‌شود، مادر و آن زندگی را نابود می‌کند و در آخر با ناهید ازدواج می‌کند.

داستان عالم آرای

ساکنان حرم پدر به دختر پادشاه، عالم‌آرای تهمت فساد اخلاقی می‌زنند. اسبی او را از اعدام نجات می‌دهد. سپس با لباس مردانه، عازم سفر و با شاهزاده‌ای آشنا می‌شود، که این شاهزاده شک می‌کند او دختر است و نه مرد. عالم‌آرای با این شاهزاده ازدواج می‌کند و دوباره به او تهمت می‌زنند و اسب او را نجات می‌دهد. مشخص می‌شود که اسب، پری‌ای بوده است که به شکل اسب در آمده بود. و عالم‌آرای در شهر جادویی، بر هفت دریا حکومت می‌کند. شوهر عالم‌آرای اتفاقی از واقعیت آگاه می‌شود و به آنجا می‌رود و عالم‌آرای به او پسرشان را که پس از مشاجره به دنیا آمده بود، نشان می‌دهد.

داستان ملکه لعل بانو

پسر کوچ نشین بخارایی به نام صالح، به مصر می‌رود، و در آنجا به طور اتفاقی دختر پادشاه به نام فرنگیس بانو را می‌بیند و با او ازدواج می‌کند. آن‌ها به شهری می‌روند، که پادشاه آن شهر عاشق فرنگیس بانو می‌شود. پادشاه برای اینکه از دست صالح خلاص شود، او را به قلعه جادوگری می‌فرستد تا یاقوتی را که از خون پری لعل بانو درست شده است، بیاورد. صالح به کمک فرنگیس بانو لعل بانو را پیدا می‌کند. اما پادشاه به افکار پلید خود در مقابل صالح ادامه می‌دهد. صالح در نبرد با شاه پیروز می‌شود و به تخت سلطنت می‌نشیند و لعل بانو نیز همسر او می‌شود.

داستان خسرو شاه و دختر پادشاه کوفه

قلندر به خسرو، عکس دختر پادشاه کوفه را نشان می‌دهد. خسرو عاشق او می‌شود و به کوفه می‌رود، در آنجا با خبر می‌شود که کسی می‌تواند با این دختر ازدواج کند که بدون لمس کردنش، بتواند او را سه بار از خواب بیدار کند. خسرو داستان‌های زیر را حکایت می‌کند: پدر، مادر و برادر برای دختر، جنگجو، فال‌بین و سگی را برای همسری می‌آورند. زمانی که خانواده نیستند، دختر را می‌دزدند. فال‌بین توصیف می‌کند، که در حال حاضر دختر کجاست، سگ درستی گفته این فال بین را بررسی می‌کند، و جنگجو دزد دختر را می‌کشد. دختر در حال حاضر نزد کیست؟

دریده بود. طوطی به شاه، بذر درخت معجزه‌آسایی داد، که میوه‌های آن، انسان را جوان می‌کرد. اما به طور اتفاقی میوه اول مسموم بود، و شاه طوطی را کشت. اما بعد حقیقت آشکار شد. بدین ترتیب بی‌گناهی برادر بزرگتر مشخص می‌شود.

داستان بختیار نامه و ده وزیر

پایین‌تر نسخه‌های No 39 - No ۳۴ را مشاهده کنید.

قصه سیف‌الملوک و بدیع الجمال

پایین‌تر بخش 50 No - II ۵۷، را مشاهده کنید.

(پایان داستان‌های شماره نسخه: B 4496)

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات ۶۷، ۸۱، ۱۶۴، ۲۲۰ (دو مرتبه)، ۲۹، ۳۱، ۲۶۷ (یک مرتبه) مهرهای کوچک بیضی شکلی به نام یکی از صاحبان پیشین نسخه «ولد تراقل بای خدا بیرکان بی» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۵۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴.۵ × ۱۴ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۳۲۳+۰۲ برگ؛ دارای صفحه‌گذاری شرقی با جوهر بنفش رنگ می‌باشد. تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۷.۵ × ۹.۵ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ شرقی با درجه کیفیت‌های متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص متن با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق دقیق،

نوع جلد: جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با صفحه‌رویی سبز و صفحه زیرین قرمز رنگ، جلد دارای ۳ طرح ترنج، با روکش چرمی قرمز می‌باشد. صحافی آن مورد بازسازی و ترمیم قرار گرفته است.

(۶۵۸)

۴. شماره نسخه: C 1640 (Nov.1352)

نام کتاب: {مجموعه حکایات}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل پانزده داستان است که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:

نسخه بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«حکایت پادشاه چین همایون فال گفتندی پسری داشت خجسته روی نام بملیکه ماریه رسید که دختر قاهر شاه است باز از او جدا شد بعد ز محنت بسیار و مشقت بیشمار رفته گرفته به تصور خود رسیدند»

حکایت دوم: واریانت 1/3B No، چه کسی شوهر زن است؟

حکایت سوم: واریانت 1/2 No، عروسک زنده شده به چه کسی تعلق دارد؟

دختر پادشاه برای اینکه به این سئوال‌ها جواب دهد، سه بار از خواب بلند می‌شود و خسرو با او ازدواج می‌کند.

داستان عبدالملک شاه با غلام خود زیرک

پادشاه بلخ عبدالملک شاه با دختر غلامش، زیرک ازدواج می‌کند. غلام به مبارزه با عبدالملک می‌رود. عبدالملک با همسر و دو پسر هفت ساله‌اش حسن و حسین فرار می‌کند. اما آنها یکدیگر را گم می‌کنند. حسن را گرگ و حسین را ماهی می‌خوابسته بخورد. اما شکارچی و ماهیگیری آنها را نجات می‌دهند. عبدالملک دربار را بدست می‌آورد و پسران خود را دوباره از آنها می‌خرد، و تاجرانی که زنش را دزیده بودند را اعدام می‌کند و به جنگ زیرک می‌رود و بر او پیروز می‌شود.

داستان شاهزاده سعد و ملکه شاپور

سعد پسر پادشاه کابل ابوالفتح، در جستجوی ملکه شاپور که به خواب او آمده بود، می‌رود. در راه او سه خواهر جادوگر را می‌بیند. یکی از آنها سعد را به آهو و دومی او را به طوطی تبدیل می‌کند. به توصیه سومی سعد لانه سیمرغ را پیدا می‌کند. سعد عکس خود را به دست او می‌بندد و به کابل باز می‌گردد. شاپور عاشق عکس سعد می‌شود و در پی او می‌گردد و آنها با هم ازدواج می‌کنند.

داستان چهار برادر که آنها پسر پادشاه بودند

پسران پادشاه شام از خانه بیرون می‌روند. در راه آنها توصیف دقیق شتری را می‌دهند، که رد پایش مانده بود. عربی که شترش را گم کرده بود، به آنها مشکوک می‌شود. اما پادشاه وقتی که از چگونگی بررسی و مشاهدات آنها با خبر می‌شود، شجاعت آنها را ارزش می‌نهد و آنها را نزد خود برای خدمتگذاری نگه می‌دارد. برادر بزرگتر که از تخت پادشاه محافظت می‌کرد، با دیدن مار، آن را با یک ضربه شمشیر می‌کشد. شاه متوجه شمشیر در دستان او می‌شود و به برادران دیگر دستور می‌دهد که سر برادر بزرگتر را برای او بیاورند. اما آنها برای شاه حکایت‌هایی را درباره ضرر کارهای عجولانه تعریف کردند: شاه، شاهینی را که سه بار پیاله آبی را از دست شاه انداخت و شکست، کشت. اما بعد شاه متوجه شد که آب سمی بوده است. با دیدن خون بر روی دندان‌های میمونی که از فرزندی نگهداری می‌کرد، مادر آن میمون را کشت. اما بعد مشخص می‌شود که میمون ماری که به سوی گهواره می‌خزیده،

حکایت حجاج و سلیم جوهری

وزیر فتاح به کمک دخترش شخصی را پیدا می‌کند که ماجرای عجیبی داشته است. فرمانروای مکه چنین شخصی را به سوی خود می‌خواند. این شخص سلیم زرگر است. داستان سلیم: او اهل واسط بود. روزی زنش را در خانه می‌گذارد و عازم سفر به کوفه، مکه و روم می‌شود. در جزیره‌ای سلیم با ملکه پری ازدواج می‌کند و این زن برای او دو پسر به نام‌های محمد و علی به دنیا آورد. سلیم می‌خواست به سوی انسان‌ها برگردد، و زنش در راه به او سه موی جادویی داد. سلیم در غار جادوگری قرار می‌گیرد و با سیخ داغ چشمان او را کور و فرار می‌کند و به واسط برمی‌گردد و به زندان می‌افتد. سلیم با جواب‌های خود حجاج را عصبانی کرد و می‌خواست او را بکشد. سلیم در مناره‌ای پنهان شد و موی جادویی را سوزاند و به دربار پری منتقل شد. پری، زن زمینی سلیم را که فرزند پسری به نام حامد را به دنیا آورده بود، به دربار خود می‌آورد. اما حامد از پدرش درخواست می‌کند که او به واسط برگرداند و در آنجا شاه می‌شود.

حکایت سیف الملوک و بدیع الجمال

بخش No 50 - II ۵۷, را مشاهده کنید.

حکایت مهر {و} ماه

بخش II, No 58 را مشاهده کنید.

حکایت حاتم و حسن بانو و شاهزاده منیر و یافتن هفت

سؤال او را حاتم طای

بخش II, No 59 را مشاهده کنید.

عنوان بدون نسخه به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت می‌کنند {که} در روزگار ماضی سه جوانمردی با پیری روشن ضمیر هم سفر شدند.....»

واریانت No 1/29؛ موضوع با No 2/10 مطابقت دارد و در آن نام داستان، «حکایت دختر پادشاه و یک مرد پیر و سه مرد جوان» است. راوی با برادران خود دعوا می‌کند و خلیفه به راوی کمک می‌کند. زن راوی نیز تاجر جوان پارچه را فریب می‌دهد؛ نام غلام آورده نشده است.

حکایت عادل خان

موضوع با No 5/5 مطابقت دارد. در اینجا متن داستان ناقص است: شروع حکایتی که توسط عادل خان شرح داده شده است وجود ندارد.

حکایت خواب دیدن مرد پیر

موضوع با No 3/12 مطابقت دارد.

حکایت بهروز شاه پسر پادشاه چین و عاشق شدن او در خواب بدختر پادشاه فرنگ و فرخ زاد (کذا) وزیر او رفته بتدبیر همراه گرفته آورده اند

موضوع با No 3/5 مطابقت دارد.

حکایت فرنگیز بانو دختر وزیر سلطان محمود و بازرگان

پسر که بمراد هم رسیدند

سلطان محمود که از عشق تاجر جوانی با خبر می‌شود، دستور اعدام او را می‌دهد. تاجر مهلت می‌خواهد و سپس دوست خود را معرفی می‌کند که حاضر است به جای او بمیرد. سلطان محمود شاهد دیدار تاجر جوان با دختر خود به نام فرنگیز بانو می‌شود، و آنها را به ازدواج یکدیگر در می‌آورد.

نسخه بدون عنوان پس از نه ردیف به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«اما بعد بدانکه راوی این داستان چنین روایت می‌کند که در ولایت خطای (کذا) پادشاهی بود نام اقتباس شاه گفتندی و پسری داشت قاسم نام»

حکایت سلیمان شاه ابن داراب شاه

No 3/3, 12/3 را مشاهده کنید.

حکایت رضوان (کذا) شاه

سیر موضوع با No 1/8 مطابقت می‌کند.

نسخه بدون عنوان، پس از ۱۵ ردیف به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«..... راوی این حکایت شیرین چنین خبر می‌دهد که در هند پادشاهی بود پسری داشت آن شاهزاده {را} فارس بود»

حکایت عالم آرای و شاهزاده سنجر

موضوع با No 3/11 مطابقت دارد. در اینجا پدر عالم آرای پادشاه یمن و نام اسب گلنار و نام شاهزاده سنجر است.

(پایان داستان‌های نسخه)

تاریخ کتابت: پایان قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: بخارا.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ایوانف در تاریخ ۱۰ نوامبر ۱۹۱۵ میلادی از بخارا به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴.۵ × ۱۴ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۹۴ برگ؛ تعداد سطور: از ۱۳ - ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۲۰.۵ × ۱۰ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین داستانهای ۲ -

به مقلبک پاداش داد. مقلبک نزدیکان خود را از دست داد و قلندر شد.

در حکایت درویش سوم، NoNo 1/52, 3/4B را مشاهده کنید. درویش سوم پسر پادشاه مرو، به نام افضل است که عاشق دختر پادشاه قندهار می‌شود و به جستجوی او می‌پردازد. در راه، افضل با شخصی به نام غواص الحیات آشنا می‌شود و به کمک او می‌تواند بر موانع فائق آید و با ملکه ازدواج کند. غواص الحیات ماهی‌ای بود که روزی توسط افضل نجات یافته و سپس تبدیل به انسان شده بود. افضل پس از مرگ همسرش قلندر می‌شود. و اما داستان عادل‌خان: او در پی زیارویی بوده است، که به خوابش آمده بود. در شهری عادل‌خان با بیوه ثروتمندی ازدواج می‌کند، اما بالاخره می‌تواند از آنجا و از اعدام فرار کند و در شهر سرهای سگی قرار می‌گیرد. و به زحمت از آنجا نیز فرار می‌کند. زیبا رو را پیدا می‌کند و با او به خراسان برمی‌گردد.

در No 10/1 نام درویش دوم مفلس و در No 26 صالح است؛ در No 10/1 درویش سوم، شاهزاده روم و در No 13/2 شاهزاده روم و پسر افضل پادشاه و در No 26 پسر پادشاه هندوستان به نام افضل است، در NoNo 10/1, 26/1 نام شخصی که به پسر پادشاه کمک می‌کند، عوض الحیات است.

حکایت سه جوان مرد

ارایان No 1/29، موضوع با No 2/10 مطابقت دارد؛ متن نزدیک به No 4/6 است.

حکایت شکری

خواجه عفان که از فقر خود خجالت می‌کشیده است، در آستانه وضع حمل همسرش از خانه بیرون می‌رود. تاجر بصره‌ای یهودی به نام عبدالریا پسر بدینا آمده او را به فرزندگی قبول می‌کند. عبدالریا توسط زیبایی فرزندخوانده، مشتری‌ها را به سمت خود جلب می‌کرد و شکر خود را به فروش می‌رساند و به همین دلیل پسر خوانده لقب شکری می‌گیرد. پدر تنی شکری باز می‌گردد. دو فرشته به نامهای ابلیس و بلقیس، شکری را برای مدت کوتاهی به نزد دختر فغفور (امپراتور) کشور چین به نام مشتری می‌برند. آنها عاشق یکدیگر می‌شوند. عبدالریا به چین می‌رود و آن دختر را با خود به بصره می‌برد. اما وقتی که عبدالریا به خانه برمی‌گردد، با خبر می‌شود که شکری از عشق به مشتری مرده است. مشتری هم همانجا می‌میرد. عیسی پیغمبر به شکری و مشتری جان تازه می‌دهد، چرا که عبدالریا چهل سال از زندگی خود را صرف آنها کرده بود و آنها مسلمان می‌شوند.

۶ و ۸ - ۱۳ با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق آسیای مرکزی،

نوع جلد: صحافی مقوایی، با روکش کاغذی دارای سه طرح ترنج می‌باشد. بر روی دو ترنج آن نام صحاف «محمد شریف» آمده است.

(۶۵۹)

۵. شماره نسخه: C 2419

نام مجموعه: {مجموعه حکایات}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل ده داستان است که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:

نسخه بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«بدانکه راویان اخبار و ناقلان آثار... چنین روایت می‌کنند که در عهد قدیم پاشاهی بود اورا شاه گرگین گفتندی ..»

حکایت سیف الملوک

بخش NoNo 50 - II57، را مشاهده کنید

حکایت رضوان شاه

موضوع با No 1/8 مطابقت دارد. در اینجا نام رضوان، فغفور است.

نسخه بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت می‌کنند که روزی هارون الرشید با خلیفه خود فضل بن ربیع نشسته بود سه دانه گوهر شب افروز در پیش خود نشانند که قیمت او در فهم آمدن نیامدی.....».

در این نسخه موضوع با No 1/38 مطابقت دارد، که در آن نام داستان، «حکایت هارون الرشید و آن جوان که او را سگ پرست می‌گفتند و حرف به (کذا) سه دانه گوهر» است.

حکایت عادل شاه

سه درویش برای پادشاه خراسان عادل‌خان حکایت‌های خود را چنین تعریف می‌کنند. درویش اول، پسر زرگر اهل نیشابور، به نام حافظ سعد است. او در شهر خود به اذان گفتن مشهور است. پرنده بسیار بزرگی او را از گلدسته به دربار عجیبی برد، که در آنجا حافظ سعد عاشق ملکه دیو و به کبوتر تبدیل شد. سه سال بعد، آن زن، حافظ سعد را به خاطر گستاخی بیرون کرد و حافظ سعد عازم سفر شد. نام درویش دوم مقلبک، اهل بلخ است که در کشور خطا (ختا/جنوب چین) در وضعیت حقیری بود. تاجر پیری او را به فرزندگی قبول کرد. زن تاجر سعی داشت مقلبک را شیفته خود کند، اما او به این کار تن در نداد. سرنوشت آن زن بی‌وفا را مجازات کرد و

نسخه بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«اما راویان اخبار و ناقلان آثار در جامع‌الحکایات چنین آورده‌اند که در مملکت خطا (کذا) پادشاهی بود اقتباس شاه گفتند»

در این نسخه موضوع با No 4/11 مطابقت دارد، و در آن نام داستان وجود ندارد.

نسخه بدون عنوان دیگری به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت می‌کنند که در شهر کوفه بازرگانی بود و مال و نعمت بسیار داشت و کنیزکان بی‌حساب و او را پسر وفا نام بود»

حکایت موش و گربه

در خانه تاجر نیشابوری، گربه‌ای موشی را که گرفته بوده، رها می‌کند، با باور این‌که موش برایش غذای بهتری می‌آورد. حکایت موش: دختر پادشاه نیشابور پسر عموی خود را که به لحاظ قانونی وارث تخت و سلطنت بوده، دوست داشته است. او از شهر خود یعنی پادشاه استرآباد فرار می‌کند و به نزد پسر عمویش می‌رود. ناخدای کشتی‌ای آنها را از هم جدا می‌کند، اما قهرمان زن این حکایت از دست ناخدا می‌گریزد. او در جزیره‌ای قرار می‌گیرد و چهل زن پادشاه آنجا را از حرم بیرون می‌برد. این زن‌ها چهل راهزن را می‌کشند. قهرمان داستان، پادشاه یکی از شهرها می‌شود و از همسر سابق خود جدا می‌شود و با پسر عموی خود ازدواج می‌کند. گربه از موش که در حال حکایت داستان بوده است می‌خواهد که به قول خود وعده کند، اما موش برای او یک پند اخلاقی می‌خواند که مفهوم آن این است که نباید به دشمن خود اعتماد کند.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۹۵ قمری / ۱۸۷۸ میلادی (این تاریخ به احتمال بسیار تاریخ نگارش کتاب نیز است).

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مارگولان در سال ۱۹۴۱ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۶.۵ × ۱۴.۵ سانتیمتر؛ **تعداد برگ‌ها:** ۲۲۷+۳ برگ؛ **تعداد سطور:** ۱۵ سطر؛ **اندازه متن:** ۱۷.۷ × ۹ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با رویه کاغذی

سبز با ۳ طرح ترنج طلایی، با روکش چرمی قرمز و پارچه کتان سفید می‌باشد.

(۶۶۰)

۶. شماره نسخه: B 2180 (Nov. 1053) - 3 - 5 - 11

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل هفت داستان است که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:

۱. نسخه بدون عنوانی به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«اما راویان اخبار و ناقلان آثار محدثان داستان بوستان کهن و خوشه چینان خرمن سخن چنین روایت کرده‌اند که در شهر بغداد مردی بود که او را ادهم سقا می‌گفتند» و اما داستان: ادهم سقای بغدادی به طور اتفاقی دختر پادشاه بلخ را می‌بیند و عاشق او می‌شود و به او پیشنهاد ازدواج می‌دهد. بنا به توصیه وزیر، پادشاه از ادهم می‌خواهد که مرواریدی را از کف دریا بیاورد، در این صورت می‌تواند با دخترش ازدواج کند. ملکه دریا به ادهم کمک می‌کند تا این شرط را انجام دهد، اما پادشاه با این ازدواج موافقت نمی‌کند و دخترش می‌میرد. با دعای بسیار ادهم، دختر پادشاه بلخ زنده می‌شود و آن دو با هم ازدواج می‌کنند. چند سال بعد پادشاه پسری را به نام ابراهیم ادهم می‌بیند که معلوم شد فرزند دختر او و سقا است.

۲. نسخه بدون عنوان دیگری در این مجموعه به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«روزی از روزها بر سر سراسیمه من هوای سایه تراشی افتاد»

این داستان درباره شخصی است که با سئوال‌ها و سخنان بی‌مفهوم با پیرزنی، ملایی و پهلوانی صحبت می‌کند. آن‌ها نیز به همان ترتیب به قهرمان داستان جواب می‌دهند. قهرمان در شهری قرار می‌گیرد، که خان آن قول داده است، دخترش را به همسری شخصی در آورد، که همتا نداشته باشد. قهرمان در مباحثه سخنان بی‌مفهوم پیروز می‌شود و با دختر خان ازدواج می‌کند.

۳. یکی دیگر از نسخه‌های بدون عنوان بدین ترتیب آغاز می‌شود:

«اما راویان اخبار و ناقلان آثار در جامع‌الحکایات چنین آورده‌اند که در شهر بغداد خواجه بود سوداگر بود و زنی داشت که در پیشه عیاری و غداری فرید روزگار او را بنام دله مختار می‌گفتند»

۷. یکی دیگر از نسخه‌های بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«آورده‌اند که روزی سلطان حسین میرزا را بمیرزا همدم محبت زیاد شده بود: سلطان میرزا، میرزا همدم را به جای خود بر تخت سلطنت می‌نشاند. و شاعران درباری یعنی جامی، خسرو (دهلوی)، آصفی در این باره اشعاری دکلمه می‌کنند.»

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: (بنا به یادداشتی از ایوانف در صفحه ۱۱) بخارا (۴).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ایوانف در سال ۶ اکتبر ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰.۵ × ۱۸ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۲۷۶ برگ؛ تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۱۵.۵ × ۹ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ شرقی سفید زرد خاکستری، و کاغذ روسی طرح دار.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق توسط کاتبان مختلف، متن کتاب دارای طرح حاشیه‌ای می‌باشد.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با رویه کاغذی کرم رنگ، با ۳ طرح ترنج قرمز تیره، دو ترنج بالا و پایین کوچکتر و با نام صحاف «میر عادل خواجه» نوشته شده است. دارای روکش چرم مصنوعی می‌باشد. در صفحه زیرین جلد زیرین تاریخ ۱۲۷۵ قمری / ۵۹ - ۱۸۵۸ میلادی آمده است. صحافی این نسخه خطی در تاریخ ۱۲ جولای ۱۹۵۵ قمری مورد بازسازی قرار گرفته است.

(۶۶۱)

۷. شماره نسخه: B 260 (278)

نام کتاب: {مجموعه حکایات}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل شش داستان است که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:

حکایت دزد و قاضی

موضوع با No 1/54 مطابقت دارد.

قصه گرگ و روباه

این داستان، واریانت کامل‌تر No 1/53 است. در اینجا داستان ادامه دارد: پس از مرگ گرگ، برادر او می‌خواهد از

این داستان، واریانت No 1/56 است، که در آنجا عنوان داستان «دله محتاله» است.

بیوه تاجر بغدادی به نام دله مختار با غارتگری به نام سلیم و جادوگر دغل کاری به نام سالم ازدواج می‌کند. این دو شوهر به صورت اتفاقی با یکدیگر آشنا می‌شوند. هر دو به دله مختار چابکی خود را نشان می‌دهند: سالم صراف را فریب می‌دهد، و سلیم حاکم شهر یعنی موسی برمکی را. خود دله مختار دغل کاری‌های زیرکانه‌تری انجام می‌دهد: زن تاجری، بازرگانی، رختشویی، شتربانی، صراف، خیل‌های، جوان ساده‌ای و نابینایی را فریب می‌دهد. دله مختار به سالم پاداش می‌دهد و او را رها می‌کند و زن سلیم باقی می‌ماند.

۴. نسخه بی‌عنوان دیگری در این مجموعه به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«اما راویان اخبار و ناقلان آثار و محدثان (کذا) داستان سخن چین آورده‌اند که در شهر نیشابور خواجه بود مالدار خانه او گربه بود»

موضوع این داستان با No 5/10 مطابقت دارد، که در آنجا نام داستان: حکایت موش و گربه است.

۵. نسخه دیگر بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت می‌کنند که در شهر بصره خواجه‌ای بود بغایت دانا.....»
موضوع این داستان با No 5/7 مطابقت دارد که در آنجا نام داستان حکایت شکری است.

۶. نسخه بدون عنوان دیگر به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین آورده‌اند که سلطان حسین میرزا را کنیز که (کذا) بسیار بود در ما بین کنیزک‌ها دو کنیزک خوش طبع داشته‌اند یکی او را نام جهان بود یکی را نام حیات بود»

و اما داستان: کنیزک‌های سلطان حسین میرزا، حیات و جهان، با یکدیگر در هر شعر سرودن رقابت دارند. حیات پیروز می‌شود و سلطان او را به گونه‌ای می‌بوسد که بر لبانش قطره‌ای خون جاری می‌شود. سلطان که از این اتفاق ناراحت می‌شود از حرم بیرون می‌رود. خواجه خسرو دلیل ناراحتی سلطان را حدس می‌زند. حسین میرزا با تصور اینکه خسرو او را یواشکی نگاه کرده است، او را در سیاه چال می‌اندازد، اما بعد از بی‌گناهی او با خبر می‌شود و او را آزاد می‌کند. جهان از حسادت به حیات می‌میرد.

در واریانت No 15/1 شعرا ملا انیس، ملا عرفی، رونکی و خواجه خسرو هستند.

روباہ انتقام بگیرد، اما روباہ خود را جای روباہ دیگری جا می‌زند، و گرگ را فریب می‌دهد و بالاخره او را می‌کشد. شیر، یعنی داماد گرگ‌های کشته شده برای انتقام گیری از روباہ عازم می‌شود. او را بر روی قله کوهی پیدا می‌کند و تصمیم می‌گیرد که او را بکشد، اما روباہ نجات پیدا می‌کند، و شیر از پرتگاه می‌افتد و می‌میرد.

حکایت اندلس و طلسم آن

همان‌طور که در همه کتاب‌های حکایات آمده است، در زمان خلیفه عبدالملک مروان در بیابان حوالی اندلس، دیوها به دستور سلیمان، شهر جادویی‌ای ساخته‌اند. خلیفه به حاکم آن کشور، موسی نصیر، دستور می‌دهد که راز این شهر را آشکار کند، اما همه تلاش‌های موسی نصیر بی‌نتیجه ماند.

داستان دخمه انوشیروان عادل و رفتن مامون آنجا

خلیفه مامون پس از بازدید از مداین، عازم دیدار قبر انوشیروان می‌شود. پس از اتفاقات جالبی، خلیفه و همراهان او (در بین آنها نامی از احمد بن خالد و حسن بن سهل آمده است) با گنج‌ها و پندهای بسیاری از انوشیروان به بغداد بازمی‌گردند. در جمله‌های اول ذکر شده است، که این داستان از «تاریخ بناکتی»^۱ برگرفته شده است.

نسخه بدون عنوانی به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«بدانکه آدمی چون بحقیقت حال خویشتن رسید از شاخسار مطالب دنیوی و اخروی برخوردار شد چنانکه آورده‌اند که در زمان پادشاهی بود»

و اما داستان: پادشاه عاشق دختری می‌شود و آن را برای حرم خود می‌خرد. دختر شدیداً بیمار می‌شود. حکیمی می‌گوید که دلیل بیماری دختر، عشق به زرگر سمرقندی است. شاه برای اینکه دختر را درمان کند، آن زرگر را نزد خود می‌خواند و به او زهر می‌خوراند.

نسخه دیگر بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«آورده‌اند که در زمان ماضی شخصی دعوی پیغمبری می‌کرد و جمعی از مردمان را مرید خود کرده بود تا آنکه این خبر به حاکم شهر رسید.....»

تاریخ کتابت: سال ۱۲۰۹ قمری/ ۹۵ - ۱۷۹۴ میلادی. (این تاریخ در صفحه ۲۱ آمده است).

مکان کتابت: عراق یا ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۱ یادداشتی از ژ. ل. روسو آمده است. در صفحه ۲۹ بیتی به زبان فارسی با ترجمه فرانسوی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژ. ل. روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲ × ۱۵.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۳۳ برگ؛ (صفحات ۱۶ ب - ۱۷ آ نانوشته می‌باشند). تعداد سطور: ۱۱ و گاهی ۹ سطر؛ اندازه متن: ۱۷ × ۹ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، براق با نشان تجارتي Whatman بر روی آن وجود دارد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق دقیق.

نوع جلد: صحافی معاصر، مقوایی که در آکادمی علوم روسیه مورد بازسازی قرار گرفته است.

(۶۶۲)

۸. شماره نسخه: C 1502 (Nov. 1086)

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل شش داستان است که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:

۱. یک داستان بدون عنوان در این مجموعه بدین ترتیب آغاز می‌شود:

«اما روایان اخبار و ناقلان آثار و محدثان داستان بوستان گلستان کهن و خوشه چینان خرمن سخن چنین روایت کرده‌اند که در زمان سابق پادشاهی بود که دختر صاحب جمالی داشت»

دختر پادشاه روم اعلام می‌کند که با کسی ازدواج می‌کند که به همه سؤالات او جواب درست بدهد. بنا به توصیه او هفتصد هزار حکیم که نتوانسته بودند به این شرط عمل کنند را به دار آویختند. جوانی اهل ترکستان به نام عبدالعالم به نزد دختر پادشاه می‌رود و به همه سؤالات‌های او پاسخ درست می‌دهد، اما آن جوان از ازدواج با دختر پادشاه امتناع می‌کند.

در واریانت No 36 که در نسخه C 1401 آمده است، عبدالعالم با دختر پادشاه ازدواج می‌کند؛ و در (No 38) 2438 B نام دختر پادشاه ملک، عبدالعالم یعنی فقیه است.

۲. قصه شیطان لعین

به هنگام مباحثه حضرت محمد [صلی الله علیه و آله] با

۱. نام اصلی اثر در تاریخ، «روضه اولی الالباب فی تواریخ الاکابر و الانساب» است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۶ قمری / ۴۱ - ۱۸۴۰ میلادی (این تاریخ در صفحه ۱۲۶ ذکر گردیده است).

مکان کتابت: بخارا.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴ × ۱۴ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۵۶ برگ؛ تعداد سطور: ۱۳ - ۱۹ سطر؛ اندازه متن: ۱۸ × ۸.۵ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ شرقی با درجه کیفیت های متفاوت زرد و لیمویی رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق توسط دو کاتب. صفحات ۱۰۹ - ۱۲ متن کتاب دارای حاشیه ای آبی رنگ می باشد.

نوع جلد: جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با روکش چرمی قهوه ای و عطف قرمز رنگ قدیمی تر از خود صحافی می باشد. صفحات پایانی نسخه از بین رفته است. صفحات ۱۰۹ - ۱۲۶ بعدها به متن اصلی اضافه گردیده است.

(۶۶۳)

۹. شماره نسخه: C 2159

نام کتاب: {مجموعه حکایات}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل شش داستان است که خلاصه ای از آنها می آید:

۱. قصه قضا و قدر

موضوع این داستان با No 2/18 مطابقت دارد، که در آنجا عنوان داستان، حکایت در قصه سلیمان علیه السلام و واقعه سیمرغ و قضا و قدر است.

۲. قصه زبان مرغان

سلیمان معنی فریاد انواع پرندگان را توضیح می دهد.

۳. یکی از داستان های بدون عنوان این مجموعه به ترتیب زیر آغاز می شود:

«در خبر است که جغد بنزدیک حضرت سلیمان آمد» و اما داستان: سلیمان از جغد می پرسد که چرا دانه و آب نمی خورد. جغد این امر را به خاطر انگیزه های نیکوکارانه می داند.

۴. یکی دیگر از داستان های بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می شود:

یارانش، شیطان ظاهر شد و به همه سئوالات حضرت محمد [صلی الله علیه و آله] پاسخ داد، با امید به اینکه خداوند او را عفو کند. اما جبرئیل وحی می کند که خداوند نمی تواند همه آن گناهان بزرگ شیطان لعین را ببخشد.

۳. داستان بدون عنوانی از این مجموعه به ترتیب زیر آغاز می شود:

«مولوی جامی سوال کردند که از عجایب روزگار خبر داری قلندر گفت که ای عزیز با کرم در ولایت سمرقند میرزا همدم نام پسری پیدا شده است»

و اما داستان: قلندر سمرقندی برای جامی شاعر درباره زیبارویی به نام میرزا همدم که محبوب سلطان میرزا بود حکایت کرد. جامی با لباس مبدل قلندری به سمرقند می رود و با غزل های خود میرزا همدم را شیفته خود می کند و از مجازات سلطان در امان می ماند. در جشن عید نوروز سلطان حسین میرزا با درباری های ترکستانی و تاشکندی خود در مکتبی که جامی بوده است، حاضر می شوند و از جامی می خواهند که برای سلطان نام خود را فاش کند.

۴. یکی دیگر از داستان های بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می شود:

و حکایت چنین آورده اند که سلطان حسین میرزا را دو کنیزک بود هر دو خوش طبع بودند یکی را جهان بود یکی را نام حیات بود»

موضوع این داستان با No 6/6 مطابقت دارد، که در اینجا داستان عنوان ندارد. متن این داستان شبیه به No 15/1، اما کوتاه تر است.

۵. یکی دیگر از داستان های بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می شود:

«نقل است که روزی سلطان حسین میرزا بمیرزا همدم ذوق زیاد شد»

موضوع این داستان با No 6/7 مطابقت دارد. تفاوت های متنی نسبت به 7/6 این چنین است: اسامی شاعران درباری فقیری و آصفی هستند.

۶. یکی دیگر از داستان های بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می شود:

«..... بر قاضی کرد قاضی گفت ای آزاده مرد از خدا نترسیدی که بانگ بر من زدی دزد گفت اگر چه {از} خدا نترسیدم بجای بانگ زدن تیغ بر تو زدمی» موضوع این داستان با No 1/54 مطابقت دارد، که در آنجا نام داستان، «حکایت قاضی و دزد» است.

(۶۶۴)

۱۰. نام کتاب: {مجموعه حکایات}

نسخه شماره: C 1455 (Nov. 986) - 13 - 17

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل پنج داستان است که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:

یکی از داستان‌های بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«اما راویان اخبار و ناقلان آثار محدثان داستان (کذا) بوستان کهن و خوشه چینان خرمن سخن چنین روایت می‌کنند که مهتر گذشته راه بودند در بالای (کذا) گورستان سه سر درویش را دیدند که نشسته بودند»

موضوع این داستان با No 5/5 مطابقت دارد، که در آنجا عنوان، «حکایت درباره عادل شاه» است. در این‌جا نام پادشاه فقط در آخر داستان آمده است. درویش اول اهل بور است. نام درویش دوم مفلس و اهل کشور ختا است. درویش سوم اهل شهری از روم و نام شخصی که به او کمک می‌کند، عوض الحیات است. این داستان به طور کامل رونویسی نشده است و در قسمت اول سفر عادل‌خان کامل نیست.

یکی دیگر از داستان‌های بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«نقل است که روزی ملک‌الموت پیش داود علیه‌السلام بیامد جوانی نشسته بود در پیش داود علیه‌السلام نیکو روی و مهتر داود علیه‌السلام گفت با ملک‌الموت من این جوان را دوست دارم عمر را و در لوح‌المحفوظ چند مانده است» جوان شریفی پس از آنکه فهمید که فقط هفت روز از زندگی او مانده است، به نزد درویشی رفت و با دعای او خداوند به آن جوان هفت سال زندگی دیگر هدیه داد.

یکی دیگر از داستان‌های بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«در خبر است که روزی عیسی علیه‌السلام براهی می‌گذاشت سه تن با وی همراه بودند»

حضرت عیسی و سه همسفر او از کشور شام می‌گذشتند، در راه شمش‌های طلایی را دیدند. حضرت عیسی از کنارشان گذشت، اما همسفرانش به سراغ آنها می‌روند و ناگهان هر سه می‌میرند، یعنی هر کدام قربانی حيله و طمع خود شدند.

یکی دیگر از داستان‌های بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

۱. مشخص است که ناسخ فقط هجای آخر نام نیشابور را نوشته است.

و حکایت روزی جغدی از پیش کودکی می‌گذشت می‌دید که کودکی در زمین دام می‌نهد تا مرغی بگیرد» و اما داستان: علیرغم اینکه جغد دام را می‌بیند، اما خود را به درون آن می‌اندازد. نکته اخلاقی: «وقتی خدا نخواهد بینا هم نخواهد دید».

۵. یکی دیگر از داستان‌های بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«حکایت روزی حضرت سلیمان فاخته را دید که بر درختی نشسته بانگ می‌کرد و حضرت سلیمان گوش می‌داشت»

و اما داستان: حضرت سلیمان از کلمات حکیمانه فاخته خوشش می‌آید و برای تشکر دست خود را بروی گردن پرنده می‌کشد و بر روی گردن این نوع پرنده برای همیشه علامتی قرار می‌گیرد.

۶. یکی دیگر از داستان‌های بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«گویند که روزی حضرت سلیمان بر کنر دریا آمده بود بناگاه بر موری نظر افتاد که دانه گندم در دهان داشت ...» و اما داستان: سلیمان با خبر می‌شود که مورچه به کمک جغد، کرمی را که در زیر سنگی در قعر دریا بود از گرسنگی نجات دادند، زیرا این خواست و اراده خداوند است که هیچ موجودی در بیچارگی نماند.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش باستان‌شناسی آکادمی علوم روسیه در سال ۱۹۳۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۶.۵ × ۲۰.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۹ برگ (کل صفحات این نسخه ۱۹ برگ می‌باشد)؛ تعداد سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۲۱ × ۱۳ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، دیگر صفحات این نسخه با کاغذ اروپایی می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی این نسخه در ۲۲ اکتبر ۱۹۵۷ میلادی انجام گرفته است، مقوایی، با کاغذ رویه مشکی می‌باشد.

است که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:

۱. یکی از داستان‌های بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز

می‌شود:

«اما راویان اخبار و ناقلان آثار روایت می‌کنند که حُسن نام پادشاهی بودند و عشق نام پادشاهی (در این متن با شاهی) بودند در میان ایشان عداوتی پیدا شد»

و اما داستان: پادشاهی به نام عشق از نزدیکان خود به نام نظر را به شهر گل‌عذار پایتخت پادشاهی به نام حُسن، می‌فرستد. غمزه که پیش حُسن بوده است، قصد نظر را می‌فهمد و او را به سیاه چال می‌اندازد. عشق، یکی دیگر از مورد اعتمادان خود به نام دل را می‌فرستد، اما او نیز اسیر خدمتکارهای حُسن به نام‌های قامت، ناز، کرشمه، زلف و نرگس می‌شود. دل اسیر زندانی به نام فراق می‌شود. عشق مشاوران حکیم خود به نام‌های عقل و صبر را دعوت می‌کند و پس از مشکلات چندی حُسن را مجبور به صلح می‌کند.

۲. یکی دیگر از داستان‌های بدون عنوان به ترتیب زیر

آغاز می‌شود:

«آورده‌اند که سلطان حسین میرزا دو کنیزک داشتی یکی را نام جهان بود و یکی را نام حیات بود»
موضوع این داستان با No 6/6 مطابقت دارد، که در آنجا نیز عنوان وجود ندارد. این داستان کوتاه‌تر از واریانت دیگر است. و در اینجا خسرو، سلطان را به خاطر دیدن خود نه تنها ناراحت نمی‌کند، بلکه خوشحال هم می‌کند.

۳. یکی دیگر از داستان‌های بدون عنوان به ترتیب زیر

آغاز می‌شود:

«حکایت وقتی بطرفی می‌رفتم ناگاه در میان راه کاسه سری دیدم مطالعه کردم ناگاه در نقش کاسه نگاه کردم حرف چند زبان عربی نوشته»

داستان درباره کاسه‌ی سری است که در راه پیدا شده و نوشته روی آن مجموعه، مسافران را به فکر فرو برد.

۴. حکایت میرزا همدم

موضوع این نسخه با No 3/8 مطابقت دارد، که در آنجا عنوان وجود ندارد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش باستان‌شناسی آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) در سال ۱۹۳۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

«چنین آورده‌اند که در بنی اسرائیل مرد زاهد بود»

و اما داستان: پس از مرگ یک یهودی درستکار، از او فقط پیراهن و مشک‌ی برای آب باقی می‌ماند. شخصی برای پادشاه چنین تعریف می‌کند که در روز رستاخیز این شخص یهودی به راحتی در نزد خداوند قرار می‌گیرد. پادشاه نیز پیراهن شخص در گذشته را می‌پوشد و عازم سفر می‌شود.

یکی دیگر از داستان‌های بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز

می‌شود:

«همچنین شیخ بصری رحمه الله علیه روایت می‌کنند که روز (کذا) حضرت پیغمبر پیغمبر علیه‌السلام نزدیک پادشاه رفت و او را نصیحت (کذا) کرد»

و اما داستان: شیخ بصری چنین حکایت می‌کند که چطور پیغمبر به نزد پادشاهی رفت و شروع به صحبت کردن درباره ماهیت موجودات کرد. این داستان به طور کامل رونویسی نشده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۴ قمری / ۴۸ - ۱۸۴۷ میلادی.

مکان کتابت: بخارا (۴).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۵ × ۱۴ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۱۶ برگ؛
(این نسخه خطی در مجموع دارای ۱۷۹ برگ می‌باشد). تعداد سطور: ۱۹ سطر؛ اندازه متن: ۱۶.۵ × ۱۷.۵ سانتیمتر.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی اسامی خاص و علامت‌ها با جوهر تمشکی رنگ نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق (دیگر صفحات این نسخه با خط دیگری می‌باشد)،

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با جلد کاغذ روی سبز رنگ، با سه طرح ترنج بر روکش^۱، با عطف پارچه‌ای قرمز رنگ می‌باشد.

(۶۶۵)

۱۱. شماره نسخه: B 3700

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل چهار داستان

۱. در این نوع جلدهای مشهور آسیای مرکزی بهتر بود توصیف اینگونه آید: <مقوایی با روکش کاغذی سبز حنایی با ترنج ... طرح و صحافی آسیای مرکزی> (ویراستار)

اندازه صفحه: ۲۲.۵ × ۱۴.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۹۸ برگ؛
متن کتاب دارای صفحه گذاری اروپایی می‌باشد. **تعداد**
سطور: صفحات ۲۴ ب - ۲۵ با خط مورب [چلیپا]، دیگر
صفحات در ۲۱ سطر؛ اندازه متن: صفحات ۲۴ ب - ۲۵ ب در
اندازه ۲۱.۵ × ۱۱ و دیگر صفحات در ۱۸ × ۸ سانتیمتر. **نوع**
کاغذ: کاغذ شرقی با درجه کیفیت‌های متفاوت صورتی، سبز،
سفید، زرد و ... می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، به ندرت عناوین و
برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق گاهی شکسته.
نوع جلد: بدون صحافی می‌باشد.

(۶۶۶)

۱۲. شماره نسخه: C 809 - 1

نام کتاب: {مجموعه حکایات}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل چهار داستان
است که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:

داستان شاهزاده مسلم و ملکه هزار گیسو
No 3/1 را مشاهده کنید.

داستان هفت وزیر

بخش 44 - NoNo II۴۶ را مشاهده کنید.

حکایت شاهزاده سلیمان ملکه گلفام
No 3/3 را مشاهده کنید.

داستان مظفر شاه و ملکه گنجه مهر

No 3/4 را مشاهده کنید. در این جا رونویسی داستان به
طور کامل انجام نشده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۲ - ۱۲۶۴ قمری/ ۱۸۴۶ - ۱۸۴۸
میلادی (این تاریخ در صفحات ۱۳۵ ب، ۱۱۴۳ و بر روی جلد
نسخه آمده است).

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات ۱۱ و ۱۸۱ ب
مهري به نام بخش علمی کتابخانه شرق‌شناسی آکادمی علوم
روسیه و همچنین در صفحات ۱۸۲ آ مهر بیضی شکل به نام
محمد از یکی از صاحبان پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط کافمان در سال ۱۸۷۳
میلادی و سپس توسط بخش علمی آکادمی علوم روسیه در
سال ۱۹۳۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد
شده است.

اندازه صفحه: ۲۵.۵ × ۱۵ سانتیمتر؛ **تعداد برگها:** ۷۱ برگ؛
(این نسخه خطی در مجموع دارای ۱۸۲ برگ می‌باشد). **تعداد**
سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۹ × ۹.۵ سانتیمتر. **نوع کاغذ:**
کاغذ شرقی، دارای صفحه گذاری اروپایی با جوهر آبی رنگ
می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی
اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) یا زرد نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق، متن کتاب دارای طرح حاشیه‌ای
آبی یا قرمز رنگ می‌باشد.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با سه طرح ترنج
می‌باشد، ترنج کوچکتر به نام صحاف میر محمد به تاریخ
۱۲۶۳ قمری/ ۱۸۴۷ میلادی می‌باشد.

(۶۶۷)

۱۳. شماره نسخه: C 1496 (Nov.1073) - 1

نام کتاب: {مجموعه حکایات}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل چهار داستان
است که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:

۱. یکی از داستان‌های بدون عنوان این مجموعه، به
ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«اما راویان اخبار چنین روایت می‌کنند که در شهر بغداد
مردی بود او را ادهم سقا می‌نامیدند»
موضوع این داستان با No 6/1 مطابقت دارد، که در آنجا نیز
عنوان وجود ندارد.

۲. حکایت سه درویش

این داستان، واریانت No 5/5 است، که در آنجا عنوان،
حکایت درباره عادل شاه است. در اینجا نام درویش اول سعید
است. حادثه‌هایی که برای درویش دوم اتفاق می‌افتد، در شهر
بلخ است. درویش دوم شاهزاده روم پسر افضل پادشاه است.
پس از شنیدن داستان‌های درویش‌ها عادل شاه به آنها هدیه
می‌دهد و ماجراهای خود را تعریف می‌کند.

۳. حکایت زرگر

عنوان این داستان در حاشیه آمده است.
این داستان واریانت No 1/27 است، که در آنجا نام داستان،
حکایت درباره زاهد و خوش صورت است؛ موضوع با No
2/12 مطابقت دارد، که در آنجا شروع تیترو وجود ندارد.

۴. حکایت گلشاد و شیرزاد

بخش II, 47 No را مشاهده کنید.
تاریخ کتابت: ماه رجب ۱۳۰۵ قمری/ مارس ۱۸۸۷ میلادی.

سلطان حسین میرزا پادشاه صاحب تجمل و شوکت صاحب دانش و زنده دل و خوش طبع بود»

موضوع این داستان شبیه به No 6/6 است، که در آنجا نیز داستان عنوان ندارد، اما کلمات اول آن به گونه دیگر است. در اینجا سلطان حسین شیفته دو کنیز باهوش خود به نام‌های حیات و جهان می‌شود. حیات بهتر شعرها را نقل می‌کرده است و سلطان به او محبت ویژه‌ای داشته است.

۳. حکایت هارون الرشید

این داستان، واریانت دیگری از No 1/54 است، که در آنجا نام داستان، حکایت قاضی و دزد و در No 2/17 نام داستان، «حکایت لوحه و خواجه بشر و از آنچه به ایشان رویداده است»، می‌باشد. در زمان هارون الرشید در بغداد سه دزد با سواد به نام‌های احمد بن بغدادی، محمود رازی و بابک ابن اردشیر بخاری زندگی می‌کردند. آن‌ها تصمیم می‌گیرند قاضی‌ای به نام محمد بن قابل را فریب دهند. محمد رازی، قاضی را زمانی می‌بیند که او عازم باغ خارج از شهر خود است و برای قاضی کلمات قصاری از احادیث و قرآن می‌آورد. روز بعد دزد در لباس قاضی به خانه قاضی می‌رود و از او مبلغ زیادی پول می‌گیرد. قاضی به او پیشنهاد می‌کند مرغی را به پنج قسمت تقسیم کند. در این‌جا متن داستان ناتمام است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۳۱ قمری / ۱۸۰۶ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط وزارت دارایی در سال ۱۸۴۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۳ × ۱۸ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۲۹ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای ۲۸۴ برگ می‌باشد). تعداد سطور: ۸ - ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۶.۵ × ۷.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با درجه کیفیت‌های متفاوت.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق، این نسخه توسط سه کاتب (صفحات ۱ - ۹۵، ۹۶ - ۱۹۰ و ۱۹۲ - ۲۸۳) به نگارش درآمده است. برخی صفحات متن کتاب دارای طرح حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکز، مقوایی، با کاغذ رویی سبز رنگ، با طرح‌های ترنجی مثلثی شکل، صحافی این نسخه مورد بازسازی قرار گرفته است.

مکان کتابت: بخارا.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۶ × ۱۴.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۱۱۳ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای ۱۴۸ برگ می‌باشد). دارای صفحه‌گذاری اروپایی می‌باشد. تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۱۹ × ۱۰.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین حاشیه کتاب با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق،

نوع جلد: صحافی مقوایی، با کاغذ رویی سبز رنگ، با سه طرح ترنج قرمز تیره رنگ و عطف چرمی قرمز رنگ دارد. پایان داستان چهارم از بین رفته است.

(۶۶۸)

۱۴. شماره نسخه: B 266 (280 ab)

نام کتاب: {حکایات}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل سه داستان است که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:

۱. حکایت شاه کی قباد {و} وزیر او ارقیش

باربری به نام بخت برای گرفتن مزد از کوفه به مدینه می‌رود. روزی بر سبیل اتفاق گنجی پیدا می‌کند. وزیر شاه به نام ارقیش او را می‌بیند و به دو غلام دستور می‌دهد که او را بکشند. در نبود بخت، همسر او پسری به نام بزرجمهر به دنیا می‌آورد. این پسر زمانی که به پانزده سالگی می‌رسد، استعدادهای خاصی در زمینه همه علوم از خود نشان می‌دهد و صاحب کتابی می‌شود. به کمک این کتاب بزرجمهر به راحتی خواب قباد شاه را حدس می‌زده است و به جای وزیر او می‌نشیند و شاه را از حيله‌های کنیز او و خدمتکارانش با خبر می‌کند و از معتمدان شاه می‌شود.

۲. یکی از داستان‌های بدون عنوان این مجموعه به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«اما راویان اخبار و ناقلان آثار و مهندسان (کذا)^۱ داستان بوستان کهن و خوشه چینان خرمن سخن چین آورده‌اند که

۱. دقیقاً همین‌طور آمده که می‌بایست محدثان بوده باشد. ویراستار

(۶۶۹)

۱۵. شماره نسخه: C 2447

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل سه داستان است که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:

۱. یکی از داستان‌های بدون عنوان این مجموعه به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«حکایت سلطان حسین میرزا چنین آورده (کذا) که سلطان حسین میرزا را دو حرم بود روزیکه سلطان حسین را آرزوی روی حیات^۱ شد اما حیات را عذری واقع شده بود احوالی خود را عرض کرده»

این داستان، واریانت دیگری از No 6/6 است، که در آنجا نیز عنوان داستان وجود ندارد. اسامی شعرا در اینجا؛ ملا انیس، ملا عرفی، رونقی و خواجه خسرو است. داستان با بخشیدن خسرو به پایان می‌رسد. سلطان به او پیشنهاد می‌کند که پاداشی را به سلیقه خود انتخاب کند، و خسرو از سلطان می‌خواهد که او را با نام نغمه سرای دربار بخواند.

۲. یکی دیگر از داستان‌های بدون عنوان این مجموعه به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«یک روز سلطان همراه چند از محرمان نزدیک خود برای شکار بیرون شهر اراده کرده بود که {به} یک قریه از قریه‌های هرات رسید»

و اما داستان: سلطان حسین به هنگام شکار در حوالی یکی از روستاهای هرات، دختر زیبایی را می‌بیند که به سلطان هم به زبان فارسی و هم به زبان ترکی به خوبی پاسخ می‌دهد. حسین به میر علی شیر دستور می‌دهد که آن دختر را با خود ببرند.

۳. یکی دیگر از داستان‌های بدون عنوان این مجموعه به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«یک روزی سلطان حسین نشسته بود که عادت سلطان همین بود که هر مردی که بخدمت سلطان آمده یک بی‌تی یا مصراع می‌گوید»

و اما داستان: روزی دهقانی اهل حوالی هرات در دربار سلطان حسین بوده است و با ذکاوت و هوش خود مورد لطف و محبت سلطان قرار می‌گیرد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۸ قمری / ۵۵ - ۱۸۵۴ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (بلخ).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط مالچانف در سال ۱۹۰ میلادی از مسکو به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۶ x ۱۵.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: متن کتاب در حاشیه یک اثر دیگری در ۴ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای ۳۱۰ برگ می‌باشد). تعداد سطور: سطر؛ اندازه متن: ۱۶.۵ x ۸ سانتیمتر، اما حاشیه این ۴ برگ به عرض ۴.۵ سانتیمتر می‌باشد.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق، صفحات دیگر با دست خط دیگری نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با صفحه رویی کاغذی آلبالویی رنگ، با سه طرح ترنج، یکی از ترنج‌ها به نام صحاف ملا عبدالقادر صحاف به تاریخ ۱۲۶۸ قمری / ۵۲ - ۱۸۵۱ میلادی می‌باشد.

(۶۷۰)

۱۶. شماره نسخه: A 762 (Nov.488)

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل دو داستان است که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:

یکی از داستان‌های بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«اما راویان اخبار و ناقلان آثار و محدثان داستان بوستان کهن و خوشه چینان خرمن چنین روایت می‌کنند که حضرت مولوی در سرای خود نشسته بودند که از در بارگاه قلندری در آمد.....»

موضوع این داستان با No 8/3 مطابقت دارد، که در آنجا نیز داستان عنوان ندارد.

در اینجا متن داستان به طور کامل رونویسی نشده است.

یکی دیگر از داستان‌های بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«نقل است که سلطان ابراهیم ادهم پیر شده بودند مریدان گفتند.....»

و اما داستان: مریدان به ابراهیم ادهم گفتند که اسبی برای سوارکاری بخرد. اما ابراهیم ادهم جواب می‌دهد که اسب‌های باوفای او تشکر و صبر و دیگر کارهای نیک است.

۱. نام یکی از حرم یا کنیزها. ویراستار

قصه ده وزیر

بخش II، No 39 را مشاهده کنید.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۱۸ قمری / ۰۴ - ۱۸۰۳ میلادی.

مکان کتابت: شیراز (؟).

نام کاتب: میرزا محمد ولد حاج محمد مشهدی (نام وی در صفحه ۱۱۲ آمده است).

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ایوانف در سال سپتامبر ۱۹۱۴ میلادی به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱ × ۱۶ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۵۸ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای ۱۷۱ برگ می باشد). تعداد سطور: ۱۲ سطر؛ اندازه متن: ۱۵ × ۱۰ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ اروپایی با علامت سال ۱۷۸۱ می باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: نیامده است.

نوع جلد: صحافی چرمی مشکی دارد. بخش پایانی «بختیار نامه» از بین رفته است.

(۶۷۲)

۱۸. شماره نسخه: C 380 (566 bb)

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل دو داستان است. در کنار داستانهای این مجموعه، اثر تاریخی ای نیز وجود دارد. یکی از داستانهای بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می شود:

«حکایت سه کس برفاقت یکدیگر سفر اختیار نموده روی براه آوردند.....»

سه همسفر در راه کیف پولی پیدا می کنند. برای اینکه اختلاف میان آنها بر سر پولها حل شود، پادشاهی برای آنها درباره خود تعریف می کند. پس از آنکه پادشاه از حرص و طمع آنها با خبر شد، هر سه آنها را مجازات کرد.

یکی دیگر از داستانهای بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می شود:

«حکایت وقتی باز شکاری با مرغ خانگی بحثی در پیوسته بود»

باز شکاری، مرغ را سرزنش می کند، که چرا مرغ سعی می کند از مردمی که به او غذا می دهند، فرار کند، اما مرغ به او می گوید: اگر تو هم به جای من بودی، وقتی که باز شکاری بریان شده می دیدی، همانطور رفتار می کردی.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا به انستیتو شرق شناسی سن پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸.۵ × ۱۲.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۲+۶ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای ۱۰۹ برگ می باشد). تعداد سطور: صفحات ۵۵ - ۵۹ دارای ۱۸ و صفحه ۶۲ دارای ۱۴ سطر؛ اندازه متن: ۱۵.۵ × ۹ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی دارد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق نا مرتب.

نوع جلد: صحافی مقوایی، با روکش چرمی و سه طرح ترنج با یک گره می باشد.

(۶۷۱)

۱۷. شماره نسخه: B 524 (e 275) 2,3

نام کتاب: {حکایت}

بشرح اجمالی محتوای اثر: در کنار داستانهای این نسخه، اثری نیز درباره خداشناسی وجود دارد. این نسخه دارای دو اثر فولکلور است.

هذا قصه پسر خشت مال

این داستان، واریانت دیگری از نسخه B 256 (No 1/33) است.

خشت زنی اهل فارس که هیچ فرزندی نداشته است، صاحب پسری به نام مسعود می شود. این پسر که علوم را می آموخته و به تجارت نیز مشغول بوده است، عازم سفر شده و به بغداد می رود. قاضی بغداد به مسعود پیشنهاد می کند که با دختر زیبای تاجر ثروتمندی به نام کافور ازدواج کند، که این دختر را دوست قدیمی پدرش به نام فیروز طلاق داده است. دختر کافور و مسعود عاشق یکدیگر می شوند و دیگر نمی خواهند از هم جدا شوند. زن به مسعود یاد می دهد که خود را پسر پدر و مادر ثروتمندی معرفی کند. مسعود می گوید که گویی پدر او سلیمان فارسی است و پس از چهل روز کاروانی را به سوی بغداد می فرستد. هارون الرشید با لباس مبدل درویشی از ماجرای این عاشقان با خبر می شود و اسباب خوشبختی آنها را فراهم می کند.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان (۴).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ. کان در سال ۱۸۹۰

میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۰.۵ × ۱۹.۲ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۲ برگ؛

(این نسخه خطی در مجموع دارای ۱۶۶ برگ می‌باشد). تعداد

سطور: ۱۹ سطر؛ اندازه متن: ۲۰ × ۱۱.۵ سانتیمتر. نوع کاغذ:

کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی

واژه‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق گاهی شکسته، متن کتاب دارای

طرح حاشیه‌ای با خطوط قرمز رنگ می‌باشد.

نوع جلد: صحافی مقوایی، با صفحه رویی کاغذی آبی، با

عطف چرم مصنوعی می‌باشد. صحافی آن مورد بازسازی قرار

گرفته است.

(۶۷۳)

۱۹. شماره نسخه: C 693 (842 d)

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل دو داستان است

که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:

این داستان بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«راویان اخبار و ناقلان آثار محدثان داستان بوستان و خوشه

چینان خرمن سخن چنین روایت کرده‌اند که چون بعد از وفات

حضرت امیر المومنین ابوبکر صدیق رضی الله خلافت

بحضرت امیر المومنین عمر بن الخطاب رضی الله عنه قرار یافت

روزی زن جمیله پیش حضرت عمر آمد گفت ای عمر شوهر

من مدت چند سال است که غایب شده است.....»

و اما داستان: هفت سال پس از ناپدید شدن تمیم بن حبیب

انصاری، خلیفه عمر به زنش اجازه ازدواج مجدد می‌دهد. اما

ناگهان تمیم پیدا می‌شود. تمیم، زنش و شوهر جدید هر سه نزد

خلیفه می‌روند، و تمیم برای او از ماجراهای عجیب خود با

دیوها و پری‌ها و پیامبرها تعریف می‌کند. تمیم به خاطر ایمان

به خدا از خطرات نجات می‌یابد و به مدینه برمی‌گردد. عمر نیز

شوهر جدید را از آن زن جدا می‌کند و به تمیم برمی‌گرداند.

حکایت ادهم سقای (کذا) پدر سلطان ابراهیم ادهم نوره

مرقده

موضوع این داستان با No 6/1 مطابق دارد. در اینجا

برخی قسمت‌های داستان به صورت مفصل‌تر شرح داده

شده‌اند.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۴ قمری / ۵۸ - ۱۸۵۷ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک. زالمان در سال

۱۸۹۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده

است.

اندازه صفحه: ۲۷ × ۱۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۳۰ برگ؛

(این نسخه خطی در مجموع دارای ۱۵۳ برگ می‌باشد). تعداد

سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۶ × ۷ سانتیمتر. نوع کاغذ:

کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی اسامی خاص و

عنوان‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. صفحات

۱۰۱ - ۱۰۶ دارای حاشیه‌ای با خطوط رنگی می‌باشد.

نوع خط: بسیار متفاوت می‌باشد.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با صفحه رویی

سبز رنگ، با سه طرح ترنج قرمز با عطف چرمی قرمز رنگ

است.

(۶۷۴)

۲۰. شماره نسخه: C 2038

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل دو داستان است

که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:

یکی از داستان‌های بدون عنوان این مجموعه به ترتیب

زیر آغاز می‌شود:

«اما راویان اخبار و ناقلان آثار محدثان داستان بوستان کهن

و خوشه چینان خرمن سخن چنین روایت می‌کنند که روزی از

روزها حضرت مولوی در سرای بارگاه خود نشسته بود.....»

موضوع این داستان با No 8/3 مطابق دارد، که در آنجا نیز

عنوان داستان وجود ندارد. در اینجا قلندر می‌گوید که از

بدخشان آمده است. و سلطان از میر علیشیر نه تنها ناراحت

نمی‌شود، بلکه او طرف مشورت خود قرار می‌دهد.

یکی دیگر از داستان‌های بدون عنوان این مجموعه به

ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«روایت کرده شده است از عبدالله بن عباس رضی الله

تعالی عنهما که نشسته بودم نزدیک پیغمبر علیه‌السلام که

بخندید و گفت»

نام کاتب: محمد صادق ولد محمد حسن.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات ۱۱ و ۱۲ یک مهر بیضی شکل، دو مهر بیضی شکل بزرگی، یک مهر مستطیلی با جوهر سیاه آمده است. در صفحه ۲۴۱ مهری کوچک مربعی به رنگ قرمز چاپ شده است.
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. و. رادلف در سال ۱۹۳۵ میلادی از ایران به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۱ × ۱۹.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۷ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای ۲۴۱ برگ می‌باشد). تعداد سطور: ۱۸ سطر؛ اندازه متن: ۲۰.۷ × ۱۷.۵ سانتیمتر.
نوع کاغذ: کاغذ روسی سفید با طرح گ.آ. ۱۸۳۲ می‌باشد.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق گاهی شکسته، متن کتاب دارای قابی یک خطی با جوهر قرمز (شنگرف) است.
نوع جلد: صحافی شرقی، چرمی، با دو طرح ترنج درشت در بالا و پایین صفحه و یک ترنج متوسط در مرکز با زینت کاری می‌باشد. در داخل جلد بالایی تاریخ ۱۱ نوامبر ۱۸۶۰ میلادی نوشته شده است.

(۶۷۶)

۲۲. شماره نسخه: A 860 (Nov. 1183)

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: در کنار یک داستان، آثار دیگری نیز وجود دارند:

قصه انوشیروان عادل

موضوع این نسخه با No 7/4 مطابقت دارد.

۲. علاوه بر این داستان در این نسخه، رساله‌های دیگر؛ درباره خداشناسی، طالع بینی، پزشکی و افسانه‌هایی نیز درباره محمد آمده است.

تاریخ کتابت: سال ۹۹۴ قمری / ۸۶ - ۱۵۸۵ میلادی. (این تاریخ در صفحه ۱۲۰ ب ذکر شده است).

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و.ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷.۷ × ۱۱.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۷ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای ۱۹۷ برگ می‌باشد). تعداد

و اما حکایت که از زبان عبدالله بن عباس است درباره اینکه جبرئیل به پیامبر خبر داد که خداوند به او روستایی را به نام فارسین در ولایت فرغانه یا اوزکند هدیه داد. این داستان تا آخر نوشته نشده است.

تاریخ کتابت: رمضان ۱۲۴۳ قمری / مارس - آوریل ۱۸۲۸ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در بخش زیرین جلد یادداشتی به زبان ازبکی از یکی از صاحبان پیشین نسخه به نام ملا نعمت جان محمد اوقلی به تاریخ ۱۸۷۳ میلادی نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش باستان‌شناسی آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) در سال ۱۹۳۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۵ × ۱۴.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۶ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای ۴۷ برگ می‌باشد). تعداد سطور: ۱۹ سطر؛ اندازه متن: ۲۰ × ۹ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق گاهی شکسته،

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی با ۳ طرح ترنج بر روی جلد می‌باشد.

(۶۷۵)

۲۱. شماره نسخه: D 420

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل دو داستان است که خلاصه‌ای از آنها می‌آید:

۱. حکایت دزد و قاضی

این داستان واریانت دیگری از نسخه B 256 (No 1/54) است. در اینجا شخص دیگری نیز وجود دارد: دختر قاضی که با دزد ازدواج می‌کند. بعدها مشخص می‌شود که دزد فرزند شخص ثروتمندی است که در زمان حیات پدرش سواد آموخته است.

۲. القصیده (کذا) سیمرغ و سلیمان

موضوع با نسخه No 2/18 مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: ماه جمالی الاول سال ۱۲۴۹ قمری / ۱۶ سپتامبر - اکتبر ۱۸۳۳ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

سطور: ۲۳ سطر؛ اندازه متن: ۸×۱۳.۵ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق، تمامی این نسخه خطی با یک دست خط نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با صفحه رویی سبز رنگ، با سه طرح ترنج که در یک گره به هم متصل شده‌اند، عطف چرمی قرمز دارد.

(۶۷۷)

۲۳. شماره نسخه: A 924

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: نسخه شامل یک داستان است:

این داستان بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«قاضی گفت‌ای برادر مرا بگذار که من بخدمت پیغمبر (ص) عمل کرده‌ام.....»

موضوع این داستان با نسخه No 1/54 مطابقت دارد، که در آنجا عنوان داستان، حکایت قاضی و دزد است. این داستان فقط سه صفحه از نسخه است. (نسخه کامل آن را می‌توانید در توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی موسسه شرق‌شناسی آکادمی علوم شوروی، جلد دهم، ا. اف. آکیموشکین، مشاهده کنید).

تاریخ کتابت: ذکر نشده است.

مکان کتابت: ذکر نشده است.

نام کاتب: ذکر نشده است.

تعداد برگها: ۳ برگ؛ این داستان بخشی از یک مجموعه ادبی بزرگتر شامل تعداد بسیاری حکایت دیگر می‌باشد (توصیف کامل این نسخه خطی در جلد ۱۰ از کاتالوگ‌های نسخ خطی فارسی انستیتو شرق‌شناسی آکادمی علوم روسیه آمده است).

توصیفات خط شناسی: برای مطالعه علایم خطی نسخه A924 لطفاً به جلد ۴ از کاتالوگ‌های نسخ خطی فارسی انستیتو شرق‌شناسی آکادمی علوم روسیه، س. ای. بایفسکی، جلد ۴: توصیف فرهنگ نامه‌ها، مسکو، ۱۹۶۲، نسخه ۳۱، مراجعه گردد.

(۶۷۸)

۲۴. شماره نسخه: 1 - B 934 (732 ad)

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: نسخه شامل یک داستان است. این

داستان بدون عنوان و به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

موضوع این داستان با No 8/1 ksoi dl مطابقت دارد، که در آنجا نیز عنوان وجود ندارد. در اینجا بخش مقدماتی گسترده‌تر است.

تاریخ کتابت: ذکر نشده است.

مکان کتابت: ذکر نشده است.

نام کاتب: ذکر نشده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: ذکر نشده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط د. م. گرامانتسکی در سال ۱۸۹۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳×۲۰.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۲۶ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای ۰۸+۱۰۸ برگ می‌باشد). تعداد سطور: ۱۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۶×۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با روکش سیاه کاغذی، با دو طرح ترنج و عطف چرم قهوه‌ای دارد.

(۶۷۹)

۲۵. شماره نسخه: 2 - B 1018 (848 c)

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: در کنار این داستان در این مجموعه دو اثر دیگر نیز وجود دارد.

این داستان بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«اما راویان اخبار و ناقلان آثار و محدثان داستان بستان (کذا) و کهن خوشه چینان خرمن سخن چنین آورده‌اند که در شهر مدینه منوره حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و سلم تمیم انصاری نام باری داشتند.....»

موضوع این داستان با نسخه No 19/1 مطابقت دارد، که در آنجا نیز عنوان وجود ندارد. در اینجا تصحیح بهتری انجام شده است. اما داستان پایان ندارد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک. زالمان در سال ۱۸۹۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با صفحه رویی کاغذی آبی، با سه طرح ترنج نارنجی و عطف چرمی قهوه‌ای می‌باشد.

(۶۸۱)

۲۷. شماره نسخه: B 2192 (Nov. 1106)

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این داستان در ترکیب یک نسخه خطی قرار دارد.

قصه ممدوه با حضرت سلیمان علیه السلام

در باتلاق‌هایی به نام نمل، مورچه‌ای به نام ممدوده حاکمیت می‌کرد. این مورچه به سوی فرمانده اصلی ارتش سلیمان می‌رود و حکیمانه به دوازده سؤال او پاسخ می‌دهد و به او توصیه‌هایی نیز درباره سئوالات مذهبی و معیشتی می‌کند. ممدوده آن فرمانده را با همه ارتشش به غار عجیبی دعوت می‌کند و همه ارتش او را می‌کشد، اما فرمانده نجات پیدا می‌کند.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۸ قمری / ۶۲ - ۱۸۶۱ میلادی.

مکان کتابت: بخارا (؟).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹ × ۱۲ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۸ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای ۱۹۷ برگ می‌باشد). دارای صفحه گذاری اروپایی می‌باشد. تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۱۴.۵ × ۸.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی.

(۶۸۲)

۲۸. شماره نسخه: B 2438

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: در کنار این داستان، آثار دیگری نیز در این مجموعه وجود دارند.

این داستان بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

اندازه صفحه: ۲۰.۵ × ۱۳ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۳۰ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای ۲۳۶ برگ می‌باشد). تعداد سطور: ۱۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۳ × ۹ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ شرقی و گاهی روسی دارد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق،

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با سه طرح ترنجی و عطف قهوه‌ای چرمین می‌باشد.

(۶۸۰)

۲۶. شماره نسخه: 6 - B 2157 (Nov. 979)

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این داستان در ترکیب آثار ادبی قرار دارد که به زبان ازبکی نوشته شده‌اند.

حکایت آن چهار درویش که با عادل‌خان سرگذشت می‌گفتند

موضوع این داستان با نسخه ۵۵/ مطابقت دارد. در اینجا نام درویش دوم صالح، و نام درویش سوم وجود ندارد، اما گفته شده است که او فرزند پادشاه هندوستان یعنی افضل شاه است. نام شخصی که به درویش سوم کمک می‌کند عوض الحیات است. در آخر داستان این موضوع اضافه شده است که نمی‌توان از سرنوشت پیش‌بینی نشده گریخت.

تاریخ کتابت: ۸ ربیع الاول سال ۱۲۹۷ قمری / ۱۹ فوریه ۱۸۸۰ میلادی.

مکان کتابت: بخارا.

نام کاتب: «میرزا عبد السمع ابن میرزا پای گذار سلیم بای بی» (در صفحه ۲۳ نام وی آمده است).

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰ × ۱۲.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۳۹ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای ۲۳۶ برگ می‌باشد). تعداد سطور: ۱۱ - ۱۲ سطر؛ اندازه متن: ۱۳ × ۹ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

یادداشت‌های حاشیه‌ای با مداد است.

نوع خط: خط نستعلیق.

«راویان اخبار چنین و ناقلان آثار و خوانندگان تواریخ که چنین روایت می‌کنند که چون پادشاه شهر روم وفات یافت و تخت پدر را دخترش گرفت و ملیکه نام نهاد بجای پدر خود نشست»

موضوع این داستان با نسخهء No 8/1 مطابقت دارد. در اینجا عبدالعالم فقیه با قهرمان زن داستان ازدواج می‌کند. تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی. (آغاز نگارش بخش اصلی این نسخه در قرن هجدهم میلادی بوده است). مکان کتابت: آسیای مرکزی. (مکان نگارش بخش اصلی این نسخه در افغانستان یا هندوستان شمالی بوده است). نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: ذکر نشده است. اندازه صفحه: ۲۰.۵ × ۱۲.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۰ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای ۲۴۳ برگ می‌باشد). تعداد سطور: ۱۴ سطر؛ اندازه متن: ۱۳ × ۶.۵ سانتیمتر. (دیگر در صفحات در اندازه ۱۵ × ۸ سانتیمتر).

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با درجه کیفیت‌های متفاوت در رنگهای زرد، صورتی، سبز. نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق. نوع جلد: این اثر در قرن نوزدهم به همراه نسخه خطی دیگری با عنوان «طوطی نامه» صحافی گردیده است. صحافی حاضر در سال ۱۹۵۵ قمری صورت گرفته است.

(۶۸۳)

۲۹. شماره نسخه: B4038

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این داستان به شکل یک نسخه مجزا در آمده است.

حکایت ملیکه صد سؤال اینست

موضوع این داستان با نسخهء No 8/1 مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۸۲ قمری/ ۶۶ - ۱۸۵۶ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بندیکتوف در سال ۱۹۳۸ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲ × ۱۴.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۲۶ برگ؛

تعداد سطور: ۱۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۶ × ۷.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی دارد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی این نسخه در سال ۱۹۵۷ میلادی مورد

بازسازی قرار گرفته است. صحافی مقوایی، با صفحه رویی

کاغذی زرد رنگ و عطف چرم مصنوعی می‌باشد.

(۶۸۴)

۳۰. شماره نسخه: B 4459

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این داستان در ترکیب آثار ادبی

دیگر که به زبان‌های فارسی و ازبکی نوشته شده‌اند، قرار دارد.

این داستان بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«آورده‌اند که سلطان حسین میرزا را دو کنیزک بود هر دو خوش طبع بودند یکی را جهان نام بود و یکی را حیات نام بود»

موضوع این داستان با نسخه No 6/6 مطابقت دارد، که در آنجا نیز عنوان داستان وجود ندارد. پایان این داستان یعنی بحث دوم سلطان حسین با خسرو وجود ندارد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: احتمالاً تاشکند.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط یونسف در سال

۱۹۴۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱ × ۱۳ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۳ برگ؛ (این

نسخه خطی در مجموع دارای ۱۱۳ برگ می‌باشد). تعداد

سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۵ × ۷.۵ سانتیمتر. نوع کاغذ:

کاغذ شرقی،

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق،

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با دو طرح ترنج

کوچک در بالا و پایین جلد و ترنج بزرگ در وسط به رنگ

نارنجی، عطف چرمی قرمز رنگ می‌باشد.

(۶۸۵)

۳۱. شماره نسخه: B 4471

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این داستان در ترکیب آثار منظوم

قرار دارد.

فصل در بیان حُسن و عشق

موضوع با نسخه No 11/1 مطابقت دارد.

در اینجا دو شخصیت غمزه و کرشمه وجود ندارند، اما متن داستان مفصل‌تر از متن داستان شماره‌ی ۱۱/۱ است. داستان در قسمت مبارزه پادشاه‌های دشمن کامل نیست.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات ۷۹ب و ۵۲آ

مهر مستطیلی شکل کوچکی با نقشی ناخوانا آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ای. فیلولنکو در سال ۱۹۴۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱.۷×۱۳.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۵ برگ؛

(این نسخه خطی در مجموع دارای ۸۰ برگ می‌باشد). تعداد

سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۶.۵ × ۱۰ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی زرد رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین با جوهر قرمز

(شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: ذکر نشده است.

نوع جلد: صحافی مقوایی، با صفحه رویی سبز رنگ، با

طرح ترنج زرد رنگ در مرکز به نام صحاف «ملا حکیم ابن ملا محمد رحیم» می‌باشد.

(۶۸۶)

۳۲. شماره نسخه: C 126 (280 abb) - 3

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این داستان بدون عنوان به ترتیب

زیر آغاز می‌شود:

«چنین آورده‌اند که در شهر مدینه در زمان حضرت رسالت

پناه صلی الله علیه و سلم تمیم انصاری باری بود...»

موضوع این داستان با C 693 (No 19/1) مطابقت دارد.

مجموعه C 126 در سال‌های ۴۰ - ۱۸۳۹ در آسیای میانه

رونویسی و در سال ۱۸۹۷ وارد شده است، و در مجموعه ال. ام. گرامنیتسکی قرار دارد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۵ قمری / ۴۰ - ۱۸۳۹ میلادی. (این

تاریخ در صفحه ۱۰۰ب ذکر گردیده است).

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: صفحه ۴ - ۵ و ۱۵۰ -

۱۵۳ دارای تصاویر نقاشی کودکان و چندین یادداشت است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل. م. گرامنیتسکی در سال ۱۸۹۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۶×۱۴.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۸ برگ؛

(این نسخه خطی در مجموع دارای ۱۵۳ برگ می‌باشد). تعداد

سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۹ × ۹ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی اسامی خاص با

جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق،

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با طرح سه ترنج،

در ترنج مرکزی نام صحاف یوسف خواجه صحاف آمده است.

(۶۸۷)

۳۳. شماره نسخه: C 173 (a 321 id)

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این داستان در ترکیب آثار ادبی

نوشته شده به نثر به زبان‌های تاجیکی و ازبکی قرار دارد.

این داستان بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«دلپذیرترین سرودیکه جانوران چمن قدس مدام ترنم نمایند.....»

و اما داستان: پادشاه یونان به نام عقل که فرزندی نداشته

است، صاحب فرزندی به نام دل می‌شود. پدر به او فرمانروایی

قلعه بدن و مغز را می‌دهد. دل پس از اینکه از وجود منبعی به

نام زندگی با خبر می‌شود، با خدمتکار خود به نام نظر به

جستجوی این منبع می‌رود. پس از ماجراهایی در کشورهای

مختلف، در شهر هدایت که پادشاه آن حکمت نام داشت، نظر

با خبر می‌شود که در کشور شرق پادشاهی به نام عشق زندگی

می‌کند. متن این داستان ناتمام است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: ذکر نشده است.

اندازه صفحه: ۲۶.۵×۱۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۸ برگ؛

(این نسخه خطی در مجموع دارای ۱۵۰ برگ می‌باشد). تعداد

سطور: ۹ سطر؛ اندازه متن: ۱۶ × ۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق درشت.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با صفحه رویی سبز رنگ، با ۵ طرح ترنج، ۳ ترنج مشکی به شکل الماس و دو ترنج مستطیل شکل دارد.

(۶۸۸)

۳۴. شماره نسخه: C 667 (738 dd) - 11

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این داستان در ترکیب یک نسخه خطی قرار دارد.

حکایت دزد {و} قاضی

این داستان واریانت B 256 No 1/54 است.

دزدی به نام احمد بن زید اصفهانی دوست خود منصور بن سعد رازی را مجبور می‌کند تا قاضی بغدادی با لقب «مرگبار» را فریب دهد. پس از فریب دادن قاضی، منصور به ایران می‌رود و از احمد هزار دینار به خاطر چابکی خود می‌گیرد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۳۷ قمری / ۷۱ - ۱۸۷۰ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (سمرقند).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ. کون در سال ۱۸۹۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ذکر نشده است. تعداد برگها: ۱۱ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای ۲۷۶ برگ می‌باشد). تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ دارای صفحه‌گذاری اروپایی (با اشتباه) می‌باشد. اندازه متن: ۱۸ × ۹.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با صفحه رویی قرمز پررنگ، با دو طرح ترنج در بالا و پایین صفحه با تاریخ ۱۲۸۳ قمری و عبارت «ز محمد یوسف شفاعت امید دارا» آمده است، در ترنج میانی تاریخ ۱۲۸۳ و نام صحاف حاجی قادر صحاف ابن حاجی ابراهیم کاشغری آمده است، دارای عطف چرمی قهوه‌ای رنگ می‌باشد.

(۶۸۹)

۳۵. شماره نسخه: C 1202,10 (Nov. 383)

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این داستان در ترکیب یک نسخه

خطی قرار دارد.

این داستان بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«..... دیوانه از عجایب و غرایب سمرقند چه خبر داری در جواب ایشان قلندر گفت سلطان عالیم (کذا) در ولایت سمرقند میرزا همدم پسری پیدا شده است.....»

موضوع این داستان با نسخه C 1502 (No 8/3) مطابقت دارد، که در آنجا نیز عنوان وجود ندارد. آخر داستان یعنی در قسمتی که سلطان، جامی و میرزا همدم به باغ خارج از شهر می‌روند، وجود ندارد

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: بخارا.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹.۵ × ۲۳ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۹ برگ؛ تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۱۲.۵ × ۱۶.۵ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی اسامی با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق گاهی شکسته، دیگر صفحات این نسخه با خط دیگری نوشته شده است.

نوع جلد: این نسخه بدون صحافی می‌باشد.

(۶۹۰)

۳۶. شماره نسخه: C 1401 (Nov. 843) - 4

نام کتاب: {حکایت}

این داستان بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«حکایت چنین آورده‌اند که در شهر روم پادشاهی بود که هیچ فرزند نداشت به نیت فرزند زیارت خانه کعبه رفت.....» موضوع این داستان با نسخه No 8/1 مطابقت دارد، که در آنجا نیز عنوان وجود ندارد. در اینجا عبدالعالم با ملکه روم ازدواج می‌کند.

تاریخ کتابت: پایان قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: احتمالاً بخارا.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴ × ۱۳ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۵ برگ؛ (این

تخیلی‌ای قرار دارد.

داستان بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می‌شود:
«اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت کرده‌اند که روزی شاه عباس جنت مکان در گوشه علی قاپی قرار و آرام داشت که از دهنه میدان چهل الشه سوار نمودار شدند.....»^۱.
تاجری به نام خواجه احمد که از سفر برگشته بود، برای شاه عباس درباره دیدار ناگهانی خود این چنین حکایت می‌کند: که در دربار دولتمداری، او زیارویی را دیده است، که روزگاری او را از اصفهان دزدیده بودند. آن زیبا رو از احمد خواسته است که به شاه عباس بگوید او را از اسارت آزاد کند.
تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۰ قمری / ۱۸۴۴ میلادی.

مکان کتابت: کاشان.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ای. ای. دسینسکی در سال ۱۹۰۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۰ × ۱۹.۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۲۰ برگ؛
(این نسخه خطی در مجموع دارای ۱۹۱ برگ می‌باشد). **تعداد**
سطور: ۲۰ سطر؛ اندازه متن: ۲۱.۵ × ۱۳ سانتیمتر. **نوع کاغذ:**
کاغذ سفید اروپایی با درجه کیفیهای متفاوت می‌باشد.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق گاهی شکسته.
نوع جلد: صحافی مقوایی، با روکش چرمی سیاه می‌باشد.

۲) داستانهای کوتاه

(۶۹۳)

۳۹. شماره نسخه: 1 - A 100 (280 aa)

نام کتاب: {بختیار نامه}

شرح اجمالی محتوای اثر: نام این داستان در این نسخه وجود ندارد. نام دیگر این اثر، «داستان ده وزیر» است. این اثر به سندباد نامه برمی‌گردد. و انواع گونه‌های این اثر به زبان‌های فارسی، عربی، سریانی و اویغوری وجود دارد.
و اما داستان: پادشاه ایران به نام آزادبخت با دختر فرمانده به نام سپهسالار علیرغم موافقت این فرمانده ازدواج می‌کند. سپهسالار، پادشاه را مجبور می‌کند که به کرمان برود. در راه

۱. مراد عالی قاپو و چهل ستون است. ویراستار

نسخه خطی در مجموع دارای ۲۱۹ برگ می‌باشد). **تعداد**
سطور: ۱۸ - ۲۲ سطر؛ اندازه متن: در صفحه ۱۷۲ (و) ب ۲۱ × ۱۳، اما در صفحات ۱۷۳ و ۷۶ در اندازه ۲۰ × ۱۲ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق، دیگر صفحات این نسخه با خط دیگری نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی مقوایی، با جلد قهوه‌ای یک دست عطف و دو طرف جلد می‌باشد.

(۶۹۱)

۳۷. شماره نسخه: D 352 (Nov. 1214)

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این داستان در مجموعه نسخ خطی قرار دارد.

قصة طاهر بصری

موضوع این داستان با نسخه No 1/38 مطابقت دارد. در اینجا نام قهرمان طاهر است و متن داستان کامل نیست.
تاریخ کتابت: سال ۱۰۳۷ قمری / ۲۸ - ۱۶۲۷ میلادی.
مکان کتابت: بخارا (احتمالاً).
نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۲۱ ب عبارت «از کتاب کارراستی نامه» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.
اندازه صفحه: ۳۰.۵ × ۱۹.۳ سانتیمتر؛ **تعداد برگها:** ۳ برگ؛
(این نسخه خطی در مجموع دارای ۸۷ برگ می‌باشد). **تعداد**
سطور: ۳۰ سطر؛ **اندازه متن:** ۲۶.۵ × ۱۷.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق گاهی شکسته، متن کتاب دارای حاشیه‌ای با خطوط قرمز رنگ می‌باشد.

نوع جلد: صحافی مقوایی، چرمی، صحافی این نسخه مورد بازسازی قرار گرفته است.

(۶۹۲)

۳۸. شماره نسخه: D 421

نام کتاب: {حکایت}

شرح اجمالی محتوای اثر: این داستان در کنار داستان کوتاه

بختازم می‌باشد. به احتمال زیاد این نسخه با نسخه تصحیحی برتلس در مقاله «سبک جدید بختیار نامه»، مطابقت داشته باشد. مشخصات فهرست نگاری این نسخه خطی با نسخه شماره ۱۷ مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۱۸ قمری / ۰۴ - ۱۸۰۳ میلادی.
مکان کتابت: شیراز (احتمال).

نام کاتب: میرزا محمد ولد حاج محمد مشهدی (نام وی در صفحه ۱۱۲ آمده است).

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ایوانف در سال سپتامبر ۱۹۱۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱ × ۱۶ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ذکر نشده است. تعداد سطور: ۱۲ سطر؛ اندازه متن: ۱۵ × ۱۰ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی با علامت سال ۱۷۸۱ می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: نیامده است.

نوع جلد: صحافی چرمی مشکی دارد. بخش پایانی «بختیار نامه» از بین رفته است.

(۶۹۵)

۴۱. شماره نسخه: 41 (Лл. 5716 - B 256) - 6376

نام کتاب: روایت دیگری از حکایت سابق (بختیار نامه)

شرح اجمالی محتوای اثر: عنوان در این نسخه، «حکایت پادشاه و دختر سپهسالار» است. در اینجا پدر بختیار، پادشاه کشوری از ایران تا بحرین، هندوستان و عمان است، اما نام این کشور در داستان نیامده است. مشخصات فهرست نگاری این نسخه خطی با نسخه شماره ۱ مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان. نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برخی از صفحات عنوان حکایات به زبان انگلیسی، و در برخی سطر اول نیز به زبان انگلیسی ترجمه شده است

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط B.Q. uaritch در سال ۱۸۸۰ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲ × ۱۱.۲ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۸۱۰ برگ؛ جلد اول شامل صفحات ۱ - ۴۱۳ و جلد دوم شامل

همسرش فرزندی به نام خداداد به دنیا می‌آورد. آزاد بخت به کمک پادشاه کرمان، حکومت خود را در ایران از سر می‌گیرد. خداداد با نام بختیار فرزند خوانده راهزنی به نام فرخ می‌شود. بختیار به نزد آزادبخت می‌رود، و پادشاه او را نمی‌شناخته است. ده وزیر آزاد بخت، بختیار را به بدکرداری متهم و از پادشاه می‌خواهند که او را اعدام کند. اما بختیار می‌تواند با تعریف کردن ماجراهای پندآموز درباره نفی عجله کردن، از مرگ نجات پیدا کند. در آخر آزادبخت که از موضوع با خبر می‌شود، وزیران خود را اعدام می‌کند.

تاریخ کتابت: سال ۱۱۹۵ قمری / ۱۷۸۱ میلادی. (در صفحه ۱۱۰ آ این تاریخ ذکر گردیده است).

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: اورقانجی. (اورگنجی).

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در بخش درونی جلد رویی عنوان اثر به زبان انگلیسی نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط کتابخانه وزارت دارایی در سال ۱۸۴۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸.۵ × ۱۰ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۱۱ برگ؛ این نسخه به سبک اروپایی صفحه گذاری شده است. تعداد سطور: ۱۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۲ × ۶.۲ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ شرقی زرد و صورتی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق دقیق، متن کتاب دارای حاشیه‌ای با خطوط قرمز می‌باشد.

نوع جلد: صحافی مقوایی، با روکش چرمی و ۳ طرح ترنج می‌باشد. صفحات نخستین داستان از بین رفته است، بسیاری از صفحات نیز رطوبت دیده‌اند.

(۶۹۴)

۴۰. شماره نسخه: B 254 (e 275) (Лл. B1a) - 1716

نام کتاب: روایت دیگری از حکایت سابق (بختیار نامه)

عنوان در این نسخه، «قصه ده وزیر» است.

پایان این نسخه وجود ندارد.

شرح اجمالی محتوای اثر: در این واریانت، ترتیب داستان‌هایی که بختیار تعریف می‌کند، به گونه‌ای دیگر است.

ترتیب قرار گرفتن داستان‌ها در این نسخه خطی در مقایسه با نسخه شماره ۳۹ متفاوت می‌باشد، شامل داستان دیگری از

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با صفحه رویی سبز و صفحه زیرین قرمز رنگ، جلد دارای ۳ طرح ترنج، با روکش چرمی قرمز می‌باشد. صحافی آن مورد بازسازی و ترمیم قرار گرفته است.

(۶۹۷)

۴۳. شماره نسخه: 1 (Jl. 1a - C 1839) - 306

نام کتاب: روایت دیگری از حکایت سابق (بختیار نامه)

شرح اجمالی محتوای اثر: عنوان در این نسخه، «حکایت بختیار» است. در اینجا نام پدر بختیار آورده نشده است. تاریخ کتابت: ۱۲ صفر ۱۰۸۸ قمری / ۱۷ آوریل ۱۶۷۷ میلادی.

مکان کتابت: ایران. نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات ۵۵ و ۵۶ مهری بیضی شکل با عبارت «یا صاحب زمان» آمده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن. ن. مورایف - کراسکی در سال ۱۹۰۵ - ۱۹۱۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۵ × ۱۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۶۰ برگ؛ این نسخه به سبک اروپایی صفحه‌گذاری شده است. تعداد سطور: ۱۹ سطر؛ اندازه متن: ۱۹.۵ × ۷ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و عبارت نخست داستانها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق نامرتب، نوع جلد: صحافی مقوایی، با روکش چرمی و ۳ طرح ترنج دارد.

(۶۹۸)

۴۴. شماره نسخه: 2 (Jl. 216 - B 4496) - 676

نام کتاب: داستان هفت وزیر

شرح اجمالی محتوای اثر: مربی دانشمندی به شاهزاده کشور هند به نام فارس، هشدار می‌دهد، که اگر در عرض هفت روز حتی کلمه‌ای را به زبان بیاورد، خواهد مرد. کنیزک پدر فارس به او افترا می‌بندد که گویی او خواسته است این کنیز را فریب دهد، و شاه می‌خواهد فرزندش را اعدام کند. هفت وزیر این پادشاه برای او ماجراهایی در مضار عجله، حکایت می‌کنند. در روز هفتم با آمدن دانشمند مشخص می‌شود که ماجرا از چه قرار بوده و آن کنیز از گفته خود پشیمان می‌شود.

صفحات ۴۱۴ آ - ۸۱۰ می‌باشد. تعداد سطور: ۱۹ سطر؛ اندازه متن: ۱۴ × ۶.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق نامرتب.

نوع جلد: صحافی اروپایی، بر روی جلد با جوهر طلایی عنوان انگلیسی Perisan Tales نوشته شده است. صفحه نخست این نسخه خطی از بین رفته است.

(۶۹۶)

۴۲. شماره نسخه: 18 (Jl. 225a - B 4496) - 270a

نام کتاب: روایت دیگری از حکایت سابق (بختیار نامه)

شرح اجمالی محتوای اثر: عنوان در این نسخه، «داستان بختیار و ده وزیر» است. در این نسخه نام پدر قهرمان، سلیمان شاه است (همانطور که در واریانت‌های دیگر آمده است)، اما مشخص نیست که او در کجا حکومت می‌کرده است. نام خداداد را راهزنی به نام فرخ به شاهزاده پیدا شده می‌دهد، و نه والدین او. این نسخه واریانت دیگری از نسخه B 4496 است، که توسط برتلس به چاپ رسیده، و کمی کوتاه‌تر و با زبان ساده‌تر نوشته شده است. مشخصات فهرست نگاری این نسخه خطی با نسخه شماره ۳ مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی. نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات ۶۷ ب، ۸۱ آ، ۱۶۴ ب، ۲۲۰ آ (دو مرتبه)، ۱۲۹ آ، ۱۳۱ آ، ۲۶۷ آ (یک مرتبه) مهرهای کوچک بیضی شکلی به نام یکی از صاحبان پیشین نسخه «ولد تراقل بای خدا بیرکان بی» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۵۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴.۵ × ۱۴ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۳۲۳+۰ برگ؛ دارای صفحه‌گذاری شرقی با جوهر بنفش رنگ می‌باشد. تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۷.۵ × ۹.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با درجه کیفیت‌های متفاوت می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص متن با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق دقیق،

مشخصات فهرست نگاری این نسخه خطی با نسخه شماره (3 B4496) مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی. نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات ۶۷ب، ۸۱آ، ۱۶۴ب، ۲۲۰آ (دو مرتبه)، ۱۲۹آ، ۱۳۱آ، ۲۶۷آ (یک مرتبه) مهرهای کوچک بیضی شکلی به نام یکی از صاحبان پیشین نسخه «ولد تراقل بای خدا بیرکان بی» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۵۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴.۵ × ۱۴ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۳۲۳+۰۲ برگ؛ دارای صفحه گذاری شرقی با جوهر بنفش رنگ می‌باشد. تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۷.۵ × ۹.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با درجه کیفیت‌های متفاوت دارد. نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص متن با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق دقیق.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با صفحه رویی سبز و صفحه زیرین قرمز رنگ، جلد دارای ۳ طرح ترنج، با روکش چرمی قرمز می‌باشد. صحافی آن مورد بازسازی و ترمیم قرار گرفته است.

(۶۹۹)

۴۵. شماره نسخه: C 809 – 19a (Jl. 2 – 556)

نام کتاب: روایت دیگری از حکایت سابق (هفت وزیر)

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه به لحاظ متن بسیار شبیه نسخه B 4496 – ۲ است، و اشتباهات نوشتاری این نسخه نیز تکرار می‌شوند. مشخص است که نسخه C 809 از روی نسخه B 4496 – ۲ رونویسی شده است.

مشخصات فهرست نگاری این نسخه خطی با نسخه شماره (12 C 809) مطابقت دارد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۲ – ۱۲۶۴ قمری/ ۱۸۴۶ – ۱۸۴۸ میلادی (این تاریخ در صفحات ۱۳۵ب، ۱۱۴۳آ و بر روی جلد نسخه آمده است).

مکان کتابت: آسیای مرکزی. نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات ۱آ و ۱۸۱ب مهری به نام بخش علمی کتابخانه شرق‌شناسی آکادمی علوم روسیه و همچنین در صفحات ۱۸۲آ مهر بیضی شکل به نام محمد از یکی از صاحبان پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط کافمان در سال ۱۸۷۳ میلادی و سپس توسط بخش علمی آکادمی علوم روسیه در سال ۱۹۳۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است. اندازه صفحه: ۲۵.۵ × ۱۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ذکر نشده است، (این نسخه خطی در مجموع دارای ۱۸۲ برگ می‌باشد). تعداد سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۹ × ۹.۵ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ شرقی، دارای صفحه گذاری اروپایی با جوهر آبی رنگ می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) یا زرد نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق، متن کتاب دارای طرح حاشیه‌ای آبی یا قرمز رنگ می‌باشد.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با سه طرح ترنج می‌باشد، ترنج کوچکتر به نام صحاف میر محمد به تاریخ ۱۲۶۳ قمری/ ۱۸۴۷ میلادی می‌باشد.

(۷۰۰)

۴۶. شماره نسخه: C 1640 – 14 (Jl. 2556 – 286a)

نام کتاب: روایت دیگری از حکایت سابق (هفت وزیر)

شرح اجمالی محتوای اثر: در این نسخه عنوان وجود ندارد. تفاوت این نسخه از نسخه B 4496 – ۲ این است که در ابتدای آن پانزده ردیف آمده است که مخصوص نسخه‌های ۱۶۴۰ است. در اینجا حکایت‌های شش وزیر وجود ندارد.

مشخصات فهرست نگاری این نسخه خطی با نسخه شماره (4 C 1640) مطابقت دارد.

(۷۰۱)

۴۷. شماره نسخه: B 587 – 566 (Jl. 2 – 1306)

نام کتاب: {شیرزاد و گلشاد}

شرح اجمالی محتوای اثر: عنوان در این نسخه وجود ندارد. عنوان دیگر این اثر، «نه منظر» است.

پادشاهی به نام گورگین از نسل جمشید شاه به هنگام شکار زخمی می‌شود. پس از مرگ او وزیرش به نام فرخزاد را قیم فرزند خود می‌کند، فرزندی که قرار بود به زودی متولد شود. فرخزاد به وزیر خود به نام فارس دستور می‌دهد که زن شاه را بکشد و سلطنت را در دست بگیرد. به هنگام کشتن زن شاه، پسری متولد می‌شود. شیر ماده‌ای به او شیر می‌دهد. تاجر بغدادی به نام اسد این پسر بچه را به فرزندی قبول می‌کند و نام شیرزاد را برای او برمی‌گزیند. شیرزاد عاشق دختر فرخزاد به نام گلشاد می‌شود. شیرزاد پس از آنکه بر تخت سلطنت به

(۷۰۳)

۴۹. شماره نسخه: C 2419 - 1 (Лл. 2 б) - 67a

نام کتاب: روایت دیگری از حکایت سابق {شیرزاد و گلشاد}

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه عنوان ندارد، و به ترتیب زیر آغاز می‌شود:

«بدانکه راویان اخبار و ناقلان آثار.....چنین روایت می‌کنند که در عهد قدیم پادشاهی بود او را شاه گرگین می‌گفتند و او از نسل شاه جمشید بود...»

متن این داستان شبیه به داستان B 587 (No 47) است. مشخصات فهرست نگاری این نسخه خطی با نسخه شماره ۵ (C 2419) مطابقت دارد.

(۷۰۴)

۵۰. شماره نسخه: B 4496 - 18 (Лл. 270a) - 3166

1656 - 317a - 2046 (3236)

نام کتاب: قصه سیف‌الملوک {و بدیع‌الجمال}

نام دیگر این اثر: قصه گلستان ارم.

نویسنده و زمان نوشتن این اثر: مشخص نیست.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر واریانته دیگری از اثر بزرگ «افسانه‌های سیف‌الملوک» و «هزار و یک شب» است. واریانته‌های خلاصه‌ای نیز وجود دارند.

و اما داستان: سیف‌الملوک، تنها پسر پادشاه صد و هشتاد ساله مصر به نام عاصم بیمار می‌شود. دختر پزشک مشهور یونانی دلیل این بیماری را عشق می‌داند، و برای سیف داستانی درباره دختر اسکندر یونانی و جوان زرگر حکایت می‌کند. سیف‌الملوک با سعید، پسر وزیر صالح بن حمید برای جستجوی پری بدیع‌الجمال می‌رود. در راه آن‌ها یکدیگر را گم می‌کنند. سیف‌الملوک سرهای سگی، آدم خورها، جادوگرها و میمون‌های عظیم‌الجثه‌ای را می‌بیند. او از جادوی دختر پادشاه سرانديب ملک خاتون نجات پیدا می‌کند. سعید خواهر بدیع‌الجمال را پیدا می‌کند و برای او درباره ماجراهای خودشان تعریف می‌کند و آن‌ها عاشق یکدیگر می‌شوند. سپس سیف‌الملوک عازم دربار پری‌ای به نام گلستان ارم می‌شود و از همه موانع عبور می‌کند. در آخر سیف‌الملوک با بدیع‌الجمال و سعید با ملک خاتون ازدواج می‌کنند.

مشخصات فهرست نگاری این نسخه خطی با نسخه شماره ۳ (B 4496) مطابقت دارد.

جای پدرش می‌نشیند، می‌خواهد فرخزاد را اعدام کند. اما گلشاد برای نجات پدرش در طی نه روز برای شیرزاد ماجراهایی را از نه فرد درباری خود حکایت می‌کند. در روز دهم شیرزاد فرخزاد را می‌بخشد و با گلشاد ازدواج می‌کند.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: صفحات خالی ۱ - ۵ آ و

۵۲ - ۸۶ آ دارای یادداشت‌های مختلفی می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک.گ. زالمان در سال ۱۸۹۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰ × ۱۲ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۱۳۰ برگ؛ تعداد سطور: صفحات ۵ - ۵۱ شامل ۱۷ سطر و صفحات ۵۶ و ۵۷ شامل ۱۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۲ × ۶.۵ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ شرقی با درجات کیفیت متفاوت می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (سنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق، صفحات ۱ - ۵۲ با یک دست خط و صفحات ۵۶ - ۱۳۰ با دست خط دیگری نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با صفحه رویی سبز رنگ، با سه طرح ترنج و عطف چرمی قرمز می‌باشد.

(۷۰۲)

۴۸. شماره نسخه: C 1496 (Nov. 1073) - 2 (Лл. 43a)

1136)

نام کتاب: روایت دیگری از حکایت سابق {شیرزاد و گلشاد}

شرح اجمالی محتوای اثر: در این نسخه عنوان وجود ندارد. داستان پس از هشت بیت آغازین به ترتیب زیر شروع می‌شود: «اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت می‌کنند که در عهد قدیم پادشاهی بود که او را گرگین شاه می‌گفتند او از نسل (کذا) شاهی جمشید بود...»

متن این داستان شبیه به B 587 (No 47) است. پایان این اثر وجود ندارد. نهمین داستان گلشاد درباره پادشاه ولایت کشمیر در قسمت اشغال حکومت کشمیر توسط پادشاهی که در حال مرگ بوده است، در اینجا کامل نیست.

مشخصات فهرست نگاری این نسخه خطی با نسخه شماره ۱۳ (C 1496) مطابقت دارد.

(۷۰۵)

۵۱. شماره نسخه: B 4495 – 1 (Лл. 26) – 406

نام کتاب: روایت دیگری از حکایت سابق (قصه سیف‌الملوک
{و} بدیع‌الجمال)

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه ناتمام است. متن این نسخه شبیه به B 4496 (No 3) است. شروع داستان درباره سفر سیف کامل نیست.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۹۷ قمری / ۱۸۷۹ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (خوقند).

نام کاتب: «ملا حسن حسین پسر (ولد) ملا سلیمان قلی آخوند خوقندی».

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۵۴ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳.۵×۲۴ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۵۱ برگ؛ این نسخه به سبک اروپایی با مداد صفحه گذاری شده است. تعداد سطور: ۱۵ سطر؛

اندازه متن: ۱۵.۵ × ۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق، صفحات ۴۱ ب – ۶۴ دارای قابی با خطوط قرمز رنگ می‌باشد.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با صفحه رویی سبز رنگ، با سه طرح ترنج نارنجی رنگ و عطف قرمز چرمی دارد.

(۷۰۶)

۵۲. شماره نسخه: B 264 (280)

نام کتاب: روایت دیگری از حکایت سابق (قصه سیف‌الملوک
{و} بدیع‌الجمال)

عنوان در این نسخه وجود ندارد.

شرح اجمالی محتوای اثر: واریانت خلاصه این اثر شبیه به B 265 است. تفاوت این نسخه با B 265 در این است که فصل‌ها قسمت‌بندی نشده‌اند؛ نام حکمفرمای شهر نقره‌ای شهربانو است؛ سعید در سرانندیب با پدرخاتون ازدواج می‌کند. در شروع متن حکومت پری بوستان ارم و در انتهای آن گلستان ارم نامیده شده است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: قازان.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۱ عنوان Historia seif – ul – mulki – TM Frehn و مهری دایره‌ای شکل آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط فرن در سال ۱۹۳۵ میلادی از قازان به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷.۵×۲۱ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۵۸ برگ؛ این نسخه به سبک اروپایی با جوهر سیاه صفحه گذاری شده است. تعداد سطور: ۱۶ سطر؛ اندازه متن: ۱۵.۵ × ۱۰ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق (تاتاری) گاهی نسخ و یا شکسته.

نوع جلد: صحافی معاصر مقوایی، صحافی این نسخه مورد بازسازی قرار گرفته است.

(۷۰۷)

۵۳. شماره نسخه: B 265 (280 bis) – 1 (Лл. 1) – 50

نام کتاب: روایت دیگری از حکایت سابق (قصه سیف‌الملوک
{و} بدیع‌الجمال)

عنوان در این نسخه وجود ندارد.

شرح اجمالی محتوای اثر: در این نسخه در قسمت ابتدایی داستان سخن از سلطان محمود غزنوی به میان آمده است، که برای او ماجرای سیف‌الملوک را حکایت می‌کنند؛ برخی از قسمت‌ها در سفر سیف‌الملوک و سعید وجود ندارد؛ شروع داستان دختر پزشک یونانی وجود ندارد؛ به جای توصیفات طولانی سفر سیف‌الملوک از هفت دریا، در این جا شرح کوتاهی از راه در شهر نقره‌ای آمده است، که حکمفرمای آن سروخاتون است و در آخر با سعید ازدواج می‌کند. متن این نسخه به بیست و دو ماجرا تقسیم شده است.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط د. م. گرامانتسکی در سال ۱۸۹۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۱.۵×۲۰ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۵۰+۰۳

(۷۰۹)

۵۵. شماره نسخه: (Лл. 92a) (Nov. 1012) C 1469 –

946)

نام کتاب: روایت دیگری از حکایت سابق (قصه سیف‌الملوک
{و} بدیع‌الجمال)

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه فقط قطعه‌ای از داستان
است.

بخشی از آن درباره اسارت سیف‌الملوک در چاهی در
جزیره‌ای وسط دریای قُلزوم و درباره آزادی او توسط
فرمانروای پری شاه بال و بدیع‌الجمال و درباره همه این
اشخاص در گلستان ارم است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: بخارا.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ایوانف در سال
۱۹۱۵ میلادی از بخارا به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ
وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۳.۵ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۳ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای
۹۴ برگ می‌باشد). این نسخه به سبک اروپایی و گاهی شرقی
صفحه‌گذاری شده است.

تعداد سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۷.۵ × ۱۱ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، چرم قهوه‌ای، با
سه طرح ترنج بر جلد، دارای عطف چرمی قهوه‌ای کم رنگ
می‌باشد. صفحات نخستین و پایانی نسخه از بین رفته است.

(۷۱۰)

۵۶. شماره نسخه: (Лл. 246) C 1640 – 496)

نام کتاب: روایت دیگری از حکایت سابق (قصه سیف‌الملوک
{و} بدیع‌الجمال)

عنوان در این نسخه، حکایت سیف‌الملوک و بدیع‌الجمال
است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه، واریانت کوتاه شده B
265 است. با این تفاوت از B 265 که تقسیمات به فصل‌های
مختلف وجود ندارد؛ نام حکمفرمای شهر نقره‌ای سوروبانو

برگ؛ این نسخه به سبک اروپایی صفحه‌گذاری شده است.
تعداد سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۶.۵ × ۸ سانتیمتر. نوع
کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی
اسامی خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق دقیق گاهی شکسته، متن کتاب
دارای حاشیه‌ای قرمز یا آبی رنگ می‌باشد.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با صفحه رویی
سبز رنگ، با سه طرح ترنج، با عطف چرمی قرمز رنگ
می‌باشد.

(۷۰۸)

۵۴. شماره نسخه: (Лл. 686) C 219 (347 b) – 956)

نام کتاب: روایت دیگری از حکایت سابق (قصه سیف‌الملوک
{و} بدیع‌الجمال)

عنوان در این نسخه، قصه سیف‌الملوک و بدیع‌الجمال
است.

شرح اجمالی محتوای اثر: متن این اثر نسبت به B 265
خلاصه‌تر است. در اینجا قسمت آغازی درباره سلطان محمود
و درباره سفر سیف‌الملوک به شهر نقره‌ای وجود ندارد.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۹۷ قمری / ۸۰ – ۱۸۷۹ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۶۸ ب مهری
بیضی شکل با طرحی نامشخص آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک. زالمان در سال
۱۸۹۷ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ وارد شده
است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۵ سانتیمتر.

این نسخه به سبک اروپایی صفحه‌گذاری شده است.
تعداد برگها: ۲۷ برگ؛ (این نسخه خطی در مجموع دارای ۲۵۶
برگ می‌باشد). تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۲۱ ×
۱۰.۵ سانتیمتر. نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین و برخی
اسامی، واژگان خاص با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده
است.

نوع خط: خط نستعلیق،

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با ۳ طرح ترنج،
عطف چرمی دارد.

است، سعید با دختر پادشاه سران‌دیب ازدواج می‌کند.

مشخصات فهرست نگاری این نسخه خطی با نسخه شماره ۴ (C 1640) مطابقت دارد.

(۷۱۱)

۵۷. شماره نسخه: C 2419 – (Jl. 67a – 2) 1006

نام کتاب: روایت دیگری از حکایت سابق (قصه سیف‌الملوک
{و} بدیع‌الجمال)

عنوان در این نسخه، حکایت سیف‌الملوک است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه واریانت خلاصه شده B 265 است. تفاوت‌های این نسخه نسبت به B 265 از این قرار است: بخش آغازین درباره سلطان محمود، و تقسیمات به فصل‌ها وجود ندارند؛ داستان مقدماتی درباره دختر پادشاه سمرقند و صراف جوان است؛ نام زیبای خفته ملکه جهان است؛ نام حکمفرمای شهر نقره‌ای شهربانو است؛ سعید با ملکه جهان ازدواج می‌کند.

مشخصات فهرست نگاری این نسخه خطی با نسخه شماره ۵ (C 2419) مطابقت دارد.

(۷۱۲)

۵۸. شماره نسخه: C 1640 (Nov. 1352) (Jl. 50a – 102a)

نام کتاب: حکایت مهر {و} ماه

شرح اجمالی محتوای اثر: مهر پسر پادشاه شرق و پری روزافروز با تاجری به نام مشتری و پسر وزیر نیک اختر به جستجوی معشوق یعنی دختر پادشاه غرب به نام ماه می‌رود. در راه ماجراهایی برای آن‌ها اتفاق می‌افتد: مهر، عاشق بیچاره دیگری به نام عن‌دلیب پسر پادشاه سران‌دیب و راهزنی به نام نسیم را می‌بیند. آن‌ها در ماجراهای دیگر به او کمک می‌کنند که با ماه ازدواج کند. مهر پادشاه مصر می‌شود و به جنگ با هلال پدر ماه می‌رود و پس از ماجراهایی با ماه ازدواج می‌کند. مشتری نیز با دختر وزیر پادشاه و نیک اختر با دختر وزیر هلال ازدواج می‌کنند. عن‌دلیب نیز معشوقه خود را پیدا می‌کند و با او ازدواج می‌کند.

(۷۱۳)

۵۹. شماره نسخه: C 1640 – (Jl. 1026 – 5) 1876

نام کتاب: حکایت حاتم و حسن بانو و شاهزاده منیر و یافتن

سؤال او را حاتم طایی

نویسنده و زمان نوشتن این اثر مشخص نیست.

شرح اجمالی محتوای اثر: تاجر ثروتمندی به نام برزوخ^۱ به هنگام مرگ، تنها دختر خود حُسن‌بانو را به پادشاهی به نام گردون می‌سپارد. اما خیلی زود پس از مرگ تاجر، پادشاه حُسن‌بانو را از شهر بیرون می‌کند، زیرا شکایت حُسن‌بانو درباره درویشی به نام آذرک را باور نمی‌کند. حُسن‌بانو گنجی پیدا می‌کند، شهر «شاه‌آباد» را می‌سازد و با نام مهروی‌شاه در آنجا حکومت می‌کند و به حساب آذرک پیش از گردون شاه می‌رسد.

مشخصات فهرست نگاری این نسخه خطی با نسخه شماره ۴ (C 1640) مطابقت دارد.

۱. به نظر می‌رسد «برزوخ» بوده باشد. ویراستار

توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی

آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (اس.اس.اس.ار)

انستیتوی شرق شناسی

جلد هفتم

(آثار ادبی و دواوین شعری تا قبل از هجوم مغول)

تالیف: ز. ان. واروژیکینا

انتشارات آکادمی علوم شوروی، مسکو، لنینگراد، سال ۱۹۸۰ میلادی

مترجم: معصومه اختیاری

زیر نظر: رایزنی فرهنگی ایران در روسیه

با نظارت: محسن حیدری نیا، علی صدراپی خویی، حسین متقی

مقدمه مؤلف

تقریباً نیمی از مجموعه نسخ خطی فارسی و تاجیکی انستیتوی شرق‌شناسی فرهنگستان علوم شوروی، را مجموعه ادبی آن تشکیل می‌دهد که تعداد آن به بیش از دو هزار نسخه بالغ می‌شود. در ترکیب این مجموعه ادبی، آثار زیر وجود دارد: آثار ادبی با مؤلف نامشخص؛ شرح برخی از آثار ادبی؛ رساله‌های تئوری گلچین ادبی شعر و نویسندگان فارسی زبان؛ فرهنگ تفسیری آثار ادبی مجزا.^۱

جلد هفتم مجموعه فهرس حاضر «توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی موسسه شرق‌شناسی»^۲ در بخش ایرانی موسسه شرق‌شناسی لنینگراد منتشر شده است و شامل آثار ادبی و به طور کلی اشعار دوره پیش از حمله مغول‌ها یعنی سده‌های ده، یازده، دوازده و چهل سال اول قرن سیزده است.

این قرون اولیه از حیات ادبیات زبان فارسی (یعنی از زمان پدیدار شدن شعر در زبان فارسی در قرن نهم تا پیش از حمله مغول در اوایل قرن سیزدهم) به عنوان دوره رشد و پیشرفت آن در نظر گرفته شده است. یعنی اوج فعالیت ادبی ملت ایران که زاده تلاش به سوی استقلال فرهنگی ملی است، نمود واقعی خود را در این دوره شکوفایی سریع شعر فارسی پیدا کرد. در این عصر، مکاتب اصلی ادبیات کلاسیک و سبک‌های عمده شکل می‌گیرند. اصول تئوری اثرهای ادبی بوجود می‌آیند، اصول شعر رسمی مورد بررسی قرار گرفته و جزئیات و فروع آن نیز پدید می‌آیند. پس از آن نیز تقریباً تا قرن‌ها بعد بدون تغییر باقی می‌ماند. حاصل این دوره، بر آمدن شخصیت‌های برجسته بزرگی همچون رودکی، فردوسی، عمر خیام، نظامی، انوری، خاقانی و سنایی است که آثار آن‌ها سبب ارزش ادبی شعر فارسی - تاجیکی در تمام جهان شده است. ادبیات فارسی قرون وسطی، با ارزش ترین دستاورد فرهنگ ملی ایرانی - تاجیکی است.

علاوه بر این، نمایندگانی از ملت‌های دیگر همچون مردم خاورمیانه و خاور نزدیک در ایجاد این ادبیات سهمی داشته‌اند، چرا که فارسی دری، زبان ادبی و ملی آن‌ها نیز بوده است. طبیعتاً به همین دلیل، هم در شوروی و به خصوص در تاجیکستان، از یزکستان، آذربایجان و هم در ایران، افغانستان، هند و پاکستان توجه زیادی به بررسی اشعار کلاسیک فارسی شده و به کمک نسل‌های متعددی از دانشمندان روسی و شوروی، کارهای بسیاری برای جمع‌آوری، نشر و بررسی آثار ادبیات کلاسیک فارسی انجام شده است. از میان کارهای اخیر می‌توان به آثار مهمی از قبیل: چاپ کامل انتقادی «شاهنامه» فردوسی، تصحیح انتقادی اشعار نظامی و چاپ کامل اشعار رودکی اشاره کرد.

۱. آثار مربوط به تراجم احوال و تذکره‌ها در جلد دوم مجموعه توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی موسسه ملل آسیا توسط د. میکلوخا-ماکلای در مسکو، در سال 1961 میلادی به چاپ رسید.

۲. فرهنگ‌های تفسیری و دو زبانه در جلد چهارم مجموعه توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی ملل آسیا آثار توسط ای. اس بایفسکی در مسکو، در سال ۱۹۶۲ به چاپ رسید.

۳. فهرس توصیفی نسخ خطی فارسی و تاجیکی، در عناوین زیر منتشر شده‌اند؛ جلد اول: کتب جغرافیایی، ان. د. میکلوخا-ماکلای، مسکو، لنینگراد، 1955؛ جلد دوم: کتب تراجم و شرح احوال، همو، مسکو، 1961؛ جلد سوم: کتب تاریخی، همو، مسکو، 1975؛ جلد چهارم: فرهنگ‌های فارسی، اس. ای. بایفسکی، مسکو، 1962؛ جلد پنجم: فرهنگ‌های دوزبانه، همو، مسکو، 1968.

هم اکنون دانشمندان ایرانی به صورت پیوسته بر روی مجموعه‌های خطی کشور خود کار می‌کنند و در ضمن کار دوباره بر روی این آثار، اثرهای انتقادی مربوط به آن‌ها را نیز به چاپ می‌رسانند. محققان ادبی ایران با دقت و حتی گاهی سطر به سطر مجموعه‌های ادبی کلاسیک فارسی را جمع‌آوری و بازسازی می‌کنند.

محققان ادبی برجسته ایرانی زیر، خدمات بسیاری در این زمینه انجام داده‌اند: وحید دستگردی، سعید نفیسی، عباس اقبال، ایرج افشار، محمد معین، دبیر سیاقی، محمد تقی مدرس رضوی و غیره.

در میان کتب منتشره اخیر می‌توان به تصحیح و نشر آثار ادبی نویسندگان و شعرای سده‌های ده تا سیزده میلادی (رودکی، فردوسی، منوچهری، فرخی، عبدالواسع جبلی، انوری، خاقانی، سنایی) اشاره نمود. باید خاطر نشان کرد که سطح تحقیقات ادبی انتشارات ایرانی در سال‌های اخیر به صورت چشمگیری ترقی کرده است. برای مثال، می‌توان از انتشار دیوان انوری توسط محمد تقی مدرس رضوی، و همچنین انتشار دیوان کامل اسماعیل اصفهانی به اهتمام حسین بحرالعلومی، به عنوان نمونه‌هایی از این گونه آثار فیلولوژی یاد کرد.^۱

اما دانشمندان ایرانی درباره کارهای محققان اهل شوروی بر روی آثار ادبی خود، هنوز بسیار کم اطلاع دارند، و آن‌ها را برای آماده کردن این گونه کارهای تحقیقاتی به ندرت جذب می‌کنند. و نسخ خطی فارسی در مخازن غنی شوروی و همین طور در مجموعه‌های موجود در موسسه شرق‌شناسی فرهنگستان علوم شوروی تا کنون به استثنای موارد نادری، مورد بررسی قرار نگرفته‌اند.

تجربه کار توصیف علمی اثرها نشان داده است که نسخ خطی موسسه شرق‌شناسی فرهنگستان علوم شوروی تصور کافی و جامعی از پیشرفت ادبیات اولیه کلاسیک فارسی به دست می‌دهند. به همین خاطر آن‌ها می‌توانستند اساسی برای انتشار متن‌های انتقادی نویسندگان برجسته قرن ده تا سیزده باشند. مجموعه‌های بزرگی از نسخ خطی یعنی سرمایه ادبی شعرای برجسته پیش از حمله مغول در ذخیره آثار ادبی موسسه شرق‌شناسی هستند، برای مثال می‌توان موارد زیر را نام برد: فردوسی (۱۲ نسخه)، انصاری (۴۳ نسخه)، ناصر خسرو (۲۲ نسخه)، انوری (۱۴ نسخه)، نظامی (۳۳ نسخه)، خاقانی (۱۳ نسخه)، عمر خیام (۱۵ نسخه)، عطار (۱۲۹ نسخه). در میان آن‌ها تعداد کمی از نسخه‌های آثار چاپ نشده^۲ نیز وجود دارد که به صورت نمونه نادری در مخازن نسخه‌های خطی جهان وجود دارند. سرمایه نویسندگان اهل تصوف، از این رو حائز اهمیت هستند که در ذخیره نسخه‌های خطی موسسه شرق‌شناسی فرهنگستان علوم شوروی به صورت وسیع وجود دارند.

و بدیهی است که در صورت وجود انتشار جدید نسخه‌های خطی جمع‌آوری شده توسط ما که در حوزه کاری ناشران قرار نگرفته‌اند، فرصت‌های نه چندان کمی را برای بازسازی، نقد و بررسی ادبیات کلاسیک فارسی را بوجود می‌آورند.

اطلاعات اولیه درباره آثار موجود در مجموعه نسخ خطی فارسی و تاجیکی موسسه شرق‌شناسی و همچنین درباره سرمایه ادبی موجود در آن کاتالوگ کوچکی بر اساس حروف الفبا آمده است، که این کاتالوگ‌ها توسط همکاران دفتر ایرانی در سال ۱۹۶۴ منتشر شده است. (منظور از این اطلاعات، دیوان‌ها، کلیات، آثار مجزا، به هنگام کشف کلی محتوای مجموعه‌ها و آلبوم‌های شعری است).^۳

هدف از این کار، در حال حاضر، بازسازی و نقد سرمایه ادبی نویسندگان اولیه فارسی زبان است. کار حاضر یعنی جلد هفتم و همچنین جلد هشتم پس از آن یعنی «توصیف‌ها» به سرمایه ادبی سی و سه نویسنده نسخه پیش از حمله مغول

۱. دیوان انوری به اهتمام محمد تقی مدرس رضوی، جلد اول (قصیده)، تهران، ۱۳۳۷/۱۹۵۹، جلد دوم ۱۳۴۰/۱۹۶۱؛ دیوان خلاق‌المعانی ابوالفاضل کمال‌الدین اسماعیل اصفهانی به اهتمام حسین بحرالعلومی، تهران ۱۳۴۸/۱۹۷۰.

۲. بایستی زمان و تاریخ تألیف این فهرست را در نظر گرفت، ممکن است پس از تاریخ تألیف آن، برخی از این آثار تصحیح و منتشر شده باشد (ویراستار).

۳. ا. اف. آکیموشکین؛ و. و. کوشف؛ ان. د. میکلوخا-ماکلای؛ ا. ام. موگینوف؛ ا. ام. آ. سالاخندینووا [= صلاح‌الدینووا]؛ نسخه‌های خطی فارسی و تاجیکی موسسه ملل آسیای فرهنگستان علوم شوروی (کاتالوگ کوچک الفبایی). به ویراستاری ان. د. میکلوخا-ماکلای، بخش اول- دوم، مسکو، ۱۹۶۴.

۴. جلد هشتم گردآوری شده توسط نیازوف، شامل توصیف مجموعه نسخه‌های خطی ۹ نویسنده و شاعر برجسته (عمر خیام، ناصر خسرو، سنایی، احمد جام، مختاری، خاقانی، نظامی، عطار، ظهیر فاریابی) است.

تخصیص داده شده است، که این آثار در مجموعه نسخه‌های خطی موسسه شرق‌شناسی فرهنگستان علوم شوروی وجود دارند و از رودکی (سال‌های ۱۴ - ۴۰۹) شروع شده و به کمال‌الدین اسماعیل اصفهانی (سال ۱۲۳۷) خاتمه می‌یابد.^۱

این توصیف‌ها بر اساس طرح وسیعی انجام شده است که در مجموعه کاتالوگ (فهرست) ده جلدی تحت عنوان: «توصیف نسخ خطی تاجیکی و فارسی موسسه شرق‌شناسی» به کار رفته و شرح آن در جلد اول «توصیف» توسط میکلوخا - ماکلای بیان شده است.

اصول توصیف علمی مربوط به آثار ادبی، توسط گروه ایران بخش نسخه‌های خطی شعبه لنین‌گرا د موسسه شرق‌شناسی به سرپرستی پروفیسور آ. ان. بولدیرف تهیه شده است.

مؤلف جلد حاضر برای تنظیم مطالب از اصل توالی تاریخی پیروی می‌کند: یعنی عمده ی ساختار کار و محور اصلی را نویسندگان یا شاعری تعیین می‌کند که اثر متعلق به اوست. نویسندگان به ترتیب تاریخی مطابق با سال فوت آن‌ها قرار می‌گیرند (زیرا این تاریخ، طبق قاعده، مشخص تر و موثق‌تر از تاریخ تولد آن‌هاست). آثار یک نویسنده نسخه نیز به ترتیب نوشتن آن‌ها از قدیمی‌ترین تا جدیدترین آن‌ها قرار می‌گیرند؛ و در صورت مشخص نبودن تاریخ آن‌ها، این آثار از برجسته‌ترین و معروف ترین تا آثار کم تر شناخته شده مرتب شده‌اند. در آخر نیز آثاری هستند که عادتاً به نویسنده اثر نسبت داده شده‌اند.

مؤلف تلاش می‌کند تا همه نسخ خطی مربوط به یک نویسنده را یک جا جمع کند که امکان بررسی هر چه کامل‌تر مجموعه آثار ادبی هر نویسنده بوجود آید. برای مثال؛ علاوه بر دیوان‌ها، کلیات و آثار مجزا، قطعه‌هایی نیز از هر دیوان به انضمام مجموعه اشعار و آثار شعری مربوط بدان نویسنده یا شاعر، نیز آورده می‌شوند.

به طور کلی یک کارجدید در مقایسه با مجموعه‌های موجود نسخه‌های خطی، جدا کردن اجزا مجموعه‌ها و جنگ‌ها به عنوان یک واحد مستقل برای توصیف است. چرا که شاعران در این گونه اجزا نوشته‌های بسیاری شامل صدها بیت را جا داده‌اند.

در این مجموعه فهرست‌های توصیفی نسخ خطی، روش کار چنین است که در صورت تکرار نام یک مجموعه، خوانندگان به شماره‌ای که شامل ویژگی‌های مذکور هستند، ارجاع داده می‌شوند. به همراه نام هر نویسنده نسخه، در آخر، توصیف‌های نسخه‌های خطی و شرح (تفسیر ادبی) آثار او نیز آورده می‌شود، زیرا در این تفسیرها، اشعار تفسیر شده نقل قول می‌شوند، و اغلب آن‌ها اشعاری هستند که در نسخه‌های اولیه بوده‌اند و یا حتی بعدها در ترکیب دیوان‌ها از میان رفته‌اند.

در مورد دیگر جزئیات کار حاضر برای بررسی نسخ خطی آثار ادبی، باید خاطر نشان کرد که مؤلف اطلاعات زیر را به عنوان مطالب لازم برای وارد کردن به این اثر ضروری دانسته و قسمتی را به «نویسنده نسخه» (اطلاعات مختصری از زندگی نامه) اختصاص داده است. برای مثال؛ نام شاعر، نام ادبی او، تاریخ‌های مهم زندگی، محل تولد و فوت، اسامی فرهنگی دوستان اصلی او و جایی که شاعر در آن مشغول فعالیت ادبی بوده، مشخص شده‌اند. اطلاعات زندگی‌نامه هر جا که ممکن باشد، بدین ترتیب با اشاره به ویژگی کلی و مختصر تمام مجموعه ادبی شاعر پایان می‌یابد.

قسمت مربوط به «ویژگی آثار» در صورت امکان شامل ویژگی آخرین نقد اثر مورد بررسی است. در صورتی که موضوع مورد بررسی، دیوان باشد، ویژگی‌های حجم، ساختار و محتوا نیز در این قسمت جای می‌گیرند.

در قسمت اصلی کار حاضر یعنی «ویژگی نسخه»، مقایسه نسخه مورد بررسی با آخرین نقد آن بر اساس حجم (تعداد بیت‌ها)، ساختار و ترکیب آثار شعری (برای دیوان) انجام می‌شود و در صورت عدم وجود آخرین نقد، این مقایسه با نسخه های سنگی یا دیگر نسخه‌ها صورت گرفته است. اصل مهم برای توصیف، تحلیل مقایسه‌ای متن انتخابی لازم است. زمانی که موضوع مورد بررسی، نسخه خطی نادری باشد، این تطبیق و مقایسه به صورت کلی انجام می‌شود. تطبیق جز به جز نسخه‌های خطی مجموعه ما به لحاظ حجم، ساختار و بعضاً شباهت متنی با نمونه‌های موجود (یعنی با نسخه‌های ایرانی جامع سال‌های اخیر) در برخی موارد امکان تصحیح مطالب چاپ شده را می‌دهد؛ زیرا سبب توجه به واریانت دیگر نسخه‌ها و بندها و اشعار مجزایی می‌شوند که توسط ناشران مورد توجه قرار نگرفته‌اند.

۱. ان. د. میکلوخا - ماکلای، توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی موسسه شرق‌شناسی، چاپ اول، صفحات ۶-۷.

بدین ترتیب، این کار، امکان انتخاب گروه بزرگی از نسخه‌های خطی‌ای را می‌دهد، که به گونه‌ای نسخه‌های موجود را کامل و تصحیح می‌کنند و یا به طور کلی واجد مطالبی شایان توجه برای نقد و تصحیح متون می‌باشند. نسخه‌های خطی ما با وجود اشعار مجزا، نسخه‌های موجود زیر را کامل می‌کنند: کلیات ادبی بنیان‌گذار شعر فارسی - تاجیکی، رودکی، آثار قصیده سرای مشهور قرن یازدهم میلادی انوری، متون اولیه ی عرفانی و تصوف همچون آثار؛ ابو سعید، باباکوهی، باباطاهر، خواجه عبدالله انصاری، آثار شعرای مشهور پیش از حمله مغول همچون؛ ابوالفرج رونی، کمال اسماعیل اصفهانی و... .

تطبیق متن نسخه‌ها این امکان را می‌دهد که موارد زیادی از گونه‌های جالب تصحیح شده قسمت‌هایی در آن‌ها قافیه و ردیف از حالت شعری در آمده‌اند، را مشخص کرد، می‌توان نمونه‌های اشعار مسعود سعد سلمان، عماد شهریار، سوزانی، عنصری، عمیق را در شمار این گونه اشعار آورد.

در صورتی که نسخه مورد بررسی از یک جلد خطی، چه به صورت یک جلد مجموعه‌ای، چه به صورت یک جلد واحد باشد، آن جلد به صورت خلاصه براساس ترکیب اثرها مورد بررسی قرار می‌گیرد؛ به عقیده مؤلفان، انتخاب اثرها برای مجموعه، یا هرنوع ترکیب آن‌ها به عنوان یک جلد کلی، برای تحقیق فرهنگ کتابی قرون وسطی و اظهار نظر درباره ویژگی‌های آثار ادبی از اهمیت زیادی برخوردار است.

اطلاعات کتابشناسی در انتهای توصیف هر نسخه قرار دارد، که شامل مطالب اصلی درباره نسخه خطی، چگونگی متداول بودن نسخه‌های آن و نیز مطالبی که درباره نویسنده نسخه به زبان‌های فارسی، روسی، تاجیکی و اروپایی است. اسامی خاص فارسی و عنوان اثرها بر اساس اصول در نظر گرفته شده در مجموعه فهرس «توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی موسسه شرق‌شناسی»، آورده شده‌اند.

نمایه نویسندگان جلد هفتم به ترتیب تاریخی و شماره‌های مسلسل:

- رودکی (متوفی سال ۳۲۹ ق/ ۹۴۰ - ۹۴۱ م) ۱
- فردوسی (متولد ۳۲۳ ق/ ۹۳۴ م، متوفی بین سالهای ۴۱۱ - ۴۲۱ ق/ ۱۰۲۰ - ۱۰۳۰ م) ۲ - ۱۴
- عنصری (متولد ۳۴۸ ق/ ۹۶۰ م، متوفی ۳۴۱ ق/ ۱۰۳۹ - ۱۰۴۰ م) ۱۵ - ۱۶
- منوچهری (متولد حدود ۳۹۰ ق/ ۹۹۹ م، متوفی ۴۳۲ ق/ ۱۰۴۰ م) ۱۷
- ابوسعید (متولد ۳۹۰ ق/ ۱۰۰۰ م، متوفی ۴۳۲ ق/ ۱۰۴۱ - ۱۰۴۰ م) ۲۲ - ۲۷
- باباکوهی (متولد حدود ۳۳۷ ق/ ۹۴۸ م، متوفی ۴۴۳-۴۴۲ ق/ ۱۰۵۰ - ۱۰۵۲ م) ۲۸
- باباطاهر (۳۹۰ ق/ ۱۰۰۰ م، متوفی ۴۴۷ ق/ ۱۰۵۵ - ۱۰۵۶ م) ۳۳ - ۲۹
- ازرقی (متوفی حدود ۴۶۵ ق/ ۱۰۷۲ - ۱۰۷۳) ۳۴
- انصاری (۳۹۶ ق/ ۱۰۰۶ م، متوفی ۴۸۱ ق/ ۱۰۸۸ م) ۳۵ - ۷۵
- ابوالفرج رونی (متوفی بین سالهای ۴۹۲ ق/ ۱۰۹۹ - ۱۰۹۸ م یا ۵۰۸ ق/ ۱۱۱۵ - ۱۱۱۴) ۷۷ - ۷۶
- سعدالدوله مسعود سعد سلمان (متولد بین سال‌های ۴۳۷ - ۴۳۸ ق/ ۱۰۴۶ - ۱۰۴۵ م یا ۴۴۰ - ۴۴۱ ق/ ۱۰۴۹ - ۱۰۴۸ م، متوفی ۵۱۵ ق/ ۱۱۲۲ م یا ۵۲۵ ق/ ۱۱۳۰ - ۱۱۳۱ م) ۸۱ - ۷۸
- امیر معزی (متولد ۴۴۰ ق/ ۱۱۴۸ - ۱۱۴۹ م، متوفی بین سالهای ۵۱۷ ق/ ۱۱۲۳ م تا ۵۲۱ ق/ ۱۱۲۷ م) ۸۳ - ۸۲
- لامعی (دیرتر از سال ۴۵۲ ق/ ۱۰۶۰ م متولد نشده) ۸۵ - ۸۴
- ادیب صابر (متولد بین سالهای ۴۴۷ - ۴۴۸ ق/ ۱۰۵۶ - ۱۰۵۵ م، متوفی حدود ۵۴۲ ق/ ۱۱۴۸ - ۱۱۴۷ م) ۸۷ - ۸۶
- عمیق (۴۴۰ ق/ ۱۰۴۹ - ۱۰۴۸ م، متوفی ۵۴۲ ق/ ۱۱۴۷ م) ۸۸
- عبدالواسع جبلی (متوفی سال ۵۵۵ ق/ ۱۱۶۰ م) ۹۰ - ۸۹
- سید حسن غزنوی (متوفی بین سال‌های ۵۵۵ ق/ ۱۱۶۰ م تا ۵۵۷ ق/ ۱۱۶۲ م) ۹۱
- جوهری زرگر (متولد سالهای ۳۰ - ۲۰ قرن دوازدهم میلادی) ۹۲

حکیم سوزنی (۴۷۹ق/۱۰۸۷ - ۱۰۸۶م/۴۷۹ یا ۴۸۶ق/۱۰۹۳م، متوفی ۵۶۷ق/۱۱۷۲ - ۱۱۷۱م) ۹۳ - ۹۴
عماد شیرازی (متوفی ۵۸۲ق/۱۱۸۶م یا ۵۷۳ق/۱۱۷۷ - ۱۱۷۸م) ۹۵
انوری (متوفی ۵۷۵ق/۱۱۸۰ - ۱۱۷۹م یا ۵۸۳ق/۱۱۸۸-۱۱۸۷م) ۹۶ - ۱۱۳
مجیرالدین بیلقانی (متوفی حدود ۵۸۶ق/۱۱۹۰م) ۱۱۴ - ۱۱۵
کمال‌الدین اسماعیل اصفهانی (متوفی ۶۳۵ق/۱۲۳۷م) ۱۲۱ - ۱۱۶

نمایه آثار جلد هفتم:

- ۱ - رودکی، اشعار، نسخه شماره ۱
- ۲ - فردوسی، شاهنامه، نسخه‌های شماره ۱۳ - ۲
- ۳ - همو، دیباجه، نسخه شماره ۱۴
- ۴ - فرخی، اشعار، نسخه‌های شماره ۱۶ - ۱۵
- ۵ - عنصری، اشعار، نسخه شماره ۱۷
- ۶ - منوچهری، دیوان، نسخه‌های شماره ۲۰ - ۱۸
- ۷ - همو، اشعار، نسخه شماره ۲۱
- ۸ - ابوسعید، رباعیات، نسخه‌های شماره ۲۳ - ۲۲
- ۹ - خواجه احرار، رساله حورائیه، نسخه‌های شماره ۲۶ - ۲۴
- ۱۰ - شرح رساله حورائیه، نسخه شماره ۲۷
- ۱۱ - بابا کوهی، دیوان، نسخه شماره ۲۸
- ۱۲ - بابا طاهر، رباعیات، نسخه‌های شماره ۳۲ - ۲۹
- ۱۳ - همو، غزل و رباعیات، نسخه شماره ۳۳
- ۱۴ - ازرقی، اشعار، نسخه شماره ۳۴
- ۱۵ - انصاری، انیس المریدین و شمس المجالس، نسخه شماره ۳۵
- ۱۶ - همو، منازل السائرین، نسخه‌های شماره ۴۱ - ۳۶
- ۱۷ - همو، کنز السالکین، نسخه‌های شماره ۴۳ - ۴۲
- ۱۸ - همو، مناجات، نسخه‌های شماره ۵۴ - ۴۴
- ۱۹ - همو، اشعار، نسخه شماره ۵۵
- ۲۰ - همو، رساله، نسخه شماره ۵۶
- ۲۱ - همو، الهی نامه، نسخه‌های شماره ۶۲ - ۵۷
- ۲۲ - همو، انوار التحقیق، نسخه شماره ۶۳
- ۲۳ - همو، نصیحت نامه وزیر، نسخه‌های شماره ۶۶ - ۶۴
- ۲۴ - همو، تحفه الملوک، نسخه‌های شماره ۶۷ - ۶۵
- ۲۵ - ابوالفرج رونی، اشعار، نسخه‌های شماره ۷۷ - ۷۶
- ۲۶ - مسعود سعد سلمان، دیوان، نسخه شماره ۷۸
- ۲۷ - همو، اشعار، نسخه‌های شماره ۸۱ - ۷۹
- ۲۸ - معزی، اشعار، نسخه‌های شماره ۸۳ - ۸۲
- ۲۹ - لامعی، دیوان، نسخه شماره ۸۴
- ۳۰ - اشعار، نسخه شماره ۸۵

- ۳۱ - ادیب صابر، اشعار، نسخه شماره ۸۷ - ۸۶
- ۳۲ - عمیق، اشعار، نسخه شماره ۸۸
- ۳۳ - عبدالواسع جبلی، اشعار، نسخه‌های شماره ۹۰ - ۸۹
- ۳۴ - سید حسن غزنوی، اشعار، نسخه شماره ۹۱
- ۳۵ - جوهری زرگر، اشعار، نسخه شماره ۹۲
- ۳۶ - سوزنی، اشعار، نسخه‌های شماره ۹۴ - ۹۳
- ۳۷ - عمادی شهریار، اشعار، نسخه شماره ۹۵
- ۳۸ - انوری، دیوان، شماره ۱۰۲ - ۹۶
- ۳۹ - همو، اشعار، نسخه شماره ۱۰۸ - ۱۰۳
- ۴۰ - همو، قصیده، شماره ۱۰۹
- ۴۱ - ابوالحسن محسن فراهانی، شرح دیوان انوری، نسخه‌های شماره ۱۱۳ - ۱۱۰
- ۴۲ - مجیر بیلقانی، اشعار، شماره ۱۱۵ - ۱۱۴
- ۴۳ - کمال‌الدین اسمعیل، دیوان، نسخه‌های شماره ۱۱۷ - ۱۱۶
- ۴۴ - همو، اشعار، نسخه‌های شماره ۱۲۱ - ۱۱۸.^۱

۱. فهرست نگاران روس در توصیف نسخ ادبی به توصیف دواوین و آثار ادبی مستقل هر نویسنده یا شاعر بسنده نکرده اند و اگر حتی قطعات کوچکی ولو در یک صفحه از شاعری در ترکیب نسخه ای دیگر موجود بوده از آن غفلت نکرده اند. بنابراین در این جلد برخی از آثار شعرا در ضمن یک نسخه خطی ترکیبی (مجموعه ای) آمده است، که در آن آثار بسیار دیگری از شعرای مختلف نیز می‌باشد. ما از اینگونه آثار به عنوان "اثر" یاد می‌کنیم و از نسخه هایی که مستقلا در بر دارنده یک دیوان می‌باشند به عنوان "کتاب" نام می‌بریم. (ویراستار)

توصیف نسخه‌های جلد هفتم

(۷۱۴)

۱. شماره نسخه: A 688 – 1 (Nov. 139)

نام کتاب: اشعار رودکی.

پدیدآورنده: ابو عبدالله جعفر بن محمد (ابوالحسن بن حکیم بن عبدالرحمن بن آدم) رودکی سمرقندی شاعر، آوازخوان و موسیقیدان، ملقب به سلطان الشعرا. وی را پدر شعر فارسی و تاجیکی می‌دانند. تقریباً بین سالهای ۸۵۵ تا ۸۶۰ هجری قمری (و به گفته برخی مؤلفان ۸۶۵، ۸۷۰ یا ۸۸۰ هجری قمری متولد شده است.) در قشلاق پنج‌رود نزدیکی سمرقند در اراضی تاجیکستان امروزی به دنیا آمد. تقریباً ۱۰۰ هزار بیت شعر سروده و بین سال‌های ۹۴۱-۹۴۰ بدرود حیات گفته است. تا نیمه‌های سال ۹۰ هجری قمری در دربار سامانی خدمت می‌کرد. مشوق اصلی او امیر نصر بن احمد بود. اثر رودکی توسط سعید نفیسی در سال ۱۳۱۹ قمری/۱۹۴۰ میلادی، در قالب ۸۳۲ بیت در تهران به چاپ رسید. این نسخه خطی با چاپ نفیسی و چاپ دوشنبه هماهنگی دارد.

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این اثر ۵۴ بیت نسبت داده شده به رودکی همراه با ۱۸۱ قطعه از اشعارش شامل قصیده و غزل و مثنوی وجود دارد. ۲۴ بیتی از این نسخه در اثر چاپ شده توسط سعید نفیسی در تهران وجود ندارد. این اثر در ترکیب یک مجموعه به نام «سفینه» حاوی شرح احوال شاعران قرن هفدهم قرار گرفته است. محمدعلی صائب تبریزی گرد آورنده این مجموعه بوده است. «سفینه» حاوی اشعاری از ۵۰۰ شاعر ایران و هند و آسیای مرکزی می‌باشد. همچنین قطعات کوچکی از آثار شعراء و نویسندگان هم‌عصر رودکی تا شاعران قبل از زمان مغول همچون: فرخی، ابوالفرج رونی، مسعود سعد سلمان، معزی، سید حسن غزنوی، عبدالواسع جیلی، سوزنی، عماد شهریاری، انوری، مجیر بیلقانی، کمال اسماعیل اصفهانی،

ادیب صابر و نیز در قسمتهایی دیگر از اشعار رشیدی سمرقندی، دهقان علی شطرنجی، شهید بلخی، قطران، رشید وطواط، کسایی مروزی و... آمده است. (صفحات ۱۷۶ آ و ۱۷۶ ب و ۶۷ آ مجموعه مربوط به رودکی است)
آغاز اثر:

«ز————انه پندی آزاد وار داد مرا

زمانه را چه نیکو بنگری همه پند است»

پایان اثر:

«پسند باشد مر خواجه را پس از ده سال که باز گردد پیر و پیاده و درویش»

تاریخ کتابت: هفتم جمادی الاول سال ۱۱۳۶ هجری قمری/ دوم فوریه ۱۹۱۶ میلادی.

مکان کتابت: هند.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در داخل ابیات شعرهای فارسی و نوشته‌های کوتاه مشهود است.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۹۱۶ میلادی، توسط ب. آ. ایوانف از بخارا به انستیتو^۱ وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۴×۱۳ سانتیمتر؛ اندازه متن: ۱۹×۱۲ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲۳۲ برگ؛ تعداد سطر: ۲۰ - ۱۶ سطر و در سه ستون.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر نوشته شده است.

۱. مراد از انستیتو، همان انستیتوی شرق شناسی سنت پترزبورگ وابسته به آکادمی علوم شوروی است که از این به بعد به اختصار انستیتو می‌آید. همچنین در کاتالوگ روسی فرایند دقیق انتقال از مبدا اصلی مثلاً از بخارا تا قرار گرفتن در انستیتو روشن نیست. (ویراستار)

نوع خط: خط باریک نستعلیق شکسته.
نوع جلد: پوست نرم به رنگ قهوه‌ای تیره.^۱

(۷۱۵)

۲. شماره نسخه: C 52 (175b)

نام کتاب: شاهنامه فردوسی.

پدیدآورنده: ابوالقاسم حسن بن اسحاق طوسی، با نام ادبی فردوسی. وی در سال ۳۲۳ قمری برابر ۹۳۵ - ۹۳۴ میلادی (تاریخ تقریبی است) در روستای باژ نزدیکی طوس متولد شده و در همان‌جا بین سال‌های ۴۱۱ - ۴۲۱ قمری/۱۰۲۰ - ۱۰۳۰ میلادی بدرود حیات گشته است. شاهنامه شهرت جهانی دارد. اشعار فردوسی تاثیر بسیار عمیقی بر ادبیات فارسی گذاشت. با آغاز قرن ششم هجری قمری با تقلید از شاهنامه، آثاری چون: گرشاسپ نامه، شهریارنامه و فرامرزننامه پدیدار شدند. با فرمان تیمور بایسنقر، سال ۸۲۹ هجری قمری/۱۴۲۹ - ۱۴۲۵ میلادی، دستور ویرایش و مقدمه نویسی برای شاهنامه را داد، که به شاهنامه بایسنقری نامیده شد.

تاریخ و مکان تألیف کتاب: آغاز نگارش شاهنامه در سالهای دهه ی هفتاد سال قرن چهارم هجری قمری و اتمام استنساخ اول آن در سال ۹۹۴ میلادی و استنساخ دوم آن بعد از سال ۴۱۱ قمری/۱۰۱۰ میلادی، در ایران بوده است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل روایت تاریخ چهار سلسله پادشاهی و پنجاه پادشاه ایرانی است. ترکیب اشعار به سه قسمت تقسیم می‌شود: اسطوره ای، حماسی و تاریخی. به طور کلی ابیات شاهنامه از ۴۰ تا ۸۰ هزار بیت را در بر می‌گیرد. هر چند در نسخه‌های چاپی بیش از پنجاه هزار بیت نیامده است. اولین شاهنامه ی چاپ شده به سال ۱۸۱۱ میلادی توسط م. لامسدن، بر می‌گردد. اما متاخرترین چاپ انتقادی آن در ۶ جلد در ایران در سال ۱۹۵۷ میلادی توسط استاد دبیر سیاقی چاپ شده است. یک نسخه ۹ جلدی تصحیح شده هم توسط گروهی از محققان آکادمی علوم شوروی (سابق) تهیه شد که بر کهن ترین نسخه‌های خطی شاهنامه از جمله؛ نسخه موجود در موزه بریتانیا مربوط به سال ۱۲۷۶ میلادی و نسخه قدیمی موجود در کتابخانه دولتی سالتیکوف شدرین در لنینگراد مربوط به سال ۱۳۳۳ میلادی مبتنی بود. اما این نسخه (در حال توصیف) قدیمی ترین نسخه شاهنامه موجود در

۱. در پایان توصیف هر نسخه، نویسنده روس فهرستی از کتبی را که مربوط به این اثر در ایران و شوروی و احیاناً کشورهای دیگر به چاپ رسیده اند، آورده است. (ویراستار)

انستیتوی شرق‌شناسی است که در کل دارای ۲۱ هزار بیت است، لیکن فاقد مقدمه می‌باشد.

آغاز نسخه:

«من اکنون بدین چرب گفتار تو اگر باز گردم ز پیکار تو
به هنگام پرسش ز من کردگار بپرسد از این گردش روزگار
که سالاری و گنج و مردانگی تو را دادم و زور و فرزاندگی»
پایان نسخه:

«ازین مرده داد و بیم خراج که فرمان بداز شاه با فر و تاج
که سالی بخواهند خراجی ز پیش ز دین دار و مردان پاکیزه
کیش
بدین عهد نوشین روان تازه شد همه کار بر دیگر اندازه
شد»

افتادگی نسخه: این نسخه که قدیمی ترین نسخه شاهنامه در مجموعه ما (انستیتوی شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ) می‌باشد، فاقد صفحات اول و آخر و نیز در لایه‌ای صفحات افتادگی بسیار است و در مجموع در حدود ۲۱ هزار بیت دارد.
تاریخ کتابت: نیمه اول قرن پانزده میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: ندارد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۸۰ میلادی توسط و. و. رادلوف به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲×۳۰ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۵ سطر در چهار ستون؛ اندازه متن: ۵،۲۲×۱۷ سانتیمتر.
تعداد برگ: ۲۳۲+۰۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها با رنگ طلایی. نسخه حاوی ۲۴ مینیاتور نیز می‌باشد.
نوع خط باریک نستعلیق است.
نوع جلد: پوست نرم به رنگ قهوه‌ای روشن.

(۷۱۶)

۳. شماره نسخه: C 1654 (Nov. 1388)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شاهنامه فردوسی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه کامل می‌باشد و شامل ۵۴۰۰۰۰ بیت است. نسخه‌ای که (به همراه سه نسخه دیگر) براساس آن‌ها نقد «شاهنامه» توسط فرهنگستان علوم شوروی انجام شده است.

آغاز نسخه: سپاس و آفرین خدای را جل جلاله که این

نام کاتب: مشخص نیست.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۹۱۹ از ایران آمده و از طریق بخش آموزشی وزارت امور خارجه به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: ندارد

اندازه صفحه: ۱۸×۲۶ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۱,۷×۱۷,۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۵۲۵+۰۲ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، زرد.

نوع جوهر: جوهر سیاه و نام سر فصل‌ها طلایی رنگ.

نوع خط: خط درشت ثلث.

نوع جلد: چرم زرشکی تیره.

(۷۱۸)

۵. شماره نسخه: (290) D 14

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شاهنامه فردوسی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل حدود ۳۲۰۰۰ بیت است. صفحه اول این متن از بین رفته است. شکافهای در میانه نسخه وجود دارد. مقدمه مفقود شده است. متن به فصل‌های تقسیم شده است. این نسخه با نسخه موجود در اروپا یکسان نیست.

آغاز نسخه:

«بدین آلت و جایگاه و زبان ستود آفریننده را کس توان به هستیش باید که خستو شوی ز گفتار و کردگار یک سو شوی»

پایان نسخه: متن ناقص است.

«به ژرفی نگهدار گفتار من مبادا که خوار آید کار من دل روشن نام و ر شد سیاه که تا چون کند بد بدان پادشاه»
افتادگی نسخه: یک نمونه ناقص «شاهنامه» است که به طور ناقص نسخه برداری شده است در وسط نسخه افتادگی وجود دارد.

تاریخ کتابت: قرن شانزده میلادی.

مکان کتابت: در آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۷ از ایران آمده و توسط ال. اف. بوگدانف^۱ به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه مهر و نوشته‌های از لئونید باغدانف وجود دارد.

۱. یا باغدانف که هر دو تلفظ صحیح است. (ویراستار)

جهان و آن جهان آفرید و ما بندگان را اندر جهان پدید آورد.

پایان نسخه:

«سر آمد کنون قصه یزد گرد به ماه سفندار فر روز آورد ز هجرت شده پنج هشتاد بار به نام جهان داور کردگار»
افتادگی نسخه: این نسخه به طور کامل و در شرایط خوب نگهداری شده است.

تاریخ کتابت: اول رمضان سال ۸۴۹ هجری برابر ۱۴۴۵ میلادی.

مکان کتابت: ایران (شهر یزد).

نام کاتب: حمید محمد بن جلال رشید.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۹ از ایران وارد شده و توسط و. آ. ژوکوفسکی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۵,۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۸, ۲ (۱۲)×۱۱, ۸ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۴۱۰ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی ضخیم زرد و براق [= آهار مهره شده].

نوع جوهر: جوهر سیاه و نام سر فصل‌ها با شنگرف.

نوع خط: با خط ثلث و چهارچوب پهن.

نوع جلد: چرم سیاه.

(۷۱۷)

۴. شماره نسخه: C 822

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شاهنامه فردوسی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل ۴۹۰۰۰ بیت است که یکی از کامل‌ترین نسخ شاهنامه است و یکی از نسخه‌هایی که متن اصلی آن بسیار نزدیک به قدیمی‌ترین نسخه «شاهنامه» در لندن می‌باشد.

آغاز نسخه: حمد و سپاس و ستایش الهی را که این جهان را و آن جهان را به قدرت بالغ پدید آورد.

پایان نسخه:

«ز هجرت شده پنج و هشتاد بار به نام جهان داور کردگار چو این نام و ر نامه آمد بین ز من روی کشور شود پر سخن از آن من نمیرم که من زنده ام که تخم سخن من پراکنده ام هر آن کس که دارد هوش و رای دین پس از مرگ بر من کند آفرین»

افتادگی نسخه: این نسخه به طور کامل و در شرایط خوب نگهداری شده است.

تاریخ کتابت: اواسط قرن پانزده میلادی.

مکان کتابت: ایران.

اندازه صفحه: ۲۳، ۵×۳۳، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۳ سطر؛
اندازه متن: ۱۴، ۵ (بعضی وقت ۱۷، ۵ یا حتی ۲۰)×۲۴، ۵
سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۵۹۲+۰۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: جوهر سیاه، عناوین فصول با رنگ طلایی و آبی
تا صفحه ۱۷۰ نوشته شده است بعد این صفحه فقط رنگ
طلایی به کار رفته است.

نوع خط: درشت ثلث.

نوع جلد: چرم به رنگ قهوه‌ای سوخته است.

(۷۲۰)

۷. شماره نسخه: C 50 (175)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شاهنامه فردوسی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: متن کامل و به طور تقریبی دارای
۵۵۰۰۰ بیت که به فصول اصلی تقسیم شده است. ۱۰۶ بیت
مربوط به محمود غزنوی در صفحات ۶ب و ۷ب، آمده است.

آغاز نسخه:

افتتاح سخن آن به که کنند اهل کمال به سنای ملک و
الملك خدای متعال مالک الملکی که تدبیر ملک و ملکوت و
ترتیب عالم لاهوت...

پایان نسخه:

«هر آن کس که دارد هش ورای دین پس از مرگ بر من
کند آفرین

هزاران درود و هزاران سلام ز ما بر محمد علیه السلام»
افتادگی نسخه: بطور کامل نسخه حفظ شده است و افتادگی
ندارد.

تاریخ کتابت: ماه ربیع الاول ۹۵۶ هجری قمری مصادف با
بیست و هشتم آوریل سال ۱۵۴۹ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۱۹ میلادی توسط ژ. ال. روسو به
انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: دارای مهری که به زبان
انگلیسی متضمن نام خریدار کتاب، قیمت و مکان آن است.
روسو به زبان فرانسوی ذکر کرده که نسخه را در سفر دوم خود
به بغداد از پسر سید احمد خریداری کرده است.

اندازه صفحه: ۳۱، ۵×۱۹، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۵ سطر
در ۴ مصرع با ۵۰ بیت در هر صفحه؛ اندازه متن: ۲۰، ۵×۱۱
سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۵۶۸+۰۱ برگ.

اندازه صفحه: ۳۲، ۵×۲۴، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۵ سطر
در چهار ستون و پنجاه بیت در صفحه قرار دارد؛ اندازه متن:
نیامده است؛ تعداد برگ: ۳۲۷+۰۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی زرد و با وجود مرمت باز آسیب
زیاد دیده است. برگ‌ها کمی براق [= آهارمهره شده].

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین سر فصل‌ها به رنگ
طلایی.

نوع خط: نستعلیق درشت ناموزون.

نوع جلد: چرم قهوه‌ای روشن با نقش برجسته روی جلد.

(۷۱۹)

۶. شماره نسخه: D 184

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شاهنامه فردوسی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: متن کامل و شامل ۵۴۰۰۰
بیت است. این نسخه بعد از صفحه ۴۲۳ به فصل‌هایی تقسیم
شده است. نسخه دارای مقدمه قدیمی مختصری نیز می‌باشد.
تعداد ابیات مختص به محمود غزنوی ۱۰۴ بیت در صفحات
۲ب و ۳ب، آمده است.

آغاز نسخه:

بسم الله الرحمن الرحيم و به نستعين و الحمد لله رب العالمين
حمد بی قیاس مر خداوندی را که جهان و جهانیان را بیافرید.
پایان نسخه:

«ز گرگ و ز شیر و ز پیل و پلنگ ز غفریت و ز اژدها و
نهنگ

ز مردان نامی بروز حصاف ز گردان رومی که نام دلاف
ز نیرنگ غول ز جادو (و) دیو ز ایشان رسیده به گردون
غریو

هزاران درود و هزاران سلام ز ما بر محمد علیه السلام»
افتادگی نسخه: به طور کامل و فوق العاده خوب حفظ شده
است.

تاریخ کتابت: ۵ محرم ۹۳۱ هجری قمری یا سوم نوامبر
سال ۱۵۲۴ میلادی.

مکان کتابت: در تبریز (ایران).

نام کاتب: نام محمد هروی.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۹ میلادی وارد از طریق بخش
آموزشی وزارت امور خارجه به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه گه گاهی
اشعار فارسی قابل رویت است، همچنین در حاشیه با مداد به
زبان فرانسوی مطالبی یادداشت شده است.

نوع جلد: جلد نسخه از چرم قهوه‌ای کم رنگ، با قاب و چارچوب چرم است.

(۷۲۲)

۹. شماره نسخه: C 51 (175a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب (شاهنامه فردوسی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل ۵۸۰۰۰ بیت از اشعار فردوسی است. به چندین فصل تقسیم شده و مقدمه از بین رفته است. در مورد محمود غزنوی ۱۳۰ بیت است. در سه صفحه این نسخه از (صفحات ۱۴ب تا ۱۲ب) یک لغت نامه کوچک در مورد شاهنامه موجود است که شامل ۴۰۰ کلمه قدیمی «شاهنامه» می‌باشد. نسخه شامل دو قسمت است.

آغاز نسخه: قابل خواندن نیست.

پایان نسخه:

«که تازیش خواند محمد بنام که آزار جندیش ماه حرام مه بهمن و آسمان روز بود که کلکل بدین نامه پیروز بود تو خواهش گری را نیازم نمود بر این مه بینم زبان برگشود» افتادگی نسخه: در نسخه بیت‌ها بر اساس متن است. عناوین در زمینه تکرار شده است که در نسخه‌های دیگر هم هست.

تاریخ کتابت: قرن شانزده یا هفده میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: از آسیای میانه در سال ۱۸۹۰ میلادی توسط آ.

ال. کون وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: ندارد.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۷ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۰، ۱ × ۱۶، ۴ × ۱۷، ۷ سانتیمتر؛ تعداد برگ: جلد اول شامل ۳۸۱+۰۰۱، جلد دوم ۴۴۰ برگ است.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی نازک زرد رنگ، اندکی براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه، عناوین شنگرف.

نوع خط: نستعلیق ظریف.

نوع جلد: چرم سیاه و سفید با طرح برجسته اما نسخه قدیمی با چرم قهوه‌ای است.

(۷۲۳)

۱۰. شماره نسخه: D 377 (Nov. 1577)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شاهنامه فردوسی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه شامل ۵۰۰۰۰ بیت است. متن شامل چندین فصل است. در مورد محمود غزنوی ۵۱ بیت است.

نوع کاغذ: کاغذ زرد شرقی با کمی براق.

نوع جوهر و خط: جوهر سیاه، عناوین فصول به رنگ توسی با چارچوب طلایی با نقاشی باریک در حاشیه.

نوع جلد: چرم قهوه‌ای رنگ و چارچوب چرمی.

(۷۲۱)

۸. شماره نسخه: D 1 (175d)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شاهنامه فردوسی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل دو بخش با صفحات قدیمی و جدید است. حدود ۲۷۰۰۰ بیت است. بدون مقدمه و ابیات مختص به محمود غزنوی ۶۷ بیت است.

آغاز نسخه:

«تو را از دو گیتی بر آورده اند

به چندین میانجی پیورده اند

نخستین فطرت یسین شمار

تویی خویشتن را به بازی مدار»

پایان نسخه:

«بره بر یکی چشمه آمد پدید جهان جوی کی خسرو آنجا

رسید

بر آن آب روشن فرود آمدند بخوردند یکباره دم بر زدند»

افتادگی نسخه: یکی دیگر از نسخه‌هایی که ناقص است.

تاریخ کتابت: در قرن شانزده یا هفده میلادی. در سال ۱۸۰۱

صفحات جدید آن رونویسی شده‌اند.

مکان کتابت: ظاهر ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۳ میلادی از ایران وارد روسیه شده و

توسط است و ال. اف. باغدائف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: یادداشت‌های ریز زیادی به

زبان فارسی توسط خوانندگان نسخه نوشته شده است. همچنین

مهر بزرگ مستطیل شکل با عنوان سلطان علی رضا سید موسی

در حاشیه نسخه موجود است.

اندازه صفحه: ۲۰×۳۱، ۸ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۵ سطر در

۴ مصراع و ۵۰ بیت در هر صفحه؛ اندازه متن: ۲۵، ۵×۱۵

سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲۷۲ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی و بخش قدیمی نسخه به رنگ

خاکستری با کمی براق و بخش جدید کاغذ اروپایی.

نوع جوهر: جوهر سیاه، عناوین فصول قرمز رنگ است.

نوع خط: بخش قدیمی با خط نستعلیق ریز و بخش جدید

با نستعلیق کمی درشت تر نوشته شده است.

آغاز نسخه:

چنین آوردند که سلطان محمود سبکتگین را طبع و هوش بر دو چیز غالب بود یکی بر غزوات هندوستان دوم در مجالست شاعران...

پایان نسخه:

«براد از و شادی خرمی به فرمان او باد یک سر زمی خجسته بدو گردش روزگار که جاوید بادا سر تاجدار ز هجرت شده پنج هفتاد بار به نام جهان داور کردگار» افتادگی نسخه: متن به طور کامل و بسیار خوب حفظ شده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۷۲۶ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: محمد قلی بن محمد معلم.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۲۸ میلادی از طریق مجموعه کتابی دولتی^۱، به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت‌نسخه‌ای: یادداشت‌هایی از خوانندگان کتاب به فارسی و همچنین ابیاتی نیز در حاشیه کتاب موجود است.

اندازه صفحه: ۳۵، ۲۲×۷ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۵ سطر؛ اندازه متن: ۲۴، ۱۶×۶، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۵۲۶+۰۰۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی در مقایسه بسیار نازک، زرد رنگ؛ اندکی براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه با عناوین طلا کوب است متن در چارچوب از طلا با خطوط باریک توسی رنگ است.

نوع خط: نستعلیق ظریف و زیبا.

نوع جلد: با گالینگور سبز مخملی با چارچوبی از چرم قرمز است.

(۷۲۴)

۱۱. شماره نسخه: E 12 - (Nov. 1419)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شاهنامه فردوسی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل گزیده‌ای از اشعار آغازین شاهنامه است. قسمت‌هایی از «شاهنامه» مربوط به قهرمانی‌های رستم است. مشکل کلی در ۱۰۰۰۰ بیت است. متن به چند فصل تقسیم می‌شود. عناوین فصول در متن با وجود آسیب حفظ شده است. این اثر در مجموعه‌ای به نام

۱. مراد کتبی است که به مجموعه‌های شخصی تعلق نداشته و در مجموعه دولتی محسوب می‌شده‌اند. ویراستار

«گلشن» قرار دارد که توسط محمد قاسم ابن محمد رضا مهجور در قرن ۱۸ میلادی تنظیم شده است.

آغاز نسخه: همانند آن چیزی است که در نسخه فرهنگستان علوم شوروی قرار دارد.

پایان نسخه:

«هزاران درود و هزاران هزار ز ما باد بر شاه دلدل سوار رستم به زیر خاک چو خواهد شدن تپاه باری به یادگار بماند خط سیاه» افتادگی نسخه: به طور کامل و در شرایط خوبی نگهداری شده است.

تاریخ کتابت: در سال ۱۹۹۳ قمری/۱۷۷۹ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: و در سال ۱۹۲۳ میلادی وارد روسیه و از طریق کمیساریای ملی امور خارجه به انستیتو منتقل شده است. اطلاعات حاشیه و پشت‌نسخه‌ای: مطلبی نیامده است.

اندازه صفحه: ۶۸، ۴۸/۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۴۷ سطر؛ اندازه متن: ۳۷/۵۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۴۵۹+۰۰۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، خاکستری رنگ و کرمی رنگ است.

نوع جوهر: جوهر سیاه. عناوین با شنگرف.

نوع خط: خط نستعلیق بسیار زیبا.

نوع جلد: جلد نسخه موجود از چرم ضخیم و سیاه رنگ با چارچوب طلایی است.

(۷۲۵)

۱۲. شماره نسخه: C 53 (175c)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شاهنامه فردوسی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: متن کامل اشعار موجود است. از ۵۳۳۰۰ بیت تشکیل و به فصولی تقسیم شده است. این نسخه از روی نسخه‌ای ناقص رونویسی شده و بین متن‌ها گسستگی وجود دارد. مقدمه متن همانی است که در تحریریه آکادمی علوم شوروی به چاپ رسیده است.

آغاز نسخه: آغاز پیش‌گفتار همانند نسخه با شماره ثبت C 1654 است. آغاز شعر همانند نسخه فرهنگستان علوم شوروی است.

پایان نسخه: «به جوهر که رغبت کند از قیاس...»

افتادگی نسخه: کامل است اما نسخه برداری از روی نسخه ناقص صورت گرفته است.

افتادگی نسخه: نسخه ناقص، اما خوب نگهداری شده است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: شاید ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۲۶ میلادی توسط نمایندگی مختار شوروری در ایران وارد روسیه و به انستیتو منتقل شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۶، ۱۶×۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۵ سطر؛

اندازه متن: (۱۶، ۴×۸ سانتیمتر. تعداد برگ: ۲۶۰ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی وزرد رنگ و دارای ۷ میناتور.

نوع جوهر: جوهر سیاه و سر فصل‌ها با رنگ عنابی و متن در چارچوب و قاب به رنگهای طلایی، سبز قرمز، توسی و سیاه رنگ است.

نوع خط: نستعلیق زیبا.

نوع جلد: چرم قرمز و قهوه‌ای با مدال‌های برجسته و طرح گل.

(۷۲۷)

۱۴. شماره نسخه: (D 88 (576 age)

نام کتاب: دیباچه شاه نامه

شرح اجمالی از محتوای اثر: متن بطور کامل آمده و آخرین سطر نوشته نشده است. ۹۴ بیت در مورد محمود غزنوی (صفحات ۵۱۱ و ۵۱۲ ب) است. قبل از آغاز متن در یک برگه جدا دست خطی در باره موضوعی تاریخی از نسخه شرفنامه شاهی حافظ تانش است.

آغاز نسخه: همانند نسخه با شماره ثبت C 50 است.

پایان نسخه: (با مشکلاتی در متن):

... توران دخت شش ماه ازرم دخت چهارماه فرخزاد یک سال و به روایتی شهریار چهارده سال و به او نسل کیان تمام شد.

افتادگی نسخه: نسخه کامل است.

تاریخ کتابت: قرن هیجده و اوایل قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۵۹ میلادی توسط پ. ای. لرخ وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه گاهی

اوقات حاشیه نویسی شده است. در یکی از این یادداشت‌ها به

تاریخ کتابت: نسخه مربوطه در قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: شامل مجموعه کاتبان و در واقع کار گروهی

است. به طور ی که ۴۰ بار دستخط عوض شده است. اما می‌توان گفت یکی از کاتبان فردی به نام خواجه حمزه علی خواجه علاءالدین سید عطایی که در آغاز کتاب نام آنها نوشته شده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۵۲ میلادی توسط خ. د. فرن به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه اسامی کاتبان و همچنین به صورت ریز مطالبی یادداشت شده است. دارای یک مهر که نام آلمانی فرن و شماره ۱۸۴۰ در آن ثبت است. در داخل کتاب وسط کتاب نوشته‌های را به فارسی نوشته شده است.

اندازه صفحه: ۲۶×۱۹، ۲ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۵ سطر؛

اندازه متن: (۱۸، ۵×۱۳ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۵۵۳+۱۰۰ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ روسی و جلادار و کهنه شده در اثر گذر زمان و یک صفحه آن کاغذ اروپایی است.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین عنابی رنگ.

نوع خط: خطاطی زیبای نسخ.

نوع جلد: چرم قهوه‌ای و در مرکز جلد کتاب شکل سه مدال است.

(۷۲۶)

۱۳. شماره نسخه: (C 1670 (Nov. 1434)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شاهنامه فردوسی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: ناقص و شامل ۲۵۰۰۰ بیت، فاقد مقدمه و انتهای نسخه ناتمام است. در نتیجه اواسط نسخه گم شده است. که عناوین موجود نیست یا در وسط متن گسستگی وجود دارد.

آغاز نسخه:

«یکی تازیانه بدان تیز رو بزد خشم را نامبردار گو

بجوشید و بکشود لب را ز بند به نفرین درخیم دیو نژند»

پایان نسخه: (بیت آخر قابل خواندن نیست):

«که گیتی همی بر تو بر بگذرد زمانه دم ما همی بشمرد در خوردنت چیره کن بر نهاد اگر خود بمانی دهد آن که

داد

که از شادمانی و از نام نیک از این زندگانی زمانی....»

زبان فارسی، تاریخ ۱۹۰۰-۱۸۹۹/۱۳۱۷ و در صفحه ۷ نسخه تاریخ ۵۵-۱۶۵۴/۱۰۶۵ میلادی ثبت است.

اندازه صفحه: ۳۳، ۱۹×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۵ سطر؛ اندازه متن: ۲۴، ۱۲×۷ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۵۱۶+۰۳۱ برگ کل نسخه است.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی نازک به رنگ کرمی؛ اندکی براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه و متن در نسخه به طور برجسته و با رنگ قرمز نوشته شده است، کل متن در حاشیه ای با خطوط باریک طلایی، آبی و سیاه وبا نقاشی‌های شرقی است.

نوع خط: نستعلیق زیبا.

نوع جلد: گالینکور ضخیم.

(۷۲۸)

۱۵. شماره نسخه: A 688 – 2 (Nov. 139)

نام اثر: اشعار حکیم فرخی سیستانی.

پدیدآورنده: نویسنده نسخه استاد ابو الحسن علی بن جلولغ سیستانی با نام ادبی فرخی که در سیستان در نیمه دوم قرن دهم متولد شده و بین سال‌های ۳۸-۱۰۳۷ میلادی/۴۲۹ قمری بدرود حیات گفته است. فرخی در دربار پادشاهانی چون امیر مظفر و محمود غزنوی و پسر وی مسعود در غزنه خدمت کرده است. این نسخه در ترکیب یک مجموعه شعری با عنوان: «سفینه صائب تبریزی» قرار دارد. آثار وی از جمله دیوان اش در تهران و در سال ۱۹۵۷ میلادی/۱۳۳۵ قمری، در ۲۱۴ قصیده، ۳ ترجیع بند، ۲۹ غزل، ۶ قطعه، ۳۵ رباعی و ۵۳ بیت جداگانه و در مجموع در ۸۸۷۵ بیت به چاپ رسیده است. ترجیع بندهایی که به زبان فارسی و به فرخی نسبت داده می‌شود در واقع توسط نویسنده نسخه دیگری نوشته شده است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل قطعات ادبی کوتاهی از دو تا ۸ سطر شامل؛ ۱۶ قصیده و غزل و قطعه در مجموع ۶۲ بیت است. هر بخش در آغازش با شعری و اغلب با افزودن بیت انتخابی از ابیاتی در قسمت‌های میانی نسخه است. اشعار فرخی در صفحات ۱۸۵ و ۱۸۶ این مجموعه آمده است.

آغاز اثر:

«بهشت روی من از زان که می‌روی به سفر مرا به سفر یا دل

بسپر»

پایان اثر:

«توبه را دست و پای سست کند لاله سرخ و باده روشن»

افتادگی نسخه: نواقصی دارد ولی در مجموع دارای ۱۸۶ برگ است.

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه شماره یک نگاه کنید.

(۷۲۹)

۱۶. شماره نسخه: D 10 – 9 (273i)

نام اثر: اشعار فرخی

توضیح نام اثر: (باید توجه کرد که نسخه شماره ۱۶ مانند نسخه شماره یک از اهمیت زیادی برخوردار است. زیرا یکی از نسخ خطی ترکیبی یا مجموعه‌ای به شمار می‌رود که تحت عنوان: «جنگ اشعار شاعران متفرقه» در ۶۶ صفحه، متضمن ۲۲ فصل است که فصل نخست به اشعار ۱۷ شاعر بسیار متقدم و فصل‌های بعدی هر کدام به یک شاعر از شعرای قبل از مغول اختصاص یافته است.^۱

شرح اجمالی از محتوای اثر: گزیده‌هایی از دیوان فرخی است که در کل ۱۹۳ بیت و در قطعاتی نه چندان بزرگ از ۳ تا ۲۴ بیت است. دارای ۲۳ قصیده است که اساساً از اشعار عاشقانه شروع می‌شود و به سمت نسیب قصاید^۲ پیش می‌رود. اشعار فرخی در این نسخه فی الواقع در زمره یک مجموعه اشعار برگزیده از شاعران قدیم فارسی تحت عنوان: «جنگ اشعار شاعران متفرقه» است که در ۲۲ فصل به ترتیب ذیل تنظیم شده است:

۱. اشعار ۱۷ شاعر متقدم؛ ۲. منوچهری؛ ۳. سنایی؛ ۴. سوزنی؛ ۵. ظهیرالدین فارابی؛ ۶. ابوالفرج رونی؛ ۷. ازرقی؛ ۸. جوهری زرگر؛ ۹. فرخی؛ ۱۰. عمیق بخارایی؛ ۱۱. اثیرالدین اومانی؛ ۱۲. اثیرالدین اخسیکتی؛ ۱۳. کمال‌الدین اصفهانی؛ ۱۴. عبدالواسع جبلی؛ ۱۵. عثمان مختاری؛ ۱۶. عمر خیام؛ ۱۷. امیر معزی؛ ۱۸. عنصری؛ ۱۹. لامعی؛ ۲۰. ناصر خسرو؛ ۲۱. ادیب صابر؛ ۲۲. مسعود سعد سلمان.

اشعار فرخی در صفحات ۲۷ تا ۲۹ این مجموعه قرار دارد.

آغاز اثر:

«دوست دارم کودک سیمین بر بیجاده لب

۱. در این جلد هفتم کاتالوگ در موارد بسیاری آنجا که به توصیف آثار و اشعار دیگر شعرا می‌پردازند، از نظر مشخصات فهرست نگاری همچون نوع جوهر، اندازه صفحه و...، لزوماً به این نسخه شماره ۱۶ ارجاع می‌دهند. ولی در آغاز و انجام صرفاً اشعار شاعر مورد بحث مد نظر است، چنانکه در اینجا تنها آغاز و انجام اشعار فرخی آمده است. این در حالی است که کل اشعار این شاعر در این نسخه ترکیبی فقط ۳ صفحه می‌باشد. (ویراستار)
۲. نسیب به مقدمه ی تغزلی قصیده گویند. (ویراستار)

این نسخه، تنها ۱۳۷ بیت در ۱۶ شعر موجود است که با مقایسه نسخه چاپ شده در تهران تفاوت فاحشی وجود دارد. در قصیده مربوط به سلطان غزنوی در این نسخه فقط یک بیت موجود است. اشعار بر اساس حروف الفبا مرتب شده است. این اشعار (در صفحات ۵۲ تا ۵۴) نسخه مجموعه‌ای: «جنگ اشعار شعرای متفرقه» قرار دارد.

آغاز اثر:

«دل مرا همی عجب آمد زمشک بویی صبا
که مشک بویی سلب شد ز مشک بویی صبا»

پایان اثر:

«دل نگهدار ای تن ز دردش که دل باید تو را تامد
کدخدا و خسرو ایران کنی»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۱۶ مراجعه کنید.

(۷۳۱)

۱۸. شماره نسخه: B 216 – (250) 1

نام کتاب: دیوان منوچهری

پدیدآورنده: ابوالنجم احمد بن غوث بن احمد دامغانی
متخلص به منوچهری که حدود سال ۱۰۰۰/۳۹۰ میلادی در دامغان متولد شده و جزء شعرای دربار غزنوی و در موقعیت بسیار خوبی بوده است. بین سال‌های ۱۴۰۱–۱۰۴۰ میلادی بدرود حیات گفته است. میراث ادبی منوچهری شامل ۵۷ قصیده، ۱۱ مسمط، ۲۰ قطعه، و گزیده‌هایی در ۱۷ بیت جدانه است. همچنین ۱۰ شعر دیگر هم به منوچهری منسوب است. شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل ۶۱ قصیده ۱۱ مسمط، ۴ غزل و ۱۵ قطعه است. قصاید بر اساس الفبا تنظیم شده است. از صفحه ۳۶–۱۶ شامل مطالبی است که رضا قلی خان هدایت در مورد منوچهری نوشته است.

آغاز نسخه: در تذکره‌های شعرا هر یک سخنی...

آغاز دیوان:

«همی ریزد میان باغ لوء لوءها به زیورها
همی سوزد میان راغ انبرها به جوهرها»

پایان نسخه:

«شد روشنی از روز و سیاهی ز شب
اکنون نه شبم شب است و نه روزم روز»

افتادگی نسخه: در مقایسه با نسخه اصلی تفاوتی دارد.
تاریخ کتابت: هفتم ذی القعدة سال ۱۲۷۸ هجری قمری در ششم می سال ۱۸۲۶ میلادی.

هر کجا شد ز ایشان یکی بینی مرا آنجا طلب»

پایان اثر:

«ز قدر من آنگاه آگاه کردی

که با من بر در گاه صاحب گرای»

افتادگی نسخه: این نسخه کامل است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۳ میلادی توسط ال. اف. باغدائف

به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: از شعرا دیگر اشعار در حاشیه با دست خط‌های مختلف نوشته شده است. یک مهر بزرگ با تاریخ ۵۲–۱۸۵۱/۱۲۶۸ میلادی در نسخه موجود است.

اندازه صفحه: ۳۳، ۲۰×۳، ۴ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۱ سطر
با دو بیت در هر سطر؛ اندازه متن: ۱۴×۲۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۶۶+۱۰۰ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی نازک زرد رنگ.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: با خط نستعلیق نازک نگارش شده است.

نوع جلد: چرم ضخیم سیاه.

(۷۳۰)

۱۷. شماره نسخه: D 10 – (273i) 18

نام کتاب: اشعار عنصری

پدیدآورنده: ابوالقاسم حسن بن احمد بلخی متخلص به عنصری که شاعر دربار سلطان محمد غزنوی (۱۰۳۰–۹۹۸) و پسر وی سلطان مسعود (۱۰۴۱–۱۰۳۰) بوده است. لقب درباری ملک الشعراء (پادشاه شاعران) به خاطر این بود که در این زمان در دربار غزنوی ۳۰ شاعر حضور داشت. تاریخ تقریبی تولد وی ۳۴۸/۹۵۹–۶۰ میلادی و تاریخ فوتش در ۴۰۳۹/۱۰۴۳۱ بود. بر اساس منابع مربوط قرون وسطی، میراث ادبی اثر عنصری متشکل از ۳۰۰۰ بیت و شامل دیوان شعر و ۳ غزل: «وامق و عذرا»، «سرخ بت و خنگ بت» و «شادبهر و عین الحیات» بوده است. دیوان عنصری تا زمان ما حفظ شده است و در تهران در مجموعه‌ای متشکل از ۵۰ قصیده، ۳ غزل، یک قطعه و ۲۰ رباعی که مجموعاً ۲۳۴۰ بیت می‌شود، نشر یافته است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: از مجموع دیوان عنصری در

مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: محمد علی آتشی.
سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۷ میلادی از ایران آمده و توسط
ال. اف. باغدائف (باغدائف) وارد انستیتو شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه
نوشته‌های از کاتب نسخه وجود دارد. که در متن نسخه با آنها
برخورد می‌کنیم.

(۷۳۳)

۲۰. شماره نسخه: B 120 (f 176)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (دیوان منوچهری)
شرح اجمالی از محتوای اثر: یکی دیگر از نسخه‌های دیوان
منوچهری در مقایسه با نسخه اول، دو شعر در آن وجود ندارد
و به صورت اضافه نسبت به آن نسخه هفت شعر دیگر دارد.
آغاز نسخه: (قسمتی از قصیده همانند دو نسخه قبل است).
پایان نسخه:

«بر تو در سعادت همواره باز آمد
عیش تو باد دایم با یار مهربان»
افتادگی نسخه: مطالبی علاوه بر مطالب نسخه اصلی چاپ
شده توسط دبیرسیاقی دارد.
تاریخ کتابت: قرن نوزده میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۷ میلادی از ایران آمده و توسط
ال. اف. باغدائف به انستیتو شرق‌شناسی وارد شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
اندازه صفحه: ۱۴، ۲۱×۵، ۲ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۵ سطر؛
اندازه متن: ۱۵، ۸×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۲+۱۰۵+۰۲ برگ.
نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی) با مهر برجسته کارخانه
است.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین شهرها به رنگ زرد
است.
نوع خط: نیم شکسته.
نوع جلد: به سبک جلد‌های اروپایی، چرم نازک به رنگ
قرمز روشن مراکشی.

(۷۳۴)

۲۱. شماره نسخه: D 10 (273i) - 2

نام کتاب: [اشعار منوچهری]

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل برگزیده ای از دیوان

اندازه صفحه: ۲۰، ۱۳×۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۱ سطر؛
اندازه متن: ۱۴، ۷×۲ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۴۹ برگ.
نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی) با مهر برجسته کارخانه مزین
به تاج امپراتوری روسیه (BAГ) کاغذ ضخیم و در رنگ‌های مختلف
زرد لیمویی، آبی، سبز نقش و صوری و دیگر رنگها است.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین اشعار مزین به توسی براق،
سبزو عنابی و با چارچوب پهن و تمام متن در چارچوب
طلایی و رنگ قرار دارد.

نوع خط: خوشنویسی نستعلیق ضخیم.

نوع جلد: با چرم شرقی ضخیم به رنگ قهوه‌ای تیره با رنگ‌های
از طلا پوشیده شده و پوشش داخلی هم چرم قرمز رنگ بکار رفته
است عنوان کتاب صدمه دیده و قابل خواندن نیست.

(۷۳۲)

۱۹. شماره نسخه: B 121 (d 176)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (دیوان منوچهری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه شامل ۶۱ قصیده، ۱۱
مسمط، ۱۱ قطعه و ۴ رباعی است. توضیحات رضا قلی خان
هدایت از صفحه ۴ - ۱۶ آمده است.

آغاز نسخه: شروع دیوان همانند نسخه قبل است.

پایان نسخه: پایان نسخه همانند نسخه قبل است.

افتادگی نسخه: اختلافات جزئی با نسخه اصلی دارد. اغلب
عناوین شعرها حذف شده است.

تاریخ کتابت: بیست دوم نوامبر سال ۱۸۶۷ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمد رضا کاتب.

سابقه نسخه: در سال ۲۵ رجب سال ۱۲۸۴ هجری قمری
مصادف با ۲۲ نوامبر سال ۱۹۰۷ میلادی از ایران وارد روسیه
شده است و توسط ال. اف. باغدائف به انستیتو وارد شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در بیشتر حاشیه نسخه
نوشته‌های به زبان فارسی نوشته شده است که با حاشیه نوشته
نسخه به شماره B ۱۲ مطابقت دارد.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک و کهنه و براق [= آهار مهره شده].
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین شعرها به رنگ شنگرف (جوهر قرمز).
نوع خط: نستعلیق درشت.
نوع جلد: چرم شرقی به رنگ قهوه‌ای سوخته.

(۷۳۶)

۲۳. شماره نسخه: C 2424 - 2

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات ابو سعید ابوالخیر)

شرح اجمالی از محتوای اثر: یکی دیگر از نسخه‌های رباعیات ابو سعید ابوالخیر که دارای اشتباه و چندین کلمه جا افتاده می‌باشد. حاوی چهار چهاربیتی با نصایح کوتاه است. این نسخه در کل مگر در چند مورد جزئی با نسخه قبلی تفاوت دارد. در این نسخه نوشته‌هایی در سه قطعه راجع به طبابت و دعا وجود دارد.

آغاز نسخه: آغاز نسخه همانند نسخه شماره ۲۲ با شماره ثبت A 67 - ۴ است.

رباعی اول:

«حق تعالی که مال الملک است بس فی الملک غیره مالک»

پایان نسخه: رباعی پایانی:

«با محنت درد و غم قرینم کردی بی مونس یار همنشینم کردی»

ای مرتبه مقربان در توست یارب به چه خدمت این چنینم کردی»

من روز هزار بار یاد می‌کنم رسول علیه السلام گفتند که من تو را بیاموزم چیزی که بیک گفتند زیاده از دو هزار باشد دعا این است بسم الله الرحمن الرحیم.

افتادگی نسخه: ناقص است.

تاریخ کتابت: سال - ۱۳۰۴ هجری قمری مصادف ۸۷-۱۸۸۶ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۴۴ میلادی از تاشکند توسط آ. یو. یونسوف وارد روسیه و انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در میانه‌های نسخه در حاشیه بالایی یادداشت‌های به زبان آلمانی که متعلق به خریدار نسخونسوف قرار دارد.

اندازه صفحه: ۲۴، ۱۳×۷، سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۵ سطر؛

منوچهری است. کل دیوان شامل ۲۳۹ بیت است. ۱۴ قصیده در مجموعه ۴۶ بیتی است. این نسخه با نسخه دبیرسیاقی مطابقت دارد. فقط در چند سطر با هم تفاوت دارد و اشعار بر اساس الفبا مرتب شده است. این اشعار هم اکنون در ترکیب مجموعه شعری «جنگ اشعار شعرای متفرقه» قرار دارد.
آغاز اثر: همانند نسخه شماره ۱۸ از همین جلد با شماره ثبت B 216 است.

پایان اثر:

«ندیم شه شرف شیخ عمید مبارک لقا بلند اختری»
مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۱۶ نگاه کنید.

(۷۳۵)

۲۲. شماره نسخه: A 67 - (239i) 4

نام کتاب: رباعیات ابو سعید ابوالخیر

پدیدآورنده: ابوسعید فضل الله بن ابوالخیر محمد بن احمد میهنی از شیوخ مشهور صوفیه که در اوایل ماه دسامبر سال ۹۶۷ میلادی در میهنه در خراسان متولد شده، و همان‌جا در ۱۲ ژانویه سال ۱۰۴۹ میلادی بدرود حیات گفته است. آخرین چاپ این دیوان توسط سعید نفیسی در تهران انجام شده است. شرح اجمالی از محتوای اثر: مجموعه شامل ۷۲۰ رباعی، ۱۹ شعرهای مختلف است. نسخه فوق العاده خوب حفظ شده است.
آغاز نسخه: آغاز رباعی اول:

بدان اسعد الله تعالی فی الدارین که این رباعیات حضرت سلطان العارفین

پایان نسخه: رباعی پایانی (در این نسخه وجود ندارد):

«در لشکر عشق تو عمید ستم من در کوی محبت مرید ستم من

گر آتش دوزخ بهزیمت نکنم سر مدعی ام نه بو سعید ستم من»

افتادگی نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۰۴ هجری قمری مصادف ۱۷۸۹ میلادی.

مکان کتابت: کابل.

نام کاتب: جعفر اصفهانی.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۳ میلادی توسط ال. اف. باغدانف از ایران وارد روسیه و انستیتو شده.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: اطلاعات حاشیه ای ندارد.
اندازه صفحه: ۱۷، ۱۱×۹ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۳، ۷×۶، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۵۵+۰۰۱ برگ.

اندازه متن: ۸×۱۷ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۸ برگ (برک ۳۵۶-۲۸۶ همگی در یک جلد ۶۶+۰۰۱ برگ).

نوع کاغذ: کاغذ شرقی و رنگ زرد به طور مستثنی در برگ‌های ۶۶-۶۰ صیقلی است.

نوع جوهر: جوهر سیاه و برای مجزا کردن میان ابیات و کلمات جداگانه از رنگ شنگرف (جوهر قرمز) استفاده شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: بر طبق روش آسیای میانه با مقوای ضخیم وارغوانی که دور آن با چرم قرمز پوشیده شده است. در مرکز جلد هم مدال طلایی قرار دارد.

(۷۳۷)

۲۴. شماره نسخه: C 1604 (Nov. 1284)

نام کتاب: رساله حورائیه

پدیدآورنده: عبید الله بن محمد شاشی^۱ مشهور به خواجه احرار که بین سال‌های ۸۹۵ هجری قمری مصادف با ۱۴۸۹-۱۴۹۰ میلادی بدرود حیات گفته است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: علاوه بر رساله ی حورائیه، (که ژوکوفسکی آن را بر اساس نسخه خطی کتابخانه لنینگراد چاپ کرده بود، سه اثر دیگر از رساله هایی در تفسیر رباعیات عبیدالله احرار و نیز دیوان شاه نعمت الله کرمانی ضمیمه شده است.

آغاز نسخه:

الحمد لله فیاض الحکم والمواهب و موصل الطالبین الی المطالب و الصلاه علی حبیبه الذی جلاله به علو و الهمه و احراز المراتب و فاز....

پایان نسخه: انجامه نسخه همانند نسخه اصلی است. در این نسخه کلمات و ترکیب هایی جا افتاده‌اند.

افتادگی نسخه: ناقص است.

تاریخ کتابت: سال ۹۳-۱۷۹۲ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی توسط و. آ. ایوانوف از بخارا وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: امضاء ایوانف در صفحه ۴-۱ و همچنین در صفحه ۴۶ دعا و شعری به دست نوشته خواننده ای به زبان فارسی موجود است.

اندازه صفحه: ۲۳، ۱۳×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۹×۱۶ سانتیمتر؛ تعداد برگ: در کل ۴-۱۳۲+ برگ.

۱. شاش یا چاج همان تاشکند قدیم است. (ویراستار)

نوع کاغذ: کاغذ شرقی و به رنگ کرمی و تحت تاثیر گذر زمان قرار گرفته است.

نوع جوهر: با دوات نوشته شده و فاصله بین شعرها و ستاره بین آنها به رنگ شنگرف (جوهر قرمز) است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: به روش آسیای میانه با مقوای ضخیم است.

(۷۳۸)

۲۵. شماره نسخه: C 286 – 1 (430b)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رساله حورائیه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه با چاپ و. آ. ژوکوفسکی مگر در چند مورد مورد جزیی مطابقت دارد.

آغاز نسخه: آغاز این نسخه همانند نسخه قبل است.

پایان نسخه: انجامه این نسخه همانند نسخه قبل است.

افتادگی نسخه: کامل است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۶ هجری قمری مصادف با سال‌های ۱۸۳۰-۳۱ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۴ میلادی توسط و. و. بارتولد از آسیای میانه وارد روسیه و انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در این نسخه به زبان آلمانی نوشته‌های در حاشیه نسخه وجود دارد.

اندازه صفحه: ۱۵×۹ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۷، ۸×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: تعداد برگ در کل ۳+۷۳+۰۰۴ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، کرمی رنگ، اندکی براق.

نوع جوهر: با دوات نوشته شده و فاصله بین شعرها و ستاره بین آنها به رنگ شنگرف (جوهر قرمز) است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: چرم شرقی ضخیم و از مقوا با چارچوب با سه طرح مدال به رنگ زرد و آلبالویی است.

(۷۳۹)

۲۶. شماره نسخه: C 2210 – 5

نام کتاب: [رساله حورائیه]^۲

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه، در ضمن یک

۲. قرار دادن نام کتب در دو قلاب بدین معنا است که عنوان از سوی فهرست

نویس انتخاب شده و خود نسخه بی عنوان بوده است. (ویراستار)

سابقه نسخه: و در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا آمده و توسط و. آ. ایوانف به انستیتو وارد شده است. در این مجموعه، «لوايح» عبدالرحمان جامی و شش اثر صوفی دیگر نیز وجود دارند.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: یادداشت ایوانف به تاریخ ۱۵ سپتامبر ۱۹۱۵ میلادی در بخارا در صفحه ۰۲، ۰۱ و همچنین دست نوشته خواننده کتاب و مهر با آرم افسانه‌های ایرانی در صفحه ۰۲ قابل رویت است.

اندازه صفحه: ۱۹، ۱۲×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۹ سطر؛ اندازه متن: (۱۵×۱۴)×۸(۹) سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۲+۱۴۴+۰۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، مات و ضخیم به رنگ قهوه‌ای.
نوع جوهر: جوهر سیاه عناوین با شنگرف (جوهر قرمز).
نوع خط: نستعلیق بی دقت.
نوع جلد: گالینگور با مقوای ضخیم با چارچوب از جنس چرم و رنگ قرمز و درقاب با نقشه برجسته و طرح سه مدال بزرگ در مرکز آن است.

(۷۴۱)

۲۸. شماره نسخه: B 4021

نام کتاب: دیوان بابا کوهی

پدیدآورنده: ابو عبدالله محمد علی بن عبدالله شیرازی با لقب بابا کوهی (دیگر تخلص‌های او ابن باکویه و انسان هستند) که بین سالهای ۹۴۹-۹۴۸ میلادی/ ۳۳۷-۳۳۶ قمری متولد شده، و بین سال‌های ۱۰۵۲-۱۰۵۰ میلادی / ۴۴۳-۴۴۲ قمری بدرود حیات گفته است. مرید شیخ کبیر عبدالله ابن خفیف بوده است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل ۲۴۹ غزل، ۲۲ چهاربیتی است. در آرشیو شرق‌شناسی نسخه‌ای تصحیح شده از کتاب بابا کوهی وجود دارد که توسط و. آ. ژوکوفسکی بر اساس همین نسخه و نسخه موجود در کتابخانه دانشگاه سن پترزبورگ انجام گرفته است.

آغاز نسخه:

«تخم هوس مکارید در خاک دان زیبا
نتوان امارتی ساخت بر روی موج دریا»

پایان نسخه:

«تا زنده شوم چو خضر از آب حیات
یک بوسه از آن لب و دهان می‌طلبم»
افتادگی نسخه: کامل است.

مجموعه‌ای آمده است که در آن آثاری از جغرافیای قرن چهارده از جمله اثری در باره اوضاع مکه و شش رساله صوفی و شرح‌هایی وجود دارند که برخی از آن‌ها متعلق به خواجه احرار هستند.

آغاز نسخه: آغاز این نسخه همانند نسخه اصلی است.

پایان نسخه: انجامه این نسخه همانند نسخه اصلی است.

افتادگی نسخه: کامل است.

تاریخ کتابت: قرن نوزده میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۴ میلادی از جمهوری خود مختار تاتارستان شوروی توسط هیئت نسخه‌شناسی فرهنگستان علوم شوروی به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۶، ۱۵×۶ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۳×۷، ۶ سانتیمتر؛ تعداد برگ: در کل ۲۷۱+۰۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی و رنگ کرمی؛ اندکی براق.

نوع جوهر: با دوات سیاه و سفید.

نوع خط: نستعلیق ضخیم.

نوع جلد: با مقوای سیاه و سفید و دور کار با قهوه‌ای پوشیده شده است.

(۷۴۰)

۲۷. شماره نسخه: B 2147 - (Nov. 952) 5

نام کتاب: [رساله حورائیه]

شرح اجمالی از محتوای اثر: نام اثر و نام نویسنده معلوم نیست. اما این اثر یکی از تفاسیر متعدد و بی نام و نشان در باره رباعی مشهور منسوب به ابوسعید به نام «در باره سیاه چشم» است که با نسخه چاپ شده ژوکوفسکی مطابقت دارد.
آغاز نسخه: شکر و سپاس بی قیاس مر خدای را که خانه دل پر درد غربا را حرم محترم و کعبه معظم خود گردانیده...
بدان که رباعی است منصوب به سلطان ابو سعید ابو الخیر...
پایان نسخه: آنرا فراموش مکن و این آیت را یاد دار که انا لله و انا الیه راجعون...

افتادگی نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: اوایل قرن نوزده میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

تاریخ کتابت: ۲۶ ذوالقعدة ۱۳۳۲ مصادف با ۱۶ اکتبر سال ۱۹۱۴ میلادی.

مکان کتابت: شیراز.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۹ میلادی از شیراز (ایران) آمده و توسط و. آ. ژوکوفسکی و و. آ. ایوانوف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت‌نسخه‌ای: در سمت بالای حاشیه کتاب با مداد دستخط ژوکوف است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۲ سطر؛ اندازه متن: ۱۵×۸ سانتیمتر.

تعداد برگ: ۸۰ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی و نازک و زرد رنگ.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: جلد گالینگور با مقوای با رنگ کاغذ سیاه است.

(۷۴۲)

۲۹. شماره نسخه: A 98 (274a)

نام کتاب: (رباعیات) بابا طاهر لری

پدیدآورنده: بابا طاهر همدانی با لقب عریان که ظاهراً در اواخر قرن دهم در همدان متولد شده، بسیار سفر کرده اما مدت زیادی در نیشابور زندگی کرده است. وی تقریباً در سال ۱۰۵۶ - ۱۰۵۵ میلادی بدورد حیات گفته و در همدان به خاک سپرده شده است. از آثار بابا طاهر چاپ‌های مختلفی صورت گرفته، اما آخرین چاپ آن در تهران در سال ۱۳۳۳ هجری شمسی مصادف ۱۹۵۲ میلادی با تصحیح وحید دستگردی انجام شده است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل ۴ غزل و ۳۶۸ چهاربیتی.

آغاز نسخه:

«منم آن اذری مرغی که فی الحال

به سوجه دوزخ از پر بزنم بال» .

پایان نسخه:

«نشسته دل ستانم با خس و خار

دل خود چگونگی شاد دیرم» .

افتادگی نسخه: کامل است.

تاریخ کتابت: اوایل قرن هیجده میلادی.

مکان کتابت: اصفهان (ایران).

نام کاتب: میرزا محمد مشرفی.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۱۹ میلادی وارد روسیه شده است و توسط ژ. ال. روسلو به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت‌نسخه‌ای: در صفحه ۴۶ یادداشتی با دست نوشته روسی و حروف روسی قدیم و با مداد با شعرهای مورد علاقه شاه است. در صفحه ۶۶ با دوات نوشته شده که بابا طاهر خواسته این زبان را.

اندازه صفحه: ۱۱، ۱۵×۳، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۳-۱۵ سطر؛ اندازه متن: (۱۳)، ۵×۷، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۲+۸+۰۳ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با دو نوع فرم زرد رنگ؛ اندکی براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: خط باریک و شکسته نستعلیق نگارش شده است.

نوع جلد: با مقوای قهوه‌ای، دارای گوشه [لچک] و چارچوب است.

(۷۴۳)

۳۰. شماره نسخه: A 67 (239i)

نام کتاب: رباعیات بابا طاهر عریان

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل ۳۵ رباعی که بر اساس الفبای مرتب شده است و اندک تفاوت‌هایی با نسخ چاپی اثر مشهود است. این نسخه در ترکیب مجموعه شعری قرار دارد. آغاز نسخه:

«خوشا آنان که الله یارشان بی

به حمد و قل هو الله کارشان بی»

پایان نسخه:

«دل و دلبر به هم آمیخته وینم

ندانم دل که و دلبر کدام است»

افتادگی نسخه: نواقصی دارد و در مجموع ۱۰۸ صفحه است.

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه شماره ۲۲ بنگرید.

(۷۴۴)

۳۱. شماره نسخه: B 1210 - 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات بابا طاهر

عریان)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه شامل ۳۹ رباعی است که چند تا از آنها از جمله بیت های: ۱۵، ۴، ۱۳، ۱۴ و چند

(۷۴۶)

۳۳. شماره نسخه: 97 A – 273n 10

نام کتاب: [اشعار بابا طاهر]

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل ۵ چهاربیتی و یک غزل ۱۸ بیتی است. در این آلبوم اشعار سعدی، حافظ، عرفی، اوحدی، شوکت، محتشم و تکه‌هایی از اشعار نویسندگان دیگر نیز به صورت پراکنده وجود دارد. نام این مجموعه معلوم نیست چرا که صفحات نخست این نسخه مفقود است!

آغاز نسخه:

«آلاه من کوهساران هفته بی
بنفشه جو کناران هفته بی»

پایان نسخه:

«من از روز اول طاهر به زادم
از آن رو نسام بابا طاهرستم»
افتادگی نسخه: نیامده است.
تاریخ کتابت: قرن هجده میلادی.
مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی از شهر شیراز (ایران) آمده و توسط و. آ. ایوانف به انستیتو وارد شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: امضاء و تاریخی به فارسی ۱۲۵۱ هجری قمری مصادف با ۱۸۳۵ میلادی و یادداشت ایوانف که در مورد شیخ تبریزی با تاریخ ۱۹۱۴/۱۰/۲۳ میلادی، در شیراز ثبت شده است.

اندازه صفحه: ۶، ۸×۱۶ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۶ سطر در ۴ مصرع؛ اندازه متن: ۵، ۵×۱۳ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۸۵ برگ.
نوع کاغذ: کاغذ اروپایی و آبی - خاکستری.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: گالینگور قهوه‌ای و گوشه‌ها [لچک‌ها] چرم آلبالویی تیره ای و در لبه‌های برگها لکه زرد رنگ است.

(۷۴۷)

۳۴. شماره نسخه: 10 D – 273i 7

نام کتاب: (اشعار) حکیم ازرقی

پدیدآورنده: ابوبکر (ابومحسن) زین‌الدین بن افضل‌الدین اسماعیل وراق هروی متخلص به ازرقی که بین سالهای ۱۰۷۲-۱۰۶۳ میلادی در خراسان متولد شده، و بین سال‌های

مورد دیگر در این نسخه ناخوانا و برخی چهاربیتی‌ها به طور فاحش متمایز از نمونه‌های چاپ شده می‌باشند. چهاربیتی‌ها بدون توجه به ترتیب الفبایی مرتب شده‌اند.

آغاز نسخه:

«نسیمی که از بن آن کاکل آید
مرا خوشتر ز بوی سنبل آید»
پایان نسخه:

«همه مارون و مران خانه دارند
من دیوا_____ را ویرانه نی»
افتادگی نسخه: نسخه ناقص است.
تاریخ کتابت: در قرن هجده میلادی.
مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۹ میلادی از طریق بخش آموزشی وزارت امور خارجه به انستیتو وارد شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱a در حاشیه بالایی شعر به زبان فارسی نوشته شده است.
اندازه صفحه: ۲۱×۱۴، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: نیامده است؛ اندازه متن: ۱۷×۱۱ (۱۹) نیامده است؛ تعداد برگ: ۹۵ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی نازک و زرد رنگ.

نوع جوهر: جوهر سیاه و اسامی شاعران و ابیات جداکننده به رنگ شنگرف.

نوع خط: شکسته ی درشت.

نوع جلد: چرم شرقی نرم، سیاه رنگ است.

(۷۴۵)

۳۲. شماره نسخه: 12 E – 1419 (Nov. 2)

نام کتاب: ابیات بابا طاهر عریان

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه شامل یک غزل در ۲۰ بیت و ۱۲۹ چهاربیتی است. این نسخه در ترکیب گلچین ادبی شعری بزرگی به نام «گلشن» قرار دارد.

آغاز نسخه:

«دلا تا زار چون تو دلبرستم
کلید همچو سوته مجمرستم»

پایان نسخه:

«به بال خود پریم کوهان به کوهان
به دست خود کرم نخجیر بانی»
مشخصات فهرست نگاری: نسخه شماره ۱۱ را ببینید.

۱۰۸۳-۱۰۸۴ میلادی بدرود حیات گفته است. ازرقی شاعر در بار شاهزاده شمس‌الدین طغان شاه جانشین آلپ ارسلان (۱۰۶۳-۱۰۷۳) در خراسان بود. اسماعیل وراق در جریان تعقیب و آزار فردوسی توسط محمود غزنوی در خانه پدر ازرقی به مدت ۶ ماه پناه گرفته بود. ازرقی از نزدیک با آثار عنصری آشنا بود.

شرح اجمالی از محتوای اثر: این اشعار در ترکیب مجموعه شعری «جنگ اشعار شعرای متفرقه» قرار دارد. نوشته‌های این شاعر یک دیوان کوچک متشکل از چند قصیده است. این اثر در تهران و توسط سعید نفیسی و نه بطور کامل در سال ۱۳۳۶ هجری شمسی مصادف با ۱۹۵۷ میلادی چاپ شده است. دیوان طبع شده شامل ۱۰۷ بیت و در قطعات بزرگ ۸ شعراست.

آغاز اثر:

«ز نور قبسه و زین آینه تمثال

زمین بنفشه فرو پوشد آتشین بر باد»

پایان اثر:

«سکندر است صبا که از میان تاریکی

بحد روشنی آورد گوهر نایاب»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه شماره ۱۶ بنگرید.

(۷۴۸)

۳۵. شماره نسخه: (C 1480 (Nov. 1033)

نام کتاب: انیس المریدین و شمس المجالس

پدیدآورنده: ابواسماعیل عبدالله بن ابی منصور محمد (یا علی معاذ علی بن محمد بن احمد بن علی بن جعفر ابی منصور بن مت^۱ خزرچی محمد) انصاری هروی با لقب «پیر انصار» یا «پیر هروی» که در ۳ شعبان سال ۳۹۶ هجری قمری مصادف با ۴ می سال ۱۰۰۶ میلادی در هرات متولد شده و مدت زیادی در هرات بعنوان شخصیت معنوی مطرح بوده است. وی در سال ۴۲۵ هجری قمری/ ۱۰۳۳ میلادی بدرود حیات گفت. تسلط انصاری به زبان فارسی و عربی باعث استفاده وی از منابع دست اول قرون میانه شد. از وی ۱۵ اثر، از جمله؛ ۳ دیوان شعر که توسط شاگردانش نوشته شده، بر جای مانده است. اما از آثار انصاری در حال حاضر فقط چند اثر حفظ شده است. انیس المریدین [تا این تاریخ] هنوز به چاپ نرسیده است و در انستیتوی ما سه نسخه از آن موجود است. استاد آ.

ای. کریمسکی معتقد است که یوسف و زلیخای جامی بی تأثیر از انیس المریدین انصاری نیست.

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه شامل متن کامل اثر است. این نسخه در یک نسخه و در یک جلد در کنار بوستان سعدی قرار دارد.

آغاز نسخه: الحمد لله رب العالمین حمدا یواغی^۲ نعمه و یکافی مزید کرمه و صلوه و سلاما علی رسوله... .. آن بود که جمعی از مصاحبان همدم و همنشینان محرم درخواست کردند که از برای ما تألیفی بنا کن که ما را مصاحبی باشد هم در دین و هم در دنیا.. .

پایان نسخه: موسی علیه السلام نمی دانست که تابوتش کجاست از بنی اسرائیل پرسیدند پیرزنی نشان داد که فلان محل است پس یفرمود بجستند بیفتند بیاوردند و بر اشتر نهادند و پیش بنی اسرائیل می برد تا موسی علیه السلام تابوتش را بر در غار برد اما در باز نشد ندا آمد که ای موسی وی را بر ما راه نیست که پادشاهی زنده است همچنان در بیرون نهادند و باز گشت و الحمد لله رب العالمین و الصلاه و السلام و علی محمد لله و اصحابه اجمعین....

افتادگی نسخه: نسخه کامل است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۳۵ - ۱۲۳۰ هجری قمری مصادف ۲۰ - ۱۸۱۹ یا ۱۵ - ۱۸۱۴ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی توسط و. آ. ایوانف از بخارا به انستیتو وارد شده و هم اکنون با «بوستان» سعدی در ترکیب یک جلد نسخه خطی قرار دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه بالایی اصلاحاتی با دست خط دیگر صورت گرفته است. در میانه نسخه هم اشعاری نوشته شده است. دست خط ایوانف با ذکر «بخارا ۲۵ سپتامبر ۱۹۱۵ میلادی» آمده است.

اندازه صفحه: ۲۴، ۱۴×۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۶×۸ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۳۷ برگ و در مجموع ۲۵۳ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی و کرمی رنگ، اندکی براق [= آهار مهره شده] و گذر زمان بر آن اثر گذاشته است. نوع جوهر: جوهر سیاه و برخی کلمات با رنگ شنگرف (جوهر قرمز) نوشته شده است.

۲. این کلمه بایستی «یوافی» بوده باشد (ویراستار).

۱. در فهرست روسی همینطور است. (ویراستار)

نوع خط: نستعلیق ظریف.

نوع جلد: گالینگور شرقی اما به روش آسیای میانه مقوای ضخیم با کاغذ سبز رنگ و گوشه‌ها [لچک‌ها] قرمز مراکشی است.

۳۷. شماره نسخه: B 924 (a 730)

نام کتاب: نسخه دیگر از کتاب سابق (منازل السائرین)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه مورد نظر در مقایسه با دیگر نسخه‌های معرفی شده دیگر مفصل‌تر و عبارات بیشتر دارد.

آغاز نسخه:

حمد بی حد الهی را و درود بی عدد پادشاهی را که برداشت از دیده دلها رمد و رفع السماء بغیر عمد و بگسترانید فرش ثم استوی علی العرش و به قدرت از فهم دور.

پایان نسخه: در دل ما آرایش معرفت است به نور این آرایش معرفت آن آرایش را از ما برداشته گردان پذیر و دست گیر الحمد لله اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً یابید.

افتادگی نسخه: کامل است.

تاریخ کتابت: با نام «مکتوبات» در سال‌های ۳۲ - ۱۸۳۱ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۹۷ میلادی توسط ک. گ. زالمان از آسیای میانه به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه مطالبی یادداشت شده است و یادداشت‌هایی در دعاها و اشعار انصاری توسط خوانندگان کتاب به فارسی نوشته شده است. در حاشیه پایین صفحه ۳۰۰، ۳۰۴ اشعاری نوشته شده است و در صفحه ۱ نام ملا غیاث‌الدین کامبخت و ملا شرف بای به فارسی است.

اندازه صفحه: ۲۵، ۱۵×۸، ۲ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۸×۹ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۳۰۴ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی نازک به رنگ کرمی.

نوع جوهر: جوهر سیاه و کلمات مجزا و علامت ستاره در میان ابیات به رنگ شنگرف (جوهر قرمز) است. چارچوب بسیار نازک و قرمز و همچنین با دو خط باریک قرمز رنگ دور چارچوب متن است.

نوع خط: نستعلیق درشت.

نوع جلد: گالینگور شرقی و مقوای ضخیم به رنگ سبز—قهوه‌ای است.

۳۶. شماره نسخه: A 817 - 1

نام کتاب: منازل [السائرین]

پدید آورنده: خواجه عبدالله انصاری.

شرح اجمالی از محتوای اثر: یکی از برجسته‌ترین اثرهای انصاری است که به شکل نسخه خطی به دست ما رسیده و شامل تفاسیر صوفیانه، اصول دینی و نصیحت‌های اخلاقی است که توسط شاگردان شیخ ثبت شده است. در نسخه تزئین هم به کار رفته و اصولاً سرشار از اشعار در قالب غزل، قصیده و چهاربیتی به فرم مثنوی و مملو از حکایات و امثال است.

آغاز نسخه:

«رباعی نه هر طالب توانست اشک ریزی

نه هر عاشق ————— تواند صبح خیزی»

پایان نسخه: ظاهری و باطنی ادراک کند تا چنان چه در عالم کلیات غیب... .

افتادگی نسخه: اول و آخر صفحه و تعداد از برگ‌های میانه نسخه هم گمشده است و این نسخه مناسب نگهداری نشده است.

تاریخ کتابت: اواخر قرن هفده - هجده میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی و. آ. ایوانف از بخارا به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه مطالبی توسط خواننده نسخه به فارسی یادداشت شده است. همچنین در میانه‌های نسخه در حاشیه پایین نیز به فارسی مطالبی است.

اندازه صفحه: ۱۸×۱۰، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۶-۱۵ سطر؛ اندازه متن: (۱۵) ۱۴×۹ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۹۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی و کهنه شده در اثر گذر زمان.

نوع جوهر: جوهر سیاه و برخی کلمات و علامت ستاره به طور مجزا به رنگ شنگرف (جوهر قرمز) است متن در چارچوب قرمز رنگ است.

نوع خط: نازک نستعلیق.

(۷۵۱)

۳۸. شماره نسخه: B 2292 (Nov. 1400)**نام کتاب: نسخه دیگر از کتاب سابق (منازل السائرین)**

شرح اجمالی از محتوای اثر: یکی دیگر از نسخه‌ها که بدون عنوان است. به صورت یک جلد واحد وجود دارد، به همراه آن اثرهای دیگر نوشته شده از روی سخنان پندآمیز انصاری به شکل دعا نیز در یک جلد قرار دارند.

آغاز نسخه: آغاز نسخه همانند نسخه با شماره ثبت B 924 است

پایان نسخه: در دل ما آرایش معرفت است هنوز این معرفت آن آرایش ما از ما برداشته گردان پذیر و دست گیر الحمد لله اولاً و آخراً ظاهراً و باطناً و الله اکبر. افتادگی نسخه:

تاریخ کتابت: قبل از سال‌های ۵۱ - ۱۸۵۰ میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۹ میلادی توسط و. آ. ژوکوفسکی به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت‌نسخه‌ای: در حاشیه بالایی جلد نسخه مطالبی و اشعاری به فارسی و به خط ریز نوشته شده است. در صفحه ۲۰۱۲۶ تاریخ ۱۲۷۸ هجری قمری مصادف با ۶۲ - ۱۸۶۱ میلادی ثبت شده است.

اندازه صفحه: ۲۰، ۱۳×۵ سانتیمتر؛ **تعداد سطر:** ۹ سطر؛ **اندازه متن:** ۱۵×۷، ۵ سانتیمتر؛ **تعداد برگ:** ۱۲+۲۶۱+۰۱۲ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی نازک به رنگ کرم، برگ‌ها براق ولی غیر یکنواخت.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق درشت.

نوع جلد: گالینگور شرقی و مقوای ضخیم به روش آسیای میانه و کاغذ زرد رنگ با گوشه‌ها [لچک‌ها] قرمز مراکشی است.

(۷۵۲)

۳۹. شماره نسخه: C 1090 (Nov. 3)**نام کتاب: نسخه دیگر از کتاب سابق (منازل السائرین)**

شرح اجمالی از محتوای اثر: نام اثر در این نسخه «کتاب منازل الاسرار» نوشته شده است، که این نام توسط یکی از

خوانندگان وارد نسخه شده است. مطالب بیشتری در مقایسه با نسخه‌های دیگر دارد. محتوی بخش‌های قابل توجهی از کنز السالکین نیز می‌باشد.

آغاز نسخه: آغاز نسخه همانند نسخه با شماره ثبت B 924 است.

پایان نسخه: انجامه نسخه همانند نسخه با شماره ثبت B 2292 است.

افتادگی نسخه: کامل است.

تاریخ کتابت: سی ام دسامبر سال ۱۸۶۴ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: سلطان خواجه.

سابقه نسخه: و در سال ۱۹۰۸ میلادی توسط ک. گ. زالمان از تاشکند به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت‌نسخه‌ای: در حاشیه و صفحات میانی نسخه یادداشت‌هایی به فارسی یا غالباً به روسی و یا اشعاری به فارسی است و نیز به زبان فرانسه نوشته شده که: <تاشکند ۲ ایون^۱ ۱۹۰۸ میلادی>.

اندازه صفحه: ۲۶×۱۵، ۵ سانتیمتر؛ **تعداد سطر:** ۱۵ سطر؛ **اندازه متن:** ۱۶، ۸×۶، ۷ سانتیمتر؛ **تعداد برگ:** ۲+۲۸۱+۰۰۶ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی نازک، زرد رنگ؛ اندکی براق [= آهار مهره شده].

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول و علامت ستاره و ابیات متفاوت از هم با رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: نستعلیق درشت.

نوع جلد: گالینگور شرقی و مقوای ضخیم به روش آسیای میانه و کاغذ سبز تیره رنگ، گوشه‌ها [لچک‌ها] دارای آرم قرمز است.

(۷۵۳)

۴۰. شماره نسخه: B 1859 (Nov. 135)**نام کتاب: نسخه دیگر از کتاب سابق (منازل السائرین)**

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه از پایان افتادگی دارد و [باید دانست که] نیمی از اثر [تاکنون] چاپ شده است. در برخی بخشها اختصارشدگی‌هایی مشاهده می‌گردد و در اشعار نیز، ابیات متفاوتی وجود دارد.

آغاز نسخه: همانند نسخه با شماره ثبت B 924 است.

۱. شاید هم <یلول> بوده باشد (ویراستار).

ایوانف با ذکر محل خریداری کتاب بخارا، تاریخ ۴ اکتبر سال ۱۹۱۵ میلادی آمده است.

اندازه صفحه: ۲۶، ۱۹×۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۹ - ۱۶ سطر؛ اندازه متن: ۲۴×۱۱، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲۱۸ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی در انواع مختلف در رنگ خاکستری و زرد است.

نوع جوهر: جوهر سیاه و کلماتی مشخص علائم به رنگ شنگرف (جوهر قرمز) است.

نوع خط: نسخ ضخیم با عناصری از نستعلیق.

نوع جلد: گالینگور به سبک آسیای میانه و مقوای ضخیم و به رنگ سبز روشن است.

(۷۵۵)

۴۲. شماره نسخه: C 1467 (Nov. 1012) 5

نام کتاب: کنز السالکین

توضیح نام اثر: گنجینه سالکان طریق الهی.

پدید آورنده: خواجه عبدالله انصاری.

شرح اجمالی از محتوای اثر: نویسنده عارف و دانشمند کنز السالکین با آوردن تمثیلات و اشعار فراوان و نغز به کتاب ارزش هنری داده است. بخش‌های مختلف کتاب مسجع و مقفّی و موزون است. در این نسخه فصول شش گانه «کنز السالکین» (اندک تفاوتی با فصول نسخه چاپ شده تهران توسط گنابادی و دستجردی (۱۳۱۹ش/۱۹۴۰) دارد. عناوین نسخه چاپ شده تهران عبارتند از:

- فصل یک: در مقالات عقل و عشق؛
- فصل دو: در مباحثه شب و روز؛
- فصل سوم: در بیان قضا و قدر؛
- فصل چهارم: در عنایت رحمان به انسان؛
- فصل پنجم: در حق درویشان مجازی و حقیقی؛
- فصل ششم: در غرور جوانی و تیرماه پیری و موت حضرت مردگان.

لیکن عناوین فصول در نسخه ما (انستیتو) اندک تفاوتی دارند. از جمله عنوان فصل اول در نسخه انستیتو عبارت است از: «در مقامات عقل و عشق» و عنوان فصل چهارم عبارت است از: «در عنایات ایزد در باره ی ایشان» و عنوان فصل ششم عبارت است از: «در غرور بهار جوانی و تیرماه پیری»^۱

۱. فهرست نویس روس تیرماه را به تیره ماه (سیاهی) ترجمه کرده است، در حالیکه به قرینه بهار شاید مراد همان تیرماه به نشانه سخنی دوران پیری در برابر

پایان نسخه: هر آینه اثر عظیم باشد و مهتر عالم را فرمودند و اذکر فان الذکری [تنفع] [لمؤمنین، این منفعت یا صورتی خواهد بود یا معنوی تا قاعده روش و واعظ....

افتادگی نسخه: ناقص است.

تاریخ کتابت: با عنوان «من مقالات خواجه عبدالله انصاری» در قرن نوزده میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۶ میلادی توسط و. آ. ایوانوف از ایران، شهرهمدان به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای:

اندازه صفحه: ۲۱×۱۶ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۸ سطر؛ اندازه متن: ۱۵، ۱۰×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۸۰ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی و مورد تأثیر گذر زمان قرار گرفته است. در صفحه‌هایی لکه‌های زرد مشهود است.

نوع جوهر: جوهر سیاه و کلماتی مجزا با رنگ شنگرف (جوهر قرمز) است.

نوع خط: نستعلیق بی کیفیت با عناصری از ثلث.

نوع جلد: چرم شرقی، نرم و قهوه‌ای و گوشه‌های کار [= لچک‌ها] صدمه دیده است.

(۷۵۴)

۴۱. شماره نسخه: C 1543 (Nov. 1155)

نام کتاب: نسخه دیگر از کتاب سابق (منازل السائرین)

شرح اجمالی از محتوای اثر: متن این نسخه با نسخه شماره B 924 مطابقت دارد و اشعار در سطوری با عناوین رباعی و شعر و نظم قرار گرفته‌اند.

آغاز نسخه: آغاز نسخه تقریباً به صورت لفظی با متن نسخه با شماره ثبت B 924 مطابقت دارد.

پایان نسخه: انجامه نسخه تقریباً به صورت لفظی با متن نسخه با شماره ثبت B 924 مطابقت دارد.

افتادگی نسخه: نسخه کامل است.

تاریخ کتابت: قرن هجده میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی توسط و. آ. ایوانف از بخارا به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه در گوشه به زبان فارسی اشعاری نوشته شده است. دست خط

این نسخه از کنز الساکین در لیست آثار خواجه عبدالله انصاری که توسط و. آ. ژوکوفسکی جمع‌آوری شده است وجود ندارد، اما در اثر روحانی نام این اثر نیز آمده است. روحانی هم عناوین فصول شش‌گانه را به شکلی ساده‌تر بیان کرده است.

آغاز نسخه: حمد بی حد الهی را و ثنایی بی عدد پادشاهی را که برداشت از دیده دلها رمد و رفع السماوات بغیر عمد و بگسترانید فرش ثم استوی علی العرش و بقدرت از فهم دور و جعل الظلمات و النور...

پایان نسخه: زیرا که از تو همه نیک آید و از من همه بد الهی چون سنگ را بار است و سنگ را دیدار است عبدالله را با نومی‌دی چه کار است رباعی.

«از لطف تو هیچ بنده نومی‌د نشد»

مقبول تو جز مقبل جاوید نشد»

«لطفت به کدام ذره پیوست دمی»

کان ذره به از هزار خورشید نشد»

اضافاتی غیر از کنز الساکین: در این مجموعه افزون بر کنز الساکین هفت اثر دیگر به نظم و نثر آمده است.

افتادگی نسخه: ناقص است و نسخه‌چندان مناسبت حفظ نشده است.

تاریخ کتاب: ربیع الاول سال ۱۲۲۷ برابر با پانزده مارس — چهارده آوریل سال ۱۸۱۲ میلادی.

مکان کتاب: آسیای میانه.

نام کاتب: ملا رجب باقی مخدوم ابن دام الله تورسون باقی.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی توسط و. آ. ایونف از

بخارا به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱ دست خط ایوانف در مورد خرید نسخه بخارا ۲۴ سپتامبر ۱۹۱۵ ثبت شده است. در حاشیه نسخه با جوهر و دست خط خواننده مطالبی با مداد درنسخه است.

اندازه صفحه: ۲۴×۱۴، ۲ سانتیمتر؛ **تعداد سطر:** نیامده است؛ **اندازه متن:** نیامده است؛ **تعداد برگ:** ۹۸ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی و نازک و بسیار تحت تاثیر گذر زمان قرار گرفته است.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق غیر حرفه‌ای [تحریری].

نوع جلد: گالینگور به سبک آسیای میانه و مقوای ضخیم و

روکش پارچه‌ای به رنگ زرد و سبز است.

(۷۵۶)

۴۳. شماره نسخه: C 1467 – 2 (Nov. 1012)

نام کتاب: رساله در بیان درویشی

توضیح نام اثر: در نسخه عنوان چنین آمده است «از حضرت خواجه عبدالله انصاری رساله در بیان درویشی».

پدید آورنده: خواجه عبدالله انصاری.

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه حاوی بخشی‌هایی از اثر انصاری است. [البته] آخرین بخش نسخه گم شده است.

آغاز نسخه: بدان ای سالک تا توانی زهد و تقوا و پرهیز را از دست مرد و زن مخواه که طالب دنیا شوی و در طلب دنیا دین بر باد دهی.

پایان نسخه: صوفی از خویش تا نپوشد چشم × برک و بار وفا به باغش نیست × چشم امید بر رخی بگشود × هر که را دل ز درد داغش نیست × تمت باب هفتم اندر صفت آن مرغیکه در آسمان هفتم است و صفت او... . افتادگی نسخه: ناقص است.

نوع نسخه: این نسخه در زمره نسخ مجموعه‌ای قرار دارد.^۲

اندازه متن: ۱۹، ۹×۵، ۵ سانتیمتر؛ **تعداد برگ:** ۴۰ برگ.

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه شماره ۴۲ همین جلد بنگرید.

(۷۵۷)

۴۴. شماره نسخه: A 817 – 2

نام کتاب: مناجات

توضیح نام اثر: در این نسخه چنین عنوانی وجود دارد: «رساله عارفان».

پدید آورنده: خواجه عبدالله انصاری.

شرح اجمالی از محتوای اثر: این اثر شامل تعالیم و جملات عرفانی و آیات قرآنی و همچنین برخی کلمات قصار و اشعار مذهبی و عرفانی است. اول نسخه مفقود شده است **آغاز نسخه:** بود و نابود من تو را یکسان × از غم به هان مرا شادی برسان ×^۳ الهی ترسانم از بدی خود × پیامرز مرا به خودی

۱. به نظر می‌آید "پرهیز" باشد نه "پرهیز". (ویراستار)

۲. نسخ مجموعه‌ای به آن دسته از نسخی اطلاق می‌شود که متضمن بیش از چند کتاب یا اثر از چند نویسنده باشند. (ویراستار)

۳. احتمال زیاد در اصل "برهان" بوده نه "هان". شاید اشکال در هنگام تایپ

شادابی و طراوت بهار باشد. (ویراستار)

817 - ۲ است.

افتادگی نسخه: ناقص است و برگه‌هایی از صفحات میانه گمشده است.

تاریخ کتابت: یکی دیگر از نسخه‌ها با عنوان «مناجات حضرت عبدالله انصاری»، شعبان سال ۱۱۲۲ هجری قمری برابر با سپتامبر - اکتبر سال ۱۷۱۰ میلادی رونویسی شده است. مکان کتابت: در اطراف ولگا.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۴ میلادی از جمهوری خود مختار تانارستان شوروی وارد شده است، و در هیئت نسخه شناسی فرهنگستان علوم شوروی قرار دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۰، ۷ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۶ سطر؛ اندازه متن: ۱۸×۷ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک و از گذر زمان صدمه خورده است.

نوع جوهر: مرکب سیاه.

نوع خط: نستعلیق شکسته.

نوع جلد: صحافی ندارد.

(۷۵۹)

۴۶. شماره نسخه: B 1005 - 5 (841)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مناجات خواجه

عبدالله انصاری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این مجموعه حدود ده اثر دیگر به نظم و نثر وجود دارند.

آغاز نسخه: آغاز نسخه همانند نسخه با شماره ثبت B 3404 است.

پایان نسخه: ای درویش در عبادت خیر کن تا دنیا به سر آید و به چشم عبادت پیر آید و بخت ازلی به در آید و در سعادت بگشاید و آفتاب جمال الهی روی نماید آمین یا رب العالمین.

افتادگی نسخه: نسخه ناقص است.

تاریخ کتابت: قرن هیجده میلادی.

مکان کتابت: ایران رونویسی.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۱۹ میلادی وارد روسیه شده است، و در مجموعه ژ. ال. روسلو، در ترکیب یک مجموعه واحد نسخه‌های خطی قرار دارد.

خود.

پایان نسخه: ای درویش در عبادت صبر کن محنت دنیا به سر آید تخم عنایت بر آید و صبح وصال بر آید و در سعادت گشاید و اقبال جمال الهی روی بنماید آمین یا رب العالمین. افتادگی نسخه: نسخه ناقص است.

تاریخ کتابت: ۱۳۰۷ هجری قمری مصادف با ۱۸۸۹ میلادی.

مکان کتابت: بمبئی.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه در یک جلد مجموعه نسخه‌های خطی به همراه «منازل السائرین» عبدالله انصاری قرار گرفته است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: نیامده است؛ تعداد سطر: ۱۴ - ۱۲ سطر؛ اندازه متن: (۱۵ یا ۱۴/۵ یا ۹ سانتیمتر.

تعداد برگ: ۱۲ (۹۱a + ۱۰۲b) برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک با کیفیت پایین و در گذر زمان صدمه خورده است.

نوع جوهر: با دوات و برخی کلمات و علامت ستاره به رنگ شنگرف (جوهر قرمز) است.

نوع خط: نسخ ضخیم و بی دقت [تحریری].

نوع جلد: نیامده است.

(۷۵۸)

۴۵. شماره نسخه: 3404 - 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مناجات خواجه

عبدالله انصاری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: اشعار در یک سطر نگارش یافته است. جدا کردن اشعار توسط علامت ستاره و این باعث مشکل در سطور شده است. این نسخه مانند نسخه اصلی کتاب مناجات با مناجات عارفانه شروع می‌شود.

آغاز نسخه:

«ای ز دردت بی دلان را بوی درمان آمده

یاد تو مر عاشقان را مونس جان آمده

صد هزاران همجو موسی مست در هر گوشه

رب ارنی گو شد و دیدار جویان آمده»

پایان نسخه: انجامه نسخه همانند نسخه با شماره ثبت A

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱ یادداشت‌هایی از خوانندگان نسخه است.

اندازه صفحه: ۲۲، ۱۱×۶ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۳ سطر؛

اندازه متن: ۱۷، ۷×۴ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۰۳+۰۱

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی و با رنگ کرمی؛ اندکی براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه و کلماتی مشخص و علامت ستاره میان ابیات به رنگ شنگرف (جوهر قرمز) و چارچوب کل کتب از طلا.

نوع خط: به خط باریک نستعلیق است.

نوع جلد: جلد نسخه مقوایی است.

(۷۶۰)

۴۷. شماره نسخه: B 2292 – 1 (Nov. 1400)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مناجات خواجه

عبدالله انصاری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: یکی دیگر از نسخه‌های بدون عنوان، به صورت یک جلد نسخه خطی به همراه اثر «منزل السائرین» وجود دارد.

آغاز نسخه: آغاز نسخه همانند نسخه با شماره ثبت B 3404 است.

پایان نسخه: انجامه نسخه همانند نسخه با شماره ثبت B 3404 است.

افتادگی نسخه: نسخه ناقص است.

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه شماره ۳۸ بنگرید.

(۷۶۱)

۴۸. شماره نسخه: B 247

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مناجات خواجه

عبدالله انصاری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: به نام «من اشعار و کلمات انصاری» آمده است. مشتمل بر مناجات‌های منشور و منظوم خواجه عبدالله است. همچنین قسمت‌هایی از آن با نسخ چاپ شده «انوار و التحقيق» و «الهی نامه» و «نصیحت نامه وزیر» مطابقت دارد.

آغاز نسخه: (بیت‌های ابتدایی این نسخه بر خلاف بسیاری دیگر از نسخه‌های ماست):

«ای ز دردت خستگان را بوی درمان آمده

یساد تو مر عاشقان را مونس جان آمده»

پایان نسخه: اگر می‌خواهی از آن خواه که دارد و می‌خواهد

که خواهی از آن خواه که ندارد می‌ترسد که خواهی مرجبا قومی که داد بندگی را داده‌اند ترک دنیا گفته‌اند و از همه آزاده‌اند.

افتادگی نسخه: نسخه مورد نظر ناقص است. اما از جهت هنری بسیار خوب نگهداری شده است.

تاریخ کتابت: یکی دیگر از نسخه‌ها با عنوان «از اشعار و کلمات عبدالله انصاری» است و این نسخه در ۹ ربیع الثانی ۱۲۵۹ برابر با دهم ژوئن ۱۸۴۰ میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: این نسخه در آذربایجان و برای صاحب کتابخانه‌ای در آذربایجان به نام میرزا صاحب رونویسی شده است.

نام کاتب:

سابقه نسخه: به صورت مجموعه واحدی از نسخه‌های خطی به همراه «گلشن راز» شبستری و نامه‌های قائم مقام، در سال ۱۹۰۶ میلادی وارد روسیه شده و در مجموعه و. آ. ایوانف در ترکیب مجموعه‌ای نسخه‌های خطی قرار دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای:

اندازه صفحه: ۲۰×۱۲ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۵، ۶×۵، ۵ سانتیمتر.

تعداد برگ: ۱۰ (۵۸ – ۴۹) و در کل جلد ۵۸ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی و ضخیم به رنگ توسی – سبز، دارای شفافیت [اندکی آهار مهره شده].

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: با خط نستعلیق با چارچوب طلایی در کل کتاب.

نوع جلد: گالینگور شرقی و ضخیم و از چرم و گوشه کار [لچک‌ها] کاغذی آبی رنگ است و در برخی برگ‌ها لکه‌های خاکستری و آبی دیده می‌شود.

(۷۶۲)

۴۹. شماره نسخه: B 2750 – 4

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مناجات خواجه

عبدالله انصاری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه در واقع فشرده نسخه‌های قبلی و با نسخه‌های قبلی مطابقت دارد، مگر در موارد جزئی. علاوه بر این، نسخه شامل آثار صوفیانه، چون: «پند نامه ی سعدی» و «لوايح جامی» و دعا و دیگر مطالب است.

آغاز نسخه: آغاز نسخه همانند نسخه با شماره ثبت B 1005 – ۵ است.

پایان نسخه: انجامه نسخه نیز همانند نسخه با شماره ثبت B

1005 - ۵ است. اما با چندین تفاوت:

ای درویش در عبادت صبر کن که محنت دنیا به سر آید و تخم سعادت بر آید و بخت ازلی به در آید و صبح وصال روی نماید و در سعادت بگشاید و آفتاب جمال الهی جلوه آید آمین یا رب العالمین.

افتادگی نسخه: نسخه مورد نظر ناقص است و صفحات ۱-۷ گم شده است.

تاریخ کتابت: یکی دیگر از نسخه‌ها با عنوان «رساله حضرت مقبول باری خواجه عبدالله انصاری» در قرن نوزده میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: در اطراف ولگا.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۴ میلادی از جمهوری خود مختار تاتارستان شوروری وارد شده است و در هیئت نسخه شناسی فرهنگستان علوم شوروری قرار دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱ یادداشتی از صاحبان نسخه به فارسی است.

اندازه صفحه: ۲۱، ۱۶×۳، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۴، ۸×۶، ۷ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۰۵+۰۰۱

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی به رنگ کرم و تحت تاثیر زمان قرار گرفته است.

نوع جوهر: با مرکب سیاه و برخی کلمات با رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: گالینگور شرقی با مقوای ضخیم با کاغذ خاکستری گوشه‌ها [لچک‌ها] از چرم قهوه‌ای رنگ است.

(۷۶۳)

۵۰. شماره نسخه: C 1489 - (Nov. 1064) 2

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مناجات خواجه

عبدالله انصاری)

آغاز نسخه: آغاز نسخه همانند نسخه با شماره ثبت B 3404 است.

پایان نسخه: (کمی با نسخه با شماره ثبت B 3404 متفاوت است)

ای درویش در عبادت صبر کن محنت به سر آید و تخم عنایت بر آید بخت ازلی به در آید و صبح وصال بر آید در سعادت بگشاید و آفتاب جمال روی نماید آمین یا رب العالمین.

افتادگی نسخه: نسخه ناقص است.

تاریخ کتابت: بدون عنوان، در قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: در آسیای میانه.

نام کاتب: مشخص نیست.

سابقه نسخه: و در سال ۱۹۱۵ میلادی توسط و. آ. ایوانف از بخارا به انستیتو وارد شده و در ترکیب یک جلد واحد از نسخه‌های خطی مجموعه‌ای به همراه دو اثر صوفیانه «اسرار الاولیا» بدر اسحاق و «رساله» احمد کاشانی، قرار دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه یادداشت‌هایی برای تکمیل متن نسخه قرار دارد و مطالبی از خواننده‌های کتاب به فارسی است. مهری به نام عبدالحلیم و به تاریخ ۱۲۶۸ هجری قمری برابر ۵۲ - ۱۸۵۱ میلادی دارد.

اندازه صفحه: ۲۲، ۱۳×۷، ۲ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۵×۷ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۵۸+۰۰۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با کیفیت پایین و زرد رنگ و و رنگ کاغذ از گذر زمان تیره شده است.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق استادانه [ممتاز].

نوع جلد: جلد شرقی و ضخیم و چرم قهوه‌ای روشن است.

(۷۶۴)

۵۱. شماره نسخه: C 1609 - (Nov. 1296) 4

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مناجات خواجه

عبدالله انصاری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: یکی دیگر از نسخه‌ها با عنوان «من کلام ندیم حضرت باری خواجه عبدالله انصاری». در این مجموعه، فرهنگ لغت فارسی «معیار جمالی»، قسمت‌هایی از رساله صوفی، اشعار و یادداشت‌های نسبت داده شده به اشخاص مختلف نیز وجود دارند.

آغاز نسخه: آغاز نسخه (همانند نسخه با عنوان «الهی نامه» در کاتالوگ سیمینووا و کاتالوگ بلوشه است):

دل ز جان پرسید که اول این کار چیست و آخر این کار چیست و ثمره این کار چیست چون جواب داد که اول این کار فناست و آخر این کار وفا و ثمره اش لقاست.

پایان نسخه: ای عزیز بدان که دنیا جای غرور است و شهرستان سرور است رباط است ما اقامت بساط است ما استقامت زخم نیش مرحم است طلاق داده ابراهیم ادهم است. افتادگی نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: در قرن هیجدهم میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: شمال هند.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی توسط و. آ. ایوانف از بخارا به انستیتو وارد شده و در ترکیب نسخه‌های خطی مجموعه‌ای قرار دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات داخلی کتاب در حاشیه بالایی توسط صاحبان نسخه مطالبی یادداشت شده است. و در صفحه ۱ این نسخه مهر مدور با ذکر نام ملاعبد الوحید ابن ملا محمد شریف تاریخ ۱۲۶۰ هجری قمری و مهر مربعی شکل با نام خواجه نصرالدین حسینی بن خواجه عبیدالله به تاریخ ۱۲۴۱ برابر ۲۶ - ۱۸۲۵ میلادی است.

اندازه صفحه: ۲۳، ۱۳×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۵ - ۲۴ سطر؛ اندازه متن: ۲۰، ۱۰×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۳۸+۰۵ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، زرد و خاکستری، نازک؛ براق [= آهار مهره شده].

نوع جوهر: با جوهرسیاه و ستاره‌های میان رباعی‌ها به رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: نستعلیق درشت.

نوع جلد: جلد شرقی با مقوای ضخیم و پوشش چرم عنابی گوشه‌ها [لچک‌ها] با چرم... در هر دو گوشه شکل مدالیون است.

(۷۶۵)

۵۲. شماره نسخه: C 950 - 4

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مناجات خواجه

عبدالله انصاری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: که در این ترکیب چند اثر دیگر به زبان‌های فارسی و عربی نیز وجود دارند.

آغاز نسخه: الحمد لله و رب العالمین و الصلوات و السلام علی خیر... ای عزیز دل از جان پرسید که اول این کار چیست و آخر این کار چیست و ثمره چه جان جواب داد که...

پایان نسخه: دل به دست آر تا کسی باشی به کودکی رستی به جوانی مستی و به پیری پستی خدا را که پرستی حقیقت دریاست شریعت کشتی....

افتادگی نسخه: نسخه ناقص و در گذر زمان صدمه زیاد دیده است.

تاریخ کتابت: این نسخه بدون عنوان و در قرن هیجدهم میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: ترکیه [عثمانی].

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۶ میلادی از طریق مجموعه انسکایا به انستیتو وارد شده و در زمره نسخه‌های خطی مجموعه‌ای قرار دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در این نسخه حاشیه اشعار عربی نوشته شده است.

اندازه صفحه: ۲۲×۱۶، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۴×۸، ۸ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۹۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی و بسیار صدمه دیده است. نوع جوهر: با جوهر سیاه و عنوان فصول با رنگ شنگرف (جوهر قرمز) است.

نوع خط: نیامده است.

نوع جلد: فرم جدید جلد و از کاغذ سیاه.

(۷۶۶)

۵۳. شماره نسخه: C 1819 - 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مناجات خواجه

عبدالله انصاری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: به نام رساله خواجه عبدالله انصاری است. در نسخه گزیده ای از بخش‌های کوچک اشعار و ابیات منتخب از اثر وی «مناجات» انصاری است. گزیده‌ها بدون توجه به ترتیبات موجود در نوشته وی صورت گرفته است. این نسخه شامل عباراتی بود که در «انوار التحقیق» یا برخی تفاوت‌ها در ابیات داخلی به ترتیب سابق چاپ شده است.

آغاز نسخه: آغاز نسخه همانند نسخه با شماره ثبت B 3404 است.

پایان نسخه: و صبح وصال بر آید و در سعادت و آفتاب جمال الهی روی نماید آمین یا رب العالمین هذه الرساله الشریفه المبارکه المیمونه کلام خواجه عبدالله انصاری.

افتادگی نسخه: نسخه ناقص و در صفحه یک شش سطر از مطالب به خاطر پارگی از دست رفته و در اثر رطوبت و نگارش اثر با دوات برخی مطالب اول و آخر نسخه مبهم و غیر قابل خواندن است.

تاریخ کتابت: با عنوان «رساله خواجه عبدالله انصاری»، در قرن نوزده میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

(۷۶۸)

۵۵. شماره نسخه: B 4460

نام کتاب: (اشعار عبدالله انصاری)

توضیح نام اثر: عنوان دیگرش «مناجات خواجه عبدالله انصاری» است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: ۴۳ بیت که شامل دعاها و مختلف است. هر بیت در دو سطر نوشته شده است. این نسخه در ترکیب مجموعه شاعران و بخشهایی از اشعار ۴۴ شاعر ایرانی و آسیای میانه از جمله حافظ، صائب، بیدل، ابن یمن و دیگران. در این نسخه علاوه بر این: بوستان سعدی، لیلی و مجنون عبدالله بخارایی و فال نامه مشفق و همچنین مطالب مذهبی موجود است.

آغاز نسخه:

«خداوندا به حق خود فضل ست به حق رحمت اظهار
عدل ست
به حق قدرت توست به روح افلاک به حق صنعت در پرده
خاک»

پایان نسخه:

«بنامت ختم کردم این مناجات تو میدانی توی قاضی حاجات»

افتادگی نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: این نسخه در سال ۱۲۷۹ هجری قمری برابر با ۶۳ - ۱۸۶۲ میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: در آسیای میانه رونویسی شده است.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۴۴ میلادی توسط آ. یو. یونوسوف، از تاشکند وارد انستیتو شده و در ترکیب مجموعه‌ای از اشعار و تکه‌هایی از شعرهای چهل و چهار شاعر ایران و آسیای میانه قرار دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه توسط یکی از خوانندگان نسخه ۹ بیت شعر نوشته شده و در صفحات داخلی مطالبی از صاحبان نسخه به فارسی یادداشت شده و به روسی یونسف، تاشکند، ۱۹۴۴ میلادی، شماره ۶ ثبت است.

اندازه صفحه: ۲۱. ۱۷×۵ سانتیمتر؛ **تعداد سطر:** ۱۶ سطر؛ **اندازه متن:** ۱۷×۱۵ سانتیمتر؛ **تعداد برگ:** ۲۹۷ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، زرد و خاکستری کیفیت کاغذ پایین است.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۰ میلادی توسط ان. اف. پاسخین از آسیای میانه به انستیتو وارد شده است و در زمره نسخه‌های خطی مجموعه‌ای قرار دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه یادداشت‌های متفاوت و در ضمیمه هم یادداشت‌های ریز فراوانی به زبان فارسی است.

اندازه صفحه: ۲۴×۱۳ سانتیمتر؛ **تعداد سطر:** ۲۹ - ۲۸ سطر؛ **اندازه متن:** ۲۰×۱۱ سانتیمتر؛ **تعداد برگ:** ۲۷۸ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک بد جلد شده و در اثر گذر زمان بسیار صدمه دیده است.

نوع جوهر: دوات سیاه و کلمات مثل قصیده، بیت، رباعی و ستاره‌های جداکننده ابیات به رنگ شنگرف (جوهر قرمز) است. **نوع خط:** با خط نستعلیق شکسته نوشته شده است.

نوع جلد: گالینگور شرقی، طبق روش آسیای میانه با مقوای ضخیم و کاغذ پوشش قرمز و قهوه‌ای و گوشه‌ها [لچک‌ها] به رنگ قرمز مراکشی است. روی جلد نیز مهرهای قالبی و ضربی می‌باشد.

(۷۶۷)

۵۴. شماره نسخه: C 1819 - 2

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مناجات خواجه

عبدالله انصاری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نام نسخه را الهی نامه داده‌اند. نسخه شامل گزیده‌ای از مطالب مناجات نامه انصاری است. ترتیب نسخه بر اساس مطالب کتاب است. موضوعات نسخه با نسخه چاپ شده مناجات تفاوت دارد.

آغاز نسخه: آغاز نسخه الحمد لله رب العالمین و العاقبه المتقین و الصلاه و السلام علی خیر خلقه محمد و اله و اصحابه اجمعین قال شیخ الامام المحقق عبدالله انصاری.... که شانزده چیز باید کرد تا مرد را به دوستی بشاید.

پایان نسخه: می‌دان که چه می‌کنی کجا خواهی رفت ای حسن تو را بحر مقامی نامی ای از تو بهر گمشده پیغامی کس نیست که نیست بهر مند از تو لیک اندر خور خود به جورعه یا جامی تمت الرساله الموسومه بالهی نامه بمنه و جوده.

افتادگی نسخه: نسخه در اثر رطوبت صدمه دیده و به خاطر نگارش با دوات بسیاری مطالب ناخوانا است.

اندازه صفحه: نیامده است؛ **تعداد سطر:** ۲۷-۲۴ سطر؛ **اندازه متن:** ۲۰×۵، ۱۱×۵ سانتیمتر؛ **تعداد برگ:** ۵ برگ.

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۵۴ بنگرید.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: گالینگور شرقی (به روش آسیای میانه) با مقوا و با کاغذ سبز تیره و گوشه‌ها [لچک‌ها] چرم قرمز است.

(۷۶۹)

۵۶. شماره نسخه: C 2417 - 2

نام کتاب: رساله از گفتار... شیخ عبدالله انصاری

شرح اجمالی از محتوای اثر: مطالبی از مجموعه آثار انصاری است که شامل پندها و دعاها است. اشعار در این نسخه کمتر است. مطالبی از آثار وی چون: مناجات نامه، الهی نامه و انوار التحقیق است.

آغاز نسخه: الحمد لله رب العالمین و العاقبه المتقین و الصلوه و السلام شیخ عبدالله انصاری... فرموده‌اند که اول چیزها با خداست عزّ و جلّ و بازگشت همه بدوست و خدای تبارک...

پایان نسخه: ناگاه ابر غریب بر آمد و باران رحمت فرو بارید طالب به مطلوب رسید حقا که چنین و حق برین گواه جا شد خجل گشت و نومید شد قصه این است سخن کوتاه الله و علم.

افتادگی نسخه: در صفحات نسخه لکه تیره که متن تحت تاثیر قرار داده است.

تاریخ کتابت: این نسخه قبل از سال ۱۲۷۳ هجری قمری برابر ۵۷ - ۱۸۵۶ میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۴۱ میلادی توسط آ. خ. مارگولان از آسیای میانه به انستیتو وارد شده و در ترکیب یک نسخه خطی مجموعه‌ای قرار دارد، که در آن دو اثر دیگر در مورد تصوف و فقه وجود دارند.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: یادداشت کوچکی از صاحب نسخه به فارسی و مهری بیضی شکل بنام فیض الله رئیس خواجه بن خواجه شیخ الاسلام علوی ثبت است.

اندازه صفحه: ۲۶، ۱۵×۴، ۸ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۷×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۲۴+۱۷۴+۰۲۴ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، کرمی و براق [= آهار مهره شده].
نوع جوهر: جوهر سیاه و کلمات خاص با رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: نستعلیق شکسته و درشت.

نوع جلد: گالینگور شرقی (به روش آسیای میانه) با مقوا و با کاغذ سبز تیره و گوشه‌ها [لچک‌ها] چرم قرمز است.

(۷۷۰)

۵۷. شماره نسخه: C 111 - 2 (268a)

نام کتاب: الهی نامه

توضیح نام اثر: عنوان دیگر این اثر «من فیوضات» است. پدیدآورنده: خواجه عبدالله انصاری.

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل مجموعه‌ای از دعاها و کوتاه و کلمات قصار مذهبی و عرفانی، موجز نویسی یا پند نویسی، احکام و نصایح است. در بخش مختص اشعار مناجات نامه انصاری تکرار می‌شود. نسخه بدون ساختار و بی‌فرم است.

آغاز نسخه: الهی نهان از خود در تو می‌زارم حجاب می‌بینم و کشف پندارم الهی از هر چه می‌پندارم دیگرم هر نفسی که به زخم بهترم.

پایان نسخه: و بدان عمل کن اول آن که تا مرا از ملک معزول به بینی از ملوک دنیا مترس دویم آنکه تا حزانه مرا خالی به بینی از خلق چیزی مطلب سیم آنکه تا شیطان را مرده به بینی....

افتادگی نسخه: تحت تاثیر رطوبت قرار گرفته و صفحه اول پاره شده و برخی مطالب متن صدمه دیده و دوباره بازسازی شده است و در جلد فرو رفتگی است و لکه‌های در برگه‌ها مشهود است.

تاریخ کتابت: بخش قدیم این نسخه در سال ۹۵۷ هجری قمری برابر با ۱۵۵۰ میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: شاید در ایران.

نام کاتب: بابا میرک تاشکندی.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۹۰ میلادی توسط و. و. رادلوف وارد انستیتو شده و در ترکیب نسخ مجموعه‌ای است، که در آن آثار صوفیانه وجود دارند.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه تاریخ نگاری فارسی نوشته شده و یک مهر بیضی شکل با علامت افسانه‌های شرقی که منسوب به ابوبکر وراق است.

اندازه صفحه: ۲۴، ۱۶×۳ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۷، ۹×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۱ - ۱۸۰ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی و ضخیم و تحت تاثیر زمان قرار گرفته است.

نوع جوهر: جوهر سیاه و برخی عناوین و اشعار با رنگهای

[لیچک‌ها] به چرم قهوه‌ای تیره است.

(۷۷۲)

۵۹. شماره نسخه: A 1332 - 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (الهی نامه)

توضیح نام اثر: عنوان دیگر این اثر «مناجات نامه خواجه عبدالله انصاری» است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل برگزیده اشعار از الهی نامه که اغلب با عباراتی از انوار التحقیق است. این نسخه در مجموعه‌ای از آثار کوچک به زبان عربی و فارسی قرار دارد.

آغاز نسخه: مناجات گوهر بار و در نثار مقرب حضرت باری خواجه عبدالله انصاری قدس سره الهی این چه شفقست که با دوستان خود کرده که هر که ایشان را شناخت تو را یافت. پایان نسخه:

«خود را به زبان خود شکستن رعناست و این قول عبدالله انصاریست»

افتادگی نسخه: آخر نسخه گم شده و به دلیل تماس با رطوبت کثیف شده و در نسخه لکه‌های زرد است.

تاریخ کتابت: با عنوان «مناجات خواجه عبدالله انصاری»، در قرن نوزده میلادی رونویسی شده است. مکان کتابت: در اطراف ولگا.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۴ میلادی از جمهوری خودمختار تاتارستان توسط هیئت نسخه شناسی فرهنگستان علوم شوروی به انستیتو وارد شده در ترکیب نسخه‌های خطی مجموعه‌ای قرار دارد، که در این مجموعه بسیاری آثارهای کوچک به زبان‌های فارسی و عربی نیز وجود دارند.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه اشعار ۴ بیتی از انصاری و یادداشت‌های از خواننده این نسخه به فارسی نوشته شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۱۱ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۷ - ۶ سطر؛ اندازه متن: ۱۱، ۶×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۳۵ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی و به رنگ سبز مایل به خاکستری است.

نوع جوهر: جوهر سیاه و رنگ ستاره‌های جدا کننده بین متن به رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: نستعلیق شکسته.

نوع جلد: جلد ندارد و در جعبه ای نگهداری می‌شود.

متنوع و از جمله طلایی که نسخه را بسیار زیبا کرده است.

نوع خط: نستعلیق دقیق.

نوع جلد: مقوای ضخیم با چرم قهوه‌ای (تجلید هنرمندانه جدید).

(۷۷۱)

۵۸. شماره نسخه: A 793 (Nov. 674)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (الهی نامه)

توضیح نام اثر: عنوان دیگر این اثر، سخنان عبدالله انصاری است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: مطالب به طور نامعقول برگزیده شده که فقط طبق شرایطی می‌توان آن را جزء الهی نامه حساب کرد.

آغاز نسخه: اندر ره تصرف آغاز مکن چشم بد خود به عیب کس باز مکن خود را تو در این میانه انباز مکن سر دل هر کسی خدا می‌داند الهی بر این بساط پیاده مانده ایم....

پایان نسخه: نام این راه زندگانی ست منتهی میدان مفلسیست متکای این میدان هیچ کسیست این سخنهای عبدالله انصاری ست.

افتادگی نسخه: متن تا حدی ترمیم شده اما در اوراق آن لکه‌های زرد و قهوه‌ای روشن و گاهی در متن کدوری خاصی مشهود است.

تاریخ کتابت: یکی دیگر از نسخه‌ها با عنوان «سخن‌های عبدالله انصاری» در قرن هفده میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: در آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی توسط و. آ. ایوانف، از بخار وارد به انستیتو وارد شده و در ترکیب نسخه‌های خطی مجموعه‌ای قرار دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه با جوهر سیاه و مداد چندین یادداشت از خواننده نسخه و به فارسی از صاحب نسخه است.

اندازه صفحه: ۱۷، ۱۱×۲ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۸ سطر؛ اندازه متن: ۱۳×۷، ۳ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۶۳+۰۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، ضخیم، زرد رنگ، اندکی براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق و چارچوب متن از طلا و خطوط باریک از آبی و تیره است.

نوع جلد: جلد شرقی، مقوای ضخیم و گوشه‌های کار

(۷۷۳)

۶۰. شماره نسخه: B 1810 – 1 (Nov. 29)**نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (الهی نامه)**

شرح اجمالی از محتوای اثر: متمایز از دیگر نسخه‌ها است و نیز توضیحات کاملی را در بر دارد. این نسخه در ترکیب مجموعه بزرگی از نسخ خطی قرار دارد که در آن نزدیک ۸۰ نسخه کوچک و قطعاتی از مطالب عرفانی و صوفیانه است. آغاز نسخه: الهی این چه فضل است که با دوستان خود کرده ای که هر که ایشان را شناخت تو را یافت و هر که ایشان را یافت تو را شناخت الهی نه ظالمی که گویم زین هار. پایان نسخه: مست نه آنست که نداند بد از نیک و نیک از بد مست آنست که نشناسد خود را از دوست و دوست را از خود. افتادگی نسخه: تعدادی از ورقه‌های نسخه گمشده و لکه‌های قهوه‌ای رنگی که مانع خوانده شدن مطالب نسخه است. تاریخ کتابت: یکی دیگر از نسخه‌ها با عنوان «الهی نامه خواجه عبدالله انصاری در قرن نوزدهم میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۷ میلادی توسط ال. اف.

بوگدانف از ایران به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت‌نسخه‌ای: در حاشیه نسخه از صاحبان کتاب به فارسی مطالبی است و در برگ‌های دیگر یادداشت‌هایی از خوانندگان نسخه است.

اندازه صفحه: ۱۴×۲۰، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۶، ۱۰×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۳+۳۷۸+۰۳ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، نازک و کرمی رنگ است.

نوع جوهر: جوهر سیاه و در بخش‌های مجزا رنگ شنگرف

(جوهر قرمز) به کار رفته است.

نوع خط: نسخ نازک و ظریف.

نوع جلد: جلد اروپایی، ضخیم، مقوای، چرم قهوه‌ای

سوخته و به روش قدیم جلد شده و در گوشه [لچک] از چرم به رنگ قرمز مراکشی به کار رفته است.

(۷۷۴)

۶۱. شماره نسخه: A 924**نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (الهی نامه)**

شرح اجمالی از محتوای اثر: گزیده ای از مطالب جدا شده

از «الهی نامه» است که ترتیب مطالب آن بر اساس اثر دیگر انصاری بنام رسائل است. در ترکیب یک مجموعه قرار دارد که شامل اشعار ۳۷۷ شاعر ایرانی، هندی و آسیای میانه است که حکایات کوتاه، جُک‌ها، ضرب‌المثل‌ها، و قطعاتی از آثار متفاوت را در بر می‌گیرد.

آغاز نسخه: آغاز این نسخه همانند B 1810 – ۱ است.

پایان نسخه: کاشکی عبدالله خاک بودی تا نامش از دفتر

وجود پاک بودی»

افتادگی نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: یکی دیگر از نسخه‌ها با عنوان «خواجه عبدالله انصاری» که بین سالهای ۱۲۰۳–۱۱۹۹ هجری قمری برابر سال‌های ۱۷۸۹–۱۷۸۴ میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: در کابل.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: بین سال‌های ۱۹۱۷–۱۹۰۵ میلادی از اطراف قفقاز و از طریق مجموعه ان. ان. موراویف – کراسکی به انستیتو وارد شده است و در زمره نسخ مجموعه‌ای قرار دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت‌نسخه‌ای: در حاشیه بالایی نسخه دست خطی با القبای قدیم روسی نوشته شده بیاز یا آلبوم،

شماره ۹ پرسیا.

اندازه صفحه: ۹×۲۰، ۶ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۶ – ۱۴؛

اندازه متن: ۱۸، ۸×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲۶۳ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک نارنجی – قرمز.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: با نستعلیق شکسته ریز [خفی] نگارش شده است.

نوع جلد: چرم قهوه‌ای که صدمه زیاد دیده است.

(۷۷۵)

۶۲. شماره نسخه: A 668 (Nov. 44)**نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (الهی نامه)**

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه تا نیمه‌های کار صفحه ۸۶ با دیگر اثر مؤلف رسائل خواجه عبدالله انصاری یکی است و اختلاف این دو اثر در در تمامیت باقی مانده اثر است. نسخه گسترده و کاملتر در مقایسه با اشعار چاپ شده است.

آغاز نسخه: آغاز نسخه همانند با شماره ثبت B 1810 است.

پایان نسخه: پیری که عقل ندارد چون چشمه که آب ندارد

جوانی که ادب ندارد حدیقه است که نخل ندارد درویشی که معرفت ندارد شجری که ثمر ندارد عالمی که تقوا ندارد فرسی

افتتاح کلام به نام آن خدایی که نام او مصباح زجاجه روح است

پایان نسخه: به هر جا که باشد خدا را حاضر دان و عهد را به وفا رسان وقت تو را غنیمت دان که کمال مرد در بندگی ست و غیرت در تواضع و افکندگی گر تو خواهی در دو عالم زندگی بندگی کن بندگی کن بندگی.
افتادگی نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: این نسخه ۲۵ ذوالقعدة ۱۲۶۶ برابر با دوم اکتبر سال ۱۸۵۰ میلادی رونویسی شده است.
مکان کتابت: در رادکان (در نزدیکی استرآباد).
نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه، دوم اکتبر در سال ۱۹۱۹ میلادی بخش آموزشی وزارت امور خارجه وارد انستیتو شده و در ترکیب نسخه‌های خطی مجموعه‌ای قرار دارد. این مجموعه به چهار دفتر تقسیم شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: درحاشیه بالایی سرودهایی با محتوای عرفانی عبدالله انصاری با مداد نوشته شده و همچنین در زمینه کار با جوهر سیاه از متن مطالبی رونویسی شده است.

اندازه صفحه: ۲۱، ۱۶×۳ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۵×۷، ۳ سانتیمتر؛ تعداد برگ: (۳۲۶-۱۶) ۱+۳۲+۱۰۰ برگ.

نوع کاغذ: کاغذاروپایی و دو طرفه سفید.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق شکسته ریز.

نوع جلد: جلد ندارد.

(۷۷۷)

۶۴. شماره نسخه: C 111 – 1 (268a)

نام کتاب: نصیحت نامه وزیر

توضیح نام اثر: عنوان دیگر این اثر «پند نامه» است.

پدیدآورنده: خواجه عبدالله انصاری.

شرح اجمالی از محتوای اثر: از این اثر گاهی با عنوان «پند نامه» یاد می‌شود. در این نسخه با عنوان «رساله حضرت خواجه عبدالله انصاری» و در زمره نسخه‌های خطی مجموعه‌ای (ترکیبی) قرار دارد، که در این ترکیب آثار صوفیه و از جمله «الهی نامه» عبدالله انصاری نیز وجود دارند.

آغاز نسخه: در رعایت دلها کوش و عذر بنیوش و دین به دنیا مفروش یا نظام هر که ده خصلت شعار خود سازد.

که لجام ندارد نازنینی که حب ندارد طعمای که نمک ندارد ملکی که عدل ندارد ابری که باران ندارد.

افتادگی نسخه: نسخه با چارچوب مطالب متفاوت و در بر گهایی از نسخه لکه‌های زرد است.
تاریخ کتابت: قرن نوزده میلادی.
مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۳ میلادی توسط ال. اف. بوگدانف از ایران به انستیتو راه یافته است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه یادداشت‌های از خوانندگان نسخه وجود دارد.
اندازه صفحه: ۱۷، ۱۱×۸، ۷ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۱، ۶×۲، ۸ (گاهی ۱۱، ۶×۲، ۵) سانتیمتر.
تعداد برگ: ۱۶ – ۱۶۶ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی ضخیم به رنگ زرد و برخی اروپایی به رنگ صورتی؛ براق [= آهار مهره شده].

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: خط نستعلیق شکسته درشت نوشته شده و در چارچوب کار از طلا و خطوط سفید و سیاه در آن است.

نوع جلد: پوشش اروپایی، مقوای ضخیم با مخمل آبی جلد شده و دارای چارچوب و دو طرح برجسته در قاب و مدال‌های در مرکز آن است.

(۷۷۶)

۶۳. شماره نسخه: C 790 – 2

نام کتاب: انوار التحقیق

پدیدآورنده: علی طیفور بسطامی نویسنده نسخه قرن هفدهم میلادی است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه برداشتی از مناجات نامه، الهی نامه، نصیحت نامه وزیر و... از عبدالله انصاری است که شامل دعاها و مفاهیم عارفانه و مذهبی است. همچنین با نثر مسجع و در ترکیب آن مجموعه بزرگی از اشعار و ابیات متفاوت است. در نسخه ۳ مقاله است که هر کدام از این مقاله‌ها هم به اجزای کوچکتر تقسیم می‌شود. به ضمیمه این نسخه «رساله معصومیه» و «تحفه ملکی» نیز می‌باشد.

آغاز نسخه:

«ای نام تو آرایش عنوان کلام وی یاد تو آرامش هر بی آرام در حین امکان تصور هرگز بی نام تو آغاز نگیرد
انجام»

سطر؛ اندازه متن: (۱۹×۱۸) × (۷، ۵) سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۵۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، کیفیت پایین، تحت تاثیر گذر زمان قرار گرفته است.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول با رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: خط نستعلیق شکسته.

نوع جلد: جلد نسخه گمشده است. (البته جلد داشته با گالینگور شرقی، مقوای ضخیم و کاغذ قهوه‌ای روشن و گوشه‌های کار [لچک‌ها] به چرم قهوه‌ای روشن).

(۷۷۹)

۶۶. شماره نسخه: B 1810 – 2 (Nov. 29)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصیحت نامه وزیر)
توضیح نام اثر: نام این اثر به شکل «نصیحت نظام الملک» آمده است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: یکی دیگر از نسخه‌ها با عنوان «نصیحت نظام الملک» در مجموعه‌ای قرار دارد، که در این مجموعه، آثار زیادی به نظم و نثر وجود دارند، که اغلب آن‌ها آثار صوفیانه و من جمله «مناجات» عبدالله انصاری هستند. این اثر به عبدالله انصاری نسبت داده می‌شود.

آغاز نسخه: در رعایت دلها کوش و دیده به دنیا مفروش و عذر بنیوش هر که ده خصلت شعار خود سازد.

پایان نسخه: سعادت دنیا و آخرت صحبت دانا شناس از نادان دامن در کش و الله علم بالثواب

؛ تعداد سطر: ۲۶–۲۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۶، ۵×۱۰، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: نیامده است.

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۶۰ بنگرید.

(۷۸۰)

۶۷. شماره نسخه: C 476 (574 agn bis)

نام کتاب: تحفه الملوك

توضیح نام اثر: نام دیگر این اثر «تحفه الوزرا» یا هدیه [ال] وزیر است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل ۴۰ فصل (باب) که محتوی پیشنهاد و نصیحت وزیر به پادشاه برای اداره مملکت است. در این نسخه چند اثر از جمله: «شواهد النبوه» جامی و «داستان بهروز و بهرام» نیز وجود دارند.

آغاز نسخه: الحمد لله رب العالمين والصلاه والسلام على

پایان نسخه: سعادت دنیا و آخرت در صحبت دانا دان از نادان دامن در کش ان شا الله توفیق رفیق باشد.

افتادگی نسخه: به دو تا [بخش] از زمینه کار آسیب رسیده و پارگی‌های [برگ‌ها] در متن [قابل مشاهده] است و فهرست [مطالب] نسخه [نیز] ترمیم شده است.

این اثر بر اساس یادداشت‌های و. آ. ژوکوفسکی و ی. ا. برتلس، به عبدالله انصاری نسبت داده شده می‌شود، و در ترکیب نسخه‌های خطی مجموعه‌ای قرار دارد. مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۵۷ بنگرید.

(۷۷۸)

۶۵. شماره نسخه: B 2115 (Nov. 849)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (نصیحت نامه وزیر)

نام دیگر: در نسخه اسم اثر «رساله حضرت خواجه عبدالله انصاری» است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: متن نسخه موجود اختلاف قابل توجهی با آثار مشابه دارد و نسبت به نسخه چاپ شده کاملتر است. اما جابجایی‌هایی در تنظیم مطالب به چشم می‌خورد.

آغاز نسخه: هر که ده خصلت شعار خود سازد و در دنیا و آخرت کار خود سازد با خدای خود به صدق...

پایان نسخه: سخن بسیار است در خانه اگر کس است اما یک حرف بس است حق تعالی خواننده و شنونده را توفیق روزی کند ان شا الله تعالی.

افتادگی نسخه: در نسخه لکه‌هایی است که متن را پوشانده و گوشه‌های پایینی نسخه پاره شده است.

تاریخ کتابت: با عنوان «رساله حضرت خواجه عبدالله انصاری» در سال ۱۱۰۳ هجری قمری برابر ۹۲ – ۱۶۹۱ میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی توسط و. آ. ایونف از بخارا به انستیتو وارد شده است و در زمره نسخ خطی ترکیبی قرار دارد، که در این مجموعه افسانه‌های مذهبی، آثار فقه و دعای مسلمانان نیز وجود دارند.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه یادداشت‌های وجود دارد از جمله یادداشت ایوانف در بخارا ذکر شده است.

اندازه صفحه: ۲۰، ۵×۱۲ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۲–۲۱

افتادگی نسخه: ناقص است. صفحه ۵ از چارچوب جدا شده و در صفحات لکه ها، پارگی و رطوبت مشاهده می گردد و پیداست که قبلا مرمت شده است.
تاریخ کتابت: قرن هفده میلادی.
مکان کتابت: در هرات.
نام کاتب: نیامده است.
سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۷ میلادی توسط ال. اف. بوگدانف از ایران وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: در صفحه a۱۱ و ۱۲ b ۴ بیت شعر و در داخل چارچوب آن ۱۲ بیت به خط ریز [خفی] بین خطوط ثبت شده است.
اندازه صفحه: ۱۶×۲۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۸ سطر؛ اندازه متن: ۱۱، ۵×۶ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۱+۱۲+۰۱ برگ.
نوع کاغذ: زمینه کار از کاغذ اروپایی و کاغذ شرقی و به رنگ زرد و خاکستری.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول به رنگ طلایی، آبی و قرمز.

نوع خط: خوشنویسی زیبا به خط نستعلیق.
نوع جلد: صحافی شرقی، متراکم. لاک، قاب تزئینی به رنگ زرد و طلایی و و چارچوب سه مدال در وسط آن به رنگ سبز و سیاه و گوشه های آن [لچک] از چرم قهوه ای روشن است.

(۷۸۲)

۶۹. شماره نسخه: B 4486 - 2

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الملوك)

شرح اجمالی از محتوای اثر: بدون عنوان است.
آغاز نسخه: باب چهارم در آنکه چهار چیز را به چهار چیز حاجتست سلاطین را بوزیران با صلاح دلبران را به صلاح اسب را به بتازینه تیغ را بقبضه.
پایان نسخه: خدمت علما و حکما و صلحا شفقت بر بندگان خدای جل جلاله و عم نواله.
افتادگی نسخه: ناقص و برگ هایی از نسخه مفقود شده است و برگ ها صدمه دیده است.
تاریخ کتابت: قرن هیجدهم میلادی.
مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.
سابقه نسخه: در سال ۱۹۵۴ میلادی از طریق موزه تاریخ مذهب لنینگراد، وارد انستیتو شده است.

محمد و اله اجمعین اما بعد این کتاب مشتمل است بر آنکه حکما از کتب....

پایان نسخه: باب سی ششم در آنکه چهار چیز موجب خوشنودی خداوند است پدر و مادر را خدمت کردن و علما را عزت داشتن و شفقت بر خلق خدای مرعی داشتن.
افتادگی نسخه: نسخه صدمه دیده است.
تاریخ کتابت: سال های ۱۱۱۰/۱۱۱۲ هجری قمری برابر ۱۶۰۳ - ۱۶۰۲ میلادی.

مکان کتابت: هند.
نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۸۰ میلادی این اثر از لندن وارد روسیه شده است و در مجموعه ب. کووریچ در ترکیب جلد نسخه های خطی وجود دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: مهر بیضی شکل کوچک با نام علی محمد و تاریخ ۱۱۸۹ هجری قمری برابر با ۷۶ - ۱۷۷۵ میلادی است. در حاشیه پایینی نسخه یادداشتی به لاتین آمده است.

اندازه صفحه: ۳۱، ۱۸×۸، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۸ سطر؛ اندازه متن: ۳۱، ۱۷×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۱+۳۲۴+۰۱ برگ.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی، کرم روشن و کدر.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین بخشها به رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: خط نستعلیق شکسته.
نوع جلد: جلد شرقی، مقوای ضخیم و به رنگ آلبالویی تیره مراکشی با چارچوب طلایی و در گوشه های [لچکها] نسخه چرم توسی تیره است.

(۷۸۱)

۶۸. شماره نسخه: C 1149 (Nov. 227)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الملوك)

شرح اجمالی از محتوای اثر: در آخر نسخه بخشی برای واژگان و لغات در نظر گرفته شده است.
آغاز نسخه: آغاز نسخه همانند نسخه با شماره ثبت C 476 است.

پایان نسخه: باب چهارم در آن که چهار چیز اصل سعادات دو جهانی و مرادات جاودنیست فرمان بردن خدای و رسول خشنود بودن مادر و پدر خدمت علما و حکما و شفقت بر خلق خدای تعالی جل جلاله و عمه نواله.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: ۰۱a6 ابیات برگزیده‌ای به فارسی و یادداشت‌هایی توسط صاحبان به خط ریز است. اندازه صفحه: ۱۳×۲۳، ۶ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۷، ۷×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲۰۹+۰۱ برگ. نوع کاغذ: کاغذ شرقی و نازک، رنگ کرم است. نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول رنگ شنگرف (جوهر قرمز). نوع خط: نستعلیق شکسته. نوع جلد: جلد شرقی، مقوای ضخیم و آسیای میانه، کاغذ به رنگ سبز روشن گوشه‌ها [لچک‌ها] چرم قرمز است.

(۷۸۳)

۷۰. شماره نسخه: A 927

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الملوك)

شرح اجمالی از محتوای اثر: [این نسخه به نظر می‌رسد] دو تا سه خط [= سطر] مختصرتر از دیگر نسخه‌های این اثر باشد.

آغاز نسخه: الحمد لله رب العالمين و الصلاه على محمد و الهی اجمعين اما بعد این رساله ایست که حکما از کتب قدما اختیار کرده‌اند...

پایان نسخه: خدمت علما و حکما شفقت با خلق خدای تعالی توفیق رفیق کناد به حمد الهی الامجاد. افتادگی نسخه: معیوب رونویسی شده است. فصل ۸-۱۲ وجود ندارد. لکه‌هایی بر روی اوراق است و برخی جاها جوهر بر روی مطالب ریخته است.

تاریخ کتابت: با عنوان «تحفه الوزرا» پیش از سالهای ۱۱۴۷ هجری قمری برابر ۱۷۳۴-۳۵ میلادی رونویسی شده است. مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: قوام‌الدین محمد. سابقه نسخه: بین سال‌های ۱۹۱۷-۱۹۰۵ میلادی از اطراف قفقاز از طریق مجموعه ان. ان. موراویف - کارسکی وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه متن یادداشت به فارسی به تاریخ ۱۱۴۷ هجری قمری برابر ۱۷۳۴-۳۵ میلادی است.

اندازه صفحه: ۱۸×۱۱ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۷ سطر؛ اندازه متن: ۹، ۵×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: برگ ۱۰. نوع کاغذ: زمینه کار از کاغذ متراکم زرد - قهوه‌ای. نوع جوهر: جوهر سیاه و اسامی فصول با رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: خوشنویسی به خط زیبای نستعلیق شکسته. نوع جلد: شرقی و چرم نرم به رنگ قهوه‌ای مراکشی است.

(۷۸۴)

۷۱. شماره نسخه: B 260 (278)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الوزیر) = تحفه الملوك

شرح اجمالی از محتوای اثر: متن نسخه کامل و مقدمه کار با نسخه‌های دیگر متفاوت است و در مجموعه‌ای که ۷ اثر دیگر با محتوای حکایات و پندها در یک نسخه قرار دارد.

آغاز نسخه: الحمد لله رب العالمين و الصلاه و السلام على محمد و الهی و اصحابه اجمعين اما بعد این کتاب مشتمل است بر آنکه حکما از کتب قدما....

پایان نسخه: شفقت با خلق خدای تعالی الهی حق سبحانه و تعالی توفیق رفیق کناد که معرفت حقایق حاصل گردد. افتادگی نسخه: کامل است.

تاریخ کتابت: یکی دیگر از نسخه‌های «تحفه الوزرا» که در ساله ۱۲۰۹ هجری قمری برابر ۹۵ - ۱۷۹۴ میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۱۹ میلادی توسط ژ. ال. روسلو وارد انستیتو شده و در شمار نسخه‌های خطی ترکیبی قرار دارد که در این ترکیب هفت اثر دیگر نیز وجود دارند.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱ یادداشت به خط ریز به فارسی و در صفحات داخلی نسخه در حاشیه بالای فهرست مطالب و صفحات نوشته شده و در صفحه ۲۹ یادداشتی به فرانسه به دست روسو و یک بیت و با جوهر به شماره ۷۹ ثبت شده است.

اندازه صفحه: ۲۲، ۱۵×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۶، ۹×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۱+۳۳+۰۱. نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، سفید، نازک؛ براق [= آهاره مهره شده].

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول به رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع جلد: نستعلیق شکسته.

نوع جلد: جلد جدید اروپایی مقوای ضخیم با کاغذ قهوه‌ای روشن و گوشه‌ها [لچک‌ها] چرم قهوه‌ای سوخته.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۹۷ میلادی توسط د. ام. گرامنیتسکی وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: [در برگ‌های ۲ - ۱ و ۶۲ - ۶۱ ابیاتی از اشعار حافظ یادداشت شده و اشعاری از دیگر شعراء توسط خواننده نسخه نوشته شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۱۰×۱۹ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۶۲ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، رنگ کاغذ زرد خاکستری و فیبری است.

نوع جوهر: جوهر سیاه و اسامی فصول به رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: نستعلیق درشت.

نوع جلد: شرقی، طبق روش آسیای مرکزی و مقوای متراکم و پوشش از چرم سبز تیره، گوشه‌ها [لچک‌ها] چرم قرمز است.

(۷۸۷)

شماره نسخه: C 439 (572c)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الوزیر)

شرح اجمالی از محتوای اثر: متن شامل تاریخ جهان نما عوض محمد بن ملا روزی محمد صوفی عطاراست و برای مجزا کردن متن از ستاره‌های قرمز استفاده شده است.

آغاز نسخه: اما این رساله ایست بر گفته حکما و از کتب قدما اختیار کرده‌اند و فواید بسیار در ضمن هر حرف مرقوم می‌شود.

پایان نسخه: و شفقت بر خلق خدای عز و جل و خدا توفیق رفیق باد.

تاریخ کتابت: با عنوان «تحفه الوزرا» در سال ۱۲۸۴ هجری قمری برابر با ۱۸۶۷ میلادی.

مکان کتابت: در آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۹۰ میلادی توسط آ. ل. کون وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه صفحات ۹ - ۱ یادداشت‌هایی از صاحبان کتاب به فارسی است و یک تاریخ ۱۲۹۳ هجری قمری برابر ۱۸۷۶ میلادی ثبت شده است.

اندازه صفحه: ۲۷، ۱۵×۲۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۸-۲۹ سطر؛ اندازه متن: ۲۲، ۱۲×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۸۴۲ برگ.

(۷۸۵)

شماره نسخه: 3 - C 950

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الوزیر) = تحفه الملوك

شرح اجمالی از محتوای اثر: یکی دیگر از نسخه‌ها که در مجموعه‌ای به همراه کتاب «مناجات» انصاری وجود دارد. نسخه شامل ۴۰ فصل و اواخر نسخه ناخواناست و در بخش‌های داخلی تفاوت‌هایی با سایر نسخه‌های این اثر وجود دارد.

آغاز نسخه: آغاز نسخه همانند نسخه با شماره ثبت C 476 است.

پایان نسخه: دوم فرمان خدا و رسول به جای آوردن سوم خدمت حکما و علما کردن چهارم شفقت بر خلق خدای کردن...

افتادگی نسخه: صدمه دیده است. تحت تاثیر رطوبت قرار گرفته و جوهر ریخته بر متن آن را مخدوش کرده است.

اندازه متن: ۸، ۸×۸، ۸ سانتیمتر.

تعداد برگ: ۱۶۷ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: جوهر سیاه و قرمز.

نوع خط: نستعلیق درشت.

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۵۲ بنگرید.

(۷۸۶)

شماره نسخه: 2 (837e) - B 1001

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الوزیر) = تحفه الملوك

شرح اجمالی از محتوای اثر: مطالب تکمیلی دارد و در مجموعه نسخه خطی با موضوعات شطرنج با عنوان «رساله عسکریات» است.

آغاز نسخه: الحمد لله رب العالمین و الصلاه و السلام و علی خیر خلقه محمد و الهی و اصحاب اجمعین این رساله ایست مشتمل بر آن که حکما از کتب قدما اختیار کرده‌اند...

پایان نسخه: فرمان بردن و رسول خدمت مادر و پدر حرمت و علما و مشایخ شفقت بر خلق خدای جل ذکرة و جلاله.

افتادگی نسخه: نسخه حاضر کامل نیست. جلد نسخه مفقود شده است.

تاریخ کتابت: در سال ۱۲۵۷ هجری قمری برابر ۱۸۴۱ - ۱۸۴۱ میلادی.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک رنگ کرم؛ براق [= آهاره مهره شده].

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین به رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: درشت نستعلیق.

نوع جلد: شرقی و ضخیم [با روکش] چرم قرمز پررنگ.

(۷۸۸)

۷۵. شماره نسخه: D 376 (Nov. 1537)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه الوزير)

شرح اجمالی از محتوای اثر: بخش مقدماتی نسخه با سایر نسخه‌های این اثر متفاوت است.

آغاز نسخه: الحمد لله رب العالمین و الصلاه و السلام و علی رسول محمد و الهی اجمعین اما بعد این رساله مشتمل است...

پایان نسخه: شفقت بر خلق خدای جل جلاله و عم نواله و الصلوه و السلام علی رسول محمد و آله و اولاده.

افتادگی نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: در ماه صفر سال ۱۲۹۵ هجری قمری برابر با مارس - فوریه سال ۱۸۷۸ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمد حسن.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۲۸ میلادی وارد روسیه شده است و در گنجینه کتاب‌های دولتی انستیتو قرار گرفته است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۲۹، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۹ سطر؛

اندازه متن: ۱۸×۱۱ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۸+۰۲+۰۲ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی با کیفیت بالا و رنگ کرم و نازک و اندکی براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه و و عناوین فصول به رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع جلد: نستعلیق شکسته زیبا.

نوع جلد: کار هنری و مخمل بنفش با [شمایل] کبوتر طلایی در روی گوشه‌ها [لچک‌های] جلد است.

(۷۸۹)

۷۶. شماره نسخه: A 688 – 3 (Nov. 139)

نام کتاب: (اشعار) ابو الفرج رونی

پدیدآورنده: ابوالفرج بن مسعود رونی که در لاهور (هند)

متولد شده است ولی اصالتاً به اطراف نیشابور در خراسان برمی‌گردد. او چندی در خدمت ابراهیم بن مسعود غزنوی بوده است. دیوان نه چندان بزرگ او در تهران به چاپ رسیده است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل اشعاری از رونی از یک تا یازده بیتی در انواع؛ ۱۸ قصیده و سه غزل و ۸ رباعی می‌باشد که در مجموع ۷ بیت را شامل می‌شود. این اشعار در مجموعه آلبوم شعری «سفینه صائب تبریزی» قرار دارد.

آغاز اثر:

«ای بار خدا که جهان چون تو ندید است

نام تو رسید است به جایی که رسید است»

پایان اثر:

«ای بنده دولت ————— هر آزادی

شاگرد کفایت ————— هر استادی

گر بسته تو چرخ جز تو کس بگشادی

امید مرا نزد ————— و نفرستادی»

ویژگی‌های نسخه: در قسمت خارجی نسخه لکه‌های

چربی بزرگی مشاهده می‌گردد.

مشخصات فهرست نگاری:

به نسخه [شماره] یک [همین فهرست] بنگرید.

(۷۹۰)

۷۷. شماره نسخه: D 10 – 6 (273i)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اشعار ابو الفرج

رونی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: یکی دیگر از آثار که در ترکیب مجموعه شعری «جنگ اشعار شعرای متفرقه» قرار دارد.

نسخه شامل گزیده‌ای از دیوان ابو الفرج رونی، شامل ۱۴۷ بیت است و ترتیب کار بر اساس الفبا می‌باشد. ۱۷ قصیده در

ضمن این ابیات است و ابیات از ۳ تا ۱۷ در نوسان است.

آغاز اثر:

«روزگار عصیر انگور است خم ازو مست و چنگ مخمور

است»

پایان اثر:

«به طبع اندر چون طبع سازگار

به جان اندر چون جان شاد کام»

مشخصات فهرست نگاری:

به نسخه یک بنگرید.

اطلاعات حاشیه و پشت‌نسخه‌ای: در صفحه ۱ مهر چها گوش به تاریخ ۱۲۳۴ هجری قمری برابر با ۱۹ - ۱۸۱۸ میلادی است و در صفحه ۲ مهر قرمز رنگ بزرگ بیضی شکل به تاریخ ۱۱۸۶ هجری قمری برابر با ۷۳ - ۱۷۷۲ میلادی است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۹ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر در ۲ مصراع؛ اندازه متن: ۱۹، ۷×۶، ۶ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۰۱۱+۲۸۶+۰۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، ضخیم کرم رنگ.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصل‌ها به رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: نستعلیق شکسته.
نوع جلد: شرقی، ضخیم [با روکش] چرم سیاه.

(۷۹۲)

۷۹. شماره نسخه: C 692 - 2 (842a6)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (دیوان مسعود)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه عنوانی ندارد و شامل دو قصیده از دیوان مسعود است که در کل شامل ۴۰ بیت می‌باشند. قصیده اول نسبت به نسخه چاپی فاقد ۱۹ بیت است. قصیده دوم شامل ۲۱ بیت و موسوم به «جداگانه سوزم ز هر اختری» است. در برخی جاها با نسخه‌های قبلی متفاوت است. این اثر در ترکیب یک نسخه مجموعه‌ای قرار گرفته که افزون بر قطعاتی از شعرای کهن مطالب تاریخی و جغرافیایی نیز دارد.

آغاز نسخه:

«بر من زمانه کرد هنرهای من و بال
در غم بریخت خون جوانیم چرخ زال»
پایان نسخه:

«ملک بو المظفر که زیر فلک چنان پادشاهی ندید افسری»
افتادگی نسخه: نسخه یک بار ترمیم شده و در زمینه کار پارگی وجود دارد و برگ‌ها از شیرازه جلد جدا شده که در کل، اتصال اوراق [در شیرازه] با جلد بسیار ضعیف است.
تاریخ کتابت: ۲۰ ذی الحجه سال ۱۰۸۴ برابر با بیست و هشتم مارس سال ۱۶۷۴ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمد علی.

سابقه نسخه: و در سال ۱۸۶۷ میلادی توسط ار. گراف از ایران وارد روسیه شده و در مجموعه نسخ خطی انستیتو قرار دارد.

(۷۹۱)

۷۸. شماره نسخه: D 187

نام کتاب: دیوان مسعود

پدیدآورنده: نویسنده نسخه سعد الدوله مسعود سعد سلمان لاهوری که بین سالهای ۴۳۷ تا ۴۴۰ هجری قمری برابر سال‌های ۱۰۴۵ - ۱۰۴۹ تا ۱۰۴۸ میلادی، در لاهور (هند) متولد شده و بین سال‌های ۵۱۵ تا ۵۲۵ هجری قمری برابر ۲۲ - ۱۱۲۱ تا ۳۱۰ - ۱۱۳۰ میلادی در زمان سلطنت آخرین پادشاه غزنوی غزنه بدرود حیات گفته است. این دیوان شامل ۱۵۰۰ بیت است. دیوان مسعود در چاپ تهران ۱۳۳۹ شمسی [به اهتمام و تصحیح] رشید یاسمی، شامل: ۳۱۱ قصیده، ۸ ترکیب بند و ترجیع بند، ۲۳ مثنوی کوچک، ۱۴۴ قطعه، ۲۲ غزل و ۴۰۵ رباعی، ۹۲ بیت متعلق به بخش خاص این اثر با عنوان: «شهر آشوب»، ماه‌های فارسی در ۱۲ شعر، اسامی روزهای فارسی در ۳۰ شعر و روزهای هفته در ۷ شعر است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل نزدیک ۱۴۰۰۰ بیت، که شامل انواع؛ قصیده، مثنوی، ترکیب بند، غزل و دو بیتی است. در هر بخش، حجم کمی از شعرها نسبت به نسخه چاپی تهران را در برمی‌گیرد. یعنی؛ قصیده ۲۱۹، قطعه ۱۰۸، مثنوی ۲۲، ترکیب بند ۳، غزل ۴۱ و رباعی ۱۴۶ مورد است.

آغاز نسخه:

«تا از ——— من دور شد آن لعبت زیبا
از هجر نیم یک شب و یک روز شکیب»

پایان نسخه:

«آخر بگذاردم چو بلند زاری آخر به جهد فضل مرا بازای
آخر بد ماند این جهان گلزاری عذری خواهد ز من بهر
آزاری»

افتادگی نسخه: همه برگ‌ها دارای آسیب دیدگی اندک و بیشی هستند، برخی صفحات رطوبت و لکه زرد رنگ و برخی جاها لکه جوهر است.

تاریخ کتابت: نیمه شعبان سال ۱۰۱۲ هجری قمری برابر با بیست و پنجم ژانویه سال ۱۶۰۴ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۹ میلادی وارد روسیه شده است و از طریق بخش آموزشی وزارت امور خارجه قرار به انستیتوی شرقشناسی سن‌پترزبورگ وارد شده است.

سلمان جرجانی در ترکیب مجموعه شعری «جنگ اشعار شعرای متفرقه» قرار دارد.

آغاز اثر:

«سپاه ابر نوروزی ز دریا رفت زی صحرا
نثار لوءلوء لالا به صحرا برد از دریا»

پایان اثر:

«رحم کن ای شهریار عادل و مشنو
بر من مرحوم غول دشمن ملعون»
مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۱۶ بنگرید.

(۷۹۵)

۸۲. شماره نسخه: A 688 – (Nov. 139) 5

نام کتاب: (اشعار معزی)

پدیدآورنده: ابوعبدالله محمد بن عبدالملک نیشابوری با نام ادبی معزی که بین سال ۴۴۰ هجری قمری برابر ۴۹ - ۱۰۴۸ میلادی در سمرقند (به گمان جمعی در نساء) متولد شده و بین ۵۲۱ - ۵۱۷ هجری قمری برابر با ۱۱۲۷ - ۱۱۲۳ میلادی بدرود حیات گفته است. بزرگترین متخصص و استاد قصیده [سرای] می‌باشد که در دربار دولت سلجوقی در اصفهان حضور داشته است. مداح ملک شاه سلجوقی در سال ۴۸۵ - ۴۶۵ هجری قمری برابر با ۱۰۹۲ - ۱۰۷۲ میلادی و سلطان سنجر (۵۵۲ - ۵۱۱/ق ۱۱۵۷ - ۱۱۱۸ م) است. امیر الشعراء لقب پدرش بود که او نیز در دربار سلجوقی خدمت می‌کرد و در سال ۴۶۵ هجری قمری برابر با ۷۳ - ۱۰۷۲ درگذشته بود. مجموعه دیوان معزی در چاپ انتقادی سعید نفیسی (تهران ۱۳۱۸ شمسی) شامل ۱۷۴۸۱ بیت است که به طور سستی از انواع: قصیده، غزل، قطعه و رباعی تشکیل می‌شود.

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این اثر از معزی در کل ۱۳۶ بیت قرار دارد که دو سوم آن یعنی، ۳۲ شعر را فقط یک قصیده او در مدح ملک سنجر در بر می‌گیرد. این اثر نیز در ترکیب مجموعه اشعار «سفینه صائب تبریزی» قرار دارد.

آغاز اثر:

«آن زلف مشک بار بر آن روی چون بهار
گر کوتهست کوتاهی از وی عجیب مدار»

پایان اثر:

«از دوستان مدار لب خویش را دریغ
کس تو همی دریغ ندارند جان خویش»
مشخصات فهرست نگاری: به نسخه یک بنگرید.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه یادداشت و اصلاحیه متن است و مهرگرد کوچک با نام صاحب آن طباطبایی به تاریخ ۱۱ شوال ۱۲۵۸ برابر ۱۵ نوامبر ۱۸۴۲ میلادی است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۶ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۰ - ۱۸ سطر در ۳ مصراع [سه ستونه]: اندازه متن: ۱۲×۲۲ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۳۵۳ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی به رنگ قهوه‌ای، اندکی براق.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عنوان کتاب و اسامی فصول به رنگ طلایی و شنگرف (جوهر قرمز) است.
نوع خط: خوشنویسی با نستعلیق.
نوع جلد: شرقی، ضخیم، مقوایی و چرم قهوه‌ای. در چارچوب و گوشه‌ها [لچک‌ها] تصاویر گل است.

(۷۹۳)

۸۰. شماره نسخه: A 688 – (Nov. 139) 4

نام کتاب: (اشعار) مسعود سعد سلمان

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل ۱۳ بخش کوچک و ۱۰ بیت متفاوت از قصیده و کتاب و در کل شامل ۵۷ بیت است که در مجموعه شعری «سفینه صائب تبریزی» قرار دارد.

آغاز اثر:

«مرا از این تن رنج‌سور و دیده بی خواب
جهان چو پر عقاب است و دل چو پر ذباب»
پایان اثر:

«زویران شدن براندیشند نکنند هیچ موضع آبادان»
مشخصات فهرست نگاری: به نسخه [شماره] یک [در همین فهرست] بنگرید.

(۷۹۴)

۸۱. شماره نسخه: D 10 – (273i) 22

نام کتاب: (اشعار) مسعود سعد سلمان

توضیح نام اثر: این اثر اشعار مسعود سعد سلمان جورجانی است

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه شامل اشعار برگزیده ای است و مشکل کلی در بیت اول است شامل ۱۷ شعر بر اساس قصیده بخش آغازی از اولین بیت است و ترتیب دیوان بر اساس الفبا است در برخی جاها حذف شده کلمه مجزا و برخی جاها یک سطر حذف است. از دیوان اشعار مسعود سعد

تاریخ کتابت: این نسخه در ماه ذوالقعدة ۱۲۷۸ هجری قمری برابر با آوریل / می سال ۱۸۲۶ میلادی رونویسی شده است.

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه [شماره] ۱۸ [همین فهرست] بنگرید.

(۷۹۸)

۸۵. شماره نسخه: D 10 – 19 (273i)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اشعار) استاد لامعی

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه محتوی اشعار برگزیده از دیوان لامعی و که بالغ بر ۱۸۳ بیت است و در شامل ۹ قصیده و یک غزل و ترتیب اشار بر اساس الفبا است. در ترکیب مجموعه شعری «جنگ اشعار شعرای متفرقه» قرار دارد.

آغاز نسخه: آغاز نسخه همانند نسخه قبل است.

پایان نسخه:

«به از شراب داد مرا به بوسه بیش از آنکه کاید شرابدار می و ساغر آورد»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه [شماره] ۱۶ [همین فهرست] بنگرید.

(۷۹۹)

۸۶. شماره نسخه: A 688 – 6 (Nov. 139)

نام کتاب: (اشعار) ادیب صابر ترمذی

پدیدآورنده: ادیب شهاب الدین جلال الدین (شرف الادبا) صابر بن اسماعیل ترمذی مشهور به ادیب صابر که در نیمه دوم قرن یازدهم ظاهراً بین سال‌های ۱۰۶۵ – ۱۰۵۵ میلادی در ترمذ متولد شده است. چندی در ترمذ، نسا و خوارزم زندگی کرد و به مکه، بصره، کرمان و... سفر کرد. نماینده برجسته مدرسه ادبیات عربی و فارسی بود. فعالیت ادبی ادیب صابر در ارتباط با دربار سلجوقی و زمره شعرای دربار در مرو جریان داشت جایی که حامی اصلی شاعر سلطان سنجر (۵۵۲-۵۱۱ هجری قمری برابر با ۱۱۵۷-۱۱۱۸ میلادی) بود. اواخر عمر خود را در مرو و به همراه سلطان سنجر و در ارتباط با مسائل سیاسی گذراند. دیوان او که توسط علی قویم خاوری (تهران، ۱۹۵۶ میلادی) به چاپ رسیده حاوی ۵۸۶۴ بیت از انواع مختلف ادبی است.

اجمالی از محتوای اثر: نسخه با شعر ۱۶ بیتی آغاز می‌شود و ۱۹ بخش کوچک دیگر انواع؛ قصیده، غزل و قطعه

(۷۹۶)

۸۳. شماره نسخه: D 10 – 17 (273i)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اشعار معزی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: یکی دیگر از آثار موجود در ترکیب مجموعه شعری «جنگ اشعار شعرای متفرقه» است. این اثر شامل اشعار برگزیده از دیوان معزی بالغ بر ۵۰۰ بیت است که ارائه شده در انواع مختلف، از جمله؛ ۶۳ قصیده و غزل و ۲ رباعی است.

آغاز اثر:

«آفتاب انـدر شرق شد بر جهان فرمانفرا

کرد دیگر گون زمین و کرد دیگر سان هوا»

پایان اثر:

«گر شمع ———وی مرا چرا باید سوخت

ور ماه تویی ———را چرا باید کاست»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۱۶ بنگرید.

(۷۹۷)

۸۴. شماره نسخه: B 216 – 2 (250)

نام کتاب: دیوان لامعی

پدیدآورنده: ابوالحسن بن محمد بن اسماعیل بکر آبادی لامعی دهستانی جرجانی (گرگانی) با لقب «بحر المعالی» که ظاهراً پیش از سال ۱۰۶۰ میلادی متولد شده و مداح سلطان ملک‌شاه (۱۰۹۲-۱۰۷۲) و نظام الملک بوده و در سمرقند و دوره امارت سلطان سنجر بدروود حیات گفته است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: در دیوانی که از لامعی توسط سعید نفیسی (تهران، ۱۳۱۸ شمسی) به چاپ رسیده است، تنها ۱۲۳۸ بیت وجود دارد. نسخه‌های خطی مربوط به لامعی نیز نادر است. این نسخه شامل ۱۳ قصیده از لامعی است که بر اساس الفبا تنظیم شده و در ۱۳ غزل و قطعه و در مجموع بالغ بر ۵۹۵ بیت است. این دیوان در مجموعه نسخه خطی دیوان منوچهری قرار دارد.

آغاز اثر:

«در جویبارها که نوشت این نگارها

کایدون پر از نگار شد این جویبارها»

پایان اثر:

«آن سخن‌ها که میان من و انغالیه زلف

بزبان بودی اکنون بر سولست و پیام»

افتادگی نسخه: از صفحه ۱۸۷ – ۱۷۶ از جلد جدا شده است.

دارد که جمعا بالغ بر ۴۹ بیت است. این نسخه در ترکیب مجموعه شعری «سفینه صائب تبریزی» قرار دارد.

آغاز اثر: آغاز شعر اول که در نسخه اصلی موجود نیست: «ای دریغا که روز برنایی عهد بشکست و جاودانه نماند» «از زمانه غرض جوانی بود لیکن از گردش زمانه نماند»

پایان اثر:

«بس بس که شکایت تو ناکرده به است

رو رو که حکایت تو ناگفته نکو است»

افتادگی نسخه: در برگ‌های نسخه لکه‌های چربی و همچنین لکه جوهر وجود دارد.

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه یک [همین فهرست]

بنگرید.

(۸۰۰)

۸۷. شماره نسخه: D 10 – 21 (273i)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اشعار ادیب صابر ترمذی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: یکی دیگر از آثار موجود در ترکیب مجموعه شعری «جنگ اشعار شعرای متفرقه» است. شامل گزیده اشعاری از دیوان ادیب صابر، در قطعات کوچک و ۲۰ قصیده و ۳ رباعی است.

آغاز اثر:

«بهار بدیع بی همتا همتی بذل کرد بر صحرا»

پایان اثر:

«بر من ز تیر غمزه مکن آنچه روز رزم

شمشیر شاه — دل اعدا کند همی»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۱۶ [همین فهرست]

بنگرید.

(۸۰۱)

۸۸. شماره نسخه: D 10 – 10 (273i)

نام کتاب: (اشعار) عمیق

پدیدآورنده: نویسنده نسخه ابو نجیب شهاب‌الدین عمیق بخارایی با لقب افتخاری «امیرالشعرا» که جزء شعرای دربار خضرخان قراخانی که در سال ۴۷۰ هجری قمری برابر با ۱۰۷۹-۸۰ میلادی به سلطنت رسید. تخصص اصلی استاد قصیده بود. بین سال‌های ۴۴۰ هجری قمری برابر با ۱۰۴۸-۴۹ میلادی متولد شده و در سال ۵۴۲ هجری قمری برابر سال ۱۱۴۷ میلادی یا بر اساس منابع دیگر در سال ۱۱۵۸ میلادی

بدورد حیات گفته است.

اجمالی از محتوای اثر: دیوان عمیق طبق منابع قرون وسطی شامل ۷۰۰۰ بیت می‌شود. تا امروز مجموعه‌های مختلف و گلچین‌های ادبی از وی جمع آوری شده است. نسخه چاپ شده استاد نفیسی؛ شامل ۱۸ قصیده، ۱۵ قطعه، ۱۸ رباعی و ۱۱ بیت دیگر است که در مجموع ۸۰۶ بیت می‌باشد (نفیسی، تهران سال ۱۳۳۹ قمری / ۱۶۹۰ میلادی).

این اثر در کل، بالغ بر ۱۴۱ بیت، شامل؛ ۶ قصیده و یک قطعه و سه رباعی است که بدون توجه به ترتیبات الفبایی تنظیم شده است. این اشعار در ترکیب مجموعه شعری «جنگ اشعار شعرای متفرقه» قرار دارد.

آغاز اثر:

«الا ای مشعبد شمال معنبر بخار بخوری تو یا گرد انبر»

پایان اثر:

«قد چو الف به عشق تو تو چون نون کرده

خاک ره و پشت موزه گلگون کرده»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۱۶ [همین فهرست]

بنگرید.

(۸۰۲)

۸۹. شماره نسخه: A 688 – 7 (Nov. 139)

نام کتاب: (اشعار) عبدالواسع جبلی

پدیدآورنده: نویسنده نسخه عبدالواسع جبلی غرجستانی با لقب بدیع الزمان که از [منطقه] کوهستان افغانستان وارد تاجیکستان شد و تحصیلات خود را در غزنه ادامه داد و بخش زیادی از زندگی خود را در غزنه گذراند. از شعرای دربار بهرام شاه غزنوی (۱۱۵۲-۱۱۱۸م) و سپس سلطان سنجر سلجوقی (۱۱۷۰-۱۱۱۸م) و دربار شاهان غوری و خوارزمشاهی بود. وی در سال ۵۵۵ هجری قمری برابر با ۱۱۶۰ میلادی بدروود حیات گفته است. دیوانش وی در تهران در دو جلد توسط ذبیح الله صفا در سال ۱۹۶۰/۱۹۶۲ میلادی در ۶۷۱۳ بیت به چاپ رسیده است.

اجمالی از محتوای اثر: این اثر شامل؛ ۲۳ بخش شعری و بالغ بر ۸۶ بیت است. بخش‌ها بر اساس بزرگی شعرها از ۲۳ - ۱ بیت قایل تمیزاند. این اشعار در ترکیب مجموعه شعری «سفینه صائب تبریزی» قرار دارد. کل مجموعه ۹۱ صفحه است.

آغاز اثر:

«منسوخ شد مروت و معدوم شد وفا

اجمالی از محتوای اثر: این اثر در کل ۱۷۹ بیت از اشعار غزنوی است که در ترکیب مجموعه سفینه صائب تبریزی قرار دارد.

آغاز اثر:

«تا چند ز جان مستمند اندیشی
تا کی ز جهان پر گزند اندیشی»

پایان اثر:

«کفش غبار از نشان از رخ امید
آری چنان سحاب نشانند چنین غبار»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه یک [همین فهرست] بنگرید.

(۸۰۵)

۹۲. شماره نسخه: D 10 – 8 (273i)

نام کتاب: (اشعار) جوهری زرگر

پدیدآورنده: نویسنده نسخه حمیدالدین جوهری از بخارا با لقب زرگر که در بخارا ظاهراً بین دهه‌های بیستم یا سیام قرن ۱۲ میلادی متولد شده است. در عراق تحصیل و چندی هم در اصفهان زندگی کرد. او از شاگردان ادیب صابر بوده است. وی مدتی در دربار سلطان سلیمان سلجوقی (۱۱۶۱ – ۱۱۶۰) و سپس در دربار ارسلان شاه طغرل (۱۱۷۶ – ۱۱۶۱) بود. از آثار این شاعر عبارتند از: شعر درباره مهستی^۱ و امیر احمد و نیز دیوان شعر وی که در کل دو قصیده از آن باقی مانده است. اجمالی از محتوای اثر: نسخه شامل شعری در ۱۹ بیت است این نسخه اشعار در ترکیب مجموعه شعری «جنگ اشعار شعرای متفرقه» قرار دارد.

آغاز اثر:

«چون صبح برکشد علم ساده پرینان
باید کشید رایت عشرت بر آسمان»

پایان اثر:

«تا جوهری زرگر جام شراب لعل
نوشد به یاد مجلس و بزم خدایگان»
مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۱۶ [همین فهرست] بنگرید.

(۸۰۶)

۹۳. شماره نسخه: A 688 – 9 (Nov. 139)

نام کتاب: (اشعار) حکیم سوزنی

پدیدآورنده: شمس‌الدین محمد (یا عمر) بن علی سمرقندی، با نام ادبی سوزنی و ملقب به «تاج الشعراء»، بین

۱. شاید مراد مهستی گنجوی باشد. (ویراستار)

زین هر دو ماند نام چو عنقا و کیمیا»

پایان اثر:

«بتی که از دل من تنگتر دهن دارد

ز زندگانی من تلختر سخن دارد»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه یک بنگرید.

(۸۰۳)

۹۰. شماره نسخه: D 10 – 14 (273i)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اشعار عبدالواسع جبلی)

اجمالی از محتوای اثر: [این] نسخه شامل گلچینی از دیوان عبدالواسع جبلی در ۴۱۵ بیت است. ۳۶ شعر موجود در این اثر با نسخه اصلی آن هماهنگی دارد. این اشعار در ترکیب مجموعه شعری «جنگ اشعار شعرای متفرقه» قرار دارد.

آغاز اثر:

«چند باشم در دیار و منزل رعد و رباب

روز و شب نالنده و گرینده چون رعد و رباب»

پایان اثر:

«هر که باشد عاشق جانان نپردازد به جان

هر که باشد طالب گوهر نیندیشد ز آب»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۱۶ [همین فهرست] بنگرید.

(۸۰۴)

۹۱. شماره نسخه: A 388 – 8 (Nov. 139)

نام کتاب: (اشعار) سید حسن غزنوی

توضیح نام اثر: این نسخه دارای عنوان اشتباه «رباعیات سید حسن غزنوی» است.

پدیدآورنده: شرف‌الدین ابومحمد حسن بن محمد حسینی غزنوی (که نام وی به صورت سید حسن غزنوی معمول است)، ملقب به اشرف یا تخلص حسن که متکلم و واعظ قرن ۱۲ و مدیحه سرای مشهور قرون وسطی است. وی در غزنه متولد شده و بسیار سفر کرد. چندی در عراق و مدتی در بغداد اقامت داشت. پس از سفر به همدان و نیشابور، به خراسان برگشت. بر اساس منابع متفاوت تاریخ فوت وی از سال ۵۳۵ هجری قمری، برابر با ۴۱۱ – ۱۱۴۰ میلادی تا سال ۵۶۵ هجری قمری برابر ۷۰ – ۱۱۶۹ میلادی ذکر شده است. محمدتقی مدرس رضوی در سال ۱۹۴۹ میلادی در تهران در ۴۷۵۰ بیت، شامل: ۶۸ قصیده، ۱۸ ترکیب بند، ۸۳ غزل، ۳۹ قطعه، ۱۹۷ رباعی، به چاپ رسانده است.

سال‌های ۴۷۹ هجری قمری برابر با ۸۷ - ۱۰۸۶ میلادی یا ۴۸۶ هجری قمری برابر با ۱۰۳۹ میلادی در کلاش حوالی سمرقند متولد شده و در بخارا تحصیل و بیشتر عمر خود را در سمرقند سپری کرده و به طور مداوم در خدمت دربار نبود. مدیحه ارسلان خان محمد ایلک خان (۱۱۲۹/م ۵۲۴ق - ۱۱۰۱/م ۴۹۵ق) و پسر وی محمد را نوشت. در کهنسالی بین سالهای ۵۶۷ هجری قمری برابر با ۷۲ - ۱۱۷۱ فوت کرد. ذبیح الله صفا تاریخ ۵۶۲ هجری قمری برابر با ۱۱۶۶ میلادی را تاریخ مرگ سوزنی می‌داند. کل دیوان وی به ده هزار بیت می‌رسد که توسط دکتر ناصرالدین شاه حسینی معرفی شده است.

اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل یک قطعه قصیده در ۲۰ بیت به نام «کی ام؟ چی ام؟» و یک قطعه قصیده در ۸ بیت «خطاب به خود» است. شعر این اشعار در ترکیب مجموعه شعری «سفینه صائب تبریزی» قرار دارد.

آغاز اثر:

«ز هر بدی که تو دانی هزار چندانم
مرا نداند از انگونه کس که من دانم»

پایان اثر:

«ما باده چو زنگ بر آینه ریخته
و آینه زنگ بر زده از باده چو زنگ»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۵۷ [همین فهرست] بنگرید.

(۸۰۷)

۹۴. شماره نسخه: D 10 (273i) - 4

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

(اشعار حکیم سوزنی سمرقندی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: برگزیده‌ای از دیوان سوزنی در ۲۲۹ بیت است. که قطعه‌ها از ۳ تا ۲۳ بیت هستند و بدون توجه به ترتیبات الفبایی تنظیم شده است. این اثر اشعار در ترکیب آلبوم مجموعه شعری «جنگ اشعار شرای متفرقه» قرار دارد.

آغاز اثر: ای خداوندی که از لطف تو جاه آورده ام

پایان اثر:

«تا روز رستخیز — بماند درد مقیم
ان شور دولتی که در افتد به دام کس»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۱۶ [همین فهرست] بنگرید.

(۸۰۸)

۹۵. شماره نسخه: A 688 (Nov. 139) - 10

نام کتاب: (اشعار) عمادی شهریار

پدیدآورنده: شاعر امیر عمادالدین عمادی (که [برخی] او را با دیگر شاعر خیلی قدیمتر عمادی غزنوی اشتباه می‌گیرند) شهریار شاعر قرن ۱۲ میلادی است که اشعار وی محبوبیت زیادی در قرون وسطی داشت. اطلاعات در مورد شهریار بسیار کم است. از روستای شهریار نزدیک ریه است. ابتدا در دربارشاهزاده عمادالدوله فرامرزا نسل باوندیان در مازندران بود ولی بعد مرگ شاهزاده به عراق رفت و به خدمت طغرل بن محمد سلجوقی (۱۱۳۴/م ۵۲۹ق - ۱۱۳۱/م ۵۲۶ق) درآمد و سپس مدیحه سراس جهان پهلوان (متوفی در سال ۱۱۸۵/م ۵۸۱ق) شد. عماد در سال ۵۸۲ هجری قمری برابر با ۱۱۸۶ میلادی در زادگاه خود بدرود حیات گفت.

اجمالی از محتوای اثر: بر اساس منابع قرون وسطی دیوان شهریار شامل ۴۰۰۰ بیت است و در حال حاضر بخش‌های از دیوان وی به ما رسیده است. این اثر شامل: قطعاتی کوچک و ۱۶ شعر عمادی بالغ بر ۵۰ دوبیتی است که در صفحات ۱۹۴ و ۱۹۵ این مجموعه قرار دارند. این اشعار در ترکیب مجموعه شعری «سفینه صائب تبریزی» قرار دارد.

آغاز اثر:

«به آرزو نرسد هیچ کس ز بوسه او
ز بس که بوسه کند آرزو خویش به او»

پایان اثر:

«تا قیامت شرح عشق دادمی
گر کسی بودی که تا باور داشتی»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه یک [همین فهرست] بنگرید.

(۸۰۹)

۹۶. شماره نسخه: B 125 (176 ter) -

نام کتاب: دیوان اوحدالدین انوری

پدیدآورنده: اوحدالدین علی محمد بن اسحاق انوری ابیوردی (و یا به نقلی دیگر اوحدالدین علی بن محمد بن محمد) برجسته‌ترین شاعر قرن ۱۲ میلادی که در روستای بدینه اطراف ابیورد (خراسان) متولد شده و منابع، تاریخ‌های مرگ متفاوتی را نقل می‌کنند. عموماً مرگ او را در بلخ بین سال‌های ۵۴۰ هجری قمری برابر با ۴۶ - ۱۱۴۵ میلادی تا ۵۸۳ هجری قمری برابر با ۱۲۰۱ - ۱۲۰۰ میلادی می‌دانند اما

(۸۱۰)

۹۷. شماره نسخه: (C 1658 (Nov. 1407)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

(دیوان اوحالدین انوری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه در بخش آغازین خود شامل: قصیده در ۱۶ - ۱۸ بیت و در بخش آخر: غزل و رباعی می‌باشد و در کل شامل ۹۳۶ بیت است.
آغاز نسخه:

«شاه صبح فتح و ظفر کن شراب خواه
نرد و ندیم و مطرب و چنگ و رباب خواه»
پایان نسخه:

«جان_____ا بر نور شمع دور آوردی
یعنی اینکه خط ار چه خوش نبود آوردی
گر آتش آه ماست دیرت بگرفت
ور خط به خون ماست زود آوردی»
افتادگی نسخه:

افتادگی‌ها و [آفت‌های جانوری] در میانه نسخه مشاهده می‌گردد.

تاریخ کتابت: از نسخه‌های بدون عنوان که در سال‌های ۱۰۵۰ هجری قمری برابر با ۰۷ - ۱۶۰۶ میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: فیض آباد.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۹ میلادی توسط و. آ. ژوکوفسکی از ایران وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۲۹ یادداشت به فارسی در تاریخ ۱۰۳۰ هجری قمری برابر با ۲۲ - ۱۶۲۱ میلادی است و در برگ ۱ و ۰۰۱ یادداشت کوچک و تاریخ ۱۲۵۹ هجری قمری برابر با ۱۸۴۳ میلادی است.

اندازه صفحه: ۲۴، ۱۲×۵، ۷ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۳ سطر؛ اندازه متن: ۷×۱۷، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۰۱+۲۹+۰۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، براق و در گذر زمان [کدر و] قهوه‌ای شده است.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: [جلد نسخه] از بین رفته و در داخل پوشه قرار دارد.

تاریخ قابل اطمینان تر ۵۹۷ هجری قمری برابر با ۸۰ - ۱۱۷۹ میلادی است. انوری استاد برجسته قرون وسطی و سراینده قصیده و نور چشمی سلطان سنجر (۱۱۵۹/م/۵۵۲ق - ۱۱۱۸/م/۵۱۱ق) و در موسیقی، ریاضی، فلسفه و نجوم هم شهره بود و ارتباط ادبی با رشیدالدین وطواط و ابوالفرج رونی داشت. میراث ادبی انوری بر اساس متن تصحیح شده دیوان که در تهران در دو جلد بر اساس نسخه خطی قدیمی استانبول (۷۰۸ قمری) چاپ شده ابیات آن به ۱۳۰۰۰ می‌رسد.

شرح اجمالی از محتوای اثر: اما نسخه موجود شامل ۸۰۰۰ بیت اشعار وی شامل: قصیده، قطعه، غزل و رباعی است. ترتیب الفبایی در نسخه رعایت نشده است.

آغاز نسخه:

«مثال علی دستور چو به بنده رسید
قیام کرد و ببوسید و بر دو دیده نهاد»
پایان نسخه:

«چو نیسان گسر کنار خاک پر گوهر کند باشد
چو سوسن محض آزادی نه چو گل عین رعنائی»
افتادگی نسخه: نسخه از انجام افتاده است، نسخه در میانه آسیب جانوری دیده است و [البته بخش] بازسازی شده قدیمی، مجدداً ترمیم شده است.
تاریخ کتابت: این نسخه در قرن پانزدهم میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۳ میلادی توسط ال. اف. بوگدانف از ایران وارد روسیه و به انستیتو منتقل شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه یادداشت و شعر با جوهر سیاه و شنگرف (جوهر قرمز) نوشته شده است و مهری نیز در نسخه مشهود است.

اندازه صفحه: ۲۱، ۱۱×۸، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۵، ۶×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۰۱+۲۴۲+۰۲ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: نستعلیق است.

نوع جلد: صحافی شرقی، ضخیم [با روکش] چرم قهوه‌ای روشن.

(۸۱۱)

۹۸. شماره نسخه: C 56 (176a ter)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

(دیوان اوحدالدین انوری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه شامل ۴ بخش، شامل؛ ۱۸۲ قصیده، ۲۳۹ غزل، ۳۴۰ رباعی و ۴۲۵ قطعه و جمعا بالغ بر ۱۳۰۰ بیت است.

آغاز نسخه:

«ای قائده تازه ز دست کرم را

وی مرتبه نوز بنان تو قلم»

پایان نسخه: انجامه نسخه همانند نسخه با شماره ثبت C 1658 است.

افتادگی نسخه: در [برگ‌های] نسخه پارگی‌های و همچنین لکه‌های زرد مشهود است.

تاریخ کتابت: ۱۲ ربیع الثانی سال ۱۰۵۰ برابر با یکم آگوست سال ۱۶۴۰ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: علی تبریزی.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۷ میلادی توسط ال. اف. بوگدانف از ایران وارد روسیه و به انستیتو منتقل شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در نسخه با جوهر قرمز اصلاحاتی صورت گرفته است و یادداشت‌هایی به فارسی به تاریخ ۹۹ - ۱۶۹۸ م/۱۱۱۰ ق یا ۱۷۱۵ م/۱۱۲۷ ق وجود دارد.

اندازه صفحه: ۲۸، ۸ × ۱۴ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر در ۲ مصرع؛ اندازه متن: ۱۶، ۵ × ۷ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۴۰۲ + ۰۲ + ۰۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، کرمی رنگ، ضخیم، اندکی برآق.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول با جوهر رنگی.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، کار هنری با چرم سیاه و گوشه‌ها [لچک‌ها] طلایی است.

(۸۱۲)

۹۹. شماره نسخه: B 123 (176)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

(دیوان اوحدالدین انوری)

اجمالی از محتوای اثر: این نسخه در ۴ بخش مرتب شده که شامل: قصیده، قطعه، غزل و رباعی است. (قصیده ۱۶۴، قطعه ۴۳۷، غزل ۱۳۲ و رباعی ۲۱۵). مجموعه همه اینها بالغ

بر ۱۱ هزار بیت و دیوان بر اساس الفبا مرتب شده است.

آغاز نسخه: همانند نسخه با شماره ثبت C 56 است.

پایان نسخه:

«ای دل طمع از وصال جانان بگسل

سر رشته آرزو به دندان بگسل

زان پیش که بگسلند جان از تن تو

از بهر خدا علایق از جان بگسل»

افتادگی نسخه: با وجود مرمت باز شکاف‌ها [و آفت‌های جانوری] در نسخه قابل رویت است. و در اواسط نسخه ورق‌های گمشده است.

تاریخ کتابت: بدون عنوان در قرن هجدهم میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۱۹ میلادی توسط ژ. ال. روسلو از ایران وارد روسیه و به انستیتو منتقل شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه از صاحب نسخه سید محمد تاتاری یادداشتی به فارسی است. و اشعار با اصلاحات آن در حاشیه کتاب قابل رویت است.

اندازه صفحه: ۲۱، ۷ × ۱۲، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۴ × ۶، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۳۷۵ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، نازک، اندکی برآق، و اندکی زرد شده در اثر مرور زمان.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین شعرها به رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: خط باریک نستعلیق شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، ضخیم و چرم قهوه‌ای و گوشه‌ها [لچک‌ها] چرم قرمز و قهوه‌ای است.

(۸۱۳)

۱۰۰. شماره نسخه: A 17 (176 quarter)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

(دیوان اوحدالدین انوری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه به بخش‌هایی چون: قصیده، قطعه، غزل و رباعی تقسیم می‌شود. نسخه شامل کمتر از ۱۱۰۰۰ بیت شامل: ۴۷ قصیده، ۳۹۴ قطعه، ۲۳۲ غزل و ۳۳۶ رباعی است.

آغاز نسخه:

«گر دل و دست بحر و کان باشد

دل و دست خدایگان باشد»

تنظیم شده است.

آغاز نسخه:

«مقدری نه آلت قدرت مطلق کند از شکل بخاری چو گنبد ازرق»

پایان نسخه:

«ای ماه تمام بر نیایی آخر

جایی که همی رخ نمایی آخر

چون جان به لطافت و چو ماهی به جمال

جان من و ماه من کجایی آخر»

افتادگی نسخه: آخرین صفحه (۳۴۲) گمشده و بین

صفحات خالی و تعدادی گمشده و در برخی از برگ‌های نسخه

لکه‌های خاکستری است.

تاریخ کتابت: قرن هجده میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۹۷ میلادی توسط د. ام.

گرامیتسکی وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه

نوشته‌هایی با دستخط‌های متفاوت وجود دارد، مطالب اصلاحی

و تکمیلی در رابطه با مطالب نسخه وجود دارد. در صفحه ۱۲۴

دو مهر بیضی شکل با علائم فارسی وجود دارد.

اندازه صفحه: ۵/۲۲×۱۴/۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۹ سطر

(۱۴ - ۲۶)؛ اندازه متن: (۱۷) ۵/۱۵× (۹/۵) ۷ سانتیمتر؛ تعداد

برگ: ۳۴+۰۷=۰۰۷ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، با کیفیت پایین، زرد رنگ،

بخشی از کاغذها براق و برخی غیر براق است.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین اشعار در بیشتر مواقع با

رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: خط نستعلیق نه چندان ماهرانه متناسب با نسخه

و نستعلیق فشرده است.

نوع جلد: صحافی شرقی، آسیای میانه، مقوای، کاغذ سبز

باشیرازه باریک است.

(۸۱۵)

۱۰۲. شماره نسخه: C 819

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

(دیوان اوحدالدین انوری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: گزیده از دیوان اوحدی است

و شامل ۱۳۹ قصیده و در کل برابر با ۴۶۰۰ بیت است و اشعار

بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم شده است.

پایان نسخه: انجامة نسخه همانند نسخه با شماره ثبت C

1658 است.

افتادگی نسخه: فاصله بعد از صفحه ۱۰۷ به بعد و بخش

بزرگی از صفحات پاره پاره [و آسیب دیده] است و مقدمه و

اول و آخر نسخه تیره و شکننده شده است و لکه‌های زرد و

خاکستری در نسخه موجود است. و صفحاتی از کتاب جدا

شده و جابجایی صفحات هم وجود دارد.

تاریخ کتابت: قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی توسط و. آ. ایوانف از

شهر شیراز (ایران) وارد روسیه به انستیتو منتقل شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: تا نیمه نسخه دستخط‌های

متفاوتی قابل مشاهده است که یادداشت و شعر و کلمات مجزا و

مطالبی اضافه در مورد متن آمده است. در صفحه ۱ [یادداشتی] به

زبان انگلیسی [نوشته شده] است و در حاشیه صفحات میانی نسخه

یادداشت‌هایی به زبان فارسی و مهریضی شکل کوچک با علائم

خاص و به تاریخ ۱۲۸۰ هجری قمری برابر با ۱۸۶۳ میلادی است.

اندازه صفحه: ۱۸، ۹×۷، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۲۱ سطر و

بعضی مواقع ۲۳-۱۹ سطر؛ اندازه متن: ۱۴×۴، ۵ سانتیمتر؛

تعداد برگ: ۲۸۵+۰۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک و زرد رنگ و براق. کاغذهای

مجزا، دارای شفافیت بیشتری هستند.

نوع جوهر: جوهر سیاه و در آغاز هر فصل بیت اول با شعر

با رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: باریک نستعلیق شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی با چرم قهوه‌ای و در چارچوب

کار خطوط باریک و در میانه کار سه مدال [ترنج] باریک به

همراه تصاویری از گل‌ها در اطراف آنها است.

(۸۱۴)

۱۰۱. شماره نسخه: B 124 (176 bis)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

(دیوان اوحدالدین انوری)

توضیح نام اثر: عنوان دیگر این نسخه «دیوان ملک

الشعراى اوحدالدین انوری» است.

اجمالی از محتوای اثر: شامل دوازده هزار و دویست و پنجاه

بیت است. نسخه به بخش‌هایی چون: قصیده، کتاب، غزل و

رباعی است. اشعار داخل بخش‌ها بدون توجه به الفبا فارسی

آغاز نسخه: آغاز نسخه همانند نسخه با شماره ثبت C 56 است.

پایان نسخه:

«هست فرمانت روان بر همه اطراف جهان در جهان هر چه ———— مراد تو بود میفرمای»
افتادگی نسخه: لکه‌های زرد و آبی بر روی برگ‌ها مشاهده می‌شود. نیمی از برگ‌ها از شیرازه جدا شده است.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۹۱۹ میلادی از طریق بخش آموزشی وزارت امور خارجه وارد روسیه شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه میانه سطور ابیات متفاوت نوشته شده است و یادداشتی فارسی به تاریخ ۱۲۳۵ هجری قمری برابر با ۲۰ - ۱۸۱۹ میلادی است و در صفحات داخلی در حاشیه پایینی چند سطر شعر فارسی نوشته شده است.

اندازه صفحه: ۱۶/۵×۲۶ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر در دو مصراع (ستون) و در برخی جاها ۲۴ سطر است؛ اندازه متن: ۱۱/۳×۲۰/۸ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۱ - ۸۰+۰۰۳ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، کرمی رنگ و براق.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین اشعار با رنگ سنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: خط فشرده نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، ضخیم [با روکش] چرم سیاه با شیرازه محکم و شیرازه دارای چارچوب باریکی است.

(۸۱۶)

۱۰۳. شماره نسخه: B 1809 - (Nov. 26) 17

نام کتاب: اشعار انوری

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل ۳۱ شعر در ۸ قصیده، ۳۱ قطعه و ۱۰ رباعی که جمعه بالغ بر ۳۸۹ بیت است. در این اثر عنوان وجود ندارد. اشعار در مجموعه‌ای از اشعار شعراء از جمله شاعرانی چون: شمس تبریزی، اوحادی، عراقی، کمال خجندی، نظامی و دیگران قرار دارد.

آغاز اثر:

«باز این چه جوانی و جمال است جهان را

وین حال که نو گشت زمین را و زمان را»

پایان اثر:

«دی ما و می و عیش خوش و روی نگار

و امروز غم جدایی و فرقت یار

ای گردش ایام تو را هر دو یکیست

جان بر سر او نهم دی باز آر»

افتادگی نسخه: در زمینه [برگ‌های] نسخه آثار رطوبت و لکه‌هایی مشهود است. [برخی برگ‌ها] افتاده و عناوین زیادی از [مطالب نسخه] بین رفته است.

تاریخ کتابت: قرن پانزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۹۰۶ میلادی توسط ال. اف. بوگدانف از ایران وارد روسیه و به انستیتو منتقل شده است. [این نسخه] در ترکیب آلبوم [مرقع و جنگ] شعری قرار دارد که در آن [قطعات و] نمونه‌هایی از آثار دیگر شعرا نیز وجود دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۸، ۲۷×۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: نیامده است؛ اندازه متن: ۱۱، ۱۸×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۳۶۰ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، زرد رنگ است.

نوع جوهر: جوهر سیاه و سطر آغازین با رنگ طلایی.

نوع خط: [متن به] خط نسخ و [سر] عنوان‌های [تألیف [نیز] با خط ثلث است.

نوع جلد: صحافی شرقی و چرم قهوه‌ای سوخته مراکشی، نقش برجسته و چارچوب از چرم سیاه و این نسخه در قالب یک آلبوم [و مرقع] است.

(۸۱۷)

۱۰۴. شماره نسخه: C 692 - (842a b) 2

نام کتاب: (اشعار) حکیم انوری

شرح اجمالی از محتوای اثر: این بخش شامل ۹ قصیده انوری، بالغ بر ۴۷۸ بیت است. قصیده ارائه شده در بخشی از این نسخه کامل است. بخش مورد نظر با کمی تغییرات کاهش یافته است. در اشعار ترتیبات الفبایی رعایت نشده است. این اشعار ۹ صفحه (از ۱۶۵ تا ۱۷۳) از این مجموعه را در بر می‌گیرد.

آغاز اثر: همانند نسخه با شماره ثبت A 17 است.

پایان اثر:

«چنان مدان که تغافل نموده باشم از آن

است. متن اشعار با متن چاپ شده هماهنگی دارد.

آغاز نسخه:

«شاهسا زمانه بنده درگاه گاه توست

اسلام در حمایت و دین در پناه توست»

پایان نسخه:

«بر جویبار عمر تو نشو نهال دهر

تا بال چرخ را ز مجره است جویبار»

افتادگی نسخه: جلد نسخه مفقود شده و شیرازه نسخه در

قسمت پایین جلد شکسته و در زمینه پایین نسخه لکه زرد

رنگ وجود دارد.

تاریخ کتابت: این نسخه در ماه‌های اکتبر - نوامبر سال

۱۶۲۹ میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: بوزمکان.

نام کاتب: سید مصطفی بن سید حمر بن حسین.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۸۱۹ میلادی توسط ژ. ال.

روسلو وارد روسیه و به انستیتو منتقل شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه‌های داخلی

کتاب [تعلیقات،] یادداشت‌ها و اشعاری به فارسی نوشته شده

است.

اندازه صفحه: ۲۰، ۱۵×۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۰ سطر و

در ۳ تا ۴ مصراع؛ اندازه متن: ۱۸، ۱۴×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ:

(۱۰۴+۹۹) کل جلد شامل ۱۰۹ برگ).

نوع کاغذ: کاغذاروپایی، زرد رنگ، اندکی براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق نه چندان استادانه.

نوع جلد: صحافی شرقی، محکم، چرم قهوه‌ای روشن با

شیرازه باریک و دارای مدال [ترنج] با طراحی گل در اطراف آن

است.

(۸۲۱)

۱۰۸. شماره نسخه: A 454 - 6

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (فی قصائد حکیم

انوری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل ۷ غزل انوری و بالغ بر

۴۵ بیت است. چند تا از غزل‌ها با کمی خلاصه در این نسخه

است. اشعار بدون توجه به ترتیب الفبایی قرار گرفته و در

مقابل هر شعر اسم مؤلف انوری آمده است. در این نسخه

اشعار در ترکیب اشعار شعراء قرن ۱۸ - ۱۲ میلادی چون:

حافظ، جامی، محتشم، مشتاق و دیگران قرار دارد.

که بر تباهی حال همین قصیده گو است»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۷۹ [همین فهرست]

بنگريد.

(۸۱۸)

۱۰۵. شماره نسخه: A 688 - 11 (Nov. 139)

نام کتاب: (اشعار) انوری

شرح اجمالی از محتوای اثر: بر اساس فرم کتاب است و به

طور کامل یا با کمی خلاصه و در بخش‌هایی کوچک از؛ قصیده

و غزل و بخش‌هایی از نیمه‌های اشعار است. این اشعار در

ترکیب مجموعه شعری «سفینه صائب تبریزی» قرار دارد.

آغاز اثر:

«هر که تواند که فرشته شود خیره چرا باشد دیو و ستور»

پایان اثر:

«آب و آتش را اگر در مجلسش حاضر کنند

از میان هر دو بردارد شکوهش داوری»

افتادگی نسخه: لکه‌های جوهر در صفحه ۵۶a و وجود

دارد.

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه یک [همین فهرست]

بنگريد.

(۸۱۹)

۱۰۶. شماره نسخه: E 12 - 3 (Nov. 1419)

نام کتاب: (اشعار) حکیم انوری

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل ۱۹ قصیده و ۲۲ رباعی

و بالغ بر ۹۷۴ بیت است. اشعار بدون ترتیب الفبایی تنظیم

شده است. قصاید در ۸ مصراع و در ۴۸ سطر است. این نسخه

اشعار در ترکیب گلچین ادبی بزرگ «گلشن» قرار دارد.

آغاز اثر:

«باز این چه جوانی و جمال است جهان را

وین عهد که نو گشت زمین را و زمان را»

پایان اثر:

«حیذا تاریخ این انشا که فرمانده به بلخ رایت طغرل تکینی

بود و رائی ناصری»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۱۱ [همین فهرست] بنگريد.

(۸۲۰)

۱۰۷. شماره نسخه: B 558 - 5 (476)

نام کتاب: فی قصائد حکیم انوری

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه شامل ۵ قصیده انوری

آغاز نسخه:

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۳۱ [همین فهرست]

بنگرید.

«با بدان رخ نظری بایستی

یا از آن لب شکری بایستی»

پایان نسخه:

(۸۲۳)

۱۱۰. شماره نسخه: B 2242 (Nov. 1262)

نام کتاب: شرح دیوان انوری

«گر چه شبهای وصل بود خوشم

شب دوشین ز شکل دیگر بود»

افتادگی نسخه:

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده.

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه شامل تفسیر دقیقی از قصاید (۷۳ قصیده) و قطعات، علی‌اوحالدین انوری و شامل مقدمه مؤلف است. نظرات نویسنده یا مفسر در برخی از مطالبش دشوار و نادر است. در قرن ۱۷ میلادی نوشته شده و با وجود نقایص زیاد نسخه، دارای اهمیت فراوانی نسبت به دیگر نسخ چاپ شده در رابطه با زندگی مؤلف است. آغاز نسخه: (با آغاز بخش شرح قطعه در نسخه اصلی مطابقت دارد):

«ای نام تو غالب عبارت را روح

در راه تو پای عقل و دانش مجروح»

پایان نسخه: اتمام بخش شرح قطعه:

در این مقام از قافیه معیوب تعبیر کردن تا مشعر باشد با آنکه گویا شعر معیوب گفتن از نشان او نیست و اگر عیبی در اشعار او باشد.

افتادگی نسخه: نسخه [به لحاظ فیزیکی] در شرایط بسیار بدی است [و نیازمند ترمیم است] و برگ‌ها از شیرازه جدا شده است. برگ‌هایی از میانه نسخه افتاده است.

تاریخ کتابت: ۲۲ رجب سال ۱۰۵۴ برابر با بیست و چهارم سپتامبر سال ۱۶۴۴ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: ابوبکر بن شیخ الله داد کمال.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۹۱۵ میلادی توسط و. آ. ایوانف از بخارا وارد روسیه و به انستیتو منتقل شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه یادداشت و نوشته‌های خوانندگان نسخه و در صفحات داخلی در چارچوب بالایی شیرازه یادداشت صاحب نسخه به فارسی و تاریخ ۱۲۷۲ ق/ ۱۸۵۵ م و در چارچوب پایینی تاریخ ۱۲۷۱ ق/ ۱۸۵۴-۵۵ م ثبت است و در صفحه اول یادداشت ایوانف، «خریداری شده در بخارا به تاریخ ۲۵ اکتبر سال ۱۹۱۵ میلادی» است.

اندازه صفحه: ۱۹، ۸×۱۲ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۹ سطر؛ اندازه متن: ۱۵×۷، ۷ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۱۰۱ برگ. نوع کاغذ: کاغذ شرقی، به رنگ قهوه‌ای روشن، اندکی

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۹۱۹ میلادی از ایران وارد روسیه شده است و توسط بخش آموزشی وزارت امور خارجه به انستیتو منتقل و در ترکیب مجموعه اشعاری قرار دارد که در آن آثار شعرای قرن‌های دوازده — سیزده میلادی چون: سعدی، حافظ، جامی، محتشم و مشتاق وجود دارند.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۰۱ یادداشت از ل. ز. باغدانف سپتامبر ۱۸۷۳ میلادی و در همانجا یادداشتی به خط ریز و زبان فارسی ثبت شده است.

اندازه صفحه: ۹، ۵×۱۹، ۸ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۶ سطر در دو مصراع؛ اندازه متن: ۶، ۸×۱۴، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: (۰۱+۱۴۲+۰۱)

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، نازک.

نوع جوهر: جوهر سیاه و اسم شاعران با شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی [با روکش] چرم نرم سیاه [= میشن مشکی] و چارچوب و گوشه‌ها [لچک‌ها] چرم قهوه‌ای و دارای شیرازه [بندی] باریک [و ظریف].

(۸۲۲)

۱۰۹. شماره نسخه: B 1210 - 2

نام کتاب: قصیده انوری

شرح اجمالی از محتوای اثر: یک قصیده از انوری شامل ۴۲ بیت است که در یک مجموعه شعری جا داده شده است. در کل این مجموعه ۴ صفحه (۵۴ تا ۵۷) به اشعار انوری مربوط است.

آغاز اثر:

«فغان که از حرکات سپهر کج رفتار

بتر طرح جدای میانه من و یار»

براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه و بخش‌ها به رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: نستعلیق نازک [= خفی] و درشت [= جلی].

نوع جلد: صحافی آسیای میانه، ضخیم، مقوایی، با [روکش] چرم قرمز در گوشه‌ها [لچک‌ها] با پوشش کاغذی سبز رنگ.

(۸۲۴)

۱۱۱. شماره نسخه: D 2 (176aa)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شرح دیوان انوری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: متن نسخه کامل است. بخش اول شامل قصیده و از صفحه ۱ - ۴۶، بخش دوم قطعات ۴۹ - ۶۹ است.

آغاز نسخه:

«باز این چه جوانی و جمال است جهان را

وین عهد که نو گشت زمین را و زمان را»

پایان نسخه: نیامده است.

افتادگی نسخه: در [روی] برگ‌های نسخه لکه‌های [سی] تیره [مشاهده می‌شود] و نیز آفت‌های جانوری بر روی برگ‌ها دیده می‌شود.

تاریخ کتابت: با عنوان «شرح انوری» در سال ۱۲۳۴ هجری قمری برابر با ۱۹ - ۱۸۱۸ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۹۰۵ میلادی توسط ال. اف. بگدانف از تهران (ایران) وارد روسیه و به انستیتو منتقل شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه به ندرت یادداشت‌هایی از خوانندگان نسخه است. در صفحات داخلی و در چارچوب داخلی جلد نسخه نوشته‌ای با جوهر قرمز لئونید باگدانف و در صفحه اول تاریخ ۱۲۵۷/ق ۴۲ - ۱۸۴۱ م با مهر بیضی شکل با علائم فارسی است.

اندازه صفحه: ۲۷، ۱۸×۷ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۱×۲۰، ۳ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۱+۶۹+۰۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، نازک و سفید، الاستیک و بسیار براق است.

نوع جوهر: جوهر سیاه و تفاسیر اشعار و کلمات به رنگ قرمز روشن.

نوع خط: خط نستعلیق ظریف.

نوع جلد: صحافی شرقی با پوست نرم [= میشن] به رنگ خاکستری و سبز با شیرازه [بندی] محکم.

(۸۲۵)

۱۱۲. شماره نسخه: B 126 (176a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شرح دیوان انوری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه کامل و شامل قصاید و قطعات است.

آغاز نسخه: سپاسی که از روی خرد بر ذمه خانواده امکان لازم است آن است که به فریب ادراک لاف ستایش بر ذات پاک نزنند براق عنکبوت عبارات سست بر زوایای سر ادقات تنند که دخل صد ساله..

پایان نسخه: همانند نسخه اصلی است به اضافه کلماتی از ناسخ:

ابو الفرج شاعری ست معروف از رونه که از جمله خراسان است فرخی شاعری معروف است سیستان تمام شد شرح قصاید و مقطعات دیوان اوحدالدین انوری... مرد عاقل به هر چه در نگرد عیب بگذرد و هنر نگرد.

افتادگی نسخه: در حاشیه نسخه لکه‌های [سی] کوچک تیره [رنگی مشاهده می‌شود] و نسخه [به لحاظ فیزیکی] تا حدودی ترمیم شده است.

تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: شیراز (ایران).

نام کاتب: حسین رفیق.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۸۵۹ میلادی توسط ان. و. خانیکوف از ایران وارد روسیه و به انستیتو منتقل شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه مطالبی توسط دیگر اشخاص نوشته شده است. و شرح و اصلاحاتی در مورد قصاید با مداد به خط ب. آ. ژکوف و باگدانف ثبت شده است و همانجا [در حاشیه] تعدادی [تعلیقات و] یادداشت‌های کوچک به فارسی [نوشته شده] است.

اندازه صفحه: ۲۱، ۱۱×۴، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۶ سطر؛ اندازه متن: ۱۵، ۷×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۲+۱۲۵+۰۵ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، سفید، بخش زیادی از برگ‌ها براق [= آهاره مهره شده] و برگ‌های شماره ۰۲ و ۰۵ [نیز از نوع] کاغذ اروپایی [= فرنگی] است.

نوع جوهر: جوهر سیاه و شرح اشعار با شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: نستعلیق ناماهرانه [= تحریری] درشت [= جلی] و نازک [= خفی] است.

نوع جلد: صحافی جدید، ضخیم، مقوایی، با [روکش] چرم سیاه.

(۸۲۶)

۱۱۳. شماره نسخه: B 127 (176 bis)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شرح دیوان انوری)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه کامل نیست و بخش اول شرح شعر با اول قصاید دیوان یکی است. شرح در یک جلد با چند اثر دیگر در مجموعه‌ای بنام «مرات المحققین» قرار دارد.

آغاز نسخه: آغاز نسخه همانند نسخه با شماره ثبت D 2 است.

پایان نسخه: و آن گیاه را بکند و در حال بمیرد و لهذا آن گیاه را سگ کن نیز گویند بهین بفتح نون و باء...

افتادگی نسخه: نیمی از نسخه فاقد شیرازه بندی است و بخش بیرونی نسخه کهنه شده و متن صفحه اول رطوبت دیده، لکه‌های قهوه‌ای در چارچوب کار [قابل مشاهده] است و برگ‌های نخستین نسخه ترمیم شده است.

تاریخ کتابت: یکی دیگر از نسخه‌های بدون عنوان که در قرن هجدهم میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۸۵۹م توسط ان. و. خانیکوف از ایران وارد روسیه و به انستیتو منتقل شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۶ شعر ۱۱ بیتی و شرحی بر قصاید با دستخط ژکوف و دو مهر چهار گوش [قابل مشاهده] است.

اندازه صفحه: ۱۹، ۱۴×۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۴ سطر؛ اندازه متن: ۱۴×۷، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۵۳ برگ.

نوع کاغذ: کاغذاروپایی [= فرنگی]، نازک.

نوع جوهر: جوهر سیاه و... اشعار، و [علائم و] ستاره‌های جدا کننده بین ابیات به رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: نستعلیق درشت [= جلی] و نازک [= خفی] و غیر ماهرانه [و تحریری].

نوع جلد: صحافی شرقی [با روکش] چرم سیاه نرم [= میشن مشکی] و شیرازه [بندی] محکم و کمی کوچکتر از اندازه نسخه.

(۸۲۷)

۱۱۴. شماره نسخه: C 692 – 3 (842ab)

نام کتاب: (اشعار) مجیر بیلقانی

پدیدآورنده: ابوالمکارم مجیرالدین بیلقانی (با نام ادبی مجیر) از منطقه بیلقان از نواحی شروان است. سال تولد و دورانی از زندگی وی مشخص نیست. از جمله شاگردان خاقانی بوده و در جمع شاعران دربار اتابکان آذربایجان و در خدمت شمس‌الدین (۷۳ – ۱۱۷۲م/۵۶۸ق – ۱۱۶۰م/۵۵۵ق) نصرت‌الدین جهان پهلوان محمد (۸۶ – ۱۱۸۵م/۵۸۱ق – ۷۳ – ۱۱۷۲م/۵۶۸ق) و دیگران بود. بسیار سفر کرد و پیرو مکتب شاعران دربار غزنوی فرخی – منوچهری بود. وی در تبریز وفات یافته یا کشته شده است و مطمئن‌ترین تاریخ فوت وی ۵۸۹ هجری قمری برابر با ۱۱۹۰ میلادی است. میراث ادبی مجیری بیلقانی متشکل از دیوان وی که حدود ۵۰۰۰ بیت که اساساً قصیده و غزل است و هنوز چاپ نشده است.^۱

اجمالی از محتوای اثر: دیوان شامل سه شعر بالغ بر ۷۹ بیت است. شعرها بر طبق الفبا منظم شده است. این اشعار در ترکیب یک مجموعه شعری قرار دارند. اشعار بیلقانی در کل در ۲ صفحه (۱۸۱ – ۱۸۲) از این مجموعه را در بر می‌گیرد.

آغاز اثر:

«برید عقل تو را کی برو به ملک صفا

که دل هنوز به بازار صورت است تو را»

پایان اثر:

«سزای حضرت تو با تو چون خطاب کند

که بی هدایت سرسر خطاست خطاب»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه [شماره] ۷۹ [همین فهرست] بنگرید.

(۸۲۸)

۱۱۵. شماره نسخه: A 688 – 12 (Nov. 139)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اشعار مجیر

بیلقانی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل ۲۶ قطعه کوچک و در ۳ – ۲ بیت و قصیده و غزل بالغ بر ۹۱ دو بیتی است. یکی دیگر از آثار که در ترکیب اشعار «سفینه صائب تبریزی» قرار دارد. این ابیات در کل دو صفحه از مجموعه را (۶۰ – ۶۱) به

۱. باید تاریخ نگارش این فهرست را در نظر داشت؛ در این موارد ممکن است پس از نگارش فهرست حاضر، اثری به چاپ رسیده باشد.

خود اختصاص داده است.

آغاز اثر:

«بسا ز حجره وحدت در این مضیق خراب

که روی صبح سلامت بماند زیر نقاب»

پایان اثر:

«تا لب ندهی دل بر نستانی

این است سخن تا ندهی زر نستانی»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه [شماره] یک [همین

فهرست] بنگرید.

(۸۲۹)

۱۱۶. شماره نسخه: A 1240

نام کتاب: دیوان کمال اسمعیل

پدیدآورنده: کمال الدین اسماعیل بن جمال الدین محمد عبدالرزاق اصفهانی با لقب افتخاری «خلاق المعانی» که خلاق نوع دیگری از بانی المبانی بود که در اواخر قرن ۱۲ میلادی و ظاهراً حدود سال ۵۶۸ هجری قمری برابر با ۱۱۷۳ - ۱۱۷۲ میلادی در اصفهان متولد شده است. شاعری است معروف و پسر شاعر اصفهانی جمال الدین بن عبدالرزاق مدیحه سرای معروف اصفهانی. در اواخر زندگی از دربار خارج [گردیده] و مرید شیخ شهاب الدین عمر سهروردی شد. [وی] در ۲ جمادی الاول ۶۳۵ هجری قمری برابر با ۲۱ دسامبر سال ۱۲۳۷ میلادی پس از تصرف اصفهان توسط مغول‌ها کشته شده است. اولین چاپ [تصحیحی] دیوان وی در سال ۱۳۴۸ ش/۱۹۶۹ - ۱۹۷۰م میلادی توسط زبان‌شناس و ادیب ایرانی استاد بحرالعلومی صورت گرفته است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این نسخه عنوانی وجود ندارد و طبق سنت رایج به بخش تقسیم نشده است و نسخه شامل نزدیک به ۱۲۰۰۰ بیت است که ۱۰۰۰ بیت آن هماهنگ با نسخه بمبئی است. دیوان شامل ۲۵۰ شعر در ۱۶۸ قصیده، ۱۰۶ قطعه، ۱۳۱ غزل و ۵۵۶ رباعی است.

آغاز نسخه:

«ز زلفت بس که می‌ریزد بنفشه ز گلبرگت همی خیزد
بنفشه»

پایان نسخه:

«آنان که طریق علم می‌پیمایند

و آنان که ز چهل ژاژها می‌خوانند»

افتادگی نسخه: اول و آخر نسخه گم شده است و در میانه نسخه شکاف وجود دارد و در بیشتر اوراق نسخه لکه و نقاطی

از رطوبت است.

تاریخ کتابت: قرن پانزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۹۳۵ میلادی از ایران وارد

روسیه شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه یادداشت‌هایی از افراد مختلف در تکمیل متن نسخه مشاهده می‌گردد. در صفحات ۰۲ و ۰۱ یادداشت‌هایی به فارسی و یک مهرگرد نه چندان بزرگ در نسخه است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۲، ۵ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر؛

اندازه متن: ۸×۱۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۳۶۹+۰۳ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، ضخیم، زرد رنگ، کدر و با کیفیت پایین.

نوع جوهر: جوهر سیاه و اسامی شعرها با سنگرف (جوهر قرمز و در مواقعی با رنگ آبی).

نوع خط: نستعلیق کوچک و ظریف.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوای سبز روشن با گوشه‌ها [لچک‌ها] چرم قهوه‌ای و با شیرازه باریک و در روی جلد نقش برجسته باریک با پنج مدال [= ترنج] در وسط با تزئیناتی از گل و به رنگ قرمز، سبز و زرد.

(۸۳۰)

۱۱۷. شماره نسخه: C 77 (192d)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (دیوان کمال اسمعیل)

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل بیش از ۱۳۰۰۰ بیت و قصیده و غزل و کتاب بدون سازماندهی خاصی در این نسخه قرار دارد. نسخه محتوی ۶۵۰ شعر، ۵۵۶ رباعی و ۱۷۰ چهاربیتی و بدون ترتیب الفبایی است.

آغاز نسخه:

«گر چه بسیار است نامت بی نشان زان خرد

نام تو در جهان گرفته است و نشان انداخته»

پایان نسخه:

«قربان تو شد کمال اندر ره عشق

قربان گشتن کمال اسمعیل است»

افتادگی نسخه: برگ اول افتاده است. [برگ‌ها] روغنی و تا حدود زیادی آسیب دیده است. در نسخه سائیدگی و در صفحات اول و آخر پارگی و [لکه‌ها و] کثیفی وجود دارد. تاریخ کتابت: قرن‌های شانزدهم و هفدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۹۱۲ میلادی ال. اف. باگدانف از ایران وارد روسیه و به انستیتو منتقل شده است. اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۲۳۵ یادداشتی به زبان فارسی به تاریخ ۱۳۵—۱۷۳۴/۱۴۷ قمری و ۱۷۶۴ میلادی است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۴ سانتیمتر؛ تعداد سطر: ۱۷ سطر (بیت) بطور مستقیم و ۲۸-۲۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۰، ۱۹×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲۳۵+۰۱ برگ.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، زرد رنگ، کمی کدر است.

نوع جوهر: جوهر سیاه عناوین شعرها با رنگ شنگرف (جوهر قرمز).

نوع خط: نستعلیق کوچک [و سطور] فشرده، کل متن در قاب طلایی [= برگ‌ها مجدول به زر].

نوع جلد: صحافی شرقی چرم قهوه‌ای روشن و شیرازه پیوسته و نقش برجسته در وسط و روی جلد است.

(۸۳۱)

۱۱۸. شماره نسخه: A 688 – 13 (Nov. 139)

نام کتاب: خلاق المعانی کمال اسمعیل

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل قطعات کوچکی از ۱ تا ۱۴ بیت و ۳۲ شعر از اشعار کمال‌الدین اسماعیل که جمعاً بالغ بر ۱۱۰ دو بیتی است. این اشعار در ترکیب نسخه مجموعه اشعار «سفینه صائب تبریزی» قرار دارد. (صفحات ۴۳ – ۴۴ مجموعه) آغاز اثر: عیسی ز مقدم تو با ایام مژده داد

پایان اثر:

«از عمر به شکر که بهر گونه که هست

باری به گذشتن مددی می‌کنم»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه یک بنگرید.

(۸۳۲)

۱۱۹. شماره نسخه: E 12 – 4 (Nov. 1419)

نام کتاب: کمال‌الدین اسمعیل

اجمالی از محتوای اثر: شامل ۷۶ رباعی که از میان آنها اشعاری در چاپ سنگی وجود دارد. شعرها بدون توجه به ترتیب الفبا تنظیم شده است. این نسخه رباعیات در ترکیب گلچین ادبی شعری بزرگ تحت عنوان «گلشن» قرار دارد. (صفحات ۱۷۰ – ۱۷۱ مجموعه).

آغاز اثر:

«هان ای دل حیرت ذره بی سر و پای

گر هست تو را به خدمت جانان رای»

پایان اثر:

«گر حلقه زلف تو کسی بشمارد

در حال دلش بکفرا ایمان آرد

زین سر که سر زلف درازت دارد

کس را به وصال روی تو نگذارد»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه [شماره] ۱۱ [همین فهرست] بنگرید.

(۸۳۳)

۱۲۰. شماره نسخه: D 10 – 13 (273i)

نام کتاب: کمال‌الدین اسمعیل

شرح اجمالی از محتوای اثر: شامل گزیده‌هایی از دیوان کمال‌الدین اسمعیل که دارای ۳۲ قصیده و قطعه با بیش از ۱۲ رباعی فوق‌العاده بزرگ است. این نسخه در ترکیب مجموعه شعری «جنگ اشعار متفرقه» قرار دارد. (صفحات ۳۳ – ۳۸ مجموعه)

آغاز اثر: همانند نسخه [چاپ] سنگی سال ۱۳۰۷ میلادی است.

پایان اثر:

«تا بر سر خاکم ار رسد مخموری

از بوی شراب من شود مست و خراب»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه ۱۶ بنگرید.

(۸۳۴)

۱۲۱. شماره نسخه: C 692 – 4 (842ab)

نام کتاب: کمال اسمعیل

شرح اجمالی از محتوای اثر: محتوی ۱۵ رباعی که در چاپ سنگی بمبئی وجود دارد. این اشعار در ترکیب بخش رباعیات در مجموعه آثار نظم و نثر قرار دارند. (صفحات ۲۸۳ – ۲۸۴ مجموعه)

آغاز اثر: تیغ تو که بنده می‌کند شاهان را

پایان اثر:

«هر تیر که چون منش ز خود دور انداخت

نالان نالان برفت و در خاک نشست»

مشخصات فهرست نگاری: به نسخه [شماره] ۷۹ [همین فهرست] بنگرید.

توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی

آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (اس.اس.اس.ار)

انستیتوی شرق شناسی

جلد هشتم

(آثار ادبی فارسی از قرن ۱۱ تا اوایل قرن ۱۳ میلادی)

تالیف: خ. ان. نیازوف

انتشارات علم، مسکو، سال ۱۹۷۹ میلادی

مترجم: معصومه اختیاری و مهدی نصیری

زیر نظر: رایزنی فرهنگی ایران در روسیه

با نظارت: محسن حیدری نیا، علی صدرایی خویی، حسین متقی

مقدمه مؤلف (جلد هشتم)

توصیف حاضر ادامه دوره کارهای طبقه بندی و نشر یکی از غنی ترین مجموعه ها یعنی مجموعه نسخ خطی موسسه شرق شناسی آکادمی علوم روسیه است. این جلد شامل توصیف ۱۳۵ نسخه خطی است، که در برگیرنده بخش عظیمی از آثار نه نماینده برجسته ادبیات فارسی اوایل قرن یازدهم تا نیمه اول قرن سیزدهم می باشد. این نه شاعر برجسته عبارتند از: ناصر خسرو (۲۴ نسخه)، عمر خیام (۱۶ نسخه)، سنایی (۸ نسخه)، احمد جام (۳ نسخه)، مختاری (۱ نسخه)، خاقانی (۱۵ نسخه)، ظهیری فاریابی (۶ نسخه)، نظامی گنجوی (۳۴ نسخه) و فریدالدین عطار (۸۴ نسخه) ^۱.

از مجموعه نسخه های خطی فارسی دو هزار عنوانی (حدود پنج هزار نسخه بر اساس واحد نگهداری آثار) انستیتوی شرق شناسی سن پترزبورگ، آثار ادبی، در بر دارنده بخش زیادی (تقریباً یک چهارم) از آنها است. البته در این مجموعه غنی غیر از ادبیات مخطوطات در زمینه های متفاوت علوم دیگر نیز وجود دارند.

ماجرای جمع آوری این گنجینه منحصر به فرد، حاصل بیش از یک قرن و نیم تلاش است. برخی از نسخه هایی که در این جا توصیف می شوند، از آغاز بنیانگذاری موزه آسیای آکادمی علوم در این مجموعه قرار دارند. از جمله چنین آثاری، نسخ زیر را می توان برشمرد: «تحفه العراقرین» خاقانی (№ 63, 65) توصیف حاضر را مشاهده کنید)، «خمسه»، «خسرو و شیرین» نظامی گنجوی (№ 76, 96) توصیف حاضر را مشاهده کنید)، «پند نامه»، «مختار نامه»، «منطق الطیر» فریدالدین عطار (№ 115, 118, 120, 122) توصیف حاضر را مشاهده کنید).

اما تعداد نسخ این مجموعه، در نتیجه فعالیت بسیار ایران شناسانی چون: ک. گ. زالمان، و. و. بارتولد، و. آ. ایوانف، ای. ای. زاروبین، آ. آ. سیمونف، و. آ. ژوکوفسکی، ال. اف. بوگدانف و بسیاری شرق شناسان دیگر پیوسته افزایش یافت.

تمایل به سوی آثار مربوط به فرهنگ و به خصوص آثار مکتوب روز به روز در حال افزایش است. بنابر این به منظور ارائه تصویری کلی از ترکیب این مجموعه، جمعی از دانشمندان که به مطالعه تاریخ فرهنگ در مفهوم کلی می پردازند، در سال ۱۹۶۴ میلادی در بخش ایران موسسه شرق شناسی لنینگراد چاپ کاتالوگ مختصر الفبایی از نسخ خطی را در نظر گرفتند ^۲.

همزمان با آماده کردن این کاتالوگ راهنما، کار بزرگی نیز در جهت ایجاد توصیف کامل و علمی نسخ شروع شد، با این هدف که بتواند اطلاعات عمیق تری را درباره نسخ خطی در زمینه های مختلف علوم در اختیار قرار دهد. بنابر این از آن زمان پنج چاپ منتشر شده است، که به تاریخ، بیوگرافی، جغرافیا و فرهنگ نویسی اختصاص یافته اند ^۳.

۱. دو سوم نسخ ذکر شده از عطار، درون نسخه های «پند نامه» قرار دارند. در میان آنها تنها یک نسخه یعنی № 115 (B149) توصیف حاضر را مشاهده کنید، به صورت مجزا از دیگر نسخه ها قرار دارد. در این نسخه اطلاعات کوتاهی درباره ۵۵ نسخه این اثر بسیار محبوب در زمان خود، از عطار آمده است.

۲. ا. ا. ف. آکیموشکین، و. و. کوسف، ان. د. میکلوخا-ماکلای، آ. ام. موگینوف، ام. آ. سالاختدینووا. نسخ خطی فارسی و تاجیکی موسسه ملل آسیای آکادمی علوم شوروی (کاتالوگ مختصر الفبایی). به ویراستاری ان. د. میکلوخا-ماکلای. بخش ۲-۱. مسکو، ۱۹۶۴.

۳. ان. د. میکلوخا-ماکلای. توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی موسسه شرق شناسی آکادمی علوم شوروی. جلد اول. آثار تاریخی. مسکو-لنینگراد، ۱۹۵۵؛ همان جلد دوم. آثار بیوگرافی. مسکو، ۱۹۶۱؛ همان جلد سوم. آثار جغرافیایی. مسکو، ۱۹۷۶؛ اس. ای. بایفسکی. جلد چهارم. فرهنگ های تفسیری فارسی. مسکو، ۱۹۶۲؛ همان. جلد پنجم. فرهنگ های دو زبانه. مسکو، ۱۹۶۸.

اصول و شیوه کار این توصیف علمی، همان اصول کلی برای همه جلد‌های دیگر است؛ این شیوه توسط ان. د. میکلوخا - ماکالای در پیشگفتار مربوط به چاپ اول تنظیم شده است. علاوه بر این هر یک از چاپ‌ها ویژگی‌های خاص خود را مطابق با موضوع نسخ خطی مورد بررسی دارند. اصول مربوط به توصیف نسخ خطی آثار ادبی به سرپرستی پرفسور آ. ان. بولدیرف مشخص شده‌اند.

در همین ارتباط، بیش از هر چیز باید به شرطی بودن مفهوم «آثار ادبی» به کار برده شده توسط محققان برای معنای موضوع چاپ حاضر اشاره کرد. در قرون وسطی در ایران، این مفهوم اغلب با آثار منظوم در ارتباط بود. نسخ مورد بررسی موجود در ترکیب مجموعه نسخ خطی یعنی کلیات، دیوان‌ها و مجموعه‌ها، و همچنین نسخ مستقل و پراکنده، حاکی از این امر هستند. این آثار تقریباً همه گونه‌های نظم کلاسیک فارسی را از شعرهای حماسی بزرگ (گاهی در مجموعه‌های باصطلاح «خمس»^۱) تا کوچکترین رباعی یا فرم‌های مینیاتوری (اشعار یک بیتی) را به تصویر می‌کشند، که این آثار در میان نسخ کارهای نمایندگان قدیمی تر آن‌ها قرار گرفته‌اند.

آنچه که گفته شد بدین معنا نیست که ادبیات ملت ایران در تاریخ خود نثر را نمی‌شناخته‌اند. بلکه ادبیات ملت ایران در شکل نوشتاری به صورت آثار غیر هنری نیز مانند آثار تاریخی، جغرافیایی، ریاضیات و غیره وجود داشته است، و همچنین موضوعات معروفی در آن برای «خواندن تفنی» موجود بوده است. (که گاهی این آثار، شعر را نیز دربرمی‌گرفتند و به صورت استعاره‌ای، آن‌ها را «شیر و شکر» می‌نامند). از این رو در ادبیات فارسی، تصور درباره «شعر»، به عنوان مرواریدی «به نخ کشیده» (نظم)، و درباره «نوشته‌های فاقد شعر»، به عنوان مرواریدی «پراکنده»، تلقی می‌شده است. همچنین مشخص است که ادبیات ایران با معیارهای قدیمی هنری بودن، مرتبط است. اصطلاح «نثر هنری» که در ادبیات علمی برای دسته‌بندی کردن آثار به کار برده می‌شود، کاملاً قرار دادی است.

نثر به عنوان زمینه‌ای از هنر لفظی در ادبیات فارسی، تحت تاثیر ادبیات اروپا، با بوجود آمدن سبک‌هایی چون رمان، داستان‌های کوتاه و بلند به عنوان شکل‌های اصلی آن پدیدار شده است.

آثار ارائه شده نویسندگان در این جا، بدین دلیل قابل توجه است که محدود به مرزهای هنری شعری نمی‌شود. بلکه در میان آن‌ها آثاری نیز که به زمینه ادبیات هنری و به خصوص شعر مربوط نمی‌شوند، سهم چشمگیری را به خود اختصاص داده‌اند. برای مثال، «وجه‌دین»، «مرات‌المحققین»، «ارشادالسالکین» و دیگر آثار تاریخی - فلسفی ناصر خسرو (شماره‌های ۱، ۰، 18، 20 فهرست توصیفی حاضر را مشاهده کنید)، «تذکره‌الاولیاء» فریدالدین عطار (شماره 081 توصیف حاضر را مشاهده کنید) و نمونه‌هایی از آثار خاقانی که در ترکیب کلیات وی بدست ما رسیده است (شماره 35 فهرست حاضر را مشاهده کنید).

برای این که امکان تصور جامع‌تری درباره هر نویسنده، ویژگی و اهمیت اثر او را در اختیار خواننده بگذاریم، ما مجبور شدیم کمی پا را از قالب موضوعی نسخ خطی فراتر نهم و آثاری که با معیار هنری بودن قرن حاضر و همچنین در معنای قرون وسطایی آن مطابقت ندارند را نیز وارد موضوع توصیف حاضر کنیم. همچنین نسخه‌های متفرقه و ناتمام نیز که در آلبوم‌های ادبی از نوع مجموعه‌ای نگهداری می‌شوند از این قاعده مستثنی نیستند (اطلاعاتی درباره این آثار در آخر توصیف آثار هر نویسنده آمده است).

برای توصیف علمی نسخ، مختصات گوناگون از جمله؛ متن‌شناسی، اطلاعات ظاهری یعنی نوشتاری نسخه (ویژگی‌های نوشته، کاغذ، صفحه بندی و جوهر و غیره) و اطلاعات مربوط به کتابشناسی آمده است. کمک این علائم معمولاً تصور درباره تاریخ نوشتن آن اثر (در صورت نبود تاریخ)، و نوع ترکیب و چگونگی (نگهداری) آن را بدست می‌دهد. بررسی اثر نوشته شده، تعیین سطح اهمیت آن برای علم، بدون مطالعه متن‌شناسی آن، در صورت وجود نمونه‌های متفاوت چاپ خاص اثر ممکن نیست. درک انتقادی متن، خصوصیات منحصر به فرد نسخه مورد بررسی، ویژگی و اصل آن را آشکار می‌کند و گاهی حقیقت‌های ناآشنایی از زندگی و فعالیت نویسنده را مشخص می‌کند. چنانکه دیدگاه جدیدی از شعر خاقانی یعنی دو زبانه بودن آن مشخص شده است. برخی از اشعار عربی مشاهده شده در دیوان‌های خاقانی قبلاً به عنوان نمونه‌ای از نوشتاری به زبان بیگانه تلقی می‌شدند. اما در دهه‌ها اثر به زبان عربی ما را به این امر متقاعد می‌کند که زبان عربی نیز برای خاقانی همچون

زبان فارسی وسیله‌ای برای بیان احساس بوده است و خاقانی به طور کامل به این زبان‌ها مسلط بوده است (شماره‌های - b136 - 1۶ - ۵۶ - ۵۷ توصیف حاضر را مشاهده کنید). نسخه‌های مشهور دیوان خاقانی به لحاظ ترکیب، ویراستاری، متفاوت و فقط شامل آثار منتخب این شاعر هستند. می‌توان تصور کرد که برخی از کتاب‌های نسخه‌های خطی دارای نمونه‌هایی از آثار دو زبانه این شاعر باشند.

مطلب بسیار جالبی نیز در نسخه‌های رباعیات خیام وجود دارد. این رباعیات که به دست ما رسیده‌اند (۵۰۸) دو برابر حجم نسخه کمبریج (۲۵۲) است، که در سال ۱۹۵۹ در مسکو به چاپ رسیده است. در برخی رباعیات، اشعار بدون هیچ گونه رعایت قافیه پشت سر یکدیگر قرار گرفته‌اند. ظاهراً این آثار مربوط به زمانی است که هنوز متن‌شناسی برای ما آشنا نبوده است.

بدیهی است که مطالب مربوط به متن‌شناسی به شکل بخش‌های جدید آثار یا اشعار صد بیتی، اغلب در کار تحقیقی به چشم نمی‌خورد. اما همین مشاهداتی که از دید اول ناچیز هستند و از طریق مقایسه انواع مختلف متون بدست آمده‌اند یعنی تفاوت‌ها در خواندن، جابجایی قسمت‌ها و یا حتی عوض کردن برخی اصطلاحات در آن‌ها، گاهی می‌توانند تصور درباره یک اثر را تغییر دهند. (برای مثال نسخه «وجه‌دین» ناصر خسرو شماره ۱۱ این فهرست توصیفی را مشاهده کنید).

در قرون وسطی ماجرای جمع آوری متون، پس از «دوره نویسندگی» نیز متوقف نشد. هر فردی که به کار نسخه می‌پرداخت یا در ایجاد آن حضور داشته است همچون خواننده یا نسخ، صاحب اختیار یا سفارش دهنده هر یک به عنوان تاثیر گذار، بر روی متن بنا به درک خود از آن، اثری بر جای گذاشته‌اند.

گاهی نظر خود نویسنده نسبت به متن نیز سبب چنین تغییراتی شده‌اند، برای مثال نظامی گنجوی به خواننده پیشنهاد می‌کند:

هر سخنی کز ادبش دوریست دست بر او مال که دستور نیست^۱

بنابراین اصطلاحات و «ویراستاری» آثار با انواع «کاستن‌ها» و «افزودن‌ها» بوجود می‌آیند. «نویسندگان هم عصر» ناصر خسرو و یا خیام، نظامی گنجوی یا فریدالدین عطار در هر دوره‌ای وجود داشته است. آن‌ها از این‌که آثار نویسندگان بزرگ پیش از خود را «تصحیح» کنند و یا گاهی متن را تا حد زیادی تغییر دهند و در علم مسائل مختلف درباره تعیین اصل بودن نسخه و نویسنده آن شک بوجود آورند، هیچ ابائی نداشته‌اند. چنین مثال‌هایی در نسخه‌های خطی مورد بررسی ما نیز مشاهده می‌شوند (۵ - , 9, 109, 1۳ - , 108, 2۲۴ - № 4, 14, 20).

در قالب توصیف، مشخص کردن نویسندگان آن‌ها به صورت قطعی دشوار است. اما در هر مورد تا حد امکان ما سعی کرده‌ایم که نظر خود را نسبت به اثر بیان کنیم. ویژگی‌های ذکر شده به ساختار درونی اثر و محتوای آن اشاره می‌کنند. اما در متن‌ها یک دسته پدیده‌های دیگر همچون ترتیب کلمات مرتبط با خصوصیات زبانی اشخاص نیز مشاهده می‌شوند. در قرون وسطی احیای دوباره اثر نه فقط از طریق رونویسی مستقیم آن، بلکه اغلب به صورت شفاهی انجام شده است. بدین ترتیب اغلب آثار شعری را نیز به صورت کوتاه یادداشت می‌کردند. برای مثال، وجود گونه‌های متفاوتی از اشعار رباعیات خیام را نیز می‌توان به چنین پدیده‌هایی نسبت داد.

ویژگی‌های متفاوت گفتاری نسخ خطی ما ناشی از بوجود آمدن آن‌ها در محیط‌های متفاوت نشر ادبی و اجتماعی است. زبان فارسی برای تمام ملت شرق در طی چند قرن مورد استفاده بوده است، اما در عین حال همیشه نشان دهنده تعلق ملیتی نبوده است. درست با همین واقعیت است که می‌توان جغرافیای گسترش آثار مورد بررسی را تعیین کرد: بخارا، سمرقند، شقن، خوقند، کابل، شیراز، خوارزم، هرات، کشمیر، حیدرآباد، و... شهرهای مختلفی هستند که در آن‌ها آثار در طی بیش از پنج قرن (از قرن چهاردهم تا نوزدهم میلادی) استنساخ شده‌اند.

۱. نظامی گنجوی. مخزن الاسرار. نشرات وحید دستگردی. تهران، ۱۹۳۴، صفحه ۱۷۸، همچنین نشرات آ. علیزاده، باکو، ۱۹۶۰، صفحه ۲۲۴.

نمایه نویسندگان جلد هشتم به ترتیب تاریخی و شماره مسلسل:

- ناصر خسرو (۸۹ - ۴۸۱/م - ۰۵ - ۳۹۴/ق) ۱ - ۲۴
 عمر خیام (نزدیک ۱۱۲۷/م - ۵۲۱/ق - ۴۹ - ۱۱۴۸/م - ۴۴۰/ق) ۲۵ - ۴۰
 سنایی (فوت در حدود ۴۱ - ۱۱۴۰/م - ۵۳۵/ق) ۴۱ - ۴۸
 احمد جامی (حدود ۴۲ - ۱۱۴۱/م - ۵۳۶/ق - ۲۲ - ۱۱۲۱/م - ۵۱۵/ق) ۴۹ - ۵۱
 مختاری (فوت در حدود ۱۱۵۵/م - ۵۴۹/ق) ۵۲
 خاقانی (حدود ۱۱۹۸/م - ۵۹۵/ق - ۲۲ - ۱۱۲۱/م - ۵۱۵/ق) ۵۳ - ۶۷
 ظهیر فاریابی (حدود ۰۲ - ۱۲۰۱/م - ۵۹۸/ق - ۲۲ - ۱۱۲۱/م - ۵۱۵/ق) ۶۸ - ۷۳
 نظامی گنجوی (حدود ۱۰ - ۱۲۰۹/م - ۶۰۶/ق - ۴۸ - ۱۱۴۷/م - ۵۴۳/ق) ۷۴ - ۱۰۷
 فریدالدین عطار (۳۰ - ۱۲۲۹/م - ۶۲۷/ق - ۱۱۲۰/م - ۵۱۳/ق) ۱۰۸ - ۱۳۵

نمایه تألیفات و شماره‌های نسخ مربوط به هر کدام:

ناصر خسرو

۱. روشنایی نامه شماره ۳ - ۱
۲. سعادت نامه شماره ۴
۳. کتاب اشعار شماره ۵
۴. اشعار ناصر خسرو شماره ۹ - ۶
۵. وجه دین شماره ۱۳ - ۱۰
۶. هفت باب شماره ۱۷ - ۱۴
۷. مرآت المحققین شماره ۱۹ - ۱۸
۸. ارشاد السالکین شماره ۲۰
۹. رساله شماره ۲۱
۱۰. نور نامه شماره ۲۲
۱۱. آفاق و انفس شماره ۲۳
۱۲. آفاق نامه شماره ۲۴

خیام

۱۳. رباعیات شماره ۴۰ - ۲۵

سنایی

۱۴. سیر العباد شماره ۴۱
۱۵. حدیقه شماره ۴۶ - ۴۲
۱۶. من حدیقه شماره ۴۷
۱۷. رباعیات شماره ۴۸

احمد جامی

۱۸. دیوان شماره ۵۱ - ۴۹

مختاری

۱۹. قصاید مختاری شماره ۵۲

خاقانی

۲۰. کلیات شماره ۵۴ - ۵۳

۲۱. دیوان شماره ۵۹ - ۵۵

۲۲. قصاید شماره ۶۱ - ۶۰

۲۳. اشعار شماره ۶۲

۲۴. تحفه العراقیه شماره ۶۷ - ۶۳

ظهیر فاریابی

۲۵. دیوان شماره ۷۲ - ۶۸

۲۶. اشعار شماره ۷۳

نظامی گنجوی

۲۷. خمسه شماره ۸۴ - ۷۴

۲۸. منتخبی از خمسه شماره ۸۸ - ۸۵

۲۹. خلاصه خمسه شماره ۸۹

۳۰. مخزن الاسرار شماره ۹۲ - ۹۰

۳۱. خسرو و شیرین شماره ۹۷ - ۹۳

۳۲. لیلی و مجنون شماره ۹۹ - ۹۸

۳۳. هفت پیکر شماره ۱۰۰

۳۴. اسکندر نامه شماره ۱۰۱

۳۵. شرف نامه شماره ۱۰۴ - ۱۰۲

۳۶. اقبال نامه شماره ۱۰۶ - ۱۰۵

۳۷. اشعار شماره ۱۰۷

فرید الدین عطار

۳۸. کلیات شماره ۱۱۰ - ۱۰۸

۳۹. اسرار نامه شماره ۱۱۱

۴۰. اسلامیة شماره ۱۱۴ - ۱۱۲

۴۱. پند نامه شماره ۱۱۵

۴۲. منصور نامه شماره ۱۱۷ - ۱۱۶

۴۳. مختار نامه شماره ۱۱۸

۴۴. منطق الطیر شماره ۱۳۱ - ۱۱۹

۴۵. قصه شیخ صنعان شماره ۱۳۲

۴۶. دیوان شماره ۱۳۴ - ۱۳۳

۴۷. اشعار شماره ۱۳۵

□۴۵۸ توصیف نسخه‌های خطی فارسی انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ

صفحه سفید

توصیف نسخه‌های جلد هشتم

(۸۳۵)

۱. شماره نسخه: C 1102 – 4 (Nov. 27)

نام کتاب: روشنایی نامه

پدیدآورنده: ابومعین ناصر خسرو بن حارث بن عیسی بن حسن بن محمد بن علی بن موسی قبادیانی بلخی مروزی با لقب‌های حمیدالدین و حجت علوی در سال ۴۸۱ هجری قمری برابر با ۱۰۰۴ میلادی در قبادیان در اطراف شهر کنونی ناصر خسرو در تاجیکستان به دنیا آمد و در سال ۴۸۱ هجری قمری برابر با ۱۰۸۸ میلادی از دنیا رفت. وی شاعر و فیلسوف و بزرگترین مبلغ اسلام^۱ در آسیای میانه و خراسان بود. تاریخ و مکان تألیف اثر: نیامده است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: رساله‌ای شاعرانه با سوالاتی فلسفی در مورد مباحث فلسفی و در باره روح جهان شمول و علوم علوی و نجوم و... است که در مجموع شامل ۱۷ بخش و ۴۱۷ بیت و در مجموع آثار شعراء قرار دارد. تفاوت چاپ قدیمی نسخه از چاپ سوم آن در تهران با آن دسته از نسخ خطی موجود در کشورهای خارجی (پاریس، لیدن، گوتته و آکسفورد) در این است که این نسخه فاقد فصول مقدماتی و بخش‌های مرتبط با محتوای اصلی در طرح کلی اثر است.

آغاز نسخه: «به نام کردگار پاک داور

که هست از فهم و فکر و عقل برتر»

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: آخر نسخه گم شده و برخی از صفحات رطوبت خورده و متن صدمه دیده اما ترمیم اولیه صورت گرفته است.

تاریخ کتابت: سال ۷۱۰ هجری قمری / ۱۳۱۰ میلادی.

۱. این کلمه بایستی <اسماعیلیه> باشد، زیرا آنچه که قطعی است وی یکی از مبلغان برجسته اسماعیلی بوده است (ویراستار).

مکان کتابت: روستای بوشار اطراف خوبریز (ایران).

نام کاتب: محمد بن قریش بن محمدحسینی طباطبایی اصفهانی.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۶ میلادی از ایران وارد روسیه و

توسط ال. اف. بوگدانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: مهرهای بیضی و مربعی شکل و تصاویر افسانه‌ای در حاشیه نسخه و نام مالک پیشین نسخه (رضا قلی) به تاریخ ۱۲۲۹ هجری قمری برابر با ۱۸۱۴ میلادی است. نکته جالب توجه این که نسخه خطی متعلق به رضاقلی خان هدایت (متوفی ۱۸۷۱ میلادی) دانشمند ایرانی معروف و منتقد ادبی بوده است.

اندازه صفحه: ۱۲×۲۳ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۲۸۷+۷ برگ؛

تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۱۷×۶ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، ضخیم بارنگ کرمی رنگ و براقیت کم.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول شنگرف.

نوع خط: خط نسخ درشت بدون علائم جدا کننده.

نوع جلد: شرقی، چرم سیاه مراکشی و نقش برجسته.

(۸۳۶)

۲. شماره نسخه: A 1514 – 3

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روشنایی نامه)

شرح اجمالی محتوای نسخه: این نسخه به لحاظ تعداد ابیات با نسخه قبلی مطابقت دارد. فصول و عناوین همانند نسخه سابق و در مجموع عه نسخه خطی‌ای که محتوی قطعاتی از تألیفات اسماعیلیان است، قرار دارد.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۹۲۰ میلادی.

مکان کتابت: روستای تانگ (منطقه شقنقان).

نام کاتب: میرزا رحمان قلی - بیک.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: حاشیه نویسی و اشعاری از کاتب نسخه در حواشی نسخه موجود است.
اندازه صفحه: ۱۱. ۱۸×۳ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۸۲ برگ؛ تعداد سطور: ۱۲-۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۷، ۵ (۱۲) × ۱۳، ۳ سانتیمتر.
نوع کاغذ: اروپایی، سفید، براق.
نوع جوهر: جوهر سیاه و گفتارها با رنگ قرمز.
نوع خط: خط نستعلیق شکسته.
نوع جلد: مقوایی و چارچوب از پارچه مشمعی قهوه‌ای سوخته که بعد از سال ۱۹۵۴ ترمیم شده است.

(۸۳۷)

۳. شماره نسخه: B 1809 – (Nov. 26) 4

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (روشنایی نامه)

شرح اجمالی محتوای نسخه: نسخه ناقص است. در مقایسه با نسخه چاپ تهران فاقد ۱۳ بیت است. این نسخه نیز در ترکیب نسخه خطی مجموعه‌ای متشکل از آثار مؤلفان مختلف از جمله دیوان شمس تبریزی، منطق الطیر عطار دیوان ناصر خسرو و غیره قرار دارد.
آغاز نسخه: نیامده است.
پایان نسخه: نیامده است.
کمال نقصان نسخه:
تاریخ کتابت: پس از قرن پانزدهم میلادی.
مکان کتابت: ایران (شیراز).
نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۶ میلادی از ایران وارد روسیه و توسط ال. اف. بوگدانف به انستیتو وارد شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
اندازه صفحه: ۱۸، ۲۷×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۳۶۰ برگ؛ تعداد سطور: ۲۸-۳۰ سطر؛ اندازه متن: ۱۱، ۵ (۱۸) × ۱۳، ۵ سانتیمتر.
نوع کاغذ: شرقی، زرد رنگ.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین طلایی رنگ.
نوع خط: خط نسخ و نزدیک به خط عثمانی.
نوع جلد: شرقی، چرم مراکشی قهوه‌ای تیره با شیرازه از همین جنس.

(۸۳۸)

۴. شماره نسخه: A 904 – (Nov. 1526) 5

نام کتاب: سعادتنامه

شرح اجمالی از محتوای اثر: اثری است شعری در قالب

مثنوی. این عقیده وجود دارد (م. ت. بهار و دهخدا) که نام «ناصر خسرو» در پایان این شعر به معنی تعلق این نسخه به ناصر خسرو نیست. بلکه از آن ناصرالدین خسرو اصفهانی است که در سال ۱۳۵۲ میلادی از دنیا رفته است. نسخه در ترکیب نسخ خطی A-۵ ۹۰۴ متشکل از آثار مؤلفان ناشناس با محتوای گوناگون قرار دارد.
آغاز نسخه:

«ز زینکان باش {و} اندر نکویی کوش

مکن نیکی کس از دل فراموش»

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: آغاز نسخه نیست و نسخه از محل اتصال یعنی از جلد جدا گشته و برگ‌های نسخه زرد رنگ و جوهر و رنگ‌های عناوین فصول کمرنگ شده است.
تاریخ کتابت: پس از قرن هفدهم.
مکان کتابت: شفقان (پامیر).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۶ میلادی از آسیای میانه میلادی وارد روسیه و توسط ای. ای. زاروبین به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: اشعاری توسط کاتب نسخه در حاشیه نوشته شده. در حاشیه‌های داخلی در کاغذ سفید یادداشت‌هایی به زبان فارسی جای دارد که نام اولین اثر (کتاب نجوم) را عنوان کرده و از مؤلف آن غلام علی بابایی یاد کرده است (۴).

اندازه صفحه: ۱۰، ۱۳×۱۰ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۱۰ برگ؛ تعداد سطور: ۱۰ سطر؛ اندازه متن: ۷، ۱۰×۷ سانتیمتر.
نوع کاغذ: شرقی، خاکستری.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول به رنگ قرمز تیره.
نوع خط: نستعلیق شکسته (درشت).
نوع جلد: نیامده است.

(۸۳۹)

۵. شماره نسخه: C 1702 (Nov. 1528)

نام کتاب: کتاب اشعار

پدیدآورنده: نویسنده ناصر قبادیانی با تخلص «حجّت» است.
شرح اجمالی از محتوای اثر: اثر شامل دیوان کوچک ناصر خسرو که در مجموعه آثار اسماعیلیان قرار دارد و محتوی ۳۸ شعر که ۳۳ شعر آن در دیوان ناصر خسرو آمده است.

اندازه صفحه: ۲۰، ۳۴×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ...
+۶۶ برگ؛ تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۱۴×۲۵ سانتیمتر.
نوع کاغذ: اروپایی، سفید و زرد کمرنگ و براق.
نوع جوهر: جوهر سیاه.
نوع خط: نستعلیق با عناصر شکسته.
نوع جلد: شرقی، با چرم مراکشی سیاه.

(۸۴۱)

۷. شماره نسخه: A 688 (Nov. 139)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

(اشعار نامه ناصر خسرو)

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این نسخه شش شعر (حدود ۵۰ بیت) از ناصر خسرو وجود دارد. نسخه در مجموعه نسخ خطی سفینه صائب قرار دارد که گرد آورنده آن محمد است.
آغاز نسخه: نه بینی هیچ درخت این جهان با....

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: آغاز و پایان نسخه نیست. نواقص و افتادگی‌هایی در لابلای اوراق نسخه وجود دارد. لبه‌های نسخه در اثر گذر زمان صدمه دیده و رنگ پریده شده است.
تاریخ کتابت: قبل از دوم فوریه سال ۱۷۲۴ میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۶ میلادی وارد روسیه و توسط ایوانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۴ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۲۳۲ برگ؛
تعداد سطور: ۱۹ سطر؛ اندازه متن: ۱۱، ۱۹×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، نازک، مات، مایل به خاکستری.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: خط نستعلیق شکسته.

نوع جلد: شرقی، چرمی، با نقش برجسته ضعیف و مدال [= ترنج]ها.

(۸۴۲)

۸. شماره نسخه: C 692 (842 ab)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اشعار نامه ناصر

خسرو)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل سه قصیده و دو قطعه یعنی بیش از شصت بیت از اشعار ناصر خسرو است.

آغاز نسخه: «در بند مدارا کن و بر بند میان را

در بند مکن خیره طلب ملکت دارا»

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۳۳۴ هجری قمری برابر با ۱۹۱۶ میلادی.

مکان کتابت: شقنات (پامیر).

نام کاتب: شاهزاده سید محمد پسر سید فرخ‌شاه.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۸ میلادی از آسیای میانه میلادی

وارد روسیه و توسط آ. آ. سمینوف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۲، ۲۸×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۸۷ برگ؛

تعداد سطور: ۱۰ سطر؛ اندازه متن: ۱۱، ۱۸×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، ضخیم، سفید و بارنگ زرد کمرنگ.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: خط نستعلیق کوچک و واضح.

نوع جلد: مقوایی، سیاه، با گوشه‌های [= لچک‌هایی] از

پارچه مشمع که در آن تعمیراتی قبلا صورت گرفته است.

(۸۴۰)

۶. شماره نسخه: D 10 (273i) – 75

نام کتاب: اشعار نامه ناصر خسرو

شرح اجمالی محتوای اثر: در این نسخه گزیده‌هایی از دیوان ناصر خسرو قبادیانی وجود دارد. در کل حاوی ۲۶ شعر می‌باشد که بر اساس ترتیبات الفبا تنظیم شده است. نسخه در ترکیب مجموعه آثار شعراء (جنگ اشعار) محتوی نمونه‌ای از آثار شاعرانی چون غزالی، رودکی و دیگران است.

آغاز نسخه: «آزاده کرد کزدم غربت جگر مرا

گویی زبون نیافت ز گیتی مگر مرا»

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: اوایل قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران (شاید در اصفهان).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۳ وارد روسیه و توسط ال. اف.

بوگدانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در زمینه کار شعرو

مطالبی جا افتاده از نسخه و در زمینه پایینی تاریخ ۱۱ ذو القعدة

و قصیده‌ای نوشته شده است.

آغاز نسخه: همانند نسخه D 1075 است.

پایان نسخه: آتش نعمت { ... } اینش نعمت خوارگان

کمال یا نقصان نسخه: نسخه ترمیم اولیه شده و زمینه نسخه کثیف و شیرازه کار شکسته، اوراقی از جلد جدا شده و اول و آخر نسخه نیست.

تاریخ کتابت: بیستم و هشتم مارس ۱۶۷۴ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمد علی.

سابقه نسخه: سال ۱۸۶۷ میلادی از ایران وارد روسیه و در مجموعه‌ای از نسخ (جنگ) و توسط ار. گراف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه اول به زبان فارسی زمان (۱۱ شوال سال ۱۲۵۸ برابر با ۱۵ سپتامبر سال ۱۸۴۲ میلادی) و مکان (تهران) خریداری توسط یکی از صاحبان متاخرتر نسخه ثبت شده است و مهر گرد با اسم (طباطبایی) است.

اندازه صفحه: ۲۶×۱۶ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۳۵۳ برگ؛ تعداد سطور: ۲۰ سطر؛ اندازه متن: ۲۲×۱۲ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، براق، زرد متمایل به ته مایه قرمز.

نوع جوهر: جوهر سیاه و نام اثر وبخش‌ها با رنگ طلایی و شنگرف.

نوع خط: نیامده است.

نوع جلد: شرقی، کارتن ضخیم، پوشیده شده با چرم قهوه‌ای و بامدال [= ترنج] بر جسته و تزیین شده و در مرکز کار تصاویر پرندگان و در صفحات داخلی تصویر مینیاتوری دختری بدون کلاه راترسیم کرده است.

(۸۴۳)

۹. شماره نسخه: B 1809 - (Nov. 26)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

(اشعار نامه ناصر خسرو)

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این نسخه با عنوان «توحیدنامه» ده قصیده و قطعه ناصر خسرو قبادیانی وجود دارد. ۵ قصیده و ۴ قطعه در نسخه حاضر که در ترکیب دیوان شاعر چاپ شده (چاپ تهران) اما در چاپ (بمبئی، تبریز) و سایر چاپ‌های دیوان ناصر خسرو وجود ندارد. کلا حاوی ۱۵ قصیده است. این نسخه در ترکیب نسخه خطی (توصیف حاضر B 1809 № 3) قرار دارد.

آغاز نسخه: در چاپ تهران: «ای قبه گردنده بی‌روزن خضرا با قامت فرتوتی {و} با قوت برنا»

پایان نسخه: نیامده است.

مشخصات نسخه نگاری: رجوع به نسخه شماره ۳B 1809 شود.

(۸۴۴)

۱۰. شماره نسخه: C 1699 (Nov. 1519)

نام کتاب: وجه دین

شرح اجمالی از محتوای اثر: نویسنده ناصر خسرو قبادیانی است. عنوان نسخه چهره ایمان است. در مقدمه مؤلف می‌نویسد که انسان با انجام چه کارها به ایمان می‌رسد. در نسخه بحث از اصول اساسی اسلام و شامل ۵۱ فصل و موضوع فصل ۱۰ سوالات معمول درباره راه رسیدن به خدا است. در ادامه به تاویل و تفاسیر مختلف و به شرح و توضیح احکام و اعمال شرعی می‌پردازد. در واقع رساله‌ای فراتر از رساله الهیات است. نسخه کامل است.

آغاز نسخه: حمد و سپاس مر آفریده گاری را که...

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۹۰۶ میلادی.

مکان کتابت: شفقان (پامیر).

نام کاتب: سید شاهزاده محمد پسر سید فرخ‌شاه.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۶ میلادی از پامیر وارد روسیه و توسط ای. ای. زاروبین به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در پشت صفحه عنوان تصویر مهر بیضی و مربعی شکل با علائم افسانه‌ای ناخوانا وجود دارد.

اندازه صفحه: ۱۴، ۲۴×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۹۳+۲۰ برگ؛ تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۸، ۱۹×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، سفید با رنگ خاکستری، براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عنوان گفتارها و آغازنقل قول‌ها به رنگ شنگرف.

نوع خط: نستعلیق آسیای میانه واضح.

نوع جلد: شرقی، رنگ سبز روشن، مهر عمودی طلایی و چارچوب به رنگ قرمز مراکشی.

(۸۴۵)

۱۱. شماره نسخه: C 1681 (Nov. 1463)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (وجه دین)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه معمولی در مقایسه با چاپ این اثر از «کاوایی»، در برلین سال ۱۹۲۴ میلادی که نسخه C 1699 ما را احیا کرده است کمی کامل‌تر است امکان

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه نظرات و یادداشت‌هایی نوشته شده که محتوی اسامی سوره‌های قرآن است.

اندازه صفحه: ۱۹×۱۳، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۱۸۵ برگ؛ تعداد سطور: ۱۱-۱۰ سطر؛ اندازه متن: ۱۲×۷، ۵ سانتیمتر نوع کاغذ: شرقی، ضخیم، سایه سفید - زرد.

نوع جوهر: جوهر سیاه، گفتارها با حاشیه‌های مجزا با حروف درشت و عناوین فصول و نقل قول‌ها و کلمات مشخص که دارای معانی خاصی هستند با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: نستعلیق کوچک و واضح.
نوع جلد: شرقی، چرمی و کار غیرحرفه‌ای.

(۸۴۷)

۱۳. شماره نسخه: C 1952

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (وجه دین)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه در مقایسه با نسخه قبلی کمی خلاصه‌تر است. در بخش نتیجه‌گیری سه صفحه جا گذاشته شده است. در این نسخه شکاف و فاصله بین اوراق خیلی زیاد و همچنین دستخط‌های غیر قابل اعتماد وجود دارد. آغاز نسخه: نیامده است.
پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نسخه مختصر تر و در برگ‌های نسخه لکه‌های قهوه‌ای است.

تاریخ کتابت: سال ۱۹۲۸ میلادی.
مکان کتابت: شقنآن.

نام کاتب: سید شاهزاده محمد پسر سید فرخ‌شاه پسر سید شاه پرتو پسر سید سلامت شاه.
سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۴ میلادی از تاتارستان وارد روسیه و در مجموعه هیئت باستان‌شناسی آکادمی علوم شوروی قرار گرفته است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
اندازه صفحه: ۲۱، ۲۶×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۱۸۷ برگ؛ تعداد سطور: ۱۶-۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۲، ۱۹×۵ سانتیمتر.
نوع کاغذ: اروپایی، نازک، سایه بژ نزدیک به رنگ سفید.
نوع جوهر: جوهر سیاه.
نوع خط: نستعلیق شکسته (تو هم) و نقل قول‌ها و همچنین گفتار با خط درشت نسخ.
نوع جلد: کارتن، سیاه، چارچوب و لبه‌های کار از چرم قهوه‌ای رنگ.

روشن سازی و بازسازی لغات و عبارات جافتاده را در این نسخه می‌دهد. در جاهای مختلف با اصلاحات و تغییر کامل سطور مختلف مواجه است.

آغاز نسخه: نیامده است.
پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه:

تاریخ کتابت: سال ۱۹۰۶ میلادی.

مکان کتابت: روستای خاروق منطقه شقنآن بدخشان.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۵ میلادی از آسیای میانه وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه‌ها یادداشت‌های برای تکمیل متن است.

اندازه صفحه: ۱۵، ۲۵×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۱۴۹ برگ؛ تعداد سطور: ۱۸-۱۶ سطر؛ اندازه متن: ۱۰×۱۹ سانتیمتر.
نوع کاغذ: شرقی، خاکستری با سایه سفید- زرد، براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق واضح و نامرتب و گفتار با دست خط درشت ثلث و در حاشیه اعداد عربی ذکر شده است.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، گوشه‌های [= لچک‌های] چرم قرمز مراکشی.

(۸۴۶)

۱۲. شماره نسخه: B 2328 (Nov. 1537)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (وجه دین)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه کامل که با نسخه بالایی مطابقت دارد و با چندین ویژگی منحصر بفرد توسط کاتب رونویسی شده است. در این نسخه توجه ویژه برای اصلاح عبارات به کمک سایر نسخ موجود شده است و تلاش کرده اختلاف نسخ را بر طرف کند.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نسخه کامل اما لکه‌های زرد ولکه جوهر و اثر رطوبت در برگه‌های نسخه وجود دارد.

تاریخ کتابت: پس از قرن هفدهم میلادی.

مکان کتابت: شقنآن (پامیر).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۸ میلادی از آسیای میانه (پامیر) وارد روسیه و توسط آ. آ. سمنوف به انستیتو وارد شده است.

(۸۴۸)

۱۴. شماره نسخه: C 1707 (Nov. 1536)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (هفت باب)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این اثر بین بدخشانی‌های اسماعیلی با نام «کلام پدر» نیز مشهور است. اغلب این اثر را به ناصر خسرو قبادیانی نسبت می‌دهند. نسخه مختصری از رفتار سختگیرانه سیستم آموزشی اسماعیلیان را نشان می‌دهد. مواجهه با مسائل مذهبی - فلسفی از شخص اول (ناصر خسرو) که اغلب شرح حوادث مختلف در زندگی خود را نیز بیان می‌کند. در آثار وی از شهرها مختلف و افراد و مکانهای گوناگون تاریخی سخن گفته شده و کتاب وی شامل هفت بخش است.

آغاز نسخه: الحمد لله رب العالمین شکر و سپاس و ستایش مر پروردگاری را که لمعه اشراق نور تابید... پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نسخه بطور کامل از جلد جدا شده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۹۰۳ میلادی.

مکان کتابت: روستای گُند از توابع شیجاد از منطقه کوهستانی بدخشان.

نام کاتب: سید آتاق شاه بن سید شاه منصور.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۶ میلادی از آسیای میانه وارد روسیه و توسط ای. ای. زاروین به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: برخی اشعار منحصر به فرد و ودر بیشتر فصول پیشنهادها و اصلاحات در باره نسخه آمده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۳ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۲۸ برگ؛ تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۱۴×۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، خاکستری، مات.

نوع جوهر: جوهر سیاه و سطر آغازین و همچنین نقل قول‌ها از قرآن و احادیث رنگ شنگرف.

نوع خط: نستعلیق نازک.

نوع جلد: شرقی، سبز رنگ، با خطوط باریک طلایی و لاک آبی پوشانده شده ولبه‌های از چرم قرمز مراکشی.

(۸۴۹)

۱۵. شماره نسخه: A 1008

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (هفت باب)

شرح اجمالی از محتوای اثر: متن کامل و مطابق با نسخه

بالایی C 1707 که این نسخه دوبار رونویسی شده است. که بسیار ناهماهنگ در نسخه وجود دارد که بخاطر عجله در انجام کار است.

آغاز نسخه: نیامده است. پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: آخرین برگ صفحه ۱۵۰ از جلد جدا شده و اشتباها باصفحات پایانی نسخه قاطی شده و ترتیب آن به هم خورده که به این صورت است ۴۵، ۱۵۰، ۴۶، ۴۷ و الا آخر.

تاریخ کتابت: سال ۱۹۰۸ میلادی.

مکان کتابت: روستای بشمورگ ساوجان (بدخشان).

نام کاتب: توسط عالم شاه بن سید محمد (نساخ دوم).

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۴ میلادی از آسیای میانه وارد روسیه به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه گاه مطالبی تکمیلی و گاهی هم تمرین قلم و یادداشت‌های با چسب چسبانده شده که هیچ ارتباطی با متن ندارد.

اندازه صفحه: ۱۱، ۱۸×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۵۰ برگ؛ تعداد سطور: ۱۳-۱۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۴×۹ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، خاکستری باسیاه بژ - زرد.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق مختلف و سطر آغازین گفتار اول و سوم و همچنین آغاز نقل قول‌ها و گفتارها شنگرف.

نوع جلد: چرم قهوه‌ای با چارچوب که متاخترتر.

(۸۵۰)

۱۶. شماره نسخه: C 1706

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (هفت باب)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه کامل می‌باشد. در این نسخه مطابق نسخه بالایی با اختلافات بسیار کم و بطور بسیار مرتب صورت گرفته است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است.

تاریخ کتابت: سال ۱۹۱۱ میلادی.

مکان کتابت: ظاهرا در شقنان.

نام کاتب: توسط سید محمد پسر سید فرخ‌شاه.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۸ میلادی از آسیای میانه وارد روسیه و توسط آ. آ. سمنوف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

جمله؛ نفس، عقل و... است.

آغاز نسخه: الحمد لله رب العالمین... بدان که اسعدک الله فی الدارین خیرا که پیشوایان شفیق و مقتدایان طریق چنین گفتند....

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۹۱۶ میلادی.

مکان کتابت: پامیر (شقن).

نام کاتب: توسط سید شاهزاده محمد پسر سید فرخ‌شاه.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۸ میلادی از آسیای میانه وارد

روسیه و توسط آ. آ. سمنوف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه عنوان نشان داده شده که نسخه حاضر رونویسی شده از نسخه‌ای است که متعلق به آخوندآدینه مورخ در سال ۱۳۰۵ هجری قمری بوده است.

اندازه صفحه: ۲۲، ۲۸×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها:

۳۱+۴ برگ؛ تعداد سطور: ۱۰ سطر؛ اندازه متن: ۱۲،

۱۹×۳ سانتیمتر.

نوع کاغذ: اروپایی، کیفیت خوب، سفید با سایه صورتی روشن.

نوع جوهر: جوهرسیاه و عناوین فصول و همچنین آغاز نقل قول هاز قرآن با دوات.

نوع خط: نستعلیق واضح و قرمز رنگ آسیای میانه.

نوع جلد: چرم مشکی با چارچوب و لبه‌های از همان مواد.

(۸۵۳)

۱۹. شماره نسخه: C 1700 – 12 (Nov. 1520)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مرات المحققین)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه کامل با همان نسخه که در نسخه C 1705 است تطابق دارد اما مرتب نیست. در اسامی فصول جافتادگی محسوس وجود دارد و بویژه در آغاز هر فصلی اصلاحاتی است که به طور اشتباه و در اثر بی‌توجهی و یا خط خوردگی و حتی کوچکترین تناقض پاک شده است. نسخه در مجموعه نسخ خطی مؤلفان اسماعیلی قرار دارد.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است و در عنوان فصل‌ها اشتباهاتی (از نوع تغییر یا قرار دادن برخی کلمات) انجام شده است. نسخه از گذر زمان بسیار صدمه دیده و از

اندازه صفحه: ۲۲×۲۸ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۱۸+۴ برگ؛

تعداد سطور: ۱۰ سطر؛ اندازه متن: ۱۲×۱۹ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، ضخیم، صورتی روشن.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول و همچنین نقل قول از قرآن و اشعار گزیده با شنگرف.

نوع خط: نستعلیق آسیای میانه و واضح.

نوع جلد: کارتن، چارچوب از پارچه مشمعی که در زمان ترمیم متاخر صورت گرفته است.

(۸۵۱)

۱۷. شماره نسخه: B 2308 (Nov. 1462)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (هفت باب)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه کامل و شبیه نسخه قبلی که در آن نقل قول‌های عربی حذف شده است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است.

تاریخ کتابت: اوایل قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: این نسخه در سال ۱۹۲۳ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۳×۲۱ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۹۳+۲ برگ؛

تعداد سطور: ۹ سطر؛ اندازه متن: ۱۵×۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: اروپایی خط دار.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق نامرتب.

نوع جلد: اروپایی، مقوایی، چارچوب چرمی.

(۸۵۲)

۱۸. شماره نسخه: C 1705

نام کتاب: مرات المحققین

پدیدآورنده: نویسنده این اثر مشخص نیست. اما اسماعیلی‌های بدخشانی آن را به ناصر خسرو قبادیانی نسبت می‌دهند.

شرح اجمالی از محتوای اثر: رساله فلسفی در مسائل اخلاقی و کیهان‌شناسی که متشکل از هفت فصل با یک مقدمه کوچک است و مباحث نظری درباره اثر و موضوعات وجوداز

جلد جدا شده و سطوری از متن پاک و همچنین تحت تاثیر آب و رطوبت نسخه ناخوانا شده است.

تاریخ کتابت: ۱۲۸۱ هجری قمری.

مکان کتابت: در پامیر (شقن).

نام کاتب: توسط سید شاه تیمور پسر سید شاه مظفر.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۶ میلادی وارد روسیه و توسط

ای. ای. زاروین به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در روی حاشیه جلد نسخه از داخل یادداشتی که عناوین تألیفات مجموعه یادداشت شده و همچنین از طرف داخل حاشیه پایین تصویر سایه مهر (گرد، بیضوی، شش گوش) صاحبان نسخه باعلائم ناخوانا است.

اندازه صفحه: ۱۲، ۲۱×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۲۶ برگ؛

تعداد سطور: ۱۱ سطر؛ اندازه متن: ۷، ۱۲×۵، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، سفید با سایه زرد کمرنگ.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق کوچک اسامی بخش‌ها و همچنین

کلمات خاص در متن که دارای معنی خاصی.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، نقش برجسته و لبه‌های از چرم

قرمز مراکشی.

(۸۵۴)

۲۰. شماره نسخه: 17001 C - 14

نام کتاب: ارشاد السالکین

شرح اجمالی از محتوای اثر: رساله آموزشی و مذهبی که بدون دلیل به ناصر خسرو قبادیانی نسبت داده شده است. بدیهی است که در حال حاضر هیچ سندی برای صحت این که اثر تألیف ناصر خسرو است وجود ندارد. در این اثر می‌توان شرح اصطلاحات صوفیانه - اسماعیلیه همچون عارف، داعی، حجت و غیره را یافت. اشعار هم دارای محتوی مذهبی - صوفیانه و همچنین نقل قول‌هایی از قرآن حدیث است. کار غیرحرفه‌ای است و نسخه فصل بندی ندارد. این نسخه در ترکیب نسخ خطی مجموعه‌ای (№ 19) نسخه حاضر قرار دارد.

آغاز نسخه: یا حضرت پیر کوهستان علیک سلام الله ارشاد

السالکین.....

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: لکه‌های از جوهر در نسخه

موجود است.

(۸۵۵)

۲۱. شماره نسخه: A 907

نام کتاب: رساله

شرح اجمالی از محتوای اثر: این اثر در آسیای میانه با عنوان «سفرنامه ناصر خسرو» مشهور است. حوادث دوران ناصر خسرو و رساله‌ای درباره زندگینامه وی است. کتاب هفت باب منبعی برای نوشتن این زندگینامه بوده است. متون زندگینامه ناصر خسرو در گلچین ادبی خودش شامل درجه بیشتر یا کمتر از اطلاعات و اصلاحات است.

آغاز نسخه: سپاس و ستایش مر حضرت خداوندی که....

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: لبه‌های اوراق نسخه بریده شده و نسخه از جلد جدا شده و بسیار کهنه است.

تاریخ کتابت: سال‌های ۱۸۶۷-۶۸ میلادی.

مکان کتابت: شقن (پامیر).

نام کاتب: سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۸ وارد روسیه و

توسط آ. آ. سمونوف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: هیچ رابطه‌ای بین متن و

حاشیه نویسی در نسخه نیست.

اندازه صفحه: ۱۲×۱۹ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۳۳ برگ؛ تعداد

سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۸×۱۲ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، خاکستری.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق درشت آسیای میانه.

نوع جلد: شرقی، قهوه‌ای تیره، با لبه‌های چرمی که بسیار

ابتدایی انجام شده است.

(۸۵۶)

۲۲. شماره نسخه: A 906 - 13

نام کتاب: نورنامه

شرح اجمالی از محتوای اثر: تألیفی اسماعیلی در باره تجلی خدا که به ناصر خسرو قبادیانی نسبت داده شده است. در باره منشاء نورحضرت محمد بحث می‌کند و در مورد این که چطور این نور به امامان وارد می‌شود. در خاتمه با توجه به توالی تاریخی نمونه‌هایی از معجزات و خوارق عادات را در مورد دوران خاص و در دوران زندگی هر کدام از امامان به خواننده می‌دهد. در مجموعه نسخ خطی شامل ۱۵ نسخه خطی اسماعیلی مختلف است که از صفحه ۱۱۱۶-۱۰۲۶ را در بر دارد. دو نسخه خطی از این تألیف را در این اواخر پیدا کرده‌اند.

نوع خط: ناهموار و نزدیک به نستعلیق شکسته.
داخل مجموعه نسخه خطی 1700 C قرار دارد و نسخه
حاضر از صفحه ۱۶-۱۸ را شامل می‌شود.

(۸۵۸)

۲۴. شماره نسخه: 906 A - 14

نام کتاب: آفاق نامه

شرح اجمالی از محتوای اثر: این رساله به اشتباه به
ناصرخسرو قبادیانی نسبت داده است، و در اصل «در بیان
تطبیق آفاق و انفس» یعنی بخش پنجم اثر مورد بررسی ما در
بالا «مرآت‌المحققین» است (18N - توصیف حاضر را
مشاهده کنید).

آغاز نسخه: اللهم یا مولانا... اما بدانک خدای تعالی اعضای
آدمی {را} هفت تبقه {!} بیافرد...
22N توصیف حاضر را مشاهده کنید، این نسخه در آنجا
در 112a - 119B قرار دارد.

(۸۵۹)

۲۵. شماره نسخه: 2290 B

نام کتاب: رباعیات

پدیدآورنده: غیاث‌الدین ابوالفتح عمر بن ابراهیم نیشابوری
با نام ادبی خیام یا خیامی، الخیام یا الخیامی است. وی بین
سال‌های ۴۲۳ هجری قمری برابر با ۱۰۴۰-۱۰۴۱ میلادی و ۴۴۰
هجری قمری برابر با ۱۰۴۸-۱۰۴۹ میلادی در نیشابور به دنیا آمد
و در سال‌های ۵۱۷ هجری قمری برابر با ۱۱۲۲-۱۱۲۳ میلادی از
دنیا رفت. عالم در علوم مختلفه از جمله ریاضی، نجوم، فلسفه
و شاعر قرون وسطی در شرق بود. از رباعیات وی می‌توان در
نسخه‌های دیگر شاعران مشاهده کرد. رباعیات خیام در مخازن
بزرگترین مراکز نسخ خطی دنیا قرار دارد که دو نسخه از
قدیمی‌ترین نسخ رباعیات خیام در کتابخانه دانشگاه کمبریج به
تاریخ ۱۲۰۷ و ۱۲۵۹-۶۰ میلادی، موجود است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: مجموعه رباعیات خیام که در
آن تا ۴۵۱ رباعی یعنی دو برابر رباعی‌های نسخ دیگر است.
اشعار بر اساس اصول دیوان یعنی طبق ترتیب الفبایی قرار دارد
و متن با مقدمه کوچکی آغاز می‌شود که در آن تاریخ مرگ را
۵۱۷ هجری قمری ذکر کرده و نیشابور را محل قتل وی عنوان
می‌کند و همچنین حکایت جالبی از ملاقات خیام در بلخ با
عروسی سمرقندی و حکایت مرگ خیام توسط پسر وی، پس
از مرگ خیام بیان شده است.

آغاز نسخه: اللهم یا مولانا... روایت می‌کنند...

پایان نسخه: در این زمانه سی و چهار هزار سال است و
باقی مانده است و نام امام سر کالگی نام دارد و الله اعلم
کمال یا نقصان نسخه: صفحه ۹۷ از جلد جدا شده و نسخه
خیلی صدمه دیده و اوراق تحت تاثیر رطوبت قرار گرفته تیره
شده و لکه‌های زرد وجود دارد.

تاریخ کتابت: سال‌های ۳۲-۱۸۳۱ میلادی.

مکان کتابت: ظاهراً در شوگنان (پامیر).

نام کاتب: سید جعفر بن شاه تیمور.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۸ میلادی از آسیای میانه وارد
روسیه و توسط آ. آ. سمنوف به انستیتو وارد شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: یادداشت‌های شخصی
(شعر، فرازهای از دعا) و با دستخط‌های مختلف و بیشتر
قسمت‌ها بطور اتفاقی که هیچ ارتباطی با متن ندارد و تصویر
مهر گرد و بیضوی و به اسم اسماعیل خان است.
اندازه صفحه: ۱۵×۱۱ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۱۲۴ برگ؛
تعداد سطور: ۸ سطر؛ اندازه متن: ۹×۶ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، خاکستری، مات.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق عادی نه چندان بزرگ.

نوع جلد: شرقی، چرم قهوه‌ای تیره و کار غیرحرفه‌ای.

(۸۵۷)

۲۳. شماره نسخه: 1700 C - 1

نام کتاب: آفاق و انفس

شرح اجمالی محتوای اثر: قطعه‌ای از اثر فلسفی که به
ناصرخسرو قبادیانی نسبت داده شده است. این نسخه در
ترکیب نسخه خطی مجموعه 1700 C قرار دارد، که در آن جا
قطعه‌هایی از آثار نویسندگان اسماعیلی وجود دارد.

آغاز نسخه: قال النبی عین القضاء.

پایان نسخه: چراغ او عمل صالح بود تمت.

کمال یا نقصان نسخه: آغاز نسخه نیست.

تاریخ کتابت: نیامده است.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: سید جعفر بن شاه تیمور.

سابقه نسخه: نیامده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

تعداد سطور: ۱۲-۱۱ سطر؛ اندازه متن: ۷، ۱۳×۵،
۵ سانتیمتر.

آغاز نسخه:

«ای سوخته سوخته سوختنی وی آتش دوزخ ز تو
افروختنی»
«تا کی گوئی که بر عمر رحمت کن حق را {تو} بجای
رحمت آموختنی»

پایان نسخه: چون سبزه امید بر دمیدن بودی.

کمال یا نقصان نسخه: به نسخه برگه‌هایی با چسب
چسبانده شده. بعد از صفحه ۲۳ سه ورقه از جلد جدا شده و
ترتیب صفحات در زمان چسپاندن، اشتباه شده است.
تاریخ کتابت: در سال ۹۹۱ هجری قمری برابر با ۱۵۸۳
میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: عبدالحکیم عبدالحی تانسبری (تهانسور، هند)
سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۹ میلادی شاید از ایران وارد
روسیه و توسط و. آ. ژوکوفسکی وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در اولین و آخرین
برگه‌ها نسخهداشت‌های غیر مرتبط با نسخه وجود دارد.
تصویر مهر گرد در صفحه ۱۵ و مهر بیضی شکل در صفحه
۴۷۵ با علائم ناخوانا وجود دارد.

اندازه صفحه: ۱۹×۱۱ سانتیمتر؛ تعداد برگه‌ها:
۱۰۲+۴۷+۱ برگ؛ تعداد سطور: ۷۱۰-۷۱۱ سطر؛ اندازه متن:
۱۴×۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، زرد رنگ با سایه‌ای از رنگ بژ.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: با خوشنویسی نستعلیق ریز.

نوع جلد: شرقی و چرم سیاه مراکشی.

(۸۶۰)

۲۶. شماره نسخه: (C 1698 (Nov. 1514)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات)

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شبیه به نسخه کمبریج
رباعیات خیام است که در اتحاد جماهیر شوروی در سال
۱۹۵۴ میلادی به چاپ رسیده، و شامل ۲۹۰ رباعی است.
آغاز نسخه: آمد سحری ندا از میخانه ما...

پایان نسخه: رباعی را مردم یاد گرفتند.

کمال یا نقصان نسخه: در برگه‌های مختلف از صفحه ۲۸،
۲۷، و دیگر برگه‌ها ناپیوستگی وجود دارد. لبه‌های رنگی
برگه‌ها محکم چسبیده که ترمیم اولیه در این مورد صورت
گرفته است.

تاریخ کتابت: پیش از قرن شانزدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۲۶ میلادی به انستیتو وارد شده
است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۶×۱۶، ۸ سانتیمتر؛ تعداد برگه‌ها: ۳۰ برگ؛
تعداد سطور: ۱۰ سطر؛ اندازه متن: ۱۵×۸ سانتیمتر. جوهر سیاه
نوع کاغذ: شرقی، با کیفیت مختلف، زرد رنگ و براق و ..
متون جدید) آبی روشن، ضخیم.
نوع جوهر: جوهر سیاه.
نوع خط: نستعلیق خوشنویسی.
نوع جلد: از چرم تیره و کار غیرحرفه‌ای.

(۸۶۱)

۲۷. شماره نسخه: D 197

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه گزیده‌هایی از
رباعیات خیام است. که طبق نسخه دیگری که قدیمی‌تر از
نسخه بالایی (۲۵-۲۶ No) است شامل ۱۸۰ رباعی می‌باشد که
بدون توجه به ترتیب قافیه قرار گرفته‌اند و با توجه به متن
رباعی موجود در نسخه ناقص در ترکیب آخرین چاپ وارد
نشده است.

آغاز نسخه: بر سنگ زدم دوش سبوی کاشی...

پایان نسخه: از گله پادشاه از پای گدایی

کمال یا نقصان نسخه:

تاریخ کتابت: اواخر قرن شانزدهم و اوایل قرن هفدهم.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۹ میلادی از تهران وارد روسیه و
در بخش آموزشی وزارت امور خارجه وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: ۳۰×۲۰ سانتیمتر؛ تعداد برگه‌ها: ۳۶ برگ؛ تعداد
سطور: ۱۰ سطر؛ اندازه متن: ۱۴×۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ مجموعه ضخیم و با رنگ‌های مختلف
و کاغذ خود نسخه شرقی و به رنگ بژ.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق خوشنویسی، واضح.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، پوششی از لاک بژ روشن پوشانده

نوع جلد: شرقی، چرم تیره با سه مدال [= ترنج] برجسته و صحاف نسخه ملا حسن صحاف.

(۸۶۳)

۲۹. شماره نسخه: A 877 (Nov. 1396)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه خوب و دقیق رونویسی شده است و شامل ۱۴۲۰ رباعی یعنی ۳۰ رباعی کمتر از دو نسخه پیش B 2290 و C 112 است. در ترتیب اشعار خطا وجود دارد و ترتیب اشعار بدون توجه به ترتیب الفبایی است. آغاز نسخه: در تاریخ قدما مسطور است که وفات امام الحکما...

پایان نسخه: این عالم بی وفا نماند بکس. کمال یا نقصان نسخه: نسخه از رطوبت صدمه دیده و لکه‌های زرد و اوراق بوسیله چسب به هم وصل است. تاریخ کتابت: ۲۷ شعبان برابر با نوزدهم ژوئیه سال ۱۶۸۶ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه (شاید در بخارا)

نام کاتب: عبد محمد ابراهیم.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۹ میلادی از بخارا وارد روسیه و توسط و. آ. ژوکوفسکی وارد انستیتو شده است. اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در پایان نسخه نام اهدا کننده نسخه، ب. ای. ایگناتیف، آمده است. وی نسخه را برای ب. آ. ژوکوف ارسال کرده. در اینجا به جایی که نسخه حاضر خریداری شده (در بخارا) ثبت شده است.

اندازه صفحه: ۱۸×۱۱ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۰۱+۳۹ برگ؛ تعداد سطور: ۱۱-۱۲ سطر؛ اندازه متن: ۱۴×۷ سانتیمتر. نوع کاغذ: شرقی با سایه روشن مختلف زرد و آبی. نوع جوهر: جوهر سیاه و اشعار شماره دار و سه ستاره جدا کننده به رنگ شنگرف.

نوع خط: نستعلیق واضح.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، چهارچوب از چرم قرمز مراکشی که با جوهر رنگی تزیین شده است.

(۸۶۴)

۳۰. شماره نسخه: A 67 (239i) - 2

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه از نسخه‌های قبلی رباعیات خیام فرق دارد و اشعار دارای قافیه‌های ختم شده به

شده روی جلد تزیینات رنگی متاخر تر (ظاهرا ۱۷ میلادی). در انتهای این توصیف تصویری با خط نستعلیق کادر بندی شده و مذهب از ابتدای نسخه شماره C1698 آورده شده است.

(۸۶۲)

۲۸. شماره نسخه: C 112 (267b) - 12

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این اثر شبیه نسخه توصیف شده در بالا (B 2290) است و شامل ۴۵۰ رباعی و با توجه به ترتیب قافیه‌ای قرار گرفته‌اند. متن همراه با تفاسیر مختلف و نسخه‌های جدید شاهد برخی اشتباهات است بعنوان نمونه در حکایت عروضی سمرقندی و ملاقات وی با خیام محل ملاقات را به جای بلخ، بغداد عنوان کرده است. رباعیات خیام در ترکیب مجموعه بزرگی که در آن گلستان سعدی، بوستان سعدی، خلاصه خمسه نظامی، دهلوی و جامی و دیگران است، قرار دارد. آغاز نسخه: همانند نسخه B 2290 است.

پایان نسخه: نه آدمی نه بودمی نه شدمی

کمال یا نقصان نسخه: متن از اولین برگ (۵-۱) تاحدی آسیب دیده و نقاط تاریک در اثر رطوبت ایجاد شده و نسخه در آغاز قرن نوزدهم ترمیم و زمینه جدید چسبانده شده است. تاریخ کتابت: ۱۰۶۰ هجری قمری برابر با سال ۱۶۵۰ میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: ابن شیخ عوض محمد.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۵ میلادی از آسیای میانه وارد روسیه و توسط میر صالح میراکبایف^۱ وارد انستیتو شده است. اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در اوراق آغازین و پایانی یادداشت‌هایی به زبان فارسی ضبط شده است و در صفحه ۳۱۲۶ در یادداشتی دلایل نگارش رباعیات خیام را توضیح داده که شروعه: «ای رفته و باز آمده صم گشته» و تصویرکمرنگ مهرکوچک بیضی شکل با علائم افسانه‌ای ناخوانا است. اندازه صفحه: ۲۵، ۱۵×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۰۸+۳۱۴+۰۶ برگ؛ تعداد سطور: ۴۲ سطر؛ اندازه متن: ۱۰، ۱۸×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، سفید، زرد رنگ با براقیت.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق خوشنویسی.

۱. به نظر می‌رسد «میر آقابایف» بوده باشد (ویراستار).

«الف»، «ب»، «ت»، «جیم»، «ج»، «ح»، «خ»، «سین» و «شین» جا افتاده‌اند این نسخه در مجموعه نسخ خطی از جمله لیلی و مجنون، رباعیات باباطاهر، رباعیات ابوسعید ابوالخیر خراسانی و اشعار نظامی، عصمت بخارایی و عطار است. آغاز نسخه: سودا زده را باده پر و بال بود...

پایان نسخه: دستی است که بر دامن یاری بوده است. کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و آخر نسخه نیست و صفحات ۱۰۸-۱۰۹ از جلد جدا و فرسوده و با کاغذ چسبانده شده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۰۴ هجری قمری برابر با ۱۷۸۹-۹۰ میلادی. مکان کتابت: کابل.

نام کاتب: حاجی جعفر اصفهانی. سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۳ میلادی از ایران وارد روسیه و توسط ال. اف. بوگدانف وارد انستیتو شده است. اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: قبل از پایان؟ قطعه از شاعر ناشناخته (احتمالا کاتب) و تصویر نامعلوم از مهر بیضی شکل است.

اندازه صفحه: ۱۸×۱۱ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۵۵ برگ؛ تعداد سطور: ۱۵-۱۰ سطر؛ اندازه متن: ۱۳×۷، ۵ سانتیمتر. نوع کاغذ: شرقی، زرد رنگ.

نوع جوهر: جوهر سیاه و نام تألیف و فصل‌ها دوات قرمز. نوع خط: نستعلیق واضح (گاهی متمایل به شکسته). نوع جلد: نسخه در جعبه از خطوط رنگ و عنوانی با رنگ‌های تزیینی و جلد شرقی، چرم تیره، نقش برجسته.

(۸۶۵)

۳۱. شماره نسخه: D 420 - 7

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات)

شرح اجمالی محتوای اثر: نسخه‌ای گلچین شده و شامل ۲۹۶ رباعی که بدون رعایت ترتیب الفبایی قافیه‌ها قرار گرفته‌اند و بین بسیاری از رباعیات در ترکیب آخرین چاپ نسخه تفاوت فراوانی وجود دارد. نسخه در ترکیب نسخ خطی با محتوای گوناگون؛ ۱ - دیوان حافظ شیرازی ۲ - سراج المنیر شمس الدین محمد شریف ۳ - حکایات عامیانه دزد و قاضی سیمرخ و سلیمان ۴ - قطعه در بیان حقیقت تنباکو و چای از انیس المجالس ایت الله بن محمد حسینی، قرار دارد. آغاز نسخه: یک باده هزار مرد با دین ارزد... پایان نسخه: گنه بشرم ندامت طمع بزم و سئوال.

کمال یا نقصان نسخه: سطرهای در متن از جا خود پاک شده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۰ هجری قمری برابر با ۱۸۳۸-۱۸۲۴ میلادی. مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمد صادق ولد محمد حسن. سابقه نسخه: در سال ۱۸۹۰ میلادی شاید از ایران وارد روسیه و توسط و. و. رادولف وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در اوراق شماره ۱۳۸a، ۱۳۷، ۱۳۶a، ۱۳۵a، ۱۲۶a اشعاری متاخرتر نوشته شده و تصویر مبهمی از مهر با علائم ناخوانا است. اندازه صفحه: ۱۹×۵، ۳۰×۵، ۷ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۰۱+۲۴۱ برگ؛ تعداد سطور: ۱۸ سطر؛ اندازه متن: ۱۱، ۱۹×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ روسی، سفید (با علامت آب و گ. آ. ۱۸۳۲).

نوع جوهر: جوهر سیاه. نوع خط: نستعلیق با عناصر شکسته. نوع جلد: نسخه در جعبه به رنگ شنگرف و جلد شرقی، چرمی و نقش برجسته.

(۸۶۶)

۳۲. شماره نسخه: C 1655 - 4 (Nov. 1390)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات)

شرح اجمالی محتوای نسخه: این نسخه با دقت انجام شده و شامل ۴۸۴+۱ رباعی است، و به شکل دیوان با رعایت ترتیب الفبایی قافیه‌ها قرار گرفته‌اند. در این نسخه حکایت عروضی سمرقندی وجود ندارد و به همراه تألیفات جامی در مجموعه به عنوان مقدمه یا خاتمه برای آنها درج شده است و ویژگی‌های اساسی موجود در متن شعر از جمله؛ بخش منحصر بفرد آن که ارائه رباعیاتی است که در ترکیب نسخه B 2290 از دست رفته است. نسخه در ترکیب نسخ اصلی که شامل: رساله خوشنویسی قاضی احمد بن میر منشی حسینی، قصیده ابن عثمان و غیره قرار دارد.

آغاز نسخه: در وحدت خالقیم {در} عالم فرسا
پایان نسخه: آبی که خوردم در دهنم پاک کنی
کمال یا نقصان نسخه: در اوراق لکه‌های قهوه‌ای روشن و قهوه‌ای تیره و اثری از رطوبت در نسخه است.
تاریخ کتابت: سوم شعبان ۱۲۵۴ هجری قمری بیست و

دوم اکتبر ۱۸۳۸ میلادی.
مکان کتابت: در خوقند (ازبکستان).
نام کاتب: ملا محمد بن ملا عاشور محمد.
سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۹ میلادی از بخارا وارد روسیه و توسط و. آ. ژوکوفسکی وارد انستیتو شده است
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: عاری از اوراق متن
قطعات از
اشعار شفقی، جامی، فضولی و دیگر شاعران پر شده است.
و رباعی به زبان ازبکی و یاداشتی با مداد (والتین الکسیویچ ژوکوف از اگناتیف...) در صفحه ۰۷۶ است و تصویر مهر بیضی شکل با نام حمیدجان بن عبد الفتاح در صفحه ۱۳۰a وجود دارد.

(۸۶۸)

۳۴. شماره نسخه: C 115 – 6 (274b)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات)

شرح اجمالی محتوای نسخه: نسخه بدی نیست. این نسخه مشابه نسخه قبل و محتوی مجموعه ۴۲۰ رباعی و همچنین حکایت عروضی سمرقندی (در باره خیام) و اشعار براساس ترتیب قافیه‌ای قرار دارد نسخه در ترکیب مجموعه نسخ خطی که دیوان شاعرانی چون خطیبی، آذری، شاهی، مشفقی، علاوه بر موارد فوق شامل چندین شعر بیدل تحت نام مستعار ابوالمعانی (پدر افکار) است.
آغاز نسخه: نیامده است.
پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: برگهای ۲۵۲، ۲۵۱ از جلد جدا شده است و نسخه خوب حفظ شده است.
تاریخ کتابت: بین سال‌های ۱۲۶۸–۱۲۶۴ هجری قمری برابر با ۱۸۴۷–۵۲ میلادی.
مکان کتابت: آسیای میانه (شاید بخارا).
نام کاتب: محمد امین.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۶۷ میلادی از آسیای میانه وارد روسیه توسط گ. مولر وارد انستیتو شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در آغاز و پایان نسخه‌ها داشت‌هایی از اشخاص مختلف که هیچ ارتباطی با متن نسخه ندارند [مشاهده می‌گردد].

اندازه صفحه: ۱۵، ۲۶×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۰۲+۲۷۹ برگ؛ تعداد سطور: ۱۸–۱۲ سطر؛ اندازه متن: ۱۹×۹ سانتیمتر.
نوع کاغذ: شرقی، زرد رنگ.
نوع جوهر: جوهر سیاه.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۶، ۷ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۰۷+۱۳۱+۰۸ برگ؛ تعداد سطور: ۱۳–۱۰ سطر؛ اندازه متن: ۷، ۱۵×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، براق، با اثر خفیفی از رنگ زرد.
نوع جوهر: جوهر سیاه. متن در جعبه به رنگ شنگرف.
نوع خط: نستعلیق واضح آسیای میانه با عناصر شکسته.
نوع جلد: شرقی مقوایی با سه مدال [= ترنج] در روی جلدها که با لاک قرمز تیره پوشانده شده و با چارچوب چرمی.

(۸۶۷)

۳۳. شماره نسخه: C 462 – 3 (574 agd⁵)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات)

شرح اجمالی محتوای نسخه: این نسخه کاملاً به وضوح و با دقت استنساخ شده، شامل ۴۶۲ رباعی است که بدون رعایت ترتیب الفبایی قافیه‌ها قرار گرفته‌اند. این اثر در یک نسخه خطی مجموعه‌ای که در ترکیب خودش آثار متنوعی را دارد می‌باشد که در آن آثاری از مورخان آسیای میانه (همچون میر سید شریف) و شعرای فارسی زبان چون هاتف و غیره است.
آغاز نسخه: پاک از عدم آمدیم ناپاک شدیم.
پایان نسخه: می‌میخوری {؟} رحم کن احسان میکن.
کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: در سال ۱۲۵۷ هجری قمری برابر با ۱۸۴۱–۴۲ میلادی.
مکان کتابت: آسیای میانه (شاید خوقند).
نام کاتب: نیامده است.
سابقه نسخه: از آسیای میانه میلادی وارد روسیه و در مجموعه ک. گ. زالمان قرار دارد.

نوع خط: نستعلیق معمولی آسیای میانه.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، نارنجی با سه مدال [= ترنج] نقش بر جسته.

(۸۶۹)

۳۵. شماره نسخه: A 18 (176c)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخ معیوب است، که شامل رباعیاتی دارای قافیه‌های ختم شده به حروف «واو»، «خ» و «ی» هستند و همچنین درآمدی از خیام در آن وجود ندارد. متن در ۳۱۳ رباعی که آنها در سه نسخه ۸۷۷A, ۱۶۹۸C, ۲۲۹۰B است. که متن را خطاط حرفه‌ای نوشته که انواع خطاطی و خطوط را وارد نگارش کرده است.

آغاز نسخه: آغاز نسخه همانی است که در نسخه ۱۶۹C۸ است.

پایان نسخه: می‌میخور و خلق احسان میکن

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است.

تاریخ کتابت: سال‌های ۱۸۶۳-۶۴ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: عبدالمجید (شاید محمد).

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۲ میلادی از ایران وارد روسیه و توسط ال. اف. بوگدانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۱۱ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۲۷+۱ برگ؛ تعداد سطور: ۸ سطر؛ اندازه متن: ۱۰×۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: اروپایی، زرد-سفید با آرم جانسون و تصویر مهر گرد که شیر و خورشید را به تصویر می‌کشد.

نوع جوهر: جوهر سیاه. با رنگ‌های تزئینی و متن در سه سطر با حاشیه طلایی.

نوع خط: نستعلیق با عناصر شکسته.

نوع جلد: شرقی، چرمی غیرحرفه‌ای و سمت جلوی کار با پارچه‌ای شرقی پوشش داده شده است.

(۸۷۰)

۳۶. شماره نسخه: C 1932 (176b)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات)

شرح اجمالی محتوای نسخه: این نسخه با دقت استنساخ شده و دارای بیشترین رباعی (۱+۴۸۴) است. در نسخه حاضر نزدیک ۳۰ رباعی و همچنین اشعاری ناشناس وارد شده و

بنابراین تعداد رباعیات که به خیام نسبت داده شده افزایش یافته و به ۵۰۸ رباعی رسیده است. در این نسخه اشعار به ترتیب الفبایی قوافی تاکید ندارد و حتی حکایت معروف عروضی سمرقندی (در باره خیام) موجود نیست. بخش رباعی نسخه حاضر درمقایسه با نسخه بالایی C 1655 - ۴ متنوع یا در کل دارای موارد ویژه است. رباعی جامی در ترکیب نسخه ۷۲ رباعی از لحاظ فرم و از لحاظ محتوی با چاپ متاخر تر جامی بیشتر مطابقت دارد.

آغاز نسخه: ای از کرم ذات تو عقل آگه نی...

پایان نسخه: ای خورده شراب غفلت از جام هوس

کمال یا نقصان نسخه: در برگ‌ها لکه‌های قهوه‌ای تیره و رطوبت شدید که باعث نابودی نسخه شده و سطوری پاک و یا جاافتاده که در نتیجه بی‌دقتی کاتب نسخه می‌باشد. تاریخ کتابت: بعد از قرن نوزدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۲ میلادی از ایران میلادی وارد روسیه و توسط و. و. بارتولد وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: یادداشت‌ها هیچ ارتباطی با مطالب متن ندارند.

اندازه صفحه: ۱۳، ۲۲×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: در کل ۴۴ برگ؛ تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۱۶×۱۰، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، خاکستری.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق با عناصر شکسته.

نوع جلد: شرقی، مقوایی درروی جلد خطوط رنگی و تصویر مدال [= ترنج] با چارچوب از چرم قرمز مراکشی.

(۸۷۱)

۳۷. شماره نسخه: B 253 (274c)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات)

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه با دقت توسط نساخ غیر حرفه‌ای رونویسی شده است و تقریباً شامل ۴۴۵ رباعی و به ترتیب قافیه‌ای تنظیم شده است و طبق محتوای متن این نسخه به نسخه ۲۲۹۰ B, C ۱۱۲, ۸۷۷A و C ۱۱۵ نزدیکتر است. تقریباً در تعداد رباعی که ۴۴۵ رباعی است همسان می‌باشند نسخه حاضر یکجا موارد متفاوت و متنوع اشعار در بر دارد و این نسخه همچنین فاقد حکایت عروضی سمرقندی (در باره خیام) است.

۴۵۹+۰۰۱ برگ؛ تعداد سطور: ۴۷ سطر؛ اندازه متن: نیامده است.
نوع کاغذ: شرقی، ضخیم، تن کرمی، براق.
نوع جوهر: جوهر سیاه و اسامی آثار و بخش‌ها شنگرف یا قرمز (تمشکی) رنگ.
نوع خط: نستعلیق واضح خوشنویسی.
نوع جلد: اروپایی، محکم، چرم سیاه باجلدی از همان جنس، پوشش داخلی با چرم قرمز مراکشی با قاب طلایی.

(۸۷۳)

۳۹. شماره نسخه: D 10 - 36

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات)

شرح اجمالی محتوای نسخه: این نسخه فقط شامل ۴۵ رباعی و در ترکیب نسخه خطی مجموعه‌ای D 10 «جنگ اشعار» قرار دارد.

(۸۷۴)

۴۰. شماره نسخه: C 692 - 82

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات)

شرح اجمالی محتوای نسخه: این نسخه گزیده‌ای از نسخه رباعیات جامی که فقط شامل ۱۹ رباعی و نزدیک به چاپ نسخه D 1۹۷ و D ۴۲۰-۷ است و اشعار بدون توجه به ترتیبات الفبایی قوافی تنظیم شده و در ترکیب نسخه خطی مجموعه‌ای C 692 قرار دارد.

(۸۷۵)

۴۱. شماره نسخه: C 1102 - 9 (Nov. 27)

نام کتاب: سیر العباد الی المعاد

پدیدآورنده: نویسنده ابوالمجدود محدود بن آدم سنایی است که در سال ۴۷۳ هجری قمری برابر با ۱۰۸۰-۸۱ میلادی در غزنه به دنیا آمد و در سال ۵۳۵ هجری قمری برابر با ۱۱۴۰-۴۱ میلادی از دنیا رفت. وی شاعر برجسته و فیلسوف مکتب غزنوی و شاگرد عثمان مختاری بود.
شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه ما از جهت تعداد ابیات ۷۷۶ بیت که ۳۸ بیت آن ساخته یکی از صاحبان نسخه است. این نسخه در مقایسه با دیگر نسخه کامل تر است و برخی اختلافات جزئی با نسخه چاپ تهران دارد و در نسخه مجموعه C 1۱۰۲ قرار دارد.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

آغاز نسخه: همانند نسخه A 18 است.

پایان نسخه: صد توبه شکسته به که یک کوزه می.

کمال یا نقصان نسخه: لبه‌های نسخه فر سوده شده است.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۷ میلادی از ایران وارد روسیه و

توسط ا. اف. بگدانف وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در اوراقی جداگانه

قطعاتی از رباعیات بابا طاهر است و در آغاز نسخه تصویر مهر

کوچک بیضی شکل (لئونید بگدانف) به خط عربی است.

اندازه صفحه: ۱۹×۱۴ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها:

۵۷۴+۰۵ برگ؛ تعداد سطور: ۸ سطر؛ اندازه متن: ۱۳×۹، ۵

سانتیمتر.

نوع کاغذ: اروپایی، سفید با آرم اف. آ. دور.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق واضح با عناصر شکسته.

نوع جلد: شرقی از چرم قرمز مراکشی با نقش برجسته.

(۸۷۲)

۳۸. شماره نسخه: E 12 - 147

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (رباعیات)

شرح اجمالی محتوای نسخه: این نسخه به لحاظ

ویراستاری شبیه به نسخه‌های A 18, C 1698 و شامل ۲۷۲

رباعی و طبق ترتیب قافیه‌ای تنظیم شده و نسخه در مجموعه

بزرگی از گلچین شعرا (گلشن) قرار دارد.

آغاز نسخه: همانند نسخه‌های A 18 و C 1698 است.

پایان نسخه: جز گیره به دست مردم عام نماند.

کمال یا نقصان نسخه: آغاز و پایان نسخه گمشده و در

برگهای جداگانه لکه‌های زنگ زدگی وجود دارد.

تاریخ کتابت: سال ۱۱۹۹-۱۱۹۱ هجری قمری برابر با

۱۷۸۵-۱۷۷۷ میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۲۳ میلادی وارد روسیه و در

ترکیب «گلشن» شعری بزرگ E12 در کمیساریای ملی امور

خارجی قرار دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: ۶۸، ۴۸×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها:

تاریخ کتابت: سال ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۱۳۱۰ میلادی.

مکان کتابت: شیراز.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: C ۱۱۰۲-۹ رجوع شود.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه و بین سطور یادداشت‌های متاخرتر جهت تکمیل متن بدون دارا بودن جای کافی در متن که کلمه جداگانه‌ای را در متن بررسی یا اصلاح می‌کند.

اندازه صفحه: نیامده است؛ تعداد برگها: ۲۸۷+۰۷ برگ؛ تعداد سطور: ۱۹-۱۲ سطر؛ اندازه متن: ۱۷×۶ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، که متاخرتر اوراقی اضافه شده که از کاغذ نازک، براق، با سایه روشن زرد رنگ.

نوع جوهر: جوهر سیاه و اسامی آثار و آغاز بخش‌ها جداگانه به رنگ شنگرف.

نوع خط: نسخ باریک و گاهی به سمت شکسته.

نوع جلد: نیامده است.

(۸۷۶)

۴۲. شماره نسخه: C 54 (b 176)

نام کتاب: حدیقه الحقیقه و شریعه الطریقه

توضیح نام اثر: عنوان معمولی آن «حدیقه» و دیگر عنوان‌های آن «قرآن فارسی»، «الهی نامه» است. این اثر درآمدی بر شعر فلسفی «مثنوی معنوی» جلال‌الدین رومی است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: حدیقه یکی از هفت مجموعه اشعار مشهور مثنوی سنایی است. که به شکل داستان و مثل‌های کوچک می‌باشد که به ده بخش تقسیم شده است و هر بخش به نوبه خودش در بخش‌های کوچکتری قرار دارد. باقی مانده اشعار ناتمام وی توسط شاگردش محمد بن علی جمعآوری شده است. حدیقه در زمان خودش نفوذ زیادی بر آثار بعد از خود از جمله؛ خاقانی (تحفه العراقین) نظامی (مخزن الاسرار) جلال‌الدین رومی (مثنوی معنوی) گذارد. چاپ کامل نسخه نسبت به نسخه فرض شده بر اساس لیتوگرافی هندی با شرح کوتاهی از خواجه عبداللطیف است و از جهت بخش بندی با دیگر نسخه‌ها متفاوت است.

آغاز نسخه: مطابق با چاپ لیتوگرافی شده است.

پایان نسخه:

«گر توانید که گهی بدعا یا دارید مهتر و برنا»

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: اوایل قرن هفدهم.

مکان کتابت: شاید در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۷ میلادی از ایران وارد روسیه و توسط ال. اف. بوگدانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه اصلاحاتی از صاحب نسخه و در آغاز نسخه تصویر مهر مربع و بیضی شکل وجود دارد.

اندازه صفحه: ۱۳، ۲۴×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۳۳۰ برگ؛ تعداد سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۷، ۱۵×۵، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی با سایه روشن زرد

نوع جوهر: جوهر سیاه عناوین بخش‌ها و فصول شنگرف.

نوع خط: نستعلیق واضح.

نوع جلد: شرقی، با چرم زرد مراکشی با نقش برجسته.

(۸۷۷)

۴۳. شماره نسخه: A 16 (a 176)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

(حدیقه الحقیقه و شریعه الطریقه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه کاملی و شبیه به نسخه قبل یعنی C 54 است. ویژگی خاص عبارتند از: اسامی بخش‌ها و فصول به فرم دیگری و توالی ابیات و بخش‌ها است. آغاز نسخه: شبیه به نسخه قبل یعنی C 54 است. پایان نسخه:

«صد هزاران ثنا چو آب زلال از رهی باد بر محمد آل»

کمال یا نقصان نسخه: نسخه کاملی که شبیه به نسخه قبل است.

تاریخ کتابت: اوایل قرن هجدهم یا اوایل قرن نوزدهم.

مکان کتابت: شاید در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: سال ۱۸۹۱ میلادی وارد روسیه و توسط مزونیوف وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: یادداشتی به زبان فرانسوی که اسامی آثار و اسم مؤلفان بر اساس کاتالوگ خواجه خلف و نام شرکت تجاری که نسخه حاضر تا حضورش در مجموعه ما آنجا بوده است.

اندازه صفحه: ۱۱، ۱۹×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۳۴۷+۰۱ برگ؛ تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۲×۶، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، خاکستری.

شنگرف.

نوع خط: نستعلیق و خوشنویسی ریز (کل متن) و اغلب نزدیک به شکسته در آغازنسخه است.

نوع جلد: در قاب با خطوط قرمز - آبی و جلد شرقی، مقوایی، و کار ملا حسین صحاف که با لاک زرد - سبز پوشانده شده و در جلد نقش برجسته و مدال [= ترنج] طلایی و چارچوب و لبه‌های کار از چرم قرمز مراکشی است.

(۸۷۹)

۴۵. شماره نسخه: A 885 (Nov. 1435)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

(حدیقه الحقیقه و شریعه الطریقه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه ناکامل که شامل گزیده‌هایی از فصل‌های منحصر به فرد از شعر که دارای شباهت هاتفاوت‌ها با متن لیتوگرافی (لکهنو) دارد تفاوت متوالی تا حدودی در ابیات جداگانه با اختلافات مکرراست تزیینات و خوشنویسی نسخه طبق سفارش تکمیل شده است.

آغاز نسخه: آغازش شبیه لیتوگرافی است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: لکه‌های در اثر رطوبت ایجاد شده لبه‌های کار سائیده و چسب چسبانده شده و مرمت اولیه روی نسخه صورت گرفته است.

تاریخ کتابت: بعد قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۲۶ میلادی از ایران میلادی وارد روسیه شده است. نسخه به نماینده مختار شوروی در ایران هدیه شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه ابیات در ابیات جداگانه آمده است.

اندازه صفحه: ۱۰، ۱۸×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۱۴۴+۰۱ برگ؛ تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۵، ۱۴×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، با سایه روشن زرد مایل به خاکستری.

نوع جوهر: جوهر سیاه و اسامی فصل‌ها و بخش‌ها شنگرف و برای تزیین در آغاز نسخه عنوان با رنگ‌های متفاوت تکمیل شده است.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: شرقی، مقوایی و پوششی برجسته از مخمل سبز.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق واضح.

نوع جلد: شرقی پوشیده با لاک با رنگ‌های تزیینی.

(۸۷۸)

۴۴. شماره نسخه: A 973

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

(حدیقه الحقیقه و شریعه الطریقه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه ناکامل که از روی نسخه‌ای ناقص رونویسی شده و بخشی از متن (حکایت فی قصه قیس بن عاصم) و بخش (فی جلال القرآن) حذف شده است. آغاز نسخه گمشده که بعد توسط شخص دیگر که حتی کاغذ آن هم با اصل نسخه و دست خط متفاوت اضافه شده است و ظاهراً اختلاف زیادی در اسامی جداگانه بخش و فصول است. گاهی در نسخه بیتی موجود که در لیتوگرافی نیست و در آخر نسخه اصلاحات بیوگرافی درباره... است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نسخه ناکاملی است که در آن بخشی از متن داستان «فی قصه قیس بن عاصم» و بخش «فی جلال القرآن» وجود ندارد. آغاز نسخه گمشده و در آغاز کار نوع کاغذ فرق می‌کند و در کل نسخه لکه‌های زرد تیره و رطوبت است.

تاریخ کتابت: نه زودتر از قرن هجدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه (شاید در بخارا).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۰ میلادی از بخارا میلادی وارد روسیه و توسط ا. برتلس وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در اوراقی اشعاری از عبدالقدیر شاعر بخارا و یادداشت دیگر از کاتب و یا صاحب نسخه که جاهای خالی یا افتادگی نسخه را پر کرده و یک یادداشت با مداد به زبان روسی که حاوی اسامی اشعار و زمان و مکان خریداری نسخه را نوشته و تصویر مهر شش گوش است.

اندازه صفحه: ۱۰×۲۰ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۲۹۹+۰۴ برگ؛ تعداد سطور: ۱۹-۱۶ سطر؛ اندازه متن: ۵، ۱۴×۵، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، رنگ زرد تیره (متن اصلی) و سفید، براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه و اسامی بخش‌ها و فصل‌ها

(۸۸۰)

۴۶. شماره نسخه: B 122 – (176 bis) 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

(حدیقه الحقیقه و شریعه الطریقه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این نسخه پیش از شروع متن عنوان «متنخب حدیقه» قرار دارد. گزیده‌ای از نسخه اصلی است که اختلاف اصلی در ترتیب اصول و ابیات داخلی فصل‌هاست. نسخه با مقدمه‌ای شاعرانه و تقدیم اشعار به افراد معنوی، تکمیل شده است. در کل نسخه شامل هزار و یک بیت است که با دقت نوشته نشده اما بدون جا افتادگی خاصی در متن است. این اثر در آغاز نسخه مجموعه‌ای قرار گرفته که محتوی: ۱- گلشن راز محمود شبستری ۲- لیلی و مجنون مکتبی ۳- شیرین و فرهاد وحشی ۵- رساله در جغرافیا نویسنده ناشناس ۶- نان و حلوا شیخ بهایی، می‌باشد.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: لکه‌های سیاه و قهوه‌ای تیره (از جوهر) اثر انگشت و به خاطر بی‌دقتی کاتب سطوری پاک شده است.

تاریخ کتابت: شانزدهم رجب ۱۲۶۸ هجری قمری برابر با ششم می سال ۱۸۵۲ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمد ابراهیم بن میرزا اسدالله کاشانی.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۲ میلادی از ایران وارد روسیه و توسط ال. اف. بوگدانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: حاشیه نویسی نادر در نسخه به شکل اصلاح و بررسی کلمات جداگانه و یا ابیات در متن است. اندازه صفحه: ۱۴، ۲۲×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۴۴ و کل نسخه ۱۹۳ برگ؛ تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۱۷×۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، با سایه روشن‌های متفاوت.

نوع جوهر: جوهر سیاه و اسامی فصل‌ها و بخش‌ها شنگرف.

نوع خط: نستعلیق معمولی با گرایش به شکسته.

نوع جلد: شرقی از چرم قرمز مراکشی با خطوط برجسته.

(۸۸۱)

۴۷. شماره نسخه: A 688 (Nov. 139)

نام کتاب: من حدیقه الحقیقه

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل حکایاتی است که از فصل‌های مختلف «حدیقه» سنایی اقتباس شده

است و شامل ۶ فصل و به نسخه لیتوگرافی هند نزدیک و در ترکیب نسخه خطی مجموعه‌ای «سفینه صائب» قرار دارد.

آغاز نسخه: «ای درون پرور برون‌ای

ای خردبخش بیخرد {را} بخشای»

پایان نسخه: «هست حال دل ستمکاران

خوش و اندک چو خواب بیماران»

تعداد برگها: ۹ برگ؛ تعداد سطور: ۱۸ سطر.

برای اطلاعات بیشتر در مورد سایر قسمت‌های این نسخه به نسخه N۵۷ رجوع شود.

(۸۸۲)

۴۸. شماره نسخه: A 688 (Nov. 139)

نام کتاب: رباعیات سنایی

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این نسخه گزیده‌هایی (شصت رباعی) از دیوان وجود دارد. این نسخه در ترکیب مجموعه شعری «سفینه صائب» قرار دارد. چاپ نسخه براساس و نزدیک به نسخه چاپ محمود رضوی تهران در سال ۱۹۴۲ میلادی است.

آغاز نسخه: آن که سرت برید غمخوار تو است.

پایان نسخه: او هر دو یکی... (بقیه کلمات پاک شده‌اند).

شخصات نسخه شناسی: به نسخه N۵۷ رجوع شود.

(۸۸۳)

۴۹. شماره نسخه: B 2037 – (Nov. 631) 1

نام کتاب: دیوان احمد جام

پدیدآورنده: ابو نصر احمد پسر ابوالحسن جامی نامقی، مشهور به احمد جام، با لقب «ژنده پیل» به معنی فیل بزرگ است که در سال ۴۴۱ هجری قمری برابر با ۱۰۴۹ میلادی در روستای نامق نزدیک جام (خراسان) به دنیا آمد و در سال ۵۳۶ هجری قمری برابر با ۱۱۴۱ میلادی از دنیا رفت. وی شاعر، فیلسوف و صوفی مسلک و صاحب آثار متعدد در رابطه با الهیات اسلامی و تصوف می‌باشد. معروفترین آثار وی: سراج السائرین، بحار الحقیقه، رساله سمرقندیه می‌باشند.

تاریخ و مکان تألیف اثر: نیمه سوم قرن یازدهم (بین سالهای ۱۰۹۰-۱۰۸۰ میلادی).

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه حاضر دیوان کامل شاعر را در بر ندارد و متمایز از دو نسخه سابق ما با لیتوگرافی عظیم و این نسخه محتوی ۵۲ غزل شاعر که ۴۱ تا از این‌ها در ترکیب نسخه B۱۲۸ است.

آغاز نسخه: «جبرئیل و ملائیک مقرب

نام تو برند در آسمانها»

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه:

تاریخ کتابت: ۲۵ ربیع الاول ۱۱۲۵ هجری قمری برابر با بیست و سوم می سال ۱۷۱۳ میلادی.

مکان کتابت: شاید در هند.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا وارد روسیه و توسط ایوانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در آغاز نسخه اشعاری به خط شکسته مختلف و در حاشیه بالای یادداشتی از و. آ. ایوانف که شماره و زمان و مکان خرید نسخه را ذکر کرده است و همچنین یادداشت‌هایی در حاشیه نسخه برای تکمیل مطالب متن است.

اندازه صفحه: ۱۲، ۱۹×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۲۸ و کل نسخه ۴+۷۵ برگ؛ تعداد سطور: ۱۲ سطر؛ اندازه متن: ۱۴×۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، زرد رنگ.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق دقیق.

نوع جلد: شرقی، مقوایی با نقش برجسته با چرم قرمز مراکشی با پوشش جدید.

(۸۸۴)

۵۰. شماره نسخه: B 128 (176h)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (دیوان احمد جام)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه از نسخه قبل B۲۰۳۷-۱ کامل‌تر و محتوی غزل‌ها و مثنوی‌ها و رباعیات جام است. در پایان دیوان بیشتر از ۵۰ غزل و رباعی شاعران با عنوان نصر احمد، عیسی احمد، یوسف احمد بوالحسن و غیره است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: پایان نسخه گمشده و وسط نسخه فاصله (۴۷-۴۸) است. یک برگ نسخه نیست. قبل از ترمیم یادداشت‌های جداگانه در حاشیه نسخه بوده است و حتی این یادداشت‌ها نیز صدمه دیده است. برگه‌های رطوبت دیده و روغنی هستند که متن را مبهم کرده است.

تاریخ کتابت: ظاهراً اوایل قرن نوزدهم.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۲ وارد روسیه و توسط ال. اف. بوگدانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه اصلاحات جداگانه و اضافاتی متن است و در آغاز نسخه رباعی و یادداشت متاخرتر صاحب نسخه با ذکر مؤلف دیوان شاه احمد زنده پیل (احتمالاً) و تصویر کوچک مهر بیضی شکل با علائم افسانه‌ای ناخوانا است.

اندازه صفحه: ۱۱×۱۹ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۶۶+۳ برگ؛ تعداد سطور: ۱۵-۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۷×۱۵ سانتیمتر. نوع کاغذ: شرقی، ضخیم، با سایه روشن زرد متمایل به خاکستری.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: سیاه، چرمی با چارچوبی از پارچه مشمی و در سال ۱۹۵۴ میلادی دوبار ترمیم شده است.

(۸۸۵)

۵۱. شماره نسخه: B 1982 (Nov. 491)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (دیوان احمد جام)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه کامل بر اساس نسخه لیتوگرافی و رونویسی شده با دست خط نامشخص اما مربوط به کاتبی تحصیل کرده است. متن بسیار سخت و دارای اصطلاحات غریب است. نسخه معروف خارجی مجموعه شعر احمد جام با نسخه لیتوگرافی هند بجز در چند موارد جزئی با نسخه حاضر یکسان است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: در نسخه لکه و اثر انگشت است.

تاریخ کتابت: ماه ژانویه سال ۱۸۹۸ میلادی.

مکان کتابت: بخارا.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا وارد روسیه و توسط ایوانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای:

اندازه صفحه: ۱۸×۲۱، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۲۷+۲ برگ؛ تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۱۲×۱۶ سانتیمتر.

نوع کاغذ: اروپایی (روسی) و اثر تمبر (کوشینوف شماره ۵) (کارخانه سرگیف شماره ۶).

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق غیر ماهرانه.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، رنگ سبز متمایل به زرد با سه مدال [= ترنج] طلایی نقش بر جسته و کار ملا عبد الوحید و با چارچوبی از چرم قرمز مراکشی.

(۸۸۶)

۵۲. شماره نسخه: C 55 (a 176 bis)

نام کتاب: قصاید مختاری

پدیدآورنده: نویسنده ابوالمفاخر خواجه حکیم سراج الدین ابو عمر عثمان بن محمد غزنوی با تخلص عثمان و مختاری است، که در سال ۵۴۴ هجری قمری برابر با ۱۱۵۰ میلادی یا ۵۴۹ هجری قمری برابر با ۱۱۵۵ میلادی از دنیا رفت. شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه مختاری هماهنگ با کاتالوگ خارجی و تقریباً همه قصاید او را دارد. نسخه حاضر بدون توجه به ترتیبات قافیه‌ای تنظیم شده است و محتوی قصیده و مثنوی و همچنین غزل و رباعی است که در کل شامل ۵۳۷۶ بیت است.

آغاز نسخه:

«ترا بشارت بادای ولایت کرمان

بفتح نامه شاه از دیار هندستان»

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: اوراق جداگانه به خاطر مطالعه زیاد صدمه دیده است.

تاریخ کتابت: ۲۶ دوالقعه ۱۲۴۵ هجری قمری برابر با نوزدهم می سال ۱۸۳۰ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه (شاید در بخارا).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۹۷ میلادی از بخارا وارد روسیه و توسط ک. زالمان وترد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: دارای یادداشت‌هایی در حاشیه و همچنین بین مصراع‌های اشعار است.

اندازه صفحه: ۲۵×۱۷ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۶۸+۰۴ برگ؛ تعداد سطور: ۱۷-۱۲ سطر؛ اندازه متن: ۱۲×۱۱ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، سایه روشن زرد خاکستری.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق معمولی.

نوع جلد: شرقی غیرحرفه‌ای و با کاغذ زردچسب چسبانده شده و در داخل جلد چرم قرمز مراکشی بکار رفته چارچوب و لبه‌های کار با چرم خشن پوشیده شده است.

(۸۸۷)

۵۳. شماره نسخه: C 62 (181b)

نام کتاب: کلیات خاقانی

پدیدآورنده: نویسنده حکیم افضل الدین بدیل ابراهیم بن علی نجار شیروانی با تخلص ابتدا حقایقی و سپس خاقانی و با لقب افتخاری حسان العجم («حسان ایران») است در برابر حسان ابن ثابت شاعر معروف عرب و متقدمتر از تاریخ حضور وی بود. در دربار شیروانشاه خدمت کرد و از لحاظ سنی بزرگتر از نظامی گنجوی ولی همعصر وی بود. وی در روستای ملک لو (در نزدیکی شماخی، شمال آذربایجان به دنیا آمد. اما سال تولدش با تفاوت‌های بسیار زیادی گزارش شده است: بین سال‌های ۵۰۰ هجری قمری / ۱۱۰۶-۰۷ میلادی یا ۵۱۴-۵۱۵ هجری قمری / ۱۱۲۰-۲۲ میلادی (طبق نظر ک. ای. چایکین، تاریخ دوم درست‌تر است). وی در سال ۵۹۵ هجری قمری برابر با ۱۱۹۸ میلادی در تبریز از دنیا رفت.

شرح اجمالی از محتوای اثر: از میراث ادبی معروف خاقانی دیوان شعر وی است که محتوی اشعاری در انواع مختلف قصیده، غزل و رباعی (نزدیک ۲۲۰۰۰ بیت) است. اثر شاعر در خیلی جاها مرتب‌تر از نسخ خطی است که در کاتالوگ خارجی است. محتوای اثر شامل موارد ذیل است:

۱- دیباجه: مقدمه‌ای بر شعر تحفه العراقین است و تمام دلایل نگارش این اثر را آورده است.

۲- تحفه العراقین: شعر متشکل از بخش کوچک که شامل ۵+۲۸۸۵ بیت دارد.

۳- منشآت: نوشته‌های خاقانی به اسم شروانشاه و نامه شاعر از سفرمکه و گزارش مرگ ناگهانی پسر ۱۲ ساله اش رشید الدین است.

۴- دیوان: دیوانی ناقص که پایان ندارد و ترتیبات اشار در آن بر اساس ترتیب قافیه‌ای است.

آغاز نسخه: خیر ما اتصم المرء بحباله.

پایان نسخه: سرشک چشم من از چشمها ارس بگذاشت.

کمال یا نقصان نسخه: نسخه حاضر دیوان ناقص و آخر نسخه نیست.

تاریخ کتابت: ظاهراً در قرن شانزدهم.

مکان کتابت: شاید در هند.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۸۰ میلادی از لندن وارد روسیه و توسط ب. کووریچ وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه اطلاعاتی محتوی تاریخ ۱۱۶۸ میلادی و تاریخ دستیابی به نسخه توسط یکی از صاحبان نسخه (۱۷۵۴ میلادی) و دارای یادداشتی در حاشیه جهت تکمیل متن است و تصویر مهر گرد با علائم افسانه‌ای مختلف است.

اندازه صفحه: ۱۶، ۲۶×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۰۱+۳۷۳+۸ برگ؛ تعداد سطور: نیامده است؛ اندازه متن: ۸، ۱۸×۳ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، قهوه‌ای روشن، مات.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین شنگرف.

نوع خط: خوشنویسی، نستعلیق معمولی و واضح.

نوع جلد: متن در قابی زرد متمایل به قرمز رنگ و جلد اروپایی، چرم قهوه‌ای مراکشی، چارچوب طلایی و مثبت کاری دارد.

(۸۸۸)

۵۴. شماره نسخه: C 63 (181ba)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کلیات خاقانی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه ناکامل است و اشعار در دیوان دارای ترتیب مشخص نیست و بدون توجه به سبک و ویژگی‌های و ترتیبات قافیه‌ای قرار گرفته‌اند. متن در مقایسه با آخرین دستنوشته دارای تفاسیر مختلف و کلمات مشخص مترادف است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: تا برگل تو بغلطلد و ناز کند.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل نیست و پیغام‌های خاقانی که در نسخه قبل ذکر شده‌اند در این نسخه وجود ندارند. لبه‌های کار ساییده شده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۰۲۹ هجری قمری برابر با سال‌های ۱۶۱۹-۲۰ میلادی.

مکان کتابت: ظاهراً در بخارا.

نام کاتب: عبدالطیف ولد ابوسعید.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۸ وارد روسیه و در مجموعه ک. گ. زالمان قرار دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: یادداشت‌های تصادفی در برگ‌های اول و آخر به زبان تاجیکی و ازبکی و تصویر مهر

چهار گوش و بیضی شکل با علائم ناشناخته است.

اندازه صفحه: ۲۹×۱۷، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۰۲+۴۲۱+۰۷ برگ؛ تعداد سطور: ۲۱ سطر؛ اندازه متن: ۷، ۲۱×۵، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، نازک، زرد رنگ.

نوع جوهر: جوهر سیاه و اسامی فصول شعر و قصیده شنگرف.

نوع خط: نستعلیق واضح (نزدیک به خوشنویسی)

نوع جلد: شرقی، مقوایی، در دو طرف جلد سه مدال [= ترنج] پوشیده با لاک سبز و چارچوب چرمی سبز رنگ.

(۸۸۹)

۵۵. شماره نسخه: C 1424 (Nov. 906)

نام کتاب: دیوان خاقانی

توضیح نام اثر: عنوان «دیوان خاقانی»، عنوانی قرار دادی است که توسط نسخا به این نسخه داده شده است. در واقع این نسخک مجموعه شعری است.

شرح اجمالی از محتوای اثر: قدیمی و معیوب و شامل قصیده و مرثیه و قطعه و رباعیات که اشعاری باقی مانده از دیوان در ترکیب کلیات خاقانی است (به نسخه حاضر به ۵۳، ۵۴ و ۵۵ نگاه کنید) نسخه اولیه محتوی بیش از ۳۰۰ برگ است که ظاهراً به متن اولیه نزدیک تر است. اشعار بدون توجه به ترتیبات الفبایی قافیه‌ای و سبکی تنظیم شده است. در نسخه چاپ شده در ایران برخی قصیده‌ها چاپ نشده‌اند (دیوان خاقانی شیروانی، انتشارات پیروز، صفحه ۲۳۷).

آغاز نسخه: ملک عراق در کف اغیار غضب...

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نسخه ناقص و در اثر گذر زمان صدمه دیده و لبه‌های کار از بین رفته است.

تاریخ کتابت: پیش از قرن چهاردهم.

مکان کتابت: آسیای میانه (شاید در خوارزم).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا وارد روسیه و توسط و. ایوانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه این نسخه و در بین سطور شرح و توضیحاتی برای فهم کلمات سخت و اصطلاحات جداگانه ارائه می‌دهد در اوراق یادداشت‌های اتفاقی (به زبان تاجیکی و ازبکی) از صاحبان نسخه و تصویر رنگی از از مهر بیضی شکل با علائم ناخوانا است.

اندازه صفحه: ۲۶×۱۶، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۱۰۲+۱۹۳+۱ برگ؛ تعداد سطور: ۲۵ سطر؛ اندازه متن: ۲۱×۱۱، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، نازک، زرد متمایل به خاکستری.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین قصیده‌ها و اشعار بخش‌ها شنگرف.

نوع خط: نسخ با عناصری از شکسته (نزدیک به خط در هم پیچیده ترکی عثمانی).

نوع جلد: شرقی با چرم قهوه‌ای روشن مراکشی و د و مدال [= ترنج] عمودی در جلد و با لاک سبز پوشانده شده و دارای لبه‌های تیره و با خطوط باریک است.

(۸۹۰)

۵۶. شماره نسخه: C 61 (181a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (دیوان خاقانی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه ناقصی از دیوان که پایان ندارد و مثل نسخه سابق بدون توجه به ترتیبات الفبایی قافیه‌ای تشکیل شده اما در ترکیب خودش با این نسخه‌کسان نیست. شامل قصاید عمده (در کل ۱۰۶ عنوان) و مرثیه و قطعه است. رباعیات در این نسخه نیست. قابل توجه که در نسخه حاضر نمونه‌های شعر به زبان عربی - قصیده، غزل و قطعه و در ترکیب نسخه، بخش قابل توجهی از اشعار در مقایسه با نسخه کامل (ایرانی)، موجود نیست. دیوان چاپ انتشارات پیروز در مقایسه با قصیده عربی در این نسخه از لحاظ چاپی تفاوت‌های زیادی با هم دارند.
آغاز نسخه: همانند دیگر نسخه‌های کلیات خاقانی توصیف شده توسط ما است.

پایان نسخه: «از دهان دین برآمد آه آه»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقصی از دیوان که پایان ندارد. اولین و آخرین اوراق نسخه بسیار صدمه دیده و در نسخه ترمیم اولیه صورت گرفته است.

تاریخ کتابت: ظاهراً در اوایل قرن شانزدهم.

مکان کتابت: شاید در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۶۰ میلادی وارد روسیه و توسط و. ولیامینوف - زرنوف وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه محل خریداری نسخه ذکر شده است.

اندازه صفحه: ۲۷×۱۶ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۱۰۲+۱۸۱+۰۳

برگ؛ تعداد سطور: ۲۱ سطر؛ اندازه متن: ۸، ۱۹×۵، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، نازک، براق، با سایه روشن کرمی.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین شعرها شنگرف.

نوع خط: نستعلیق خوشنویسی.

نوع جلد: شرقی، چرم مراکشی زرشکی رنگ و در جلد مدال [= ترنج] باریک طلایی رنگ و تزیینات رنگی است.

(۸۹۱)

۵۷. شماره نسخه: B 136 (181c)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (دیوان خاقانی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه رونویس دیگر دیوان واز نسخه قبلی متمایز و بر اساس ترتیبات الفبایی نیست. ظاهراً قصیده و مثنوی، غزل و رباعی در آن بیشتر است. اشعار متفرقه و همچنین نزدیک اسامی ۴۰ اثر منثور خاقانی به زبان عربی است. در مقایسه با آخرین چاپ (پیروز) تنها شش شعر مورد اختلاف و از اشعار عربی (۳۰ عنوان) چاپ نشده است. نسخه بطور حرفه‌ای از لحاظ دست نوشته دقیق و بسیار زیبا است.

آغاز نسخه: همانند نسخه‌های دیوان توصیف شده در بالا است.

پایان نسخه: «مایه پرواز ببال اندر است»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه همانند نسخه‌های قبلی به ترتیب الفبا نیست. نسخه تحت تاثیر آتش و رطوبت قرار گرفته و روی کار لکه‌های قهوه‌ای تیره است.

تاریخ کتابت: ظاهراً اواخر قرن شانزدهم.

مکان کتابت: شاید در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در ماه آوریل سال ۱۸۸۰ میلادی از لندن میلادی وارد توسط در مجموعه ب. کووریچ وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه نظرات و ایات جافاده در متن یادداشت شده است.

اندازه صفحه: ۲۵×۵، ۱۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها:

۱۰۱+۴۱۸+۰۱ برگ؛ تعداد سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن:

۱۵×۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، نازک، براق، با سایه روشن خاکستری مایل به سفید، آبی، نارنجی.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین قصاید شنگرف.

نوع خط: نستعلیق طبیعی، خوشنویسی معمولی و ضخیم.

نظم خاقانی است که بصورت یک دیوان کوچک شعری محتوی نمونه‌هایی از؛ قصیده، مرثیه، غزل و قطعه است. نسخه دارای برخی شباهت‌ها با متن اشعار نسخه چاپ ایران (پیروز) موجود است. گزیده نسخه ممکن است بر اساس نمونه دیوان و بر پایه رونویسی نسخه مذکور باشد، با این حال در این نسخه، اشعار دیگر شاعران رخنه کرده، بطور مثال اشعاری از؛ امام مجد الدین خلیلی (؟) مشاهده می‌شود.

آغاز نسخه: همانند نسخه D 3 است.

پایان نسخه: «بخیلفه الله المطاع المهدی».

کمال یا نقصان نسخه: نسخه خطی با مرمت شرقی صورت گرفته است و اوراق (۲۶۹، ۲-۱) گمشده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۷ هجری قمری برابر با ۱۸۴۱-۴۲ میلادی. مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمد بن محمد قریش دهلوی.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۷ میلادی از ایران وارد روسیه و توسط ال. اف. بوگدانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: مهر بادامی شکل و به زبان فارسی لئونید بوگدانف نوشته شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۳، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۲۶۹+۱۰ برگ؛ تعداد سطور: ۱۹ سطر؛ اندازه متن: ۱۴×۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، با سایه کرمی.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عنوان اشعار شنگرف.

نوع خط: نستعلیق خوشنویسی دقیق و شکسته.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، با لاک پوشانده شده و مدال [= ترنج] و پوشش لبه پر از تصاویر گل‌های زینتی.

(۸۹۴)

۶۰. شماره نسخه: E 12 - 136

نام کتاب: قصاید حکیم خاقانی

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این نسخه نمونه‌هایی از قصیده خاقانی وجود دارد. این نسخه در ترکیب نسخه بزرگ خطی مجموعه («گلشن») یعنی (E 12 № 38) قرار دارد. متن در ۸ ستون و در نوشتن نامه با دیگر بخش‌های نسخه مشترک است.

آغاز نسخه: «عشق بیفشرد پا در نمط کبریا...».

پایان نسخه: «گر شنیدی حال او بر پا روان بگریستی».

اندازه صفحه: سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۲ برگ؛ تعداد سطور: ۴۷ سطر؛

نوع جلد: متاخر تر، کار اروپایی، مقوایی، منبت کاری و گوشه‌ها [= لچک‌ها] و چارچوب نسخه مواد برزنتی.

(۸۹۲)

۵۸. شماره نسخه: D 3 (181 d)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (دیوان خاقانی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: قصیده، مرثیه، غزل و قطعه و رباعی که در آن یادداشت‌های کوچک است. در آغاز نسخه قصیده‌ای حذف و شعر بدون عنوان و علائم ویژه قابل تفکیک است نسخه با دست نوشته غیرحرفه‌ای و ظاهراً برای استفاده شخصی است.

آغاز نسخه: «زهی تحصیل دانایی که سوی خود شدم نادان».

پایان نسخه: «آتش نکنم در فلک دولابی».

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل نیست و قسمت پایان دیوان در آن وجود ندارد. دارای لکه رطوبت و در اثر رطوبت جوهر نوشته‌ها از بین رفته است.

تاریخ کتابت: در سال ۱۰۴۷ هجری قمری برابر با ۱۶۳۷-۳۸ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: سلام خان.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۳ میلادی از ایران وارد روسیه و توسط ال. اف. بوگدانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه میان سطور نظراتی درباره اشعار و ابیات جا افتاده در نسخه مطرح شده است.

اندازه صفحه: ۳۳×۱۶ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۲۸۵ برگ؛ تعداد سطور: ۲۳ سطر؛ اندازه متن: ۲۴×۱۹، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، ضخیم، مات، با سایه روشن خاکستری زرد.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق معمولی (نزدیک به شکسته).

نوع جلد: شرقی از چرم تیره صاف با نقش برجسته ضعیف.

(۸۹۳)

۵۹. شماره نسخه: B 137 (181c)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (دیوان خاقانی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه گزیده‌هایی از آثار

مشخصات نسخه‌شناسی: به نسخه شماره e12 بنگرید.

(۸۹۵)

۶۱. شماره نسخه: 61 - C 692

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (قصاید حکیم خاقانی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه گزیده‌هایی از قصیده خاقانی است که فقط حدود سیصد بیت در آن وجود دارد. قصیده‌های خاقانی در ترکیب نسخ خطی مجموعه‌ای قرار دارد. این نسخه در کل با دیگر بخش‌های نسخه حاضر یکسان است.

آغاز نسخه: «زد نفس سر به مهر صبح ملمع نقاب

خیمه روحانیان کرد معنیر طناب»

پایان نسخه: «که بر تباهی عالم همین قصیده گواست»

اندازه صفحه: سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۶ برگ؛ تعداد سطور:

۱۴-۲۰ سطر؛ اندازه متن: سانتیمتر.

مشخصات نسخه‌شناسی: به نسخه شماره C692 بنگرید.

(۸۹۶)

۶۲. شماره نسخه: A 688 (Nov. 139)

نام کتاب: {اشعار} حکیم خاقانی

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل نمونه‌هایی از غزل، رباعی و اشعار متفرقه خاقانی است. این نسخه در مجموعه «سفینه صائب» قرار دارد. دیگر اطلاعات نسخه در کل با باقی بخش‌های نسخه‌کسان است. (به نسخه №۷ نگاه کنید)

آغاز نسخه: «فلک بدایگی دین او بر این مرکز

زنیست بر سر گهواره بمانده دو تا...»

پایان نسخه: «اندیشه این نیست که دردی دارم

اندیشه بتو نمیرسد درد این است»

(۸۹۷)

۶۳. شماره نسخه: A 26 (183)

نام کتاب: تحفه‌العراقین

پدیدآورنده: افضل الدین خاقانی.

شرح اجمالی از محتوای اثر: این اثر داستانی کوتاه و شعر گونه (مثنوی) درباره سفر خاقانی به خاور نزدیک و خاورمیانه (از طریق خراسان و طبرستان)، عراق (از طریق موصل و بین النهرین) و سوریه و عربستان است و حاوی بخش‌های کوچک شعری است. برخی از این اشعار به شرح شهرها: همدان، مشهد اصفهان، بغداد مکه و غیره اختصاص داده شده است.

متن اشعار نزدیک به نسخه چاپ قریب (تهران ۱۳۳۳ هجری قمری برابر با ۱۹۵۵ میلادی) است و نسخه حاضر با اختلاف جزئی همانند نثر دیباچه نیست.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: در نسخه ترمیم اولیه صورت گرفته زمینه نسخه صدمه دیده و روی اوراق چسب و اثر رطوبت است.

تاریخ کتابت: ششم ذو الحجه ۱۰۵۴ هجری قمری برابر با چهارم فوریه سال ۱۶۴۵ میلادی.

مکان کتابت: ایران (شاید در اصفهان).

نام کاتب: محمد کریم اصفهانی.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۱۹ میلادی وارد روسیه و توسط ژ. ال. روسو وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه دیدگاهها و ابیات جا افتاده نسخهداشت شده است در حاشیه صفحه ۱a نام کتابخانه روسو ذکر شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۹ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۰۸ برگ؛ تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۵، ۱۲×۲، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی با براقیت کم، با سایه روشن آبی.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق کوچک با عناصر شکسته.

نوع جلد: شرقی، چرم مراکشی قرمز براق با مدال [= ترنج] طلائی.

(۸۹۸)

۶۴. شماره نسخه: B 3974

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه‌العراقین)

شرح اجمالی از محتوای اثر: متن شعری مقدمه که در ترکیب نسخه کلیات خاقانی ۶۲C (نسخه شماره ۵۳ نگاه کنید) می‌باشد. برخی بخش‌های نسخه (بخش ۵، ۳) ناقص است. نسخه دارای آغاز نیست و با برخی از نسخه‌های چاپ شده متفاوت است. به شهرها در متن توجه بی‌اندازه‌ای شده بطوری که (تا ۸۰ بیت) به مکانهای که از آنها عبور کرده اختصاص داده است.

آغاز نسخه: «... آنکه در گلویش بانگ میدارد ولی دزدان چنین بسیار کنند که چون زر بدزدند فرو خورند تا کسی در شک نیفتد...»

پایان نسخه: «خورشید کمال و سایه حق»

ال. روسو وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: درحاشیه نسخه با ابیات مختلف مواجه می‌شویم در آغاز نسخه آرم کتابخانه روسو آمده است.

اندازه صفحه: ۱۱، ۱۷×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۴۶+۰۳ برگ؛ تعداد سطور: ۱۱ سطر؛ اندازه متن: ۶، ۱۱×۵، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، نازک با سایه روشن آبی روشن.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق واضح و کوچک.

نوع جلد: شرقی، از چرم مراکشی تیره با سه مدال [= ترنج] طلایی و نقش برجسته.

(۹۰۰)

۶۶. شماره نسخه: B 139 (183d)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه‌العراقین)

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این نسخه نیز همانند نسخه قبل مقدمه‌ای از نویسنده برای شعر وجود ندارد. متن شعری به نسخه چاپی قریب نزدیک است ولیکن در آن همراه با برخی تفاوت‌ها در بخش‌های شعری است. مثلاً برخی از بخش‌ها در فهرست نسخه بوده ولی فقط درعنوان باقی مانده و یا به همراه فصل قبلی رونویسی شده است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: آغاز و پایان نسخه سوخته و نسخه تحت تاثیر رطوبت و آتش قرار گرفته و لکه زرد و قهوه‌ای در سطرهای مختلف وجود دارد و صفحاتی از جلد جدا شده است.

تاریخ کتابت: ظاهراً در نیمه اول قرن نوزدهم.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۷ میلادی از ایران وارد روسیه و توسط ال. اف. بوگدانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه و بین سطرها تفسیر و شرح ابیات توسط یکی از صاحبان نسخه نوشته شده و حاشیه نویسی شعری که هیچ ارتباطی با متن ندارد.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۰، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۱۲+۰۱ برگ؛ تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۷×۱۳، ۵ سانتیمتر.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناکامل، که آغاز و پایان اثر در آن وجود ندارد. لبه‌های آغاز و پایان و گوشه‌های نسخه صدمه دیده است.

تاریخ کتابت: ممکن است در قرن‌های هفدهم - - هجدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۵ میلادی وارد روسیه و توسط آ. کراوش وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در آغاز نسخه یادداشت ای. ا. برتلس با ذکر تاریخ (۱۹۳۵/۸/۲۷ میلادی) و اطلاعات گوناگون در باره اثر مؤلف است.

اندازه صفحه: ۱۲×۲۳ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۰۹ برگ؛ تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۶، ۱۶×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، براقیت کم، با سایه روشن زرد.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: خوشنویسی بسیارظریف نستعلیق.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، با لاک سیاه پوشانده شده و مدال [= ترنج] عمودی با نقش برجسته با صحافی خواجه ابراهیم صحاف به تاریخ ۱۲۷۰ هجری قمری برابر با ۱۸۵۳-۵۴ میلادی.

(۸۹۹)

۶۵. شماره نسخه: A 25 (182)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه‌العراقین)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه ناقص و بدون مقدمه نویسنده و بخش زیادی از متن شعر (حدود ۱۲۰۰ بیت) وجود ندارد. برخی از بخش‌ها در فهرست نسخه بوده اما بطور عنوان باقی مانده و یا به همراه فصل قبلی رونویسی شده است دارای اختلاف در فصول اولیه است که با نسخه چاپی هماهنگی ندارد.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناکامل که مقدمه نویسنده و بخش زیادی از اشعار (حدود ۱۲۰۰ بیت) وجود ندارد.

تاریخ کتابت: بیست و یکم ژانویه سال ۱۸۰۸ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۱۹ میلادی وارد روسیه و توسط ژ.

نوع کاغذ: شرقی، براق و سایه روشن زرد رنگ.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین بخش‌ها با دوات قرمز.
نوع خط: نستعلیق واضح.
نوع جلد: شرقی، از چرم تیره و نرم و کار غیرحرفه‌ای.

(۹۰۱)

۶۷. شماره نسخه: (C 1723 (Nov. 1578)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (تحفه العراقین)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه کامل خوشنویسی و هنری که دارای شباهت هایی در قرار گرفتن بخش‌ها و عنوان آنها است و شامل ابیات جالب و همچنین اشعاری جداگانه است. با برخی دیگر چاپ‌های دیگر نسخه و چاپ قریب تطبیق دارد.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: اوراق زیادی از جلد جدا شده ولی متن خوب حفظ شده است.

تاریخ کتابت: بیست و دوم رمضان سال ۱۲۸۹ هجری قمری برابر با بیست و چهارم نوامبر سال ۱۸۷۲ میلادی.

مکان کتابت: شاید در شیراز.

نام کاتب: شیخ علی میرزا.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۲۸ میلادی وارد روسیه شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: یادداشتی در آخرین صفحه نسخه با دست نوشته یکی از صاحبان متاخر تر نسخه به نام محمد حسین است.

اندازه صفحه: ۲۲×۱۲، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۱۰۹+۰۰۳ برگ؛ تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۶×۶ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، براق، خاکستری، زرد رنگ.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین بخش‌ها با جوهر قرمز و آبی رنگ.

نوع خط: نستعلیق ظریف.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، با لاک زرد روشن و قرمز (از داخل) رنگ شده و پوشش از رنگ‌های تزییناتی است.

(۹۰۲)

۶۸. شماره نسخه: (C 1962 (Nov. 1235)

نام کتاب: دیوان ظهیر فارابی

پدیدآورنده: نویسنده ظهیرالدین ابوالفضل طاهر بن محمد

فارابیی با نام ادبی ظهیر است، که حدود سال ۵۵۰ هجری قمری برابر با ۱۱۵۶ میلادی در فاریاب (خراسان) به دنیا آمد و در سال‌های ۵۹۸ هجری قمری برابر با ۱۲۰۱-۰۲ میلادی در تبریز از دنیا رفت. در جوانی برای استفاده از حمایت طغرل شاه به نیشابور رفت قصاید زیادی را شاعر به مدح وی اختصاص داده است. در سال ۵۸۲ هجری قمری برابر با ۱۱۸۷ میلادی ظهیر به اصفهان، نزد صدر الدین عبد الطیف رفت. در پایان عمر ظهیر دربار راترک و در تنهایی زندگی کرد. دیوان ظهیر با تعداد ۴۸۴۸ بیت قصیده، ترجیع بند، غزل، رباعی، قطعه و اشعاری کوچک به شکل مثنوی به چاپ رسیده است. دیوان وی کمی بعد از مرگش و با پیشنهاد شاعر هم عصر ولی جوانتر از وی مجد خمگر (همگر) و مقدمه او بر دیوان فارابیی گرد آوری شد.

شرح اجمالی از محتوای اثر: در نسخه حاضر مقدمه از بین رفته و بزرگترین قصیده وی ۸۳ بیت و کوچکترین آن ۱۱ بیت است. ظهیر در اشعار زیبایی خود تحت تاثیر؛ انوری، مختاری غزنوی قرار دارد. در قصاید وی حوادث تاریخی مرتبط با جنگ و مراسم دربار منعکس است. بجز حاکمان ذکر شده در قصاید ظهیر با فهرست طویل دیگر اسامی مواجه هستیم. نسخه حاضر قدیمی‌ترین نسخه دیوان ظهیر است که پایان نسخه از بین رفته و دیوان به دو بخش تقسیم شده است. بخش قصاید که شامل ۶۹ قصیده و دو ترجیع بند و بخش قطعات که سه رباعی و ۲۶ قطعه رادر بر دارد. این اشعار بدون توجه به ترتیبات الفبایی و یا تاریخ نگاری و موضوعی تنظیم شده است. با وجود معایب، این نسخه در خود تفاسیر مختلفی را جا داده است. دیوان در یک جلد با دیوان خواجوی کرمانی و با یک دست خط و یک جنس کاغذ نازک تدوین شده است. نسخه به طور هنری رونویسی شده است.

آغاز نسخه: «سپیده دم چون شدم محرم سرای سرور

شنیدم آیت ثوبوا الی الله از لب حور»

پایان نسخه: «من آن گدای سخن پیشه ام که وقت مدیح

زنند خوش سخنان لاف پادشاهی من»

کمال یا نقصان نسخه: آخر نسخه گمشده و فاصله بین صفحات و در واقع صفحه بندی ندارد. و در بسیاری از اوراق لکه‌های ناشی از رطوبت و پارگی در لبه‌های نسخه و خرابی نسخه را شاهدیم و این نسخه تقریباً از جلد جدا شده و ترمیمات قدیمی روی اوراق جداگانه انجام شده است.

تاریخ کتابت: ۱۱ شوال سال ۸۷۸ هجری قمری برابر با یکم مارس سال ۱۴۷۴ میلادی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: حاشیه دارای یادداشت
شخص دیگر که شرح لغاتی که برای فهم مشکل ثبت کرده و
مطالبی برای تکمیل متن نوشته شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۲، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها:
۰۴+۱۴۱+۰۴ برگ؛ تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن:
۱۷×۱۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، نازک، زرد.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق واضح.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، پوشش با کاغذ سبز، با چارچوب
چرم قرمز و با قاب نقش بر جسته و سه مدال [= ترنج] طلایی
و دو اسم برای صحاف نسخه ذکر شده محمدرکیم افندی و
تاریخ ۱۲۷۳ هجری قمری برابر با ۱۸۵۶ میلادی.

(۹۰۴)

۷۰. شماره نسخه: A 481

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (دیوان ظهیر فارابی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل شصت و نه
قصیده، دو ترجیع بند، هشتاد و شش قطعه، نه غزل و چهل
رباعی و مثنوی نه چندان بزرگی است. نسخه دارای یک دست
خط همانند دیوان شاهی است.

آغاز نسخه: همانند نسخه ذکر شده در مجموعه و. آ.
ایوانف (№ 464) است.

پایان نسخه: «چون غنچه کشیده داشت دامن یک چند

امروز بدست هر کس افتاده چو گل»

کمال یا نقصان نسخه: آخر نسخه گمشده است. بعد از
صفحه ۵ فاصله در متن وجود دارد. نسخه ترمیم اولیه شده
است.

تاریخ کتاب: ۸ جمادی الثانی هجری قمری برابر با دهم
ژوئیه سال ۱۵۸۰ میلادی.

مکان کتاب: برهانپور (هند).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۵ میلادی وارد روسیه شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۵ سایه
کوچک مهر بیضی شکل (علی ۱۶۱۳-۱۴/۱۰۲۲) وجود دارد.
یادداشتی به زبان فارسی و در صفحه ۱۴۵۵ به زبان فرانسوی و
نام دیوان شاهی با دست خط ژوکوف (شاید) است.

اندازه صفحه: ۱۸×۱۲ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۱۴۴ برگ؛
تعداد سطور: ۱۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۱×۶، ۵ سانتیمتر.

مکان کتاب: احتمالاً در هند.

نام کاتب: جلال (خلیل) حمید بهادری.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا وارد روسیه و
توسط ایوانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه و چارچوب
کار در صفحات مختلف، اشعاری به فارسی، ترکی و ازبکی
نوشته شده است. میان اشعار فارسی حاشیه، اشعاری از شعری
دیگر هم آمده است. در میان اسامی افرادی که نسخه را برای
رونویسی سفارش داده‌اند نام طاهر کرکر نوشته شده است.

اندازه صفحه: ۱۶، ۲۵×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۵۰ برگ؛
تعداد سطور: ۱۹ سطر؛ اندازه متن: ۹، ۱۴×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، ضخیم، زرد رنگ.

نوع جوهر: جوهر سیاه و هر قصیده تحت عنوان اسامی
کسانی که به آنها اختصاص داده شده و عناوین اشعار، قافیه
اغلب نام حرف آخر هر بیت با جوهر قرمز و آبی نوشته شده
است.

نوع خط: نسخ.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، سبز رنگ و با چارچوبی از چرم
قرمز وقابی از پوشش نقش برجسته که در مرکز آن سه مدال [=
ترنج] به رنگ قرمز و تزیینات گل و بو ته ای.

(۹۰۳)

۶۹. شماره نسخه: B 138 (183d)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (دیوان ظهیر فارابی)

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این نسخه ۸۷ قصیده،
مثنوی نه چندان بزرگی، چهار ترجیع بند، صد و بیست و چهار
قطعه، یازده غزل و صد و چهار رباعی وجود دارد. در ترتیب
شعری ترتیبات الفبایی، تاریخ نگاری و موضوعی رعایت نشده
است و دو قصیده اول همچنین همانند نسخه قبلی دیوان و
باقی آنها متفاوت است.

آغاز نسخه: همانند نسخه 1962 C است.

پایان نسخه: «هر آنکسی که عداوت نمود با او گفت

ز آب چشم شراب و ز پشت دست طعام»

کمال یا نقصان نسخه:

تاریخ کتاب: قرن هفدهم.

مکان کتاب: هند.

نام کاتب: مولانا طاهر ساکن دلمو.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۰ میلادی از بخارا وارد روسیه و
توسط. گ. زالمان وارد انستیتو شده است.

نوع کاغذ: شرقی، ضخیم، صورتی رنگ.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق ظریف واضح.

نوع جلد: اروپایی، مقوایی، پوشش کاغذی قهوه‌ای رنگ با چارچوب چرمی و با رنگ طلایی تزئین شده است.

(۹۰۵)

۷۱. شماره نسخه: C 64 (183e)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (دیوان ظهیر فارابی)

شرح اجمالی محتوای نسخه: این نسخه شامل قصیده، قطعه، غزل و رباعی و مثنوی نه چندان بزرگی است که به خط دیگری نوشته شده است.

آغاز نسخه: «سفیده دم که شد محرم سرای سرور

شنیدم آیت ثوبوا الی الله از لب حور»

پایان نسخه: «گفتم که مگر آن بت دلدار آید

و اندر غم و شادیش مرا یار آید»

کمال یا نقصان نسخه:

تاریخ کتابت: ۲۷ ذو القعدة ۱۲۴۱ برابر با سوم ژوئیه سال ۱۸۲۶ میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: توسط ال. اف. بوگدانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه صفحات

قصیده و یادداشت‌هایی برای تکمیل متن است. همچنین دو بیت شعر به زبان فارسی در حاشیه نوشته شده که در داخل متن نسخه توسط مؤلف نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۵، ۲۶×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۰۱ برگ؛

تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۶×۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق نا زیبا و با عناصر شکسته که با بی‌دقتی

نوشته شده است.

نوع جلد: مقوایی، پوشش از چرم قهوه‌ای و نقش بر جسته روی

قاب و در مرکز جلد نسخه پنج مدال [= ترنج] با رنگ‌های تزیینی.

(۹۰۶)

۷۲. شماره نسخه: C 692 – 11 (892ab)

نام کتاب: {اشعار ظهیر فارابی}

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل بیست و نه

قصیده و دو غزل است. که قصاید با اختلافات جزئی در نسخه قبلی است. در قصاید این نسخه برخی ابیات حذف شده است و نسخه در مجموعه آثار نثر و شعری قرار دارد.

تاریخ کتابت: سال‌های ۷۴-۱۶۷۳ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: شیخ علی فندی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه صفحه ۲۳۹a

خطاطی حاشیه نویسی متعلق به کاتب محمد جعفر به تاریخ ۱۱۵۶ هجری قمری برابر با ۴۴-۱۷۴۳ میلادی. محمد تقی

همدانی به همان تاریخ و هاشم همدانی و به تاریخ ۱۱۵۹

هجری قمری برابر با ۱۷۴۹ میلادی است.

مشخصات نسخه شناسی: به نسخه ۱۱-۶۹۲ C مراجعه

شود.

(۹۰۷)

۷۳. شماره نسخه: D 10 – 5 (273i)

نام کتاب: اشعار ظهیر الدین فاریابی

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل گزیده‌هایی

از دیوان که در ترکیب مجموعه شعری «جنگ اشعار شعرای متفرقه» قرار دارد.

آغاز نسخه: «بخلقه که سر زلف یار بگشاید

زمانه را و مرا هر دو کار بگشاید»

پایان نسخه: «همه آفاق در این حادثه یارند مرا

وین عجب تر که در آفاق ندارم یاری»

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه دو بیت شعر با

دست خط متفاوت یادداشت شده و شکاف‌های [= سوراخ‌هایی

ناشی از آفت جانوری] در صفحات نسخه است.

مشخصات نسخه شناسی: نسخه ۵-۱۰ D مراجعه شود.

(۹۰۸)

۷۴. شماره نسخه: A 19 (177c)

نام کتاب: خمسه

توضیح نام اثر: نام‌های دیگر این اثر «پنج گنج» و «مخزن

الاسرار» است.

پدیدآورنده: {ابو محمد الیاس {ویس} بن

یوسف بن زکی بن موید {مطرزی} نظامی گنجوی است، که

در گنجه به دنیا آمد. تاریخ تولد نظامی دقیقاً مشخص نیست.

اما سال تولد وی با تفاوت‌های بسیاری (بین سال‌های ۵۳۳

هجری قمری برابر با ۱۱۳۸-۳۹ و ۵۴۳ هجری قمری برابر با

پایان نسخه: «از آغاز او تا بانجام او»

کمال یا نقصان نسخه: در اوراق رطوبت و در عناوین بخش‌ها و مینیاتور رنگی و فاصله در اوراق است و در نسخه ترمیم اولیه صورت گرفته و برگه‌های صدمه دیده است. تاریخ کتابت: در بین ماه‌های جمادی الاول و ذی الحجه ۸۹۹ هجری قمری برابر با ماه‌های فوریه - سپتامبر سال ۱۴۹۴ میلادی. مکان کتابت: ایران (شاید در شیراز). نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۰ میلادی از آسیای میانه وارد روسیه و توسط ان. اف. پاسخین وارد انستیتو شده است. اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در پایان آخرین برگ، یادداشتی به زبان فارسی توسط یکی از صاحبان متاخرتر نسخه (توکان بن محمد مقیم) است و این که نمونه دیگر یادداشتها توسط میرزا حسن نوشته شده است. اندازه صفحه: ۱۷×۲۶ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۱۷×۱۰+۳۹۴+۰۲ برگ؛ تعداد سطور: ۱۹ سطر؛ اندازه متن: ۱۷×۱۰ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، ضخیم، با سایه روشن زرد و براقیت کم. نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین بخش‌ها به رنگ طلایی و لاجورد. نوع خط: خوشنویسی نستعلیق واضح، متوسط، معمولی و مختصر. نوع جلد: شرقی از چرم تیره مراکشی با تزئین منبت کاری است.

(۹۱۰)

۷۶. شماره نسخه: C 57 (177)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خمسه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه قدیمی و کاملی است که توسط نسخاخی غیرحرفه‌ای رونویسی شده است. شعرها به روش معمولی و بدین نحو مرتب شده‌اند؛ مخزن اسرار ۳۴-۱، خسرو و شیرین ۱۱۲-۳۵، لیلی و مجنون ۱۷۴-۱۱۳، هفت پیکر ۲۲۴-۱۷۵، شرف نامه ۳۴۶-۲۴۵، اقبال نامه ۳۹۷-۳۴۷.

نسخه همچون نسخه سابق C ۱۷۳۵ منطبق بر آخرین نسخه چاپ انتقادی دیوان شعر نظامی است و دارای برخی عناوین ویژه و آماده است. آغاز نسخه: مطابق با چاپ آ. عزیزاده با تفاوت در مصرع بیت اول است.

۱۱۴۷-۴۸ میلادی) ذکر شده است. وی بین سال‌های ۵۹۷ هجری قمری برابر ۱۲۰۰-۰۱ و ۶۰۶ هجری قمری برابر با ۱۲۰۹-۱۰ میلادی از دنیا رفت.

شرح اجمالی از محتوای اثر: میراث ادبی شاعر بزرگ و قطعه از دیوان او که با تلاش و همراهی دانشمند خاورشناس صورت گرفته و خمسۀ اثری حماسی با موضوع مستقل که طرحی ایدئولوژیک و هنری دارد. ترکیب آنها در این شرایط و طبق عنوان ظاهرا بعدا رخ داده است. نویسندگان قرن ۱۳-۱۲ میلادی شمس قیس (صاحب المعجم) و زکریای قزوینی (صاحب آثار البلاد) در اشاره به شعر نظامی مثل اثری مستقل از دیگر آثار وی یاد کرده‌اند. آثار وی: ۱- مخزن الاسرار ۲- خسرو و شیرین ۳- لیلی و مجنون ۴- هفت پیکر ۵- اسکندر نامه.

آغاز نسخه: «خرد هر کجا گنجی آرد پدید...»

پایان نسخه: «بر دولت وی خجسته پی باد.»

تاریخ کتابت: ۴ ربیع الاول ۸۹۶ میلادی برابر با شانزدهم ژانویه سال ۱۴۹۱ میلادی. مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: خلیل الله بن محمود کرمانی. سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۳ از ایران میلادی وارد روسیه و توسط ال. اف. بوگدانف به انستیتو وارد شده است. اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: ابیاتی در حاشیه جهت تکمیل جا افتادگی‌ها موجود در متن یادداشت شده است [= در حاشیه تصحیح گردیده است].

اندازه صفحه: ۱۲، ۱۸×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۰۱+۱۵۸ برگ؛ تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۳۵-۳۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، سفید و زرد، براقیت کم.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق خوشنویسی.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، پوششی از چرم قهوه‌ای رنگ، با مدال [= ترنج] طلایی تزئین شده است.

(۹۰۹)

۷۵. شماره نسخه: C 1735

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خمسه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه آماده شده بر اساس آخرین نسخه انتقادی از دیوان شعر نظامی همراه با دیگر نسخه خمسۀ موجود در شوروی و نسخه خارجی همراه با لیست دیگر و دارای ویژگی عمومی با عناوین نسخه‌های بالایی است. آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: «چو برخواند این نامه شهریار

خرد یاورش باد و فرهنگ یار»

کمال یا نقصان نسخه: نسخه از گذر زمان بسیار صدمه دیده و در کارگاه ЛО АН ИВ СССР ترمیم شده است. در زمان تلاش برای ترمیم لبه‌های آسیب دیده نسخه، به حاشیه نویسی منحصر به فرد آن صدمه وارد شده است.

تاریخ کتابت: بین سال‌های ۹۰۱-۸۹۷ هجری قمری برابر با ۱۴۹۵-۱۴۹۲ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمد بن حاجی محمد احسانی نیشابوری.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۸ میلادی از بغداد وارد روسیه و توسط ژ. ال. روسو وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه یادداشت‌های جهت تکمیل مطالب جا افتاده نسخه و در برگه‌های جدا از نسخه مطالبی اتفاقی به زبان عربی و فارسی یادداشت شده است. دارای مهر با علائم مختلف و در یکی از آنها حکاکی به خط کوفی اسم کاتب... محمد احسانی است. در آغاز نسخه برچسب کتابخانه روسو است که مکان (بغداد) و زمان (۴ اکتبر ۱۹۰۸) خریداری نسخه را به زبان فرانسوی ذکر کرده است.

اندازه صفحه: ۲۴×۱۶، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگه‌ها: ۳۹۷ برگ؛ تعداد سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۲×۱۹، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، ضخیم، سایه روشن از قهوه‌ای روشن با براقیت کم.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین شنگرف.

نوع خط: نیامده است.

نوع جلد: شرقی، چرمی با نقش برجسته مدال [= ترنج] در روی جلد و با لاک قهوه‌ای تیره پوشانده شده و چارچوب از چرم سیاه مراکشی.

(۹۱۱)

۷۷. شماره نسخه: D 367 (Nov. 1468)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خمسه)

شرح اجمالی محتوای نسخه: نسخه‌ای قدیمی با خوشنویسی و تزیینات هنری که قطعات شعر در آن به صورت پراکنده قرار گرفته‌اند از جمله: آخرین بیت دومین شعر (خسرو و شیرین) و عناوین جداگانه از شعر سوم لیلی و مجنون و قطعاتی از شعر چهارم هفت پیکر و اسکندر نامه (آخریت شعر نیست). برگه‌های نسخه تنها حاوی اولین شعر (مخزن اسرار) است. نسخه در ترکیب یکی از رونویس‌های قدیمی نسخه

خمسه قرار دارد.

آغاز نسخه: زخم هر شب بان شمشیر تازی

پایان نسخه: بر این حکم {آن} و آن دگر حکم تست.

کمال یا نقصان نسخه: اول و آخر نسخه نیست و بین اوراق فاصله است.

تاریخ کتابت: ظاهراً در قرن هفدهم.

مکان کتابت: شاید در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۲۰ میلادی وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۸، ۳۰×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگه‌ها: ۱۷۳+۰۱ برگ؛ تعداد سطور: ۲۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۱، ۵×۲۰، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، زرد، با براقیت کم.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: خوشنویسی نستعلیق واضح.

نوع جلد: شرقی، چرم تیره مراکشی با نقش برجسته رنگی در گوشه‌ها [= لچک‌ها] و مدال [= ترنج].

(۹۱۲)

۷۸. شماره نسخه: D 212

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خمسه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه با خوشنویسی کامل و با تزیینات هنری است که احتمالاً استادانی خوشنویسی و مینیاتوریست از مکتب شیراز رونویسی آن را بر عهده داشته‌اند. نسخه حاضر محتوی خاتمه و بخش اول اسکندر نامه است که در آخرین چاپ انتقادی وجود ندارد.

کمال یا نقصان نسخه: نسخه ترمیم اولیه شده اما در عین حال اوراق صدمه دیده و با کاغذ سفید بسته بندی و مهر و موم شده است.

تاریخ کتابت: اول جمادی الثانی ۹۵۰ برابر با یکم سپتامبر سال ۱۵۴۳ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: استاد خوشنویسی از مکتب شیراز؛ محمد بن قوام‌الکاتب شیرازی همای.

سابقه نسخه: وارد بخش آموزش وزارت امور خارجه روسیه شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در آغاز و پایان نسخه مهر بیضی شکل با اسم جمیل اسماعیل مظهری و تاریخ (۱) ۱۵۷

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین سنگرف.

نوع خط: خوشنویسی، نستعلیق مرتب.

نوع جلد: شرقی، با رنگ قرمز که با لاک پوشانده شده و مدال [= ترنج] و نقش برجسته در گوشه‌ها [= لچک‌ها] و پوششی از طلا.

(۹۱۴)

۸۰. شماره نسخه: C 59 (177b)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خمسه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه ناقص و باز مانده از اوراق نسخه‌های قدیمی و با سفارش ویژه، رونویسی شده است. در مقایسه بین برخی از ابیات موجود در نسخه حاضر و نسخه بالایی D 212 اختلافاتی مشهود است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: «جهانش مطیع و زمانش بکام

فلک بنده و روزگارش غلام»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص شامل چهار شعر است. نسخه تا حد زیادی صدمه دیده است.

تاریخ کتابت: اواخر قرن پانزدهم - اواسط قرن شانزدهم میلادی.

مکان کتابت: در افغانستان (شاید در هرات).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۹ میلادی از آسیای میانه وارد روسیه و توسط ان. اف. پتروفسکی وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در پشت جلد داخلی یادداشت‌های تصادفی به (زبان ازبکی قدیمی) و مهر بزرگ با یک بیت شعر و نام محمد بن اسحاق بن عثمان و علائم قرآنی «لا حول و لا قوة إلا بالله [ال-]علی [ال-]عظیم» است.

اندازه صفحه: ۱۷، ۲۸×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۳۴۰+۰۵+۰۵ برگ؛ تعداد سطور: ۲۱-۱۹ سطر؛ اندازه متن: ۱۹×۱۰، ۱۱×، ۲۰، ۵ و ۱۸×۱۹ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی و کیفیت مختلف، کرمی رنگ و براقیت کم و خاکستری مایل به سفید.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین بخش‌ها و فصول آبی رنگ.

نوع خط: خوشنویسی، نستعلیق واضح، خشن و عادی.

نوع جلد: شرقی و جرم قرمز تیره مراکشی با نقش برجسته و مدال [= ترنج] کوچک.

هجری قمری و مهر کوچک مربعی با علائم مبهم وجود دارد.

اندازه صفحه: ۲۰، ۳۱×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۱۹+۳۶۵+۰۲ برگ؛ تعداد سطور: ۲۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۹×۱۰ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی از لحاظ کیفیت با تنوع گوناگون، ضخیم، به زنگ سفید - زرد، نازک با سایه روشن خاکستری با براقیت کم.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین با سرب سفید و روی آبی. نوع خط: خوشنویسی نستعلیق.

نوع جلد: شرقی، چرمی، و بالاک پوشانده شده است.

(۹۱۳)

۷۹. شماره نسخه: C 818

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خمسه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه با خوشنویسی و تزیینات هنری و دارای برخی شباهت با نسخه‌های قبلی C57 و C1735 است در نسخه در تنظیم اشعار نظم زمانی بطور کلی پذیرفته شده است و تناقضات و اختلافات در عناوین بخش‌های مختلف با دیگر نسخه‌ها یکسان وجود دارد.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: لبه‌های نسخه به خاطر مطالعه زیاد صدمه دیده و جلد نسخه خراب شده و اتصالات داخلی هم پاره شده است.

تاریخ کتابت: سال‌های ۷۵-۱۵۷۴ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: و در سال ۱۹۳۵ میلادی وارد بخش آموزش وزارت امور خارجه شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱ یادداشت‌هایی به زبان فارسی و فرانسوی و به تاریخ ۱۰۲۰ هجری قمری برابر با ۱۶۱۱-۱۲ میلادی و ۱۰۶۲-۱۵۲۱-۱۶۵۱ میلادی است مهرهای به فرم‌های مختلف با علائم که در یکی از اینها اسم الحاج مصطفی صدقی بعنوان (که یکی از مالکان نسخه) ذکر شده است.

اندازه صفحه: ۱۷×۲۴، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۴۰۲+۰۱ برگ؛ تعداد سطور: ۱۸ سطر؛ اندازه متن: ۱۱×۱۵، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، با سایه روشن خاکستری، ضخیم، براق.

(۹۱۵)

۸۱. شماره نسخه: C 1647 (Nov. 1446)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خمسه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه معیوب و از قطعات باز مانده، با خوشنویسی قدیمی و تزیینات است.

آغاز نسخه: «پرده برانداز و برون‌ای

گر منم آن پرده که هم در نورد»

پایان نسخه: «بشب زنده داران بیگاه خیز

بخاک غریبان خونابه ریز»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است. آغاز نسخه (مخزن اسرار) نیست و بین اوراق ۲۸، ۴۹، ۱۱۴، ۱۱۷، ۲۱۹، ۳۳۷ فاصله است و لکه‌هایی از جوهر در نسخه ایجاد شده و تحت تاثیر آتش قرار گرفته و در اثر مطالعه زیاد صدمه دیده است. ترمیم اولیه صورت گرفته و اوراق با چسب کاغذی سفید چسبانده شده است.

تاریخ کتابت: ظاهراً در قرن شانزدهم.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۲۰ میلادی از آسیای میانه وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای:

اندازه صفحه: ۲۸×۱۹ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۳۳۸ برگ؛ تعداد سطور: ۲۱ سطر؛ اندازه متن: ۲۱×۱۳ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی با کیفیت متفاوت و با براقیت کم و سایه روشن خاکستری - زرد.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین بخش‌ها با رنگ طلایی.

نوع خط: نستعلیق واضح آسیای میانه.

نوع جلد: شرقی، از چرم تیره ضخیم و کار غیرحرفه‌ای.

(۹۱۶)

۸۲. شماره نسخه: C 2409

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خمسه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه ناقص که در این نسخه اقبال نامه و بخش دوم کتاب مطالب مربوط به الکساندر در کل حذف شده است اشعار بدون توجه به ترتیب تاریخ نگاری نوشته شده است. و برخی تغییرات در داخل متن مشاهده می‌شود به حساب مختصر کردن نسخه ابیات برخی از فصول با هم یکی شده و با یک نام و در یکجا قرار گرفته است.

آغاز نسخه: «بسم الله الرحمن الرحيم

هست کلید در گنج حکیم» (این مصرع دوم در این نسخه حذف شده است)

پایان نسخه: «یافت دریافت نارسیده او

زره هم زره در دیده او»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است، و در آن «اقبال نامه» و بخش دوم «کتابی درباره اسکندر» وجود ندارد.

تاریخ کتابت: ذوالقعدة ۱۰۴۱ هجری قمری برابر با ماههای می - ژوئن ۱۶۳۲ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه (شاید در بخارا).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۸ میلادی وارد روسیه و در بخش لنینگراد موسسه تاریخ آکادمی علوم شوروی وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه مخزن اسرار نظراتی درباره نسخه نوشته شده است.

اندازه صفحه: ۲۷×۱۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۳۱۵ برگ؛ تعداد سطور: ۲۱ سطر؛ اندازه متن: ۲۰×۹ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، ضخیم، مات، با سایه روشن مختلف، خاکستری - سفید، صورتی.

نوع جوهر: جوهر سیاه، عناوین بخش‌ها شنگرف.

نوع خط: نستعلیق معمولی آسیای میانه.

نوع جلد: شرقی، از چرم قهوه‌ای روشن، ضخیم، با نقش برجسته در گوشه‌ها [= لچک‌ها] و مدال [= ترنج].

(۹۱۷)

۸۳. شماره نسخه: E 12 - 63, 114, 115, 131

174, 177 (Nov. 1419)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خمسه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه کامل نیست اما به خوبی رونویسی شده است. این نسخه در ترکیب گلچین ادبی «گلشن» قرار دارد.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: «که جان با جان و تن با تن به پیوست

تن از دوری و جان از داوری رست»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل نیست.

اندازه صفحه: ۵۶×۵، ۳۷ سانتیمتر؛ تعداد سطور: ۴۶ سطر؛ اندازه متن: ۸+۱۲+۵+۱۱+۱۵ برگ؛ تعداد سطور: ۴۶ سطر؛ اندازه متن: ۳۷، ۵۶×۵ سانتیمتر.

نسخه ناقص است، بلکه گزیده‌ای از سه شعر است: (ا) هفت پیکرب (خسرو و شیرین ج) لیلی و مجنون. در این نسخه کاهش قابل توجهی در متن هفت پیکر وجود دارد.

آغاز نسخه: «باز گویی که ز نیک خواهی خویش

معنی آیت سیاهی خویش»

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: در این نسخه عنوان وجود ندارد. اوراق صدمه دیده از گذر زمان از جلد جدا شده است.

تاریخ کتابت: ظاهراً نیمه اول قرن هجدهم.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۶ میلادی از آسیای میانه وارد روسیه و در بخش آموزش وزارت امور خارجه وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: حاشیه (اسامی آثار موجود در متن) که با زمان متاخرتر و نه پیش از قرن ۱۹ مطابقت دارد. در حاشیه یادداشت‌هایی با دست خط ب. آ. ژوکوف است.

اندازه صفحه: ۱۸. ۲۹×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها:

۲۶+۴۴۸ برگ؛ تعداد سطور: ۲۱ سطر؛ اندازه متن: ۲۶×۱۶ سانتیمتر. نوع کاغذ: شرقی، بدون براقیت، با سایه روشن خاکستری - زرد.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین سنگرف.

نوع خط: نستعلیق واضح، زیبا (متن اصلی) و ریز و تند نویسی (در حاشیه).

نوع جلد: شرقی، مقوایی، با لاک سبز پوشانده شده، چارچوب از چرم قرمز مراکشی و روی جلد مدال [= ترنج] الماس با اسم صحاف نسخه میر عادل حاج صحاف.

(۹۲۰)

۸۶. شماره نسخه: B 2486

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

{منتخب از خمسه نظامی}

شرح اجمالی از محتوای اثر: خوشنویسی ناقص و دو شعر هفت پیکر و اسکندر نامه که از روی نسخ خطی خمسه و متن نسخه معمولی نوشته شده در این نسخه موجود نیست. آغاز نسخه در موارد اتفاقی هماهنگی ندارد (دو - سه بیت خلاف نظم طبیعی قرار گرفته است). آغاز نسخه: نیامده است.

(۹۱۸)

۸۴. شماره نسخه: C 58 (177a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خمسه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: ناکامل و نسخه ناقص و کار غیرحرفه‌ای است. دارای ترتیب معمولی در تنظیم اشعار است. بیش از ۳۰ بیت از گفتارهای مربوط به مخزن اسرار حذف شده است. همچنین اشعار پایانی اسکندر نامه بطور کامل ارائه نشده است. با این حال در نسخه حاضر و در آخرین چاپ خمسه بیت‌های حذف شده در دیگر نسخه‌ها در این نسخه موجود است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: «بان بلبل خرد بین که از نوا

فرود آورد مرغ را از هوا»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و به صورت غیرحرفه‌ای رونویسی شده و آخرین برگ نسخه گمشده شده است.

تاریخ کتابت: بین ۵ ذو القعدة ۱۲۳۵ هجری قمری برابر با پانزدهم آگوست ۱۸۲۰ میلادی و بیست و سوم ژانویه ۱۸۲۰ میلادی.

مکان کتابت: ایران (تهران).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۹۰ میلادی از آسیای میانه وارد روسیه و توسط آ. ال. کون وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه خسرو و شیرین دیدگاهها و معانی برخی از کلمات نظامی و واژگان شاعرانه به زبان فرانسوی توضیح داده شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۳۰ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۴۸۰+۰۱ برگ؛ تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۲۱×۱۱، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: اروپایی و با علائم مختلف تولید شده «Ghiliotti»، «MA» و «Vareppa».

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین بخش با جوهر قرمز.

نوع خط: نستعلیق واضح و نزدیک به تند نویسی.

نوع جلد: شرقی، چرم تیره با نقش بر جسته و مدال [= ترنج] تزئینی.

(۹۱۹)

۸۵. شماره نسخه: C 1919 - 1, 9, 10

نام کتاب: {منتخب از خمسه نظامی}

شرح اجمالی از محتوای اثر: نام اثر در نسخه نیست و

پایان نسخه: «بدریا کند بیخ دریا پدید

که دریا بدریا تواند خزید»

کمال یا نقصان نسخه: نسخه‌ای ناقص که در اثر از گذر زمان صدمه دیده نسخه ورقه واز جلد جدا شده است.

تاریخ کتابت: بعد قرن هجدهم.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۲ میلادی وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه شرح و توضیح متاخرتر برای متن اما همچنین نظرات در مورد متن یادداشت شده است. در شرح آخرین لغات به لغت نامه ناشناخته ارجاع داده و در حاشیه نسخه با یادداشت‌های به تاریخ‌های مختلف بر خورد می‌کنیم در مهر بیضی شکل در نسخه فرعی (مالک محمد عزیز) ذکر شده است.

اندازه صفحه: ۲۳×۱۳، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۴۴۲ برگ؛ تعداد سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۶، ۱۶×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، نازک، براق، با سایه روشن زرد - سفید.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین طلایی.

نوع خط: ، زیبا، خوشنویسی نستعلیق.

نوع جلد: شرقی، مقوایی با چارچوب از چرم سیاه مراکشی و جلد جلویی با لاک سبز تیره پوشانده شده و روی جلد مدال [= ترنج] طلایی.

(۹۲۱)

۸۷. شماره نسخه: C 1863 - 4

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

{منتخب از خمسة نظامی}

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این نسخه چهل قطعه از جالب‌ترین قسمت‌های «خمس» نظامی وجود دارد.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: ظاهراً اوایل قرن نوزدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: خواجه محمد شاه.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۹ میلادی از آسیای میانه وارد روسیه و توسط آ. آ. پولوتسوف وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در آغاز نسخه‌دستی به

زبان فارسی و به تاریخ ۴ جمادی الاول ۱۲۶۶ هجری قمری برابر با ۱۸ مارس ۱۸۵۰ میلادی است در حاشیه قطعه بیت، غزل، رباعی که توسط افراد مختلف و در زمانهای متفاوت نوشته شده است. سایه روشن مهر گرد که از آن کتابخانه قاضی خواجه توره است.

اندازه صفحه: ۲۴×۱۳، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۲۵+۰۲+۰۱ برگ؛ تعداد سطور: ۲۲-۲۰ سطر؛ اندازه متن: ۲۰×۹ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، زرد رنگ.

نوع جوهر: جوهر سیاه، عناوین و بخش و فصول با جوهر قرمز.

نوع خط: نستعلیق معمولی آسیای میانه.

نوع جلد: شرقی، چرم صاف و کبود رنگ.

(۹۲۲)

۸۸. شماره نسخه: A 688 (Nov. 139)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

{منتخب از خمسة نظامی}

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این نسخه قسمت‌هایی از «خمس» نظامی گنجوی آمده است. این نسخه در ترکیب نسخ خطی مجموعه‌ای «سفینه صائب» قرار دارد.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: «رسن خواه کوتاه و خواهی دراز».

اندازه صفحه: نیامده؛ تعداد برگها: ۱۴ برگ؛ تعداد سطور: ۲۲-۱۸ سطر؛ اندازه متن: نیامده.

(۹۲۳)

۸۹. شماره نسخه: C 112 - 4

نام کتاب: خلاصه الخمسه

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این مجموعه قسمت‌هایی از آثار حماسی نظامی گنجوی، خسرو دهلوی و عبدالرحمان جامی آمده است. این نسخه در ترکیب نسخ خطی مجموعه‌ای C 112 قرار دارد.

آغاز نسخه: «الحمد... اما بعد بر اصحاب دولت واجب و لازم است که...»

پایان نسخه: «سحریست نتیجه سحرها بحریست هزینه گوهرها»

کمال یا نقصان نسخه: ابهام در متن باعث شده که متن به سختی خوانده می‌شود.

تعداد برگها: ۲۱۴ برگ؛ تعداد سطور: ۸ سطر.

(۹۲۴)

۹۰. شماره نسخه: C 1102 – 5 (Nov. 27)

نام کتاب: مخزن الاسرار

شرح اجمالی محتوای اثر: نسخه کامل و قدیمی که قدمتی بالاتر از نسخه خطی کتابخانه ملی پاریس دارد. در تهیه چاپ نسخه انتقادی آن، آ. علیزاده مشارکت داشته است. نسخه دارای برخی ویژگی‌های ترکیبی است. فصل (شانزدهم، هفدهم و غیره) در نسخه حاضر تحت یک عنوان یا بطور کامل در متن بعدی ادغام شده است. داستان (شکار) در انتشار جداگانه مثل بخشی جداگانه است. این نسخه اولین مثنوی از «خمس» نظامی است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: در اوراق لکه‌های زرد و قهوه‌ای و لکه رطوبت است متن رضایت بخش حفظ شده است.

تاریخ کتابت: ۱۶ صفر ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۱۶ ایون ۱۳۱۰ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمد بن قریش بن محمد حسن طباطبایی اصفهانی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در اوراق یادداشت زیاد و ابهامات زیادی در متن است.

اندازه صفحه: سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۸۶ برگ؛ تعداد سطور: ۱۴-۱۲ سطر؛ اندازه متن: ۷، ۵×۱۷، ۵ سانتیمتر.

این نسخه در ترکیب نسخ خطی مجموعه‌ای C 1102 قرار دارد.

(۹۲۵)

۹۱. شماره نسخه: C 855 – 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مخزن الاسرار)

شرح اجمالی از محتوای اثر: کامل، قدیمی، برازنده با خطاطی حرفه‌ای که بر اساس نسخه‌ای قدیمی‌تر از نسخه مورد استفاده در آخرین چاپ علیزاده، استنساخ شده است. در نسخه حاضر بخش‌های اضافه شده (مقاله یا گفتار ۱۰، ۱۲، ۱۵ و ۲۰ و غیره) با داستان‌های کوچک و امثال با اسامی مستقل آمده است. آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه:

«بود حقیقت بشمار درست بیست و چهارم ربیع نخست» کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل و قدیمی است. در برگه‌ها اثر رطوبت وجود دارد در نسخه ترمیم جزئی صورت گرفته است. برخی اوراق صدمه دیده و چسب کاری محکم که در زمان خودش خوب انجام شده است.

تاریخ کتابت: دوازدهم اکتبر ۱۶۹۸ میلادی.

مکان کتابت: حیدرآباد.

نام کاتب: کیورخز (؟).

سابقه نسخه: از بخش آموزش وزارت امور خارجه به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: آغاز برگها (۹-۱ در حاشیه و میان سطور) محتوی یادداشت‌های متاخرتری است که معنای کلمات جداگانه در متن را روشن می‌کند. مهر گرد مربوط به کتابخانه بخش آموزشی وزارت امور خارجه است.

اندازه صفحه: ۱۲، ۵×۲۲ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۰۲+۱۹۸+۰۲ برگ؛ تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۷، ۵×۱۵، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، براقیت کم، نازک، سفید مایل به خاکستری.

نوع جوهر: نیامده است.

نوع خط: نستعلیق بسیار ظریف و واضح.

نوع جلد: شرقی و پوششی از چرم قرمز تیره مراکشی.

(۹۲۶)

۹۲. شماره نسخه: B 181 – 2

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مخزن الاسرار)

شرح اجمالی از محتوای اثر: ناقص و در تکمیل نسخه غفلت صورت گرفته است. در متن فاصله‌های مکرر بین صفحات و برخی بی‌نظمی‌ها در ترتیب ابیات وجود دارد. همچنین تغییراتی در نظم موجود در فصول موجود است. فصل‌های نسخه حاضر در برخی موارد با هم ترکیب شده‌اند.

آغاز نسخه: همانند نسخه C 855 – ۱ است.

پایان نسخه: «حمد خدا را که بفضل کبیر

گشت تمام این درر بی‌ظیر»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و ترتیب ابیات بر هم خورده است. در اوراق بعد از صفحه ۱۰۷، ۱۰۳ فاصله موجود و در حاشیه نسخه لکه‌های قهوه‌ای تیره وجود دارد و بخشی از نسخه باز سازی اولیه شده است.

تاریخ کتابت: ۲۵ جمادی الاول ۱۱۲۸ هجری قمری برابر با هفدهم می سال ۱۷۱۵ میلادی.

مکان کتابت: هند (مولتان).

نام کاتب: سراج الدین ولد میان روز احمد.

سابقه نسخه: سال ۱۹۱۵ میلادی از آسیای میانه وارد روسیه و توسط ایوانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه و بین سطور دیدگاه‌هایی به زبان فارسی در جاهای مختلف نسخه و باگرایش‌های صوفیانه درج شده است. در آغاز نسخه برچسبی با یادداشتی به زبان روسی است که چه کسی (ایوانف) چه موقع (۱۹۱۵ میلادی) این نسخه را بدست آورده و همچنین دارای یادداشتی به زبان اروپایی و درباره منشا نسخه است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۴ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۹۰ برگ؛ تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۸، ۱۵×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، هندی، زرد رنگ، ضخیم، مات، خشن.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول شنگرف.

نوع خط: نستعلیق ناهموار و درهم برهم.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، قهوه‌ای تیره، چرم مصنوعی، چارچوب و لبه‌های از چرم تیره.

(۹۲۷)

۹۳. شماره نسخه: B 132 (Nov. 179a)

نام کتاب: خسرو و شیرین

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه‌ای قدیمی از شعر دوم از «خمس» نظامی گنجوی است. دارای خوشنویسی همراه با تزیینات هنری است. در زمره نسخ دولتی ارمنی‌ناژ و موزه بریتانیا است. نسخه حاضر به نسخه شماره C 1735 نزدیک است. آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: «سخن را بر سعادت ختم کردم

ورق کاینجا رساندم در نوردم»

کمال یا نقصان نسخه: نسخه ناقص و تا حدودی ترمیم شده و لبه‌های نسخه پاره شده است.

تاریخ کتابت: سال ۸۲۴ هجری قمری برابر با ۱۴۲۱ میلادی.

مکان کتابت: شاید در هرات.

نام کاتب: ابن علی جعفریاسنقری.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۲۳ میلادی وارد روسیه و توسط ای. اف. گوتوالد وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: ابیات و آخرین حرف اشعار در حاشیه نسخه و با همان دستخط نوشته شده و تصویر مهر بادامی شکل با علائم ناخوانا وجود دارد.

اندازه صفحه: ۲۳×۱۸ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۷۳ برگ؛ تعداد سطور: ۲۳ سطر؛ اندازه متن: ۱۳×۱۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، با سایه روشن کرمی، نازک، براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول به رنگ لاجورد و شنگرف.

نوع خط: نستعلیق خوش.

نوع جلد: شرقی و چرم مراکشی قرمز و تصویر دو طرف جلد با مدال [= ترنجا]های طلایی تزیین شده است.

(۹۲۸)

۹۴. شماره نسخه: D 654

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خسرو و شیرین)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه کامل است و خوشنویسی نسخه با تزیینات هنری و متن معمولی و عناوین برجسته مانند نسخه قبلی (B 132) است. دو فصل مقدماتی آن با یک عنوان «فی توحید» آمده‌اند.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: آخر نسخه با نسخه B 132 یکسان است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است. دارای تغییرات در ترتیب اوراق نسخه است. در نسخه ترمیم اولیه صورت گرفته و جلد از چارچوب پایینی جدا شده است.

تاریخ کتابت: پیش از قرن هجدهم.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۶ میلادی وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه اسامی فصول و امضاء مینیاتوری کاتب است. مهر بیضی شکل کوچک با نام یوسف بن شریف تازی است.

اندازه صفحه: ۱۹، ۳۰×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۰۰+۰۴ برگ؛ تعداد سطور: ۲۰ سطر؛ اندازه متن: ۱۳×۲۲ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، باسایه روشن سفید و خاکستری، نازک، براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین شنگرف.

نوع خط: نستعلیق خوشنویسی واضح.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، با لاک سبز پوشانده شده است.

(۹۲۹)

۹۵. شماره نسخه: C 1685 (Nov. 1469)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خسرو و شیرین)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه قدیمی با خوشنویسی و تزیینات هنری و از روی نسخه ناقص خسرو و شیرین بازنویسی شده است. قطعه‌ای از متن نسخه گمشده و ظاهراً در مقایسه با دیگر نسخه‌ها از ابیات بهتری پر شده است. بنابراین در نسخه تعداد موارد بیشتری از ترتیبات اشعار وجود دارد.

آغاز نسخه:

«رخش سیمای عدل از دور میداد

جهان داری از رویش نور می‌داد»

پایان نسخه:

«دلم در باز گشتن چاره ساز است

سخن کوتاه شد منزل دراز است»

کمال یا نقصان نسخه: در آغاز نسخه (در حدود صد بیت) و در آخر نسخه (بیش از دو هزار بیت) نیست فاصله بعد صفحه ۵، ۱۳۵ است و تعدادی بخش بدون عنوان و نسخه تا حدودی ترمیم شده و چسب کاغذی اوراق هم فرسوده شده است.

تاریخ کتابت: قرن‌های هفدهم - هجدهم.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: توسط آ. ام. پشکوف (ا. اس. با تنین) وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه ابیاتی که از متن حذف شده نوشته شده و همچنین دارای یادداشت متاخرتر درباره محل (بخارای شریف) و موقع (۴ ژانویه سال ۱۹۲۰ میلادی) خریداری نسخه است.

اندازه صفحه: ۲۲×۱۴ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۴۲+۰۰۳ برگ؛ تعداد سطور: ۱۰-۱۲ سطر؛ اندازه متن: ۱۵×۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، زرد رنگ، ضخیم و مات.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق زیبا و دقیق و متوسط.

نوع جلد: نسخه درقابی با خطوط رنگی با عنوان زیبایی مینیاتوری و جلد شرقی (آسیای میانه)، مقوایی، با چارچوبی از چرم قرمز مراکشی و دو طرف جلد نسخه با پوششی از لاک سبزپوشیده شده و مدال [= ترنج] رنگی و نقش برجسته که نام صحاف نسخه ملا محمد صحاف در آن ذکر شده است.

(۹۳۰)

۹۶. شماره نسخه: A 22 (179)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خسرو و شیرین)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه خوشنویسی و ناقص با اصلاحات کوچک بویژه در بخش‌های اول و آخر شعراست و متن از لحاظ ترکیب به نسخه D 654 نزدیکتر است. اغلب فصول در نسخه با متن دیگر بخش‌ها و یا با همان عنوان در نسخه ادغام شده است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه:

«براین رقعه که شطرنج زمان است

کمیته بازیش بین الرخان است»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است. پایان نسخه نیست. آب روی اوراق (تاری سطور جداگانه) و خود عنوان را تا حدودی مخدوش کرده است. نسخه ترمیم اولیه شده ولی پارگی و پوسیدگی در لبه‌های نسخه وجود دارد.

تاریخ کتابت: قرن نوزدهم.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۱۹ میلادی وارد روسیه و توسط ژ. ال. روسو وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در نسخه برچسب کتابخانه روسو است.

اندازه صفحه: ۱۸×۸، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۷۵ برگ؛ تعداد سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۴×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، زرد رنگ، ضخیم، با برایت کم.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین شنگرف.

نوع خط: نستعلیق ظریف.

نوع جلد: شرقی واز چرم با سایه روشن مختلف قهوه‌ای تیره (پوشش بالا) و قرمز (پوشش پایین) و نقش برجسته.

(۹۳۱)

۹۷. شماره نسخه: A 23 (179c)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (خسرو و شیرین)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه ناکامل و معیوب با ویژگی‌های ترکیبی است. بخش مدیحه (۷-۹) طغرل شاه و اتابک جهان پهلوان، بطور قابل توجهی مختصر شده و تحت یک عنوان با هم ادغام شده است. کل بخش ۲۶ حذف شده. بخش سفر خسرو به ارمنستان و وقایع مربوط به فرهاد در آن

وجود ندارند. نسخه رونویسی شده حاضر دارای متن نادقیق با برخی افتادگی است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: «چو شد رایات شاه رنگ مسکوس برآمد دیسده بان غلبه روس»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و بخش سفر خسرو به ارمنستان و وقایع مربوط به فرهاد در آن وجود ندارند. آخر نسخه نیست و بعد از صفحه ۲۵۵ (یک ورق بدون متن) سطور بالایی ۱۶۴-۱۵۳ مبهم است. نسخه در زمان خود و مجدداً تا حدودی ترمیم شده و اوراق در مواردی به طور مرتب و دنبال هم (۲۵۲-۱۳۳، ۲۵۳-۱۳۲، ۱-۱۳۲) قرار نگرفته است [= جابجایی‌هایی در برگ‌ها دیده می‌شود].

تاریخ کتابت: بعد قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: و در سال ۱۹۱۳ میلادی از ایران وارد روسیه و توسط ال. اف. بوگدانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: یادداشت‌هایی در حاشیه برای پر کردن جا افتادگی‌ها در متن صورت گرفته [= در حاشیه تصحیح گردیده است] و تصویر مهر بزرگ با علائم مبهم در صفحه ۱ نسخه است.

اندازه صفحه: ۱۱، ۱۸×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۲۷۲+۰۳ برگ؛ تعداد سطور: ۱۰ سطر؛ اندازه متن: ۱۳×۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، زرد رنگ، بدون برایت.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول و اشعار جداگانه شنگرف.

نوع خط: نستعلیق واضح و متوسط.

نوع جلد: شرقی، چرم قرمز مراکشی و نقش برجسته.

(۹۳۲)

۹۸. شماره نسخه: A 20 (178)

نام کتاب: لیلی و مجنون

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه کامل و خوشنویسی شده با تزیینات هنری است. ترکیب فصول معمولی است اما نسخه حاضر با نسخه چاپی داغستان متفاوت است. در این نسخه مکان فصول و بخش‌های مستقل که مطابق اسامی تقسیم شده و ابیات نهایی دارای برخی شباهت با نسخه (سعید نفیسی) و برتلسون (نظامی و فضولی) است. لکن سال

نوشتن شعر در نسخه بنحوی باور نکردنی، متفاوت و مغایر با واقعیت ذکر شده است. نسخه از روی نمونه ناقص رونویسی شده است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه:

«در پانصد سال و هشت بر سر بگذشت ز هجرت پیمبر»
کمال یا نقصان نسخه: بین اوراق بعد از صفحه ۱۰۲، ۱۲۶ فاصله وجود دارد. نسخه ترمیم اولیه شده و اوراق از جلد جدا شده، اما نسخه خوب حفظ شده است.

تاریخ کتابت: بعد قرن هجدهم.

مکان کتابت: در هند (شاید در کشمیر).

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۵ میلادی وارد انستیتو شده است. اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: تصویر مبهم از مهر بیضی شکل و مهر گرد بزرگ (با علامت عقاب دو سر) کتابخانه سلطنتی آکادمی علوم است.

اندازه صفحه: ۱۵×۹، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۲۶۶ برگ؛ تعداد سطور: ۱۲ سطر؛ اندازه متن: ۱۲×۶ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، نازک، براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول شنگرف.

نوع خط: نستعلیق خوشنویسی.

نوع جلد: شرقی، چرم قهوه‌ای ضخیم، با مدال [= ترنج] طلایی و نقش برجسته.

(۹۳۳)

۹۹. شماره نسخه: B 130 (a178)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (لیلی و مجنون)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه معیوب و ناقص با کاتب حرفه‌ای (خطاط) و در متن همراه با یادداشت‌های کوچک است. متن نسبت نسخه اصلی با کاهش زیاد مواجه است. در فصل مربوط با حکایات عاشقانه و دل‌تنگی‌های لیلی و مجنون حدود ۷۰ بیت وجود ندارد. در فصل مدح ارسلان شاه تاحدودی (۱۶ سطر) در فصل پایین «درباره من» با نام دیگر با محتوای نسخه اصلی مطابقت ندارد.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه:

«دارم طمع آنچه هر که خواند

یادی بدعا بمن رساند»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و ترمیم اولیه

اندازه صفحه: ۲۳×۱۴ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۷۰+۰۰۱+۰۱
برگ؛ تعداد سطور: ۱۴ سطر؛ اندازه متن: نیامده است.
نوع کاغذ: شرقی، نازک، مات، سایه روشن خاکستر - زرد.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین باشنگرف.
نوع خط: نستعلیق واضح.
نوع جلد: شرقی، چرم قرمز مراکشی.

(۹۳۵)

۱۰۱. شماره نسخه: B 129 (177h)

نام کتاب: اسکندر نامه

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه آخرین شعر از «خمس» نظامی گنجوی است که شامل دو دفتر «شرف نامه» و «اقبال نامه» است. نسخه کامل نیست.

آغاز نسخه:

«بزرگا بزرگی دهی بر کسم تویی یاوری بخش و یاری
رسم»

پایان نسخه:

«از آن می که جان داروی هوش باد

مرا شربت و شاه را نوش باد»

کمال یا نقصان نسخه: اول و آخر نسخه نیست [= افتاده است] و بعد از صفحات ۲، ۴۴، ۵۱، ۵۹، ۲۴۱، ۲۴۳ فاصله وجود دارد.

تاریخ کتابت: ظاهرا در قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۲ میلادی از ایران وارد روسیه و توسط ال. اف. بوگدانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نواقص مختلفی از متن نشان داده شده و نکاتی از پی مقایسه با دیگر نسخه‌ها ذکر شده است. تصویر مهرکوچک باعلائم نا مشخص در حاشیه موجود است.

اندازه صفحه: ۲۱×۵، ۱۳، ۲۱ سانتیمتر؛ تعداد برگ: ۲۰۲+۲۴۶+۰۰۱ برگ؛ تعداد سطور: ۲۱ سطر؛ اندازه متن: ۸، ۱۷×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، ضخیم، مات با رنگ زرد - خاکستری.

نوع جوهر: جوهر سیاه، عناوین فصول لاجوردی.

نوع خط: نستعلیق.

نوع جلد: شرقی و چرم مصنوعی و در مرکز نسخه شکل مدال [= ترنج] و چارچوب کار از چرم قرمز مراکشی.

قسمت‌های آسیب دیده نسخه صورت گرفته است.

تاریخ کتابت: قرن‌های هفدهم - هجدهم میلادی.

مکان کتابت: ظاهرا در ایران.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۹۰ از آسیای میانه میلادی وارد روسیه و توسط آ. ال. کون وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در پوشش بالایی (داخلی)

با برچسب برای یادداشت به زبان فرانسوی و محتوی برخی اطلاعات درباره زندگی و آثار نظامی است. در آخر یادداشتی با امضای «آگوست جاب، کنسول روسیه» در تاریخ ۱۰ سپتامبر ۱۸۶۲ میلادی [آمده] است.

اندازه صفحه: ۱۷، ۲۳×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۵۲ برگ؛ تعداد سطور: ۲۱-۱۴ سطر؛ اندازه متن: ۱۲×۱۶، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، ضخیم، با سایه روشن زرد، با برایت کم.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول شنکرف.

نوع خط: نستعلیق واضح.

نوع جلد: اروپایی، مقوایی، سنگ مرمرآبی - سبزرنگ، چارچوب پارچه‌ای.

(۹۳۴)

۱۰۰. شماره نسخه: C 1148 (Nov. 224)

نام کتاب: هفت پیکر

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شعر چهارم از «خمس» نظامی گنجوی است. کامل و دقیق است و این نسخه شامل فصول اما طبق ترکیب از متن انتقادی متمایز می‌شود. لحظات کلیدی و سوزنه نسخه در مورد مبارزات بهرام در ایران و ارسال پیام پادشاه ایران و دیگر مطالب بحث می‌شود.

پایان نسخه: نیامده است.

آغاز نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: فاصله بعد صفحه ۱ و اوراقی بعد ۷، ۲، ۳-۱ از بین رفته است.

تاریخ کتابت: بیست و چهارم ژوئیه سال ۱۷۲۲ میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۸ میلادی شاید از ترکستان شرقی وارد روسیه و توسط ام. ام. برزوفسکی وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه تفاسیر مختلف از اشعار موجود است.

(۹۳۶)

۱۰۲. شماره نسخه: B 1167

نام کتاب: شرفنامه

شرح اجمالی محتوای اثر: نسخه‌ای قدیمی و ناقص از اولین دفتر «اسکندر نامه» و آخرین شعر «خمس» نظامی گنجوی است. تکمیل نسخه بعد از قرن ۱۸ میلادی بوده است که بطور کامل از بین نرفته و جا افتادگی در نسخه در فصل ۱۰ در مورد بازگشت اسکندربنه روم آشکاراست.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: «بیا ساقی آن جام رخشنده می»

کمال یا نقصان نسخه: نسخه ترمیم شده و اوراق از جلد جدا و با چسب نواری سفید چسبانده شده است.

تاریخ کتابت: ظاهراً در قرن شانزدهم.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: محمد ابان الله.

سابقه نسخه: [نسخه پیش از این] در بخش آموزش وزارت امور خارجه قرار داشته است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه جا افتادگی‌ها و نظرات در مورد اشعار مختلف ذکر شده و در آغاز نسخه لیست لغات ناآشنا و در پایان نسخه انواع مختلفی از قطعات شعری خسرو دهلوی آمده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۳ سانتیمتر؛ تعداد برگها:

۲۳۱+۲۰۲ برگ؛ تعداد سطور: ۱۱-۱۷ سطر؛ اندازه متن: سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، با کیفیت متفاوت، نازک، کمی مات و به رنگ قرمز - زرد و جنس زبر.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: عناوین نوشته شده در حاشیه با خوشنویسی نستعلیق درشت و توهم.

نوع جلد: شرقی، چرم مراکشی قرمز و با گوشه‌های [=

لچک‌های] منبت کاری و مدال [= ترنج] تزیینی.

(۹۳۷)

۱۰۳. شماره نسخه: B 1985 (Nov. 494)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شرفنامه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه کاملی است با برخی ویژگی‌های ترکیبی که تعداد فصل‌ها در آن افزایش یافته است. این افزایش عمدتاً به خاطر جدا سازی حکایات منحصر به فرد و مثلها و برخی وقایع به همراه فصول دیگر است. در متن

بسیاری ابیات مختلف و تازه و در شعر پایانی تاریخ تألیف اثر ذکر شده است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه:

«که تا از می خوشگوار افکنم

غمی کان گرفته است جان و تنم»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است و در آن تعداد بخش‌ها از ۶۱ به ۶۴ افزایش یافته است. در نسخه اوراقی لکه‌های قهوه‌ای تیره دارد و ترمیم اولیه صورت گرفته اما گوشه کار و چارچوب نسخه ساییده شده است.

تاریخ کتابت: سال‌های ۹۳-۱۷۹۲ میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: میرزا محمد شاه نیشابوری بن ابوالحسن بن نور محمد (شاید) کوکباغبان (؟).

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا وارد روسیه و توسط ایوانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: جا افتادگی‌های موجود در نسخه توسط خود کاتب در حاشیه آمده است [= در حاشیه تصحیح گردیده است] و آغاز و پایان نسخه شامل یادداشت‌ها و قطعات شعر به زبان ازبکی و تاجیکی است و علامت گذاری ایوانف درباره ثبت مکان (بخارا) خرید نسخه و تاریخ آن آمده است و در نسخه تصویر کمرنگ مهریضی شکل است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۳، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۲۰۵ برگ؛

تعداد سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۶×۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، نازک، براق، به رنگ قهوه‌ای روشن.

نوع جوهر: جوهر سیاه و اسامی فصول شنگرف.

نوع خط: نستعلیق شکسته.

نوع جلد: آسیای میانه، رنگ زرد و سبز با نقش برجسته

مدال [= ترنج] و چارچوب و لبه‌های کار از چرم قرمز مراکشی.

(۹۳۸)

۱۰۴. شماره نسخه: C 1138 (Nov. 170)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (شرفنامه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نمونه تصنیف از نسخ مختلف و شبیه نسخه قبلی به شماره B 1985 است. به جز اختلاف خاص و تغییرات در تناوب ابیات است. آغاز نسخه: نیامده است.

نام کاتب: احتمالاً توسط محمد سید بن خواجه صدیق.
سابقه نسخه: توسط و. و. رادلوف و آ. آ. پولوتسلف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در آخر متن یادداشتی متاخرتر با تاریخ‌های مختلف از آن جمله ۸۸۳ تاریخ نگارش نسخه و نام کاتب محمد سید بن خواجه صدیق است. در صفحه اول تصویر مهر بیضی شکل با علائم افسانه‌ای ناخوانا وجود دارد.

اندازه صفحه: ۳۳×۲۳، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۰۵+۴۷+۰۲ برگ؛ تعداد سطور: ۲۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۱، ۱۷×۵، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، ضخیم، مات، رنگ کرمی.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول با شنگرف.
نوع خط: نستعلیق با خطاطی واضح و با خطی متوسط.
نوع جلد: شرقی، چرم قرمز ضخیم، و چارچوبی از چرم قرمز مراکشی.

(۹۴۰)

۱۰۶. شماره نسخه: B 1006 – 6 (842b)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اقبال نامه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه قدیمی و ناقص متشکل از فصول و ترتیب آنها شبیه نسخه قبلی است. با این حال تعدادی فصول اضافی معرفی شده است.

آغاز نسخه:

«برآورنده سقف این بارگاه

نگارنده نقش این کارگاه»

پایان نسخه:

«از آن می‌که جان داروی خوش باد

مرا شربت و شاه را نوش باد»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه قدیمی و ناقص است. ترمیمات اولیه صورت گرفته و متن کمرنگ و صدمه دیده است.

تاریخ کتابت: بیست و دوم می ۱۴۴۵ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: علی محمد بن ابی بکر بن برهان‌الدین ملقب به خواجه خُرد سمرقندی.

سابقه نسخه: یکم آگوست سال ۱۸۹۷ میلادی وارد روسیه و توسط د. ام. گرامنیتسکی به انستیتو وارد شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

پایان نسخه: همانند نسخه به شماره 1985 B است.

کمال یا نقصان نسخه: نسخه رطوبت و نور دیده و لکه‌های تیره و قهوه‌ای مایل به قرمز در نسخه است.

تاریخ کتابت: یازدهم می سال ۱۸۰۰ میلادی.
مکان کتابت: هند.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۴ میلادی از مولتان وارد روسیه و توسط ایوانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در اول و آخر صفحه یادداشت‌های متاخرتر و با محتوی مختلف از جمله علامت گذاری ایوانف در مورد مکان و زمان خرید نسخه است و در حاشیه مطالب جا افتاده در متن نوشته شده است [= در حاشیه تصحیح شده است].

اندازه صفحه: ۱۳، ۲۲×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۰۱+۱۹۷+۰۱ برگ؛ تعداد سطور: ۱۹-۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۵، ۱۷×۸-۱۵، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، کیفیت گوناگون، مات، خشن با رنگ کرمی و برخی اوراق به رنگ گیلایی.

نوع جوهر: جوهر سیاه.

نوع خط: نستعلیق واضح و باریک و توهم و شکسته.

نوع جلد: شرقی، چرم قرمز مراکشی، چارچوب و گوشه‌های [= لچک‌های] کار با تزیینات و مدال [= ترنج] در مرکز و نقش برجسته.

(۹۳۹)

۱۰۵. شماره نسخه: D 408

نام کتاب: اقبال نامه

شرح اجمالی از محتوای اثر: کتابی در خوشبختی و دومین کتاب اسکندر نامه آخرین شعر خمسه نظامی گنجوی است. نسخه ناقص و دارای خوشنویسی و تذهیب هنری است. آغاز فصل ستایش آمیز درباره شاه حذف شده است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه دفتر دوم «اسکندر نامه» از شعر آخر «خمسه» نظامی گنجوی و ناقص است. اوراق با چسب چسبانده شده و ترمیم اولیه در نسخه صورت گرفته است.

تاریخ کتابت: سال‌های ۷۹-۱۴۷۸ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۰۲+۱۳۳+۰۱
برگ؛ تعداد سطور: ۱۳-۲۶ سطر؛ اندازه متن: ۱۲-۲۰×۷-۱۲ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، باکیفیت متفاوت، براق با رنگ کرمی با سفید روشن.

نوع جوهر: جوهر سیاه، اسامی فصول و کلمات مجزا در متن باشنگرف.

نوع خط: نسخ عربی و نستعلیق.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، وشیه سازی از سنگ مرمر ضعیف با چارچوب با چرم قرمز مراکشی.

(۹۴۱)

۱۰۷. شماره نسخه: A 688 (Nov. 139)

نام کتاب: {اشعار شیخ نظامی}

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این نسخه قسمت‌هایی از قصیده، غزل و اشعار تک بیتی آمده است. این نسخه در ترکیب مجموعه شعری «سفینه صائب» قرار دارد.

آغاز نسخه: آغاز متن قصیده: اگر زبانه کشد آتش شراره من

آغاز غزل: «زخم چو بر دل رسید دیده پر از خون چرا»

پایان نسخه:

«محیط چرخ به جوش آید از تفت شراره من

محیط چرخ بجوش آید از تفت شررم»

تعداد برگها: ۴ برگ؛ تعداد سطور: ۱۲-۲۴ سطر.

(۹۴۲)

۱۰۸. شماره نسخه: D 436 (184b)

نام کتاب: کلیات

پدیدآورنده: نویسنده فریدالدین عطار (ابوحمید) محمد بن ابوبکر ابراهیم بن اسحاق نیشابوری (همدانی حاجی خلف) با تخلص عطار که به معنای حرفه عطاری است. وی در نیشابور (خراسان) ۵۶ شوال ۵۱۳ هجری قمری برابر با دوازدهم نوامبر سال ۱۱۲۰ میلادی به دنیا آمد و در سال‌های ۶۲۷ هجری قمری برابر با ۱۲۲۹-۳۰ میلادی از دنیا رفت. تاریخ دقیق زندگی وی هنوز هم مشخص نیست. عطارشاعر و دانشمند و یکی از نمایندگان برجسته عرفان است که میراثی غنی برای دیگر نسل‌ها باقی گذاشت.

شرح اجمالی از محتوای اثر: کلیات حاضر ناقص اما نسخه قدیمی است. شامل ۱۱ اثر که میان آنها دیوان وجود ندارد و دو اثر از این آثار، مثنوی و همچنین (کتاب برگزیده) مختارنامه

است.

آغاز نسخه:

«تذکره»: الحمد لله الذی جعل قلوب العاشقین...

«اشتر نامه»: ابتدا بر نام حی لا یزال صانع اشیاء و ابداع

جلال

«جواهر عزت»: «بنام آنکه نور جسم و جان است خدای

آشکارا و نهان است»

«الهی نامه»: «الهی نامه را آغاز کردم بنامت نامه را سرباز

کردم

«استر نامه»: نیامده است.

«بلبل نامه»: «قلم بردار و راز دل عیان کن سرآغازش بنام

غیب دان کن»

«وصلت نامه»: ابتدا اول بنام کردگار خالق هفت و شش و

پنج و چهار.

«هفت وادی»: «حمد پاک از جان پاک آن پاک را کو

خلافت داد مثنی خاک را»

«بی سر نامه»: «من بغیر تو نه بینم در جهان قادرا پروردگارا

جاودان»

«مصیبت نامه»: «حمد پاک از جان پاک آن پاک را کو

خلافت داد مثنی خاک را»

«منطق الطیر»: «آفرین جان آفرین پاک را آنکه جان بخشید

و ایمان خاک را»

پایان نسخه:

«تذکره»: شیخ گفت نان درویشان میخورند و کار درویشان

میکندند... و الله اعلم بالصواب

«اشتر نامه»: می کند هر نوع او اندیشهها...

«جواهر عزت»: «گوهر ریز است نورت در همه جا

تویی بیجا ز نورت در همه جا»

«الهی نامه»: نیامده است.

«استر نامه»: «زحیرت گر چه در درد سری تو

مده بر باد خود را سرسری تو»

«بلبل نامه»: «زهی عطار خوش گفتار باشی

ز عمر خویش بر خوردار باشی»

«وصلت نامه»: «بیست حق جمله نسخه را از پا کنید

و آن عددها را همه یکتا کنید»

«هفت وادی»: «شوخی و بی‌شرمی ما در گذار

شوخی ما پیش چشم میار»

«بی سر نامه»: «سر بی سر نامه را پیدا کنم

خرد را در خدا دانی یقین داد»
«کنز الرموز»: «باز طبعم نوای دیگر است
بلبل جان را صدای دیگر است»
«هیئت نامه»: «به نام آنکه هستی زو نشان یافت
نفوس ناطقه زو نور جان یافت»
«بلبل نامه»: «بنام خالق بیچون بیچند
منزه ذاتش از تقطیع پیوند»
«مجنون نامه»: «شد زبانم لال در حمد ثنا
هم خدا گوید ثنای خویش را»
«پند نامه»: «حمد بی حد بر خدای پاک را آنکه ایمان داد
مشت خاک را»

«مصباح نامه»: «ای بنامت کارها را افتتاح
نیست بی نام تو در امری فلاح»
«اشتر نامه»: «گر چه جانان مرد را تعلیم اسم
تا عدد پیدا شود بر قسم قسم»
«رساله»: «نیامده است»
«هلاج نامه»: «نیامده است»
پایان نسخه:

«کنز السرار»: «رساند نفع این بر خاص و عامی
که {در} شش صد نود و نه شد تمامی»
«کنز الحقایق»: «سخن با دردتر زین کس ندید است
{که از قلبش چه} خونی می چکد است»
«کنز الرموز»: «بر این بیچاره گی ام رحم بنمای
بدین نادانی و عجزم ببخشی»
«هیئت نامه»: «از دست خلق بیچاره چه آید
توکل جز بویی بردن نشاید»
«بلبل نامه»: «ذهی عطار خوش گفتار بادی
ز گفت خویش برخوردار بادی»

«مجنون نامه»: «ور بمعنی ره روی واصل شوی
ور نه سرگردان و بی حاصل شوی»
«پند نامه»: «هر که آرد این صفتها را بجای
در دو عالم ز عافتش بخشد خدای»
«چون سخن اینجا رسید از جمله باب
ختم شد و الله اعلم بالصواب»
«مصباح نامه»: «با تو گفتم گفتنی ها و السلام
بشنو و در کار بند این را تمام»
«اشتر نامه» مثنوی دوم: «ذات حق شو در فنا باقی تمام
تا نماند هیچ آنجا و السلام»
«رساله»: «تو دانی هر چه خواهی کن که جانی

کاشقان را در جهان شیدا کنم»
«مصیبت نامه»: «می توانی تو ز چندین پنج پنج
دست من گیری و انگارم بسنج»
«منطق الطیر»: «گفت عطار از همه مردان سخن
گر تو مردی هم بخیرش یاد کن»
کمال یا نقصان نسخه: فاصله بین صفحات بعد صفحه
۲۳۴، ۴۹، ۴۷، ۳۷ و با ابیات جا افتاده در نسخه هم مواجه
می شویم.
تاریخ کتابت: بیست و ششم سپتامبر سال ۱۵۹۳ میلادی.
مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: خان محمد.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۲ میلادی از ایران وارد روسیه و
توسط ال. اف. بوگدانف به انستیتو وارد شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه ای: در حاشیه مطالب حذف
شده از نسخه ذکر توسط کاتب شده است همچنین رباعی و
یادداشت های مختلف و یادگارهای که در یکی از آنها (۲۴)
رجب ۱۲۶۲ هجری قمری برابر با ۱۹ ایون ۱۴۵۶ میلادی و
پایتخت (تهران) شیوع و با خبر می دهد و تصویر مهر گرد موزه
آسیایی به تاریخ ۱۸۱۸ میلادی قابل رویت است.
اندازه صفحه: ۳۸×۲۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۳۶۷+۰۱
برگ؛ تعداد سطور: ۲۹ سطر؛ اندازه متن: ۲۲×۱۳،
۶ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، کیفیت مختلف، با سایه روشن مختلف
کرمی رنگ (کل متن)، خاکستری رنگ (بخش ترمیمی).
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول شنگرف.
نوع خط: خوشنویسی و نستعلیق دقیق و تندنویسی.
نوع جلد: چرمی، قهوه ای روشن و کار غیر حرفه ای.

(۹۴۳)

۱۰۹. شماره نسخه: C 1166

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کلیات)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه ناکامل خوشنویسی که
در ترکیب خود با دیگر نسخه D 436 متفاوت است دارای
هشت مثنوی و یک ترجیع بند که در نسخه سابق کلیات وجود
دارد.

آغاز نسخه:

«کنز السرار»: «سپاس و حمد بر خلاق عالم
که از خاکی پدید آورد آدم»
«کنز الحقایق»: «به نام آنکه جان را نور دین داد

نمی دانم دگر باقی تو مانی»
«هلاج نامه»: «که سر کل بگفت اینجا حقیقت
قدم بیرون نهاد آنجا شریعت»

آغاز نسخه با عنوان بسم الله است. در آخرین بخش احکام
خاص حلاج صوفی تفسیر و اصطلاحات توحید، حق، نور و
تجلی است که به بسطامی ارجاع می‌شود.
آغاز نسخه:

اشترنامه: «گرچه جانان مرد را تعلیم اسم
تا عدد پیدا شود بر قسم قسم»
پایان نسخه:

اشترنامه: «ذات حق شو در فنا باقی تمام
تا نماند هیچ آنجا و السلام»
کمال یا نقصان نسخه: ناقص و و آغاز نسخه نیست.
برگ‌هایی از نسخه افتاده چارچوب و گوشه کار با کاغذ آبی -
سبز روشن ترمیم شده است.
تاریخ کتابت: قرن‌های هفدهم - هجدهم میلادی.
مکان کتابت: نیامده است.
نام کاتب: نیامده است.
سابقه نسخه: آسیای میانه (شاید از سمرقند) وارد انستیتو
شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: یا داشت‌های به زبان
فارسی و ازبکی وجود دارد.
اندازه صفحه: ۱۴×۲۳ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها:
۲۰۲+۴۷+۰۲ برگ؛ تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۸،
۱۷×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: آسیای میانه، مات، به رنگ خاکستری.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین شنگرف.
نوع خط: نستعلیق نا مرتب.
نوع جلد: شرقی، چرم قهوه‌ای ضخیم، کار غیرحرفه‌ای.

(۹۴۵)

۱۱۱. شماره نسخه: C 1102 - 6 (Nov. 27)

نام کتاب: اسرار نامه

شرح اجمالی از محتوای اثر: مثنوی فریدالدین عطار که در
ترکیب شرح کلیات قرار دارد این نسخه دارای گزیده‌هایی از
داستان‌های عبرت آموز است و در ترکیب مجموعه
قدیمی C ۱۱۰۲-۶ قرار دارد.

آغاز نسخه «اسرار نامه»: «مشو مغرور گنج و ملک و دینار
که دنیا یاد دارد چون تو بسیار»
پایان نسخه: «نمیرد هیچ بی‌نا دل صغیحی
نه خیزد هیچ کناسی فقیهی»
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در ورق‌های آغازین و

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و دارای هشت
مثنوی و یک ترجیع بند است. نسخه خوب حفظ شده است.
تاریخ کتابت: ظاهراً در سال‌های ۹۵-۱۶۹۴ میلادی.
مکان کتابت: هند.
نام کاتب: شیخ عمر ولد شیخ عبدالله.
سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۵ میلادی و توسط ایوانف به
انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۵۲ فهرست و
مجموعه ابیات مثنوی شامل در کلیات حاضر ذکر شده است
اوراقی فارق از متن که قطعات شاعرانه و یادداشت‌های نوشته
شده میان آنها که زمان خریداری نسخه را (۴ جمادی
الاول ۱۲۱۱ هجری قمری برابر با ۶ دکابر ۱۷۹۶ میلادی) و
صاحبان نسخه را و قیمت نسخه را (۱۲ روپل) ذکر شده است
و تصویر مهر کوچک هشت ضلعی با علائم افسانه‌ای ایرانی
است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۶ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها:
۲۰۲+۴۷+۰۲ برگ؛ تعداد سطور: ۱۶ سطر؛ اندازه متن: ۸،
۱۹×۵، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، براقیت کم، سایه روشن کرم.
نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین شنگرف.
نوع خط: نستعلیق واضح.

نوع جلد: شرقی، چرم مراکشی قهوه‌ای روشن، جلوی کار
مدال [= ترنج] نقش برجسته و دارای لبه‌های مزین و صحاف
نسخه ملا محمد صحاف.

(۹۴۴)

۱۱۰. شماره نسخه: C 1165 (Nov. 292)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (کلیات)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه کلیات نامیده شده
اما ناقص است و فقط سه مثنوی در آن وجود دارد که به
فریدالدین عطار نیشابوری نسبت داده شده است. بطور نمونه
در این نسخه مطالبی از نسخه D 436 وجود دارد. نسخه تا
آخرین بخش جواب مرشد بزرگ با اصل مطابقت دارد و در
ادامه همراه با داستانهای تمثیلی و نتیجه‌گیری مؤلف از آن و
حساب‌های طولانی از تاریخ منصور ابن حلاج است. مثنوی

(۹۴۷)

۱۱۳. شماره نسخه: B 3169 - 6

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اسلامیه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: متن نسخه به نسخه چاپ قازان نزدیکتر و در نسخ خطی مجموعه‌ای شماره ۳۱۶۹B قرار دارد. نسخه شامل آثار معروف الهیات و فقه و از جمله پند نامه شخصی بنام شیخ محمد قرار دارد.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است و برگ‌های از نسخه در طرح‌های چهار تایی و پنج تایی از بین رفته است. و سطرهای پایینی متن در اثر رطوبت قابل خواندن نیستند.

تاریخ کتاب: در قرن نوزدهم.

مکان کتاب: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۴ از تاتارستان میلادی وارد روسیه و در مجموعه هیئت باستان‌شناسی آکادمی علوم شوروی وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برگ‌های از نسخه نظراتی درباره اشعار عربی و فارسی نوشته شده است.

اندازه صفحه: ۱۱، ۲۲×۵ سانتیمتر؛ **تعداد برگ‌ها:** ۷۰+۶۷ برگ؛ **تعداد سطور:** ۲۰ سطر؛ **اندازه متن:** ۱۶×۸، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: آسیای میانه، ضخیم، کرمی رنگ.

نوع جوهر: جوهر سیاه، عناوین فصول شنگرف.

نوع خط: نستعلیق شکسته.

نوع جلد: کارتن، سبز رنگ، و چارچوب و گوشه‌های [= لچک‌های] کار جدید.

(۹۴۸)

۱۱۴. شماره نسخه: B 2927 - 3

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (اسلامیه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه واضح و بدون هیچ گونه فاصله تنظیم شده و به نسخه معرفی شده اصلی نزدیک تر است اما تقسیمات فصل‌ها که در نسخه‌های دیگر وجود دارد در این نسخه رعایت نشده است. نسخه در مجموعه نسخ خطی‌ای قرار دارد که همراه با آن آثار مؤلفان صوفی و مثنوی معروف عطار «پند نامه» نیز معرفی شده است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایانی اسرار نامه تصویرمهرمربعی با علائم عربی و نام رضا قلی خان (هدایت، صاحب سابق نسخه) است.

تعداد برگ‌ها: ۱۶ برگ؛ **تعداد سطور:** ۱۳-۱۲ سطر.

مشخصات نسخه شناسی: به نسخه C-۱۱۰۲ رجوع شود.

(۹۴۶)

۱۱۲. شماره نسخه: B 3674 - 8

نام کتاب: اسلامیه

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل مثنوی‌ای است که به فریدالدین عطار نسبت داده شده و به اصول عقاید اسلامی اختصاص یافته است و حاوی بیش از ۴۰۰ بیت است. در مثنوی مثلها و داستان و مختصری از زندگانی صوفیان مشهور چون: شیخ ذالنون، جنید بغدادی و دیگران را شرح داده است. نسخه در ترکیب نسخ خطی مجموعه‌ای ۸-۳۶۷۴ می‌باشد، جایی که دیگر مثنوی عطاریعی پند نامه قرار دارد.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: نسخه ناقص که با اختلاف جزئی به نسخه قازان نزدیک است. بعد از صفحه ۱۰۸ جا افتادگی و برگ‌هایی از نسخه گمشده که محتوی شرح زندگی شیخ حسن بصری بوده است. جلد نسخه فرسوده شده است.

تاریخ کتاب: اواخر قرن هجدهم.

مکان کتاب: تاتارستان.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۴ میلادی وارد روسیه و در مجموعه هیئت باستان‌شناسی آکادمی علوم شوروی قرار دارد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: درحاشیه نسخه یادداشت متاخرتر و دیدگاهی عمدتاً در مورد اشعار ترکی است.

اندازه صفحه: ۱۶×۲۱ سانتیمتر؛ **تعداد برگ‌ها:** ۱۴ برگ؛ **تعداد سطور:** ۱۵ سطر؛ **اندازه متن:** ۱۹×۱۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: اروپایی، ضخیم، متمایل به زرد، با [آب نقش = واترمارک و] مهر سال تولید (۱۷۹۵) و حروف ЯМВСЯ.

نوع جوهر: نیامده است.

نوع خط: نستعلیق شکسته.

نوع جلد: شرقی، کارتن ضخیم، چارچوب و گوشه‌های [= لچک‌های] کار از چرم قهوه‌ای تیره.

پایانی یادداشت‌های از صاحبان نسخه مربوط به اواخر قرن ۱۷ میلادی و اوایل قرن ۱۸ میلادی است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۴ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۵۸+۰۱+۰۱ برگ؛ تعداد سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۶×۱۰ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، نازک، سایه کرمی.

نوع جوهر: جوهر سیاه، عناوین فصول و ترجمه آنها با شنگرف.

نوع خط: نیامده است.

نوع جلد: چرم قرمز مراکشی و نقش برجسته از آسیای میانه.

(۹۵۰)

۱۱۶. شماره نسخه: B 150 (187a)

نام کتاب: منصور نامه

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل مثنوی است که به فریدالدین عطار نسبت داده شده و شامل بیش از سیصد بیت در دو بخش می‌باشد. در بخش اول دلایل اتهام خیانت صوفی سالمند و در ادامه در دومین بخش به اضطراب اهالی بغداد بخاطر دستورات منصور حلاج پرداخته است.

آغاز نسخه: «بود منصوری عجب شوریده حال

در ره تحقیق او را صد کمال»

پایان نسخه: «بت شکن در راه حقای مرد کار

تا نباشی در قیامت شرمسار»

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: اواخر قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۹۰ میلادی از آسیای میانه وارد روسیه و در توسط آ. ال. کون وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۱ برگ؛ تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۰، ۱۳×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، خاکستری.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول شنگرف.

نوع خط: نیامده است.

نوع جلد: کارتن نازک، سایه روشن خاکستری - قهوه‌ای و با تعمیرات که تازه صورت گرفته است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است.

تاریخ کتابت: سال‌های ۱۸۱۶-۱۸۱۲ میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۴ میلادی از تاتارستان وارد روسیه و در مجموعه هیئت باستان‌شناسی آکادمی علوم شوروی وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه نظرات در میان سطور قابل رویت است. و صفحات آغازین و پایانی شامل یادداشت‌های صاحبان نسخه است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۶ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۵ برگ؛ تعداد سطور: ۱۴ سطر؛ اندازه متن: ۱۵×۹ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، ضخیم، سایه مختلف - خاکستری، کرمی، آبی روشن.

نوع جوهر: نیامده است.

نوع خط: نستعلیق واضح.

نوع جلد: شرقی، کارتن، با چارچوب از چرم قهوه‌ای تیره.

(۹۴۹)

۱۱۵. شماره نسخه: B 149

نام کتاب: پند نامه

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه مشهوری از فریدالدین عطار است که در ترکیب نسخه کلیات نیز آمده است. پیرو ترکها و نزدیک به ترجمه شاعران آذربایجانی است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: فارسی مثنوی: «رحمت حق باد بر روح کسی

کین نصایح را بخوند او بسی»

ترجمه ترکی: «دیدیلر تاریخ دبی‌ای مرد کار

دیدم اشته نه صد و شصت چهار»

کمال یا نقصان نسخه: نیامده است.

تاریخ کتابت: در سال ۱۵۵۶ میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۸ میلادی وارد موسسه شرق‌شناسی آکادمی علوم شوروی و در مجموعه ژ. ال. روسو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحات آغازین و

(۹۵۱)

۱۱۷. شماره نسخه: C 667 – 9 (738dd)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (منصور نامه)

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این نسخه بیش از دویست بیت از مثنوی وجود دارد و ترتیب بخش‌ها رعایت نشده است. با مقایسه این نسخه با نسخه سابق تفاوت زیادی بین این دو نسخه است که در نسخه بعدی آنها را می‌توان یافت. نسخه در مجموعه نسخ خطی که شامل آثار مؤلفان مختلف است آمده است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: متن نسخه خوب نگهداری شده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۸۷۱ میلادی.

مکان کتابت: سمرقند.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۹۰ میلادی از آسیای میانه وارد روسیه و ترسپ آ. ال. کون وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: صفحه اول نسخه بریده و با چسب و همچنین نوار سفید از کاغذ که در آن نشان داده شده نسخه از کوهن خریداری شده است.

اندازه صفحه: ۱۵، ۲۵×۹، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۹ برگ؛ تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۹، ۱۷×۵، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، نازک با سایه کرمی، براق.

نوع جوهر: جوهر سیاه و سطرهای جا افتاده با شنگرف.

نوع خط: نستعلیق واضح.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، چرم مصنوعی قرمز مراکشی با چارچوب و در میانه نسخه مدال [= ترنج] و نقش برجسته و در آن نام حاج ابراهیم صحاف بن خواجه قدیر است.

(۹۵۲)

۱۱۸. شماره نسخه: A 85 (270)

نام کتاب: مختار نامه

شرح اجمالی از محتوای اثر: در این نسخه عنوان وجود ندارد. در بر دارنده نزدیک ۲۰۰۰ رباعی فرید الدین عطار است. در فصل بندی نسخه و مطابق اصول ایدولوژیک عرفانی و اشعار بدون توجه به ترتیب القابایی تنظیم شده است.

آغاز نسخه: «ای پاک تو منز از هر پاکی

قدوسی تو مقدس از ادراکی»

پایان نسخه: «عطار به درد از جهان بیرون شد

در خاک فتاد با دل پر خون شد»

کمال یا نقصان نسخه: نسخه ناقص و مقدمه نویسنده درباره رباعی موجود است.

تاریخ کتابت: قرن چهاردهم.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۹۱ میلادی وارد روسیه و توسط ژ. ال. روسو وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: عنوان فصل اول در فهرست دیرتر ذکر شده که مطابق صفحه بندی اروپایی و همچنین دست خط صاحبان جدیدتر است. تصویر مهربزرگ مربوط به موزه آسیایی در نسخه است.

اندازه صفحه: ۱۳×۱۷ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۲۰۴ برگ؛ تعداد سطور: ۱۳ سطر؛ اندازه متن: ۸، ۱۱×۵، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، ضخیم با سایه روشن زرد - قرمز.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین فصول و رباعیها با شنگرف.

نوع خط: خط نسخ اصلی و واضح.

نوع جلد: مقوایی، بژتیره با گوشه‌ها [= لچک‌ها] و چارچوب از پارچه مشمعی قهوه‌ای.

(۹۵۳)

۱۱۹. شماره نسخه: B 152 – 1 (189a)

نام کتاب: منطق الطیر

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل مثنوی فرید الدین عطار که در ترکیب کلیات نیز وجود دارد. نام دیگر این اثر «مقامات الطیر» است. خوشنویسی قدیمی متن با تقسیمات دقیق فصول بدون تعیین عددی است. محتوی تعداد متعددی از ابیات جالب که با چاپ اصفهان هماهنگی دارد. نسخه در قالب مجموعه نسخ خطی که محتوی آثاری با موضوعات متنوع و از جمله ترجمه قصیده ابن فرید شاعر عرب و سایر مطالب است، قرار گرفته است.

تاریخ کتابت: ماه جمادی الاول ۹۷۵ هجری قمری برابر با سپتامبر سال ۱۵۶۷ میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: محمد بن محمود.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۹۰ میلادی از آسیای میانه وارد روسیه و در توسط آ. ال. کون وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: تصویر مهر کوچک شش

گوش و بادامی شکل که مربوط به یکی از خوانندگان نسخه است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۳ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۴۷ برگ؛
تعداد سطور: نیامده است؛ اندازه متن: ۶، ۱۳×۵، ۵ سانتیمتر.
نوع کاغذ: شرقی، نازک و سایه کرمی رنگ و براق.
نوع جوهر: جوهر سیاه و آغاز گفتار و داستان با شنگرف.
نوع خط: خوشنویسی نستعلیق.
نوع جلد: مقوای، با شیرازه خوب که ترمیم شده و متن بسیار خوب حفظ شده است.

(۹۵۴)

۱۲۰. شماره نسخه: B 151 (188)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (منطق الطیر)

شرح اجمالی از محتوای اثر: در نسخه حاضر خوشنویسی کاملی از متن که در چاپ‌های قبلی می‌باشد ارائه نشده است. در آغاز عنوان می‌شود که مکان استنساخ این نسخه مشخص نشده است. بنابراین نسخه همراه با ابیاتی جدید است. در آغاز گفتار پانزدهم محتوی قسمت نتیجه‌گیری از حکایت معروف درباره شیخ صنعان است که در این نسخه موجود است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: «شوخ و بی‌شرمی ما را در گذار

شوخ ما را پیش چشم [ما] میار»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص است.

تاریخ کتابت: ماه دسامبر سال ۱۶۱۵ میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نساخی اهل کشمیر.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۱۹ میلادی وارد روسیه و توسط ژ.

ال. روسو وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: برجسبی با یادداشتی به زبان فرانسوی درباره نسخه موجود در مجموعه و تصویر مهرچهار گوش با علائم شرقی قرار دارد.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۴۸+۰۲ برگ؛ تعداد سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۹×۱۴ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، سایه کرمی.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین بخش‌ها نیست.

نوع خط: خوشنویسی نستعلیق.

نوع جلد: مقوایی با چارچوب و گوشه‌های از پارچه برزنت

قهوه‌ای و مدال [= ترنج] برجسته شرقی و شبیه قرمز مراکشی.

(۹۵۵)

۱۲۱. شماره نسخه: B 1809 – 2 (Nov. 26)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (منطق الطیر)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه در ترکیب گلچین ادبی B 1809 قرار دارد.
آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: «تو کرمی مطلقای ای کردگار

در گذر از هر چه رفت و در گذار»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه قدیمی و ناقص است. حکایت «آمدن باز» و «در حقه زر» و برخی دیگر از گفتگوها، در آن وجود ندارند. اوراقی هم گمشده است.
تعداد برگها: ۷۰ برگ؛ تعداد سطور: ۲۵ سطر.

(۹۵۶)

۱۲۲. شماره نسخه: C 66 (189)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (منطق الطیر)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه خوشنویسی شده، قدیمی و با متن نسخه چاپ اصفهان نزدیک است. اگر چه دارای ویژگی‌های متفاوتی است.

آغاز نسخه: آغاز نسخه‌کسان با چاپ است.

پایان نسخه: پایان نسخه‌کسان با چاپ است.

کمال یا نقصان نسخه: برگ‌های تحت تاثیر رطوبت و پوشش پایینی از جلد جدا شده است.

تاریخ کتابت: ۲۰ جمادی الاول ۱۰۷۰ میلادی برابر سوم فوریه سال ۱۶۶۰ میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: غیاث الدین محمد.

سابقه نسخه: در سال ۱۸۱۹ میلادی وارد روسیه و توسط ژ. ال. روسو وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در آخر نسخه قصیده سال نو یا بهاریات عطار است. بامهر کوچکی با علائم شرقی که در یکی از آنها اسم غیاث الدین محمد و تصویر مهردایره‌ای شکل با این نام در اول و آخر این نسخه است.

اندازه صفحه: ۲۶×۱۳ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۳۴+۰۵ برگ؛

تعداد سطور: ۱۸ سطر؛ اندازه متن: ۱۷×۶، ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، زرد رنگ.

نوع جوهر: جوهر سیاه و عناوین با شنگرف.

مثنوی که آغاز و پایان آن موجود نیست. این نسخه متن کامل و روشن و مواد لازم را برای آماده سازی چاپ علمی مثنوی عطار را می دهد.

آغاز نسخه: «کرد در شش روز هفت عنجم پدید وز دو حرف آورد نه طارم پدید»
پایان نسخه: «گر چه از دل نیست خالی درد دل چند گویم چون نیم من مرد دل»
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و شروع و پایان متن در آن وجود ندارد.
تاریخ کتابت: اواخر قرن هفدهم — اوایل قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.
نام کاتب: نیامده است.
سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۴ میلادی از شیراز وارد روسیه و توسط ایوانف به انستیتو وارد شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه اول زمان و مکان مالک نسخه وجود دارد.
اندازه صفحه: ۱۲، ۱۸×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۲۱۵ برگ؛ تعداد سطور: ۱۰ (سطر؛ اندازه متن: ۱۴×۸ سانتیمتر).
نوع کاغذ: شرقی، نازک، براق، باسایه روشن کرمی.
نوع جوهر: جوهر سیاه و سر فصل شنگرف.
نوع خط: خوشنویسی نستعلیق.
نوع جلد: شرقی، چرم قهوه‌ای روشن مراکشی.

(۹۵۹)

۱۲۵. شماره نسخه: B 2922

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (منطق الطیر)
شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه قدیمی و ناقص و به صورت غیر حرفه‌ای رونویسی شده است. یک سوم از متن این نسخه قدیمی حفظ شده است. نسخه معمولی است و بدون توجه به نظم خاص در ترتیبات بخش‌ها و ترتیب ابیات تنظیم شده است.
آغاز نسخه: نیامده است.
پایان نسخه: نیامده است.
کمال یا نقصان نسخه: ناقص و اوراق نسخه از جلد جدا شده و سوراخ و لکه‌هایی از رطوبت در آن ایجاد شده است.
تاریخ کتابت: قرن هجدهم میلادی.
مکان کتابت: نیامده است.
نام کاتب: نیامده است.

نوع خط: خوشنویسی نستعلیق.

نوع جلد: شرقی، پوشش از قهوه‌ای روشن مراکشی و مدال [= ترنج].

(۹۵۷)

۱۲۳. شماره نسخه: A 28 (189c)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (منطق الطیر)
شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه کامل مثنوی که در انتهای نسخه به نسخه اصفهان متصل می‌شود. اما برخی ویژگی‌های نسخه را دربر دارد. بنابراین تاریخ تألیف مثنوی و آخرین شعر موجود در این نسخه تاریخ و شعر دیگری است.
آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: «یانصد و هفتاد گذشته ز سال هم ز تاریخ رسول ذوالجلال»
«گفت عطار از همه مردان سخن گر تو مردی هم بخیرش یاد کن»
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه کامل است. اما تعمیرات اولیه در نسخه صورت گرفته و اوراق از هم جدا شده با چسب نواری چسبیده شده اما در کل خوب حفظ شده است.
تاریخ کتابت: اواخر قرن هجدهم
سابقه نسخه: در سال ۱۹۰۶ میلادی توسط موزه آسیا ثبت و توسط و. برشه وارد انستیتو شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه از کاتب نسخه اشعاری نوشته شده و از صاحب تازه نسخه در اولین و آخرین برگها یادداشت‌هایی موجود است و مهر بادامی شکل با علائم شناخته نشده در آن است.

اندازه صفحه: ۱۰×۱۴، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۴۸+۰۱ برگ؛ تعداد سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۱×۶، ۳ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، براق و با سایه کرمی.
نوع جوهر: جوهر سیاه، نام عناوین شنگرف.
نوع خط: نستعلیق واضح.
نوع جلد: شرقی، مقوایی، پوششی چرم، ستون فقرات قرمز مراکشی و کار غیرحرفه‌ای.

(۹۵۸)

۱۲۴. شماره نسخه: B 153 (Nov. 187)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (منطق الطیر)
شرح اجمالی از محتوای اثر: نمونه ناقصی از رو نویسی از

سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۴ میلادی از تاتارستان وارد روسیه و توسط هیئت باستان‌شناسی آکادمی علوم شوروی وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: نیامده است.
اندازه صفحه: ۲۰×۱۷ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۹۴ برگ؛ تعداد سطور: ۱۹ سطر؛ اندازه متن: ۱۴×۹، ۵ سانتیمتر.
نوع کاغذ: کاغذ با علامت آب [= آب نقش = واترمارک].
نوع جوهر: جوهر سیاه و اسامی بخش‌های مختلف با شنگرف.

نوع خط: نستعلیق غیرحرفه‌ای.
نوع جلد: به همراه جلد برای حفاظت از نسخه در چارچوب چرمی به دوقطعه تخته سه لایه متصل شده است.

(۹۶۰)

۱۲۶. شماره نسخه: (B 1980 (Nov. 485)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (منطق‌الطیر)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه قدیمی و کامل منطق‌الطیر که نا هماهنگ آماده شده با دست خط واضح که در آن شماره و نام گفتارها وجود ندارد.
آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: «گفت عطار از همه مردان سخن
گر تو مردی هم بخیرش یاد کن»
کمال یا نقصان نسخه: نسخه کامل اما برگها از جلد جدا شده و متن در شرایط خوبی حفظ شده است.
تاریخ کتابت: قرن هجدهم.
مکان کتابت: بخارا.
نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا وارد روسیه و توسط ایوانف به انستیتو وارد شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در آغاز نسخه از اشعار صوفی الله یار از شعرای صوفی آسیای میانه و شاعر ترک زبان مطالبی نوشته است.

اندازه صفحه: ۱۳، ۲۱×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۵ برگ؛ تعداد سطور: ۱۵ سطر؛ اندازه متن: ۹، ۱۷×۵ سانتیمتر.
نوع کاغذ: کاغذ با [نشان آب نقش = واترمارک با] حروف <РКФЪ> و تصویری از بادبان نیروی دریایی.
نوع جوهر: جوهر سیاه و چارچوب شنگرف.
نوع خط: نستعلیق درشت آسیای میانه.
نوع جلد: شرقی و چرم تیره ضخیم و نقش برجسته.

(۹۶۱)

۱۲۷. شماره نسخه: A 921

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (منطق‌الطیر)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه کاری غیر حرفه‌ای و به صورت گزیده‌ای است نسخه‌ای جالب نه فقط از دیدگاه کاتب بلکه از جهت مطالب گفتارها هم جالب است. همراه این نسخه موارد جالب، واضح و ابیات جدید که نسخه را تکمیل کرده حفظ شده است.

آغاز نسخه: نیامده است.

پایان نسخه: «گفت عطار از همه مردان سخن
گر تو مردی هم بخیرش یاد کن»
کمال یا نقصان نسخه: تعمیرات اولیه روی نسخه صورت گرفته و در حاشیه اوراق نظرات و دیدگاه‌های متفاوت درج و همچنین در برگها رطوبت و لکه آب مشهود است.
تاریخ کتابت: اواخر قرن هجدهم میلادی.
مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: نیامده است.
سابقه نسخه: در سال ۱۹۳۰ میلادی از آسیای میانه وارد روسیه و توسط ان. اف. پاسخین وارد انستیتو شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه تذکرات و مطالب تکمیلی درباره نسخه و در صفحه ۴۹ نسخه مهر گرد با چاپ شرقی و علائم نامشخص وجود دارد.
اندازه صفحه: ۱۰، ۱۶×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۷۳ برگ؛ تعداد سطور: ۱۳-۱۱ سطر؛ اندازه متن: ۱۲×۷، ۵ سانتیمتر.
نوع کاغذ: شرقی، نازک، با کیفیت‌های متفاوت، با سایه روشن زرد.

نوع جوهر: جوهر سیاه و بخشها و عنوان حکایت شنگرف.
نوع خط: نستعلیق درشت و پهن.
نوع جلد: شرقی، مقوایی، چرم قهوه‌ای روشن و با چارچوب و گوشه‌های [= لچک‌های] چرمی و کاری غیرحرفه‌ای.

(۹۶۲)

۱۲۸. شماره نسخه: A 1604 - 1

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (منطق‌الطیر)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه با بریدگی‌های جزئی شامل قسمت‌های مختلفی از مثنوی مشهور محمود شبستری «گلشن راز» است. در آخر نسخه تاریخ تألیف مثنوی عطار (۵۷۳) ثبت شده است.
آغاز نسخه: نیامده است.

و توسط ایوانف به انستیتو وارد شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۵۳ تصویر مهر
بیضی شکل با علائم نامعلوم است.
اندازه صفحه: ۱۲، ۲۰×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها:
۱۳۰+۰۰۲ برگ؛ تعداد سطور: ۱۱ سطر؛ اندازه متن:
۱۴×۸ سانتیمتر.
نوع کاغذ: شرقی، متمایل به رنگ زرد، نازک و مات.
نوع جوهر: نیامده است.
نوع خط: نستعلیق درشت غیرحرفه‌ای.
نوع جلد: مقوایی باترکیبی همانند چرم و نارنجی رنگ و
با مدال [= ترنج]ی نقش برجسته.

(۹۶۴)

۱۳۰. شماره نسخه: B 1944 – 6 (Nov. 362)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (منطق الطیر)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه ناقص است که اوراقی
از آن گمشده و ابیاتی از آغاز و پایان مثنوی نیست. نسخه
توسط کاتب غیرحرفه‌ای با برخی گزینش‌ها و همراه با ابیات
متفاوت و حذف ابیاتی از مثنوی، خاتمه داده شده است. نسخه
حاضر بر اساس نسخه B ۱۵۲ که از بین رفته رونویسی شده
است. نسخه در ترکیب نسخه خطی مجموعه‌ای که در آن
قطعاتی از آثاری با محتوای کلامی واز آن جمله شاعر صوفی
ترک زبان صوفی الله یار قرار دارد.

آغاز نسخه: «عقل اگر از تو وجودی پی برد
لیک هرگز ره بنکته کی برد»
پایان نسخه: «مرد روحانیش گفت ای پیر راه
دردمندی می‌گذشت این جایگاه»
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و ابیات آغازین و
پایانی مثنوی در آن وجود ندارند.
تاریخ کتابت: بعد قرن نوزدهم.
مکان کتابت: نیامده است.
نام کاتب: نیامده است.
سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا وارد روسیه و
توسط ایوانف به انستیتو وارد شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: دست خط کاتب دیگر با
کاغذی قدیمی تراز اثر که تاریخ ۱۳۰۰ هجری قمری برابر با
۱۸۸۲-۸۳ میلادی است.
اندازه صفحه: ۱۳، ۲۱×۵، ۵ سانتیمتر؛ تعداد برگها:
۱۳۷ برگ؛ تعداد سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۹، ۱۶×۸ سانتیمتر.

پایان نسخه: نیامده است.

کمال یا نقصان نسخه: تعمیرات اولیه روی نسخه صورت
گرفته و زمینه کار صدمه دیده و یادداشت‌های متفاوتی در متن
موجود است.
تاریخ کتابت: در ماه ژوئن سال ۱۸۴۸ میلادی.
مکان کتابت: ایران.
نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: و در سال ۱۹۴۰ میلادی وارد روسیه و
توسط آ. آ. پرویتسکی وارد انستیتو شده است.
اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در نسخه یادداشت‌های
یادگاری صاحبان نسخه و همچنین تصویر مهر کوچک گرد با
اسامی اختصاری (آ. چ) درج شده است.
اندازه صفحه: ۱۵×۱۰ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۳۵ برگ؛
تعداد سطور: ۲۱-۱۴ سطر؛ اندازه متن: ۷-۱۲×۶-۱۱ سانتیمتر.
نوع کاغذ: سفید، با کیفیت مختلف، براق، اروپایی، تصویر
چهره‌های تخیلی، نازک.
نوع جوهر: سیاه، و عناوین گفتارها و سخنان افراد با جوهر
قرمز.

نوع خط: نستعلیق شکسته و کوچک و واضح.
نوع جلد: شرقی و با پوششی از چرم قهوه‌ای و خطوط بر
جسته.

(۹۶۳)

۱۲۹. شماره نسخه: B 1989 (Nov. 512)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (منطق الطیر)

شرح اجمالی از محتوای اثر: نسخه ناقص مثنوی و در آغاز
متن بخش مربوط به مقدمه شاعر گمشده و تا حدودی بی‌دقتی و
بی‌توجهی در تقسیمات که در استنساخ این نسخه موجود است که
بر اساس مقایسه با چاپ اصفهان در برخی ابیات اختلاف است.
آغاز نسخه: «چون زمین بر پشت گاو ایستاد راست
گاو بر ماهی و ماهی بر هواست»
پایان نسخه: «در میان خلق تا روز شمار
یاد کردم بس بود این یادگار»
کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقص و در آن بخشی از
مقدمه شعری وجود ندارد.

تاریخ کتابت: قرن‌های هجدهم – نوزدهم.
مکان کتابت: آسیای میانه.
نام کاتب: نیامده است.
سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا وارد روسیه

نوع کاغذ: شرقی، کیفیت مختلف و نازک، متمایل به رنگ زرد، مات.

نوع جوهر: جوهر سیاه و اشعار برگ‌های مجزا با جوهر قرمز.

نوع خط: نیامده است.

نوع جلد: شرقی، مقوایی، طلایی رنگ با مدال [= ترنج] نقش برجسته و چارچوب با چرم قرمز مراکشی.

(۹۶۵)

۱۳۱. شماره نسخه: C 67 (189b)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (منطق الطیر)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه کاری غیرحرفه‌ای و به صورت گزیده است. همراه با ابیات مجزا.

آغاز نسخه: «ابتدا کردم به نام دادگر

منطق الطیر این کتاب معتبر»

«آفرین جان آفرین پاک را

آنکه جان بخشید مشّت خاک را»

پایان نسخه: «مردمی پرسید از آن کس بود زر

مرد را رسوا کند پس زود زر»

کمال یا نقصان نسخه: نسخه خوب حفظ شده است.

تاریخ کتابت: سال‌های ۹۶-۱۸۹۵ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: از آسیای میانه وارد انستیتو شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه مطالب جا افتاده از متن است.

اندازه صفحه: ۱۴، ۲۵×۵ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۸+۰

۸×۶۴ برگ؛ تعداد سطور: ۱۷ سطر؛ اندازه متن: ۱۷×۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، نازک، مات، با سایه روشن زرد رنگ.

نوع جوهر: جوهر سیاه و اسامی گفتار اول و بخش‌ها با شنگرف.

نوع خط: نستعلیق شکسته.

نوع جلد: مقوایی و رنگ سبز روشن با چارچوب و گوشه‌های [= لچک‌های] چرم قرمز مراکشی.

(۹۶۶)

۱۳۲. شماره نسخه: A 67 (239i) - 6

نام کتاب: قصه شیخ صنعان

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه در نسخه خطی

مجموعه‌ای به شماره (1436 - 11. ۱۵۵ - ۶) قرار دارد که در آن مجموعه رباعیات خیام و شاعران دیگر نیز وجود دارد.

آغاز نسخه: «شیخ صنعان پیر عهد خویش بود

در کمالش هر چه گویم بیش بود»

پایان نسخه: «از رهش بردی براه او در آ

چون براه آمد تو همراهی نما»

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه ناقصی از داستان‌های «منطق الطیر» عطار است، که در آن ابیات پایانی متن وجود ندارد و برگ‌ها از جلد جدا شده است

تعداد برگ‌ها: ۱۳ برگ؛ تعداد سطور: ۱۷ سطر.

(۹۶۷)

۱۳۳. شماره نسخه: B 141 (184a) - 1

نام کتاب: دیوان فریدالدین عطار

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل ۳۵۰ غزل و قصیده بدون ترتیب الفبایی تنظیم شده است. نسخه در ترکیب قدیمی‌ترین چاپ دیوان در کتابخانه دانشگاه تهران و دانشگاه کابل و لاهور در آخرین چاپ قرار دارد. نسخه در ترکیب نسخه‌ای مجموعه‌ای است که محتوای دیوان شمس تبریزی است.

آغاز نسخه: «ای روی برکشیده به بازار آمده

خلقی بدین طلسم گرفتار آمده»

پایان نسخه: «عطار از این معنی همی دارد بدل در عالمی

چون می‌نیابد محرمی دل پر سخن افتاده شد»

کمال یا نقصان نسخه: ترمیم اولیه روی نسخه صورت گرفته و اوراق از جلد نسخه جدا شده است.

تاریخ کتابت: دوازدهم ژوئن سال ۱۸۵۰ میلادی.

مکان کتابت: نیامده است.

نام کاتب: حاج بن میرزا علی محمد (تقی تهرانی).

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۳ میلادی از ایران وارد روسیه و توسط ال. اف. بوگدانف به انستیتو وارد شده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه تذکرکاتب نسخه در مورد نسخه و در بخش‌های از اوراق چهار بیتی‌های از بابا طاهر و دیگران است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۲ سانتیمتر؛ تعداد برگ‌ها: ۲۸۰ برگ؛

تعداد سطور: ۲۰ سطر؛ اندازه متن: ۸، ۱۵×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: شرقی، با سایه کرمی.

نوع جوهر: جوهر سیاه و اشعار با رنگ شنگرف.

نوع خط: نستعلیق شکسته.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه نسخه تاریخ نگاری و تاریخ مرگ افرادی چون محمود غزنوی (۱۰۲۸ میلادی) و دیگران آمده است.

اندازه صفحه: ۲۸×۱۸ سانتیمتر؛ تعداد برگها: ۱۷+۱۰ برگ؛ تعداد سطور: ۲۸ سطر؛ اندازه متن: ۱۴، ۲۰×۵ سانتیمتر. نوع کاغذ: شرقی، مات با سایه کرمی. نوع جوهر: جوهر سیاه و اشعار در چارچوب شنگرف. نوع خط: نستعلیق واضح. نوع جلد: بدون جلد.

(۹۶۹)

۱۳۵. شماره نسخه: A 688 (Nov. 139)

نام کتاب: {اشعار} شیخ عطار

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه شامل گزیده‌هایی از دیوان فریدالدین عطار است. نسخه در ترکیب مجموعه شعری «سفینه صائب» به شماره (1576 - 4616) قرار دارد. آغاز نسخه: الای یوسف قدسی برای از چاه ظلمانی... پایان نسخه: «گر از هر پست {!} او خونی چکیدست» تعداد برگها: ۸ برگ؛ تعداد سطور: ۱۴-۱۲ سطر. مشخصات نسخه نگاری: به نسخه شماره ۷ نگاه کنید.

نوع جلد: شرقی و پوشش چرم بژ تیره با گوشه‌ها [= لچک‌ها] و نقش برجسته زینتی و مدال [= ترنج].

(۹۶۸)

۱۳۴. شماره نسخه: C 1611 (Nov. 1302)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق

(دیوان فریدالدین عطار)

شرح اجمالی از محتوای اثر: این نسخه قسمت‌هایی از نسخه قدیمی دیوان فریدالدین عطار است که شامل حدود یک هزار و پانصد بیست قصیده و غزل و رباعی است. آغاز نسخه: «اگر چه پیر تنی بود لیک مور ضعیف بیکدو ماه تنش کرده ذره ذره شمار» پایان نسخه: «این بخت عجب نگر که جمله خلق رو با {؟} رویم نشست و پشتا پشتم»

کمال یا نقصان نسخه: فاصله بعد صفحه ۱۶ است.

تاریخ کتابت: بیست و سوم می سال ۱۶۳۵ میلادی.

مکان کتابت: آسیای میانه.

نام کاتب: نیامده است.

سابقه نسخه: در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا وارد روسیه و توسط ایوانف به انستیتو وارد شده است.

توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی

آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (اس.اس.اس.ار)

انستیتوی شرق شناسی

جلد دهم

(مجموعه‌های ادبی و جنگ‌ها)

تالیف: آ. ف. آکیموشکین

انتشارات ادبیات شرق، مسکو، سال ۱۹۹۳ میلادی

مترجمان: سمیرا اسماعیلی، مژده دهقان خلیلی

زیر نظر: رایزنی فرهنگی ایران در روسیه

با نظارت: محسن حیدری نیا، علی صدراپی خویی، حسین متقی

مقدمه مؤلف (جلد دهم)

جلد دهم از مجموعه «توصیف نسخ خطی فارسی و تاجیکی موسسه شرق‌شناسی» شامل مجموعه آثار ادبی مختلف در ادبیات فارسی تحت عنوان «جنگ»، «سفینه»، «مجموعه» و «دیوان» می‌باشد. تاریخ آغاز گردآوری این مجموعه‌های ادبی در ایران به طور دقیق مشخص نمی‌باشد، اما یکی از کهن‌ترین این مجموعه‌ها با عنوان «مونس الاحرار فی دقایق الاشعار» در سال ۷۴۱ قمری/۱۳۴۱ میلادی توسط «محمد بن بدر جاجرمی» گردآوری شده است که در دهه بیست قرن بیست میلادی در اختیار متخصصان قرار گرفته است، این اثر پس از انتشار توجه بسیاری از محققان ادبیات فارسی را به خود جلب نمود.^۱ علاوه بر این ساختار ترکیبی و دقت به کار رفته در توصیف «مونس الاحرار» دلیلی بر آشنایی گردآورنده با فن گردآوری دیوان اشعار می‌باشد، که بدون شک کار ایشان ادامه سنتی از پیش تعیین شده در ایران می‌باشد.^۲ به عبارتی دیگر، گردآوری مجموعه‌های شعری از قرن چهاردهم میلادی در دنیای ادبیات ایران (به خصوص در غرب و جنوب ایران) مورد توجه قرار گرفت، اما تنها در نیمه دوم تا اواخر قرن هفدهم میلادی، اصول و قوانین مرسوم برای گردآوری اشعار و آثار ادبی به وجود آمد.

گردآوران مجموعه‌های ادبی به سه دلیل به فن حفظ و گردآوری آثار می‌پرداختند: ۱ - در تنظیم مجموعه‌های ادبی، امکان گنجاندن آثار نظم و هم‌نثر کوتاه یا بخش‌هایی از آنها (مثنوی‌های کوتاه، نمونه‌هایی از ترکیب‌های نثر مسجع، ساختارهای قطعه ای، داستانهای کوتاه جذاب، لطیفه‌ها و غیره) وجود دارد. طبق قاعده‌های مرسوم در گذشته، این آثار کوتاه اگر متعلق به دیوان یا کلیاتی قرار نداشته باشند یا بخشی از اثر بزرگ شاعری نباشند، امکان قرار گرفتن در یک مجموعه ادبی را نداشته‌اند. در چنین مواردی، محققان با تکیه بر ویژگی اصلی مجموعه یعنی از نقطه نظر تاریخ ادبیات به توصیف اثر ادبی مذکور می‌پردازند.

۲ - بدیهی است شاعران ایرانی دارای دیوان کامل ادبی، به سبک خاص و به ترتیب قافیه و حروف الفبا دیوان‌های خود را تنظیم می‌نمودند، اما بسیاری از این شاعران مدتها پس از اولین تجربه‌های خود، سبک ترتیب اشعار را خود را تغییر می‌دادند، به عنوان نمونه عبدالرحمان جامی (۱۴۹۲ - ۱۴۱۴ میلادی)، پس از نگارش اول دیوان «قدیمی» (۱۴۶۳ میلادی) خود، بررسی و تغییراتی را در دیوان خود به وجود آورد و این دیوان را بر اساس قوانین فوق گردآوری نمود که منجر به ویرایش دوم اثر گشت. در حال حاضر گرچه اطلاعاتی در مورد چنین دیوان‌های از نظامی گنجوی (وفات ۱۲۰۹ میلادی) به بعد، در دسترس می‌باشد، اما بسیاری از دیوان‌های اولیه از شعرای دیگر بدست ما نرسیده است. ۳ - برخی از شاعران در طول حیات خود، امکان گردآوری دیوان شخصی خود را نداشته‌اند، بعدها این کار توسط شاگردان، علاقه‌مندان یا دوستانشان صورت گرفته است. برای مثال دیوان حافظ شیرازی (وفات ۱۳۸۹ میلادی) به این روش گردآوری شده است.^۳

۱. این اثر در تهران توسط میر صالح طبیبی در سال ۱۹۵۸ (جلد اول) و در سال ۱۹۷۱ (جلد دوم) به چاپ رسیده است.

۲. نظامی عروضی سمرقندی (قرن دوازدهم میلادی) در «چهار مقاله» (تهران، ۱۳۳۴/۱۹۵۵، صفحه ۴۷) و ابوبکر راوندی (اوایل قرن سیزدهم) در «راحه الصدور» (NS.II، GMS، لندن، ۱۹۲۱، صفحه ۵۷) به این سنت اشاره نموده‌اند.

۳. لازم به ذکر است که اساس این کار را بیاضی (نوعی مجموعه و جنگ ادبی. ویراستار) تشکیل داده که متعلق به شاعر با یادداشت‌های دست‌نویس حافظ بوده است.

در چنین مواردی گردآوری این مجموعه‌ها، کمک بسیار زیادی به زبان‌شناسان، نسخه‌شناسان یا ادیبان می‌نماید. این کمک به خصوص در مواردی دارای ارزش بسیار بالایی است که گردآورندگان اقتباسهایی از نسخ اولیه موجود در طول حیات شاعر یا نزدیک به زمان حیات وی انجام داده باشند. در عین حال چنین مجموعه‌هایی، اشعار ناآشنای ادیبان مشهور کلاسیک ادبیات قرون وسطی را در اختیار محققان قرار می‌دهند. برای مثال در کتاب «مونس الاحرار»، ۱۳ رباعی متعلق به عمر خیام، و در «سفینه صائب تبریزی»، قصیده و غزل‌هایی از نظامی گنجوی ذکر شده است، که این آثار پیش از این در اصل دیوان‌های این شاعران نیامده بوده است.

در برخی موارد، با تدوین این مجموعه‌های ادبی، نگارش صحیح برخی کلمات و مصرع‌ها، بیتها یا ترتیب ابیات در شعر یا قسمتی از یک مثنوی برای محققان مشخص می‌گردد. برای مثال، سه غزل حافظ شیرازی که در مجموعه شعر «جنگ احمد وزیر» در یزد در سال ۷۸۳ قمری / ۱۳۸۲ میلادی گردآوری شده است، در جهت تصحیح متن کتاب حافظ به تصحیح «قزوینی / غنی» در سال ۱۹۴۱ میلادی بسیار مفید واقع شدند. در واقع، مقایسه ساده محتوای این مجموعه‌های گردآوری شده با چاپهای پیشین و همچنین با نسخه‌های قدیمی موثق چاپ نشده، کمک‌های فراوانی به محققان ادبی می‌نماید.

علاوه بر این، باید در نظر داشت که گردآورندگان اغلب اشعار مورد پسند خود، خلاصه‌ای از یک تا چند بیت، سطرهای نشان دهنده از ترکیب و موضوع اصلی مجموعه ادبی را برای آثار خود بر می‌گزینند. با نظر به اینکه همه شاعران فارسی و تاجیکی دیوان شخصی خود را گردآوری ننموده‌اند، در آن زمان آثار برخی از شاعران تنها به صورت پراکنده در یادداشت‌های معاصران خود قرار داشت، در نتیجه تنها در سایه تلاشهای گردآوران این دیوان‌ها، این آثار حفظ شده و اکنون به دست ما رسیده است. این امر در مورد شاعرانی که توسط نسل بعد از آنها فراموش شده بودند نیز صادق می‌باشد، بدین ترتیب این بزرگان ادبی به واسطه گردآوری چنین مجموعه‌های ادبی به شهرت بازگشتند.

دیوان‌ها، جُنگها، سفینه‌ها و مجموعه‌های ادبی توسط اشخاص مشهور، علاقه‌مندان شعر و ادبیات (به طور کلی از همه اقشار تحصیل کرده قرون وسطی آن زمان ایران، هند و آسیای میانه) یا برای رفع نیازهای شخصی خود و یا بنا به سفارش، توسط نسخه بردارهای حرفه‌ای گردآوری و بازنویسی شده‌اند. این مجموعه‌ها بر اساس نظر و علاقه گردآورنده تدوین گردیده‌اند. آنها بیش از هر چیز برای آثار معاصر و قدیمی ارزش قایل بوده‌اند. بدین ترتیب، مطالعه ساختار هر مجموعه امکان شناخت سلاقی، گرایشهای ادبی گردآورنده از طریق مقایسه اشعار انتخابی او از آثار کلاسیک و معاصر وجود دارد.

از سوی دیگر سفارش دهنده تدوین یک دیوان ادبی، تقاضاها و علایق جامعه را منعکس می‌کند. زیرا برای گردآورنده و نسخا خ حرفه‌ای، این علایق آشنا تر می‌باشند، چرا که آنان سالها در این زمینه فعالیت نموده‌اند. در واقع، مجموعه‌های ادبی برای خوانندگان معاصر (در زمان و مکان مشخص)، منعکس کننده سلیقه‌ها و مقوله‌های ارزشی گردآورندگان و جامعه آن زمان می‌باشد. بدین ترتیب آلبومها و مجموعه‌های ادبی مورد بررسی، امکان تعیین (البته در مرزهای مشخص) معیارهای ارزشی اقشار تحصیل کرده در خاورمیانه قرون وسطی را بیان می‌دارد.

در واقع با تنظیم یک نمودار آماری ساده از مجموعه‌های ادبی موجود در این کاتالوگ شامل نام یا تخلص شاعر، تعداد اشعار به لحاظ سبک، و با تحلیل نتایج استخراجی از این آمار، سطح محبوبیت شاعران معاصر (و یا کهن) و همچنین طرز سلیقه و علایق گردآورندگان و خوانندگان به خوبی بیان می‌گردد.

البته بسیاری از دیوانها شامل منابع مرجع شاعر و نویسنده نمی‌باشد. تنها مجموعه‌های ادبی که بدون واسطه و سفارش تدوین شده‌اند، امکان قضاوت مستقیم درباره میزان تاثیر هر شاعر و همچنین تاثیر ایده‌های او بر معاصران و نسلهای بعد از خود را بیان می‌دارد.

بدین ترتیب، نگارشها و تدوین‌های متعدد از آثار شاعران یا نمایندگان گروه ادبی خاص در منطقه و در طول زمان مشخص، نشان از «افکار حاکم» در بین اقشار مختلف جامعه تحصیل کرده زمان خود دارد. در این صورت مجموعه‌های شعری تا حد مشخصی دارای رنگ و لعاب ایدئولوژیکی می‌باشند، زیرا دربردارنده ایده‌ها، عقاید موجود در جامعه‌ای آن زمان و مکان می‌باشند.

اغلب این مجموعه‌های ادبی به زبانهای فارسی و تاجیکی نوشته شده‌اند. علاوه بر این کتبی که در آسیای میانه گردآوری شده‌اند، شامل آثار متفاوتی به زبانهای ازبکی و آذربایجانی نیز می‌باشد، و مجموعه‌هایی که در ایران گردآوری شده‌اند، گاه دارای آثار نظم و نثر به زبانهای کردی (شاعران دو زبانه № 27)، به زبانهای آذربایجانی (№ 11)، به زبانهای ترکی (شاعران دو زبانه № 4، 7)، ازبکی قدیم [= چغتایی] (شاعر علیشیر نوایی، № 1) و گویشهای محلی نیز می‌باشند.

مجموعه‌های ادبی جلد دهم نسخ خطی دربردارنده دوره زمانی از اواسط قرن پانزدهم میلادی تا سال ۱۹۱۴ میلادی می‌باشد: قرن پانزدهم شامل ۱ نسخه، قرن شانزدهم شامل ۴ نسخه، (سه نسخه آن دارای تاریخ مشخص می‌باشند)، قرن هفدهم شامل ۳ نسخه (۱ نسخه آن دارای تاریخ مشخص می‌باشند)، قرن هجدهم شامل ۱۱ نسخه (۴ نسخه با تاریخ مشخص)، قرن نوزدهم شامل ۳۲ نسخه (۱۱ نسخه با تاریخ مشخص)، قرن بیستم میلادی شامل ۷ نسخه (۳ نسخه با تاریخ مشخص) می‌باشد. از سوی دیگر، تاریخ اتمام مجموعه ادبی، آخرین تاریخ نگارش شده در کتاب ثبت گردیده است. بدین ترتیب تاریخهای پیشین موجود در توصیف نسخ خطی به عنوان تاریخ اتمام مجموعه ذکر نگردیده است.

مجموعه‌های گردآوری شده در ایران، شامل دوره تاریخی از دهه ۷۰ قرن پانزدهم (№ 1) تا سال ۱۹۱۴ میلادی (№ 54)، مجموعه‌های گردآوری شده در آسیای میانه شامل دوره تاریخی از سال ۱۵۲۹ (№ 3) تا اوایل قرن بیستم (№ 58) میلادی، مجموعه‌های گردآوری شده در ترکیه شامل دوره تاریخی از سال ۱۵۳۸ (№ 4) تا سالهای ۱۷۰۴ - ۱۷۰۳ میلادی می‌باشند.

در واقع قدیمی‌ترین مجموعه ادبی در جلد دهم از «کاتالوگ‌های نسخ خطی موسسه شرق‌شناسی آکادمی علوم شوروی» دارای تاریخ ۱۵۲۹ میلادی (نسخه C 860 - № 3) می‌باشد، اگر چه آغاز گردآوری مجموعه ادبی دیگری تحت شماره (B 243 - № 7) قبل از نسخه شماره ۳ یعنی سالهای ۵۱ - ۱۴۵۰ میلادی شروع شده است، اما تاریخ اتمام آن در اوایل قرن هجدهم میلادی می‌باشد. همچنین جدیدترین مجموعه گردآوری شده در ایران (نسخه A 97 - № 54) در سال ۱۹۱۴ میلادی به ثبت رسیده است.

برخی از این مجموعه‌های ادبی، شامل آثار نظم کوتاه بسیار متنوعی (قصیده، غزل، رباعی و غیره) از آثار برجسته‌ای از شاعران گوناگونی می‌باشد. به عنوان نمونه در نسخه (№ 11 E12) از ۱۰۳ اثر ادبی متفاوت نمونه‌هایی آورده شده است. به طور کلی در ۵۷ نسخه خطی موجود در این کاتالوگ، از ۳۱۴ اثر نثر و نظم مستقل فارسی، نمونه‌ها و توصیفاتی آمده است.

در جلد دهم از نسخ خطی توصیف بیاضها، مجموعه‌های ادبی، بر اساس قوانین «طرح کلی توصیف علمی نسخ خطی» به نگارش «میکلوخا - ماکالایا» در سال ۱۹۵۳ میلادی صورت گرفته است. این طرح توسط میکلوخا - ماکالای با موفقیت برای چاپ اول تنظیم شده بود^۱. این اصول برای توصیف نسخ در چاپهای بعدی نیز به صورت یک قانون باقی ماند. در برخی موارد، تغییراتی نیز بر طرح کلی وارد شده است، تا بتوانند ویژگیهای مطالب نسخ توصیف شده را مطابق با موضوع و محتوای خاص آنها منعکس نمایند^۲. در جلد حاضر نیز تغییراتی بر طرح وارد شده است، زیرا این امر به دلیل ویژگی خاص مطالب نسخ مورد توصیف می‌باشد. به عنوان نمونه در برخی بندهای طرح که اغلب مربوط به توصیف قدمت سنجی نسخ می‌باشد، ویژگی اصلی مجموعه ذکر می‌گردد، تا توجه محققان سریعاً به مکان و زمان ایجاد مجموعه جلب گردد. سپس در هر توصیف، همه اشعار هر شاعر در یک جا با یک نام یا تخلص و با اشاره به تعداد آنها، سبکها و صفحات آنها ثبت گردیده است. همچنین در این جلد بند «اطلاعات نویسنده» ذکر نگردیده است، زیرا همانطور که پیش از این اشاره گردید، جلد دهم از نسخ خطی شامل مجموعه‌های ادبی از نویسندگان متفاوت می‌باشد و نسخه خطی متعلق به یک شاعر خاص به ندرت یافت می‌شود.

۱. نسخه اختصارات کتاب شناسی: میکلوخا - ماکالای را مشاهده کنید.

۲. نسخه اختصارات کتابشناسی: بایفسکی، واراژیکینا، نیازوف و تومنوویچ را مشاهده کنید.

توصیف نسخه‌های جلد دهم

۱۹۰ مهری به نام صاحب پیشین نسخه بدون ذکر تاریخ آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۳۵ میلادی به انستیتو شرق‌شناسی سن‌پترزبورگ^۲ وارد شده است.

اندازه صفحه: ۹×۱۵ سانتیمتر؛

تعداد برگه‌ها: ۱۹۰ برگ؛

تعداد سطور: ۱۳ سطر؛

اندازه متن: ۱۱.۶×۶.۳ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (سمرقندی)، نازک، کرم رنگ می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، اسامی شاعران با جوهر طلایی نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق، زیبا و مرتب.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، عطف قرمز رنگ که بر روی جلد نام «محمد یحیی صحاف» به تاریخ ۱۲۸۳ قمری/ ۶۷ - ۱۸۶۶ میلادی آمده است. صحافی این نسخه خطی در همین سال مورد مرمت و بازسازی قرار گرفته است. صفحات پایانی این نسخه خطی از بین رفته است.

(۹۷۱)

۲. شماره نسخه: A 87 (271)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: اوایل قرن شانزدهم میلادی.

مکان گردآوری: هرات.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل غزلها و رباعی‌هایی منتخب از دیوانهای ۲۲ شاعر فارسی در قرنهای دوازدهم تا پانزدهم میلادی می‌باشد. اشعار این مجموعه بر اساس حروف الفبای قافیه آمده است. در این اثر غزلیات

۲. از این پس در این فهرست به اختصار «انستیتو» گفته می‌شود. (ویراستار)

(۹۷۰)

۱. شماره نسخه: A 936

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

نام گردآورنده اثر: نامشخص می‌باشد.

تاریخ گردآوری اثر: پیش از دهه ۷۰ قرن پانزدهم میلادی.

مکان گردآوری: هرات، در دربار شاهرخ تیمور (۸۰۷ -

۸۵۰ قمری/ ۱۴۰۵ - ۱۴۴۷ میلادی).

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل گزیده‌هایی از دیوانها (غزلها، قطعه‌ها و رباعیهای) ۲۲ شاعر فارسی و تاجیک زبان در قرنهای دوازدهم تا پانزدهم میلادی می‌باشد، که اکثر آنها متعلق به آثار ادبی هرات و خراسان است. بسیاری از غزلهای این مجموعه به صورت اختصاری آمده است، به عنوان مثال تمامی غزلهای امیر خسرو دهلوی به اختصار در ۳ - ۴ بیت آمده است. ترتیب نگارش غزلها در این مجموعه ادبی بر اساس حروف الفبا می‌باشد. این مجموعه ادبی شامل اشعاری از شاعرانی چون کمال خجندی، ابن عماد، ناصر (اصفهانی)، جامی، ابن یمین، شاهی، شمس، عنصری، ملیحی، حافظ، خیام، هلالی و... می‌باشد.

تاریخ کتابت: پیش از دهه ۷۰ قرن پانزدهم میلادی.

مکان کتابت: هرات.

نام کاتب: نیامده است، اما تمامی متن از آغاز تا انتها دارای

یک دست خط می‌باشد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۷۱، ۱۷۵،

۱. همانطور که در مقدمه بالا اشاره شده، در مجموع این ۵۷ نسخه مجموعه‌ای یا ترکیبی که ذیلاً توصیف می‌شوند، جمعاً ۳۱۴ اثر ریز و درشت موجود است که بسیاری از آنها کوتاه و به شکل رقع و یا رساله‌ای موجز می‌باشند. فهرست نویسان در بیشتر موارد، یک سطر از آغاز هر اثر را که همه فارسی هستند (جز موارد معدودی که به عربی یا ترکی می‌باشند) را آورده اند؛ در ترجمه ذیل؛ این سطور اضافه نشده‌اند (ویراستار).

نام گرد آورنده اثر: کاتب و گردآورنده این اثر خطاط مشهور هرات «علی حسین کاتب هروی»، ملقب به «کاتب السلطان» کاتب دربار سلطان حسین بایقرا (۸۴۲ - ۹۱۱ قمری/ ۱۴۳۸ - ۱۵۰۶ میلادی) می‌باشد. گردآوری این اثر برای کتابخانه دربار بخارا سفارش شده بود.

تاریخ گردآوری اثر: سال ۹۳۵ قمری/ ۱۵۲۹ میلادی.

مکان گردآوری: هرات.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل غزلیات شاعران هرات در نیمه دوم قرن پانزدهم میلادی با تمرکز بر شاعر بزرگ علیشیر نوایی می‌باشد. همچنین این اثر دربردارنده اشعار شاعران ایرانی و هندی مشهور در هرات و آسیای میانه می‌باشد. اشعار بر اساس حروف الفبا نگارش شده‌اند. این مجموعه ادبی شامل منتخب اشعاری از خسرو (دهلوی)، حافظ، شاهی، جامی، حسن (دهلوی)، کمال (خجندی)، اهلای، محرمی و... می‌باشد.

تاریخ کتابت: ماه ذی القعدة سال ۹۳۵ قمری/ جولای - آوگست ۱۵۲۹ میلادی.

مکان کتابت: بخارا.

نام کاتب: علی حسین کاتب هروی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱، ۸ مهر به نام صاحبان پیشین نسخه آمده است که در این بین تنها نام «الله محمد علی» خوانا می‌باشد. در صفحه ۵۶ مهری به نام سفیر پیشین روسیه در ایران «شاهزاده دولگاروک» آمده است. در صفحه سفید اول کتاب عبارت «هو مجموعه بخط قِبله الکتاب ملا میر علی استاد مرحوم میر عماد در دارالعلم شیراز ایتباع شد بقیمتی که نمی‌توان نوشت فی تاریخ شهر رمضان المبارک سنه ۱۱۴» نوشته شده است.^۱

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی وزارت امور خارجه روسیه به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳×۲۲ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۵۶ برگ؛

تعداد سطور: اشعار در دو ستون در سمت راست در ۸ سطر و در سمت چپ با ۶ سطر نوشته شده است؛

اندازه متن: ۱۴×۶ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (سمرقندی)، ضخیم و براق کرم رنگ می‌باشد.

شاعران هرات در دربار شاهرخ (تاریخ وفات ۸۵۰ قمری/ ۱۴۴۷ میلادی) و همچنین اشعار علیشیر نوایی گردآوری شده است. این اثر دارای دو بخش می‌باشد، بخش اول شامل صفحات ۱ - ۱۳۰ و بخش دوم (تکمیلی) شامل صفحات ۱۳۱ - ۱۵۳ است. بخش اصلی این مجموعه ادبی شامل منتخب اشعاری از جامی، حسن دهلوی، امیر خسرو، عراقی، حافظ، کمال خجندی، شاهی، اشرف و... است.

تاریخ کتابت: پیش از دهه ۲۰ قرن ۱۶ میلادی.

مکان کتابت: به احتمال زیاد در ایران (خراسان - هرات).

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه صفحات ۵۲، ۶۴، ۶۶، ۶۷، ۷۰، ۷۱، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۱۰۴ - ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۹، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۷ - ۱۵۳ غزلیات، قطعه و رباعیاتی از شاعرانی چون خیام، شیخ ابوالخیر و سخنانی از علی ابن ابی طالب [علیه السلام] آمده است. در صفحه ۹۲، ۹۳ و برگ آخر کتاب مُهری به نام صاحب پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژ. ل. روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶×۱۱ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۵۳ برگ، این نسخه خطی دارای دو صفحه سفید دیگر می‌باشد که بر روی صفحه سفید آغازین فهرست ناقصی از نام شاعران آمده است؛

تعداد سطور: بخش اول دارای ۱۰ سطر در دو ستون و بخش دوم دارای ۶ - ۱۳ سطر در یک تا سه ستون می‌باشد؛

اندازه متن: ۱۱×۵.۷ سانتیمتر در بخش اول، ۱۳×۴.۲ سانتیمتر در بخش دوم،

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، ضخیم و براق کرم رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، ظریف با جلای قرمز رنگ و دارای عطف چرم قرمز رنگ می‌باشد. این نسخه خطی بعدها مرمت و بازسازی گشته (توسط صحاف اروپایی) است.

(۹۷۲)

۳. شماره نسخه: C 860

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

توضیح نام اثر: در یادداشتهای حاشیه این نسخه در صفحه سفید ابتدا عنوان «جنگ» و در صفحه ۱۱ عنوان «مجموعه» آمده است.

۱. سال ۱۱۴۳ قمری صحیح است. در عبارت عربی هم چنین آمده: "قد انتقل بالبيع الشرعی فی ملکه العبد محمد رضا فی سنه ۱۱۴۳" (ویراستار).

در صفحات ۱۳، ۴۱، ۴۳ - ۴۴، ۴۹ - ۸۲ و کاغذ شرقی در صفحات دیگر می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی اشعار با جوهر قرمز نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی مقوایی، صحافی این اثر در اواخر قرن نوزدهم بازسازی شده است.

(۹۷۴)

۵. شماره نسخه: A 48 (217)

نام کتاب: { مجموعه اشعار }

تاریخ گردآوری اثر: اواخر قرن شانزدهم میلادی.

مکان گردآوری: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه ادبی در اصل شامل منتخبی از اشعار مذهبی بسیاری از شاعران فارسی می‌باشد، اما این نسخه خطی تنها بخشی از این مجموعه و دربردارنده اشعار قصیده، غزل و مثنوی از ۵ شاعر ایرانی در مدح حضرت محمد [صلی الله علیه و آله] و ۱۲ امام [علیهم السلام]^۱ می‌باشد. نگارش این نسخه خطی سفارشی بوده است و تمامی صفحات آن به یک دست خط نوشته شده است.

تاریخ کتابت: اواخر قرن شانزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران (آذربایجان شرقی).

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه صفحات ۱۷، ۲۴، ۳۶، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۶۱ و ۶۲ تعداد ۹ غزل (۲ غزل به زبان عربی)، ۵ قطعه و یک رباعی نوشته شده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژ. ل. روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴×۱۲.۳ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۶۴ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و در ۱۴ سطر نوشته شده‌اند؛

اندازه متن: ۱۱×۷.۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، ضخیم و کرم رنگ، براق.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق بسیار باریک و دقیق.

نوع جلد: صحافی مقوایی با روکش چرمی قهوه‌ای می‌باشد. این صحافی در سال ۱۹۵۴ صورت گرفته است.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، اسامی شاعران با رنگ سفید مشخص شده است.

نوع خط: خط نستعلیق زیبا و بسیار آراسته؛ متن کتاب دارای حاشیه‌ای با خطوط سبز، آبی و طلایی است، صفحه ۲۹ و ۱۴ دارای دو تصویر مینیاتور می‌باشد.

نوع جلد: صحافی بسیار زیبا، شرقی، مقوایی، با رویه چرمی قهوه‌ای رنگ و طرحی از حیوان بر روی جلد می‌باشد.

(۹۷۳)

۴. شماره نسخه: A 1617

نام کتاب: { مجموعه اشعار }

نام گرد آورنده اثر: گردآورنده این نسخه کاتب مشهور حبیب الله خان بن جمال الدین اصفهانی است.

تاریخ گردآوری اثر: ۹۴۴ قمری / ۱۵۳۸ میلادی.

مکان گردآوری: بغداد.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه ادبی شامل گزیده‌ای از دیوانهای شعرای فارسی قرن پانزدهم تا سه دهه آغاز قرن شانزدهم میلادی می‌باشد. این اثر بیش از هر چیز شامل اشعار شاعران خراسان، شاعران دربار شاهرخ و سلطان حسین بایقرا است. اشعار این نسخه بر اساس نظم خاصی (موضوعی، نوع، دوره تاریخی و...) طبقه بندی نشده است. این مجموعه ادبی شامل برخی از اشعار جامی، مانی (مشهدی)، اهلای، لسانی، کاتبی، شاهی و... می‌باشد.

تاریخ کتابت: ماه ۱۵ ذوالقعدة سال ۹۴۴ قمری / ۱۵ آوریل ۱۵۳۸ میلادی (به نقل از صفحه ۶۴ب) و به روایت دیگر سال ۹۳۸ قمری / ۳۲ - ۱۵۳۱ میلادی (به نقل از صفحه ۸۲) می‌باشد.

مکان کتابت: بغداد.

نام کاتب: کاتب مشهور حبیب الله خان بن جمال الدین اصفهانی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: پس از ترمیم صحافی این اثر در قرن نوزدهم در حاشیه برخی صفحات اشعاری اضافه گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط م. یو. یونسف در سال ۱۹۴۴ میلادی از تاشکند به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۲. ۷×۲ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۰۲ برگ؛ تعداد سطور: ۱۱ - ۱۳ سطر، صفحه ۱۸ سطر، اشعار در دو ستون نوشته شده‌اند؛

اندازه متن: ۹×۶ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ با دو درجه کیفیت متفاوت، کاغذ اروپایی

۱. افزوده‌های داخل قلاب از ویراستار است.

(۹۷۵)

۶. شماره نسخه: C 692 (842 ab)

نام کتاب: جنگ

توضیح نام اثر: عنوان «جنگ» طبق یادداشت صفحه ۱۱ توسط یکی از صاحبان پیشین این مجموعه ادبی در سال ۱۲۵۴ قمری/ ۳۹ - ۱۸۳۸ میلادی به این اثر داده شده است، از سوی دیگر این اثر در مجموعه نسخ خطی «ب. دورن» با عنوان «کتاب نظم و نثر» آمده است.

تاریخ گردآوری اثر: سال ۱۰۸۴ قمری/ ۱۶۷۴ میلادی.

مکان گردآوری: اصفهان. این اثر به سفارش شیخ علی فندرسکی (مطابق یادداشت صفحه ۱۲۳۹) تدوین گردیده است. شرح اجمالی محتوای اثر: این آلبوم شامل رساله‌های فلسفی و صوفی، همچنین دربردارنده نمونه‌هایی از نامه‌های اداری و شخصی می‌باشد. در این اثر اشعار کوتاه (مثنوی) از ۳۲ شاعر پارسی قرن یازدهم لغایت هفدهم میلادی به ترتیب ذیل آمده است:

I. «انیس الارواح»، عنوان دیگر این اثر «رساله فی مسائل موسیقی» است. نویسنده ابن کاشف الدین محمد ابراهیم یزدی است.

II. نه ترکیب نثر مسجع ادیب و شاعر ملا طغرایی مشهدی که ظاهراً در سالهای ۶۸ - ۱۶۶۷ میلادی بدروود حیات گفته است، اما در کاتالوگ دانشگاه تهران و همچنین در کتاب راهنمای منزوی تاریخ وفات وی ۸۹ - ۱۶۸۸ میلادی ذکر شده است. این نه ترکیب عبارتند از:

۱ - فردوسی، (نام دیگرش: نظم و نثر طغرایی مشهدی در تعریف کشمیر بهشت نظیر)

۲ - الهامیه، (این قسمت اثری عرفانی فلسفی به همراه یادداشت‌هایی که نویسنده در احوال خود نوشته است)،

۳ - رقع که به جهت میرزا بزمی نوشته،

۴ - رقع که در طب هون^۱ به یکی از اعزّه نوشته،

۵ - مجمع الغرایب، (این نسخه ناقص به همراه اختصارات است)، (در تعریف دریچه کَمَم)

۶ - عبرت نامه که به مقیما نوشته،

۷ - معذرت نامه که به میرزا حمزه نوشته،

۸ - دیباچه معیار الادراک، (پیش گفتار این نسخه درباره دیوان حافظ می‌باشد. این نسخه تقریباً برابر با نسخه دیگری معروف به «آهنگ بلبل» یا «جوش بلبل» بسیار نزدیک می‌باشد.

۱. شاید «خون» باشد (ویراستار).

این نسخه ناقص به همراه اختصارات است)،

۹ - رقع که به سیادت پناه میر محمد علیا نوشته.

III. مجموعه‌ای شامل چهارده اثر ادبی منشور از نویسندگان

مشهور «نصیر الدین محمد انعام همدانی» مشهور به نصیر یا «نصیر همدانی» (متوفی ۱۰۳۰ قمری/ ۱۶۲۱ میلادی) می‌باشد. نثر مسجع، وی را در ایران و هندوستان به شهرت زیادی رساند.

شامل صفحات ۲۰ - ۲۲، «نصیرای همدانی در ترغیب پادشاه ایران بدار السلطنه اصفهان نوشته». این بخش در چاپ (FII, XVIII, 1927) با عنوان «دیباچه در وصف حال خود و تعریف اصفهان و مفارقت شاه جنت مکان» آمده است.

شامل صفحات ۲۲ - ۲۳، «رقعه که به میرزا هادی نوشته». شامل صفحات ۲۴ و ۲۴ب، «رقعه که به مظفر حسین نوشته».

شامل صفحات ۲۴ب، «رقعه که به میرزا محمد امین میر جمله نوشته و اسطرلاب».

شامل صفحات ۲۴ب - ۲۵، «طلب نموده دیباچه که بر بیاض یکی از اعزّه نوشته».

شامل صفحات ۲۵ آ و ۲۵ب، «نوشته به یکی از اعزّه اصفهان نوشته».

۷ - شامل صفحات ۲۵ب - ۲۶آ، «رقعه که به میخوان نوشته».

۸ - شامل صفحات ۲۶ آ و ۲۶ب، «و له نسخه مفرح دلگشا که اطبای حکمت اساس».

۹ - شامل صفحات ۲۶ب - ۲۷آ، «رقعه که به میرزا معین میراب اصفهان در طلب آب نوشته».

۱۰ - شامل صفحات ۲۷آ - ۲۸آ، «در مدح امام قلی خان».

۱۱ - شامل صفحات ۲۸آ و ۲۸ب، «رقعه که به مرحومی میر محمد مومن پیشوا نوشته».

۱۲ - شامل صفحات ۲۸ب - ۲۹آ، «دیباچه که بر مرقع یکی از اکابر ایران نوشته».

۱۳ - شامل صفحه ۲۹آ، «به یکی از یاران سخن دان نوشته».

۱۴ - شامل صفحات ۲۹آ و ۲۹ب، «رقعه که در باب غزل طرحی موزون اصفهان نوشته».

IV. این فصل از اثر شامل صفحات ۲۹ب - ۳۲ب مشتمل بر سه نامه و یک پیش گفتار، نثرهای ادبی که دو تا از آنها دارای عنوانهای زیر هستند:

«قاضی عضد در طلب عرق نوشته» و «عرضه داشت عجزه

است.

داستان درباره لشکر ترتیب داده شده توسط «سلطان خلیل آق قویونلو» در سال ۸۸۱ قمری / ۱۴۷۶ میلادی است. XI شامل صفحات ۷۵ ب - ۸۷ آ مشتمل بر «مشارب اذواق» می‌باشد. پیش از «بسم الله» عنوان «شرح قصیده میمیه [= خمیره] ابن فارض مکی علیه الرحمة» آمده است. نویسنده سید علی بن شهاب الدین محمد همدانی (وی در سال ۱۳۸۵ میلادی / ۷۸۶ قمری وفات نمود). وی از علمای مذهبی مشهور و مروج اسلام در کشمیر و بدخشان بوده است. XII این فصل شامل «رساله موسومه بتحفه تصنیف علامه طوسی خواجه نصیر» صفحات ۸۷ ب - ۹۷ آ می‌باشد. نگارش این رساله به «نصرالدین^۱ محمد بن محمد بن الحسن طوسی» (۱۲۷۴ - ۱۲۰۱ میلادی / ۵۹۷ - ۶۷۲ قمری) نسبت داده می‌شود. این اثر در خصوص عروج روح از جسم پس از مرگ می‌باشد.

XIII این فصل شامل ۹۷ آ - ۱۱۰۰ آ «رساله موسومه بنوریه من تصانیف سید علامه میر سید شریف» نویسنده آن عالم مشهور «سید شریف الدین علی بن محمد حسینی حنفی جرجانی» (۱۴۱۴ - ۱۳۳۹ میلادی / ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری) است. XIV این فصل شامل صفحات ۱۰۰ آ - ۱۰۱ آ و مشتمل بر دو نامه به نثر است:

«رقعه که میرزا جلالا سید باقر علوی نوشته» و «جوابی که سید باقر به میرزا جلالا نوشته» است.

XV این فصل شامل صفحات ۱۰۲ ب - ۱۲۵ ب، با عنوان «مجالس المومنین»، نویسنده «قاضی سید نور الله بن سید شریف بن سید نور الله حسینی مرعشی شوشتری» (۹۵۶ - ۱۰۱۹ قمری / ۱۵۴۹ - ۱۶۱۰ میلادی) است.

XVI این فصل شامل صفحات ۱۲۵ ب - ۱۲۶ آ با عنوان «خطبه بی‌نقطه که حکیم نظام الدین احمد بر یکی از مؤلفات خود نوشته» است.

XVII این فصل شامل صفحات ۱۲۶ آ - ۱۲۷ آ با عنوان «رقعه که مرحومی میرزا روزبهان بحکیم مذکور نوشته» است. XVIII این فصل شامل صفحات ۱۲۷ آ با عنوان «ایضا میرزا مرحوم این وقعه را بتقریر شیخ محمد خاتون {آبادی} نوشته» است.

XIX این فصل شامل صفحات ۱۲۷ ب - ۱۲۸ آ شامل «رساله غالب و مغلوب» است، این نسخه رساله‌ای بدون نام

و مساکین دار السلطنه جمال».

V. تعریف کشمیر شامل صفحات ۳۲ ب - ۳۴ آ، نویسنده «عبدالله بن محمد آملی» ملقب به «طالب» یا طلبه است (وی در سال ۲۶ - ۱۶۲۵ یا ۲۷ - ۱۶۲۶ دار فانی را وداع گفت). VI این فصل شامل:

۱ - دیباچه گلزار ابراهیم شامل صفحات ۳۴ ب - ۳۷ ب،
۲ - دیباچه خوان خلیل شامل صفحات ۳۷ ب - ۴۶ آ،
۳ - دیباچه نوری نهال شامل صفحات ۴۶ آ - ۴۹ ب می‌باشد. نویسنده سه اثر ذکر شده فوق نورالدین محمد ترشیزی با لقب ظهوری است (وی در سال ۱۶۱۶ میلادی از دنیا رفت).

VII این فصل شامل:

۱ - صفحات ۵۰ - ۵۱ آ، «سواد فرمانی که از جانب نواب صاحبقرانی شاه عباس ثانی بدولتخوان والی قندهار عز اصدار یافته میرزا طاهر منشی»،
۲ - صفحات ۵۱ آ - ۵۲ ب، «سواد فتح نامه قلعه قندهار»، می‌باشد.

VIII این فصل شامل ۵۲ ب - ۵۹ آ، «مکتوبی که علما ماورا النهر به علما خراسان نوشته‌اند خوابی که ملا محمد مشکک به علما ماورا النهر نوشته» می‌باشد و در مقاله‌ای در خصوص مناظره سنی - شیعه حکومت شاه عباس اول (۱۶۲۹ - ۱۵۷۸ میلادی) است. نویسنده پاسخ به مناظره، «ملا محمد بن فخر الدین علی رستم‌داری» می‌باشد.

(متن نامه و مناظره را در فصل مربوط به ماجراهای سالهای ۱۰۰۲ قمری / ۹۴ - ۱۵۹۳ میلادی آثار اسکندر منشی تاریخ عالم آرای عباسی، مشاهده کنید).

IX این فصل شامل صفحات ۵۹ آ - ۶۱ ب، مشتمل بر دو نامه از مکاتبات شاه عباس اول (۱۶۲۹ - ۱۵۷۸ میلادی) با عبدالمومن خان شیبانی می‌باشد، این دو نامه مربوط به سالهای ۱۰۰۳ قمری / ۹۵ - ۱۵۹۴ میلادی است که به همراه اختصارات آن آمده است. آغاز نامه «مکتوبی که عبدالمومن خان شاه جنت مکان شاه عباس نوشته جواب نامه عبدالمومن خان از جانب خاقان جنت مکان شاه عباس انار الله برهانه» می‌باشد.

X این فصل شامل صفحات ۷۵ ب - ۸۷ آ، مشتمل بر «رساله عرض لشکر» با عناوین دیگر «عرض نامه»، «عرض لشکر فارس» می‌باشد. عنوان فوق پیش از آغاز متن اصلی آمده است. نویسنده «جلال الدین محمد بن سعیدالدین اسعد صدیقی دوانی (۱۵۰۳ - ۱۴۲۷ میلادی / ۸۳۰ - ۹۰۸ قمری)

۱. نصیرالدین صحیح است (ویراستار).

مؤلف، شامل ۹ بخش می‌باشد و شامل شرح امکان پیروزی یا شکست در جنگ‌ها می‌باشد.

XX. این فصل شامل صفحات ۱۲۸ آ و ۱۲۸ با عنوان «فالنامه حضرت امام جعفر صادق (ع)» شامل پیش‌گویی‌ها و روش‌های فال‌گیری می‌باشد.

XXI. این فصل شامل صفحات ۱۲۹ آ - ۱۳۴ با عنوان «دیاچه» است. نویسنده همانطور که ذکر شد «نصیرالدین محمد همدانی» (متوفی در سال ۱۰۳۰ قمری / ۱۶۲۱ میلادی) می‌باشد.

XXII. این فصل شامل صفحات ۱۳۴ آ - ۱۳۷ با عنوان «دیاچه نکاح نامه رضا قلی میرزا» می‌باشد. نویسنده میرزا محمد مهدی خان بن نصیر استرآبادی ملقب به «کوکب» (متوفی در سالهای ۱۱۷۳ قمری / ۶۰ - ۱۷۵۹ میلادی) می‌باشد.

XXIII. این فصل شامل صفحات ۱۳۸ ب - ۲۳۹ آ، و ۲۸۰ ب - ۲۸۱ آ است. این نسخه شامل گزیده‌هایی از قصیده‌هایی از ۲۰ شاعر فارسی در طی قرنهای یازدهم - هفدهم میلادی می‌باشد. اکثر این قصیده‌ها دارای موضوع مذهبی، حضرت محمد و ۱۲ امام است.

XXIV. این فصل شامل صفحات ۲۴۱ ب - ۲۷۴ ب و ۲۷۵، ۲۷۸، با عنوان «لیلی و مجنون» نویسنده مولانا مکتبی شیرازی است. وی پس از سالهای ۲۲ - ۱۵۲۱ میلادی از دنیا رفت.

XXV. این فصل شامل صفحات ۲۸۲ ب - ۳۲۵ آ، این نسخه گزیده‌ای از رباعیات تعداد زیادی از شاعران فارسی زبان می‌باشد.

XXVI. این فصل شامل صفحات ۳۲۶ ب و آ، شامل یادداشتی از دو غزل درباره مدح و ستایش ۱۲ امام شیعه است، که نویسندگی آنها در اینجا به احمد جام (۱۱۴۲ - ۱۰۴۹) نسبت داده می‌شود.

XXVII. این فصل شامل صفحات ۳۲۷ ب - ۳۳۰ ب، با عنوان «فرهاد و شیرین» نویسنده، شاعر فارسی کمال الدین بافقی ملقب به وحشی است، وی در سال ۱۵۸۳ میلادی / ۹۹۱ قمری از دنیا رفت.

XXVIII. این فصل شامل صفحات ۳۴۲ آ - ۳۵۰ ب، با عنوان «سوز و گداز» به نویسندگی مولانا محمد رضا خوشانی ملقب به «نوعی» است، وی در سالهای ۱۶۱۱ - ۱۶۱۰ میلادی / ۱۰۱۹ قمری از دنیا رفت. این اثر پاسخی به «خسرو و شیرین» نظامی گنجوی می‌باشد. این نسخه کامل نیست و شامل

۴۰۲ بیت است.

XXIX. این فصل شامل صفحات ۳۵۲ آ و ۳۵۲ ب، مشتمل بر ۸ رباعی به نویسندگی «میرزا علی خان رضوی» و ۱۱ بیت به نویسندگی «میرزا بدیع نصرآبادی» می‌باشد. تاریخ کتابت: ۲۰ ذوالحجه ۱۰۸۴ قمری / ۲۸ مارس ۱۶۷۴ میلادی.

مکان کتابت: ایران (اصفهان).

نام کاتب: شیخ علی فندرسکی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه بسیاری از صفحات یادداشتها و خاطراتی از صاحبان پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ر. گراف در سال ۱۸۶۷ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴. ۱۵×۲. ۹ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۳۵۲ برگ؛ تعداد سطور: ۲۱ - ۲۲، و گاهی ۱۶ سطر.

اندازه متن: ۲۱. ۱۱×۷. ۴ یا ۲۲. ۱۱×۳. ۴ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (اصفهانی)، نازک، کرم رنگ، برخی صفحات نیز صورتی می‌باشند.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: جلد: صحافی شرقی، مقوایی با روکش چرمی قهوه‌ای و بسیار زیبا می‌باشد. این نسخه در نیمه اول قرن نوزدهم میلادی در ایران بازسازی گردیده و به اشتباه برخی صفحات آن جابه جا گردیده است.

(۹۷۶)

۷. شماره نسخه: B 243 (267)

نام کتاب: {مجموعه}

تاریخ گردآوری اثر: سال ۱۴۵۱ میلادی / ۸۵۵ قمری.

مکان گردآوری: ترکیه.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل تنها آثار منظوم از شعرای فارسی (به خصوص صوفیه) در قرنهای سیزدهم - پانزدهم میلادی است. این اثر مشتمل بر غزل، قصیده، رباعی‌های صوفیانه از ۱۴ شاعر و منظومه محمد شبستری با عنوان گلشن راز می‌باشد. در اواخر قرن شانزدهم تا آغاز قرن هفدهم میلادی یکی از صاحبان پیشین نسخه بخش تکمیلی مشتمل بر یادداشتهایی از آثار صوفی و عرفانی به

بخش‌های منظوم و ۱۶. ۱۱×۵. ۵ لغایت ۱۹. ۱۳×۵ سانتیمتر در بخش‌های مثنوی.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی با دو نوع درجه کیفیت، [کاغذ] کهنه شامل صفحات ۱ - ۱۱۷ و کاغذ نو در صفحات ۰۱، ۱۱۸ - ۱۲۱ می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق درشت، اما صفحات ۱۱۴ - ۱۱۶ خط نسخ.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با عطف و روکش چرمی تیره رنگ.

(۹۷۷)

۸. شماره نسخه: A 688 (Nov. 139)

نام کتاب: سفینه صائب

توضیح نام اثر: گردآورنده عنوان مشخصی برای اثر خود انتخاب ننموده است. به روایت دیگری نام این اثر «انتخاب بیاض شعرای اساتذ» می‌باشد.

نام گرد آورنده اثر: شاعر بزرگ فارسی قرن ۱۷ میلادی محمد علی بن عبد الرحیم تبریزی اصفهانی ملقب به «صائب» (۱۰۱۰ - ۱۰۸۶ قمری / ۱۶۰۱ - ۱۶۷۶ میلادی) می‌باشد. وی از شاعران دربار شاه عباس دوم صفوی و صاحب چندین دیوان فارسی و یک دیوان به زبان [ترکی] آذری است.

تاریخ گردآوری اثر: دهه شصت قرن هفدهم میلادی.

مکان گردآوری: هندوستان.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل اشعاری از ۸۰۰ شاعر فارسی و شامل ۲۰۰۰۰ الی ۲۵۰۰۰ بیت است که در این میان ۵۰۰۰ بیت متعلق به خود شاعر می‌باشد. این نسخه ناقص و تنها شامل حدود ۱۲۵۰۰ بیت از ۵۹۹ شاعر ایرانی، هندی و آسیای میانه به زبان فارسی می‌باشد. این نسخه همچنین شامل اشعار ۵۹ شاعر معاصر پارسی می‌باشد که در این میان نویسنده (صائب) ۵۵ شاعر معاصر زمان خود را از نزدیک می‌شناخته است. غزلیات و قصاید این مجموعه به صورت خلاصه اما رباعیات به صورت کامل آمده است.^۱

تاریخ کتابت: پیش از سال ۱۱۳۶ قمری / اوت - سپتامبر ۱۷۲۴ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: هندوستان شمالی.

زبان‌های عربی، فارسی و ترکی به این اثر اضافه نموده است. تمامی این نسخه خطی با یک دست خط نوشته شده است و بنا به شواهد موجود در کتاب این اثر تنها بر اساس خواسته گردآورنده و بدون سفارش فرد دیگری جمع آوری گردیده است. متن اصلی کتاب شامل:

I. صفحات ۱ - ۲۸ شامل «گلشن راز» به نویسندگی سعدالدین محمود ابن امین الدین عبدالکریم شیبستری (متوفی در سال ۲۱ - ۱۳۲۰ میلادی در تبریز) عالم معروف صوفی می‌باشد. وی نگارش گلشن راز را در سال ۷۱۷ قمری / ۱۸ - ۱۳۱۷ میلادی به پایان رساند که بر اساس نظریه «وحدت وجود» علمای صوفیه نوشته شده است.

II. صفحات ۱۱۸ - ۱۲۱ شامل {کتاب عروض} به نویسندگی شخصی به نام مطهر است. این بخش شامل قوانین عروض در نظام شعری زبان فارسی می‌باشد. نویسنده از اشعار ترکی خود به عنوان نمونه شعری استفاده نموده است.

III. صفحات ۳۰ - ۳۴ شامل «لمعات» به قلم شیخ فخرالدین ابراهیم بن شهریار عراقی (۶۰۹ - ۶۸۸ قمری / ۱۲۱۲ - ۱۲۸۹ میلادی) است. این منظومه درباره عشق عارفانه و مراحلی است که این عشق برای رسیدن به کمال می‌گذرانند. ۶ نقد بر این اثر نوشته‌اند که در این میان نقد «عبدالرحمان جامی» مشهورتر از دیگر نقدها می‌باشد.

IV. صفحات ۳۵ - ۳۷ شامل «تجارب الانسان» می‌باشد. نویسنده این اثر نامشخص است. این نسخه رساله‌ای نه چندان بزرگ درباره زیباشناسی به همراه توصیه‌های عملی در خصوص دستیابی به موفقیت می‌باشد.

تاریخ کتابت: زمان کتابت بخش اصلی نسخه، سه دهه اول قرن پانزدهم میلادی، پس از سال ۸۵۵ قمری / ۱۴۵۱ میلادی؛ زمان کتابت مطالب تکمیلی، اواخر قرن شانزدهم - اوایل قرن هفدهم میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: ترکیه.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱ یادداشتی به زبان فارسی دربردارنده نام ۱۶ شاعر فارسی گردآوری شده در این مجموعه می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژ. ل. روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱. ۱۶×۹ سانتیمتر؛

تعداد برگ‌ها: ۱۲۲ برگ؛ تعداد سطور: ۱۲ - ۱۹ سطر در اشعار دو ستونی و ۱۳ - ۲۸ سطر در بخش‌های مثنوی؛

اندازه متن: ۱۶×۹. ۶ لغایت ۱۹×۱۰. ۵ سانتیمتر در

۱. فهرست نگار روس نام همه این شاعران و تعداد ابیات مربوط به هر کدام را آورده است. (ویراستار)

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. آ. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۴×۸.۱۴ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۲۳۲ برگ؛ تعداد سطور: در سه ستون بین ۱۶ – ۲۲ سطر، هر ستون شعری دارای حاشیه‌ای سبز رنگ می‌باشد؛

اندازه متن: ۱۱.۱۹×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی هندی، نازک به رنگ قهوه‌ای کم رنگ می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق زیبا و هنرمندانه گاهی شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، با چرم قهوه‌ای کم رنگ نازک، صحافی این نسخه بازسازی شده است.

(۹۷۸)

۹. شماره نسخه: I – C 2402

نام کتاب: { مجموعه اشعار }

تاریخ گردآوری اثر: سالهای ۱۱۷۳ قمری / ۶۰ – ۱۷۵۹ میلادی.

مکان گردآوری: افغانستان.

شرح اجمالی محتوای اثر: بخشی از مجموعه، شامل؛ غزلها، رباعیات و مثنوی‌های کوتاه ۱۴ شاعر ایرانی، هندی و آسیای میانه‌ای قرنهای چهاردهم تا هجدهم، به خصوص شاعران قرن هفدهم میلادی می‌باشد. این اثر سفارشی نبوده است، برخی از غزل‌ها نیز در ۲ – ۳ بیت مختصر شده است. این مجموعه ادبی شامل:

I – { حکایت حسن و عشق } بخشی از یک داستان است.

II – «انشا». شامل یک نامه عاشق به معشوقه اش می‌باشد.

III – «مثنوی بیخود» به نویسندگی شاعری ملقب به «بیخود» می‌باشد.

IV – «مثنوی نازک» شامل اشعار عرفانی می‌باشد. این اثر شامل ۱۶۲ بیت است.

آغاز نسخه: «معنبر خامه مشکین شمامه / نوشت از سرگذشت خود نامه».

پایان نسخه: «مشو بسیار گو نازک چو عاقلی / اشارت بس بعدا ز بهر غافلی».

تاریخ کتابت: سال ۱۱۷۳ قمری / ۶۰ – ۱۷۵۹ میلادی.

مکان کتابت: افغانستان (بلخ).

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۴۰ میلادی به

انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۰×۲۰ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۲۴ برگ؛ تعداد سطور: بخش نثر در ۲۲ – ۲۳ سطر و بخش منظوم در ۴ – ۵ ستون و در ۴ – ۷ سطر، اشعار دو ستونی در ۸ سطر و اشعار ۳ ستونی در ۶ – ۱۲ سطر؛ اندازه متن: ۱۵.۷×۳.۲ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی متمایل به رنگ قهوه‌ای.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، و گاهی با جوهرهای رنگی نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی ضخیم قهوه‌ای رنگ.

(۹۷۹)

۱۰. شماره نسخه: A 90 (272)

نام کتاب: منتخب

توضیح نام اثر: در صفحه ۱۶۱ آ این عنوان توسط گردآورنده نوشته شده است.

نام گرد آورنده اثر: گردآورنده «عبید بن احمد» مشهور به «پاپویی» «ساکن شهر دارالمؤمنین کاشان» است.

تاریخ گردآوری اثر: پیش از ۳۰ رجب ۱۱۹۰ قمری / ۱۴ سپتامبر ۱۷۷۶ میلادی، بخش تکمیلی این مجموعه در سال ۱۲۷۷ قمری / ۱۸۶۰ میلادی گردآوری شده است.

مکان گردآوری: ایران (کاشان).

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه برداشتی [= انتخابی] آزاد از اشعار [و در واقع] گلچین ادبی [از اثر] مشهور [به] آتشکده می‌باشد؛ [سراینده اشعار] این گلچین [= منتخب] توسط شاعر فارسی [سرای] به نام لطفعلی آقا خان بیگدلی شاملو اصفهانی با لقب آذر (۱۷۸۱ – ۱۷۲۲ میلادی / ۱۱۳۴ – ۱۱۹۵ قمری) [صورت گرفته] است. این مجموعه شامل دو بخش «غزلیات» از صفحه ۱ – ۱۱۵ ب و بخش دوم با عنوان «رباعیات» از صفحه ۱۱۵ – ۱۶۰ می‌باشد. بخش اول شامل نمونه‌هایی از غزل‌های پارسی به ترتیب الفبای قافیه و بخش دوم شامل ۵۵۱ رباعی به ترتیب الفبای قافیه می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۳۰ رجب ۱۱۹۰ قمری / ۱۴ سپتامبر ۱۷۷۶ میلادی.

مکان کتابت: شهر کاشان.

نام کاتب: خود گردآورنده یعنی «عبید بن احمد» می‌باشد.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در بسیاری از صفحات مهرهایی به نام صاحبان پیشین نسخه آمده است، به عنوان

می‌باشد. ۱۷ منظومه توسط خود گردآورنده نوشته شده است. مجموعه اشعار هر شاعر بر طبق القبای قافیه آمده است. این اثر شامل: اشعار شاعران فارسی، [ترکی] آذری، کردی و ازبکی نیز می‌باشد. بسیاری از غزلها به صورت کامل آمده است، اما بدیهی می‌باشد منظومه‌های بزرگی چون اشعار فردوسی و نوایی مختصر شده است. گاهی نیز وی تنها بر «مطلع» و «مقطع» شعر بسنده نموده است. بیش از نیمی از این اثر به آثار شاعران قرم هفدهم تا هجدهم میلادی اختصاص داده شده است. گردآورنده در تدوین اثر خود از محفل ادبی فرهنگی اصفهان و مکتب «بازگشت» در نیمه دوم قرن هجدهم میلادی پیروی نموده است، زیرا در گردآوری اشعار بر نثر ساده و بی‌تکلف اصرار بیشتری داشته است.

این اثر شامل دو بخش می‌باشد:

I - این بخش شامل آثار ادبی کوتاه است.^۱

II - این بخش شامل ۱۰۳ اثر منظوم و مثنوی بلند است، که عبارتند از:

۱. بخش‌هایی از «گلستان»، نویسنده مشرف الدین (یا مصلح الدین ابو محمد عبدالله بن مصلح الدین یا مشرف الدین شیرازی) ملقب به «سعدی» است، وی در ۲۷ ذوالحجه ۶۹۱ قمری/ نهم دسامبر سال ۱۲۹۲ از دنیا رفت. این نسخه یک اثر زیبا شناسی تربیتی است، که در سال ۶۵۶ قمری/ ۱۲۵۸ میلادی نوشته شده است.

۲. «گل و بلبل»، به نویسندگی «مهجور» می‌باشد.

۳. «حاتم نامه»، نویسنده شاعر محبوب قرن هفدهم، میرزا محمد قلی طرشتی تهرانی ملقب به سلیم است. این شعر دارای مضمون تربیتی اخلاقی است.

۴. {مثنوی}، عنوان دیگر شعر «روضه حاتم» می‌باشد. نام شاعر در متن نیامده است، اما به احتمال زیاد می‌توان این شعر را به میرزا محمد قلی طرشتی تهرانی سلیم نسبت داد.

۵. پیش از متن چنین عنوانی وجود دارد: «طبعی گفته است»، این بخش شعر نه چندان بزرگی (۵۸ بیت) در عشق عرفانی است که نباید آن را با عشق انسانی و زمینی اشتباه گرفت.

۶. {مثنوی}، این نسخه، مثنوی نه چندان بزرگی (۷۰ بیت) بدون نام مؤلف، درباره عشق عرفانی است.

۷. {مثنوی}، نویسنده این شعر جلال فراهانی است. این نسخه معنوی دارای ۳۲ بیت است.

۱. فهرست نگار روس در این قسمت، نام ۱۷۸ شاعر را با شماره صفحه‌ای که مربوط به هر کدام می‌باشد، ذکر کرده است. (ویراستار)

نمونه در صفحه ۱ مهر مربعی در اندازه ۱۲ میلیمتر در ۱۲ میلیمتر به نام «غلام زین العابدین» و در صفحه ۱۱۸ مهری به نام اسمعیل کتاب فروش آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژ. ل. روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰. ۲۰ × ۱۴. ۲ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۶۳ برگ؛ تعداد سطور: ۷ - ۱۸ سطر؛

اندازه متن: ۱۵. ۹ × ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، با نشان [واترمارک/آب نقش] rdinaris. نازک و به رنگ زرد می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق زیبا و دقیق گاهی شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، با روکش چرمی قهوه‌ای رنگ، این نسخه در سال ۱۹۵۶ میلادی در آکادمی علوم روسیه مورد مرمت و بازسازی قرار گرفته است.

(۹۸۰)

۱۱. شماره نسخه: E12 (Nov. 1419)

نام کتاب: گلشن

توضیح نام اثر: این عنوان در صفحه ۳۳۴، به قلم گردآورنده ذکر گردیده است.

نام گرد آورنده اثر: گردآورنده و ناسخ این گلچین «محمد کاظم بن محمد رضا» (۱۱۹۹ قمری/ ۱۷۸۵ میلادی) ملقب به «مهجور» می‌باشد. وی همچنین نویسنده هفت مثنوی و چند شعر دیگر در این مجموعه ادبی می‌باشد. وی شاعر و رجل سیاسی [در] دوره قاجار در ایران بوده است. در صفحه ۹۵ قطع‌ای را به مناسبت پیروزی محمد حسن خان بر فرمانده سابق نادر شاه تقدیم نموده است. در شعری در صفحه ۳۳۴ وی اثر خود «گلشن» را به «نواب خان» تقدیم نموده است.

تاریخ گردآوری اثر: ۲۷ تاریخ از ۳۰ ذی القعدة ۱۱۹۱ قمری/ ۳۰ دسامبر سال ۱۷۷۷ میلادی تا ۵ شعبان ۱۱۹۵/ ۱۳ ژوئن ۱۷۸۵ میلادی.

مکان گردآوری: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: «گلشن»، گلچین ادبی با ارزش بسیار والایی است که مهجور بر روی آن هشت سال کار کرده است. این مجموعه شامل اشعار شاعران از قرن ۱۱ لغایت هجدهم میلادی و همچون کتابخانه‌ای درون یک صحافی است. این اثر شامل ۱۰۳ منظومه منظوم و مثنوی از ۴۷ نویسنده

۸. «تعریف اکبر آباد»، در متن عنوان نیامده است. نویسنده، شاعر معروف قرن هفدهم ابو طالب همدانی کاشانی ملقب به «کلیم» است که در همدان به دنیا آمد و در تاریخ ۲۶ ذوالحجه ۱۰۶۲ قمری/ بیست و هشتم نوامبر ۱۶۵۲ میلادی در کشمیر از دنیا رفت.^۱

۹. «تعریف کشمیر»، در متن، عنوان شعر نیامده است. نویسنده میرزا ابوطالب همدانی کاشانی، ملقب به «کلیم» است. ۱۰. «تعریف کشمیر»، در متن عنوان و نام شاعر نیامده است. نویسنده میرزا علیرضا بن کمال الدین حسین اردکانی شیرازی ملقب به تجلی، وی در سالهای ۱۰۸۸ قمری/ ۷۸ - ۱۶۷۷ قمری از دنیا رفت. ۱۱. «در صفت کوه کشمیر»، این عنوان در متن نیامده است. نویسنده میرزا محمد قلی طرشتی تهرانی سلیم است. این شعر شمال ۱۸۰ بیت است.

۱۲. «ساقی نامه»، این عنوان در متن نیامده است. نویسنده، شاعر فارسی قرن هفدهم میلادی رشیدی تبریزی عباسی مشهور به «رشیدی زرگر» است، وی در سال ۱۰۸۱ قمری/ ۷۱ - ۱۶۷۰ میلادی از دنیا رفت. این نسخه شمال ۳۱۹ بیت است. ۱۳. «ساقی نامه»، این عنوان در متن نیامده است. نویسنده دارای لقب هلالی است.

۱۴. «ساقی نامه»، این عنوان در متن نیامده است. نویسنده میرزا ابوطالب حسین بن میرزا بیک موسوی فندرسکی است. شعر دارای مضمون عشقی با رنگ و لعاب عرفانی است. این منظومه شعری شامل ۱۰۵۰ بیت است.

۱۵. «ساقی نامه»، نویسنده میرزا ابراهیم بن رازی تویسرکانی همدانی ملقب به «ادهم» است، وی در سال ۱۰۶۰ قمری/ ۱۶۵۰ میلادی در هندوستان در دربار شاه جهان از دنیا رفت. این نسخه شمال ۱۰۸ بیت است.

۱۶. «تعریف جنگ فیل شاهزاده اورنگ زیب»، نویسنده میرزا ابوطالب همدانی کاشانی، حکیم است. این شعر به مناسبت مبارزه پسر شاه جهان (۱۶۵۸ - ۱۶۲۸ میلادی) اورنگ زیب با فیل نوشته شده است. این شعر شامل ۸۹ بیت است.

۱۷. «مثنوی»، نویسنده نامشخص می‌باشد، شعری ادبی در خصوص شاه عباس دوم (۱۶۶۶ - ۱۶۴۲ میلادی) در رابطه با لشکرکشی او به قندهار در مقابل ارتش هند تقدیم شده است. این مثنوی شامل ۳۰۱ بیت است.

۱۸. «مثنوی»، شاعر نامشخص می‌باشد و متن آن در خصوص رفتار شاه عباس دوم (۱۶۶۶ - ۱۶۴۲ میلادی)، سخاوتمندی و نیکویی اوست. این مثنوی شامل ۷۸ بیت است. ۱۹. «مثنوی»، نویسنده این اثر نامشخص می‌باشد و در مضمون آن در خصوص شاه عباس دوم و به مناسبت شکار او در مازندران است. این مثنوی شامل ۷۲ بیت است.

۲۰. «بیمار و طبیب»، نویسنده، شاعر فارسی اواخر قرن هفدهم - اوایل قرن هجدهم میلادی، میرزا محمد اصفهانی ملقب به «شریف» است. این مثنوی داستانی شعر گونه درباره مکالمه بین شاعر و پزشک و شامل ۱۰۲ بیت است.

۲۱. «مثنوی»، این نسخه شامل اثر نه چندان بزرگی از شاعری گمنام، درباره عاشقی که به نزد پزشکی رفته است تا فراق یار را در او معالجه کند.

۲۲. «فراق نامه»، دیگر عناوین این اثر، «حسرت نامه» و «سوز و گداز» است. نویسنده میرزا محمد ابراهیم دشتکی شیرازی ملقب به «صفا» است که در اواخر حکومت نادر شاه افشار (۱۷۴۷ - ۱۷۳۶ میلادی / ۱۱۴۸ - ۱۱۶۰ قمری) از دنیا رفت. این بخش شامل ۱۱۵ بیت است.

۲۳. «مثنوی»، نویسنده محمد کاظم بن محمد رضا مهجور است. این شعر درباره برتریهای عشق عارفانه به خداوند، نسبت به عشق زمینی است. این مثنوی شامل ۱۶۴ بیت است. ۲۴. «مثنوی»، نویسنده میرزا ابوالقاسم بن محمد صادق تفرشی ملقب به مجری است که حدود سالهای ۶۷ - ۱۷۶۶ از دنیا رفت. این شعر در پاسخ به شعر میرزا ابراهیم شیرازی ملقب به صفا (شماره ۲۲) نوشته شده است. این مثنوی شامل ۱۵۱ بیت است.

۲۵. «مثنوی»، نویسنده محمد کاظم بن محمد رضا مهجور است. این شعر درباره رنجهای قهرمان در فراق خانه و دوستان و صنم است. این مثنوی شامل ۱۶۰ بیت است.

۲۶. «مثنوی مهجور»، نویسنده محمد کاظم بن محمد رضا مهجور است. این شعر، داستانی درباره عشق است. این مثنوی شمال ۱۰۰۷ بیت است.

۲۷. «لیلی و مجنون»، نویسنده مولانا مکتبی شیرازی است (وی پس از سالهای ۹۲۸ قمری/ ۲۲ - ۱۵۲۱ میلادی) از دنیا رفت.

۲۸. «سبحة الابرار»، نویسنده نورالدین عبدالرحمان بن نظام الدین احمد بن شمس الدین محمد ملقب به «جامی» است. وی ۲۳ شعبان ۸۱۷ قمری/ هفتم نوامبر سال ۱۴۱۴ در روستای خرگرد در حوالی جام به دنیا آمد و نهم نوامبر سال ۱۴۹۲ در

۱. کلیم در دربار تیموریان هندوستان بوده و در آنجا به او لقب ملک الشعرا دادند. این اثر را در باب شهر اکبرآباد و قلاع آن نوشته است. (ویراستار)

میلادی) زندگی می‌کرد، و اواخر سال ۱۷۷۷ یا اوایل سال ۱۷۷۸ میلادی از دنیا رفت. این شعر درباره نصایح پیرمردی به جوانی برای بر حذر بودن از زندگی پر از آسایش و لذت است. از جمله نصیحت‌های وی روی آوردن به راه سخت طریقت و نوشیدن از شراب عرفانی و تلاش در جهت رسیدن به عشق پروردگار می‌باشد. این مثنوی ظاهراً کامل است. شامل ۲۲۹ بیت است.

۳۸. «مثنوی»، ظاهراً نویسنده این شعر کوتاه، نصرالدین محمد انعام همدانی مشهور به «نصیر» یا «نصیر همدانی» است. این شعر درباره شکایت از سختی‌های زندگی است. این مثنوی شامل ۱۰۷ بیت است.

۳۹. «در فتح بنگاله»، این عنوان در متن نیامده است. دیگر عناوین این اثر، «در تعریف بهار» و «جنگ اسلام خان» است. نویسنده میرزا محمد قلی طرشتی تهرانی سلیم (متوفی در سال ۱۰۵۷ قمری/ ۱۶۴۷ میلادی) است. این شعر درباره پیروزی حکومت بنگالی اسلام خان در جنگی در سال ۱۰۴۷ قمری/ ۱۶۳۷ میلادی می‌باشد. این مثنوی که ظاهراً کامل است شامل ۳۶۵ بیت است.

۴۰. «حمله حیدری»، نویسنده میرزا محمد رفیع بن میرزا محمود (یا محمد) مشهدی ملقب به رفیع خان است [و متخلص به باذل]، وی در دهلی به دنیا آمد. این شعر درباره زندگی، امور و معجزات محمد (ص) و اولین خلیفه‌های اوست و به سبک شاهنامه فردوسی نوشته شده است. این مثنوی شامل کمی بیش از ۴۵۰۰ بیت است.

۴۱. «شاهنامه» یا «منتخب شاه نامه حکیم فردوسی»، نویسنده ابوالقاسم منصور (یا حسن، یا احمد) طوسی ملقب به فردوسی است، وی ظاهراً در سالهای ۳۲۹ قمری/ ۴۱ - ۹۴۰ میلادی) به دنیا آمد و بین سالهای (۴۱۰ - ۴۱۶ قمری/ ۱۰۲۵ - ۱۰۲۰ میلادی) از دنیا رفت. این بخش شامل ۹۵۰۰ بیت از اشعار شاهنامه فردوسی می‌باشد.

۴۲. «بوستان»، عنوان دیگر این اثر «سعدی نامه» است. نویسنده مشرف الدین (یا مصلح الدین) ابو محمد عبدالله بن مصلح الدین (یا مشرف الدین) شیرازی سعدی است. بوستان یکی از مشهورترین اثرهای سعدی است و دارای مضمون ادبی و اخلاقی است. این بخش دارای ۱۰ فصل (باب) است که تفاوتی با متن چاپ علی اف دارد.

۴۳. «یوسف و زلیخا»، نویسنده نورالدین عبدالرحمان بن نظام الدین احمد جامی است. این مثنوی شامل شعر پنجم هفت اورنگ و شعر سوم خمسه است. ظاهراً این شعر در پاسخ به خسرو و شیرین نظامی سروده شده است.

هرات از دنیا رفت. این منظومه چهارمین شعر از هفت اورنگ جامی و دومین شعر از خمسه است. این شعر فلسفی - تربیتی از چهل فصل تشکیل شده است.

۲۹. «مثنوی»، این نسخه شمال شعر نه چندان بزرگی از شاعری نا مشخص با موضوع صوفی، و دارای ۳۴۰ بیت است. ۳۰. «قضا و قدر»، نویسنده میرزا محمد قلی طرشتی سلیم است. این مثنوی شامل یکی از محبوبترین اشعار سلیم موضوع مذهبی - فلسفی، و شامل ۲۸۲ بیت است.

۳۱. «قضا و قدر»، عنوان این نسخه در متن نیامده است. نویسنده، حکیم رکن الدین مسعود کاشانی بن حکیم نظام دین علی شیرازی مشهور به حکیم رکن و ملقب به «مسیح» است. وی به عنوان طبیب و شاعر در دربار شاه عباس اول خدمت می‌نمود. وی در سال ۱۰۶۶ قمری/ ۱۶۵۵ میلادی در کاشان از دنیا رفت. این مثنوی شامل ۶۶ بیت است.

۳۲. «مثنوی کلیم در افتادن او از سطح بام»، دیگر عناوین این اثر، «شکست پا» و «شکست دست» هستند. عنوان اثر در متن نیامده است. نویسنده میرزا ابوطالب همدانی کاشانی کلیم است. این نسخه شامل مثنوی کوتاهی درباره پریدن شاعر از پشت و بام و آسیب دیدن دست و پای وی می‌باشد. این مثنوی شامل ۷۰ بیت است.

۳۳. «مثنوی»، شاعر این مثنوی گمنام می‌باشد. این شعر درباره شکایت از مشکلاتی است که سرنوشت برای شاعر بوجود آورده است. این مثنوی شامل ۴۰ بیت است.

۳۴. «مثنوی»، این نسخه شامل شعر نه چندان بزرگی از شاعر گمنامی درباره دست شکسته اوست. در این مثنوی ۶۰ بیت وجود دارد.

۳۵. «مثنوی»، این بخش شامل مثنوی نه چندان بزرگی از شاعر گمنام که در آن شاعر از نا عدالتی سرنوشت نسبت به خود شکایت می‌کند. این مثنوی شامل ۴۹ بیت است.

۳۶. «دُر دوست»، این عنوان و نام نویسنده در متن نیامده‌اند. نویسنده میرزا حسن اصفهانی ملقب به واهب است. وی در سالهای ۱۰۳۸ - ۱۰۵۲ قمری/ ۱۶۴۲ - ۱۶۲۹ میلادی به عنوان وزیر در یزد بود و در همانجا از دنیا رفت. این شعر درباره شکایت شاعر از مصیبت‌های زندگی است. ظاهراً این نسخه کامل نیست و شامل ۱۲۰ بیت است.

۳۷. «بهاریه»، دیگر این عنوانهای این اثر، «پیر و جوان»، «مکالمه پیر و جوان» و «بهار خزان» هستند. نویسنده میرزا نصیرالدین محمد طبیب حسینی اصفهانی مشهور به محمد نصیر است. او در دوره محمد کریم خان زند (۱۱۶۳ - ۱۱۹۳ قمری/ ۱۷۷۹ - ۱۷۵۰

۴۴. «شرف نامه»، عنوان دیگر این اثر «اسکندر نامه بری» است. نویسنده ابو محمد الیاس بن یوسف بن زکی مؤید گنجوی ملقب به نظامی است. وی در گنجه در سالهای ۵۳۶ - ۵۳۷ قمری/ ۱۱۴۳ - ۱۱۴۱ میلادی به دنیا آمد و همانجا در سال ۶۰۶ قمری/ ۱۲۰۹ میلادی از دنیا رفت. این مثنوی بخش اول از پنجمین شعر نظامی یعنی اسکندر نامه است. این شعر درباره ماجرای افسانه‌ای لشکرکشی اسکندر مقدونی است.

۴۵. «مثنوی ناصر علی»، این عنوان در متن نیامده است. عناوین دیگر این اثر «ساغر کش لطف ازلی»، «نقاش و صورت» و «شیر نقاش» هستند. نویسنده میر نصیر علی سرهندی ملقب به علی است، وی در دهلی در سال ۱۱۰۸ قمری/ ۱۶۹۷ میلادی از دنیا رفت. این شعر دارای مضمون عارفانه - مذهبی است که تحت تاثیر مثنوی معنوی جلال الدین رومی نوشته شده است. این نسخه ناقص و شامل ۶۸۵ بیت است.

۴۶. «سوز و گداز»، نویسنده مولا محمد رضا خبوشانی ملقب به «نوعی» است، وی در سالهای ۱۰۱۹ قمری/ ۱۱ - ۱۶۱۰ میلادی از دنیا رفت. این مثنوی شامل ۵۲۸ بیت است.

۴۷. «حسن گلو سوز»، نویسنده رشید تبریزی عباسی مشهور به رشید یا رشید زرگر است. این مثنوی دارای مضمون ادبی - تربیتی است. این مثنوی شامل ۳۴۸ بیت است.

۴۸. «نگارستان چین»، نویسنده سید احمد ملقب به سند است. این نسخه شامل شعر حماسی - مذهبی درباره رفتن امام حسن [علیه السلام به چین] و [داستان] نرگس خاتون و دارای ۲۷۰ بیت است.

۴۹. «چاه وصال»، ظاهراً نویسنده ملا مهد گلپایگانی ملقب به شعله است. وی در سال ۱۱۲۴ قمری/ ۱۳ - ۱۷۱۲ میلادی به دنیا آمد. این بخش شامل شعر کوتاهی از وی به تقلید از شاعرانی چون وحشی بافقی (سال وفات ۱۵۸۴ میلادی) و علی رضا تجلی (سال وفات ۶۸ - ۱۶۶۷ میلادی) نوشته شده است. این نسخه ناکامل، و شامل ۱۸۳ بیت است.

۵۰. «مثنوی»، نویسنده دارای لقب ادبی رازی است. این شعر دارای موضوع عشق است. این مثنوی شامل ۳۳۸ بیت است.

۵۱. «مثنوی»، نویسنده میرزا محمد کاظم بن محمد رضا، مهجور است. این نسخه شامل مثنوی کوتاهی (۲۵ بیت) درباره شکایت شاعر از تنهایی و فراق از دوستان است.

۵۲. «مثنوی»، نویسنده فرد شوشتری است. اطلاعاتی از شاعر در دسترس نیست، احتمالاً وی شاعر محلی بوده است،

این مثنوی درباره تحسین شهر شوشتر و شامل ۱۵ بیت است. ۵۳. «حیرت الابرار»، نویسنده نظام الدین میر علی شیر بن امیر غیاث الدین ملقب به نوایی یا فانی، بنیانگذار ادبیات کلاسیک ازبکی [= چغتایی] است که نهم فوریه سال ۱۴۴۱ میلادی در هرات به دنیا آمد، و ۳ ژانویه سال ۱۵۰۱ میلادی در همانجا از دنیا رفت. این شعر در سال ۱۴۸۳ با تاسی از مخزن الاسرار نظامی سروده شده است و شامل حدود ۴۰۰۰ بیت، و اولین شعر در خمسه نوائی است. این مثنوی شامل ۳۵۷ بیت از این شعر است.

۵۴. «بحر طویل»، این نسخه شامل ۴ اثر با نویسنده نا مشخص است. دو اثر اول به زبان فارسی و دو اثر دیگر به زبان [ترکی] آذری نوشته شده‌اند.

۵۵. «بحر طویل»، نویسنده محمد نصیر شیرازی ملقب به میرشاد است.

۵۶. «کتاب بهرام آقا»، نویسنده این اثر گمنام می‌باشد. این اثر نثر افسانه‌ای با محتوای مذهبی که از شاه عباس اول (۱۶۲۹ - ۱۵۸۷ میلادی) یاد می‌کند. بخشی از متن به زبان فارسی و بخشی دیگر به زبان [ترکی] آذری است.

۵۷. این نسخه شامل دو نثر است که نثر اول شامل «افسانه‌ای درباره حضرت موسی [علیه السلام]» و بخش دوم «درباره خار کنی به نام حسن» است.

۵۸. این نسخه شامل قسمتهایی از ۳ نامه خصوصی است. ۵۹. «فرهاد و شیرین»، نویسنده نظام الدین میر علی شیر ابن علی غیاث الدین کیچکن، ملقب به «نوایی» و متخلص به «فانی» یا «فانی» است.

این نسخه شامل شعر سوم از خمسه نوایی در سال ۱۴۸۴ میلادی در پاسخ به خسرو و شیرین نظامی نوشته شده است. این مثنوی شامل قسمتی از شعر (۳۵۶ بیت) است.

۶۰. «سبعه سیاره»، دیگر عناوین این شعر، «هفت پیکر»، «هفت منظر» و «بهرام و دلارام» هستند. نویسنده، نظام الدین میر علی شیر ابن علی غیاث الدین کیچکن، ملقب به «نوایی» است. این مثنوی شامل شعر ۴ خمسه نوایی است که در سال ۱۴۸۴ میلادی در پاسخ به هفت پیکر نظامی [به زبان ازبکی قدیم = چغتایی] نوشته است. این مثنوی شامل قسمتی از شعر (۳۸۶ بیت) است.

۶۱. «بنگ و باد»، نویسنده، شاعر برجسته آذربایجانی محمد بن سلیمان بغدادی ملقب به فضولی است. وی در سال ۱۵۵۶ میلادی از دنیا رفت. این شعر به صورت مثنوی درباره مناظره حشیش و شراب و تاثیر آنها بر روی انسان است. این

میلادی نوشته شده است و شامل ۴۵۷۰ بیت است. این بخش کامل و دارای تفاوت‌هایی نسبت به چاپ وحید دستجردی (تهران ۱۹۳۶ میلادی) است.

۷۰. «ساقی نامه»، نویسنده مولانا نورالدین محمد ترشیزی ملقب به ظهوری است. وی در سالهای ۱۶۱۶ میلادی از دنیا رفت.

این شعر شامل ۴۵۰۰ بیت است، اما نسخه حاضر کامل نیست و تقریباً نیمی از شعر را در بردارد.

۷۱. «وصف قحط»، عناوین دیگر این اثر «قحطیه» و «در باب قحط دکان» است. نویسنده میرزا ابوطالب همدانی کاشانی، کلیم است. این اثر درباره قحطی و گرسنگی نوشته شده است. این مثنوی شامل ۱۴۳ بیت است.

۷۲. {مثنوی‌ها}، این عنوان در متن نیامده است. نویسنده میرزا محمد قلی طرشتی تهرانی، سلیم است. قسمت اول (یا مثنوی) شامل ۲۰ بیت است. قسمت سوم شامل ۱۰۲ بیت است.

۷۳. {مثنوی}، این نسخه شامل مثنوی نه چندان بزرگی (۶۱ بیت) از شاعر گمنامی درباره زمین لرزه در شهر تبریز نوشته شده است.

۷۴. «خسرو و شیرین»، نویسنده میرزا محمد صادق موسوی اصفهانی ملقب به نامی است. وی در سالهای ۹۰ - ۱۷۸۹ میلادی از دنیا رفت. این نسخه شامل شعری به نام خسرو و شیرین است که با تأسی از نظامی نوشته شده، و شامل ۳۷۰۰ بیت است. این نسخه کامل است.

۷۵. «گل و بلبل»، نویسنده میرزا ابوالقاسم بن محمد صادق تفرشی، هجری است. این نسخه شامل شعر نه چندان بزرگی است درباره عشق گل و بلبل به یکدیگر می‌باشد، و شامل ۲۴۳ بیت است.

۷۶. {مثنوی}، نویسنده میرزا ابوالقاسم بن محمد صادق تفرشی، هجری است. این نسخه شامل یک مثنوی با موضوع گل و بلبل و عاشقانه، و شامل ۱۱۷ بیت است. در این میان شاعر ۶ بیت نیز از غزل سعدی در پایان اثر خود آورده است.

۷۷. «فرهاد و شیرین»، نویسنده جمال الدین محمد بن زین الدین (یا بدرالدین) علی شیرازی ملقب به عُرفی (۱۵۹۱ - ۱۵۵۶ میلادی) است. این نسخه مثنوی دارای سبک رمانتیک است که تحت تأثیر خسرو و شیرین نظامی نوشته شده است. در ظاهر این نسخه کامل، و شامل ۴۳۲ بیت است.

۷۸. {مثنوی}، این نسخه شامل شعری از شاعری گمنام است و تحت تأثیر خسرو و شیرین نظامی نوشته شده است. این مثنوی شامل ۱۷۸ بیت است.

بخش مختصر و تنها شامل ۳۷۵ بیت است.

۶۲. «گل گشتی»، نویسنده میر عبدالعلی بن میر محمد مؤمن حسینی اصفهانی ملقب به «میر نجات اصفهانی»، مشهور به میرنجات است، وی در حدود سالهای ۱۵ - ۱۷۱۴ میلادی از دنیا رفت. این مثنوی شامل شعر غنایی درباره گشتی است. این مثنوی ناقص و شامل ۲۴۰ بیت است.

۶۳. «دوازه بند»، نویسنده یکی از محبوبترین شعرای نیمه دوم قرن شانزدهم میلادی، مولانا سید علی بن خواجه احمد کاشانی ملقب به محتشم است، وی در سالهای ۸۸ - ۱۵۸۷ میلادی از دنیا رفت. این شعر مرثیه‌ای در وصف شهادت امام حسین [علیه السلام] در کربلا (در سال ۶۸۰ میلادی) است که به شکل ترکیب بند نوشته شده است. این شعر دارای ۶۴ بیت است.

۶۴. «سد اسکندری»، نویسنده نظام الدین میر علی شیر ابن علی غیاث الدین کیچکنه، ملقب به «نوایی» است. این مثنوی پنجمین شعر از خمسه نوایی است که در سال ۱۴۸۵ میلادی در پاسخ به اسکندر نامه نظامی [به زبان ازبکی قدیم = چغتایی] نوشته شده است. این نسخه شامل بخش ادبی کوتاهی از شعر (شامل ۴۵۱ بیت) است.

۶۵. «یوسف و زلیخا»، نویسنده متعلق به قرن هفدهم میلادی «ملا محمد محمد رضا بیک نسائی» ملقب به «خاوری شیرازی» است. این نسخه شامل بخشی از شعری است که در پاسخ به شاعر مشهور، جامی (۱۴۹۲ - ۱۴۱۴ میلادی) نوشته شده، و دارای ۸۱۴ بیت است.

۶۶. «یوسف و زلیخا»، نویسنده متعلق به قرن شانزدهم، حسین افندی ملقب به ضمیری است. این شعر کامل نیست و در پاسخ به شاعر حمدی (سال وفات ۱۵۰۹ میلادی) نوشته شده، و دارای ۷۸ بیت است.

۶۷. «مجنون و لیلی»، نویسنده نظام الدین میر علی شیر ابن علی غیاث الدین کیچکنه، ملقب به «نوایی» است. این بخش شامل شعر دوم از خمسه نوایی است که در سال ۱۴۸۴ میلادی در پاسخ به شعر نظامی «لیلی و مجنون» [به زبان ازبکی قدیم = چغتایی] نوشته شده، و شامل بیش از سه هزار و پانصد بیت است. این شعر ناقص و تنها شامل ۷۲۹ بیت است.

۶۸. «مخزن الاسرار»، نویسنده ابو محمد یوسف بن زکی مؤید گنجوی نظامی است. این مثنوی شامل ۲۲۶۰ بیت است. ۶۹. «هفت پیکر»، عنوان دیگر این اثر «بهرام نامه» است. نویسنده ابو محمد یوسف بن زکی مؤید گنجوی نظامی است. این نسخه شامل چهارمین شعر از خمسه نظامی در سال ۱۱۹۷

۷۹. «خسرو و شیرین»، عنوان دیگر این نسخه «داستان باغ» است. نویسنده خواجه شرف الدین آقا بن خواجه خواجگی تهرانی ملقب به شاپور است. این شعر تحت تاثیر شعر نظامی نوشته شده است، نویسنده کتاب خود را تا آخر به پایان نرسانده است. ظاهراً نسخه کامل این شعر ۲۲۳ بیت است.

۸۰. «خسرو و شیرین»، عنوان دیگر این نسخه فرهاد و شیرین است، و گاهی این اثر را اشتباه ساقی نامه می‌نامند. نویسنده میر محمد هاشم بن میر رفیع الدین حیدر معمای کاشی ملقب به فراغی است. او در کاشان به دنیا آمد و در راه از سوی هند به سوی ایران در سالهای ۱۵ - ۱۶۱۴ میلادی از دنیا رفت. متن اصلی کتاب دارای ۶۰۰ بیت است اما نسخه حاضر تنها شامل ۱۱۰ بیت می‌باشد.

۸۱. «معراج النخیال»، نویسنده میرزا علی رضا بن کمال الدین حسین اردکانی شیرازی ملقب به تجلی است. وی در سال ۱۰۸۸ قمری/ ۷۸ - ۱۶۷۷ میلادی از دنیا رفت. این نسخه حاوی اشعار صوفیانه درباب عشق و لذت می‌باشد و ظاهراً نسخه کامل و شامل ۲۵۵ بیت است.

۸۲. «سراپا»، نویسنده میرزا سید علی بن سعدالعالی^۱ ملقب به مهری (یا سید)، مشهور به مهری عرب است. او [اصالتاً اهل جبل عامل در لبنان، ولی] در اصفهان به دنیا آمده است، و در همانجا در دوران سلطان حسین صفوی از دنیا رفت. وی در دربار شاه سلطان حسین صفوی به عنوان امیر شاعران [=امیر الشعراء] دست یافت، این نسخه نسبت به دیگر نسخ موجود در مجموعه انستیتوی شرق‌شناسی آکادمی علوم روسیه کاملتر و شامل ۱۲۲ بیت است.

۸۳. «مثنوی»، نویسنده میرزا ابراهیم محمد دشتکی شیرازی ملقب به صنا است، وی در اواخر حکومت نادر شاه افشار (۱۷۴۷ - ۱۷۳۶ میلادی) از دنیا رفت. این مثنوی شامل ۱۱۲ بیت است.

۸۴. «مثنوی»، نویسنده محمد کاظم بن محمد رضا مهجور است. این مثنوی عاشقانه درباره توصیف معشوق از سر تا نوک پا^۲ می‌باشد و شامل ۸۴ بیت است.

۸۵. «مثنوی»، نویسنده میر منصور سمنانی است. این شعر شامل توصیف زیباییهای معشوقه شاعر است. این مثنوی شامل ۱۱۱ بیت است.

۱. سعید العالمی، صحیح است که به اشتباه از سوی فهرستگذار روس العالی ثبت شده است (ویراستار).

۲. در صنایع ادبی، به این نوع منظومه‌ها «سراپا» گفته میشود (ویراستار).

۸۶. «مثنوی»، به احتمال زیاد نویسنده میرزا محمد ناصر بن قاسم ابهری اصفهانی ملقب به فاضل است، وی در اوایل هجوم افغانها در سال ۱۷۲۲ میلادی درگذشت. عنوان احتمالی این اثر قضا و قدر باشد. این مثنوی شامل ۱۱۴ بیت است.

۸۷. «مثنوی»، نویسنده این شعر شاعری ملقب به سعید است. این شعر نیز درباره موضوع قضا و قدر است. این مثنوی شامل ۱۳۰ بیت است.

۸۸. «مثنوی»، نویسنده همان نویسنده نسخه قبل ملقب به «سعید» می‌باشد. این مثنوی شامل ۱۲۰ بیت است.

۸۹. نویسنده محمد کاظم بن محمد رضا مهجور است، این نسخه به صورت داستانی ماجراهای یک تاجر و چگونگی فرار وی از مشکلات را بیان می‌کند. این مثنوی شامل ۱۵۳ بیت است.

۹۰. «اقبال نامه»، نام دیگر این اثر خردنامه و یا اسکندر نامه بحری است، نویسنده ابو محمد الیاس بن یوسف بن زکی مؤید گنجوی نظامی است. اقبال نامه، بخش دوم و آخر اسکندر نامه یعنی شعر پنجم از ختمه نظامی است. این شعر شامل حدود ۳۴۸۰ بیت است، اما در این نسخه تنها حدود نیمی از اشعار آمده است.

۹۱. «لیلی و مجنون»، نویسنده محمد بن سلیمان بغدادی فضولی است (تاریخ وفات سال ۱۵۵۶ میلادی). این شعر درباره عشق لیلی و مجنون است.

۹۲. «بیمار و طبیب»، این نسخه بازنویسی تکراری است (به شماره ۱۱، ۲۰: II مراجعه کنید)، و دارای آغاز و انجام همانند نسخه دیگر است.

۹۳. «مثنوی»، این شعر به صورت قصیده از شاعر گمنامی است، و مضمون آن توصیف زیبایی معشوقه شاعر است. این نسخه شامل ۵۶ بیت است.

۹۴. «تعریف اسب»، در این بخش پیش از این عنوان به اشتباه «اشعار محمد قلی سلیم» آمده است، نویسنده ابوطالب همدانی کاشانی کلیم است (تاریخ وفات سال ۱۰۶۲ قمری/ ۱۶۵۲ میلادی می‌باشد). این نسخه شامل شعر نه چندان بزرگی درباره خصوصیات مثبت و منفی اسب شاعر است. این مثنوی شامل ۵۱ بیت است.

۹۵. «توصیف فوت فرس»، نویسنده میرزا محمد قلی طرشتی تهرانی، سلیم است (تاریخ وفات سال ۱۶۴۳ میلادی)، این نسخه شامل مثنوی نه چندان بزرگی درباره ویژگیهای مثبت اسب کشته شده شاعر است. این مثنوی شامل ۵۱ بیت است.

۹۶. «ساده دل»، دیگر اسامی معمول این اثر «حمارنامه» و

حماسی شیرین و خسروپرویز ساسانی است. این مثنوی حدود ۴۹۵۰ بیت است. نسخه حاضر از خسرو و شیرین کامل نیست (انجام شعر افتاده است).

تاریخ کتابت: کاتب در اثر خود ۲۷ تاریخ از ۳۰ ذی القعدة ۱۱۹۱ قمری / ۳۰ دسامبر سال ۱۷۷۷ میلادی تا ۵ شعبان ۱۱۹۵ / ۱۳ ژوئن ۱۷۸۵ میلادی ذکر نموده است.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: گردآورنده و کاتب «محمد کاظم بن محمد رضا» ملقب به مهجور می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۱۹ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: بسیار بز ۶۸×۴۸. ۵ سانتیمتر؛

تعداد برگهها: ۱+۴۵۹ برگ؛

تعداد سطور: ۴۷ سطر اما در اشعار ۸ ستونی ما بین ۲۸ تا ۴۸ سطر؛

اندازه متن: ۵۷. ۲.۳۸×۲ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی ایرانی، ضخیم، با رنگ زرد کم رنگ می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی شاعران، عناوین بخش‌ها با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق درشت بسیار حرفه‌ای و زیبا دارد.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، این اثر دارای ۱۰۰ تصویر مینیاتوری می‌باشد که توسط ۳ هنرمند اصفهانی به تصویر درآمده است. این مینیاتورها در اندازه‌های ۱۸. ۲ در ۲۸. ۵ تا ۳۷ در ۲۶. ۵ سانتیمتر می‌باشد.

(۹۸۱)

۱۲. شماره نسخه: A 1646

نام کتاب: جنگ

توضیح نام اثر: در صفحه ۱۴۰ ب این اثر با عناوین «مجموعه» و «سفینه» نیز نوشته شده است.

نام گرد آورنده اثر: گرد آورنده (و همچنین نویسنده بخش زیادی از غزلهای این مجموعه) و ناسخ آن آقا محمد کاظم اصفهانی با تخلص شعری والا (تاریخ وفات سال ۱۲۲۹ قمری / ۱۴ - ۱۸۱۳ میلادی) است. وی در خانواده‌ای مشهور در اصفهان به دنیا آمد و بعدها در شهرهای نجف و کربلا به تحصیل پرداخت، سپس به ایران بازگشت. این اثر به سفارش شخص عالی مقامی به نام «محمد قلی آقا» گردآوری شده است.

«داستان فکاهی منظوم» هستند. نویسنده ابوطالب همدانی کاشانی کلیم است. این نسخه شامل مثنوی نه چندان بزرگی، و بخش دوم شعر خر دلال است. این مثنوی شامل ۷۹ بیت است.

۹۷. «روضه النوار»، نویسنده کمال الدین ابو العطا محمود بن علی مرشد کرمانی ملقب به «خواجو»، مشهور به خواجوی کرمانی است. وی ۲۸ ژانویه سال ۱۲۸۱ میلادی در شهر بم به دنیا آمد، و در سال ۱۳۵۲ میلادی در شیراز از دنیا رفت. روضه الانوار شعر سوم از خمسه خواجوی کرمانی است و در پاسخ به مخزن الاسرار نظامی و مطلع الانوار امیر خسرو دهلوی نوشته شده است. این مثنوی شامل ۲۲۰۰ بیت است.

۹۸. «گل و نوروز»، نویسنده کمال الدین ابو العطا محمود بن علی مرشد کرمانی ملقب به «خواجو»، مشهور به خواجوی کرمانی است. این شعر درباره عشق «نوروز» یعنی پسر فرمانروای خراسان فیروز شاه و «پرنس گل» یعنی دختر فرمانروای روم است. این مثنوی شامل حدود ۲۶۰۰ بیت است. ۹۹. «فرهاد و شیرین»، نویسنده کمال و الدین بافقی، وحشی همدانی است. (تاریخ وفات سال ۱۵۸۳ میلادی. مثنوی فوق کامل نیست.

۱۰۰. «لیلی و مجنون»، نویسنده ابو محمد الیاس بن یوسف زکی مؤید گنجوی، نظامی است. لیلی و مجنون شعر سوم از خمسه نظامی است. این نسخه ناقص و شامل حدود دو سوم از این اثر است.

۱۰۱. «محمود و ایاز»، نویسنده حکیم محمد حسن خوانساری ملقب به زلالی است. وی در روستای خوانسار (نزدیک به شمال اصفهان) به دنیا آمد و بین سالهای ۱۶۲۱ - ۱۶۱۵ میلادی از دنیا رفت. این شعر در پاسخ به شعر محمود و ایاز یول قلی بیگ شاملو انیسی به نگارش درآمده است و در آن درباره عشق سلطان محمود غزنوی (۱۰۳۰ - ۹۹۸ قمری / ۱۵۸۷ - ۱۶۲۹ میلادی) به غلام ترک خود یعنی ایاز است. این نسخه شامل حدود ۲۰۳۰ بیت است.

۱۰۲. «یوسف و زلیخا»، نویسنده ملا فراخ حسین بن شهرضا سبزواری هروی ملقب به نظام است. وی در هرات، ظاهراً در سالهای ۱۶۰۸ - ۱۶۰۷ میلادی به دنیا آمد و در سالهای ۷۲ - ۱۶۷۱ میلادی از دنیا رفت. این شعر درباره سرگذشت یوسف زیبا است.

این نسخه شامل ۵۵۰۰ بیت است.

۱۰۳. «خسرو و شیرین»، نویسنده ابو محمد الیاس بن یوسف زکی مؤید گنجوی نظامی است. این شعر عاشقانه -

تاریخ گردآوری اثر: سال ۱۲۰۱ قمری / ۱۷۸۷ میلادی.

مکان گردآوری: ایران (اصفهان).

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل ۱۲ غزل از شعرای قرون سیزدهم تا هجدهم میلادی می‌باشد. اشعار بر اساس ترتیب الفبایی قافیه آمده‌اند و بسیاری از آنها مختصر شده‌اند. این مجموعه ادبی شامل اشعار شاعرانی چون محمد جامی (۷۳ غزل)، ملا محتشمی، شیخ سعید، خسرو، خواجه حافظ، هلالی، وحشی، میر سید علی مشتاق، عاشق اصفهانی، سلمان، شیخ علی نقی و... می‌باشد.

تاریخ کتابت: اواسط ذوالحجه سال ۱۲۰۱ قمری / سپتامبر ۱۷۸۷ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: ایران (اصفهان).

نام کاتب: آقا محمد کاظم اصفهانی، گردآورنده و کاتب یک شخص می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آکادمی علوم روسیه در سال ۱۹۶۲ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹×۱۰. ۵ سانتیمتر؛

تعداد برگه‌ها: ۱۴۱+۰۲+۰۴ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و در ۱۰ سطر؛

اندازه متن: ۷×۸. ۱۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط شکسته نستعلیق زیبا.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش پارچه‌ای قهوه‌ای رنگ، در میان متن کتاب ۱۰ تصویر مینیاتور (در صفحات ۶، ۲۷، ۴۳، ۵۵، ۷۷، ۸۹، ۱۰۹، ۱۲۰، ۱۲۸، ۱۳۶) وجود دارد. اندازه تصاویر مینیاتور از ۳.۷ در ۳.۱۰ تا ۳.۹ در ۳.۱۷ می‌باشد.

(۹۸۲)

۱۳. شماره نسخه: A 91 (273)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: اوایل قرن هجدهم میلادی.

مکان گردآوری: آذربایجان (ایران)، یا ترکیه.

شرح اجمالی محتوای اثر: در ابتدا قصد گردآورنده جمع‌آوری رباعیات از شاعران مختلف بوده است اما همانطور که از متن بر می‌آید وی پس از مدتی از غزل، ترجیع بند، مثنوی نیز استفاده نموده است. در برخی موارد اشعار شاعران دو زبانه فارسی ترکی نیز آمده است. این نسخه شامل اشعاری از ۱۴۲ اثر از

شاعران ایرانی، تاجیکی، ترکی و آذربایجانی قرنهای یازدهم تا هجدهم میلادی می‌باشد و در این میان از ۱۲۳ شاعر مختلف نمونه شعری آورده است. بیشترین رباعیات به ترتیب متعلق به خیام، جامی، فضولی، خلعتی، رومی و حضرت مولانا می‌باشد. همچنین در این اثر یادداشتهای پراکنده‌ای درخصوص ستاره شناسی، قرآن شناسی، طلسم و دعا به زبان‌های عربی و ترکی آمده است. فصل بندی بخش‌شور این اثر به ترتیب زیر می‌باشد:

I. «ساقی نامه» شامل صفحات ۴۰ - ۴۵، دیگر عناوین این اثر هفت جام و هفت محفل هستند. نویسنده محمد بن سلیمان بغدادی ملقب به فضولی (۱۵۵۶ - ۱۴۹۵ میلادی) می‌باشد. این بخش کامل نیست و شامل ۳۰۹ بیت است.

II. «قلندر نامه» شامل صفحات ۴۸ آ و ۴۸ ب، مطابق با برخی از کاتالوگها، نویسنده حسین بن عالم ابوالحسن الحسینی، مشهور به میر فخرالسادات است. وی بین سالهای ۱۳۳۰ - ۱۳۱۸ میلادی در هرات از دنیا رفت. این نسخه شامل رساله صوفی درباره قوانین اتحاد بین قلندرها می‌باشد. این بخش از اثر شامل آغاز این شعر (۵۲ بیت) است، و عنوان و نام نویسنده در آن ذکر نشده است.

تاریخ کتابت: آغاز قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران یا ترکیه.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ژ. ل. روسو در سال ۱۸۱۹ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹. ۱۲×۸. ۴ سانتیمتر؛

تعداد برگه‌ها: ۱۰۸ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در ۳ (گاهی در ۴) ستون و در ۲۰ سطر؛

اندازه متن: ۱۷. ۷×۵ سانتیمتر (گاهی نیز ۱۷. ۹×۹. ۵).

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، نازک و سفید رنگ، قسمتی نیز با کاغذ شرقی، ضخیم و سفید رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق زیبا و گاهی شکسته.

نوع جلد: صحافی مقوایی، با عطف قهوه‌ای تیره رنگ، در سال ۱۹۵۶ صحافی این اثر در آکادمی علوم روسیه مورد بازسازی قرار گرفته است.

(۹۸۳)

۱۴. شماره نسخه: A95 (273K)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: آغاز قرن هجدهم میلادی.

مکان گردآوری: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل اشعار غنایی (غزل، قطعه، رباعی)، و همچنین ابیات جداگانه (مطلع، مقطع، فرد) از ۲۰۰ شاعر تاجیکی و ایرانی قرنهای دوازدهم - هفدهم میلادی می‌باشد. از این میان ده شاعر قرن‌های دوازده تا پانزدهم میلادی، و مابقی شاعران قرن شانزدهم تا هفدهم میلادی می‌باشند. از شاعرانی چون ابوتراب بیک، ضمیری، محتشمی‌نمونه‌های بسیار آمده است، غزلیات نیز اکثراً به صورت مختصر (مطلع و مقطع) آمده است. این اثر به سفارش شخصی گردآوری شده است. نحوه نگارش اشعار به صورت خاص در ابتدا از حاشیه و از بالا به پایین و سپس در وسط متن نیز از بالا به پایین آمده است. در این مجموعه منتخبی از اشعار شاعرانی چون ملا مفید بلخی، ناصر، محمد قلی بیگ سلیم، ملا نعیم بخارایی، کلیم، ملا سهیل بلخی، شکوهی، سنجر کاشانی، خواجه خسرو، خیام، عشرت، شاهی، ملا ناجی و بسیاری دیگر از شاعران آن عصر آمده است.

تاریخ کتاب: آغاز قرن هجدهم میلادی.

مکان کتاب: ایران.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل. ف. باگدانف در سال ۱۹۱۳ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۴.۹x۴.۱۸ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۵۱+۳ برگ؛ تعداد سطور: بخش مرکزی متن دارای ۴ ستون به صورت افقی در ۴ سطر در اندازه ۱۰.۵x۷.۵؛ اشعار حاشیه در ۲۲ سطر؛

اندازه متن: اندازه کل متن ۶.۷x۴.۱۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی و ضخیم.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق بسیار حرفه‌ای.

نوع جلد: صحافی شرقی، یکی از جلدها بعدها اضافه گردیده است، مقوایی با روکش چرمی قهوه‌ای پررنگ می‌باشد. صحافی این نسخه مورد بازسازی قرار گرفته است.

(۹۸۴)

۱۵. شماره نسخه: A 93 (273 aa)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

توضیح نام اثر: عنوان دیگر آن «مجموعه غزلیات» توسط ک. گ. زالمان به این اثر داده شده است.

تاریخ گردآوری اثر: اوایل تا اواسط قرن هجدهم میلادی.

مکان گردآوری: ترکیه، آذربایجان (ایران).

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه ادبی شامل غزلهایی از ۱۴ شاعر قرن چهاردهم تا هفدهم میلادی است، که به زبان فارسی نوشته شده‌اند؛ بخشی از این اشعار (برای مثال؛ اشعار ساقی، اصیلی، محمدی، بایزید)، ظاهراً توسط شاعران ترک اما به زبان فارسی نوشته شده‌اند.

تاریخ کتاب: آغاز تا اواسط قرن هجدهم میلادی.

مکان کتاب: ترکیه، آذربایجان (ایران).

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۱ یادداشت «من کتب العبد الفقیر... الحاج احمد» با مهر مدوری به اندازه ۱۳ میلیمتر به نام عبده احمد توکلی علی خالقی ابراهیم آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ. ل. کان در سال ۱۸۹۰ میلادی از آسیای مرکزی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۷. ۱۲x۷. ۸ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۴۲ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و ۱۵ - ۱۷ سطر؛

اندازه متن: ۱۲. ۷x۳. ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، مرغوب، صفحه ۸۷ - ۱۱۵ دارای کاغذ شرقی نازک زرد کم رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ترکی.

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی، با عطف پارچه‌ای می‌باشد. صفحات آخر این نسخه خطی از بین رفته است.

(۹۸۵)

۱۶. شماره نسخه: B 250 (273c)

نام کتاب: {مجموعه}

نام گرد آورنده اثر: گردآورنده نخست شخصی با نام مصطفی ملقب به «سماعی - ملالی» بیش از نیمی از متن را جمع آوری نموده است، پس از وی حسن بیک و عباس مطالبی بر کتاب افزوده‌اند.

تاریخ گردآوری اثر: در سال ۱۱۱۵ قمری / ۰۴ - ۱۷۰۳ میلادی تا اواخر قرن هجدهم میلادی.

مکان گردآوری: ترکیه.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل قصیده‌ها، غزلها، قطعه‌ها، رباعی‌ها و تک بیتی‌هایی از ۷۶ شاعر ایرانی (قرنهای دوازدهم تا هفدهم میلادی) و شاعران ترکی (قرنهای چهاردهم تا هفدهم میلادی) می‌باشد. در این میان برخی

ماه‌های تقویم سالی مسیحیت با تقویم سالی مسلمانان به زبان ترکی می‌باشد.

VIII «دستورالعمل»، نویسنده ملا محمد بن مصطفی افندی ملقب به ریاضی افندی (تاریخ وفات سال ۱۶۴۴ میلادی) می‌باشد، این نسخه شامل فرهنگ لغت اصطلاحات فارسی به ترکی گردآوری شده در پیش از سالهای ۱۰۳۳ قمری/ ۲۴ - ۱۶۲۳ میلادی است.

IX این بخش شامل تفسیر یک غزل عارفانه به زبان ترکی است.

X. {حکایت}، داستان شخصی به نام عبدالحامد است. چندین تاجر سوار بر کشتی شدند، در میانه راه صدای ناآشنایی از آنها طلب مال نمود، از میان تاجر تنها عبدالحامد به صدای ناآشنا عمل نمود و اموال خود را به دریا انداخت، اما این کار وی به فردی اسیر در یک جزیره کمک نمود.

تاریخ کتابت: در سال ۱۱۱۵ قمری/ ۰۴ - ۱۷۰۳ میلادی تا اواخر قرن هجدهم میلادی.
مکان کتابت: ترکیه.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط خ. د. فرن در سال ۱۸۵۲ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸. ۱۳×۸ سانتیمتر؛

تعداد برگه‌ها: ۱۱۱ برگ؛ تعداد سطور: تعداد سطرها در صفحات مختلف متفاوت می‌باشد؛

اندازه متن: در صفحات مختلف متفاوت می‌باشد.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، ضخیم در رنگهای متفاوت (زرد، صورتی، خاکستری، نارنجی، لیمویی) می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی خاص شاعران، برخی ابیات با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: دست خط‌های متفاوت از نستعلیق، نسخ تا خط ترکی.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی قهوه‌ای پررنگ می‌باشد.

(۹۸۶)

۱۷. شماره نسخه: C 1554 (Nov. 1186)

نام کتاب: روضه الشهداء

[نام گرد آورنده اثر: گویا ملا حسین بن علی کاشفی بیهقی (متوفای حدود ۹۱۰ق/ ۱۵۰۴ - ۱۵۰۵ م)]
تاریخ گردآوری اثر: اوایل تا اواخر قرن هجدهم میلادی.

شاعران به هر دو زبان نیز شعر گفته‌اند. این اثر همچنین شامل متون منشور شامل نامه‌های شخصی و اداری، رساله‌های منشورعارفانه و صوفیانه، اعجازات بیان شده در برخی سوره‌های قرآن، مقاله زبان شناسی می‌باشد. این اثر سفارشی نمی‌باشد و تنها بر اساس نیازهای شخصی گردآوری شده است. در برخی موارد اشعار بین ۲ تا ۳ بیت (گاهی ۴ بیت) خلاصه گردیده‌اند. این مجموعه ادبی به ترتیب شامل:

I «آب حیات»، این نسخه شامل ترکیب بندهایی از یک شاعر گمنام مشتمل بر ۴۲ بیت است.

II صورت (کپی) از مکاتبات رسمی: الف) صورت (کپی) سه دستور رسمی به زبان ترکی، که اولین دستور به تاریخ ۱۱۴ قمری/ ۰۳ - ۱۷۰۲ میلادی است؛ ب) نامه طهماسب اول به سلطان عثمانی سلیم دوم در رابطه با مرگ پدرش و به تخت نشستن او در سال ۹۷۴ قمری/ ۱۵۶۶ میلادی؛ و) پاسخ سلیم دوم به پیغام قبلی، کپی آن به تاریخ سالهای ۱۱۱۶ قمری/ ۰۵ - ۱۷۰۴ میلادی است؛ د) پیغام سلیم دوم به طهماسب دوم به تاریخ ربیع الثانی ۹۹۶ قمری/ مارس سال ۱۵۸۸ میلادی در رابطه با تصرف هرات می‌باشد.

III (۱ - ۳) نمونه‌هایی از نامه‌های خصوصی و اداری. ۳) نمونه‌ای از یک درخواست، نویسنده این بخش گردآورنده مشهور، ناصرالدین محمد انعام همدانی (تاریخ وفات سال ۱۶۲۱ میلادی) است.

IV «معراج الخیال»، نویسنده، مولانا نظام الدین استرآبادی معمایی (تاریخ وفات سال ۹۲۱ قمری/ ۱۶ - ۱۵۱۵ میلادی) می‌باشد. این نسخه کامل و به سبک قصیده و شامل ۱۱۱ بیت است.

V «ساقی نامه»، نویسنده ابو تراب بیک کاشانی ملقب به فرقاتی (تاریخ وفات سال ۲۷ - ۱۰۲۶ قمری / ۱۸ - ۱۶۱۷ میلادی) می‌باشد. این نسخه کامل و به سبک ترجیع بند است.

VI «روزنامه جدیدیه محمدیه»، این اثر شامل تقویم روزها، هفته‌ها و ماه‌ها به زبان ترکی مربوط به سال ۱۰۱۷ قمری/ ۰۹ - ۱۶۰۸ میلادی بنا به دستور فرمانروای مصر محمد پاشا است. این اثر ناکامل و شامل جدولهایی از سالهای ۱۰۱۷ قمری/ ۰۹ - ۱۶۰۸ میلادی تا ۱۲۱۸ قمری/ ۰۴ - ۱۸۰۳ میلادی بدون توضیحات است.

VII این بخش شامل جدولهای برای مطابقت روزها و

۱. در متن روسی کلمه کپی آمده که استبعاد دارد به معنای امروزی کپی بوده باشد، بنابراین شاید بتوان استنساخ را جایگزین کرد. (ویراستار)

مکان گردآوری: آسیای مرکزی (بخارا).

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل گزیده‌ای از قصاید، غزلها، مرثیه‌ها، مناجات‌ها و مثنوی‌های نه چندان بزرگ و بیت‌های کوتاهی از برخی اشعار برجسته بسیاری از شاعران ایرانی و آسیای میانه می‌باشد. آغاز این نسخه از صفحه ۶ب تا ۲۴۵ب می‌باشد، ۶ برگ نخست مربوط به نسخه خطی دیگری می‌باشد که در اواخر قرن نوزدهم میلادی به این نسخه اضافه شده است. این نسخه با حمد خداوند، پیامبر، زندگی و معجزات حضرت محمد [صلی الله علیه و آله]، شعری درباره خلیفه علی [علیه السلام]، زندگی وی، خانواده، فرزندان وی و دیگر امامان تا امام دوازدهم [علیهم السلام]، آغاز و تا حادثه کربلا در سال ۶۱ قمری / ۶۸۰ میلادی، روضه‌های شیعیان ادامه دارد. تمامی این اثر با یک دست خط و به سفارش شخص دیگری گردآوری شده است.

تاریخ کتابت: از آغاز تا اواخر قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (بخارا).

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه صفحه ۱ب غزلی از جامی، صفحه ۱آ و ۲ غزلی از اهللی، در صفحه ۱۱آ و ۳ غزلی از محتشم آمده است. علاوه بر این در دیگر صفحات، ۱۲ غزل، ۴۴ قصیده، ۳ مناجات و بخش‌هایی از ۸ مثنوی، ۵ مرثیه بدون نام شاعر آنها آمده است. سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. آ. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲. ۱۳×۵ سانتیمتر؛

تعداد برگ‌ها: ۲۴۶ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و

در ۱۱ - ۱۳ سطر؛

اندازه متن: ۸×۱۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک قهوه‌ای رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و برخی

از اصلاحات با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق با سائز متوسط.

نوع جلد: صحافی آن متعلق به نسخه دیگری می‌باشد،

دارای صحافی شرقی (آسیای میانه)، ضخیم، مقوایی، به رنگ

سبز تیره با لاک بی‌رنگ می‌باشد.

(۹۸۷)

۱۸. شماره نسخه: A 500

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

نام گرد آورنده اثر: نامشخص می‌باشد.

تاریخ گردآوری اثر: اواخر قرن هجدهم میلادی.

مکان گردآوری: ترکستان شرقی.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل ابیات و رباعی‌هایی در خصوص ۱۲۸ اصطلاح و واژه مکتب صوفیه می‌باشد. به عنوان نمونه می‌توان واژگان «توکل»، «قضا»، «پیر» نام برد. در این اثر نام گردآورنده و نام شاعر نمونه‌های شعری نیامده است. در صفحه ۲۲ تعداد ۳ بیت از شیخ عطار آمده است.

تاریخ کتابت: اواخر قرن هجدهم میلادی.

مکان کتابت: ترکستان شرقی.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی وزارت امور خارجه روسیه در سال ۱۹۰۷ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۳×۶. ۶ سانتیمتر؛ متن از چپ به راست و به سبک اروپایی نوشته شده است.

تعداد برگ‌ها: ۲۲+۰۲ برگ؛

تعداد سطور: اشعار در یک ستون و در سطور مختلف از ۱۰ تا ۲۴ سطر؛

اندازه متن: ۲۲×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ چینی، نازک و مستحکم زرد رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز.

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی، با روکش پارچه‌ای می‌باشد.

(۹۸۸)

۱۹. شماره نسخه: A 124

نام کتاب: بیاض

توضیح نام اثر: در صفحات ۱آ، ۱۳ب، ۱۶۷ب، ۲۶۳ب عنوان اثر به صورت بیاض آمده است.

نام گرد آورنده اثر: گردآورندگان و صاحبان این نسخه خطی بیش از ۵ نفر بوده‌اند، و هر بار محتوای اثر بنا به سلیقه گردآورنده جدید تفاوت پیدا می‌کند، گردآوری این اثر در ابتدا در تبریز به سفارش آقا جعفر تبریزی برای شخص عالی مقام دیگری آغاز می‌گردد. بنا بر یادداشت صفحه ۴۸ ب در تاریخ ۱۶ صفر ۱۲۰۰ قمری / ۲۱ دسامبر ۱۷۸۵ میلادی به درخواست سومین مالک نسخه، شاعر محمدعلی مطربی رباعیاتی به کتاب افزوده می‌گردد، آخرین تاریخ ذکر شده در

این اثر توسط دیگر صاحب آن در سال ۱۲۲۰ قمری/ ۰۶ - ۱۸۰۵ میلادی می‌باشد.

تاریخ گردآوری اثر: نیمه دوم قرن هجدهم تا سال ۱۸۰۶ میلادی.

مکان گردآوری: تبریز، سپس در شهرهای مختلف ایران، افغانستان و هندوستان شمالی گردآوری شده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه به لحاظ محتوای خود بسیار متنوع است و شامل قصیده‌ها، غزلها، رباعیها، قطعه‌ها، قطعه‌هایی از مثنوی، ایات پراکنده‌ای از ۴۳۳ شاعرانی می‌باشد که به زبان فارسی در ایران، افغانستان، هندوستان شمالی، آسیای میانه در قرنهای دهم تا نوزدهم میلادی سروده‌اند، در این میان آثاری از ۱۸ شاعر دو زبانه (اردو و فارسی) از قرنهای هجدهم تا نوزدهم میلادی نیز وجود دارد. بسیاری از اشعار به صورت خلاصه در چند بیت (مطلع و مقطع) آمده است.^۱

فهرست این نسخه خطی را می‌توان به بخش‌های ذیل تقسیم نمود:

I. {حکایت دزد و قاضی}، این بخش از اثر شامل داستان محبوبی درباره مباحثه [= مناظره] بین دزد و قاضی شهر بغداد است.

II. این بخش شامل قسمت عمده‌ای از یک رساله پزشکی با محتوای عاشقانه است. این اثر شامل پیشگفتار (با دو فصل) و ۱۰ باب با حجمهای متفاوت می‌باشد.

III. این بخش شامل ۲ قطعه درباره علم پزشکی است.

IV. این بخش شامل دو مقاله در خصوص علم پزشکی است.

V. «برهان قاطع»، نویسنده محمد حسین بن خلف تبریزی ملقب به برهان (سال ۱۰۲۳ - ۱۰۸۳ قمری/ ۱۶۷۳ - ۱۶۱۴ میلادی) است، این نسخه شامل فرهنگ لغت تفسیری مشهور زبان فارسی تدوینی در سال ۱۰۶۲ قمری/ ۱۶۵۲ میلادی می‌باشد.

VI. «هفت بند»، نویسنده کمال الدین (یا محمد) حسن کاشانی اهل آمل (به تاریخ وفات سال ۷۱۰ قمری/ ۱۱ - ۱۳۱۰ میلادی) در سلطان آباد (اراک) می‌باشد. این منظومه شامل شعری در وصف حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) و حضرت علی (علیه السلام) است.

VII. این بخش شامل داستان کوتاه منظوم (شامل ۱۸

بیت) با عنوان «سوال میرزا خندان از بوعلی» می‌باشد. VIII. این بخش شامل گزیده‌ای از ۵۰ رباعی شاعران

گمنام در توصیف حضرت امام علی (علیه السلام) می‌باشد. IX. این نسخه شامل گزیده‌ای از اشعار گردآوری شده

توسط عسکر شیروانی می‌باشد.

X. «گفتگوی مرغ و باز»، نویسنده این داستان منظوم میرزا

عسکر شیروانی و شامل ۶۹ بیت می‌باشد.

XI. این نسخه شامل ۱۲ داستان منظوم از تمامی اشعار

هفت اورنگ عبدالرحمان جامی (۸۱۷ - ۸۹۲ قمری/ ۱۴۹۲ - ۱۴۱۴ میلادی) است.

XII. «تاریخ کدخدایی کامکارخان»، نویسنده میرزا

نورالدین محمد شیرازی، مشهور به نعمت خان، ملقب به عالی (تاریخ وفات سال ۱۷۱۰ میلادی) است. این نسخه شامل داستان منظوم کوتاهی در ۲۷ بیت می‌باشد.

XIII. «عهدنامه حضرت امیرالمومنین علی بن ابی طالب

[علیه السلام] با قوم نصارا و ارامنه»، این بخش شامل ترجمه فارسی عهدنامه‌ای که در ماه صفر سال ۴۰ قمری/ ماههای ژوئن - ژوئیه سال ۶۶۰ میلادی به دستور امام علی (علیه السلام) منعقد شده با مسیحیان می‌باشد.

XIV. این بخش شامل مثنوی کوتاه (یا شاید قسمتی از

شعر) شامل ۳۴ بیت است. در این متن نام نویسنده و عنوان اثر نیامده‌اند.

XV. این بخش شامل گزیده‌هایی از اشاری با محتوای

زیبایی شناختی، خداشناسی و پندآموزی (لطیفه‌ها، داستانهای کوتاه، حکایات، پندنامه‌ها) است. برای مثال قسمتی از الهی نامه ابواسماعیل عبدالله انصاری (۳۹۶ - ۴۸۱ قمری/ ۱۰۸۸ - ۱۰۰۵ میلادی) و قسمتی از ده مجلس نظام الدین عیبدالله زاکانی (تاریخ وفات حدود سال ۷۷۲ قمری/ ۷۱ - ۱۳۷۰ میلادی)، و همچنین قسمتهایی از تاریخ الحکما می‌باشد.

XVI. «رقائم کرائم»، نویسنده محی الدین اورنگ زیب

عالمگیر (۱۰۶۸ - ۱۱۱۸ میلادی/ ۱۷۰۷ - ۱۶۵۸ میلادی) است. گردآورنده این اثر، فرزند یکی از مخاطبان سید اشرف خان میر محمد حسینی است، که این مجموعه را پس از سالهای ۱۹ - ۱۷۱۸ میلادی گردآوری شده است. این نسخه نا تمام و شامل ۴۵ نوع متفاوت دستور و حکم از رقاائم کرائم و همچنین سه لطیفه درباره اورنگ زیب، نامه دارا شکوه به اورنگ زیب و پاسخ آن می‌باشد.

همچنین این اثر شامل سه نامه عنایت الله خان (۱۳۲۵ -

۱۶۵۳ میلادی)، و همچنین نامه نعمت الله عالی (۱۷۱۰ -

۱. نام همه ۴۳۳ شاعر نیز آمده است. (ویراستار)

اندازه متن: اشعار منظوم و متون متشور در ۹. ۵ × ۲۱ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک و به رنگ خاکستری می‌باشد. برخی صفحات نیز نارنجی یا صورتی می‌باشند.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی شاعران، برخی اسامی خاص، توضیحات عربی با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: با دستخط‌های متفاوت [= خطوط متنوع]، از خط نستعلیق ظریف [= خفی] تا خط نستعلیق درشت [= جلی]، گاهی شکسته و گاهی نسخ می‌باشد.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی.

(۹۸۹)

۲۰. شماره نسخه: C 46 (174 abf)

نام کتاب: مجموعه شاعران

توضیح نام اثر: عنوان فوق در صفحه ۳۰۱ به این اثر داده شده است، از عناوین دیگر این اثر «مجموعه شعرای عمرخان» و یا «مجموعه شعرای فضلی» می‌باشد.

نام گرد آورنده اثر: گردآورنده و نویسنده اکثر آثار این گلچین ادبی، عبدالکریم نمنگانی ملقب به فضلی است. وی از جمله شاعران دربار خوقند در خدمت ابو نصر محمد عمر بهادر (۱۲۲۵ - ۱۲۳۷ قمری / ۱۸۱۰ - ۱۸۲۲ میلادی) بوده است، وی پس از مرگ خان از سمرقند خارج و به شهر نمنگان رفت و در همانجا وفات نمود. وی همچنین دیوان‌هایی به زبان ازبکی و تاجیکی نیز دارد.

تاریخ گردآوری اثر: سال ۱۲۲۷ قمری / ۱۸۱۲ میلادی.

مکان گردآوری: آسیای مرکزی.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل مجموعه از اشعار شاعران دربار خان ابونصر محمد عمر بهادر (۱۲۲۵ - ۱۲۳۷ ق/ ۱۸۱۰ - ۱۸۲۲ م) به زبان ازبکی و تاجیکی و همچنین مشتمل بر اشعار دیگر شاعران خوقند در وصف خان می‌باشد. تاریخ تکمیل این مجموعه ادبی سال ۱۲۲۷ ق/ ۱۸۱۲ م می‌باشد، ولی گردآورنده بعدها تا سال ۱۲۳۷ ق/ ۱۸۲۲ م نیز مطالب تکمیلی به آن اضافه نموده است. این اثر به بخش‌های مجزای: قصیده، غزل، ابیات کوتاه تقسیم شده است که تنها غزل‌ها بر اساس ترتیب الفبایی قافیه آمده است. این کتاب را می‌بایست در زمره «تذکره الشعراء» محسوب دانست، زیرا هر بخش علاوه بر نمونه شعری شامل زندگی نامه و تاریخ ادبیات شاعر نیز می‌باشد. از این اثر دو ویرایش موجود می‌باشد، ویرایش

میلادی) به میرزا محمد سعید است.

XVII «تذکره الاولیاء»، نویسنده شیخ فریدالدین محمد بن ابراهیم نیشابوری ملقب به عطار است. این اثر شامل گزیده‌هایی از فصل‌های خاصی از تذکره الاولیاء شامل: XXIV, - XXVI, XXII - XXXV, XXVI - XXXIII IX - XIX, I - V می‌باشد.

تذکره الاولیاء شامل درکیات و نظرات مشاهیر صوفی در مسئله خداشناسی و قواعد مسلک صوفی است.

XVIII «دبیاچه میرزا معز فطرت»، نویسنده میرزا معزالدین محمد مشهدی ملقب به فطرت (اواخر قرن هفدهم - نیمه اول قرن هجدهم میلادی) می‌باشد، وی همچنین «تذکره گلستان فطرت» را به نگارش درآورده است،

این بخش ناکامل است، و با نسخه مجموعه انستیتو شرقشناسی آکادمی علوم شوروی مربوط به سال ۱۸۸۳ میلادی تفاوت دارد.

XIX «دبیاچه بیاض»، نویسنده ناصرالدین محمد انعام همدانی مشهور به نصیر یا نصیر همدانی (تاریخ وفات ۱۶۲۱ میلادی) است. این بخش ناکامل است.

XX «دبیاچه بیاض»، نویسنده این اثر گمنام است. این نسخه شامل یادداشت‌هایی در خصوص ارزش و اهمیت اثر گردآوری شده می‌باشد.

XXI «مثنوی»، این بخش شامل مثنوی کوتاه (۲۵ بیت) با مضمون زیباشناختی - تربیتی است.

XXII «دستور نامه نگاری»، این بخش شامل مجموعه‌ای از احکام، نامه‌های شخصی، رسمی و اداری می‌باشد. این بخش شامل ۴۷ نمونه است.

XXIII «امثال فارسی»، این بخش شامل گزیده‌ای از اصطلاحات و ضرب المثلهای فارسی به ترتیب حروف الفبا از حرف «الف» تا «ر» است.

تاریخ کتابت: نیمه دوم قرن هجدهم تا سال ۱۸۰۶ میلادی.
مکان کتابت: در شهرهای مختلف ایران، افغانستان و هندوستان شمالی گردآوری شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ن. ن. مورایف - کارسکی در سال ۱۹۰۵ - ۱۹۱۷ میلادی (ابتدا از کازانوف و سپس از ماوراء قفقاز) به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۸. ۲۱ × ۲. سانتیمتر؛

تعداد برگ‌ها: ۲۶۳ برگ؛ تعداد سطور: اشعار دو ستونی در ۱۶ سطر و اشعار سه ستونی در ۱۶ - ۱۸ سطر، متون نثر از ۱۴ - ۲۰ سطر؛

اول متعلق به گردآورنده نخست و دارای نمونه‌های شعری کمتر تنها از ۶۶ شاعر و موخره می‌باشد، اما ویرایش دوم گسترده‌تر، توسط افراد دیگر تکمیل گردیده و شامل آثاری از ۷۴ شاعر می‌باشد. این نسخه خطی متعلق به ویرایش نخست می‌باشد، مقدمه آن از بعدها به متن اصلی افزوده گردیده و از روی ویرایش دوم رونویسی شده و شامل: بحر الطویل فضلی، بحر الطویل مشرف، ادا - مخمس (به زبان عربی)، و غزلی از مولوی نیز می‌باشد. تقسیم بندی این مجموعه بر اساس انواع ادبی و به کل زیر انجام گرفته است:

I. {قصیده ها}، تمامی (۶۷ قصیده) به زبان تاجیکی هستند.

II. غزلها، این گزیده از غزلها به ترتیب الفبای قافیه‌ای آمده‌اند، غزلها (۵۷ مورد) به زبانهای تاجیکی و ازبکی هستند.

III. «بندها و مستزادها».

IV. (قطعه، رباعی‌ها و ابیات متفرقه).

V. «قطعه‌ها».

VI. «انجامه» یا «خاتمه الکتاب و ذکر شعرای پایتخت»^۱.

VII. «رساله نامه و فغان»، نویسنده سلطان خواجه خان

احراری ملقب به ادا است. (تاریخ وفات سالهای ۱۲۵۰ - ۵۱ قمری / ۳۵ - ۱۸۳۴ یا سالهای ۳۶ - ۱۸۳۵ میلادی می‌باشد)، در این بخش ۲۸۹ بیت وجود دارد.

VIII. یادداشتها پراکنده دیگری طی سالهای ۱۲۴۶ -

۱۲۸۳ قمری / ۳۱ - ۱۸۳۰ تا ۶۷ - ۱۸۶۶ میلادی می‌باشد. این بخش تکمیلی و شامل اشعاری به زبان فارسی است.

تاریخ کتابت: ۱۲۴۴ قمری / ۲۹ - ۱۸۲۸ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (سمرقند).

نام کاتب: ملا علی محمد ترکمان، سپس نوا، ولی، میرزا طاهر بخش‌هایی به این نسخه اضافه نموده‌اند.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه بسیاری از صفحات نسخهداشتهایی در خصوص زندگی شاعران موجود در متن آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک. گ. زالمان در سال ۱۸۹۷ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵ × ۱۵. ۵ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۳۲۱ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و

در ۱۷ سطر؛

اندازه متن: ۱۹ × ۹ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک و به رنگ زرد می‌باشد.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق حرفه‌ای.
نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با روکش چرمی قرمز می‌باشد. نام صحاف این نسخه «ایشان قلی صحاف» است.

(۹۹۰)

۲۱. شماره نسخه: C 104 (265a)

نام کتاب: نسخه دیگری از کتاب سابق (مجموعه شاعران)

توضیح نام اثر: در ابتدای این نسخه عنوان «مجموع خوقندی»، «الشعراء خوقندی» آمده است.

تاریخ گردآوری اثر: سال ۱۲۶۳ قمری / ۴۷ - ۱۸۴۶ میلادی.

مکان گردآوری: سمرقند.

کمال یا نقصان نسخه: این نسخه متعلق به ویرایش دوم از اثر و شامل آثار ۶۰ شاعر است، به لحاظ بخشها و تعداد شاعران و ترتیب قرارگیری آنها تقریباً همانند نسخه توصیفی بالا می‌باشد؛ اما نسخه قبل نسبت به این نسخه کامل تر است. این نسخه خطی به ترتیب شامل:

I. {قصیده ها}، این بخش شامل ۶۶ قصیده به زبان تاجیکی است.

II. «غزلها»، این بخش شامل غزلهایی به زبانهای تاجیکی و ازبکی است.

III. «مترادها».

V. «شعرها».

VI. «انجامه» یا «خاتمه الکتاب و ذکر شعرای پایتخت».

VII. «رساله ناله و فغان» می‌باشد.

آغاز این نسخه همانند نسخه قبل می‌باشد.

VIII. در آخر این رساله، بخش تکمیلی از آثار شاعران

بخارایی و سمرقندی مربوط به سالهای ۱۲۴۳ - ۱۲۶۳ قمری / ۱۸۴۶ - ۱۸۲۷ میلادی آمده است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۳ قمری / ۴۷ - ۱۸۴۶ میلادی.

مکان کتابت: سمرقند.

نام کاتب: ملا محمد لطیف کلابی.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط خ. فیض خانف در سال ۱۸۶۶ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۱ × ۱۷. ۶ سانتیمتر؛

۱. منظور از پایتخت خوقند است. (ویراستار)

راست به سبک اروپایی نوشته شده است.
نوع کاغذ: کاغذ اروپایی (روسی)، ظریف زرد رنگ می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق شکسته هنرمندانه و زیبا.
نوع جلد: صحافی نازک از چرم قهوه‌ای پر رنگ می‌باشد.

(۹۹۲)

۲۳. شماره نسخه: C1385

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: سال ۱۲۴۵ قمری / ۱۸۳۰ میلادی.
مکان گردآوری: آسیای مرکزی.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل گزیده‌ای از آثار ادبی (غزلها، قصیده‌ها، مخمس‌ها و قسمتهایی از مثنوی) از شاعران ایرانی قرنهای پانزدهم تا هجدهم میلادی در وصف خاندان حضرت محمد [صلی الله علیه و آله]، علی، حسن و حسین [علیهم السلام] می‌باشد. این مجموعه توسط دو شخص به طور هم زمان و در طی سه سال گردآوری شده است. این اثر شامل:

I. «کتاب فارغ»، این اثر به فارغ نامه نیز معروف است. در این نسخه عنوان آن نیامده است. نویسنده حسین بن حسن گیلانی ملقب به فارغ است. این بخش شامل شعری درباره زندگی اسطوره‌ای علی بن ابی طالب [علیه السلام] امام اول شیعیان و شامل ۱۲ بخش مجزا می‌باشد.

II. «جنگ نامه»، نام دیگر آن اثر دیوان است. در این نسخه عنوان آن نیامده است. نویسنده میرزا حسن ملقب به عطشی، کاتب، سلیمی، عبدی و سلامی است. دوران زندگی وی از اواسط تا نیمه دوم قرن هجدهم میلادی می‌باشد. این بخش شامل مجموعه‌ای از قصیده‌ها و مثنوی‌ها درباره دلاوری و رشادتهای حضرت علی بن ابی طالب [علیه السلام] (تاریخ شهادت سال ۶۶۱ قمری) و دیگر امامان شیعه [علیهم السلام] می‌باشد. این اثر در سالهای ۱۱۸۸ قمری ۷۵ - ۱۱۷۴ میلادی گردآوری شده و شامل ۱۶ قصیده است.

III. «شعرهای متفاوت»،

IV. بعدها یکی از صاحب این مجموعه، در انتهای این نسخه منظومه چهارده معصوم [علیهم السلام] را اضافه نمود. نام نویسنده در متن ذکر نشده است. این مثنوی در وصف حضرت محمد [صلی الله علیه و آله]، حضرت فاطمه [سلم الله علیها] و ۱۲ امام [علیهم السلام] می‌باشد و شامل ۴۳ بیت است.

تعداد برگها: ۲۹۲ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و تا ۱۷ سطر؛

اندازه متن: ۲۲. ۸×۵. ۳ سانتیمتر. متن کتاب دارای حاشیه‌ای رنگی می‌باشد.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق آسیای مرکزی.
نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، ضخیم، با عطف چرمی سبز رنگ می‌باشد.

(۹۹۱)

۲۲. شماره نسخه: A 1645

نام کتاب: بیاض

تاریخ گردآوری اثر: پس از سال ۱۲۴۱ قمری / ۱۸۲۶ میلادی می‌باشد.

مکان گردآوری: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل غزلها، قطعه‌ها، رباعیها، و همچنین اشعار فرد پراکنده‌ای از شش شاعر ایرانی قرنهای سیزدهم تا شانزدهم میلادی می‌باشد. این نسخه سفارشی نیست و شخصی به نام محمد قلی برای استفاده شخصی آن را گردآوری نموده است، و ترتیب اشعار بر مبنای خاص، سبک یا تاریخ نگارش نیامده است.

آغاز نسخه: «صید جوئی به دست دام نهاد / آهوی وحشیش به دام افتاد».

تاریخ کتابت: پس از سال ۱۲۴۱ قمری / ۱۸۲۶ میلادی می‌باشد.

مکان کتابت: ایران.

نام کاتب: محمد قلی خان.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: متن کتاب دارای سه تصوی مینیاتور در صفحات ۵، ۷ و ۱۳ به ترتیب شامل تصویر یوسف، شیرین و فرهاد، خسرو و شیرین می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط کتابخانه آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (سابق) در سال ۱۹۶۲ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۶. ۴ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۸۶ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و در ۶ تا ۸ سطر؛

اندازه متن: ۱۱. ۴×۲. ۵ سانتیمتر. متن کتاب از چپ به

تاریخ کتابت: ذوالقعدة سال ۱۲۴۵ قمری/ آپریل و می سال ۱۸۳۰ میلادی. بخش آخر و تکمیلی در تاریخ ۱۲۵۰ قمری/ ۳۵ - ۱۸۳۴ میلادی رونویسی شده است.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۱ یادداشتی از شخصی با نام میرزا نور به تاریخ ۱۲۶۳ قمری/ سپتامبر و اکتبر ۱۸۴۶ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. آ. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵. ۱۴×۷. ۵ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۲۳۹ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و در ۱۱ سطر؛

اندازه متن: ۱۶. ۹×۵. ۴ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ آسیای مرکزی از خوقند، نازک و سفید خاکستری می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین قصاید با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نسخ درشت، بخش تکمیلی با خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی به رنگ زرد و سبز می‌باشد.

(۹۹۳)

۲۴. شماره نسخه: A 454 (II. 535, No. 14/430)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: بین سالهای ۱۸۳۱ - ۱۸۲۶ میلادی.

مکان گردآوری: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه ادبی علاوه بر گزیده‌هایی از دیوانها و برخی اشعار هشت شاعر ایرانی قرنهای دوازدهم تا هجدهم شامل پنج منظومه از شاعر نه چندان مشهور ایرانی در قرن هفدهم تا هجدهم میلادی می‌باشد. این اشعار دارای مضمون عرفانی و صوفیانه می‌باشد. این اثر شامل:

I. «غزلها»،

II. «منظومه‌ها»:

۱. «بیمار و طبیب»، نویسنده میرزا محمد شریف اصفهانی هم دوره سلطان حسین صفوی (۱۷۲۲ - ۱۶۹۴ میلادی) است. در عنوان آورده شده پیش از شعر، نویسنده به اشتباه شخصی به نام میرزا نصر ذکر شده است. این اثر [= مثنوی] ناقص [و تنها] شامل ۸۲ بیت است.

۲. «بهاریه»، نام دیگر این اثر، مکالمه پیر و نوجوان است.

نویسنده میرزا نصیرالدین محمد طبیب الحسینی اصفهانی، مشهور به میرزا محمد نصیر (تاریخ وفات اواخر سال ۱۱۹۱ قمری / ماه دسامبر سال ۱۷۷۷ تا ماه فوریه سال ۱۷۷۸ میلادی) است. این بخش ناقص و شامل ۱۸۲ بیت است. (انجامه و چندین بیت در میانه آن وجود ندارد).

۳. «تعریف بلاد تفلیس»، نویسنده صفی خلخالی است. در این نسخه به توصیف شهر تفلیس پرداخته شده است. این شعر شامل شش بخش (۱۷۷ بیت) است.

۴. «چاه وصال»، نویسنده [این مثنوی] ملا محمد مهدی گلپایگانی ملقب به شعله، شاعر قرن هجدهم میلادی است. (تاریخ تولد سالهای ۱۳ - ۱۷۱۲ میلادی) این بخش ناقص و شامل ۱۸۵ بیت است.

۵. «آتش پاره»، نویسنده این منظومه میرزا طوفان است. این منظومه در خصوص زیبایی مورد نظر دل شاعر، و درباره تاثیر این زیبایی بر اطرافیان و همچنین درباره رنجهای شاعر عاشق می‌باشد. این منظومه شامل ۶۵ بیت است.

تاریخ کتابت: بین سالهای ۱۸۲۶ تا ۱۸۳۱ میلادی.

مکان کتابت: ایران (اصفهان).

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی وزارت امور خارجه روسیه به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۹. ۲۰×۵ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۴۲+۲ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و در ۶ سطر؛

اندازه متن: ۱۴×۷. ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ روسی، سفید و نازک،

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین بخش‌ها و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق زیبا گاهی شکسته.

نوع جلد: صحافی غیر مستحکم، با روکش نازک چرمی تیره.

(۹۹۴)

۲۵. شماره نسخه: A 92 (273 a)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

نام گرد آورنده اثر: گردآورنده (و همچنین نسخ) این مجموعه ادبی شخصی به نام ملا میر خالد است.

تاریخ گردآوری اثر: سالهای ۱۲۱۹ - ۱۲۵۴ قمری/ ۱۸۳۹ - ۱۸۰۴ میلادی.

مکان گردآوری: آسیای مرکزی.

منظوم، اشعار کوتاه غزل، قصیده و رباعی از شعرای فارسی نیمه دوم قرن هفدهم تا نیمه اول قرن هجدهم میلادی می‌باشد. این نسخه بر اساس سفارش گردآوری شده است. این اثر شامل:

I. «دیوان نیازی»، نام دیگر این اثر «غزلها و رباعیات» است. نویسنده نواب احمد میرزا اصفهانی بن میرزا سید مرتضی صدر ملقب به نیازی است. وی نوه سلطان حسین صفوی و داماد طهماسب دوم بوده است که در سال ۱۱۸۸ قمری/ ۷۵ - ۱۷۷۴ میلادی در اصفهان از دنیا رفت.

II. «سوز و گداز»، پیش از متن نام این اثر، «مثنوی میرزا صادق تفریشی» آمده است. نام دیگر این اثر آتشکده می‌باشد. نویسنده آقا صادق تفریشی^۱ ملقب به صادق که در زمان نادر شاه (۱۷۴۷ - ۱۷۳۶ میلادی) زندگی می‌کرد. وی در سال ۱۷۴۷ میلادی در راه بازگشت از مشهد در زمان اجرای ماموریت نادرشاه در ری از دنیا رفت.

این شعر درباره تأثیرات درونی یک عارف و شامل ۲۰۸ بیت است.

III. «سراپا»، نویسنده میرزا سید علی بن سعید العالمی^۲ ملقب به مهری [عرب] است. این اثر شامل ۱۲۰ بیت است. IV. {قطعات}، این بخش شامل گزیده‌ای از روایات شعری، داستانها، و نمونه‌های پندآموز و شامل ۵۲ قطعه وجود دارد. V. این بخش شامل گزیده‌ای از اشعار حافظ، آصف، سنجر، جعفری و باباطاهر است.

VI. «بیمار و طیب»، نویسنده «میرزا محمد شریف اصفهانی» ملقب به شریف، شاعر ایرانی اواخر قرن هفدهم تا اوایل قرن هجدهم میلادی می‌باشد. این بخش ناکامل و تنها شامل ۴۱ بیت می‌باشد.

تاریخ کتابت: اواخر شوال سال ۱۲۵ قمری/ دسامبر ۱۸۴۰ میلادی.

مکان کتابت: دزفول.

نام کاتب: مشهدی یوسف میرزا، حاجی علی محمد تاجری قزوینی.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل. ف. باگدانف در سال ۱۹۱۳ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰. ۱۴×۱. ۵ سانتیمتر؛

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل اشعار گوناگون از ۴۳ شاعر ازبکی، تاجیکی و ایرانی قرنهای هجدهم تا نوزدهم میلادی، و همچنین آثاری از شاعران قرنهای هجدهم تا هجدهم میلادی می‌باشد. بیشتر این اشعار متعلق به شاعران «انجمن ادبی عمرخان خوقندی» (۱۲۲۵ - ۱۲۳۷ قمری/ ۱۸۱۰ - ۱۸۲۲ میلادی) می‌باشد. این مجموعه شامل:

I. «ساقی نامه»، نویسنده این اثر در متن ذکر نشده است.

II. «چیستان»، این نسخه شامل ۱۲ چیستان می‌باشد.

III. «یک حکایت از [حضرت] رسول [صلی الله علیه و آله]»، در متن عنوان «حکایت در غار در آمدنی آن حضرت [ص]» آمده است.

IV. «قصه فرزند محمد مصطفی [ص]»، این اثر شامل مثنوی کوتاهی (۴۹ بیت) به زبان ازبکی درباره حضرت محمد [صلی الله علیه و آله] و دختر ایشان [حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها] است.

تاریخ کتابت: بین سالهای ۱۲۱۹ یا ۱۲۵۴ قمری/ ۱۸۰۴ - ۱۸۳۹ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ر. فرن در سال ۱۸۸۲ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۹. ۱۲×۴. ۴ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۲۶ برگ؛ تعداد سطور: در دو ستون و ۶ - ۱۰ سطر؛

اندازه متن: ۱۴×۸. ۳ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (خوقندی)، نازک.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است. نوع خط: خط نستعلیق نا مرتب، صفحه ۶۶ - ۷۷ با دست خط دیگری نوشته شده است.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی سبز رنگ می‌باشد، بر روی دو جلد نام صحاف «ملا سعید صحاف» و تاریخ ۱۲۱۹ قمری/ ۰۵ - ۱۸۰۴ میلادی آمده است.

(۹۹۵)

۲۶. شماره نسخه: B 252 (2731)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: سال ۱۲۵۶ قمری/ ۱۸۴۰ میلادی.

مکان گردآوری: دزفول.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل آثار بزرگ

۱. تفرشی صحیح است (ویراستار).

۲. العالمی، صحیح است که به اشتباه از سوی فهرستگار روس «العالمی» ثبت شده است (ویراستار).

تعداد برگها: ۱۲۸+۰۲ برگ؛ تعداد سطور، اشعار در دو ستون و در ۱۲ سطر؛
اندازه متن: ۱۴. ۹×۵. ۸ سانتیمتر.
نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، نازک زرد رنگ.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق قرن ۱۹ میلادی گاهی شکسته.
نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی، با عطف چرم قهوه‌ای کم رنگ می‌باشد.

(۹۹۶)

۲۷. شماره نسخه: A 745 (Nov. 323)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: سالهای ۱۲۳۱ - ۱۲۴ قمری / ۱۸۴۸ - ۱۸۱۵ میلادی.
مکان گردآوری: ایران (کردستان).

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه به لحاظ ترکیب خود بسیار متنوع است. در بخش منظوم آن علاوه بر غزل فضولی (به زبان ترکی آذری) و غزل علی پاشا (به زبان ترکی) بخش‌هایی از مثنوی‌ها، قصیده‌ها، غزلها، مخمس‌ها، رباعیات و ابیات متفرقه ۳۸ شاعر ایرانی و کرد قرنهای دوازدهم تا هجدهم میلادی آمده است. این اثر شامل:

۱. «مثنوی نه چندان بزرگ گویشهای شمالی و جنوبی زبان کردی»، نویسنده احمد کور است.
 ۲. «گفتار احمد کور»، نویسنده احمد کور است. این نسخه ناقص و شامل ۱۸ بیت است. ساختار آن با قافیه به صورت ترجیع بند است.
 ۳. این نسخه شامل منظومه کوتاهی است. نویسنده احمد کور و شامل ۲۷ بیت است.
 ۴. این نسخه شامل منظومه کوتاهی است. نویسنده آن عبدالله نامی است. این اثر شامل ۲۵ است.
 ۵. منظومه‌ای از احمد کور است. این بخش شامل ۶۲ بیت است. ساختار این شعر رباعی به صورت ترجیع بند است.
- تاریخ کتابت: بین سال ۱۲۳۱ و ۱۲۶۴ قمری / ۱۸۱۵ و ۱۸۴۸ میلادی.

مکان کتابت: کردستان ایران.

نام کاتب: مصطفی و میرزا صادق.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. ویلیامینف - زرنف در سال ۱۸۵۸ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۸. ۲۱×۷. ۴ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۶۶ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و در ۸ - ۱۲ سطر؛

اندازه متن: ۲۰×۸ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، اروپایی در رنگ‌های زرد، صورتی، آبی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهرهای متفاوت از سیاه تا قهوه‌ای، برخی اشعار و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط شکسته نستعلیق، گاهی نیز نستعلیق.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی ضخیم می‌باشد. صفحات ابتدایی و پایانی نسخه از بین رفته و برگ‌ها از هم جدا می‌باشد.

(۹۹۷)

۲۸. شماره نسخه: B 4531

نام کتاب: بیاض

نام گرد آورنده اثر: گردآورنده (و همچنین ناسخ) این مجموعه میرزا محمد طالب بن ملا محمد صابر است. (در صفحه ۶۰ و ۱۳۱ نام وی به عنوان نویسنده آمده است). در این مجموعه بخشی از اشعار پدر وی ملقب به «حکیم» نیز آمده است.
تاریخ گردآوری اثر: سال ۱۲۷۱ قمری / ۵۵ - ۱۸۵۴ میلادی.

مکان گردآوری: نیامده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل غزلها، رباعیات، قطعه‌ها و ابیات متفرقه از ۳۳ شاعر ایرانی، هندی و آسیای میانه در قرنهای یازدهم تا نوزدهم میلادی می‌باشد. بیشترین بخش این مجموعه مختص به شاعران آسیای میانه در قرن ۱۷ - ۱۹ میلادی است. این اثر سفارشی بوده است، و طبق روال معمول بسیاری از نمونه‌های شعری به صورت خلاصه آمده است. در پایان این نسخه خطی ۲۰ صفحه بدون نوشته وجود داشته که بعدها اشعار ازبکی [= چغتایی] (نوایی، امیر) توسط شخص دیگری در آن رونویسی می‌گردد.

این مجموعه ادبی شامل:

۱. اشعار پراکنده شامل ۴۰ غزل، قطعه، ۳ رباعی و ۲۱ بیت جداگانه می‌باشد.

I. «محیط الاعظم»، این اثر شامل ۳۴ بیت می‌باشد.

II. «مثنوی»، نویسنده میرزا غیاث الدین ناصر بدخشانی

ملقب به غیائی شاعر قرن هجدهم میلادی، وی از پیروان صوفیه نقشبندیه بوده است، منظومه فوق اثری عرفانی مذهبی

ایرانی، هندی و آسیای مرکزی (ماوراء النهر) قرن ۱۵ - ۱۹ میلادی می‌باشد. برخی اشعار نیز به زبان ترکی یا ازبکی آمده‌اند. این اثر همچنین شامل متون نثر نیز می‌باشد. این اثر بر اساس نیازهای شخصی گردآوری شده و سفارشی نمی‌باشد. این اثر شامل:

I. «مثنوی کوتاهی (۲۸ بیت) در مدح پیامبر [صلی الله علیه و آله]»،

II. «محیط الاعظم» (اسامی دیگر این اثر، می‌خانه، ساقی نامه است). نویسنده این اثر، شاعر مشهور هندی میرزا عبدالقادر بن میرزا عبدالخالق دهلوی ملقب به بی‌دل است.

III. «طالب و مطلوب»، نویسنده سید کمال زردوز سمرقندی ملقب به فطرت است.

IV. «رساله»، نویسنده این اثر سلطان خواجه بن میرزا میراک - خواجه است.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۰۷ - ۱۲۸۱ قمری / ۱۷۹۲ - ۱۸۶۴ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (بخارا).

نام کاتب: این اثر طی سالیان طولانی توسط کاتبان و گردآوران متفاوتی رونویسی گردیده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. آ. ایوانوف در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۶. ۲۱×۷ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۵۹ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در ۸ - ۱۵ سطر و متون نثر در ۱۶ - ۲۳ سطر؛

اندازه متن: ۱۶×۲۰. ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ روسی، ضخیم نرم و زرد رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین متن با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: دست خط‌های متفاوت از نستعلیق حرفه‌ای تا نستعلیق معمولی آسیای مرکزی.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، ضخیم سبز رنگ، صحاف «ملا مقدر صحاف» بوده است.

(۹۹۹)

۳۰. شماره نسخه: A 831 (Nov. 926)

نام کتاب: {مجموعه}

نام گرد آورنده اثر: «محمد بهاء الدین بخارایی»، در صفحه ۱۲۷ ب نام وی به عنوان گردآورنده آمده است.

شامل ۵ داستان کوتاه منظوم است.

III. «مهر منیر»، نویسنده این اثر شاعر بخارایی قرن نوزدهم میلادی، میرزا عبدالرزاق سوداگر بخارایی ملقب به منیر می‌باشد. حرفه اصلی وی طبابت بوده است. این منظومه اثری عاشقانه عرفانی در خصوص غم شاعر از جدایی از معشوق، سرزنش قضا و قدر، و تلاش‌های وی در رسیدن به وی می‌باشد. این اثر شامل ۱۴ بخش (بیان) می‌باشد.

IV. «حکایت خسیسی که کوزه زر گور کرده»، نویسنده این اثر گمنام می‌باشد، داستان مرد تاجری که کوزه طلای خود را در زیر زمین پنهان می‌کند، اما بعدها وی مکان مورد نظر را فراموش می‌کند، فقری کوزه را می‌یابد و زندگی اش دگرگون می‌شود.

تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۱ قمری / ۵۵ - ۱۸۵۴ میلادی.

مکان کتابت: شهر مارگیان (!).

نام کاتب: میرزا محمد طالب.

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۶۰ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱. ۱۳×۵. ۵ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۵۱ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و بین ۶ - ۸ سطر؛

اندازه متن: ۱۲. ۶×۷. ۱ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ روسی، نازک و به رنگ سفید - زرد می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، اسامی شاعران و گاهی بیت‌های مجزا با جوهر قرمز (شنگرف) گاهی نیز جوهر آبی نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق گاهی شکسته.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی ضخیم سبز رنگ می‌باشد. دو صفحه اول این اثر از بین رفته است.

(۹۹۸)

۲۹. شماره نسخه: A 813 (Nov. 784)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

نام گرد آورنده اثر: در ابتدا پدر «میرزا میرک حاجی» و سپس پسر وی «سلطان حاجی».

تاریخ گردآوری اثر: سال ۱۲۰۷ - ۱۲۸۱ قمری / ۱۷۹۲ - ۱۸۶۴ میلادی.

مکان گردآوری: بخارا.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل اشعار کوتاه (قصیده، غزل، رباعی) و گاهی اشعار بلند (مثنوی) از ۱۲ شاعر

تاریخ گردآوری اثر: سال‌های ۱۲۱۷ - ۱۲۹۹ قمری / ۱۸۰۲ - ۱۸۸۲ میلادی.

مکان گردآوری: آسیای مرکزی (بخارا).

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل قصیده، غزل، مخمس، قطعه، رباعی، و ابیات جداگانه‌ای از ۲۷ شاعر ایرانی قرن دوازدهم تا نوزدهم میلادی می‌باشد. اشعار نوایی و آهی به زبان جغتایی نوشته شده است. بخش قابل توجه‌ای از این اثر نیز به عبدالقدیر بیدل (۱۰۵۴ - ۱۱۳۳ قمری / ۱۶۴۸ - ۱۷۲۰ میلادی) و انجمن ادبی عمرخان خوقندی (۱۲۲۵ - ۱۲۳۷ قمری / ۱۸۱۰ - ۱۸۲۲ میلادی) اختصاص داده شده است. این اثر بر اساس نیازهای شخصی گردآوری شده و سفارشی نمی‌باشد. بسیاری از غزلیات نیز در دو بیت خلاصه شده است. این اثر شامل:

I - «اشعار کوتاه»

II - آثار منثور:

۱. «گزیده‌ای از فصل یک گلستان سعدی»

۲. رقعات (اسامی دیگر این اثر، دیوان الرسائل، رساله الانشاء، انشای جامی، منشآت جامی)، نویسنده این اثر عبدالرحمان عمادالدین بن احمد جامی (۸۱۷ - ۸۹۸ قمری / ۱۸۰۰ - ۱۸۲۶ میلادی) است.

۳. «لذت النساء» (نام دیگر این اثر، عشرة الملوک است)، نویسنده این اثر ضیاء الدین نخشی می‌باشد. وی نویسنده اثر مشهور «طوطی نامه» نیز می‌باشد. (وی در سال ۷۵۱ قمری / ۵۱ - ۱۳۵۰ میلادی در هندوستان در گذشت).

۴. «صد پند لقمان حکیم» (از عناوین دیگر این اثر وصیت، حکمت، نصیحت نامه می‌باشد). شامل نصیحتهای فیلسوفانه لقمان به پسرش می‌باشد.

۵. سه اثر منثور کوتاه بدون عنوان، که دارای مضمون تربیتی اخلاقی می‌باشند.

۶. «رساله معما»، نویسنده حسین بن محمد حسینی نیشابوری مشهور به میر حسین معمایی است. وی متولد نیشابور می‌باشد و بخش اعظم زندگی خود را در دربار سلطان حسین بایقرا خدمت نمود. در سال ۹۰۴ قمری / ۱۴۹۹ میلادی در هرات درگذشت. این اثر با مشورت علیشیر نوایی به نگارش درآمده است.

تاریخ کتابت: بین سالهای ۱۲۱۷ - ۱۲۹۹ قمری / ۱۸۰۲ - ۱۸۸۲ میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی، بخارا.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. آ. ایوانف در سال

۱۹۱۵ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۶×۱۳ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۷۶ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در ۶ - ۴۰ سطر و متون منظوم در ۱۹ سطر؛
اندازه متن: ۹. ۸×۱۹. ۲۰ سانتیمتر.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک زرد رنگ، صفحات ۱۳۵، ۱۴۲، ۱۶۰، ۱۷۱ با کاغذ اروپایی با [نشان و] مهر Bath می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی اسامی در متون منثور با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق آسیای مرکزی و گاهی هندی، گاهی نیز شکسته.

نوع جلد: صحافی چرم قهوه‌ای می‌باشد.

(۱۰۰۰)

۳۱. شماره نسخه: A 1612

نام کتاب: {مجموعه مراثی}

تاریخ گردآوری اثر: اواخر قرن هجدهم - سه دهه اول قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل مرثیه‌های واقعه کربلا به قلم شاعران پارسی قرن هفدهم تا هجدهم میلادی می‌باشد. این اشعار به توصیف نبرد امام سوم شیعیان [حضرت اباعبدالله ال-حسین علیه السلام] و خاندان وی با دشمنان می‌باشد. این اثر سفارشی می‌باشد و شامل:

۱. وقایع الطف (نام دیگر این اثر، واقعات است)، نویسنده آقا محمد شیخ اصفهانی ملقب به «مقبل» می‌باشد. وی در عصر سلطان حسین صفوی می‌زیست. شهرت وی به خاطر اشعار مذهبی اش می‌باشد. وی در سال ۱۱۵۷ قمری / ۴۵ - ۱۷۴۴ میلادی در هندوستان در گذشت. این اثر شامل ۱۱ داستان منظوم درباره واقعه کربلا می‌باشد.

۲. «واقعه در شهادت علی اکبر رضوان الله علیه»، نویسنده این اثر گمنام می‌باشد. این اثر در خصوص شهادت امام حسین [علیه السلام] می‌باشد.

۳. «واقعه وداع نمودن سیدالشهدا با سیدالسجاد [علیهما السلام]»، نویسنده این اثر نسیم کرمانی است.

۴. «واقعه وداع نمودن سیدالشهدا با اهل بیت [علیهم السلام] و حکایت ذوالجناح»، نویسنده این اثر کربلایی نامی می‌باشد.

تاریخ کتابت: دهه سوم قرن نوزدهم میلادی.
مکان کتابت: آسیای مرکزی (خوقند).
سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک. گ. زالمان در سال ۱۹۱۷ میلادی به انستیتو وارد شده است.
اندازه صفحه: ۲۱. ۱۳×۷. ۳ سانتیمتر؛
تعداد برگها: ۴۹ برگ؛ تعداد سطور: ۵ سطر؛
اندازه متن: ۱۶. ۸×۶. ۱ سانتیمتر.
نوع کاغذ: کاغذ شرقی، ضخیم و به رنگ کرم.
نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق آسیای مرکزی دقیق.
نوع جلد: بدون صحافی، صفحات آن تنها به هم دوخته شده است.

(۱۰۰۲)

۳۳. شماره نسخه: (A 455 (II. 5. 36;431)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: سالهای ۳۰ قرن نوزدهم میلادی.
مکان گردآوری: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: این نسخه شامل اشعاری از شانزده شاعر ایرانی قرنهای سیزدهم تا هجدهم میلادی می‌باشد، همچنین در برخی صفحات نمونه‌هایی از دیگر شاعران ایرانی چون سعدی، امیرخسرو، حافظ، جامی نیز آمده است. در این اثر بیشتری اشعار متعلق به محتشم (تاریخ وفات سال ۹۹۶ قمری / ۸۸ - ۱۵۸۷ میلادی)، مشتاق (تاریخ وفات سال ۱۱۷۱ قمری / ۵۸ - ۱۷۵۷ میلادی) می‌باشد. این اثر به سفارش شخص دیگری یا جهت فروش گردآوری شده است. تمامی این اثر توسط یک فرد و با یک دست خط رونویسی شده است. اشعار سعدی، حافظ، امیرخسرو، عشقی در یک یا دو بیت خلاصه شده است.

تاریخ کتابت: دهه سی قرن ۱۹ میلادی.

مکان کتابت: ایران.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش علمی وزارت امور خارجه روسیه به انستیتو وارد شده است.
اندازه صفحه: ۷. ۱۴×۹ سانتیمتر؛
تعداد برگها: ۴۳۱ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و در ۶ سطر، در صفحات ۱۵ب، ۱۶ب، ۱۸ب و ۱۹ب اشعار در یک ستون و در دو سطر؛
اندازه متن: ۵. ۱۰×۵ سانتیمتر.
نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، با نشان [واترمارک/آب نقش]

۵. «واقعۀ در شهادت عبدالله بن حسن»، نویسنده این اثر گمنام می‌باشد.
۶. «واقعۀ آب دادن درویش به حضرت امام حسین علیه السلام»، نویسنده این اثر گمنام می‌باشد.
۷. «واقعۀ آمدن اهل بیت از کوفه و پذیر راهب ترسا و مسلمان شدن او»، نویسنده نسیم است.
۸. {مرثیه}، نویسنده این اثر گمنام می‌باشد.
۹. «واقعۀ ساربان امام حسین [علیه السلام] من کلام مجیدی»، نویسنده مجیدی است.
تاریخ کتابت: اواخر قرن هجدهم - سه دهه اول قرن نوزدهم میلادی.
مکان کتابت: ایران (مشهد).

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط س. آ. علیموف در سال ۱۹۴۱م از آستاراخان به انستیتو وارد شده است.
اندازه صفحه: ۷. ۱۵×۵ سانتیمتر؛
تعداد برگها: ۱۰۲ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و در ۱۲ سطر؛

اندازه متن: ۵. ۱۲×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک قهوه‌ای رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.
نوع خط: خط نسخ زیبا.

نوع جلد: صحافی معاصر و جدید با رنگ سیاه. این نسخه خطی در ده ۶۰ قرن ۲۰ میلادی در آکادمی علوم روسیه مورد بازسازی قرار گرفت. صفحه اول این نسخه از بین رفته است.

(۱۰۰۱)

۳۲. شماره نسخه: (B 1915 (Nov. 278)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: سه دهه نخست قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: آسیای مرکزی (خوقند).

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل مخمس‌هایی از ۸ شاعر آسیای میانه قرنهای شانزدهم تا نوزدهم میلادی می‌باشد. این اثر روایت دیگری از اثر معروف «شرف نامه شاهی» از حافظ تنش، در خصوص نحوه نگارش مخمس ۱۰۱ بیتی از شاعر دربار عبدالرحمان مروزی بخارایی ملقب به مشفق (۹۴۵ - ۹۹۶ قمری / ۱۵۳۸ - ۱۵۸۸ میلادی) می‌باشد. این اثر بر اساس سلیقه شخصی گردآوری شده و سفارشی نمی‌باشد.

Gambino و Agrevin ضخیم و سفید رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی واژگان با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق بسیار حرفه‌ای دقیق.

نوع جلد: صحافی نازک با چرم ضخیم تیره رنگ.

(۱۰۰۳)

۳۴. شماره نسخه: B 1983 (Nov. 492)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: از دهه بیست تا پنجاه قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: آسیای مرکزی (بخارا).

شرح اجمالی محتوای اثر: رباعی ها، و اییاتی از ۲۳ شاعر ایرانی قرنهای سیزدهم تا نوزدهم میلادی می‌باشد. همچنین در برخی صفحات نمونه‌هایی از دیگر شاعران ایرانی چون سعدی، حافظ، جامی، بیدل نیز آمده است. بیشترین اشعار این مجموعه ادبی از شاعران ایرانی قرن هفدهم و همچنین شاعران آسیای مرکزی قرن ۱۷ است. در این اثر اشعاری به زبان ازبکی [= چغتایی] از علیشیر نوایی (۸۴۴ - ۹۰۶ قمری/ ۱۴۴۱ - ۱۵۰۱ میلادی)، مشرب، شهید و اشعار فضولی به زبان [ترکی] آذری نیز آمده است. اشعار نظامی و حافظ با تلخیص نوشته شده است.

تاریخ کتابت: بخش اصلی در دهه دوم قرن نوزدهم میلادی و بخش تکمیلی در دهه ۵۰ قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: بخش اصلی (صفحات ۱ - ۷۸) در بخارا و به احتمال زیاد در شهر خوقند، ۱۵ صفحه آخر این مجموعه ادبی بعدها توسط یکی از صاحبان آن گردآوری و رونویسی شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. آ. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۳×۲۰ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۶۴ برگ؛ تعداد سطور: اشعار صفحات ۱ - ۷۸ در دو ستون و در ۶ سطر، ۱۵ صفحه آخر در ۲ ستون با قاب سبز رنگ و در ۸ - ۱۲ سطر؛

اندازه متن: ۱۵. ۸×۸. ۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: صفحات ۱ - ۷۸ دارای کاغذ شرقی، نازک و سفید خاکستری رنگ، اما صفحات ۷۹ - ۹۰ با کاغذ روسی ضخیم.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق آسیای مرکزی.

نوع جلد: صحافی مقوایی سبز رنگ در اندازه ۲۰. ۷ در ۱۳. ۵، کاری از «ملا یولداش صحاف» در سال ۱۲۷۱ میلادی می‌باشد.

(۱۰۰۴)

۳۵. شماره نسخه: C 1132 (Nov. 158)

نام کتاب: {مجموعه}

تاریخ گردآوری اثر: از آغاز تا اواسط قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: ایران (اصفهان) سپس در هندوستان.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل متون نظم و نثر از نویسندگان گوناگونی از هندوستان و ایران در قرنهای ۱۳ تا ۱۸ و بخصوص قرنهای ۱۷ تا ۱۸ میلادی می‌باشد و شامل غزل، رباعی، قطعه، قصیده و منظومه‌های کوتاه، آثار فکاهی، نامه‌های اداری و شخصی، مقالات، رسالات متنوعی است. این اثر سفارشی و برای فروش گردآوری شده است که در اواسط قرن نوزدهم میلادی توسط یک تاجر در هندوستان به نام آقا میرزا محمد مهدی شیرازی در تاریخ ۱۷ ربیع الثانی سال ۱۲۸۹ قمری/ ۲۴ ژوئن ۱۸۷۲ میلادی خریداری شده است. این مجموعه ادبی به ترتیب شامل:

۱. اشعار کوتاه از شاعران بسیار که در صفحات مختلف به صورت پراکنده آمده است.

I. «من کلام نعمت خان عالی».

«دبیاچه»، نویسنده میرزا نورالدین محمد بن حکیم فتح الدین شیرازی ملقب به نعمتخان و دانشمندخان است. شاعر و نویسنده مشهور که در خانواده‌ای پزشک در شیراز به دنیا آمد. وی در ۱ ربیع الاول ۱۱۲۲ قمری/ ۳۰ آوریل ۱۷۱۰ میلادی در دهلی درگذشت. این بخش شامل صفحات ۱ - ۳ این مجموعه ادبی می‌باشد و نویسنده آن را به عنوان مقدمه دیوان خود نوشته است.

«حسن و عشق»، این اثر همچنین با عناوین «مناحکه حسن و عشق»، «کد خدایی حسن و عشق» شناخته شده می‌باشد. شامل داستان استعاری به نظم و نثر درباره عشق است.

«وقایع ایام محاصره دارالجهاد حیدرآباد»، این اثر همچنین با عناوین «روزنامه وقایع حیدرآباد»، «وقایع نعمت خان» مشهور می‌باشد. اثر منظوم و منثور در شرح مصیبت‌های وارده بر نعمتخان در سال ۱۰۹۷ قمری/ ۱۶۸۶ میلادی در اسارت در حیدرآباد می‌باشد.

«قصیده»، این بخش شامل قصیده‌ای در ۷۵ بیت می‌باشد.

وی در سوریه^۲ به دنیا آمد اما تمامی زندگی خود را در اصفهان به عنوان ریاضی دان، شاعر و منجم مشهوری گذراند. وی در زمان شاه عباس اول به عنوان شیخ الاسلام دربار بوده است. وی [در سال ۱۰۱۰ق در اصفهان درگذشت، سپس پیکر وی به خراسان حمل و] در شهر مشهد در جوار مزار امام رضا [علیه السلام] به خاک سپرده شده است. این اثر منظومه‌ای صوفیانه و عارفانه شامل ۴۰۸ بیت و مقدمه‌ای به زبان عربی می‌باشد. نسخه خطی موجود از این اثر در این مجموعه ادبی به صورت ناقص و تنها شامل ۲۹۵ بیت، بدون مقدمه عربی می‌باشد.

X. «نسخه غالب و مغلوب»، مقاله‌ای در خصوص پیش بینی شکست یا پیروزی یک سپاه در یک جنگ بر اساس شمارش افراد آن سپاه می‌باشد.

XI. «نصایح حکما مطابق شریعت غرا برده باب»، این بخش شامل ۱۰ باب مشتمل بر نصایح بزرگان است.
XII. «مثنوی»، مثنوی کوتاهی شامل ۹۲ بیت با مضمون مذهبی از حکیم مرموز می‌باشد.

XIII. «جواب رقعہ آذر که هاتف نوشته»، نویسنده شاعر معروف قرن هجدهم میلادی سید احمد حسینی اصفهانی ملقب به هاتف است.

XIV. نقل وصیت نامه شیخ محمد علی خویی^۱، نویسنده شیخ محمد نامی ملقب به «علی گیلانی» است.

XV. جداول مختلف پیشگویی، شامل جداول نجم شناسی، پیشگویی‌های منجمان می‌باشد.

تاریخ کتابت: آغاز تا اواسط قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران، اصفهان.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه صفحه نخست یادداشتی از میرزا محمد شیرازی در خصوص تاریخ تولد ۵ فرزند دختر وی می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. آ. ایوانف در سال ۱۹۱۶ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۷. ۱۷×۵ سانتیمتر؛

تعداد برگه‌ها: ۸۶+۰۲ برگ؛ تعداد سطور: بسیار متفاوت شامل ۱۹ - ۲۲ سطر؛

اندازه متن: متون منثور در ۲۱. ۱۲×۵ و اشعار در ۲۲×۱۲. ۵ سانتیمتر.

۲. تولد وی در جبل عامل (بخشی از شام قدیم) از شهرهای لبنان فعلی بوده است نه سوریه (ویراستار).

«رقعه نعمت خان که بسفارش قاضی نوشته»، این عنوان پیش از نامه آمده است.

II. «رقعه‌های عالمگیر پادشاه که به فرزندان می‌نویسد»، این بخش شامل ۷ نامه از شاه بزرگ مغول (۱۰۶۸ - ۱۱۱۸ قمری / ۱۶۵۸ - ۱۷۰۷ میلادی) به فرزندان خود می‌باشد. آخرین نامه خطاب به «اعظم شاه» (متوفی در سال ۱۱۱۹ قمری / ۱۷۰۷ میلادی) می‌باشد.

III. «نقل من مراسله سنه ۱۰۱۱ عربیه هجری»، این بخش شامل شرح روایتی از واقعه‌ای در سال ۱۶۰۴ میلادی / ۱۰۱۱ قمری در پرتغال در خصوص رویت ستاره دنباله دار و وحشت و ترس مردم در این میان می‌باشد.

IV. «متفرقات از کلام حکما و نصایحات و روایات و اخبارات عربیه و منتخبات از هر جا به نظر رسیده نقل داشته شده»، این عنوان پیش از متن آمده است. این اثر شامل تشریحاتی از قرآن در خصوص طرحی فلسفی، اخلاقی در باره زندگی، و نیز افکار و دیدگاه‌های بزرگان اسلام نسبت به زندگی و اهداف آن می‌باشد.

V. ترجیع بند «شاه نعمت الله ولی»، نویسنده عالم مشهور صوفی شاه نور الدین نعمت اله بن سید عبدالله کرمانی ملقب به شاه نعمت اله ولی، پایه گذار شیعه نعمت الهی می‌باشد. وی در سال ۸۳۴ قمری / ۱۴۳۱ میلادی در روستای ماهان (در نزدیکی کرمان) در گذشت.

VI. «هفت بند ملا حسن کاشی»، این بخش شامل صفحات ۵۲ - ۵۳ آ و ۵۴ آ و ب می‌باشد.

VII. «سه جدول»، این بخش شامل صفحات ۶۰ - ۶۲ و شامل ۳ جدول فضا شناسی، جدول فال با حروف عربی، جدول تاریخ تولد و درگذشت حضرت فاطمه [سلام الله علیها] و دوازده امام شیعه [علیهم السلام] است.

VIII. «گل گشتی»، نویسنده میر عبدالعال بن میر محمد مومن حسینی اصفهانی ملقب به نجات یا میر نجات متوفی در سال ۱۱۲۶ قمری / ۱۷۱۴ میلادی است. این اثر شامل ۲۵۶ بیت در خصوص ورزش کشتی می‌باشد.

IX. «نان و حلوا»، این اثر همچنین با عنوان «سوانح سفر حجاز» مشهور می‌باشد. نویسنده از رجال بزرگ عرفانی شیعه شیخ بهاء الدین محمد بن حسین بن عبدالسلام الجبلی^۱ ملقب به بهایی (۹۵۳ - ۱۰۳۰ قمری / ۱۵۴۷ - ۱۶۲۱ میلادی) می‌باشد.

۱. شیخ بهائی، به جبل عاملی یا عاملی شهرت دارد (ویراستار).

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی، ضخیم طرح دار به رنگ سفید خاکستری.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین فصل‌ها، اشعار، متون نثر و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق شکسته بسیار حرفه‌ای.

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی با روکش چرمی آلبالویی پررنگ می‌باشد.

(۱۰۰۵)

۳۶. شماره نسخه: (A 96 (273)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: نیمه نخست قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: ایران (اصفهان).

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه ادبی شامل اشعاری از ۴۱ شاعر ایرانی قرنهای ۱۳ تا ۱۸ میلادی می‌باشد. این اثر سفارشی و توسط یک فرد گردآوری شده است. تمامی غزلها به استثنای چند مورد به صورت کامل آمده است. این اثر شامل:

۱. اشعار پراکنده (غزل‌ها، قطعه و مثنوی‌های کوتاه).

I. «فراق نامه»، با «مثنوی» می‌باشد، نام نویسنده در این بخش نیامده است، ولی به احتمال زیاد نویسنده این مثنوی «میرزا ابراهیم محمد شیرازی» ملقب به صفا (متوفی در سال ۱۱۶۰ قمری / ۱۷۲۷ میلادی) می‌باشد. این مثنوی شرح فراق شاعر از معشوقه‌اش می‌باشد. این بخش به صورت کامل نیامده و تنها شامل ۱۲۹ بیت می‌باشد.

صفحه ۷۰ - ۷۶ و همچنین ۲۶ شامل ۸ داستان کوتاه منظوم می‌باشد. داستان منظوم اول شامل ۳۳ بیت است.

آغاز نسخه: آغاز مثنوی: ای مهر سپهر بی‌وفایی / بر هم زن رسم آشنایی.

پایان نسخه: پایان مثنوی: شد وقت که دست از او بدارید / اولاد مرا بهم گذارید.

تاریخ کتابت: نیمه اول قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: اصفهان (ایران)

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. آ. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از شیراز به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۷.۱۴x۷ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۹۶ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و در ۱۰ سطر؛

اندازه متن: ۵.۵ x ۳.۱۰ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ اروپایی ضخیم زرد رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق حرفه‌ای گاهی شکسته.

نوع جلد: صحافی مقوایی، قهوه‌ای رنگ می‌باشد.

(۱۰۰۶)

۳۷. شماره نسخه: (C 1182 (Nov. 338)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: اواسط قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: آسیای مرکزی.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه ادبی شامل منتخب اشعار ۱۳ شاعر ایرانی، هندی و آسیای میانه قرنهای ۱۴ تا ۱۸ میلادی می‌باشد. این اثر شامل برخی اشعار شاعران کلاسیک می‌باشد، اما بخش عمده آن دربردارنده آثار شاعران قرن ۱۷ - ۱۸ میلادی است. غزل‌ها و مخمس‌ها به رسم معمول به صورت کامل آمده‌اند. این اثر برای نیاز شخصی گردآوری شده و سفارشی نمی‌باشد. شامل اشعاری از شاعران بیدل، سعدی، حافظ، شعیب، فضولی، جامی، نوایی، ناصری و... است.

تاریخ کتابت: اواسط قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۴۰ نامه عاشقی به یک معشوق آمده است. در صفحه ۹ مهری مستطیلی شکل در اندازه ۱۴x۱۶ میلیمتر آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. آ. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۴x۲۳ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۴۰ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون در ۶ - ۱۰ سطر؛

اندازه متن: ۵.۱۵ x ۳.۶ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ آسیای مرکزی (خوقندی) ضخیم به رنگ طوسی یا قهوه‌ای.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، گاهی اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق آسیای مرکزی.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، سخت و با جلد سبز رنگ.

نوع کاغذ: کاغذ روسی با آرم p. Φ (فدراسیون روسیه)
ضخیم، با رنگ کرم.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.
نوع خط: خط نستعلیق گاهی شکسته.
نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، سخت با روکش چرمی
سیاه، اندازه صحافی ۳۴. ۲۰×۶ می‌باشد.

(۱۰۰۸)

۳۹. شماره نسخه: B 1833 (Nov. 75)

نام کتاب: {مجموعه}

تاریخ گردآوری اثر: در دهه‌های اول قرن ۱۸ میلادی، به
طور دقیق در سال ۱۱۳۰ قمری / ۱۸ - ۱۷۱۷ میلادی آغاز و
در نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی به پایان رسید.
مکان گردآوری: ایران (اصفهان).

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل متون مشهور
(مقالات، نامه‌های اداری و شخصی، مقدمه مجموعه‌های ادبی)
از نویسندگان ایرانی قرن هفدهم میلادی، و همچنین اشعاری از
۲۴ شاعر نیمه دوم قرن پانزدهم تا اوایل قرن هجدهم میلادی
می‌باشد. در نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی بسیاری از صفحات
این مجموعه برخی صفحات مجدداً رونویسی گردیده و به
جای برگه‌های قدیمی قرار گرفته‌اند. این اثر برای فروش یا
سفارش شخصی صورت پذیرفته است. بخش متون نشر این
کتاب در مرکز و اشعار در حواشی نوشته گردیده‌اند. این
مجموعه شامل:

۱. اشعار بسیار متفاوت از شاعران قرون مختلف.

I. «عنوان نامه خجسته فرجام به نام مالک الملکی گستر که
منطوق الخ».

II. «دیباجه بیاض»، نویسنده نصیرالدین محمد الاناب
همدانی مشهور به نصیر و نصیر همدانی (متوفی در سال ۱۰۳۰
قمری / ۱۶۲۱ میلادی) است. این بخش ناقص است.

III. «گلشن خیال»، نام دیگر این اثر خواب و خیال است.
نویسنده میرزا محمد طاهر نصرآبادی (۱۰۲۷ قمری /
۱۶۱۸ در اصفهان متولد یافت) نویسنده مشهور تذکره
نصرآبادی می‌باشد. وی هم عصر شاه سلیمان صفوی بوده
است.

IV. «دیباجه»، نویسنده موعذ الدین محمد مشهدی ملقب
به فطرت است.

V. «رقعه که نصیر همدانی به میرزا معین میراب اصفهان
نوشته».

(۱۰۰۷)

۳۸. شماره نسخه: D 10 (273i)

نام کتاب: {جنگ اشعار}

توضیح نام اثر: این عنوان در صفحه ۱۱ توسط یکی از
صاحبان پیشین نسخه نوشته شده است، این اثر همچنین با
عنوان «جنگ اشعار شعرای متفرقه» نامیده می‌شود.
تاریخ گردآوری اثر: اواسط قرن نوزدهم میلادی.
مکان گردآوری: ایران (تهران).

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه ادبی شامل اشعار و
گزیده‌هایی از دیوانهای شعری ۷۹ شاعر تاجیکی و ایرانی
قرنهای ۱۰ تا ۱۹ میلادی می‌باشد. بسیاری از اشعار قرن ۱۰ -
۱۲ میلادی به صورت مختصر آمده است. این اثر سفارشی
می‌باشد و تمامی آن توسط یک شخص رونویسی شده است.
گردآورنده پس از تکمیل متن یک بار دیگر آن را اصلاح نموده
است، همچنین یکی از صاحبان پیشین نسخه نیز با دست خط
خود اشعار را تکمیل یا اصلاح کرده است. این اثر شامل دو
بخش می‌باشد. بخش اول شامل صفحات ۱ - ۶ مشتمل بر
رباعیاتی از ۶۸ شاعر من جمله رودکی، شیخ ابو سعید میهنی،
هلالی، خاقانی، بابا افضل، میرزا ناصر، کمال الدین اصفهانی،
رافق اصفهانی، جامی، مولوی بلخی، آذر، میرزا لطفعلی،
خلعتی، کوچک میرزا، فاضلی، میر داماد، سراج جاجرمی، پندار
رازی، مشرب، استرآبادی، عطار، اهللی، حاج عنایت اله
نقشبندی، حاج فانی و غیره می‌باشد. بخش دوم و کاملتر این
اثر شامل صفحات ۶ - ۶۶ شامل اشعار شاعران کلاسیک قرن
۱۰ - ۱۳ میلادی است. این بخش شامل غزلیات و قصاید از
منوچهری، سنایی، ظهیر الدین فاریابی، فرخی، کمال الدین
اصفهانی، خیام، عنصری، ادیب صابر ترمذی، مسعود سعد
سلیمان و... می‌باشد. بخش دوم بر خلاف بخش اول بر اساس
ترتیب الفبایی قافیه نگارش شده است.

تاریخ کتابت: اواسط قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران (تهران).

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۱ مهری به نام
یحیی به تاریخ ۱۲۶۸ قمری آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل. ف. باگدانف در
سال ۱۹۱۳ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۳. ۲۲×۸. ۴ سانتیمتر؛

تعداد برگه‌ها: ۶۶ برگ؛ تعداد سطوح: اشعار در ۴ ستون و
در ۱۴ - ۲۱ سطر؛

اندازه متن: ۱۴×۲۵. ۵ سانتیمتر.

VI. «رقعه که... شاه عباس به مجتهد الزمانی آقا حسین خوانساری انشا فرموده اند».

VII. «قسمتی از مثنوی نامشخص ۵۰ بیتی».

VIII. «معراج خیال»، نویسنده میرزا علی رضا بن کمال الدین حسین اردکانی شیرازی، تجلی (سال وفات ۱۰۸۸ قمری / ۷۸ - ۱۶۷۷ میلادی) می‌باشد.

IX. «ساده دل»، نویسنده میرزا محمد قلی طرشتی تهرانی ملقب به سلیم (متوفی ۱۰۵۷ قمری / ۱۶۴۷ میلادی) می‌باشد. این اثر ناقص و تنها شامل ۴۰ بیت می‌باشد.

تاریخ کتابت: اواخر قرن هفدهم میلادی تا اوایل قرن هجدهم میلادی. متن نسخه خطی در قرن نوزدهم مورد بازسازی قرار گرفته است.

مکان کتابت: ایران (اصفهان).

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ل. ف. باگدانف در سال ۱۹۱۳ میلادی از تهران به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰×۱۱. ۲ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۳۴+۲ برگ؛

تعداد سطور: بخش متن در ۱۲ - ۱۴ سطر در مرکز صفحه، اما اشعار تا چهار ستون و تا ۴ - ۱۹ سطر؛

اندازه متن: بخش منشور در مرکز در اندازه ۱۳×۶.۲. ۱ سانتیمتر و بخش منظوم در حاشیه در اندازه ۱۹×۱۰.۵. متن اشعار دارای حاشیه‌ای سبز و قرمز رنگ می‌باشد.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک اما مستحکم به رنگ کرم می‌باشد، صفحات تکمیلی و مورد بازسازی از نوع اروپایی با [نشان تجارتی و] آرم Beelando و کمی ضخیمتر می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط شکسته نستعلیق حرفه‌ای.

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی، با روکش چرمی نازک و دارای تزیینات ترنج در مرکز می‌باشد.

(۱۰۰۹)

۴۰. شماره نسخه: (B 1210 (II. 7. 54, 41/457)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: ایران.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل اشعاری از ۴۸ شاعر ایرانی قرنهای ۱۱ تا هجدهم و بخصوص قرنهای ۱۶ تا ۱۸ میلادی می‌باشد. این اثر سفارشی و یا جهت فروش

گردآوری شده است. بسیاری از غزلها نیز به طور مختصر در دو یا سه بیت آمده است. این اثر در آغاز دارای فهرست می‌باشد. نسخه خطی شامل:

I. «هدیه فرستادن عاشق پی مروت به نزد معشوقه اش».

II. «بیمار و طیب»، نویسنده شاعر قرن هفدهم و هجدهم میلادی میرزا محمد شریف اصفهانی ملقب به شریف می‌باشد، این بخش دارای ۷۳ بیت و ناقص است.

III. شامل غزلیات بسیاری از شاعران گوناگون است.

IV. «رباعیات بابا طاهر»، شامل ۷۵ رباعی و همچنین ۴۵ بیت پراکنده از بابا طاهر (متوفی در سال ۴۱۰ قمری / ۱۰۱۲ - ۱۰۱۳ میلادی) است.

تاریخ کتابت: اواسط قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: ایران (اصفهان).

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش آموزشی وزارت امور خارجه روسیه به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۱۴. ۵ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۹۵ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و در ۶ - ۷ سطر؛

اندازه متن: ۱۸×۱۳. ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ روسی، ضخیم و زرد رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق حرفه‌ای درشت گاهی شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی، با روکش چرمی تیره می‌باشد. صحافی دارای تزیینات ترنج می‌باشد.

(۱۰۱۰)

۴۱. شماره نسخه: B 3700

نام کتاب: {مجموعه}

نام گرد آورنده اثر: این اثر توسط سه شخص گردآوری شده است.

تاریخ گردآوری اثر: اواسط تا نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: پاولز جنوبی.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل آثاری از ۵۱ شاعر ایرانی، هندی و آسیای میانه در قرنهای ۱۳ تا ۱۹ میلادی، بخصوص شعرای آسیای میانه‌ای و هندی قرنهای ۱۷ تا نوزدهم میلادی می‌باشد. این اثر همچنین شامل ۴ داستان به نثر است. این اثر سفارشی نیست و تنها بر اساس نیاز شخصی

تاریخ گردآوری اثر: نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: آسیای مرکزی.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه ادبی شامل چندین نسخه ادبی در یک مجموعه می‌باشد، در مجموع شامل آثاری از ۱۴۰ شاعر قرنهای ۱۲ تا ۱۹ میلادی است. بیشترین اشعار این مجموعه متعلق به خیام، حافظ، جامی و بیدل می‌باشد. دیگر اشعار متعلق به شاعران فارسی نیمه دوم قرن ۱۶ - ۱۷ میلادی می‌باشد. و در این میان شاعران متعلق به محفل ادبی عمر خان خوقندی (۱۲۲۵ - ۱۲۳۷ قمری / ۱۸۱۰ - ۱۸۲۲ میلادی) از اهمیت بیشتری برخوردار هستند.

تاریخ کتابت: نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (بخارا).

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۳۴ مهری در اندازه ۱۰×۱۲ میلیمتر به تاریخ ۱۲۵۷ قمری / ۴۲ - ۱۸۴۱ میلادی از یکی از صاحبان پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش باستان شناسی آکادمی علوم روسیه در جمهوری تاتارستان در سال ۱۹۳۴ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۳۱×۲۱. سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۲۵۷ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و در ۸ - ۱۰ سطر، گاهی اشعار در ۵ ستون و ۴ - ۵ سطر؛ اندازه متن: ۱۳×۴.۶ سانتیمتر تا ۱۶×۲.۹ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی با دو نوع درجه کیفیت خوقندی و روسی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین نیز گاهی با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق آسیای مرکزی.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، ضخیم، با عطف چرمی می‌باشد.

(۱۰۱۲)

۴۳. شماره نسخه: B 3965

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

نام گرد آورنده اثر: توسط دو فرد به طور همزمان گردآوری شده است.

تاریخ گردآوری اثر: نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: بخارا.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل منتخب آثاری از ۵۵ شاعر هندی، ایرانی، آسیای میانه در قرنهای ۱۳ تا ۱۹

گردآوری شده است. بسیاری از غزل‌ها و مخمس‌ها به صورت خلاصه در یک تا سه بیت آمده است. این مجموعه ادبی شامل: ۱. اشعار کوتاه از شاعران بسیار.

I «هژده بند خواجه عصمت»، نویسنده فخرالدین عصمت الله بن مسعود بخاری ملقب به عصمت (سال وفات ۲۶ - ۱۴۲۵ میلادی) است. این بخش کامل می‌باشد.

II «داستان حقایق»، نویسنده این اثر گمنام است. شامل ۳۷ بیت از منظومه‌ای عرفانی است.

III «مقاله‌ای به نثر و قسمتی از دو اثر به سبک نامه»،

IV «چهار داستان سرگرم کننده» شامل:

حکایت میرزا همدهم

{حکایت حسن و عشق}

{حکایت سلطان حسین و دو کنیزک}

{حکایت}

V «بحر طویل ملا زینت سمرقندی»، نویسنده، شاعر آسیای میانه‌ای قرن هجدهم میلادی «زینت سمرقندی» و شامل تفسیری بر غزل مشهور حافظ درباره شیراز، سمرقند و بخارا می‌باشد.

تاریخ کتابت: نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (پاولژ جنوبی).

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۲۲×۱۳ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۹۹ برگ؛ تعداد سطور: ۲۱ - ۲۶ سطر؛

اندازه متن: آثار منشور ۱۸×۵.۷ سانتیمتر و اشعار نیز در ۱۸×۵.۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ آسیای مرکزی با دو درجه کیفیت متفاوت و در رنگ‌های زرد، آبی و صورتی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، به ندرت نیز در متون منشور اسامی اشخاص و عناوین با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: دو نوع خط نستعلیق متفاوت ملا و میرزا.

نوع جلد: بدون صحافی.

(۱۰۱۱)

۴۲. شماره نسخه: B 2765

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

نام گرد آورنده اثر: گردآورنده نخست شاگرد عیسی بخارا (۱۲۴۲ - ۱۳۰۵ قمری / ۱۸۲۶ - ۱۸۸۸ میلادی) و گردآورنده دیگر شاعر ازبکی - تاجیکی با نام طالع می‌باشد.

میلادی به زبانهای فارسی، تاجیکی و ازبکی می‌باشد. این اثر شامل آثار شاعران کلاسیک امیرخسرو، حافظ، جامی می‌باشد، اما بیشترین آثار متعلق به شاعران قرن ۱۷ - ۱۹ میلادی است. در این میان شاعران متعلق به محفل ادبی عمر خان خوقندی (۱۲۲۵ - ۱۲۳۷ قمری / ۱۸۱۰ - ۱۸۲۲ میلادی) از اهمیت بیشتری برخوردار هستند. این اثر سفارشی می‌باشد، برخی از صفحات این اثر در ابتدا خالی بوده است، که بعدها توسط دیگران تکمیل می‌گردد. بسیاری از غزل‌ها به طور مختصر آمده است.

آغاز نسخه: ای مطلع نور خداای مظهر صدق و صفا / وی منبع فضل عطا یا شیخ عبدالقادر.

پایان نسخه: تو خواجه من بنده ام سر پیش تو افکنده ام / در خدمت شرمنده ام یا شیخ عبدالقادر.

تاریخ کتابت: دهه ۵۰ قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (بخارا).

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در حاشیه صفحه ۹۵ ب یادداشتی به تاریخ ۱۲۷۶ قمری / ۶۰ - ۱۸۵۹ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط یوسپوف در سال ۱۹۳۶ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۰. ۱۳×۷. ۲ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۸۹ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و در ۶ - ۸ سطر؛

اندازه متن: ۱۲. ۷×۶. ۸ سانتیمتر تا ۱۳. ۸×۵. ۲.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی خوقندی، ضخیم و مستحکم.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، اما برخی اشعار با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق ریز گاهی شکسته.

نوع جلد: صحافی شرقی (آسیای مرکزی)، مقوایی، با روکش چرمی تیره و عطف چرمی قرمز می‌باشد.

(۱۰۱۳)

۴۴. شماره نسخه: B 4471

نام کتاب: {مجموعه}

نام گرد آورنده اثر: توسط چند نفر در دوره زمانی متفاوتی گردآوری شده است.

تاریخ گردآوری اثر: نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: آسیای مرکزی.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل چندین اثر ادبی

متفاوت می‌باشد. این مجموعه شامل دو بخش است، بخش اول دارای تاریخ ۱۲۵۹ قمری / ۱۸۴۳ میلادی می‌باشد. این اثر شامل غزلیات، رباعیات، ایات پراکنده ادبی می‌باشد. این اثر علاوه بر اشعار حافظ، جامی و نوایی به طور عمده شامل آثار شاعران هندی و آسیای مرکزی در قرن ۱۶ - ۱۸ میلادی می‌باشد. برخی غزلیات نیز تنها در مطلع و مقطع خلاصه شده است. این اثر شامل:

۱. منتخبی از شاعرانی چون بیدل، مشرب، فضولی، امیری، امیر خوقندی، غیاث نقشبند، حافظ، زیب النساء و... می‌باشد.

۲. «حکایت حسن و عشق»، از داستا‌های مشهور آسیای میانه است.

تاریخ کتابت: نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۵۳ مهری به نام ملا عبدالله بن ملا قاسم قلی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ف. ای. فیلانکو در سال ۱۹۴۷ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۲×۱۳. ۵ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۸۰ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در ۲ تا ۳ ستون و در ۶ - ۱۰ سطر؛

اندازه متن: برخی اشعار در ۱۴×۷. ۹ و برخی در ۱۴×۷ سانتیمتر. همچنین متون منثور در اندازه ۱۶×۹. ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، نازک، خاکستری رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین اشعار با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق آسیای مرکزی ملا و میرزا.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، با روکش سرخ رنگ و دارای طرح ترنج می‌باشد.

(۱۰۱۴)

۴۵. شماره نسخه: C 1306 (Nov. 615)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: آسیای مرکزی.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل آثاری از ۴۶ شاعر ایرانی، هندی و آسیای مرکزی در قرنهای ۱۴ تا ۱۸ میلادی می‌باشد. این مجموعه شامل آثار شاعران کلاسیک حافظ، عرفی، صائب است، اما بخش اصلی آن دربردارنده آثار شاعران نیمه دوم قرن شانزدهم تا قرن ۱۸ میلادی می‌باشد. این

سعدی، انیسی، هلالی، آذری، امیر خسرو، حافظ و کمالی و... می‌باشد.

۳. صفحات ۱۱۰ ب تا ۱۱۸ ب با عنوان «حکمت» به نویسندگی حاج احمد یسوی (متوفی در سال ۵۶۲ قمری/ ۱۱۶۶ میلادی) می‌باشد.

تاریخ کتابت: نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (بخارا).

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱ یادداشت «این کتاب ملا عبد الله خواجه ایشان حافظ» آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ک. گ. زالمان در سال ۱۸۹۷ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵. ۱۴×۵. ۵ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۱۸ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و در ۱۱ - ۱۳ سطر؛

اندازه متن: ۱۹. ۹×۵. ۷ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ آسیای مرکزی (خوقندی)، نازک و خاکستری رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق آسیای مرکزی میرزا.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، ضخیم و سبز رنگ، با عطف چرمی قرمز می‌باشد. صفحات پایانی این نسخه خطی از بین رفته است.

(۱۰۱۶)

۴۷. شماره نسخه: A 989

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

نام گرد آورنده اثر: توسط ۳ شخص گردآوری شده است. یکی از این گردآوران شاعر محمد بخشی ملقب به صابر می‌باشد.

تاریخ گردآوری اثر: از اواخر قرن هجدهم تا اواخر قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: آسیای مرکزی (بخارا).

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل منتخب آثاری از ۶۱ شاعر ایرانی و تاجیکی قرنهای ۱۲ تا ۱۹ میلادی می‌باشد. اغلب این اشعار به صورت مختصر در مطلع و مقصد آمده است. همچنین این اثر شامل متون مختلف منشور شامل مقالات، یادداشتها، نامه می‌باشد. این اثر به احتمال زیاد سفارشی می‌باشد. این مجموعه ادبی به ترتیب شامل:

اشعار گوناگون از شاعران بسیاری من جمله فقیر

اثر سفارشی می‌باشد و از آغاز تا پایان توسط یک فرد رونویسی شده است.

آغاز نسخه: بت ترسا بچه نوریست ظاهر/ که از روی بتان دارد مظاهر.

پایان نسخه: گهی از روی او در گلشنم من / گهی از خوی خود در گلخنم من.

تاریخ کتابت: نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در برخی صفحات مهر سبز رنگی به نام «عبد المجید بای» آمده است. همچنین در صفحه ۱۱ دست خطی از ایوانف نوشته شده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. آ. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی از بخارا به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۵. ۱۴×۶. ۶ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۷۹ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در ۲ ستون تا ۱۷ سطر؛

اندازه متن: برخی اشعار در ۱۷. ۱۰×۶. ۲ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ خوقندی، نازک، خاکستری رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق آسیای مرکزی میرزا.

نوع جلد: بدون صحافی.

(۱۰۱۵)

۴۶. شماره نسخه: C 113 (273d)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

نام گرد آورنده اثر: توسط ۳ شخص گردآوری شده است.

تاریخ گردآوری اثر: نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: آسیای مرکزی (بخارا).

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه ادبی شامل بخش اصلی شامل صفحات ۱۵ ب - ۹۹ ب و بخش فرعی شامل صفحات ۲ آ، ۷ ب - ۱۵ آ، ۱۰۰ آ - ۱۱۸ ب می‌باشد. بخش اصلیا این مجموعه شامل دیوانهای ادبی ۸ شاعر ایرانی، هندی و آسیای مرکزی از قرنهای ۱۳ تا ۱۹ میلادی می‌باشد. این اثر برای رفع نیاز شخصی گردآوری شده و برای فروش نبوده است. این اثر شامل:

۱. اشعار گوناگون از شاعرانی چون حافظ، شمس، سعدی، سعیدی، قاسمی، بیدل می‌باشد.

۲. بخش تکمیلی شامل اشعاری از شیاد، جامی، ابن یمین،

سمرقندی، بیدل، طاهر، اسیر، سقا، مولانا هاشم، فاضل، ولی، اشباح، میرزای شاعر و بسیاری دیگر شاعران می‌باشد. همچنین شامل:

I «مناجات حضرت پیر صاحب» با مضمون دعا و مناجات می‌باشد.

II «هفده قسمت از آثار به سبک نامه»، متن این بخش بسیار پیچیده می‌باشد.

III «رقعات»، نویسنده میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق دهلوی ملقب به «بیدل» می‌باشد و شامل ۱۶ بخش از نامه‌های گوناگون است.

IV «اشارات و حکایات متعلقات بنکات»، نویسنده میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق دهلوی ملقب به «بیدل» می‌باشد، این اثر عرفانی است.

V «قسمتی از یک اثر بیوگرافی» که به بررسی استعداد شاعری سبحان قلی خان (۱۰۹۱ - ۱۱۱۴ قمری / ۱۶۸۰ - ۱۷۰۲ میلادی) می‌پردازد.

تاریخ کتابت: اواخر قرن هجدهم تا پایان قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (بخارا).

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۲۶ آ مهری به نام یکی از صاحبان پیشین نسخه آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ای. ا. برتلس در سال ۱۹۳۳ میلادی از استالین گراد به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱×۳۰.۱۱ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۶۲ برگ؛

تعداد سطور: بسیار متفاوت [و متنوع] می‌باشد؛

اندازه متن: ۷.۱۵×۵.۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی، گاهی نیز اروپایی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، برخی عناوین و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) یا آبی نوشته شده است.

نوع خط: دستخط‌های متفاوت از نستعلیق.

نوع جلد: صحافی اروپایی معاصر در سال ۱۹۵۴ میلادی مورد بازسازی قرار گرفته است.

(۱۰۱۷)

۴۸. شماره نسخه: B 4460

نام کتاب: {مجموعه}

تاریخ گردآوری اثر: سال ۱۲۷۹ قمری / ۱۸۶۲ میلادی.

مکان گردآوری: آسیای مرکزی.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل دو نسخه خطی جداگانه می‌باشد که در یک جلد صحافی شده‌اند. ترتیب صفحات در این نسخه به ترتیب ۱۱ - ۱۳۰، ۲۷۶ - ۲۹۵، ۱۳۱ - ۲۷۵ آمده است. بعدها دو نفر از صاحبان این نسخه خطی یادداشت‌هایی از آثار منظوم و منثور را به اثر اضافه نموده‌اند.

این مجموعه ادبی شامل قصیده، غزل، قطعه، رباعی، بخش‌هایی از منظومه و مثنوی‌های بزرگ، ابیات پراکنده از ۷۹ شاعر پارسی، تاجیکی، ازبکی در قرن ۱۲ - ۱۹ میلادی می‌باشد. گردآورنده توجه زیادی به شاعران محفل ادبی عمرخان خوقندی (۱۲۲۵ - ۱۲۳۷ قمری / ۱۸۱۰ - ۱۸۲۲ میلادی) نموده است. متأسفانه در این اثر نام نویسنده بسیاری از رباعیات و قطعه‌ها نیامده است. بسیاری از مخمس‌ها و غزلیات به صورت خلاصه در یک یا دو (به ندرت در سه) بیت آمده‌اند. این مجموعه ادبی شامل:

اشعار شاعران بسیاری چون زینت، فاضلی، مشرف، امیر، هجلیت، قاضی، گل خانی، دبیر، لطیف، مخفی، طوفان، امیر خسرو، اجمل، سلطان بایزیدی، منصور حلاج، نوایی، عبدالرحمان جامی، سلطان حسین، بیدل، آصف، ملا محمد صادق، هلالی، میرزا، غیائی، مشفق، شیخ عبدالقادر گیلانی و... می‌باشد. همچنین شامل:

I «سعدی نامه»، نویسنده مشرف الدین ابومحمد عبدالله بن مصلح الدین شیرازی ملقب به سعدی (متوفی در ۱۱ ذوالحجه ۶۹۱ قمری / ۲۳ نوامبر سال ۱۲۹۲) می‌باشد.

II «کتاب لیلی و مجنون»، نویسنده ملا عبدالله بخارایی ملقب به ملهم است.

III «لیلی و مجنون»، نویسنده ابومحمد الیاس بن یوسف گنجوی ملقب به نظامی (متوفی در ۵۹۹ قمری / ۰۳ - ۱۲۰۲ میلادی) است.

IV «مناجات».

V «مناجات خواجه عبدالله انصاری»، نویسنده ابواسماعیل عبدالله بن محمدانصاری هروی (متوفی در ۴۸۱ قمری / ۱۰۸۸ میلادی) است.

VI «شامل گزیده‌هایی از آثار نثر یا روضه در خصوص شهادت امام حسین علیه السلام است».

VII «قسمتی از شعری به زبان ازبکی [= چغتایی] است»، و تنها شامل باب (گلشن) ۵، ۶ و ۴ می‌باشد.

VIII «مناجات»، این بخش شامل ۷۰ بیت می‌باشد.

(۱۰۱۸)

۴۹. شماره نسخه: B 2412

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: از اواسط قرن هجدهم تا اواخر قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: بخش اول (صفحات ۲ - ۹) در ایران، بخش دوم (صفحات ۱، ۱۰ - ۶۷) در آسیای مرکزی، بخش سوم (شامل صفحات ۶۸ - ۱۰۱) در اواخر قرن نوزدهم در آسیای مرکزی.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل سه نسخه خطی به ترتیب شامل صفحات ۲ - ۹، ۱۰ - ۶۷، ۶۸ - ۱۰۱ می‌باشد که در یک جلد صحافی شده‌اند.

این مجموعه ادبی شامل غزلیات، رباعیات و مفرداتی از شاعران ایرانی، هندوستانی، آسیای مرکزی قرن چهاردهم تا نوزدهم میلادی (علی‌الخصوص شاعران قرن ۱۶ - ۱۹ میلادی) و همچنین متون نثر می‌باشد. غزلیات به طور مختصر و بر اساس ترتیب حروف الفبایی قافیه آمده‌اند. این مجموعه ادبی به ترتیب شامل:

I «بیاض»، شامل صفحات ۲ - ۹ می‌باشد. این بخش شامل مقدمه، فهرست و نمونه اشعار شاعرانی چون صائب، آصفی، آذری، قانی، ملهم، ظفر، مشتاق و لسانی است.

II «الانشاء»، شامل صفحات ۱۱ - ۱۸ ب مشتمل بر ۱۴ نامه اداری، حکومتی، دوستانه، عاشقانه و خانوادگی می‌باشد.

III «مثنوی بیخود»، این بخش شامل صفحات ۴۱ - ۴۶ است. نویسنده این اثر ملقب به «بیخود» به احتمال زیاد شاعری هندی یا از آسیای میانه می‌باشد. این مثنوی مشتمل بر ۱۲۶ بیت در بیان جدایی عاشق معشوق می‌باشد.

IV «دخمه شاهان»، نویسنده میرزا محمدصادق منشی جاننداری (متوفی در ۱۲۳۵ قمری / ۱۸۲۰ میلادی) است. از جمله مشاهیر بزرگ پایان قرن ۱۸ و اوایل قرن ۱۹ میلادی در تاجیکستان می‌باشد. وی در دربار امیر بخارا (۱۲۱۵ - ۱۲۴۲ قمری / ۱۸۰۰ - ۱۸۲۶ میلادی) دارای مقام عالی بوده است. این اثر منظومه‌ای افسانه‌ای در خصوص دیدار وی از مقبره بهاء الدین نقشبندی و شنیدن فرامین و صداهای خان‌های شیبانی و اشترخانی می‌باشد. این اثر در سال ۱۲۰۰ قمری / ۱۷۸۵ میلادی به نگارش درآمده است.

V «مخمس زیر تیغ»، اثری منشور به نگارش مولانا عبدالرحمان مروزی بخارایی ملقب به مشفق می‌باشد. وی از

IX «فال نامه ملا مشفق»، این عنوان پیش از اثر آمده است، این اثر شامل ۳۶ بیت از شاعر معروف آسیای مرکزی عبدالرحمان بخارایی مروزی ملقب به مشفق (۹۴۵ - ۹۹۶ قمری / ۱۵۳۸ - ۱۵۸۸ میلادی) می‌باشد.

X «هفت مجلس»، نویسنده شاعر قرن شانزدهم میلادی مولانا آقا شبیرخانی ملقب به ابن یمین می‌باشد. وی در شبیر شهری در شمال افغانستان به دنیا آمد و سپس در بخارا و بلخ به تحصیل پرداخت. وی در سال ۱۰۰۵ قمری / ۱۵۹۶ میلادی وفات نمود. این بخش شامل ۲۷۳ بیت و مجلس هفتم آن با دیگر نسخه‌های موجود متفاوت می‌باشد.

XI «مجلس افروز»، نویسنده مولانا آقا شبیرخانی ملقب به ابن یمین است. این بخش شامل ۱۰۳ بیت، برابر با یک سوم حجم اصلی منظومه می‌باشد.

تاریخ کتابت: ۶ رجب ۱۲۷۹ قمری / ۲۸ دسامبر سال ۱۸۶۲ و بخش دوم در پایان قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

نام کاتب: قسمت اول این نسخه توسط سید علی میرزا و قسمت دوم آن در اواخر قرن نوزدهم میلادی استنساخ گردیده است.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۲ و ۳ ب یادداشتی از ملا اکبر علی به تاریخ ۱۳۲۰ قمری / ۰۳ - ۱۹۰۲ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط یونس اوف در سال ۱۹۴۴ میلادی از تاشکند به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱. ۱۷x۷. ۵ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۲۹۸ برگ؛

تعداد سطور: اشعار در دو، سه و چهار ستون در ۱۱ - ۱۴ (به ندرت در ۱۶) سطر؛

اندازه متن: اشعار دو ستونی در اندازه ۱۶. ۸x۵. ۵، اشعار سه ستونی در اندازه ۲۱x۱۵. ۵ و اشعار چهار ستونی در ۲۱. ۵x۱۶ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ روسی با آرم‌های متفاوت، نازک و به رنگ خاکستری، سفید و آبی می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، عناوین گاهی با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق آسیای مرکزی ملا و میرزا.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی، سخت، با روکش چرمی قرمز، کاری از «خواجه صحاف» می‌باشد.

شاعران عبدالله خان دوم شینیدی (۹۹۱ - ۱۰۰۶ قمری/ ۱۵۸۳ - ۱۵۹۸ میلادی) بوده است. این بخش شامل شرح فراز و نشیب‌های زندگی و سرنوشت عبدالله خان دوم به قلم نویسنده است.

VI «ساقی نامه»، نویسنده شمس‌الدین محمد بن بهاء‌الدین شیرازی ملقب به حافظ (متوفی در ۷۹۱ قمری/ ۱۳۸۹ میلادی) است. این بخش شامل مثنوی مشتمل بر ۳۲ بیت می‌باشد.

تاریخ کتابت: این آثار در نهایت از اواسط تا اواخر قرن نوزدهم در یک مجموعه تکمیل گردیده است.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (بخارا).

سابقه نسخه: نیامده است.

اندازه صفحه: ۱۹. ۱۲x۸. ۵ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۰۲+۱۰۱+۰۰۲ برگ؛

تعداد سطور: اشعار دو ستونی در ۸، اشعار ۴ ستونی در ۵، اشعار دو ستونی در ۱۱ سطر، متون متثور در ۱۲-۱۴ سطر؛ اندازه متن: اشعار دو ستونی در سائز ۱۳. ۵x۶، اشعار ۴ ستونی در سائز ۱۳. ۵x۷. ۵ و اشعار دو ستونی در ۱۲. ۵x۷ و متون متثور در ۱۹x۱۲ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ هندی، نازک، نرم و گاهی کاغذ خوقندی به رنگ خاکستری.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، به ندرت عناوین اشعار و اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق به سبک‌های متفاوت آسیای مرکزی.

نوع جلد: صحافی محلی، مقوایی، با عطف چرمی قهوه‌ای رنگ، اندازه صحافی ۲۴. ۱۲x۵. ۶ می‌باشد.

(۱۰۱۹)

۵۰. شماره نسخه: B 2180 (Nov. 1053)

نام کتاب: {مجموعه}

تاریخ گردآوری اثر: نیمه دوم تا اواخر قرن نوزدهم میلادی.

مکان گردآوری: آسیای مرکزی، بخارا.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل چند نسخه خطی می‌باشد که در یک جلد صحافی شده‌اند. این اثر برای فروش گردآوری شده و شامل اشعاری از ۳۷ شاعر ایرانی، آسیای مرکزی در قرن ۱۳ - ۱۹ میلادی می‌باشد. در گردآوری اشعار بیشترین توجه به آثار تاجیکی و ازبکی از شاعران آسیای مرکزی قرن نوزدهم میلادی معطوف گردیده است. بسیاری از

غزلیات در دو یا سه بیت و بسیاری از مخمس‌ها در ۲ - ۳ مصرع خلاصه گردیده‌اند. این مجموعه ادبی به ترتیب شامل:

۱. نمونه شعر شاعرانی چون: طرکه بند، نادم، زیرک، جامی، حافظ، هجران، مرادی، هلالی، میرزا حضرت، مجزوم، کمال، امیر، شیخ نظامی، عرفی، مشفق، ذوقی، مشرب، بیدل، مجذوب، صائب، کمالی، قاضی، عصمت و... می‌باشد.

I «گزیده‌ای از ۷۷ رباعی»، نام سرایندگان رباعی‌ها نیامده است.

II «واقعۀ مناظره شهری و صحرایی»، نویسنده گمنام می‌باشد.

III «بهاریات میوه‌ها»، نویسنده صوفی خواجه بخاری ملقب به صوفی است. وی از شاعران و رجال سیاسی تاجیکستان متوفی در سال ۱۲۹۴ قمری/ ۱۸۷۷ میلادی می‌باشد. این اثر تحت تأثیر بهاریات سعید نفیسی به رشته تحریر درآمده، و در آن به ارزش غذایی بسیاری از میوه جات پرداخت شده است.

IV «بهاریات کسبه‌ها»، نویسنده گمنام می‌باشد، منظومه‌ای در شرح حرفه‌های مختلف بازاری می‌باشد. «بهاریات سعید نفیسی» متأثر از این اثر به رشته تحریر درآمده است.

V «فال نامه ملا مشفق»، نویسنده ملا عبدالرحمان مروزی بخارایی ملقب به مشفق می‌باشد. این بخش شامل جدولی با حروف عربی و فال هر یک از این حروف می‌باشد.

VI «بهاریات مرغان»، در این بخش هر یک از پرندگان چون کلاغ، بلبل، طوطی و... به شرح زیبایی‌های ظاهری خود می‌پردازند.

VII کتاب «تعبیر»، این اثر از تعبیر خواب‌های حضرت یوسف [علیه السلام] می‌باشد که به صورت مختصر و شامل ۱۲ باب است.

VIII قسمتی از یک مجموعه شامل نامه‌های اداری، شخصی و عاشقانه می‌باشد.

IX {حکایات} به ترتیب شامل ۷ حکایت زیر است:

{حکایات ادهم سقا}،

{حکایت مناظره دو ملا}،

{حکایت دله مختار}،

{حکایت موش و گربه}،

{حکایت خواجه عقام}،

{حکایت سلطان حسین و دو کنیزک}،

{حکایت میرزا همدهم و جامی}.

X «انشا»، این بخش شامل صفحات ۱۷۱ب - ۱۸۱ب

اشعار یہ صورت سوال و جواب توسط شاعرانی چون طالب،

مکان گردآوری: ایران، این اثر در طی دو قرن در شهرهای مشهد، اصفهان، همدان گردآوری شده است.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه شامل قصیده، غزل، تک بیتی، رباعی از ۳۳ شاعر ایرانی و هندی به زبان فارسی می‌باشد. تمامی این شاعران به غیر از کمال الدین اسماعیل اصفهانی (متوفی ۶۳۵ قمری/ ۳۸ - ۱۲۳۷ میلادی) و عبدالرحمن جامی (۸۱۷ - ۸۹۸ قمری/ ۱۴۱۴ - ۱۴۹۲ میلادی)، ما بقی از شاعران نیمه دوم قرن شانزدهم تا پایان قرن هجدهم میلادی می‌باشند. در این اثر بسیاری از غزل‌ها به صورت مختصر (مطلع یا مقطع) آمده‌اند. این نسخه خطی برای نیاز شخصی گردآوری شده و سفارشی نبوده است. این اثر شامل:

I «گلشن خیال»، نام دیگر این اثر (خواب و خیال) است. نویسنده میرزا محمد طاهر نصرآبادی (متولد ۱۰۲۷ قمری/ ۱۶۱۸ میلادی) است.

II «رقعات»، نویسنده این اثر نصر الدین محمد انعام همدانی، مشهور به نصیر یا نصیر همدانی (متوفی در ۱۰۳۰ قمری/ ۱۶۱۸ میلادی) می‌باشد.

III «پند نامه»، شامل ۶۰ بیت از نویسندگانی گمنام در خصوص ۶۰ نصیحت در خصوص دستیابی به خوشبختی است.

IV «مثنوی ناصرعلی»، نویسنده این اثر میر نصیر^۱ علی سرهندی (متوفی ۱۱۰۸ قمری/ ۱۶۹۷ میلادی در دهلی)، ملقب به علی است. این بخش ناقص و تنها شامل ۱۸۰ بیت از این مثنوی می‌باشد.

V «مجموعه‌ای از مثنوی‌های نامشخص که از ۷۲ بیت تشکیل شده است».

VI «ساقی نامه»، مجموعه از مثنوی‌های نامشخص شامل ۶۲ بیت می‌باشد.

VII «سراپا»، نویسنده میر سید علی بن سعید [العالمی] ملقب به مهری است. وی در زمان حکومتداری شاه سلطان حسین (۱۱۰۵ - ۱۱۳۵ قمری/ ۱۶۹۴ - ۱۷۲۲ میلادی) در اصفهان وفات نمود. این اثر تنها شامل ۷۶ بیت است.

تاریخ کتابت: در فواصل سالهای ۱۱۱۸ - ۱۳۲۳ قمری / ۱۷۰۷ - ۱۹۰۵ میلادی.

مکان کتابت: ایران (شهرهای مختلف).

سابقه نسخه: این نسخه خطی در سال ۱۹۳۹ میلادی به

انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۸. ۱۲×۸. ۵ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۵۷ برگ؛ تعداد سطور: تا ۲۰ سطر؛

اندازه متن: ۱۸. ۱۲×۸. ۵ تا ۴×۲ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ شرقی (ایرانی و بخشی نیز هندی)، ضخیم و رنگی.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط شکسته نستعلیق دقیق [= خفی]، گاهی نیز خط نستعلیق درشت [= جلی].

نوع جلد: صحافی شرقی، مقوایی نازک.

(۱۰۲۲)

۵۳. شماره نسخه: B 4480

نام کتاب: {مجموعه اشعاریه}

نام گرد آورنده اثر: سید بقا حاج بن هادی مفتی، از معلمان مدرسه شیردار در سمرقند است.

تاریخ گردآوری اثر: سالهای ۱۳۲۰ قمری/ در فواصل مارس ۱۹۰۲ لغایت ۲۴ نوامبر ۱۹۰۶ میلادی، وی شرق شناس معروف متوفی در سال ۱۹۱۲ میلادی می‌باشد.

مکان گردآوری: سمرقند.

شرح اجمالی محتوای اثر: این اثر شامل مخمس، مسدس و ترجیع و ترکیب بند، و همچنین غزلهایی از ۸۶ شاعر آسیای مرکزی، هندوستان، ایران در قرن سیزدهم تا بیستم میلادی می‌باشد. این اثر علاوه بر آثار شاعران کلاسیک، بیشتر بر پایه شاعران نیمه دوم قرن نوزدهم تا آغاز قرن بیستم میلادی و همچنین شاعران انجمن ادبی عمر خان خوقندی (۱۲۲۵ - ۱۲۳۷ قمری/ ۱۸۱۰ - ۱۸۲۲ میلادی) گردآوری گردیده است. این اثر شامل فهرست مفصلی شامل مصرع اول هر یک از اشعار متن (شامل مصرع اول ۸۵ شعر ترکیبی و ۱۷۳ غزل) می‌باشد. اشعار تمامی شاعران کلاسیک به طور خلاصه در چند بیت آمده است. تمامی این نسخه خطی توسط یک شخص برای نیاز شخصی رونویسی گردیده است. گردآورنده موفق به اتمام کار خود نشده زیرا ۷۴ برگ آخر کتاب خالی و سفید می‌باشد.

بخش اول این اثر شامل مخمس‌های از شاعرانی چون راواناک، اکرم، نصیب، نیاز، کمالی، اکمل، خجلت، سید بقا خواجه، منیری، عندلیب، ولی، جامی، صادق و... می‌باشد. بخش دوم شامل غزلهایی از شاعرانی چون شهیدی، صائب، حافظ، منشی، طالب جان، سپندی، اکمل، مظهر، غیاث الدین و

۱. ناصر صحیح است (ویراستار).

گمنام می‌باشد.

II «بوستان»، نویسنده این اثر مشرف الدین ابو محمد عبدالله مصلح الدین شیرازی سعدی (متوفی ۶۹۱ قمری/ ۱۲۹۲ میلادی) می‌باشد. این بخش شامل ۷ قسمت از باب اول و یک قسمت از باب چهارم گلستان می‌باشد.

III «فراق نامه»، نویسنده این اثر میرزا ابراهیم محمد شیرازی ملقب به صفا (متوفی ۱۱۶۰ قمری/ ۱۷۴۷ میلادی) شامل ۲۰ بیت نخستین این اثر می‌باشد.

IV «مثنوی»، با مضمون شرح زیبایی حضرت یوسف [علیه السلام] است.

V «مثنوی میرزا سوری»، شاعری گمنام ملقب به نظر یا نظری می‌باشد. با مضمون شرح زیبایی معشوقه‌ای که با زیبایی اش باعث آزار عاشق می‌شود. این اثر شامل ۳۷ بیت است.

VI «شکایت نامه»، نویسنده این اثر گمنام می‌باشد، با مضمون شرح شکایت نویسنده از معشوق است.

VII «سراپا»، نویسنده میرزا علی عرب بن سعید [العالمی] ملقب به مهری [عرب]، شاعر معاصر شاه سلطان حسین (۱۱۰۵ - ۱۱۳۵ قمری/ ۱۶۹۴ - ۱۷۲۲ میلادی) می‌باشد. این بخش ناقص و تنها شامل ۶۴ بیت است.

تاریخ کتابت: بین سالهای ۱۸۰۵ - ۱۹۱۴ میلادی.

مکان کتابت: ایران (شیراز).

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۵۸، ۵۹، ۶۱، ۶۷ مهری به نام یکی از صاحبان پیشین نسخه به تاریخ ۱۲۷۰ قمری/ ۵۴ - ۱۸۵۳ میلادی و ۱۲۷۱ قمری/ ۵۵ - ۱۸۵۴ میلادی آمده است.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. آ. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۶. ۱۶×۹ سانتیمتر؛

تعداد برگه‌ها: ۸۵ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و بین ۸ - ۱۲ سطر؛

اندازه متن: ۱۴×۶. ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ روسی، نازک، زرد رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق متفاوت از درشت تا ریز.

نوع جلد: صحافی اروپایی، مقوایی، که در سال ۱۹۵۴ میلادی در آکادمی علوم روسیه مورد بازسازی قرار گرفته است. صفحات نخستین این نسخه خطی از بین رفته است.

شاعران بسیار دیگری است. همچنین صفحات ۱۴۵ آ - ۱۴۸ ب شامل ۴ نامه عاشق به معشوقه اس است.

تاریخ کتابت: پیش از سال ۷ شوال ۱۳۲۴ قمری/ ۲۴ نوامبر ۱۹۰۶ میلادی است.
مکان کتابت: سمرقند.

اطلاعات حاشیه و پشت نسخه‌ای: در صفحه ۱۱ یادداشتی از گردآورنده مبنی بر هدیه این کتاب به آ. ن. سامویلوویچ در سمرقند در مدرسه شیردار در سال ۱۹۰۶ میلادی می‌باشد.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط آ. ن. سامویلوویچ در سال ۱۹۴۲ میلادی از سمرقند به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱. ۱۳×۴ سانتیمتر؛

تعداد برگه‌ها: ۱۴+۰۶+۰۰۷۴ برگ؛ تعداد سطور: متون نثر تا ۲۱ سطر اما متون نظم در دو ستون در ۸ - ۱۰ سطر؛

اندازه متن: ۱۳. ۵. ۷×۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ روسی نازک رنگی، ۶ صفحه اول کاغذ خوقندی نازک خاکستری می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، به ندرت اسامی شاعران با جوهر قرمز (شنگرف) نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق آسیای مرکزی میرزا.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، مقوایی محکم سبز رنگ، جلد نسخه دارای طرح ترنج می‌باشد.

(۱۰۲۳)

۵۴. شماره نسخه: A 97 (273n)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

نام گرد آورنده اثر: افراد مختلف، آخرین گردآورنده شاعر صوفی «عبداله شیرازی» ملقب به ژولیده می‌باشد. وی در سال ۱۹۱۴م این نسخه را به ایران شناس معروف روسیه و. آ. ایوانف (۱۸۸۶ - ۱۹۷۰ قمری) هدیه می‌دهد.

تاریخ گردآوری اثر: سال ۱۸۰۵ - ۱۹۱۴ میلادی.

مکان گردآوری: ایران (شیراز).

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه ادبی شامل غزل، مخمس، تک بیتی و رباعیاتی از ۱۳ شاعر ایرانی قرنهای ۱۳ تا ۱۸ میلادی می‌باشد. این اثر همچنین شامل بخشی از منظومه مشرف الدین سعدی «بوستان» (متوفی در سال ۶۹۱ قمری/ ۱۲۹۲ میلادی) و ۵ مثنوی کوتاه از شاعران قرن ۱۷ - ۱۸ میلادی، و چندین تصنیف فولکلور می‌باشد. بسیاری از غزلیات به طور خلاصه آمده است. این مجموعه ادبی به ترتیب شامل: I «بخشی از یک قصیده شامل ۱۷ بیت»، نویسنده این اثر

(۱۰۲۴)

۵۵. شماره نسخه: B 4458

نام کتاب: {مجموعه}

تاریخ گردآوری اثر: نیمه دوم قرن نوزدهم تا اوایل قرن بیستم میلادی.

مکان گردآوری: آسیای مرکزی (خوقند یا بخارا).

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه در غالب غزل، رباعی، ابیات پراکنده، بخش‌هایی از منظومه‌های ۵۹ شاعر ایرانی و تاجیکی از قرنهای ۱۰ تا ۱۹ میلادی می‌باشد. بخش اصلی این اثر متعلق به آثار شاعران آسیای مرکزی در قرن‌های ۱۷ - ۱۹ میلادی و انجمن ادبی عمر خان خوقندی (۱۲۲۵ - ۱۲۳۷ قمری / ۱۸۱۰ - ۱۸۲۲ میلادی) است. این اثر شامل آثار مشهور شاعران کلاسیک ایرانی نیز می‌باشد. این اثر برای نیاز شخصی گردآوری شده و سفارشی نمی‌باشد. بسیاری از غزل‌ها به صورت مختصر آمده است. این مجموعه ادبی به ترتیب شامل:

I «۴ شعر به زبان عربی»، شعر اول شامل ۲۴ بیت درباره تفسیر سوره اول قرآن، سه قصیده بعدی شامل ۲۱، ۳۴، ۹۲ بیت در خصوص مدح بزرگان من جمله امیران بخارا می‌باشد.
II «دستور معمای منظوم»، نویسنده این اثر شهاب‌الدین احمد بن نظام‌الدین هروی ملقب به حقیری (متوفی ۹۲۳ قمری / ۱۵۱۷ میلادی) می‌باشد. اصل این اثر ۱۴ بیت می‌باشد که نسخه موجود ناقص و تنها شامل ۲۶ بیت در خصوص مراحل تحلیل، ترغیب، تعدیل، تنقیب می‌باشد.

III «معمای اسم الله»، از جمله عناوین دیگر این اثر «معمای فی جواهر الاسماء»، «رساله معمای نود و نه نام حضرت باری» است. نویسنده این اثر محمدحسین حسینی نیشابوری (متوفی ۹۰۴ قمری / ۹۹ - ۱۴۹۸ میلادی) می‌باشد.

تاریخ کتابت: نیمه دوم قرن نوزدهم تا اوایل قرن بیستم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی (خوقند یا بخارا).

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط ی. یونس‌اوف در سال

۱۹۴۴ میلادی از تاشکند به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۲۱. ۱۷×۴ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۳۵ برگ؛ تعداد سطور: نیامده است.

اندازه متن: نیامده است.

نوع کاغذ: کاغذ روسی، ضخیم، زرد رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق.

نوع جلد: صحافی آسیای مرکزی، ضخیم، مقوایی سبز رنگ، با روکش چرمی قرمز رنگ با طرح ترنجی باشد.

(۱۰۲۵)

۵۶. شماره نسخه: A 681 (Nov. 97)

نام کتاب: سراپا

تاریخ گردآوری اثر: اواخر قرن نوزدهم تا اوایل قرن بیستم میلادی.

مکان گردآوری: هندوستان شمالی.

شرح اجمالی محتوای اثر: ساختار این مجموعه غیر متعارف از دیگر نسخ خطی و شامل فهرستی از واژگان مرتبط با مضمون عاشق و معشوق در ادبیات فارسی (به عنوان مثال: لباس، صورت، سیرت، زبان، خال، صبح - شب، روز - شب، خلوت، لبخند و...) و چند نمونه شعر مشهور از ادیبان فارسی در خصوص واژه مورد نظر می‌باشد.

تاریخ کتابت: اواخر قرن نوزدهم تا اوایل قرن بیستم میلادی.

مکان کتابت: هندوستان شمالی.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. آ. ایوانف در سال ۱۹۱۴ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۰. ۱۷×۲. ۵ سانتیمتر؛

تعداد برگها: ۱۲۳ برگ؛ تعداد سطور: اشعار در دو ستون و از ۱ - ۱۵ سطر؛

اندازه متن: ۷. ۱۳×۱ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ هندی، نازک، زرد رنگ می‌باشد.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق مورّب گاهی شکسته.

نوع جلد: صحافی مقوایی، در سال ۱۹۵۶ میلادی صحافی این نسخه در آکادمی علوم روسیه مورد بازسازی قرار گرفته است.

(۱۰۲۶)

۵۷. شماره نسخه: B 3460

نام کتاب: مجموعه

توضیح نام اثر: این عنوان در صفحه ۱ب توسط گردآورنده نوشته شده است.

نام گرد آورنده اثر: گردآورنده و کاتب محمد بن احمد بن محمد بن رمضان.

شرح اجمالی محتوای اثر: این مجموعه ادبی شامل آثار شاعر بخارایی «میرزا محی‌الدین شاه حصاری» ملقب به «شاهی» و «بخارایی» (مطابق صفحه ۱۴ب) می‌باشد، وی از هم عصران امیر بخارا «عبدالاحد» (۱۹۱۰ - ۱۸۸۵ میلادی) می‌باشد. صفحات ۱ - ۴۳ب و چند صفحه پایانی این مجموعه شامل اشعار این شاعر بخارایی است. همچنین در حاشیه این اثر بسیاری اشعار رباعی، غزل و تک بیتی‌هایی از ۲۴ شاعر دیگر آمده است. این اثر علاوه بر اشعار شاعران کلاسیک فارسی (فردوسی، انوری، امیر خسرو، حافظ، جامی، بیدل) بیشتر شامل اشعار بخارای نیمه دوم تا پایان قرن نوزدهم میلادی می‌باشد.

این اثر بر اساس نیاز شخصی تدوین و برای فروش گردآوری نگردیده است. بسیاری از غزلیان نیز بر رسم معمول به صورت خلاصه آمده‌اند.

آغاز نسخه: «شاهها همه ایزد پاک را / ثریا ده طارمی تاک را... تحفه حمید حکمی را سزد که حریفان بپریا و رندان الخ».

تاریخ کتابت: اواخر قرن نوزدهم تا آغاز قرن نوزدهم میلادی.

مکان کتابت: آسیای مرکزی.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط و. آ. ایوانف در سال ۱۹۱۵ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: ۱۵×۲۷. ۴.

تعداد برگها: ۹۰ برگ؛ تعداد سطور: اشعار ۷ - ۹ و متون ۱۲ - ۱۴ سطر؛

اندازه متن: متون نظم در ۸×۱۵ و متون نثر در ۱۹×۱۱ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ آسیای مرکزی (خوقندی)، نازک، سفید و خاکستری رنگ.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق درشت آسیای مرکزی میرزا.

نوع جلد: صحافی مقوایی سیاه.

صحافی این نسخه خطی در سال ۱۹۵۶ میلادی در آکادمی علوم روسیه مورد بازسازی قرار گرفته است. صفحات نخستین این نسخه از بین رفته است.

تاریخ گردآوری اثر: پایان قرن نوزدهم تا آغاز قرن بیستم میلادی.

مکان گردآوری: پاولژ.

شرح اجمالی محتوای اثر: بنا به طرح اولیه گردآورنده، این اثر می‌بایستی شامل ترجمه منظوم از چند سوره قرآن، برخی احادیث از حضرت محمد و علی [علیهما السلام]، اسامی خداند، و برخی کلمات قصار به زبان عربی باشد؛ اما متن به گونه‌ای دیگر و تنها شامل اشعاری به زبان فارسی از شاعران شهر ایرانی، و چند بخشی به زبان عربی و تاتاری است. این اثر شامل اشعار پراکنده گوناگون در قالب رباعی، تک بیتی، قطعه و بخشی از اثر «تکمله نفحات الانس» نوشته «رضی‌الدین عبدالغفور لاری» (متوفی در سال ۹۱۲ قمری/ ۱۵۰۶ میلادی) در خصوص مرگ و دفن شاعر ایرانی عبدالرحمن جامی می‌باشد.

تاریخ کتابت: پایان قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم میلادی.

مکان کتابت: پاولژ.

سابقه نسخه: این نسخه خطی توسط بخش باستان شناسی آکادمی علوم روسیه در سال ۱۰۳۴ میلادی به انستیتو وارد شده است.

اندازه صفحه: نیامده است.

تعداد برگها: ۴۸ برگ؛ تعداد سطور: از ۱ - ۳۷ سطر؛ اندازه متن: از ۲۲. ۱۵×۵ تا ۵. ۲۲ تا ۵. ۱۷. ۵ سانتیمتر.

نوع کاغذ: کاغذ روسی با درجه کیفیتهای متفاوت به رنگ خاکستری.

نوع جوهر: متن کتاب با جوهر سیاه، گاهی با جوهرهای رنگی نوشته شده است.

نوع خط: خط نستعلیق درشت.

نوع جلد: بدون صحافی می‌باشد.

(۱۰۲۷)

۵۸. شماره نسخه: (C 1653 (Nov. 1385)

نام کتاب: {مجموعه اشعار}

تاریخ گردآوری اثر: اواخر قرن نوزدهم تا اوایل قرن بیستم مکان گردآوری: آسیای مرکزی.

نمایه‌ها

(این نمایه‌ها بر اساس شماره مسلسل نسخه‌ها تنظیم شده است)

۱. کتابهای معرفی شده

۲. پدید آورندگان

۱. کتابهای معرفی شده در جلد اول تا دهم

۷۴۷	اشعار حکیم ازرقی	۹۸۵	آب حیات (منظومه ۴۲ بیتی)، شاعر گمنام
۸۹۶	اشعار حکیم خاقانی	۹۹۳	آتش پاره (۶۵ بیت)، میرزا طوفان
۸۰۷، ۸۰۶	اشعار حکیم سوزنی	۱۱۱-۱۱۵	آتشکده، لطفعلی ابن آقاخان آذر بیگدلی
۷۲۹، ۷۲۸	اشعار حکیم فرخی سیستانی	۸۵۸	آفاق نامه، منسوب به ناصر خسرو
۷۱۴	اشعار رودکی	۸۵۷	آفاق و انفس، منسوب به ناصر خسرو
۸۰۴	اشعار سید حسن غزنوی		احسن القصص و دافع الغصص، احمد بن ابوالفتح بن ابو جعفر شریف
۹۶۹	اشعار شیخ عطار نیشابوری	۳۲۶	حائری اصفهانی
۹۴۱	اشعار شیخ نظامی		احوالات مکه معظمه، خواجه محمد بن محمود حافظی بخاری
۹۰۷، ۹۰۶	اشعار ظهیر فارابی	۲۸؛ ۲۹	(محمد ۲ پارسا)
۷۶۸	اشعار عبدالله انصاری		اخبار برمکیان، ابو قاسم محمد طائف یا ابو محمد عبید اله بن
۸۰۳، ۸۰۲	اشعار عبدالواسع جبلی	۱۲۴	محمد ابراری
۸۰۸	اشعار عمادی شهریاری	۵۶۰؛ ۵۶۱	اختیارات خواجه حافظ، مؤلف ناشناخته
۸۰۱	اشعار عمیق بخارایی	۸۵۴	ارشاد السالکین، منسوب به ناصر خسرو
۷۳۰	اشعار عنصری		اسرار التوحید فی مقامات الشیخ ابو سعید، محمد بن المنور بن
۱۰۰۴	اشعار کوتاه از شاعران	۱۳۹	ابی سعید میهنی
۸۲۸، ۸۲۷	اشعار مجیر بیلقانی	۹۴۵	اسرار نامه، عطار نیشابوری
۷۹۶، ۷۹۵	اشعار معزی نیشابوری	۹۳۵	اسکندر نامه
۹۹۷	اشعار ملا محمد صابر متخلص به حکیم	۹۴۶-۹۴۸	اسلامیه (پندنامه عطار)، عطار نیشابوری
۸۴۳-۸۴۰	اشعار نامه ناصر خسرو	۷۸۹، ۷۹۰	اشعار ابو الفرج رونی
۵۶۲	اصطلاحات حضرت خواجه حافظ شیرازی، ناشناخته	۷۹۹، ۸۰۰	اشعار ادیب صابر ترمذی
۵۵۹	اصطلاحات صوفیه، مؤلف ناشناخته	۸۱۶-۸۲۲	اشعار انوری
۵۶۴	اصطلاحات صوفیه، مؤلف ناشناخته	۱۰۰۵	اشعار پراکنده (غزل ها، قطعه و مثنوی های کوتاه).
۹۸۷	اصطلاحات صوفیه، ناشناخته	۸۰۵	اشعار جوهری زرگر

اصطلاحات صوفیه، نور الدین شیخ عبد الرزاق کاشی	۵۶۳	بختیار نامه	۶۹۷، ۶۹۶، ۶۹۵، ۶۹۴، ۶۹۳
افسانه ای درباره حضرت موسی علیه السلام	۹۸۰	بدایع التاريخ، ناشناخته	۴۶۳
اقبال نامه	۹۴۰، ۹۳۹	بدایع الوقایع، زین الدین محمد ابن عبد الجلیل واصفی	۱۳۰-۱۳۳
اقبالنامه جهانگیری، محمد شریف بن دوست محمد ملقب به معتمد خان	۴۸۹	برهان قاطع، محمد حسین ابن خلف برهان تبریزی	۵۴۰
اقبال نامه (خردنامه و اسکندر نامه بحری)، ابو محمد الیاس بن یوسف بن		برهان قاطع، نویسنده محمد حسین بن خلف تبریزی ملقب به برهان	۹۸۸
زکی مؤید گنجوی نظامی	۹۸۰	بنگ و باده، شاعر برجسته آذربایجانی محمد بن سلیمان فضولی	۹۸۰
اکبر نامه، ابوالفضل بن مبارک علامی	۴۸۷-۴۷۶	بوستان، الدین ابو محمد عبدالله مصلح الدین شیرازی سعدی	۱۰۲۳
السامی فی الاسامی، احمد بن محمد احمد بن ابراهیم ابوالفضل میدانانی		بوستان (سعدی نامه)	۹۸۰
نیشابوری	۵۶۵	بهاریات کسبه ها، گمنام	۱۰۱۹
الصرح من الصحاح، ابوالفضل جمال الدین محمد بن عمر بن خالد		بهاریات مرغان،	۱۰۱۹
قرشی	۶۰۲-۵۹۸	بهاریات میوه‌ها، صوفی خواجه بخاری ملقب به صوفی	۱۰۱۹
المآثر و الآثار، اعتماد السلطنه محمد حسن خان مراغه‌ای صنیع الدوله	۳۶۸	بهاریه (پیر و جوان، مکالمه پیر و جوان و بهار خزان)، میرزا محمد	
المعجم فی آثار ملوک العجم، شرف الدین فضل اله قزوینی	۳۳۱-۳۲۸	نصیر	۹۹۳، ۹۸۰
الهامیه، طغری مشهدی	۹۷۵	بهجه التواریخ، شکراله ابن شهاب الدین احمد ابن زین الدین رومی	۲۴۶
الهی نامه ابواسماعیل عبدالله انصاری	۹۸۸	به نام اسکندر، ناشناخته	۲۴۳؛ ۲۴۲
الهی نامه، خواجه عبدالله انصاری	۷۷۵-۷۷۰	بیاض	۹۹۱، ۹۸۸
امثال فارسی (از حرف الف تا ر)	۹۸۸	بیاض اشعار	۱۰۱۸
انجمن خاقان، محمد فاضل گروسی متخلص به راوی	۱۱۶	بیاض میرزا محمد طالب بن ملا محمد صابر	۹۹۷
انساب اکراد، ناشناخته	۴۹۹	بیمار و طبیب، میرزا محمد اصفهانی ملقب به شریف	۱۰۰۹، ۹۹۵، ۹۹۳، ۹۸۰
انشا (۱۴ نامه اداری، حکومتی، دوستانه، عاشقانه و خانوادگی)	۱۰۱۸	پند نامه (۶۰ بیت در خصوص دستیابی به خوشبختی)، از نویسنده ای گمنام	۱۰۲۱
انشا (نامه عاشق به معشوقه)	۹۷۸	پند نامه عطار نیشابوری	۹۴۹
انوار التحقیق، علی طیفور بسطامی	۷۷۶	پیر و جوان (مکالمه پیر و جوان و بهار خزان)، میرزا محمد نصیر	۹۸۰
انیس الارواح (رساله فی مسائل موسیقی)، ابن کاشف الدین محمد ابراهیم			۹۹۳
یزدی	۹۷۵	تاج المصادر، احمد بن علی ابو جعفر محمد بن صالح ملقب به	
انیس المریدین و شمس المجالس	۷۴۸	بوجعفرک بیهقی	۵۶۸
بحر الجواهر، عبدالوهاب بن محمد امین شهشهانی حسینی اصفهانی	۶۵۲	تاریخ ابراهیمی، ابراهیم ابن جریری (یا ابراهیم ابن حریری)	۳۱۴؛ ۳۱۳
بحر طویل، دو بحر طویل به زبان ترکی آذری	۹۸۰	تاریخ ابوالخیر خانی، مسعود ابن عثمان کوهستانی	۳۰۵-۳۰۳
بحر طویل، فارسی	۹۸۰	تاریخ احمدشاهی، محمد حسین المنشی ابن ابراهیم جامی	۴۷۰
بحر طویل قاضی	۱۰۱۹	تاریخ انبیا و حکما و تاریخ ملوک عجم، نظام الدین میر علیشیر نوایی	۲۴۷
بحر طویل، محمد نصیر شیرازی ملقب به میرشاد	۹۸۰	تاریخ بدخشان، میرزا (ملا) سانگ محمد بدخشی معروف به میرزا	۴۶۲
بحر طویل ملا زینت سمرقندی	۱۰۱۰، ۱۰۰۹	تاریخ بیهقی، ابوالفضل محمد بن حسین بیهقی	۳۳۴
بحر طویل، ناشناخته	۱۰۱۹	تاریخ جدید، میرزا حسین همدانی	۳۸۴
بحر طویل نعمت،	۱۰۱۹	تاریخ جهانگشا، علاء الدین عظاملک ابن بهالدین محمد جوینی	۴۶۴

- تاریخ جهان نما، ملا عوض محمد ابن ملا رضی محمد صوفی عطار ۳۲۷
- تاریخ خان جهانی و مخزن افغانی، نعمت اله ابن حبیب الله هروی ۴۶۹
- تاریخ خانی، علی بن شمس الدین بن حاجی حسین لاهیجی ۳۷۴؛ ۳۷۳
- تاریخ رشیدی، محمد حیدر ابن محمد حسین گورکان یا میرزا حیدر ۴۶۵-۴۶۸
- تاریخ رضائی، محمد رضا ابن محمد کاظم ۱۳۴
- تاریخ زندیه، علیرضا ابن عبدالکریم شیرازی ۳۶۵؛ ۳۶۶
- تاریخ شهر خن، نیاز محمد ابن عاشور محمد نیازی خوقندی ۴۵۹-۴۶۱
- تاریخ طبرستان، محمد ابن حسن ابن اسفندیار مازندرانی ۳۶۹
- تاریخ طبرستان و رویان و مازندران، سید ظهیرالدین نصرالدین مرعشی ۳۷۰-۳۷۲
- تاریخ طبری، محمد بن جریر طبری ۲۰۸-۲۱۴
- تاریخ عالم آرای عباسی، اسکندر بیگ ترکمان منشی ۳۳۹-۳۴۷
- تاریخ قپچاق خانی، خواجه قلی بیگ بلخی ابن قپچاق ملقب به قپچاق خان ۳۲۳-۳۲۴
- تاریخ کدخدایی کامکارخان، نعمت خان عالی ۹۸۸
- تاریخ کرمان، احمد علی خان وزیر کرمانی ۳۸۰
- تاریخ گزیده، حمدالله بن تاج الدین ابوبکر مستوفی قزوینی ۲۳۱ تا ۲۳۶
- تاریخ گیلان، عبدالفتاح فومنی گیلانی ۳۷۵
- تاریخ نادری، میرزا مهدی خان منشی استرآبادی ۳۵۰-۳۶۱
- تاریخ نامه هرات، سیف ابن محمد ابن یعقوب سیفی هروی ۳۸۱
- تاریخ نرشیخی، ابوبکر محمد ابن جعفر ابن زکریای نرشیخی ۳۸۶-۳۹۵
- تاریخ یمینی، ابونصر محمد بن عبدالجبار عتبی ۳۳۳
- تجارب الانسان، مؤلف ناشناخته ۹۷۶
- تجريد اللغات، میرزا علی بن حاجی مصطفی بادکوبه ای ۶۵۰
- تجزیه الامصار و تزجیه الاعصار، شرف الدین عبدالله شیرازی پسر عزالدین فضل الله شیرازی ۳۳۵-۳۳۸
- تحفه الابواب، محمد افندی ۵۴۴
- تحفه الاحباب، حافظ سلطان علی اوبهی هروی ۵۱۹-۵۵۲
- تحفه الاحباب فی تذکره الاصحاب، قاری رحمه الله بن عاشور محمد بخاری ۱۱۹-۱۲۰
- تحفه التواریخ خانی، ملا عوض محمد ابن ملا رضی محمد صوفی عطار ۴۵۸
- تحفه الخانی، محمد وفای کرمینگی ۴۴۳-۴۴۸
- تحفه السعادة، ملا محمود ابن شیخ زین الدین محمد ۵۱۵
- تحفه العالم، عبداللطیف بن ابوطالب بن نورالدین بن نعمت الله حسینی موسوی شوشتری ۷۶
- تحفه العشاق، ناشناخته ۶۴۶
- تحفه الملوک ۷۸۰-۷۸۸
- تحفه سامی، سام میرزا پسر شاه اسماعیل صفوی ۱۰۱؛ ۱۰۲
- تحفه شاهدی، ابراهیم بن خدای داد شهیدی مولوی مشهور به شاهدی مولوی ۶۳۱-۶۳۶
- تحفه (عروج روح از جسم پس از مرگ)، خواجه نصیر طوسی ۹۷۵
- تحفه عین الحیات، ناشناخته ۵۴
- تحفه العراقین، خاقانی. ۸۹۷-۹۰۱
- تذکره الاولیاء، فرید الدین محمد ابن ابراهیم عطار ۱۴۰-۱۴۹
- تذکره الاولیاء (گزیده)، عطار نیشابوری ۹۸۸
- تذکره الشعراء، دولتشاه بن علاءالدوله بختی شاه قاضی سمرقندی ۹۲-۱۰۰
- تذکره الهدایت، ناشناخته ۱۹۷-۱۹۹
- تذکره بغرا خانی، احمد ابن سعد الدین ۱۸۳
- تذکره حضرت مولانا مخدومی مولانا سید عبد المنان، عبد الشکور بن خواجه محمد یوسف ابن مولا سعید علی غربتی ۲۰۱
- تذکره شعرا (بیوگرافی سبجان قلی خان شاعر) ۱۰۱۶
- تذکره شعراي قاینات، زین الدین محمد حسین بیرجندی ۱۲۱
- تذکره مقیم خانی، محمد یوسف منشی بلخی ۴۲۸-۴۴۱
- تذکره شعراء خوقندی، عبدالکریم نمنگانی ملقب به فضلی ۹۸۹، ۹۹۰
- ترجمه تاریخ حکماء، شمس الدین محمد شهرزوری ۱۳۵
- ترجمه قصیده برده بوصیری، عبدالرحمن جامی ۱۰۲۰
- ترجمه مسالک و ممالک، مترجم ابوالمحاسن محمد بن سعد بن محمد نخجوانی با شهرت ابن ساوجی ۲، ۱
- ترجمه منظوم برخی احادیث از حضرت محمد و علی علیهما السلام، اسامی خداند، و برخی کلمات قصار عربی ۱۰۲۶
- ترجمه منظوم چند سوره قرآن ۱۰۲۶
- ترجیع بند شاه نعمت الله ولی، شاه نور الدین نعمت اله بن سید عبدالله کرمانی ملقب به شاه نعمت اله ولی ۱۰۰۴
- تزوک تیموری، ابوطالب حسین عریضی ۴۱۳-۴۱۹
- تعریف اسپ، ابوطالب همدانی کاشانی کلیم ۹۸۰

- تعریف اکبر آباد، ابو طالب همدانی کاشانی ملقب به کلیم ۹۸۰
 جنگ اشعار (۳۷ شاعر ایرانی و آسیای مرکزی) ۱۰۱۹
- تعریف بلاد تغلیس (۱۷۷ بیت)، صفی خلخالی ۹۹۳
 جنگ اشعار (۷۹ شاعر ایرانی و تاجیکی) ۱۰۱۷
- تعریف جنگ فیل شاهزاده اورنگ زیب، میرزا ابوطالب همدانی کاشانی ۹۸۰
 جنگ اشعار (۶۱ شاعر ایرانی و تاجیکی)، محمد بخشی متخلص به صابر ۱۰۱۶
- تعریف کشمیر، ابو طالب همدانی کاشانی ملقب به کلیم ۹۸۰
 جنگ اشعار (۳۳ شاعر ایرانی و هندی) ۱۰۲۱
- تعریف کشمیر، عبدالله بن محمد طالب آملی ۹۷۵
 جنگ اشعار (۱۶۱ شاعر ایرانی، هندی، آسیای میانه) ۱۰۲۰
- تعریف کشمیر، علیرضا تجلی ۹۸۰
 جنگ اشعار شاگرد عیسی بخارایی ۱۰۱۱
- تفصیل و بیان دولت جماعت منغیت از زمان رحیم خان، میر سلمان حاجی سمرقندی ۴۵۳
 جنگ اشعار (شامل اشعار ۵۱ شاعر ایرانی، هندی و آسیای میانه) ۱۰۱۰
- تکمله اکبر نامه، عنایت الله خان بن مجیب علی ۴۸۸
 جنگ اشعار (شامل اشعار ۸۶ شاعر آسیای مرکزی، هندوستان، ایران) ۱۰۲۲
- تکمله نفحات الانس، رضی الدین عبدالغفور لاری ۱۰۲۶
 جنگ اشعار (شامل اشعار ۵۱ شاعر از شاعران سمرقندی) ۱۰۲۶
- تواریخ اولیاء، محمد شریف کاتب ۲۰۷
 جنگ اشعار (مجموعه شامل اشعاری از ۱۴۰ شاعر ازبکی و مختلف) ۱۰۱۱
- توصیف فوت فرس، میرزا محمد قلی طرشتی تهرانی ۹۸۰
 جنگ اشعار (مجموعه شامل اشعاری از ۴۸ شاعر ایرانی) ۱۰۰۹
- ثمریه، ابو طاهر ابن قاضی ابو سعید سمرقندی ۸۴-۸۲
 جنگ اشعار (مجموعه شامل اشعاری از ۸ شاعر ایرانی) ۱۰۱۵
- جامع الاسرار، ناشناخته ۲۰۲
 جنگ اشعار (مجموعه شامل اشعاری از ۴۶ شاعر ایرانی و آسیای مرکزی) ۱۰۱۴
- جامع التواریخ، رشیدالدین فضل الله بن عبدالخیر همدانی ۲۲۷-۲۲۳
 جنگ اشعار (مجموعه شامل اشعاری ۵۵ شاعر هندی ایرانی و آسیای میانه) ۱۰۱۲
- جامع الحکایات ۶۵۶
 جنگ اشعار (منتخب اشعار ۱۳ شاعر ایرانی، هندی و آسیای میانه) ۱۰۰۶
- جامع مفیدی، محمد مفید بن جمال الدین محمود بن حبیب الله بافقی یزدی ۳۷۷
 جنگ اشعار (زنده در ۱۰۸۴ ق) ۹۷۵
- جداول مختلف پیشگویی (شامل جداول نجوم شناسی، پیشگویی‌های منجمان) ۱۰۰۴
 جنگ محمد بن احمد بن محمد بن رمضان. ۱۰۲۶
- جغرافیای مملکت کرمان، ناشناخته ۹۱
 جنگ محمد کاظم واله اصفهانی ۹۸۱
- جلیس مشتاقین، مولا شاه محمد ابن مولانا حسام الدین بیروی ۱۸۱
 جنگ نام، میرزا حسن ملقب به عطشی ۹۹۲
- جنگ ۹۷۵
 جواب رقعہ آذر که هاتف نوشته، احمد حسینی اصفهانی ملقب به هاتف ۱۰۰۴
- جنگ اشعار ۱۰۰۷
 جهان نام، محمد بن نجیب بکران ۱۴
- جنگ اشعار ۱۰۲۴
 چاه وصال، ملا محمد مهدی گلپایگانی ملقب به شعله ۹۹۳
- جنگ اشعار (۴۱ اشعار شاعر ایرانی) ۱۰۰۵
 چاه وصال، ملا مهدی گلپایگانی ملقب به شعله ۹۸۰
- جنگ اشعار (اشعار ۲۳ شاعر)، فارسی و ازبکی، ناشناخته ۱۰۰۳
 چراغ هدایت، سراج الدین علیخان متخلص به آرزو ۵۴۳
- جنگ اشعار (اشعار ۱۶ شاعر)، ناشناخته ۱۰۰۲
 چیستان (۱۲ چیستان) ۹۹۴
- جنگ اشعار (گزیده‌هایی از دیوانهای ۷۹ شاعر تاجیکی و ایرانی) ۱۰۰۷
 حاتم نام، میرزا محمد قلی طرشتی تهرانی ملقب به سلیم ۹۸۰
- جنگ اشعار سید بقا حاج بن هادی مفتی سمرقندی ۱۰۲۲
 حبیب السیر فی اخبار افراد بشر، غیاث الدین بن همام الدین ابن محمد ۳۰۲-۲۹۰
- جنگ اشعار شاعران محفل ادبی عمرخان خوقندی ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۷، ۱۰۲۰
 ملقب به خواند میر ۳۰۲-۲۹۰

- حدود العالم من المشرق الى المغرب، ناشناخته ۳
- حدیقه الحقیقه و شریعه الطریقه، سنایی غزنوی ۸۸۱-۸۷۶
- حسنات الأبرار من نسמת المقربین، محمد مراد ابن طاهر کشمیری ۲۰۰
- حسنات الحرمین، محمد عبیداله بن محمد معصوم ۱۹۳
- حسن گلو سوز، رشید تبریزی عباسی مشهور به رشید یا رشید زرگر ۹۸۰
- حسن و عشق (مناحکه حسن و عشق، کدخدایی حسن و عشق)، نعمت خان عالی ۱۰۰۴
- حضرات القدس، بدر الدین ابن شیخ سرهندی ۱۹۲
- حکایات (شامل ۷ حکایت): ۱۰۱۹
- حکایت ۱۰۱۰
- حکایت ۶۶۲
- حکایت ۱۰۰۹
- حکایت آن پادشاه (کذا) که در خواب بر دختری عاشق شد ۶۵۵
- حکایت آن پادشاهی که گفت مرد بی غم در دنیا باشد وزیر گفت نه ۶۵۶
- حکایت آن پادشه زاده (کذا) که در زمان حیات پدر اختیار سفر نمود-بی منت پدر به جاه و حشمت برسدو نصیحت کردن پدر او را که به سه ۶۵۵
- حکایت آن پری زاد که پادشاهی خواست و قصه مار سیاه و سفید ۶۵۵
- حکایت آن چهار درویش که با عادلخان سرگذشت میگفتند ۶۸۰
- حکایت آن سه مرد جوان و یک پیر مرد و هر یکی در راه راست گذشت ۶۵۵
- احوال خود حکایتی گفتن
- حکایت: آورده اند که پادشاهی بود و پسری داشت بسیار عاقل و مقبول و پارسا و خردمند. یک روز این شاهزاده از شکار آمده بود و به خانه می رفت ۶۵۵
- حکایت: آورده اند که در بصره زنی بود نزد قاضی آمد از شوهر خود شکایت کرد ۶۵۶
- حکایت: آورده اند که در زمان ماضی شخصی دعوی پیغمبری میکرد و جمعی از مردمان را مرید خود کرده بود-آنکه این خبر به حاکم شهر ۶۶۱
- حکایت: آورده اند که در شهر بغداد در زمان پادشاهی عضدالدولت (کذا) مردی بود از جمله امرایان (کذا) او بغایت صاحب حشم و شجاع و او را ۶۵۵
- حکایت: آورده اند که در شهر بغداد و نوبت پادشاهی و کامرانی بهارون الرشید رسید ۶۵۶
- حکایت: آورده اند که در شهر کوفه مردی بود از جمله ابطال در جمیع قبایل عرب مشهور و معروف و او را دو پسر و یک دختر بود ۶۵۵
- حکایت: آورده اند که در شهر نیشابور بازرگانی بود در کاروان سرا نشسته بود با جمعی از سوداگران از هر نوع سخنان می گفت ۶۵۵
- حکایت: آورده اند که روزی سلطان حسین میرزا را بمیرزا همدم محبت زیاد شده بود: سلطان میرزا، میرزا همدم را به جای خود بر تخت سلطنت ۶۶۰
- حکایت: آورده اند که سلطان حسین میرزا دو کنیزک داشتی یکی را نام جهان بود و یکی را نام حیات بود ۶۶۵
- حکایت: آورده اند که سلطان حسین میرزا را دو کنیزک بود هر دو خوش طبع بودند یکی را جهان نام بود و یکی را حیات نام بود ۶۸۴
- حکایت ابوبکر ربانی ۶۵۵
- حکایت ادهم سقا ۱۰۱۹
- حکایت ادهم سقای (کذا) پدر سلطان ابراهیم ادهم نوره مرقد ۶۷۳
- حکایت ارشد و رشید و اشرف ۶۵۵
- حکایت اصحاب کهف و دقینوس ۶۵۵
- حکایت: اما بعد بدانکه راوی این داستان چنین روایت می کند که در ولایت خطای (کذا) پادشاهی بود نام اقتباس شاه گفتندی و پسری داشت قاسم نام ۶۵۸
- حکایت: اما راویان اخبار چنین روایت می کنند که در شهر بغداد مردی بود او را ادهم سقا مینامیدند ۶۶۷
- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین آورده اند که سلطان حسین میرزا را کنیز که (کذا) بسیار بود در ما بین کنیزکها دو کنیزک خوش طبع ۶۶۰
- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت کرده اند که روزی شاه عباس جنت مکان در گوشه علی قاپی قرار و آرام داشت که از دهنه ۶۹۲
- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت می کنند که در روزگار ماضی سه جوانمردی با پیروی روشن ضمیر هم سفر شدند ۶۵۸
- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت می کنند که در شهر بصره خواجه ای بود بغایت دانا ۶۶۰
- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار چنین روایت می کنند که روزی هارون الرشید با خلیفه خود فضل بن ربیع نشسته بود سه دانه گوهر شب افروز در ۶۵۵
- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار در جامع الحکایات چنین آورده اند که در شهر بغداد خواجه بود سوداگر بود و زنی داشت که در پیشه ۶۶۰
- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار در جامع الحکایات چنین آورده اند که در مملکت خطا (کذا) پادشاهی بود اقتباس شاه گفتند ۶۵۹

- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار روایت می‌کنند که حُسن نام پادشاهی بودند و عشق نام پادشاهی (در این متن با شاهی) بودند در میان ۶۶۵
- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار محدثان داستان بوستان کهن و خوشه چینان خرمن سخن چنین روایت کرده اند که در شهر بغداد مردی بود که او ۶۶۰
- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار محدثان داستان بوستان کهن و خوشه چینان خرمن سخن چنین روایت می‌کنند که روزی از روزها حضرت ۶۷۴
- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار محدثان داستان (کذا) بوستان کهن و خوشه چینان خرمن سخن چنین روایت می‌کنند که مهتر گذشته راه بودند در ۶۵۵
- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار و محدثان داستان بوستان (کذا) و کهن خوشه چینان خرمن سخن چنین آورده اند که در شهر مدینه منوره حضرت ۶۷۸
- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار و محدثان داستان بوستان کهن و خوشه چینان خرمن سخن چنین روایت می‌کنند که حضرت مولوی در سرای خود ۶۷۳
- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار و محدثان داستان بوستان گلستان کهن و خوشه چینان خرمن سخن چنین روایت کرده اند که در زمان ۶۶۲
- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار و محدثان (کذا) داستان سخن چین آورده‌اند که در شهر نیشابور خواجه بود مالدار خانه او گربه بود ۶۶۰
- حکایت: اما راویان اخبار و ناقلان آثار و مهدسان (کذا) داستان بوستان کهن و خوشه چینان خرمن سخن چنین آورده‌اند که سلطان حسین میرزا ۶۶۸
- حکایت اندلس و طلسم آن ۶۶۱
- حکایت: بدانکه آدمی چون بحقیقت حال خویشتن رسید از شاخسار مطالب دنیوی و اخروی برخوردار شد چنانکه آورده‌اند که در زمان پادشاهی بود ۶۵۵
- حکایت: بدانکه راویان اخبار و ناقلان آثار... چنین روایت می‌کنند که در عهد قدیم پاشاهی بود او را شاه گرگین گفتندی ۶۵۹
- حکایت بنا و زن بنا و وزیران پادشاه کرمان و واقعیت آن (ها) ۶۵۶
- حکایت بهرام گور و دلارام ۶۵۵
- حکایت بهروز شاه پسر پادشاه چین و عاشق شدن او در خواب بدختر پادشاه فرنگ و فرخ زاد (کذا) وزیر او رفته بتدبیر همراه گرفته آورده اند ۶۵۸
- حکایت: پادشاه چین همایون فال گفتندی پسری داشت خجسته روی نام بملیکه ماریه رسید که دختر قاهر شاه است باز از او جدا شد بعد ز محنت ۶۵۵
- حکایت پادشاه و دختر سپه سالار ۶۵۵
- حکایت پادشاه ولایت کشمیر و دختر او و بزرگان خراسان و عجایبها ۶۵۶
- حکایت پادشاه و وزیر و حرف قضا و قدر ۶۵۵
- حکایت پادشاه و وزیر و گفتن وزیر که آدم بی غم نباشد و خشم گرفتن شاه بر وزیر و سفر نمودن بی غمی بدست آرد ۶۵۵
- حکایت پری و شاهزاده ۶۵۵
- حکایت پسران شاه حران و شاهزاده خدایداد و برادران در حق او چه معامله کرده اند ۶۵۶
- حکایت پسر ماهیگیر و عوض الخیر ۶۵۵
- حکایت ترکمان و مدح صاحب تفرس و شتر کور و قاضی ۶۵۵
- حکایت جوان اصفهانی و زن جوان صراف ۶۵۵
- حکایت جوان خشت زن و خلیفه بغداد ۶۵۵
- حکایت: جوهریان بازار معانی و صراف دارالعیار سخن دانی از داستانهای دیرینه و حکایات پیشینه چنین آورده‌اند که در شهر حلب فردی بو منعم ۶۵۵
- حکایت: چنین آورده‌اند که در بنی اسرائیل مرد زاهد بود ۶۶۴
- حکایت: چنین آورده اند که در شهر روم پادشاهی بود که هیچ فرزند نداشت به نیت فرزند بزیارت خانه کعبه رفت ۶۹۰
- حکایت: چنین آورده‌اند که در شهر مدینه در زمان حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم تمیم انصاری باری بود ۶۸۶
- حکایت: چنین آورده اند که سلطان حسین میرزا را دو حرم بود روزیکه سلطان حسین را آرزوی روی حیات ۱۴ شد اما حیات را عذری واقع شده ۶۶۹
- حکایت: چنین آورده اند که سلطان حسین میرزا را دو کنیزک بود هر دو خوش طبع بودند یکی را جهان بود یکی را نام حیات بود ۶۶۲
- حکایت حاتم و حسن بانو و شاهزاده منیر و یافتن سئوال او را حاتم طایی ۷۱۳

- حکایت حاتم و حسن بانو و شاهزاده منیر و یافتن هفت سؤال او را حاتم طایی ۶۵۸
- حکایت حجاج ظالم با کنیزک خود ۶۵۷
- حکایت حجاج و سلیم جوهری ۶۵۸
- حکایت حسن و عشق ۱۰۱۰
- حکایت حسن و عشق ۹۷۸
- حکایت حسن و عشق ۱۰۰۹
- حکایت حسن و عشق ۱۰۱۳
- حکایت: حکایت وقتی باز شکاری با مرغ خانگی بحثی در پیوسته بود ۶۷۲
- حکایت: حکایت وقتی بطرفی می رفتم ناگاه در میان راه کاسه سری دیدم مطالعه کردم ناگاه در نقش کاسه نگاه کردم چند زبان عربی نوشته ۶۶۵
- حکایت خسیسی که کوزه زر گور کرده، گمنام ۹۹۷
- حکایت خواب دیدن مرد پیر ۶۵۸
- حکایت خواجه غفام، ۱۰۱۹
- حکایت داستان صالح خشت ریز و دختر قاضی ۶۵۷
- حکایت داستان هفت وزیر ۶۵۷
- حکایت دختر پادشاه کشمیر و شاهزاده قنوج ۶۵۵
- حکایت دختر پادشاه و یک مرد پیر و سه مرد جوان ۶۵۶
- حکایت دختر ملک کشمیر و فرخ شاه و فرخ دوز ۶۵۵
- حکایت: در خبر است که جغد بنزدیک حضرت سلیمان آمد ۶۶۳
- حکایت: در خبر است که روزی عیسی علیه السلام براهی میگذاشت سه تن با وی همراه بودند ۶۶۴
- حکایت در روایت آورده اند که در زمان خلافت خود امیرالمومنین رضی الله عنه روزی صبح پگاه به مسجد آمد نظر کرد در میان محراب شخصی ۶۵۵
- حکایت در غار درآمدنی آن حضرت (ص) ۹۹۴
- حکایت در قصه سلیمان علیه السلام و واقعه سیمرغ و قضا و قدر ۶۵۶
- حکایت درود گر و جولاها و دختر پادشاه عمان و عجایبها و غرایب دیدن ۶۵۶
- حکایت دزد و قاضی ۶۸۸، ۶۷۵، ۶۶۱
- حکایت دزد و قاضی بغداد ۹۸۸
- حکایت: دلپذیرترین سرودیکه جانوران چمن قدس مدام ترنم نمایند ۶۸۷
- حکایت دله محتاله ۶۵۵
- حکایت دله مختار، ۱۰۱۹
- حکایت دو برادر و گنج یافتن در حمام ۶۵۵
- حکایت... دیوانه از عجایب و غرایب سمرقند چه خبر داری در جواب ایشان قلندر گفت سلطان عالیم (کذا) در ولایت سمرقند میرزا همد ۶۸۹
- حکایت رئیس ولایت موصل (کذا) و پسر او ۶۵۶
- حکایت: راویان اخبار چنین و ناقلان آثار و خوانندگان تواریخ که چنین روایت می کنند که چون پادشاه شهر روم وفات یافت و تخت پدر را ۶۸۲
- حکایت: راویان اخبار و ناقلان آثار محدثان داستان بوستان و خوشه چینان خرمن سخن چنین روایت کرده اند که چون بعد از وفات حضرت امیر ۶۷۳
- حکایت: راوی این حکایت شیرین چنین خبر می دهد که در هند پادشاهی بود پسری داشت آن شاهزاده را فارس بود ۶۵۸
- حکایت رضوان شاه ۶۵۹
- حکایت رضوان شاه پسر ملک چین و عجایبها دیدن در این حکایت ۶۵۶
- حکایت رضوان شاه و پری و چشمه آهو ۶۵۵
- حکایت رضوان (کذا) شاه ۶۵۸
- حکایت: روایت کرده شده است از عبدالله بن عباس رضی الله تعالی عنهما که نشسته بودم نزدیک پیغمبر علیه السلام که بخندید ۶۷۴
- حکایت: روزی از روزها بر سر سراسیمه من هوای سایه تراشی افتاد ۶۶۰
- حکایت: روزی جغدی از پیش کودکی میگذشت میدید که کودکی در زمین دام مینهد-مرغی بگیرد ۶۶۳
- حکایت: روزی حضرت سلیمان فاخته را دید که بر درختی نشسته بانگ میکرد و حضرت سلیمان گوش میداشت ۶۶۳
- حکایت زاهد و زن خوش سیما ۶۵۵
- حکایت زرگر ۶۶۷
- حکایت زرگر به قانونگذار هزار دینار می دهد. خیلی زود زرگر بینایی خود را از دست می دهد و به این پول نیازمند می شود. قانونگذار موافقت می کند ۶۵۶
- حکایت سعد و سعید و شمعون جهود و مرغ سعادت ۶۵۵

۶۵۵	حکایت قاضی و دزد	۶۵۵	حکایت پادشاه دریا بار و صد پسر او
۶۵۵	حکایت کلی باغبان	۱۰۱۰	حکایت سلطان حسین و دو کنیزک
۶۵۵	حکایت گرگ و روباه	۱۰۱۹، ۱۰۰۹	حکایت سلطان حسین و دو کنیزک
۶۶۷	حکایت گلشاد و شیرزاد	۶۵۸	حکایت سلیمان شاه ابن داراب شاه
حکایت گویند سیاهی به دهی رسید معلمی را دید که کودکان را قرآن		۶۵۹	حکایت سه جوان مرد
۶۵۵	آموختی	۶۶۷	حکایت سه درویش
حکایت: گویند که روزی حضرت سلیمان بر کنر دریا آمده بود بناگاه بر		۶۷۲	حکایت: سه کس برفاقت یکدیگر سفر اختیار نموده روی براه آوردند
۶۶۳	موری نظر افتاد که دانه گندم در دهان داشت	۶۵۹	حکایت سیف الملوک
۶۵۶	حکایت لواحه (کذا) و خواجه بشر و از آنچه بایشان رویداده است	۶۵۸	حکایت سیف الملوک و بدیع الجمال
۶۵۵	حکایت مرد و زن	۶۵۶	حکایت شاپور خشت زن کازرونی و خواجه مظفر و واقعات ایشان
حکایت مسلمان مفلس نیکوکاری اهل کرمان از یک یهودی پولی قرض میگیرد، به		۶۵۵	حکایت شاهزاده جوان جوان بخت و سیه قیطاس
۶۵۵	شرط اینکه اگر نتوانست پول را در موعد مشخص برگرداند، یهودی	۶۵۵	حکایت شاهزاده حصیر یاف
۶۵۶	حکایت مظهر بصری و برادران	۶۵۷، ۶۶۶	حکایت شاهزاده سلیمان ملکه گلفام
۶۵۵	حکایت ملک ذوذن و گنج یافتن او		حکایت شاهزاده که مادر و پدر را بفروخت و با دختر ملک چنین منظره
۶۸۳	حکایت ملیکه صد سؤال اینست	۶۵۵	کرد
۱۰۱۹	حکایت منظره دو ملا،	۶۵۵	حکایت شاهزاده و ملا حسن
۶۵۵	حکایت منصور دمشقی و گنج یافتن او	۶۵۷	حکایت شاه سلجوق و شاهزاده داراب
۶۵۹	حکایت موش و گربه	۶۶۸	حکایت شاه کی قباد و وزیر او ارقیش
۱۰۱۹	حکایت موش و گربه،	۶۵۹	حکایت شکری
۶۵۸	حکایت مهر و ماه	۶۵۵	حکایت شمشیر بند
۷۱۲	حکایت مهر و ماه	۶۵۵	حکایت شهر بی جانان (مُردگان)
۶۶۵	حکایت میرزا همدم	۶۷۸ و ۶۵۵	حکایت شیخ صنعتان و مریدان
۱۰۱۰	حکایت میرزا همدم	۶۵۸	حکایت عادل خان
۱۰۰۹	حکایت میرزا همدم	۶۵۹	حکایت عادل شاه
۱۰۱۹	حکایت میرزا همدم و جامی	۶۵۸	حکایت عالم آرای و شاهزاده سنجر
۵۰۹	حکایت، ناشناخته	۶۵۵	حکایت عزیز و زن او
۶۵۶	حکایت نصر عیار و جوانمردی او و پسر	۶۵۶	حکایت فرخ‌شاه و فرخ روز و فرحناز
حکایت نقل است که در شهر لاهور جمعی بازی کردن (کذا) معرکه جمع			حکایت فرنگیز بانو دختر وزیر سلطان محمود و بازرگان پسر که بمراد هم
۶۵۵	آرند	۶۵۸	رسیدند
حکایت: نقل است که روزی سلطان حسین میرزا بمیرزا همدم ذوق زیاد		۶۵۵	حکایت فضل الله پسر رئیس موصل و ابوالحسن پسر رئیس نهروان
۶۶۲	شد	۶۵۵	حکایت قاضی که از خرمن گل بزیر افتاد
حکایت: نقل است که روزی ملکالموت پیش داود علیهاالسلام بیامد جوانی نشسته			حکایت: قاضی گفت ای برادر مرا بگذار که من بخدمت پیغمبر (ص) عمل
۶۵۵	بود در پیش داود علیه السلام نیکو روی و مهتر داود علیهاالسلام گفت	۶۷۷	کرده ام

- حکایت: نقل است که سلطان ابراهیم ادهم پیر شده بودند مریدان گفتند ۶۷۰
- خسرو و شیرین، میرزا محمد صادق موسوی اصفهانی ملقب به نامی ۹۸۰
- خطبه بی نقطه حکیم نظام الدین احمد ۹۷۵
- خلاصه الاخبار فی بیان احوال الاخیار، غیاث الدین بن هماد الدین ابن ۶۵۶
- محمد ملقب به خواند میر ۲۸۹-۲۸۵ ۶۶۸
- خلاصه التواریخ، ایندوس ۴۷۳
- حکایت هارون الرشید و آن جوان که او را سگ پرست می گفتند و حرف به (کذا) سه دانه گوهر ۶۵۵
- خلاصه اللغات و تفسیر مشکلات، اسماعیل بن لطف الله ۶۵۵
- حکایت هارون الرشید و اسحق موصلی ۶۵۵
- باخرزی ۶۱۷-۶۱۰ ۶۵۷
- خلاصه المقامات، شهاب الدین ابن مکرم ۱۵۶
- حکایت هزارگیسو و مسلم شاه ۶۵۷
- خلاصه عباسی، حکیم میرزا محمد بن عبدالصبور خویی ۶۲۶؛ ۶۲۷ ۶۵۵
- خلاصه الحیاة، احمد ابن نصرالله تنوی ۱۳۶؛ ۱۳۷ ۶۵۵
- خمس نظامی گنجوی ۹۰۸-۹۱۸ ۶۵۷
- داستان بختیار نامه و ده وزیر ۶۵۷
- داستان چهار برادر که آنها پسر پادشاه بودند ۶۵۷
- داستان (چهار داستان: ۱. حکایت میرزا همدهم، ۲. حکایت حسن و عشق، ۳. حکایت سلطان حسین و دو کنیزک، ۴. حکایت) ۱۰۰۹
- داستان حقایق (۳۷ بیت از منظومه ای عرفانی)، گمنام ۱۰۰۹
- داستان خجسته و ماریه ۶۵۷
- داستان خسرو شاه و دختر پادشاه کوفه ۶۵۷
- داستان دخمه انوشیروان عادل و رفتن مامون آنجا ۶۶۱
- داستان شاهزاده بهروز و ملکه افروز ۶۵۷
- داستان شاهزاده خورشید با همراهی مادر خود ۶۵۷
- داستان شاهزاده سعد و ملکه شاپور ۶۵۷
- داستان شاهزاده مسلم و ملکه هزارگیسو ۶۶۶
- داستان شاه مظفر و ملکه گنجه مهر ۶۵۷
- داستان شخصی به نام عبدالحامد ۹۸۵
- داستان عالم آرای ۶۵۷
- داستان عبدالملک شاه با غلام خود زیرک ۶۵۷
- داستان کوتاه منظوم (۸ داستان) ۱۰۰۵
- داستان مرد مطربی که زنی زیبایی ازدواج کرده بود و آن زن عاشق مرد دیگری بود ۶۵۵
- داستان مردی که با زنی زیبا ازدواج کرد، آن شب مردم رفتند و زن با مرد تنها مان ... ۶۵۵
- حکایت: نقل است که سلطان ابراهیم ادهم پیر شده بودند مریدان گفتند ۶۷۰
- حکایت وزیران پادشاه غزنین و پسر دختر ملک دریا بار ۶۵۶
- حکایت هارون الرشید ۶۶۸
- حکایت هارون الرشید و آن جوان که او را سگ پرست می گفتند و حرف به (کذا) سه دانه گوهر ۶۵۵
- حکایت هارون الرشید و ابوالقاسم بصری ۶۵۵
- حکایت هارون الرشید و اسحق موصلی ۶۵۵
- حکایت هزارگیسو و مسلم شاه ۶۵۷
- حکایت هفت قلندر ۶۵۵
- حکایت: همچنین شیخ بصری رحمه الله علیه روایت می کنند که روز (کذا) حضرت پیغمبر پیغمبر علیها السلام نزدیک پادشاه رفت و او را ۶۵۵
- حکایت: یک روز سلطان همراه چند از محرمان نزدیک خود برای شکار بیرون شهر اراده کرده بود که به یک قریه از قریه های هرات ۶۶۹
- حکایت: یک روزی سلطان حسین نشسته بود که عادت سلطان همین بود که هر مردی که بخدمت سلطان آمده یک بیتی یا مصرعای گوید ۶۶۹
- حکایت: یکی دیگر از داستانهای بدون عنوان به ترتیب زیر آغاز می شود ۶۶۲
- حکایت یوسف حجام و منصور ۶۵۵
- حکمت، حاج احمد یسوی ۱۰۱۵
- حل لغت شیخ سعدی، مؤلف ناشناخته ۵۵۸
- حمد وثنا، رشید الدین سعدالملک محمد بن عبدالجلیل وطواط ۵۶۹
- حمله حیدری، میرزا محمد رفیع بن میرزا محمود مشهدی و متخلص به ۹۸۰
- بازل ۹۸۰
- حیرت الابراز، نظام الدین میر علی شیر بن امیر غیاث الدین ملقب به نوایی ۹۸۰
- یا فانی ۹۸۰
- خانه وار (و) انفاس مملکت استرآباد با جمیع معلقات، ناشناخته ۸۶
- خسرو و شیرین ۹۲۷
- خسرو و شیرین، ابو محمد الیاس بن یوسف زکی مؤید گنجوی نظامی ۹۸۰
- خسرو و شیرین (داستان باغ) خواجه شرف الدین آقا بن خواجه خواجگی ۹۸۰
- تهرانی ملقب به شاپور ۹۸۰
- خسرو و شیرین (فرهاد و شیرین) میر محمد هاشم بن میر رفیع الدین حیدر معمای کاشی ملقب به فراغی ۹۸۰

داستان مظفر شاه و ملکه گنجه مهر	۶۶۶	دیباچه میرزا معز فطرت مشهدی	۹۸۸
داستان ملکه لعل بانو	۶۵۷	دیباچه، نصیرالدین محمد همدانی	۹۷۵
داستان: مولوی جامی سؤال کردند که از عجایب روزگار خبر داری فلندر گفت که ای عزیز با کرم در ولایت سمرقند میرزا همدم نام پسری پیدا شده	۶۶۲	دیباچه نکاح نامه رضا قلی میرزا، میرزا محمد مهدی خان استرآبادی	۹۷۵
داستانهایی درباره زندگی سید عطا، ناشناخته	۲۰۳	دیباچه نورس نهال، ظهوری ترشیزی	۹۷۵
داستان هفت وزیر	۶۶۶	دیوان احمد جام ژنده پیل	۸۸۵-۸۸۳
داستان هفت وزیر	۷۰۰، ۶۹۹، ۶۹۸	دیوان اوحدالدین انوری	۸۱۵-۸۰۹
دخمه شاهان، میرزا محمدصادق منشی جاننداری	۱۰۱۸	دیوان بابا کوهی	۷۴۱
درباره خارکنی به نام حسن	۹۸۰	دیوان خاقانی	۸۹۳-۸۸۹
دریند نامه، میرزا حیدر وزیرف از اهالی داغستان	۵۰۸	دیوان ظهیر فاریابی	۹۰۵-۹۰۲
دریند نامه، ناشناخته	۵۰۷	دیوان عطار نیشابوری	۹۶۸، ۹۶۷
در بیان رساله شهر اوش، ناشناخته	۴۵۵	دیوان کمال اسمعیل	۸۳۴-۸۲۹
دُر دوست، نویسنده میرزا حسن اصفهانی ملقب به واهب	۹۸۰	دیوان لامعی گرگانی	۷۹۸، ۷۹۷
در فتح بنگاله (در تعریف بهار، جنگ اسلام خان)، سلیم تهرانی	۹۸۰	دیوان مسعود سعد سلمان	۷۹۴-۷۹۱
دستورالعمل (فرهنگ لغت اصطلاحات فارسی به ترکی)، محمد ریاضی	۹۸۰	دیوان منوچهری	۷۳۴-۷۳۱
افندی	۹۸۵	دیوان نیازی	۹۹۵
دستور العمل، ملا محمد بن مصطفی ریاضی افندی	۶۴۹؛ ۶۴۸	ذکر احوال حضرت خواجه سلطان برهان الدین و غیره صاحبان چشت، ناشناخته	۱۸۶
دستور الوزراء، غیاث الدین بن همام الدین معروف به خواند	۱۲۸-۱۲۵	ذکر تاریخ ابوالفیض خان، ناشناخته	۴۵۴
میر	۱۰۲۴	ذکر جناب مستغنی الاقباپ شیخ سعد الدین احمد انصاری، ناشناخته	۲۰۴
دستور معمای منظوم، حقیری هروی	۹۸۸	ذکر سلطنت اولاد انوشیروان، ناشناخته	۳۳۲
دستور نامه نگاری (۴۷ نامه)	۹۸۰	ذیل تاریخ عالم آرای عباسی، اسکندر بیگ ترکمان منشی	۳۴۸
دوازده بند، محتشم کاشانی	۹۸۰	ذیل تاریخ گزیده (ادامه تاریخ گزیده)، زین الدین ابن حمد الله قزوینی	۲۳۷
ده مجلس، عبید الله زاکانی (منتخب)	۹۸۸	معروف به حمد الله مستوفی قزوینی	۳۶۷
دیباچه بیاض، گمنام	۹۸۸	ذیل تاریخ گیتی کشای، آقا محمدرضا شیرازی	۲۲۸
دیباچه بیاض، محمد نصیر همدانی	۹۸۸	ذیل جامع التواریخ، ناشناخته	۲۴۱؛ ۲۴۰
دیباچه بیاض، نصیرالدین محمد الاناب همدانی مشهور به نصیر و نصیر	۱۰۰۸	ذیل مجمع الانساب، غیاث الدین بن علی نایب فریومدی	۷۳۶، ۷۳۵
همدانی	۹۷۵	رباعیات ابو سعید ابوالخیر	۱۰۰۹
دیباچه خوان خلیل، ظهوری ترشیزی	۱۰۰۴	رباعیات بابا طاهر (۷۵ رباعی و ۴۵ بیت پراکنده)	۷۴۶-۷۴۲
دیباچه دیوان نعمت خان عالی، نعمت خان عالی	۷۲۷	رباعیات بابا طاهر عریان	۸۷۴-۸۵۹
دیباچه شاهنامه	۹۷۵	رباعیات خیام نیشابوری	۱۰۰۹
دیباچه گلزار ابراهیم، ظهوری ترشیزی	۱۰۰۸	رباعیات (۸ رباعی) میرزا علی خان رضوی به قلم میرزا بدیع	۹۷۵
دیباچه، معز الدین محمد مشهدی ملقب به فطرت	۹۷۵	نصرآبادی	۸۸۲
دیباچه معیار الادراک، طغری مشهدی		رباعیات سنایی	

- رباعیات (گزیده‌ای از ۷۷ رباعی شاعران) ۱۰۱۹
 رسائل طغری مشهدی ۹۷۵
 رساله از گفتار شیخ عبدالله انصاری ۷۶۹
 رساله المبارکه تبیین احوال مکه معظمه و مدینه منوره و مسجد اقصی، حاجی عبدالرحمان سمرقندی ۸۵
 رساله حضرت قطب الاقطاب، ابوالحسن ابن حاج صفی الدین ۱۵۳
 رساله حورائیه، خواجه احرار ۷۳۷-۷۳۹
 رساله حورائیه، مؤلف ناشناخته ۷۴۰
 رساله درباره خدانشناسی ۶۷۶
 رساله در بیان درویشی، خواجه عبدالله انصاری ۷۵۶
 رساله در پزشکی ۶۷۶
 رساله در پزشکی ۹۸۸
 رساله سلطان خواجه بن میرزا میراک - خواجه ۹۹۸
 رساله، سید محمد بن احمد حسن بغدادی ۸۰
 رساله فتحیه در لغت عربیه، ابوالفتح حجازی ۶۲۱
 رساله، محمد یعقوب بن محمد دانیال حاکم بخارا ۴۵۲
 رساله معما، حسین بن محمد حسینی نیشابوری مشهور به میر حسین معمای ۹۹۹
 رشحات عین الحیات، علی ابن حسین واعظ کاشفی ملقب به صفی ۱۷۰-۱۸۰
 رقائم کرائم، محی الدین اورنگ زیب عالمگیر ۹۸۸
 رقعات بیدل، میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق دهلوی ملقب به بیدل ۱۰۱۶
 رقعات جامی (دیوان الرسائل، رساله الانشاء، انشای جامی، منشئات جامی)، جامی ۹۹۹
 رقعات جامی، نورالدین عبدالرحمان جامی ۱۰۲۰
 رقعات، نصیرالدین محمد انعام همدانی، نصیر همدانی ۱۰۲۱
 رقعهای که به جهت میرزا بزمی نوشته، طغری مشهدی ۹۷۵
 رقعهای که به سیادت پناه میر محمد علیا نوشته، طغری مشهدی ۹۷۵
 رقعهای که به یکی از اعزّه نوشته، طغری مشهدی ۹۷۵
 رقعهای که میرزا روزبهان بتقریر شیخ محمد خاتون نوشته ۹۷۵
 رقع که شاه عباس به مجتهد الزمانی آقا حسین خوانساری انشا فرموده‌اند ۱۰۰۸
 رقع که نصیر همدانی به میرزا معین میراب اصفهان نوشته ۱۰۰۸
 رقع میرزا جلالا به سید باقر علوی و جواب وی ۹۷۵
 رقع نعمت خان که بسفارش قاضی نوشته، نعمت خان عالی ۱۰۰۴
 رقعهای عالمگیر پادشاه که به فرزندان می‌نویسد (۷ نامه) ۱۰۰۴
 رقع میرزا روزبهان به حکیم نظام الدین احمد ۹۷۵
 روح الجنان فی سیره الشیخ روزبهان، عبداللطیف ابن صدرالدین ابو محمد روزبهان ثانی ۱۵۲
 روزنامه جدیدیه محمدیه (تقویم روزها، هفته ها و ماهها به زبان ترکی) ۹۸۵
 روزنامه ویستفکه مسکاب (روزنامه نمایشگاه مسکو)، ناشناخته ۹۰
 روشنایی نامه، ناصر خسرو ۸۳۵-۸۳۷
 روضات الجنات فی اوصاف مدینه الهرات، معین الدین محمد زمجی اسفزاری ۳۸۲:۳۸۳
 روضه السلاطین، فخر ابن محمد امیری هروی ۱۰۳
 روضه الشهداء، ملا حسین بن علی کاشفی ۹۸۶
 روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوک و الخلفا، محمدابن خاوند شاه ابن محمود ملقب به میرخواند ۲۴۸-۲۸۴
 روضه الطاهرین، طاهر محمد بن عماد الدین حسن سبزواری ۳۱۶-۳۱۸
 روضه النوار، کمال الدین ابو العطا محمود بن علی مرشد کرمانی ملقب به خواجو مشهور به خواجوی کرمانی ۹۸۰
 روضه اولی الالباب فی تواریخ الاکابر و الانساب، فخرالدین ابوسلیمان داود بناکتی ۲۲۹:۲۳۰
 روضه حاتم، میرزا محمد قلی طرشتی تهرانی ملقب به سلیم ۹۸۰
 ریاض التواریخ، عماد الدوله میرزا محمد طاهر وحید قزوینی ۳۴۹
 ریاض السیاحه، ابن اسکندر زین العباد بن شیروانی نعمت الهی ۷۸:۷۹
 ریاض الفتیان، نظام الدین بن کمال الدین بن حسام الدین مشهور به ابن حسام هروی ۵۸۶:۵۸۷
 زبده التواریخ، سعداله ابن عبدالله ابن سراج الدین قاسم ۳۱۵
 زبده المقامات، خواجه محمد هاشم ۱۸۸
 زندگی شیوخ نقشبندیه و مجددیه، ناشناخته ۲۰۵
 زندگی نامه قآنی، فرزند قآنی ۱۱۸
 زندگی نامه محمد العالم الصدیق العلوی، فتح الله ابو خواجه عبد الباسط صدیقی ۱۸۹
 زینه المجالس، مجد الدین محمد الحسینی مجدی ۷۱

- ساده دل (حمارنامه و داستان فکاهی منظوم) ابوطالب همدانی کاشانی کلیم ۹۸۰
- ساده دل، نویسنده میرزا محمد قلی طرشتی تهرانی ملقب به سلیم ۱۰۰۸
- ساقی نامه، ابو تراب بیک کاشانی ملقب به فرقتی ۹۸۵
- ساقی نامه ابوطالب حسین بن میرزا بیک موسوی فندرسکی ۹۸۰
- ساقی نامه رشیدی زرگر ۹۸۰
- ساقی نامه (شامل ۶۲ بیت)، ناشناخته ۱۰۲۱
- ساقی نامه، شمس الدین محمد بن بهاء الدین شیرازی ملقب به حافظ ۱۰۱۸
- ساقی نامه لقب هلالی ۹۸۰
- ساقی نامه، میرزا ابراهیم بن رازی تویسرکانی همدانی ملقب به ادهم ۹۸۰
- ساقی نامه، ناشناخته ۹۹۴
- ساقی نامه، نورالدین محمد ترشیزی ملقب به ظهوری ۹۸۰
- ساقی نامه (هفت جام؛ هفت محفل)، محمد بن سلیمان بغدادی ملقب به فضولی ۹۸۲
- سبحان قلی خان نامه، محمد بکایی معروف به "ابن خواجه عبدالرؤوف اسماعیل آیتی ۳۲۲
- سبحه الابرا، نورالدین عبدالرحمان جامی ۹۸۰
- سبعه سیاره، میر علی شیر نوایی ۹۸۰
- سد اسکندری، میر علی شیر نوایی ۹۸۰
- سراپا ۱۰۲۵
- سراپا، علی عرب بن سعید عاملی ملقب به مهری عرب ۱۰۲۳
- سراپا (مثنوی)، محمد کاظم بن محمد رضا مهجور درباره توصیف معشوق از سر تا نوک ۹۸۰
- سراپا (مجموعه چند سراپا از شاعران مختلف) ۱۰۲۵
- سراپا، مهری عرب (۱۲۰ بیت) ۹۹۵
- سراپا، میرزا سید علی بن سعدالعالی ملقب به مهری (یا سید)، مشهور به مهری عرب ۹۸۰
- سراپا، نویسنده میر سید علی بن سعید عاملی ملقب به مهری ۱۰۲۱
- سعادتنامه، ناصر خسرو ۸۳۸
- سعدی نامه، مشرف الدین ابو محمد عبدالله بن مصلح الدین شیرازی ملقب به سعدی ۱۰۱۷
- سفرنامه لشکرکشی اسکندرکول به گویش تاجیکی سمرقندی، میرزا ملا عبدالرحمان پسر محمد لطیف سمرقندی ۸۹:۸۸
- سفرنامه ناصر خسرو ۸۵۵
- سفینه اشعار، عبید بن احمد پاپویی کاشانی ۹۷۹
- سفینه الاولیاء، محمد دارا شکوه حنفی قادری ۱۹۱
- سفینه صائب تبریزی (انتخاب بیاض شعرای اساتذه) ۹۷۷
- سلک الجواهر، عبد الحمید بن عبد الرحمن انگوری ۶۰۳
- سُلم السموات، ابوالقاسم بن ابی حامد کازرونی ۱۰۵
- سوال میرزا خندان از یوغلی، داستان منظوم (شامل ۱۸ بیت) ۹۸۸
- سوز و گداز (مثنوی میرزا صادق تفریشتی؛ آتشکده) (۲۰۸ بیت) ۹۹۵
- سوز و گداز، محمد رضا خبوشانی ملقب به نوعی ۹۸۰
- سوز و گداز، نوعی خبوشانی ۹۷۵
- سه جدول (۳ جدول فضا شناسی، جدول فال با حروف عربی، جدول تاریخ تولد و درگذشت حضرت فاطمه و دوازده امام شیعه) ۱۰۰۴
- سه نامه از عنایت الله خان ۹۸۸
- سه نامه خصوصی ۹۸۰
- سیر العباد الی المعاد، سنایی غزنوی ۸۷۵
- شامل اللغات، حسن بن حسین بن عماد قرا حصار ۶۲۸
- شاهنامه عمرخانی، میرزا قلندر اصفهانی ملقب به مشرف ۴۵۶
- شاهنامه فردوسی ۷۱۵-۷۲۶
- شاهنامه یا منتخب شاه نامه حکیم فردوسی ۹۸۰
- شرح احوال بعضی از وزرا و بزرگان دولت علیه ایران ۱۲۹
- شرح دیوان انوری ۸۲۳-۸۲۶
- شرح قصیده میمیه خمریه ابن فارض (مشارب الاذواق)، سید علی بن شهاب الدین محمد همدانی ۹۷۵
- شرح لغت مثنوی، مؤلف ناشناخته ۵۵۴
- شرح نصاب الصبیان، محمد بن جمال بن سلیمان کوهستانی ۵۹۳
- شرح نصاب الصبیان، محمد کریم بن فصیح دشت بیاضی ۵۸۹-۵۹۲
- شرح نصاب الصبیان، ناشناخته ۵۹۴
- شرح نصاب الصبیان، یعقوب بن محمد بن عثمان چرخنی غزنوی ۵۸۸
- شرفنامه احمد منیری، ابراهیم قوام الدین فروغی بوهاری ۵۱۲-۵۱۴
- شرف نامه (اسکندر نامه بری)، نظامی گنجوی ۹۸۰
- شرف نامه شاهی از حافظ تنش (مخمس ۱۰۱ بیت) از شاعر عبدالرحمان مروزی بخارایی ملقب به مشفق ۱۰۰۱
- شرف نامه شاهی، حافظ تنش بن میر محمد بخاری ۴۲۶:۴۲۷
- شرف نامه، شرف ابن شمس الدین ۴۹۷:۴۹۸

۹۷۵	فالنامه حضرت امام جعفر صادق (ع)	۹۳۶-۹۳۸	شرفنامه، نظامی
	فال نامه ملا مشفق (شامل ۳۶ بیت)، عبدالرحمان بخارایی مروزی ملقب به	۱۰۱۷	شعر ازبکی (چغتایی) (شامل گلشن ۵، ۶ و ۴)
۱۰۱۷	مشفق	۱۰۲۳	شکایت نامه، گمنام
	فال نامه ملا مشفق، ملا عبدالرحمان مروزی بخارایی ملقب به	۹۸۰	شکست دست، مثنوی، شاعر گمنام
۱۰۱۹	مشفق	۳۷۶	شیرازنامه، ابوالعباس احمد ابن ابوالخیر زرکوب شیرازی
۶۲۲	فتح الباب، درویش جامی	۷۰۳، ۷۰۲، ۷۰۱	شیرزاد و گلشاد
۹۷۵	فتح نامه قلعه قندهار، محمد طاهر وحید قزوینی	۶۴۷	صباح عجمیه، مولانا نقی الدین محمد بن پیر علی برکوی
۵۰۱؛ ۵۰۰	فتوح البلدان، ابو محمد احمد بن اعثم الکوفی	۹۹۹	صد پند لقمان حکیم (وصیت، حکمت، نصیحت نامه)
۵۴۲	فرائد الفوائد، ناشناخته	۲۷	صورالاقالیم سبعة، ناشناخته
	فراق نامه (حسرت نامه و سوز و گداز) میرزا محمد ابراهیم دشتکی شیرازی	۱۸۴	ضیاء القلوب، محمد آواز
۹۸۰	ملقب به صفا	۹۹۸	طالب و مطلوب، سید کمال زردوز سمرقندی ملقب به فطرت
۱۰۰۵	فراق نامه (مثنوی) میرزا ابراهیم محمد شیرازی "ملقب به صفا	۶۷۶	طالع بینی
۱۰۲۳	فراق نامه، میرزا ابراهیم محمد شیرازی ملقب به صفا	۲۱۵-۲۱۷	طبقات ناصری، منهاج الدین عثمان بن سراج الدین جوزجانی
۹۷۵	فردوسی، طغری مشهدی	۴۰۶-۳۹۶	ظفرنامه، شرف الدین علی یزدی
	فرهاد و شیرین، جمال الدین محمد بن زین الدین علی شیرازی ملقب به	۴۹۲؛ ۴۹۳	عالمگیر نامه، محمد قاسم بن محمد امین منشی
۹۸۰	عُرفی	۹۷۵	عبرت نامه که به مقیما نوشته، طغری مشهدی
۹۸۰	فرهاد و شیرین، کمال و الدین بافقی، وحشی همدانی	۴۴۲	عبیدالله نامه، میر محمد امین بخارایی
۹۸۰	فرهاد و شیرین، میر علی شیر نوایی	۵۳	عجائب البلدان، نظام الدین عبد العلی بن محمد بن حسین بیرجندی
۹۷۵	فرهاد و شیرین، وحشی بافقی	۱۵	عجائب الدنيا، ناشناخته
۶۵۳	فرهنگ، آ. پ. برژه	۷۲-۷۵	عجائب الطبقات، محمد طاهر بن ابوالقاسم
	فرهنگ جهانگیری، جمال الدین حسین اینجو ابن فخر الدین		عجائب المخلوقات و غرائب الموجودات، زکریا ابن محمد ابن محمود
۵۳۹-۵۳۳	حسن	۱۸ تا ۱۶	قزوینی
۵۴۱	فرهنگ رشیدی، سید عبدالرشید ابن عبد الغفور حسینی مدنی تنوی	۱۲؛ ۱۳	عجائب المخلوقات و غرائب الموجودات، نجیب همدانی
۵۴۷	فرهنگ شاهنامه، ناشناخته		عرض لشکر (عرض نامه، عرض لشکر فارس)، جلال الدین محمد بن
	فرهنگ فارسی به عربی، عبدالوهاب الشرقی بن سعید عبداللطیف بن	۹۷۵	سعیدالدین اسعد صدیقی دوانی
۶۲۴	عبدالرحمان بن عبداللطیف	۳۷۸	عقد العلی للموقف الاعلی، افضل الدین احمد بن حامد کرمانی
۵۵۶؛ ۵۵۵	فرهنگ گلستان، جنید بن عبد الله موسوی	۳۲۵	عمده التواریخ، میر ربیع ابن میر نیاز الحسن حسینی
۵۴۹	فرهنگ مختصر اسکندرنامه نظامی، ناشناخته	۹۸۸	عهدنامه حضرت امیرالمومنین علی (ع) با قوم نصارا و ارامنه
۵۴۸	فرهنگ مختصر شاه نامه، ناشناخته	۹۷۵	غالب و مغلوب
	فرهنگ میرزا ابراهیم، میرزا ظهیر الدین ابراهیم ابن میرزا شیخ حسین	۱۰۰۴	غالب و مغلوب
۵۲۴	اصفهانی	۱۰۰۹	غزلیات از شاعران گوناگون
۶۵۳	فرهنگ، میرزا عباس عطارد مازندرانی	۹۸۹، ۹۹۰	غزلیات (۵۷ غزل) به زبان تاجیکی و ازبکی
۶۵۱	فرهنگ، ناشناخته	۹۸۵	غزلی عارفانه به زبان ترکی

فرهنگ، ناشناخته	۶۵۴	کاشف الاعجاز، محمد ابراهیم محمد کریم قمی کربلایی ژ	۵۰۲
فرهنگ نامه عربی به فارسی، ناشناخته	۶۲۳	کتاب استرآباد و مازندران و گیلان و سمنان و دامغان و غیره، ناشناخته	۸۷
فصل در بیان حُسن و عشق	۶۸۵	کتاب اشعار، ناصر خسرو	۸۳۹
فضائل بلخ، ابوبکر عبدالله ابن عمر بن محمد ابن داود	۱۵۰؛ ۱۵۱	کتاب بهرام آقا، نویسنده گمنام (فارسی و ترکی آذری)	۹۸۰
فضایل نشان، افضل پیر مست بن محمد اشرف صدیقی هروی	۱۲۲؛ ۱۲۳	کتاب تعبیر (تعبیر خواب های حضرت یوسف ع)	۱۰۱۹
قائمه حلیمی، قاضی لطف الله بن ابویوسف با لقب حلیمی	۶۳۰	کتاب عروض، مطهر	۹۷۶
قصائد به زبان تاجیکی (۶۷ قصیده)	۹۸۹، ۹۹۰	کتاب فارغ، حسین بن حسن گیلانی ملقب به فارغ	۹۹۲
قصاید حکیم خاقانی	۸۹۴، ۸۹۵	کتاب ملا زاده، احمد بن محمود با لقب معین الفقرا	۳۲-۵۲
قصاید مختاری	۸۸۶	کشف الغرائب، باکیخانوف عباس قلی با لقب ادبی قدسی	۸۱
قصه انوشیروان عادل	۶۷۶	کشف اللغات و الاصطلاحات، عبد الرحیم ابن احمد سوری بهاری	۵۲۳
قصه پسر خشت مال	۶۷۱	کلمات الشعراء، محمد افضل فرزند محمد زاهد متخلص به سرخوش	۱۰۶
قصه ده وزیر	۶۷۱	کلیات خاقانی	۸۸۷، ۸۸۸
قصه زبان مرغان	۶۶۳	کلیات شاهی بخارایی، میرزا محی الدین شاه حصارى ملقب به شاهی و بخارایی	۱۰۲۷
قصه سیف الملوك و بدیع الجمال ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰		کلیات عطار نیشابوری	۹۴۲-۹۴۴
قصه سیمرغ و سلیمان	۶۷۵	کنز السالکین، خواجه عبدالله انصاری	۷۵۵
قصه شیخ صنعان، عطار نیشابوری	۹۶۶	کنز اللغات، محمد بن عبدالخالق معروف	۶۰۴-۶۰۹
قصه شیطان لعین	۶۶۲	کنز الاعظم، عبدالرحمن سیرت	۴۲۰-۴۲۵
قصه طاهر بصری	۶۹۱	گزیده اشعار، عسکر شیروانی	۹۸۸
قصه فرزند محمد مصطفی ص (مثنوی کوتاهی در ۴۹ بیت) به زبان ازبکی	۹۹۴	گفتار احمد کور	۹۹۶
قصه قضا و قدر	۶۶۳	گفتگوی مرغ و باز (۶۹ بیت)، میرزا عسکر شیروانی	۹۸۸
قصه گرگ و روباه	۶۶۱	گلدسته چهارمین برهمن، رای چاندار بهان باراهمان (برهمن)	۴۹۰
قصه ممدوه با حضرت سلیمان علیه السلام	۶۸۱	گلدسته فرهنگ بوستان، کریم داد گجراتی	۵۵۷
قصیده (بخشی از آن شامل ۱۷ بیت)، گمنام	۱۰۲۳	گلستان، مصلح الدین بن مصلح الدین سعدی شیرازی	۹۸۰
قصیده (۷۵ بیت)	۱۰۰۴	گلشن ابراهیمی (تاریخ فرشته)، محمد قاسم هندوشاه استرآبادی ملقب به فرشته	۴۷۱؛ ۴۷۲
قصیده عربی (سه قصیده شامل ۲۱، ۳۴، ۹۲ بیت، در خصوص مدح بزرگان)	۱۰۲۴	گلشن الملوك، محمد یعقوب بن محمد دانیال حاکم بخارا	۴۴۹-۴۵۱
قصیده عربی (شامل ۲۴ بیت درباره تفسیر سوره اول قران)	۱۰۲۴	گلشن خیال (خواب و خیال) میرزا محمد طاهر نصرآبادی	۱۰۰۸، ۱۰۲۱
قضا و قدر، حکیم رکن الدین مسعود کاشانی ملقب به مسیح	۹۸۰	گلشن راز، شیخ محمود شبستری	۹۷۶
قضا و قدر، میرزا محمد قلی طرشتی سلیم	۹۸۰	گلشن، محمد کاظم بن محمد رضا مهجور	۹۸۰
قلندر نامه، نویسنده حسین بن عالم ابو الحسن الحسینی، مشهور به میر فخرالسادات	۹۸۲	گلشن محمود، محمود میرزا قاجار	۱۱۷
قتدیه، ابو حفص نجم الدین عمر بن محمد	۱۱-۴	گل گشتی (۲۵۶ بیت)، میر عبدالعلی نجات	۹۸۰، ۱۰۰۴
		گل و بلبل، مهجور	۹۸۰

- گل و بلبل، میرزا ابوالقاسم بن محمد صادق تفرشی، هجری ۹۸۰
 مثنوی در عشق عرفانی، ناشناخته ۹۸۰
- گل و نوروز، خواجهی کرمانی ۹۸۰
 مثنوی رازی در عشق ۹۸۰
- لبّ التواریخ، میر یحیی بن عبداللطیف قزوینی ۳۰۶-۳۱۰
 مثنوی زبان کردی، احمد کور ۹۹۶
- لذت النساء (عشرة الملوك)، ضیاء الدین نخشبی ۹۹۹
 مثنوی، سعید ۹۸۰
- لطایف الاخبار، ناشناخته ۴۹۱
 مثنوی، سعید درباره موضوع قضا و قدر ۹۸۰
- لطایف اللغات، عبد الطیف ابن عبدالله عباسی گجراتی ۵۵۰-۵۵۲
 مثنوی سلیم تهرانی محمد قلی طرشتی تهرانی، سلیم ۹۸۰
- لطف بزرگ، میر سعاده الله بن شیخ خدای پردی ۲۰۶
 مثنوی شاعر گمنام در شکایت از ناعدالتی سرنوشت ۹۸۰
- لغت نعمه الله، نعمت الله بن احمد بن مبارک رومی اهل صوفیا ۶۳۷-۶۴۴
 مثنوی (شرح زیبایی حضرت یوسف ع) ۱۰۲۳
- لفظ پهلوی، ناشناخته ۵۴۵
 مثنوی (شکست پا و شکست دست) کلیم ۹۸۰
- لمحات من نفحات القدس، محمد علیم صدیقی علوی (علیم شیخ عزیزان) ۱۸۷
 مثنوی صفا دشتکی ۹۸۰
- لمعات، شیخ فخرالدین ابراهیم بن شهریار عراقی ۹۷۶
 مثنوی طبعی ۹۸۰
- لهجه اللغات، شیخ الاسلام محمد اسد افندی ۶۲۵
 مثنوی عاشق بیمار، از شاعری گمنام ۹۸۰
- لیلی و مجنون، محمد بن سلیمان بغدادی فضولی ۹۸۰
 مثنوی غیائی بدخشانی (۵ داستان کوتاه منظوم) ۹۹۷
- لیلی و مجنون، مکتبی شیرازی ۹۷۵، ۹۸۰
 مثنوی فراق نامه، محمد کاظم بن محمد رضا مهجور ۹۸۰
- لیلی و مجنون، ملا عبدالله بخارایی ملقب به مُلهم ۱۰۱۷
 مثنوی، فرد شوشتری ۹۸۰
- لیلی و مجنون، نظامی گنجوی ۹۸۰، ۱۰۱۷
 مثنوی کوتاه (۳۴ بیت)، شاعر ناشناخته ۹۸۸
- مثنوی، ابوالقاسم بن محمد صادق تفرشی ملقب به هجری ۹۸۰
 مثنوی کوتاه (۲۵ بیتی) ۹۸۸
- مثنوی، از شاعر گمنامی درباره زمین لرزه در شهر تبریز ۹۸۰
 مثنوی کوتاهی (۲۸ بیت) در مدح پیامبر ص ۹۹۸
- مثنوی، از شاعر گمنامی در توصیف زیبایی معشوقه شاعر ۹۸۰
 مثنوی، گويا از فائض اصفهانی ۹۸۰
- مثنوی، از شاعری گمنام است به تقلید از خسرو و شیرین نظامی ۹۸۰
 مثنوی محمد کاظم بن محمد رضا مهجور ۹۸۰
- مثنوی، از شاعری نامشخص د عرفان ۹۸۰
 مثنوی، محمد کاظم بن محمد رضا مهجور به صورت داستانی ماجراهای ۹۸۰
- مثنوی (۹۲ بیت) از حکیم مرموز ۱۰۰۴
 یک تاجر و چگونگی فرار وی از مشکلات ۹۸۰
- مثنوی (۵۰ بیتی)، ناشناخته ۱۰۰۸
 مثنوی مهجور درباره عشق، محمد کاظم بن محمد رضا مهجور ۹۸۰
- مثنوی بیخود (۱۲۶ بیت در بیان جدایی عاشق معشوق)، بیخود ۱۰۱۸
 مثنوی میرزا سوری، نظر یا نظری (۳۷ بیت) ۱۰۲۳
- مثنوی بیخود، بیخود ۹۷۸
 مثنوی، میر منصور سمنانی در توصیف زیباییهای معشوقه شاعر ۹۸۰
- مثنوی جلال فراهانی ۹۸۰
 مثنوی نازک، نازک ۹۷۸
- مثنوی درباره شکایت از مشکلات، شاعر گمنام ۹۸۰
 مثنوی ناصر علی (ساغر کش لطف ازلی، نقاش و صورت و شرر نقاش)، ۹۸۰
- مثنوی در خصوص رفتار شاه عباس دوم، سخاوتمندی و نیکویی اوست ۹۸۰
 ناصر علی سرهندی ۹۸۰
- مثنوی در خصوص شاه عباس دوم و به مناسبت شکار او در مازندران ۹۸۰
 مثنوی ناصر علی سرهندی ملقب به علی (شامل ۱۸۰ بیت) ۱۰۲۱
- مثنوی در شکایت از تنهایی و فراق دوستان، محمد کاظم بن محمد رضا مهجور ۹۸۰
 مثنوی، نصیر همدانی ۹۸۰
- مثنوی هجری تفرشی با موضوع گل و بلبل و عاشقانه ۹۸۰
 مجالس العشاق، سلطان حسین بایقرا ۱۶۹
- مجالس المومنین، قاضی نور الله شوشتری ۹۷۵

۹۹۷	محیط الاعظم (۳۴ بیت)	۱۰۱۷	مجلس افروز (۱۰۳ بیت)، مولانا آقا شبیرخانی ملقب به ابن یمین
۹۹۸	محیط الاعظم (می خانه، ساقی نامه)، بیدل دهلوی	۲۳۸؛ ۲۳۹	مجمع الانساب، محمد بن علی بن محمد شبانکاره‌ای
۳۲۱	محیط التواریخ، محمد امین بن میرزا محمد زمان بخاری صوفیانی	۵۵-۶۷	مجمع الغرائب، سلطان محمد بن درویش محمد مفتی بلخی
۶۱۸	محیط اللغات، احمد بن سلیمان کمال پاشازاده	۹۷۵	مجمع الغرایب، طغری مشهدی
۹۵۲	مختار نامه، عطار نیشابوری	۵۲۶-۵۳۲	مجمع الفرس، محمد قاسم بن حاج محمد سروری
	مختصر در باب چگونگی دولت فرانسه و ملت و پایتخت ایشان، شاید	۲۴۴؛ ۲۴۵	مجممل فصیحی، فصیح الدین احمد ابن محمد ملقب به فصیح خوافی
۷۷	داوود بن زادور از نسل ملک شاه	۹۷۶	مجموعه
	مختصر لطایف اللغات، ملا ابراهیم دهلوی شاگرد عبداللطیف نویسنده	۱۰۰۴، ۱۰۰۸، ۱۰۱۰، ۱۰۱۳، ۱۰۱۷، ۱۰۱۹، ۱۰۲۴	مجموعه
۵۵۳	لطایف اللغات	۹۹۵، ۹۹۳، ۹۹۲، ۹۸۷، ۹۸۴-۹۸۲، ۹۷۸، ۹۷۴، ۹۷۱، ۹۷۰	مجموعه اشعار
۹۸۰	مخزن الاسرار، نظامی	۹۹۶، ۱۰۰۱-۱۰۰۳، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۹، ۱۰۱۲-۱۰۱۵	
	مخمس زیر تیغ، مولانا عبدالرحمان مروزی بخارایی ملقب به	۱۰۲۷، ۱۰۲۱-۱۰۱۸	
۱۰۱۸	مشغقی	۹۹۶	مجموعه اشعار احمد کور، کردی
۱۰۰۱	مخمس‌مات (مجموعه مخمس‌های ۸ شاعر)	۹۷۳	مجموعه اشعار، حبیب الله خان بن جمال الدین اصفهانی
۵۲۵	مدار الافاضل، شیخ الهادی فیض ابن اسد العلماء علیشیر سرهندی	۱۰۲۲	مجموعه اشعار، سید بقا حاج بن هادی مفتی
۱۰۴	مذکر الاحباب، سید بهاء الدین حسن نثاری بخارایی	۱۰۱۱	مجموعه اشعار، شاگرد عیسی بخارا و طالع
	مذکر الاصحاب، محمد بدیع ابن محمد شریف سمرقندی متخلص به ملیحا	۱۰۲۳	مجموعه اشعار، عبدالله ژولیده شیرازی
۱۱۰؛ ۱۰۹	مرآت الاسرار، عبد الرحمن چشت ابن عبد الرسول ابن قاسم ابن شاه عباس	۹۷۲	مجموعه اشعار، علی حسین کاتب هروی
۱۹۰	علوی	۱۰۱۶	مجموعه اشعار، محمد بخشی ملقب به صابر
۱۰۸؛ ۱۰۷	مرآت الخیال، شیرخان ابن علی امجد خان لودی	۹۹۴	مجموعه اشعار، ملا میر خالد
۳۰	مرآت، شیخ آذری ابو علی جلال الدین حمزه بن علی اسفراینی	۹۹۸	مجموعه اشعار، میرزا میرک حاجی و پسر وی سلطان حاجی
	مرات الادوار و مرقات الاخبار، محمد مصلح الدین ابن صالح انصاری لاری	۶۵۷، ۶۶۷، ۶۶۶، ۶۶۴، ۶۶۳، ۶۶۱، ۶۵۸، ۶۵۵	مجموعه حکایات
۳۱۲؛ ۳۱۱	مرات المحققین، منسوب به ناصر خسرو	۹۹۰، ۹۸۹	مجموعه شاعران، عبدالکریم نمنگانی فضلی
۸۵۳، ۸۵۲	مراسله سنه ۱۰۱۱ق (شرح واقعه سال ۱۰۱۱ق در پرتغال در خصوص		مجموعه شامل متون نظم و نثر (مقالات، نامه‌های اداری و شخصی، مقدمه
۱۰۰۴	رویت ستاره دنباله دار)	۱۰۰۸	مجموعه‌های ادبی) و اشعاری از ۲۴ شاعر)
۱۰۰۰	مرثیه، گمنام	۱۰۲۶	مجموعه، محمد بن احمد بن محمد بن رمضان
۳۱	مسالك و الممالك، ابو الحسن سعید علی جرجانی	۹۹۹	مجموعه محمد بهاء الدین بخارایی
۲؛ ۱	مسالك و ممالك، ابواسحاق ابراهیم بن محمد فارسی استخری	۱۰۰۰	مجموعه مرااثی
	مشارب الاذواق (شرح قصیده میمیه خمیره ابن فارض)، سید علی بن	۹۸۵	مجموعه مصطفی ملقب سماعی ملالی
۹۷۵	شهاب الدین محمد همدانی	۱۸۲	مجموعه، ناشناخته
	مطلب الطالبین، عبدالعباس محمد طالب ابن تاج الدین حسن خواجه	۹۸۰	مجنون و لیلی، میر علی شیر نوایی
۱۹۵	حسین صدیقی	۳۷۹	محقق التاریخ، اسکندر بن گشتاسب منجمی کرمانی از منجمان مشهور
		کرمان	
		۹۸۰	محمود و ایاز، زلالی خوانساری

- مطلع السعیدین و مجمع البحرین، کمال الدین ابن عبدالرزاق ابن جلال
الدین اسحاق سمرقندی ۴۰۷-۴۱۲
- معذرت نامه که به میرزا حمزه نوشته، طغری مشهدی ۹۷۵
- معراج الخیال، مولانا نظام الدین استرآبادی معمایی ۹۸۵
- معراج الخیال، میرزا علی رضا تجلی اردکانی ۹۸۰، ۱۰۰۸
- معمای نود و نه نام حضرت باری، محمدحسین حسینی نیشابوری ۱۰۲۴
- معنی حروفات زند، ناشناخته ۵۴۶
- معیار جمالی و مفتاح ابو سحاقی، شمس الدین محمد فخر الدین فخری
اصفهان‌ی معروف به "شمس فخری" ۵۱۰؛ ۵۱۱
- مقاله ای به نثر و قسمتی از دو اثر به سبک نامه ۱۰۰۹
- مقامات العارفین، باقی محمد شکر ابن محمد فناپی بخاری ۱۸۵
- مقامات امیر کلال، شیخ الدین ۱۵۴؛ ۱۵۵
- مقامات شیخ احمد جام، محمد بن یعقوب غزنوی ۱۳۸
- مقتل سید الشهداء (ع) ۱۰۰۰
- مقتل (گزیده‌هایی از آثار نثر یا روضه در خصوص شهادت امام حسین (ع)) ۱۰۱۷
- مقدمه الادب، ابوالقاسم محمود بن عمر بن محمد بن عمر زمخشری ۵۶۶؛ ۵۶۷
- مقصد الاقبال السلطانی و مرصد الامال الخاقانی، عبدالله ابن عبد الرحمان
الحسین اصیل الواعظ ۱۵۷
- مکتوب به علمای ماوراالنهر، ملا محمد بن فخر الدین
علی رستم‌داری ۹۷۵
- مکتوب عبدالمومن خان به شاه عباس و جواب شاه عباس به وی ۹۷۵
- مناجات (۷۰ بیت)، ناشناخته ۱۰۱۷
- مناجات حضرت پیر صاحب ۱۰۱۶
- مناجات خواجه عبدالله انصاری ۷۵۷-۷۶۷
- مناجات خواجه عبدالله انصاری ۱۰۱۷
- مناجات، ناشناخته ۱۰۱۷
- منازل السائرین، خواجه عبدالله انصاری. ۷۴۹-۷۵۴
- مناقب غوثیه، محمد صادق شهاب سعدی قادری ۱۹۴
- منتخب از خمسه نظامی ۹۱۹-۹۲۲
- منتخب التواریخ، حاجی محمد حکیم خان ۴۵۷
- منتخب التواریخ، حسن ابن محمد حاکی شیرازی ۳۱۹؛ ۳۲۰
- منتخب اللغات شاه جهان‌ی، سید عبدالرشید بن غفور حسین مدنی
تنوی ۶۱۹؛ ۶۲۰
- منتخب، عبید بن احمد مشهور به پاپویی کاشانی ۹۷۹
- منتخب لغت نعمه الله، سید حاج ابراهیم مشهور به نقیب زاده ویهاوی ۶۴۵
- منشآت (۱۳ اثر به سبک نامه اداری و شخصی) ۱۰۲۰
- منشآت جامی، جامی ۹۹۹
- منشآت (سه نامه درباری از عهد صفوی) به ترکی و فارسی ۹۸۵
- منشآت فارسی و ازبکی (نمونه‌هایی از نامه‌های شخصی و اداری) ۱۰۱۹
- منشآت محمد نصیر همدانی (چهارده رقعہ) ۹۷۵
- منشآت ناصرالدین محمد انعام همدانی ۹۸۵
- منشآت (۴ نامه عاشق به معشوقه اش) ۱۰۲۲
- منشآت (نامه‌های اداری، شخصی و عاشقانه) ۱۰۱۹
- منشآت (هفده قسمت از آثار به سبک نامه) ۱۰۱۶
- منصور نامه، عطار نیشابوری ۹۵۰؛ ۹۵۱
- منطق الطیر، عطار نیشابوری ۹۵۳-۹۶۵
- منظومه‌ای از احمد کور (۶۲ بیت) به کردی ۹۹۶
- منظومه کوتاهی از عبدالله (۲۵ بیت) ۹۹۶
- منظومه مدح چهارده معصوم (ع) (در ۴۳ بیت) ۹۹۲
- مذهب الاسما فی مرتب الحروف و الاشياء، محمود بن عمر بن محمود بن
منصور القاضی زنجی سجری ۵۹۶؛ ۵۹۷
- مهر منیر، میرزا عبدالرزاق سوداگر بخارایی ملقب به منیر ۹۹۷
- مؤید الفضلاء، محمد ابن لاد ابن عبد الوهاب دهلوی ۵۱۶-۵۱۸
- نامه عالم آرای نادری، محمد کاظم بیگ مروی ۳۶۲-۳۶۴
- نامه نعمت الله عالی به میرزا محمد سعید ۹۸۸
- نامه و فغان، سلطان خواجه خان احراری ملقب به ادا ۹۸۹، ۹۹۰
- نان و حلوا (سوانح سفر حجاز) (۴۰۸ بیت) شیخ بهایی ۱۰۰۴
- نزهه القلوب، حمد الله بن ابوبکر بن احمد بن نصر مستوفی
قزوینی ۱۹-۲۶
- نسخه دیگری از کتاب سابق (خسرو و شیرین) ۹۲۸-۹۳۳
- نصاب الصبیان، ابو نصر بدرالدین محمد فراهی ۵۷۰-۵۸۵
- نصایح حکما مطابق شریعت غرا (ده باب) ۱۰۰۴
- نصیحت نامه وزیر، خواجه عبدالله انصاری. ۷۷۷-۷۷۹
- نصیب الفتیان و نسیب التبیان، حسام الدین بن عبدالمومن مظفری با تخلص
حسام خویی ۵۹۵
- نظام التواریخ، ناصرالدین عبدالله ابن عمر بیضاوی ۲۱۸-۲۲۲

۱۰۰۴	وصیت نامه شیخ محمد علی خویی، علی گیلانی	نصفحات الانس من حضرات القدس، نور الدین عبد الرحمن	۱۵۸-۱۶۸
۱۰۰۰	وقایع الطف (واقعات)، محمد شیخ اصفهانی ملقب به مقبل	جامی	
	وقایع ایام محاصره دارالجهاد حیدرآباد (روزنامه وقایع حیدرآباد، وقایع	نقاش و صورت و شرر نقاش، میر نصیر علی سرهندی ملقب به علی	۹۸۰
۱۰۰۴	نعمت خان)، نعمت خان عالی	نکات بیدل، بیدل دهلوی	۱۰۱۶
	هدایت نامه، میر خال الدین کاتب ابن مولانا قاضی شاه کوچک	نگارستان چین، سید احمد ملقب به سند	۹۸۰
۱۹۶	یارکندی	نورنامه، منسوب به ناصر خسرو	۸۵۶
۱۰۰۹	هدیه فرستادن عاشق پی مروت به نزد معشوقه اش	نوریه، میر سید شریف علی بن محمد حسینی حنفی جرجانی	۹۷۵
	هژده بند خواجه عصمت، فخرالدین عصمت الله بن مسعود بخاری ملقب	واقعات کشمیر، محمد اعظم بن خیر الزمان خان کشمیری	۴۹۴-۴۹۶
۱۰۰۹	به عصمت	واقعه آب دادن درویش به حضرت امام حسین علیه السلام، گمنام	۱۰۰۰
۵۰۶؛ ۵۰۵	هشت بهشت، حکیم الدین ادریس بن حسام الدین علی بدلیسی	واقعه آمدن اهل بیت از کوفه و پذیر راهب ترسا و مسلمان شدن او،	
۷۰-۶۸	هفت اقلیم، امین احمد رازی	نسیم	۱۰۰۰
۹۸۸	هفت اورنگ جامی (منتخب)	واقعه در شهادت عبدالله بن حسن، گمنام	۱۰۰۰
۸۵۱-۸۴۸	هفت باب، ناصر خسرو	واقعه در شهادت علی اکبر رضوان الله علیه، گمنام	۱۰۰۰
۹۸۸	هفت بند، حسن کاشی	واقعه ساریان امام حسین علیه السلام من کلام مجیدی	۱۰۰۰
۱۰۰۴	هفت بند ملا حسن کاشی	واقعه مناظره شهری و صحرائی، گمنام	۱۰۱۹
۹۳۴	هفت پیکر	واقعه وداع نمودن سیدالشهدا با اهل بیت ع و حکایت ذوالجناح،	
۹۸۰	هفت پیکر (بهرام نامه)، نظامی	کربلایی	۱۰۰۰
۱۰۱۷	هفت مجلس (۲۷۳ بیت)، مولانا آقا شبیرخانی ملقب به ابن یمین	واقعه وداع نمودن سیدالشهدا با سیدالسجاد (ع)، نسیم کرمانی	۱۰۰۰
۴۷۵	همایون شاهی، مهتر جوهر آفتابچی	وجه دین، ناصر خسرو	۸۴۴-۸۴۷
۴۷۴	همایون نامه، غیاث الدین بن همام الدین خواندمیر	وجیزه فی بیان علم الادب عند اهل العرب، الکساندر قاسموویچ کاظم	
۹۸۰	یوسف و زلیخا، جامی	بیگ	۵۰۳؛ ۵۰۴
۹۸۰	یوسف و زلیخا، حسین افندی ملقب به ضمیری	وسیله المقاصد الی احسن المراد، رستم مولوی	۶۲۹
۹۸۰	یوسف و زلیخا، محمد محمد رضا بیک نسائی خاوری شیرازی	وصف قحط (قحطیه و در باب قحط دکان) ابوطالب همدانی کاشانی،	
	یوسف و زلیخا، ملا فراخ حسین بن شهرضا سبزواری هروی ملقب به	کلیم	۹۸۰
۹۸۰	نظام	وصف کوه کشمیر، میرزا محمد قلی طرشتی تهرانی سلیم	۹۸۰

۲. پدید آورندگان

(بر اساس شماره مسلسل نسخه‌ها)

آ. پ. برژه	ابواسماعیل عبدالله بن ابی منصور محمد	
فرهنگ	انیس المریدین و شمس المجالس	۶۵۳
آقا محمدرضا شیرازی	ابوالحسن ابن حاج صفی الدین	۷۴۸
ذیل تاریخ گیتی گشای	رساله حضرت قطب الاقطاب	۳۶۷
ابراهیم ابن جریری (یا ابراهیم ابن حریری)	ابو الحسن سعید علی جرجانی	۱۵۳
تاریخ ابراهیمی	مسالك و الممالك	۳۱۴:۳۱۳
ابراهیم بن خداداد شهیدی مولوی مشهور به شاهی مولوی	ابوالعباس احمد ابن ابوالخیر زرکوب شیرازی	۳۱
تحفه شاهی	شیرازنامه	۶۳۶-۶۳۱
ابراهیم بن رازی تویسرکانی همدانی ملقب به ادهم	ابوالفتح حجازی	۳۷۶
ساقی نامه	رساله فتحیه در لغت عربیه	۹۸۰
ابراهیم بن شهریار عراقی	ابو الفرج رونی. ابوالفرج بن مسعود رونی لاهوری	۶۲۱
لمعات	اشعار ابوالفرج رونی	۹۷۶
ابراهیم دهلوی	ابوالفضل بن مبارک علامی	۷۹۰، ۷۸۹
مختصر لطایف اللغات	اکبر نامه	۵۵۳
ابراهیم قوام الدین فروغی بوهاری	ابوالفضل جمال الدین محمد بن عمر بن خالد قرشی	۴۸۷-۴۷۶
شرفنامه احمد منیری	الصرح من الصحاح	۵۱۴-۵۱۲
ابراهیم محمد دشتکی شیرازی ملقب به صفا	ابوالفضل محمد بن حسین بیهقی	۶۰۲-۵۹۸
مثنوی صفا دشتکی	تاریخ بیهقی	۹۸۰
فراق نامه (مثنوی)	ابوالقاسم بن ابی حامد کازرونی	۱۰۲۳، ۱۰۰۵
ابن اسکندر زین العباد بن شیروانی نعمت الهی	سُلم السموات	۱۰۵
ریاض السباحة	ابوالقاسم بن محمد صادق تفرشی ملقب به هجری	۷۹:۷۸
ابن یمین. مولانا آقا شبیرخانی	مثنوی	۹۸۰
هفت مجلس (۲۷۳ بیت)	ابوالقاسم محمود بن عمر بن محمد بن عمر زمخشری	۱۰۱۷
مجلس افروز (۱۰۳ بیت)	مقدمه الادب	۱۰۱۷
ابواسحاق ابراهیم بن محمد فارسی استخری	ابوبکر عبدالله ابن عمر بن محمد ابن داود	۵۶۷:۵۶۶
مسالك و ممالك	فضائل بلخ	۲:۱
		۱۵۱:۱۵۰

ابوبکر محمد ابن جعفر ابن زکریای نرشخی	احمد بن سلیمان کمال پاشازاده
تاریخ نرشخی	۳۸۶-۳۹۵
ابو تراب بیک کاشانی ملقب به فرقتی	احمد بن علی ابو جعفر محمد بن صالح ملقب به بوجعفرک بیهقی
ساقی نامه	۹۸۵
ابو حفص نجم الدین عمر بن محمد	احمد بن محمد احمد بن ابراهیم ابوالفضل میدانانی نیشابوری
قندیّه	۴-۱۱
ابوسعید ابو الخیر. فضل الله بن ابوالخیر محمد بن احمد میهنی	احمد بن محمود با لقب معین الفقرا
رباعیات ابو سعید ابوالخیر	۷۳۵-۷۳۶
ابوطالب حسین عریضی	احمد جام ژنده پیل. ابو نصر احمد پسر ابوالحسن جامی
تزوک تیموری	۴۱۳-۴۱۹
ابوطالب همدانی کاشانی کلیم	احمد علی خان وزیری کرمانی
مثنوی (شکست پا و شکست دست) کلیم	۹۸۰
تعریف جنگ فیل شاهزاده اورنگ زیب	۹۸۰
وصف قحط (قحطیه و در باب قحط دکان)	۹۸۰
تعریف اسپ	۹۸۰
ساده دل (حمارنامه و داستان فکاهی منظوم)	۹۸۰
تعریف اکبر آباد	۹۸۰
تعریف کشمیر	۹۸۰
ابو طاهر ابن قاضی ابو سعید سمرقندی	نگارستان چین
ثمریه	۸۲-۸۴
ابو قاسم محمد طائف یا ابو محمد عبید اله بن محمد ابراری	ادریس بن حسام الدین علی بدلیسی
اخبار برمکیان	۱۲۴
ابو محمد احمد بن اعثم الکوفی	هشت بهشت
فتوح البلدان	۵۰۰:۵۰۱
ابو نصر بدرالدین محمد فراهی	ادب صابر ترمذی
نصاب الصبیان	۵۷۰-۵۸۵
ابونصر محمد بن عبد الجبار عتبی	ازرقی. ابوبکر زین الدین بن افضل الدین اسماعیل وراق
تاریخ یمینی	۳۳۳
احمد ابن سعد الدین	۳۷۹
تذکره بغراخانی	۱۸۳
احمد ابن نصرالله تتوی	۳۳۹-۳۴۷
خلاصه الحیاة	۱۳۶:۱۳۷
احمد بن ابوالفتح بن ابو جعفر شریف حائری اصفهانی	اسکندر بن گشتاسب منجمی کرمانی از منجمان مشهور کرمان
احسن القصص و دافع الغصص	۳۲۶
	۶۱۰-۶۱۷

اعتماد السلطنه محمد حسن خان مراغه‌ای	صنیع الدوله	بابا طاهر لقب عریان	۷۴۶-۷۴۲
المآثر و الآثار	۳۶۸	رباعیات بابا طاهر	
افضل الدین احمد بن حامد کرمانی		بابا کوهی، ابو عبدالله محمد علی بن عبدالله شیرازی	
عقد العلی للموقف الاعلی	۳۷۸	دیوان بابا کوهی	۷۴۱
افضل پیر مست بن محمد اشرف صدیقی هروی		باقی محمد شکر ابن محمد فنایی بخاری	
فضایل نشان	۱۲۲؛ ۱۲۳	مقامات العارفین	۱۸۵
الکساندر قاسموویچ کاظم بیگ		باکیخانوف عباس قلی با لقب ادبی قدسی	
رساله و جیزه فی بیان علم الادب عند اهل العرب	۵۰۴؛ ۵۰۳	کشف الغرائب	۸۱
امام جعفر صادق (ع)		بدر الدین ابن شیخ سرهندی	
فالنامه حضرت امام جعفر صادق (ع)	۹۷۵	حضرات القدس	۱۹۲
امام حسین (ع)		بسطامی. علی طیفور	
گزیده‌هایی از آثار نثری و روضه در خصوص شهادت امام حسین		انوار التحقیق	۷۷۶
ع	۱۰۱۷	بهرام	
امام علی (ع)		کتاب بهرام آقا	۹۸۰
توصیف حضرت امام علی (ع) (شامل ۵۰ رباعی از شاعران مختلف)	۹۸۸	بیخود	
عهدنامه حضرت امیرالمومنین علی (ع) با قوم نصارا و ارامنه	۹۸۸	مثنوی بیخود (۱۲۶ بیت در بیان جدایی عاشق معشوق)	۱۰۱۸
امیر حسین هروی مشهور به میر فخرالسادات		بیدل دهلوی	
قلندر نامه	۹۸۲	محیط الاعظم (می خانه - ساقی نامه)	۹۹۸
امین احمد رازی		تجلی	
هفت اقلیم	۶۸-۷۰؛	معراج خیال	۱۰۰۸
انوری. اوحدالدین علی محمد بن اسحاق انوری ابیوردی		جامی	
دیوان اوحدالدین انوری	۸۰۹-۸۱۵	یوسف و زلیخا	۹۸۰
اشعار انوری	۸۱۶-۸۱۹	هفت اورنگ جامی (منتخب)	۹۸۸
فی قصائد حکیم انوری	۸۲۰، ۸۲۱	رقعات جامی (دیوان الرسائل - رساله الانشاء - انشای جامی - منشآت جامی)	۹۹۹
قصیده انوری	۸۲۲	منشآت جامی	۹۹۹
شرح دیوان انوری	۸۲۳-۸۲۶	منشآت جامی	۹۹۹
اورنگ زیب عالمگیر		جلال فراهانی	
رقائم کرائم	۹۸۸	مثنوی جلال فراهانی	۹۸۰
ایندوس		جمال الدین حسین اینجو ابن فخر الدین حسن	
خلاصه التواریخ	۴۷۳	فرهنگ جهانگیری	۵۳۹-۵۳۳
بابا طاهر		جنید بن عبد الله موسوی	
رباعیات بابا طاهر (۷۵ رباعی و ۴۵ بیت پراکنده)	۱۰۰۹	فرهنگ گلستان	۵۵۶؛ ۵۵۵

جوهری زرگر. حمیدالدین	حکیم مرموز	
(اشعار) جوهری زرگر	۸۰۵	مثنوی (۹۲ بیت) از حکیم مرموز
چهارده معصوم (ع)		۱۰۰۴
منظومه مدح چهارده معصوم (ع) (در ۴۳ بیت)	۹۹۲	حمدالله بن تاج‌الدین ابوبکر مستوفی قزوینی
حافظ تنش بن میر محمد بخاری		۲۶-۱۹
شرف نامه شاهی	۴۲۷؛ ۴۲۶	نزه القلوب
حافظ سلطان علی اوبهی هروی		۲۳۶ تا ۲۳۱
تحفه الاحباب	۵۵۲-۵۱۹	حمزه بن علی اسفراینی
حافظ شیرازی. شمس الدین محمد بن بهاء‌الدین شیرازی		شیخ آذری
ساقی نامه	۱۰۱۸	مرآت
حبیب الله خان بن جمال الدین اصفهانی		خاقانی. افضل الدین بدیل ابراهیم بن علی نجار شیروانی
مجموعه اشعار	۹۷۳	کلیات خاقانی
حسام الدین بن عبدالمومن مظفری با تخلص حسام خویی		دیوان خاقانی
نصیب الفتیان و نصیب التبیان	۵۹۵	۸۸۸، ۸۸۷
حسن ابن محمد حاکی شیرازی		۸۹۳-۸۸۹
منتخب التواریخ	۳۲۰؛ ۳۱۹	قصاید حکیم خاقانی
حسن اصفهانی ملقب به واهب		۸۹۵، ۸۹۴
دُر دوست	۹۸۰	اشعار حکیم خاقانی
حسن بن حسین بن عماد قرا حصار		۸۹۶
شامل اللغات	۶۲۸	تحفه العراقین
حسن کاشی		۹۰۱-۸۹۷
هفت بند	۹۸۸	خاوری شیرازی. محمد رضا بیک نسائی
هفت بند ملا حسن کاشی	۱۰۰۴	یوسف و زلیخا
حسین افندی ملقب به ضمیری		خواجهی کرمانی. محمود بن علی مرشد
یوسف و زلیخا	۹۸۰	روضه النوار
حسین بن میرزا بیک موسوی فندرسکی		گل و نوروز
ساقی نامه ابوطالب حسین بن میرزا بیک موسوی فندرسکی	۹۸۰	خواجه احرار، عبید الله بن محمد شاشی
حسین همدانی		رساله حورائیه
تاریخ جدید	۳۸۴	۷۳۹-۷۳۷
حضرت پیر صاحب		خواجه عبدالله انصاری
مناجات حضرت پیر صاحب	۱۰۱۶	منازل [ال] سائرین ۷۴۹-۷۵۴
حقیری هروی. احمد بن نظام الدین		کنز السالکین
دستور معمای منظوم	۱۰۲۴	۷۵۵
		رساله در بیان درویشی
		۷۵۶
		مناجات
		۷۶۷-۷۵۷
		اشعار عبدالله انصاری
		۷۶۸
		رساله از گفتار شیخ عبدالله انصاری
		۷۶۹
		الهی نامه
		۷۷۵-۷۷۰
		نصیحت نامه وزیر
		۷۷۹-۷۷۷
		خواجه عبدالله انصاری
		الهی نامه ابواسماعیل عبدالله انصاری
		۹۸۸
		مناجات خواجه عبدالله انصاری
		۱۰۱۷
		خواجه قلی بیگ بلخی ابن قپچاق
		ملقب به قپچاق خان
		۳۲۴؛ ۳۲۳
		تاریخ قپچاق خانی

خواجه محمد بن محمود حافظی بخاری و یا محمد پارسا	۲۹؛۲۸	رودکی. ابو عبدالله جعفر بن محمد	۷۱۴
احوالات مکه معظمه		اشعار رودکی	
خواجه محمد هاشم		روزبهان	
زبدہ المقامات	۱۸۸	رقعه میرزا روزبهان به حکیم نظام الدین احمد	۹۷۵
خواجه نصیر طوسی		رقعه‌ای که میرزا روزبهان بتقریر شیخ محمد خاتون نوشته	۹۷۵
تحفه (عروج روح از جسم پس از مرگ)	۹۷۵	زکریا ابن محمد ابن محمود قزوینی	
خیام نیشابوری. ابوالفتح عمر بن ابراهیم		عجائب المخلوقات و غرائب الموجودات	۱۸ تا ۱۶
رباعیات	۸۷۴-۸۵۹	زلالی محمد حسن خوانساری	
داوود بن زادور از نسل ملک شاه		محمود و ایاز	۹۸۰
مختصر در باب چگونگی دولت فرانسه و ملت و پایتخت ایشان که		زین الدین ابن حمد الله مستوفی قزوینی	
شهر فریز (پاریس) است.	۷۷	ذیل تاریخ گزیده (ادامه تاریخ گزیده)	۲۳۷
درویش جامی		زین الدین محمد ابن عبد الجلیل واصفی	
فتح الباب	۶۲۲	بدایع الوقایع	۱۳۳-۱۳۰
دوانی. محمد بن اسعد صدیقی		زین الدین محمد حسین بیرجندی	
عرض لشکر (عرض نامه - عرض لشکر فارس)	۹۷۵	تذکره شعرای قاینات	۱۲۱
دولتشاه بن علاء الدوله بختی شاه قاضی سمرقندی		زینت سمرقندی	
تذکره الشعرا	۱۰۰-۹۲	بحر طویل ملا زینت سمرقندی	۱۰۰۹
رازی		زینت سمرقندی، ملا	
مثنوی رازی در عشق	۹۸۰	بحر طویل ملا زینت سمرقندی	۱۰۱۰
رای چاندار بهان باراهمان (برهمن)		ژولیده شیرازی. عبدالله	
گلدسته چهارمین برهمن	۴۹۰	جنگ اشعار عبدالله شیرازی ملقب به ژولیده	۱۰۲۳
رستم‌داری. ملا محمد بن فخر الدین علی		سام میرزا	
مکتوب به علمای ماوراالنهر	۹۷۵	تحفه سامی	۱۰۲؛۱۰۱
رستم مولوی		سبحان قلی خان	
وسیله المقاصد الی احسن المراد	۶۲۹	تذکره شعرا (بیوگرافی سبحان قلی خان شاعر)	۱۰۱۶
رشید الدین سعدالملک محمد بن عبد الجلیل وطواط		سراج الدین علیخان متخلص به آرزو	
حمد و ثنا	۵۶۹	چراغ هدایت	۵۴۳
رشیدالدین فضل الله بن عبد الخیر همدانی		سعاده الله بن شیخ خدای پردی	
جامع التواریخ	۲۲۷-۲۲۳	لطف بزرگ	۲۰۶
رشید تبریزی عباسی مشهور به رشید یا رشید زرگر		سعداله ابن عبدالله ابن سراج الدین قاسم	
حسن گلو سوز	۹۸۰	زبدہ التواریخ	۳۱۵
ساقی نامه رشیدی زرگر	۹۸۰	سعدی. مشرف الدین ابو محمد عبدالله بن مصلح الدین شیرازی	
رضی الدین عبد الغفور لاری		سعدی نامه	۱۰۱۷
تکمله نفحات الانس	۱۰۲۶	بوستان (سعدی نامه)	۱۰۲۳، ۹۸۰

سعدی. مصلح الدین بن مصلح الدین سعدی شیرازی	گلستان	۹۸۰	سیف ابن محمد ابن یعقوب سیفی هروی	تاریخ نامه هرات	۳۸۱
سعید	مثنوی قضا و قدر	۹۸۰	شاپور تهرانی. شرف الدین آقا بن خواجه خواجگی	خسرو و شیرین (داستان باغ)	۹۸۰
مثنوی	سلطان حسین	۹۸۰	شاه عباس	مکتوب عبدالمومن خان به شاه عباس و جواب شاه عباس به وی	۹۷۵
حکایت سلطان حسین و دو کنیزک	سلطان حسین بایقرا	۱۰۰۹	رقعه که شاه عباس به مجتهد الزمانی آقا حسین خوانساری انشا فرموده	اند	۱۰۰۸
مجالس العشاق	سلطان خواجه بن میرزا میراک - خواجه	۱۶۹	شاه عباس دوم	مثنوی در خصوص شاه عباس دوم در رابطه با لشکرکشی او به	۹۸۰
رساله سلطان خواجه بن میرزا میراک - خواجه	سلطان خواجه خان احراری ملقب به ادا	۹۹۸	قندهار	مثنوی در خصوص رفتار شاه عباس دوم	۹۸۰
نامه و فغان	سلطان محمد بن درویش محمد مفتی بلخی	۹۹۰، ۹۸۹	مازندران	مثنوی در خصوص شاه عباس دوم و به مناسبت شکار او در	۹۸۰
مجمع الغرائب	سلمان حاجی سمرقندی	۶۷-۵۵	شاه نعمت الله ولی کرمانی	ترجیع بند شاه نعمت الله ولی	۱۰۰۴
تفصیل و بیان دولت جماعت منغیت از زمان رحیم خان	سنایی. ابوالمجدود مجدود بن آدم سنایی	۴۵۳	شرف ابن شمس الدین	شرف نامه	۴۹۸؛ ۴۹۷
سیر العباد الی المعاد	حدیقه الحقیقه و شریعه الطریقه	۸۷۵	شرف الدین علی یزدی	ظفرنامه	۴۰۶-۳۹۶
من حدیقه الحقیقه	رباعیات سنایی	۸۸۱	شعله گلپایگانی. ملا محمد مهدی	چاه وصال	۹۹۳
سوزنی. شمس الدین محمد بن علی سمرقندی	(اشعار) حکیم سوزنی	۸۰۷، ۸۰۶	شکراله ابن شهاب الدین احمد ابن زین الدین رومی	شمس الدین محمد شهرزوری	۲۴۶
سید الشهداء (ع)	مقتل سید الشهداء (ع)	۱۰۰۰	ترجمه تاریخ حکماء	شمس الدین محمد فخر الدین فخری اصفهانی	۱۳۵
سید بقا حاج بن هادی مفتی سمرقندی	جنگ اشعار سید بقا حاج بن هادی مفتی سمرقندی	۱۰۲۲	معیار جمالی و مفتاح ابو سحاقی	شهاب الدین ابن مکرم	۵۱۱؛ ۵۱۰
سید بهاء الدین حسن نثاری بخارایی	مذکر الاحباب	۱۰۴	خلاصه المقامات	شیخ الدین	۱۵۶
سید حاج ابراهیم مشهور به نقیب زاده ویهاوی	منتخب لغت نعمه الله	۶۴۵	مقامات امیر کلال	شیخ بهایی	۱۵۵؛ ۱۵۴
سید شریف جرجانی. علی بن محمد حسینی	نوریه	۹۷۵	نان و حلوا (سوانح سفر حجاز) (۴۰۸ بیت)		۱۰۰۴

۹۷۵	دیباچه نورس نهال	شیرازی. عبدالله شیرازی ملقب به ژولیده
۹۸۰	ساقی نامه	مجموعه اشعار
	ظهیرالدین ابراهیم ابن میرزا شیخ حسین اصفهانی	شیرخان ابن علی امجد خان لودی
۵۲۴	فرهنگ میرزا ابراهیم	مرآت الخیال
	ظهیرالدین نصرالدین مرعشی	صائب تبریزی. محمد علی بن عبد الرحیم تبریزی اصفهانی
۳۷۲-۳۷۰	تاریخ طبرستان و رویان و مازندران	سفینه صائب (انتخاب بیاض شعرای اساتذہ)
	ظهیر فاریابی. ابوالفضل طاهر بن محمد	صادق تفرشی
۹۰۵-۹۰۲	دیوان ظهیر فاریابی	سوز و گداز (مثنوی میرزا صادق تفرشی؛ آتشکده) (۲۰۸ بیت)
۹۰۷، ۹۰۶	اشعار ظهیر فاریابی	صفی خلخالی
	عالمگیر پادشاه	تعریف بلاد تغلیس (۱۷۷ بیت)
۱۰۰۴	رقعه‌های عالمگیر پادشاه به فرزندانش (۷ نامه)	صوفی خواجه بخاری ملقب به صوفی
	عباس عطارد مازندرانی	بهاریات میوه‌ها
۶۵۳	فرهنگ	طالب آملی. عبدالله بن محمد
	عبدالحامد	تعریف کشمیر
۹۸۵	داستان شخصی به نام عبدالحامد	طاهر محمد بن عماد الدین حسن سبزواری
	عبد الحمید بن عبد الرحمن انگوری	روضه الطاهرین
۶۰۳	سلک الجواهر	طبعی
	عبدالرحمان بخارایی مروزی ملقب به مشفق	مثنوی طبعی
۱۰۱۷	فال نامه ملا مشفق (شامل ۳۶ بیت)	طغری مشهدی
۱۰۱۸	مخمس زیر تیغ	رسائل طغری مشهدی
	عبدالرحمان پسر محمد لطیف سمرقندی	فردوسیہ
۸۹؛ ۸۸	سفرنامه لشکرکشی اسکندرکول	الهامیہ
	عبدالرحمان جامی	رقعه‌ای که به جهت میرزا بز می نوشته
۱۰۲۰	رقعات جامی	رقعه‌ای که به یکی از اعزّه نوشته
	عبدالرحمان سمرقندی	مجمع الغرایب
	رساله المبارکه تبیین احوال مکه معظمه و مدینه منوره و مسجد	عبرت نامه که به مقیما نوشته
۸۵	اقصی	معذرت نامه که به میرزا حمزه نوشته
	عبدالرحمان مروزی بخارایی ملقب به مشفق	دیباچه معیار الادراک
۱۰۰۱	شرف نامه شاهی از حافظ تنش (مخمس ۱۰۱ بیت)	رقعه‌ای که به سیادت پناه میر محمد علیانوشته
	عبدالرحمان مروزی بخارایی ملقب به مشفق	طوفان
۱۰۱۹	فال نامه ملا مشفق	آتش پاره (۶۵ بیت)
	عبدالرحمن جامی	ظهوری. نورالدین محمد ترشیزی
۱۰۲۰	ترجمه قصیده برده بوصیری	دیباچه گلزار ابراهیم
۹۸۰	سبحه الابرار	دیباچه خوان خلیل

عبد الرحمن چشت ابن عبد الرسول ابن قاسم ابن شاه عباس علوی	عبدالله بخارایی ملقب به مُلهم
مرآت الاسرار	لیلی و مجنون
عبد الرحمن سیرت	عبدالله بن فضل الله شیرازی
کنوز الاعظم	تجزیه الامصار و ترجیه الاعصار
عبد الرحیم ابن احمد سوری بهاری	کتاب المعجم فی آثار ملوک العجم
کشف اللغات و الاصطلاحات	عبدالمومن خان
عبدالرزاق سوداگر بخارایی ملقب به منیر	مکتوب عبدالمومن خان به شاه عباس و جواب شاه عباس به وی
مهر منیر	عبد الواسع جبلی غرجستانی، بدیع الزمان
عبدالرشید ابن عبد الغفور حسینی مدنی تنوی	(اشعار) عبد الواسع جبلی
فرهنگ رشیدی	عبد الوهاب بن محمد امین شهبهانی حسینی اصفهانی
منتخب اللغات شاه جهانی	بحر الجواهر
عبد الشکور بن محمد یوسف غربتی	عبد الوهاب شرقی
تذکره حضرت مولانا مخدومی اعنی حضرت مولانا سید عبد المنان	فرهنگ فارسی به عربی
عبد الطیف ابن عبدالله عباسی گجراتی	عبداله ابن عبد الرحمان الحسین
لطایف اللغات	مقصد الاقبال السلطانیه و مرصد الامال الخاقانیه
عبد العباس محمد طالب ابن تاج الدین حسن خواجه حسین صدیقی	عبیدالله زاکانی
مطلب الطالبین	ده مجلس نظام الدین عبیدالله زاکانی (منتخب)
عبد العلی بن میر محمد مؤمن حسینی میر نجات اصفهانی	عرفی. محمد بن زین الدین علی شیرازی
گل کُشتی	فرهاد و شیرین
عبد الفتاح فومنی گیلانی	عسکر شیروانی
تاریخ گیلان	گزیده اشعار
عبد القادر بن عبد الخالق دهلوی ملقب به بیدل	گفتگوی مرغ و باز (۶۹ بیت)
رقعات بیدل	عصمت بخاری. عصمت الله بن مسعود
نکات بیدل	هژده بند خواجه عصمت
عبد الکرم فضلی نمنگانی	عطار نیشابوری
مجموعه شاعران	تذکره الاولیاء (گزیده)
عبد الکرم نمنگانی ملقب به فضلی	عطار نیشابوری. فریدالدین محمد بن ابراهیم
تذکره شعراء خوقندی	کلیات
عبد اللطیف ابن صدرالدین ابو محمد روزبهان ثانی	اسرار نامه
روح الجنان فی سیره الشیخ روزبهان	اسلامیه (پند نامه عطار)
عبد اللطیف بن ابوطالب شوشتری	پند نامه
تحفة العالم	منصور نامه
عبد الله	مختار نامه
منظومه کوتاهی از عبدالله (۲۵ بیت)	منطق الطیر

قصه شیخ صنعان	۹۶۶	عمیق بخارایی، امیرالشعرا	
دیوان فریدالدین عطار	۹۶۸، ۹۶۷	(اشعار) عمیق	۸۰۱
اشعار شیخ عطار	۹۶۹	عنایت الله خان	
عطشی. میرزا حسن		سه نامه از عنایت الله خان	۹۸۸
جنگ نامه	۹۹۲	عنایت الله خان بن مجیب علی	
علاء الدین عظاملک ابن بهالدین محمد جوینی		تکمله اکبر نامه	۴۸۸
تاریخ جهانگشا	۴۶۴	عنصری. ابوالقاسم حسن بن احمد بلخی	
علوی. سید باقر علوی		اشعار عنصری	۷۳۰
رقعه میرزا جلالا به سید باقر علوی و جواب وی	۹۷۵	عوض محمد ابن ملا رضی محمد صوفی عطار	
علی ابن حسین صفی واعظ کاشفی		تاریخ جهان نما	۳۲۷
رشحات عین الحیات	۱۷۰-۱۸۰	تحفه التواریخ خانی	۴۵۸
علی بن حاجی مصطفی بادکوبه ای		عیسی بخارایی (شاگرد عیسی بخارایی)	
تجريد اللغات	۶۵۰	جنگ اشعار شاگرد عیسی بخارایی	۱۰۱۱
علی بن شمس الدین بن حاجی حسین لاهیجی		غزنوی. شرف الدین ابو محمد حسن بن محمد حسینی	
تاریخ خانی	۳۷۴؛ ۳۷۳	(اشعار) سید حسن غزنوی	۸۰۴
علی خان رضوی		غیاث الدین بن علی نایب فریومدی	
رباعیات (۸ رباعی) میرزا علی خان رضوی	۹۷۵	ذیل مجمع الانساب	۲۴۱؛ ۲۴۰
علیرضا ابن عبدالکریم شیرازی		غیاث الدین بن همام الدین خواند میر	
تاریخ زندیه	۳۶۵؛ ۳۶۶	حبیب السیر فی اخبار افراد بشر	۲۹۰-۳۰۲
علی رضا بن کمال الدین حسین اردکانی شیرازی ملقب به تجلی		خلاصه الاخبار فی بیان احوال الاخیار	
معراج الخیال	۹۸۰		۲۸۵-۲۸۹
تعریف کشمیر	۹۸۰	دستور الوزراء	۱۲۵-۱۲۸
علی شیر بن امیر غیاث الدین ملقب به نوایی یا فانی		همایون نامه	۴۷۴
حیرت الابرار	۹۸۰	غیاثی بدخشانی	
علی شیر نوایی		مثنوی غیاثی	۹۹۷
فرهاد و شیرین	۹۸۰	فارغ گیلانی. حسین بن حسن	
سبعه سیاره	۹۸۰	کتاب فارغ	۹۹۲
سد اسکندری	۹۸۰	فتح الله ابو خواجه عبد الباسط صدیقی	
مجنون و لیلی	۹۸۰	زندگی نامه محمد العالم الصدیق العلوی	۱۸۹
عمادی شهریار		فخر ابن محمد امیری هروی	
(اشعار) عمادی شهریار	۸۰۸	روضه السلاطین	۱۰۳
عمرخان خوقندی		فخرالدین ابوسلیمان داود بناکتی	
جنگ اشعار شاعران محفل ادبی عمرخان خوقندی	۱۰۱۷	روضه اولی الالباب فی تواریخ الاکابر و الانساب	۲۲۹؛ ۲۳۰
جنگ اشعار شاعران انجمن ادبی عمرخان خوقندی	۱۰۲۰		

فراخ حسین بن شهرضا سبزواری هروی ملقب به نظام	۹۸۰	کاشانی. عبید بن احمد پاپویی	۹۷۹
یوسف و زلیخا		منتخب	
فرخی سیستانی. ابو الحسن علی بن جولوغ	۷۲۹-۷۲۸	کاشانی. عبید بن احمد پاپویی	۹۷۹
اشعار حکیم فرخی سیستانی		سفینه اشعار	
فرد شوشتری	۹۸۰	[کاشفی. ملا حسین بن علی کاشفی بیهقی	۹۸۶
مثنوی		روضة الشهداء	
فردوسی	۹۸۰	کربلابی	
شاهنامه یا منتخب شاه نامه حکیم فردوسی		واقعه وداع نمودن سیدالشهدا با اهل بیت ع و حکایت ذوالجناح	۱۰۰۰
فردوسی. ابوالقاسم حسن بن اسحاق طوسی	۷۲۶-۷۱۵	کریم داد گجراتی	۵۵۷
شاهنامه فردوسی		گلدسته فرهنگ بوستان	
فرید الدین محمد ابن ابراهیم عطار	۱۴۹-۱۴۰	کمال الدین ابن عبدالرزاق سمرقندی	۴۱۲-۴۰۷
تذکره الاولیاء		مطلع السعدين و مجمع البحرين	
فصیح الدین احمد ابن محمد خوافی	۲۴۵؛ ۲۴۴	کمال الدین اسماعیل بن جمال الدین عبدالرزاق اصفهانی، خلاق المعانی	
مجمل فصیحی		دیوان کمال اسمعیل	۸۳۴-۸۲۹
فطرت مشهدی. معز الدین محمد	۹۸۸	کمال زردوز سمرقندی ملقب به فطرت	۹۹۸
دیباچه میرزا معز فطرت مشهدی	۱۰۰۸	طالب و مطلوب	
دیباچه		لامعی گرگانی. ابوالحسن بن محمد بن اسماعیل بکر آبادی	۷۹۸، ۷۹۷
فندرسکی. علی (زنده در ۱۰۸۴ ق)	۹۷۵	دیوان لامعی	
جنگ شیخ علی فندرسکی (زنده در ۱۰۸۴ ق)		لطفعلی ابن آقاخان آذر بیگدلی	۱۱۵-۱۱۱
فیض ابن اسد العلماء علیشیر سرهندی	۵۲۵	آتشکده	
مدار الافاضل		لقمان	
قائنی	۱۱۸	صد پند لقمان حکیم (وصیت - حکمت - نصیحت نامه)	۹۹۹
زندگی نامه قاننی		مجد الدین محمد الحسینی مجدی	
قاری رحمه الله بن عاشور محمد بخاری	۱۲۰؛ ۱۱۹	زینة المجالس	۷۱
تحفه الاحباب فی تذکره الاصحاب		مجیدی	
قاضی	۱۰۱۹	واقعه ساریان امام حسین علیه السلام من کلام مجیدی	۱۰۰۰
بحر طویل قاضی		مجیرالدین بیلقانی	
قاضی لطف الله بن ابویوسف حلیمی		(اشعار) مجیر بیلقانی	۸۲۸، ۸۲۷
قائمه حلیمی	۶۳۰	محتشم. علی بن خواجه احمد کاشانی	
قاضی نور الله شوشتری	۹۷۵	دوازده بند	۹۸۰
مجالس المومنین		محمد آواز	
قلندر اصفهانی	ملقب به مشرف	ضیاء القلوب	۱۸۴
شاهنامه عمرخانی	۴۵۶	محمد ابراهیم بن محمد کریم	
		کاشف الاعجاز	۵۰۲

محمد ابراهیم دشتکی شیرازی ملقب به صفا	۹۸۰	محمد بن احمد حسن بغدادی	۸۰
فراق نامه (حسرت نامه - سوز و گداز)		رساله	
محمد ابن حسن ابن اسفندیار مازندرانی	۳۶۹	محمد بن المنور بن ابی سعید میهنی	۱۳۹
تاریخ طبرستان		اسرار التوحید فی مقامات الشیخ ابو سعید	
محمد ابن خاوند شاه میرخواند	۲۴۸-۲۸۴	محمد بن جریر طبری	۲۱۴-۲۰۸
روضه الصفا فی سیرت الانبیا و الملوك و الخلفا		تاریخ طبری	
محمد ابن لاد ابن عبد الوهاب دهلوی	۵۱۸-۵۱۶	محمد بن جمال بن سلیمان کوهستانی	۵۹۳
مؤید الفضلاء		شرح نصاب الصبیان	
محمد اسد افندی	۶۲۵	محمد بن سعد بن محمد ابن ساوجی نخجوانی	۲؛ ۱
لهجه اللغات		ترجمه مسالك و ممالك	
محمد اصفهانی ملقب به شریف	۹۸۰	محمد بن سلیمان بغدادی فضولی	۹۸۰
بیمار و طبیب		لیلی و مجنون	
محمد اعظم بن خیر الزمان خان کشمیری	۴۹۴-۴۹۶	ساقی نامه (هفت جام؛ هفت محفل)	۹۸۲
واقعات کشمیر		بنگ و باده	۹۸۰
محمد افضل سرخوش بن محمد زاهد	۱۰۶	محمد بن عبد الخالق معروف	۶۰۹-۶۰۴
کلمات الشعراء		کنز اللغات	
محمد افندی	۵۴۴	محمد بن عبد الصبور خویی	۶۲۶؛ ۶۲۷
تحفه الابواب		خلاصه عباسی	
محمد امین بخارایی	۴۴۲	محمد بن علی بن محمد شبانکاره‌ای	۲۳۸؛ ۲۳۹
عبیدالله نامه		مجمع الانساب	
محمد امین بن میرزا محمد زمان بخاری	۳۲۱	محمد بن مصطفی افندی ملقب به ریاضی افندی	۹۸۵
محیط التواریخ		دستور العمل (فرهنگ لغت اصطلاحات فارسی به ترکی)	
محمد بخشی متخلص به صابر	۱۰۱۶	محمد بن مصطفی ریاضی افندی	۶۴۸؛ ۶۴۹
جنگ اشعار (۶۱ شاعر ایرانی و تاجیکی)		دستور العمل	
محمد بدخشی معروف به میرزا	۴۶۲	محمد بن نجیب بکران	۱۴
تاریخ بدخشان		جهان نامه	
محمد بدیع ملیح ابن محمد شریف سمرقندی	۱۱۰؛ ۱۰۹	محمد بن یعقوب غزنوی	۱۳۸
مذکر الاصحاب		مقامات شیخ احمد جام	
محمد بکایی ابن خواجه عبد الرؤوف اسماعیل آیتی	۳۲۲	محمد بهاء الدین بخارایی	۹۹۹
سیحان قلی خان نامه		مجموعه	
محمد بن احمد بن محمد بن رمضان	۱۰۲۶	محمد حسین ابن خلف برهان تبریزی	۵۴۰
مجموعه		برهان قاطع	
مجموعه اشعار	۱۰۲۷	محمد حسین بن خلف تبریزی ملقب به برهان	۹۸۸
محمد بن احمد بن محمد بن رمضان		برهان قاطع	
جنگ محمد بن احمد بن محمد بن رمضان	۱۰۲۶	محمد حسین منشی ابن ابراهیم جامی	

۴۷۰	تاریخ احمدشاهی	محمد طاهر وحید قزوینی	۹۷۵
	محمد حکیم خان	فتح نامه قلعه قندهار	
۴۵۷	منتخب التواریخ	محمد طاهر وحید قزوینی	۳۴۹
	محمد حیدر ابن محمد حسین گورکان	ریاض التواریخ	
۴۶۸-۴۶۵	تاریخ رشیدی	محمد عبیداله بن محمد معصوم	۱۹۳
	محمد خاتون	حسنات الحرمین	
۹۷۵	رقعه‌ای که میرزا روزبهان بتقریر شیخ محمد خاتون نوشته	محمد علیم صدیقی علوی (علیم شیخ عزیزان)	۱۸۷
	محمد دارا شکوه حنفی قادری	لمحات من نفحات القدس	
۱۹۱	سفینه الاولیاء	محمد فاضل گروسی متخلص به راوی	۱۱۶
	محمد رضا ابن محمد کاظم	انجمن خاقان	
۱۳۴	تاریخ رضائی	محمد قاسم بن حاج محمد سروری	۵۳۲-۵۲۶
	محمد رفیع بن میرزا محمود مشهدی و متخلص به باذل	مجمع الفرس	
۹۸۰	حملة حیدری	محمد قاسم بن محمد امین منشی	۴۹۳؛۴۹۲
	محمد شریف اصفهانی ملقب به شریف	عالمگیر نامه	
۱۰۰۹، ۹۹۵، ۹۹۳	بیمار و طبیب	محمد قاسم هندوشاه استرآبادی ملقب به فرشته	۴۷۲؛۴۷۱
	محمد شریف کاتب	گلشن ابراهیمی (تاریخ فرشته)	
۲۰۷	تواریخ اولیاء	محمد قلی طرشتی تهرانی ملقب به سلیم	۹۸۰
	محمد شریف معتمد خان بن دوست محمد	توصیف فوت فرس	۹۸۰
۴۸۹	اقبالنامه جهانگیری	وصف کوه کشمیر	۹۸۰
	محمد صابر متخلص به حکیم	در فتح بنگاله (در تعریف بهار- جنگ اسلام خان)	۹۸۰
۹۹۷	اشعار ملا محمد صابر متخلص به حکیم	مثنوی سلیم تهرانی	۹۸۰
	محمد صادق شهاب سعدی قادری	حاتم نامه	۹۸۰
۱۹۴	مناقب غوثیه	روضه حاتم	۹۸۰
	محمد صادق منشی جاننداری	ساده دل	۱۰۰۸
۱۰۱۸	دخمه شاهان	قضا و قدر	۹۸۰
	محمد صادق موسوی اصفهانی ملقب به نامی	محمد کاظم بن محمد رضا مهجور	۹۸۰
۹۸۰	خسرو و شیرین	مثنوی محمد کاظم بن محمد رضا مهجور	۹۸۰
	محمد طالب بن ملا محمد صابر	مثنوی فراق نامه	۹۸۰
۹۹۷	بیاض	مثنوی مهجور درباره عشق	۹۸۰
	محمد طالب بن ملا محمد صابر	مثنوی در شکایت از تنهایی و فراق دوستان	۹۸۰
۹۹۷	بیاض میرزا محمد طالب بن ملا محمد صابر	سراپا (مثنوی)	۹۸۰
	محمد طاهر بن ابوالقاسم	مثنوی در داستان ماجرای یک تاجر و چگونگی فرار وی	۹۸۰
۷۵-۷۲	عجائب الطبقات	محمد کاظم بیگ مروی	۳۶۴-۳۶۲
	محمد طاهر نصرآبادی	نامه عالم آرای نادری	
۱۰۲۱، ۱۰۰۸	گلشن خیال (خواب و خیال)	محمد کریم بن فصیح دشت بیاضی	

نسخه دیگری از کتاب سابق (شرح نصاب)	۵۸۹-۵۹۲	محمود میرزا قاجار	۱۱۷
محمد مراد ابن طاهر کشمیری		گلشن محمود	
حسنت الابرار من نسמת المقربین	۲۰۰	محمی الدین شاه حصاری ملقب به شاهی و بخارایی	
محمد مصلح الدین ابن صالح انصاری لاری		کلیات شاهی بخارایی	۱۰۲۷
مرات الادوار و مرقات الاخبار	۳۱۱:۳۱۲	مختاری غزنوی. سراج الدین ابو عمر عثمان بن محمد	
محمد مفید بن محمود بافقی یزدی		قصاید مختاری	۸۸۶
جامع مفیدی	۳۷۷	مسعود ابن عثمان کوهستانی	
محمد مهدی خان بن نصیر استرآبادی ملقب به کوکب		تاریخ ابوالخیر خانی	۳۰۳-۳۰۵
دیباجه نکاح نامه رضا قلی میرزا	۹۷۵	مسعود سعد سلمان لاهوری	
محمد ناصر بن قاسم ابهری اصفهانی ملقب به فائض		دیوان مسعود	۷۹۱، ۷۹۲
مثنوی	۹۸۰	(اشعار) مسعود سعد سلمان	۷۹۳.
محمد نامی ملقب به علی گیلانی		مسعود کاشانی ملقب به مسیح	
نقل وصیت نامه شیخ محمد علی خویی	۱۰۰۴	قضا و قدر	۹۸۰
محمد نصیر شیرازی ملقب به میرشاد		مصطفی سماعی (ملالی)	
بحر طویل	۹۸۰	مجموعه	۹۸۵
محمد نصیر همدانی		مطهر	
منشآت محمد نصیر همدانی (چهارده رقعہ)	۹۷۵	کتاب عروض	۹۷۶
بهاریه (مکالمه پیر و نوجوان)	۹۹۳	معزی. ابو عبدالله محمد بن عبدالملک نیشابوری	
دیباجه بیاض	۹۸۸	اشعار معزی	۷۹۵، ۷۹۶
محمد وفای کر مینگی		معمایی. حسین بن محمد حسینی نیشابوری	
تحفه الخانی	۴۴۳-۴۴۸	رساله معما	۹۹۹
محمد هاشم بن میر رفیع الدین حیدر معمایی کاشی ملقب به		معمای اسم الله (معما فی جواهر الاسما - رساله معمای نود - نه نام	
فراغی		حضرت باری)	۱۰۲۴
خسرو و شیرین (فرهاد و شیرین)	۹۸۰	معین الدین محمد زمجی اسفزاری	
محمد یعقوب بن محمد دانیال حاکم بخارا		روضات الجنات فی اوصاف مدینه الہرات	۳۸۲:۳۸۳
رساله	۴۵۲	مقبل. محمد شیخ اصفهانی	
گلشن الملوک	۴۴۹-۴۵۱	وقایع الطف (واقعات)	۱۰۰۰
محمد یوسف منشی بلخی		مکتبی شیرازی	
تذکره مقیم خانی	۴۲۸-۴۴۱	لیلی و مجنون	۹۷۵، ۹۸۰
محمود ابن امین الدین عبدالکریم شبستری		ملا میر خالد است.	
گلشن راز	۹۷۶	مجموعه اشعار	۹۹۴
محمود ابن شیخ زین الدین محمد		منوچهری. ابوالنجم احمد بن غوث بن احمد دامغانی	
تحفه السعادة	۵۱۵	اشعار منوچهری	۷۳۴
محمود بن عمر بن محمود سجزی		دیوان منوچهری	۷۳۱-۷۳۳
مذهب الاسما فی مرتب الحروف و الاشياء	۵۹۶:۵۹۷	منهاج الدین عثمان بن سراج الدین جوزجانی	

۵۶۴	اصطلاحات صوفیه	۲۱۵-۲۱۷	طبقات ناصری
۴۶۳	بدایع التاریخ		مولا شاه محمد ابن مولانا حسام الدین بیروی
۲۴۳؛ ۲۴۲	به نام اسکندر	۱۸۱	جلیس مشتاقین
۶۴۶	تحفه العشاق		مولانا تقی الدین محمد بن پیر علی برکوی
۵۴	تحفه عین الحیات	۶۴۷	صباح عجمیه
۱۹۹-۱۹۷	تذکره الهدایت		مهتر جوهر آفتابچی
۲۰۲	جامع الاسرار	۴۷۵	همایون شاهی
۹۱	جغرافیای مملکت کرمان		مهبجور
۳	حدود العالم من المشرق الى المغرب	۹۸۰	گل و بلبل
۵۰۹	حکایت		مهبجور. محمد کاظم بن محمد رضا
۵۵۸	حل لغت شیخ سعدی	۹۸۰	گلشن
۸۶	خانه وار (و) انفاس مملکت استرآباد با جمیع معلقات		مهدی خان منشی استرآبادی
۲۰۳	داستانهایی درباره زندگی سید عطا	۳۵۰-۳۶۱	تاریخ نادری
۵۰۷	در بند نامه		مهدی گلپایگانی ملقب به شعله
۴۵۵	در بیان رساله شهر اوش	۹۸۰	چاه وصال
	ذکر احوال حضرت خواجه سلطان برهان الدین و غیره صاحبان		مهری عرب
۱۸۶	چشت	۱۰۲۳	سراپا
۴۵۴	ذکر تاریخ ابوالفیض خان		مهری عرب. سید علی بن سعید عاملی
۲۰۴	ذکر جناب مستغنی الالقاب شیخ سعد الدین احمد انصاری	۹۸۰، ۹۹۵، ۱۰۲۱، ۱۰۲۳	سراپا
۳۳۲	ذکر سلطنت اولاد انوشیروان		میر خال الدین کاتب ابن مولانا قاضی شاه کوچک یارکندی
۲۲۸	ذیل جامع التواریخ	۱۹۶	هدایت نامه
۴۹۹	رساله الانساب الاکراد		میر ربیع ابن میر نیاز حسن حسینی
۹۰	روزنامه ویستفکه مسکاب (روزنامه نمایشگاه مسکو)	۳۲۵	عمده التواریخ
۲۰۵	زندگی شیوخ نقشبندیه و مجددیه		میرزا جلالا
۱۲۹	شرح احوال بعضی از وزرا و بزرگان دولت علیه ایران	۹۷۵	رقعه میرزا جلالا به سید باقر علوی و جواب وی
۵۵۴	شرح لغت مثنوی		میرزا حیدر وزیرف از اهالی داغستان
۵۹۴	شرح نصاب الصبیان	۵۰۸	در بند نامه
۲۷	صورالاقالیم سبعة		میرک حاجی و پسر وی سلطان حاجی.
۱۵	عجائب الدنيا	۹۹۸	مجموعه اشعار
۵۴۲	فرائد الفوائد		میر منصور سمنانی
۶۵۱	فرهنگ	۹۸۰	مثنوی
۶۵۴	فرهنگ		مؤلف ناشناخته
۵۴۷	فرهنگ شاهنامه	۵۶۰؛ ۵۶۱	اختیارات خواجه حافظ
۵۴۹	فرهنگ مختصر اسکندرنامه نظامی	۵۶۲	اصطلاحات حضرت خواجه حافظ شیرازی
۵۴۸	فرهنگ مختصر شاه نامه	۵۵۹	اصطلاحات صوفیه

فرهنگ نامه عربی به فارسی	۶۲۳	واقعه وداع نمودن سیدالشهدا با سیدالسجاد (ع)	۱۰۰۰
کتاب استرآباد و مازندران و گیلان و سمنان و دامغان و غیره	۸۷	واقعه آمدن اهل بیت از کوفه و مسلمان شدن راهب ترسا	۱۰۰۰
لطایف الاخبار	۴۹۱	نصیرالدین محمد انعام همدانی	
لفظ پهلوی	۵۴۵	منشآت	۹۸۵
مجموعه	۱۸۲	نصیرالدین محمد طبیب حسینی اصفهانی مشهور به محمد نصیر	
معنی حروفات زند	۵۴۶	بهاریه (پیر و جوان - مکالمه پیر و جوان - بهار خزان)	۹۸۰
نازک		پیر و جوان (مکالمه پیر و جوان و بهار خزان)	۹۸۰
مثنوی نازک	۹۷۸	مثنوی	۹۸۰
ناصرالدین عبدالله ابن عمر بیضاوی		دبیاچه	۹۷۵
نظام التواریخ	۲۲۲-۲۱۸	دبیاچه بیاض	۱۰۰۸
ناصر خسرو بن حارث قبادیانی بلخی		رقعه که نصیر همدانی به میرزا معین میراب اصفهان نوشته	۱۰۰۸
روشنایی نامه	۸۳۷-۸۳۵	رقعات	۱۰۲۱
سعادتنامه	۸۳۸	نظام الدین احمد	
کتاب اشعار	۸۳۹	خطبه بی نقطه حکیم نظام الدین احمد	۹۷۵
اشعار نامه ناصر خسرو	۸۴۰-۸۴۳	رقعه میرزا روزبهان به حکیم نظام الدین احمد	۹۷۵
وجه دین	۸۴۴-۸۴۷	رقعه‌ای که میرزا روزبهان بتقریر شیخ محمد خاتون نوشته	۹۷۵
هفت باب	۸۴۸-۸۵۱	نظام الدین استرآبادی معمایی	
مرات المحققین	۸۵۲، ۸۵۳	معراج الخیال	۹۸۵
ارشاد السالکین	۸۵۴	نظام الدین بن کمال الدین مشهور به ابن حسام هروی	
رساله	۸۵۵	ریاض الفتیان	۵۸۶؛ ۵۸۷
نورنامه	۸۵۶	نظام الدین عبد العلی بن محمد بن حسین بیرجندی	
آفاق و انفس	۸۵۷	عجائب البلدان	۵۳
آفاق نامه	۸۵۸	نظام الدین میر علیشیر نوایی	
ناصر علی سرهندی ملقب به علی		تاریخ انبیا و حکما و تاریخ ملوک عجم	۲۴۷
نقاش و صورت و شرر نقاش	۹۸۰	نظامی. ابو محمد الیاس بن یوسف بن زکی مؤید گنجوی نظامی	
مثنوی ناصرعلی سرهندی ملقب به علی (شامل ۱۸۰ بیت)	۱۰۲۱	اقبال نامه (خردنامه و اسکندر نامه بحری)	۹۴۰-۹۳۹، ۹۸۰
نجات		اسکندر نامه	۹۳۵
گل گشتی (۲۵۶ بیت)	۱۰۰۴	اشعار شیخ نظامی	۹۴۱
نجیب همدانی		خسرو و شیرین	۹۳۱-۹۲۷، ۹۸۰
عجائب المخلوقات و غرائب الموجودات	۱۲؛ ۱۳	خلاصه الخمسه	۹۲۳، ۹۱۸-۹۰۸
نخست شاگرد عیسی بخارا		شرف نامه (اسکندر نامه بری)	۹۳۸-۹۳۶، ۹۸۰
مجموعه اشعار	۱۰۱۱	لیلی و مجنون	۱۰۱۷، ۹۸۰، ۹۳۳، ۹۳۲
نخشبی. ضیاء الدین		منتخب از خمسه نظامی	۹۲۲-۹۱۹
لذت النساء (عشرة الملوك)	۹۹۹	مخزن الاسرار	۹۸۰، ۹۲۶-۹۲۴
نسیم کرمانی		هفت پیکر (بهرام نامه)	۹۸۰، ۹۳۴

نظر یا نظری	وحشی بافقی
مثنوی میرزا سوری	فرهاد و شیرین ۱۰۲۳
نعمت	هاتف. احمد حسینی اصفهانی ۹۸۰، ۹۷۵
بحر طویل نعمت	جواب رقعہ آذر که هاتف نوشته ۱۰۱۹
نعمت الله بن احمد بن مبارک رومی	هجری تفرشی ۱۰۰۴
لغت نعمه الله	گل و بلبل ۶۴۴-۶۳۷
نعمت الله عالی به میرزا محمد سعید	مثنوی هجری تفرشی با موضوع گل و بلبل و عاشقانه ۹۸۰
نامه نعمت الله عالی به میرزا محمد سعید	هروی. علی حسین کاتب هروی، کاتب السلطان ۹۸۸
تاریخ کدخدایی کامکارخان	مجموعه اشعار ۹۸۸
دیباچه دیوان نعمت خان عالی	هالالی ۱۰۰۴
حسن و عشق (مناحکه حسن و عشق)	ساقی نامه هالالی ۱۰۰۴
وقایع ایام محاصره حیدرآباد (روزنامه وقایع حیدرآباد)	همدانی. علی بن شهاب الدین محمد ۱۰۰۴
رقعه نعمت خان که بسفارش قاضی نوشته	مشارب الاذواق (شرح قصیده میمیه خمیره ابن فارض) ۱۰۰۴
نعمت اله ابن حبیب الله هروی	همدم ۹۷۵
تاریخ خان جهانی و مخزن افغانی	حکایت میرزا همدم ۱۰۰۹
نور الدین شیخ عبد الرزاق کاشی	حکایت میرزا همدم و جامی ۱۰۱۹
اصطلاحات صوفیه	یحیی بن عبد اللطیف قزوینی ۵۶۳
نور الدین عبد الرحمن جامی	لب التواریخ ۳۱۰-۳۰۶
نفحات الانس من حضرات القدس	یزدی. ابن کاشف الدین محمد ابراهیم ۱۶۸-۱۵۸
نوعی. محمد رضا خوبشانی ملقب به نوعی	انیس الارواح (رساله فی مسائل موسیقی) ۹۷۵
سوز و گداز	یسوی. حاج احمد ۹۷۵، ۹۸۰
نیاز محمد ابن عاشور محمد نیازی خوقندی	حکمت ۱۰۱۵
تاریخ شهر خی	یعقوب بن محمد بن عثمان چرخ غزنوی ۴۶۱-۴۵۹
نیازی	شرح نصاب ۵۸۸
دیوان نیازی	یوسف (ع) ۹۹۵
واله اصفهانی. محمد کاظم	کتاب تعبیر (تعبیر خواب های حضرت یوسف ع) ۱۰۱۹
جنگ	مثنوی (شرح زیبایی حضرت یوسف ع) ۱۰۲۳